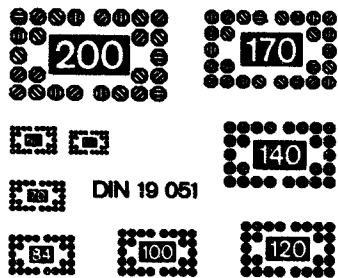

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A

1:24

NOVA ACTA ERUDITORUM
LEIPZIG 1745

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 613 N 4⁰

NOVA
ACTA
ERUDITORUM,
ANNO
MDCCXLV
publicata.

*Cum S. Cæsareæ Majestatis & Regis Pol. atque
Electoris Saxonice Privilegiis.*

L I P S I Æ,

Prostant apud JO. FRID. GLEDITSCHIUM, &
B. LANCKISII hæredes.

Venduntur etiam Romæ apud PAGLIARINOS, Venetiis apud JO. BAPT.
ALBRIZZIUM & SEBAST. COLETUM, Parisiis apud BRIASSONUM,
Ultrajecti apud JO. BROEDELETUM, Lugduni Batavorum apud
SAM. LUCHTMANSIUM, & Amstelodami in WAES-
BERGIORUM & WETSTENII officinis.

LITERIS LANGENHEMIANIS,
MDCCXLV.

Lectori Salutem!

Pacata nunc tandem Germania, & Saxonie inprimis nostrae dulcissima quiete reddita, alacres ad sua otia redeunt, afflictissima inde ab aliquo tempore, Musae nostrae, & inter publica Europae universae gaudia, inter amicissimas magnorum Principum consensiones, inter votivas populorum civiumque conclamationes, suae etiam felicitatis in futuras etates omnes bonum letumque omen capiunt. Nimirum ita in fatiis nuper fuerat, ut, pervagatus diu regiones quasque exteras, ad ipsos tandem beatissime Saxonie fines inauspicatus terror Martis perveniret, & qui ita olim commendati Superis videbamur, ut in ipso horum gremio sedes nobis esset domiciliumque constitutum, repente, tali coorta tempestate, quae saepe potentissimis etiam imperiis triste ac luctuosum attulit exitium, non solum publicae privataeque tranquillitatis jacturam faceremus, sed summis etiam & inauditis antea calamitatibus objiceremur. Quarum, si quis sit, qui aut ullum sibi fuisse sensum neget, aut deponere, dum vivit, memoriam possit, hunc inter feras bestias, non inter homines, educatum, hunc ad barbaros, quorum naturam & mores imitatur, ablegandum, hunc vel unum illis dignum verberibus, putabimus, quibus nos immerentes nuper, nec male rei nobis conscios, vis quaedam potentior, & cui non tremenda? castigavit: Nam, si florentissimarum urbium everisiones, si rerum patriarum disturbanceiones, si optimorum civium occisiones, nullam habere lachrymarum & doloris summi materiam pudentur, vel hoc uno nihil excogitari sive nostra, sive patrum, memoria tristius calamitosiusque potest, quod abstractos a talis Principis imperio nos vidimus, quo nec sapientiore, nec studiosiore civium salutis, nec, ut verbo dicamus, meliorem, orbis terrarum tulit, quo vix ullus unquam majori jure appellari pater patriae a suis meruit, cujus denique in populo numerari, cujus legibus parere, cujus celsissimas virtutes propius intueri, vera illa & omnium votis expetenda felicitas habetur. Ea malorum omnium velut summa fuit, cui si hoc etiam accessisset, ut diuturna & longinqua esset, praestitisset sane, excedere ex hac vita, quam ita sine luce, sine die, sine Numinis nostri praesidio, vivere. Est igitur, cur, ita temperatam mansuetudine & bonitate iram fuisse Deorum, gaudeamus,

ut, ab ipso hujus tragiæ initio haud procul adeo abesse finem,
Et, qui, regionem hanc intrantes, funera, perniciosè, tristissima
omnia, secum tulerant, eosdem subito, mutata rerum facie, mo-
dum statuere offensionibus bellorum, blandiorem nobis vultum osten-
dere, consilia pacis meditari, fœdera et amicitias offerre, hic-
que sanctissime connexis, nostræ annuam prospicere salutem, jussè-
runt. Que fortuna nostræ, nuper prostratæ Et oppressæ, nunc erectæ
Et confirmatæ, repentina conversio, quo minus inter medios turbines
ac fluctus expectata nobis, hoc letior jucundiorque, accidit, discimus-
que memorabili hoc argumento, esse quoddam cœlestè Numen, cujus
providentiâ animos hominum quodam velut nutu regere, fortunæ
severenti frænum injicere, turbulentas tempestates dissipare, soles, dis-
jectis nubibus, in orbem revocare, salutem tueri Principum, cives
afflictos recreare, patriam reparare destructam, sciat. Fruimur
nunc igitur, Et utinam frui desinamus nunquam! his in tempore
nobis redditis, his optimo cuique exoptatis, his in magno Deorum
bono habendis, pacis otiiis, felicitatis publicæ jam novam velut æta-
tem auspicantes, in longissima ituram secula, Et aureæ illi similem,
Poetis decantatæ. Quantum inter se bellorum Et pacis tempora
discrepent, vix quisquam dicere nobis ipsis melius sciat, qui
nuper sanguine undantes agros, pessime habitas civium fortunas,
protrita commercia, Musas dissipatas ejectasque, vidimus, nunc
florentem omni ex parte Saxoniam, animos civium exultantes, re-
stitutam commerciorum libertatem, instauratæ Apollinis templa, red-
ditum studiis honorem, videmus. Tam ex omnium voto conversæ
subito patriæ fortunæ nos ipsi, reipublicæ Saxonice tenuissima por-
tio, insignem fructum capimus, excitatque hæc in animis nostris
inuitatam quandam, de literis merendi optime, alacritatem, nuper
imminutam valde, aut, ut verius dicamus, extinctam prorsus, ho-
stium, tergo nostro insidentium, prorsus tristissimis consiliis. Habent
igitur, qui aut nobis ipsis, aut bonis illis artibus, quarum incremen-
ta ad salutem rerum publicarum plurimum momenti habent, toto
animo sunt dediti, cur perpetuam hanc nobis pacem cupiant, Et, ut
Lipsia hæc nostra, sicut regina urbium, Et AUGUSTI clemen-
tissimi ocellus, sic illustre domicilium Musarum, Et artium nobi-
liorum officina, esse diu pergat, denique ut ita semper, sicut
nuper, a Consule sapiente regatur, pie nobiscum religio-
seque precentur.

N. I.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Januarii Anno MDCCXLV.

ΤΑ ΤΟΥ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΑΠΑΝΤΑ, &c.

hoc est,

*HIPPOCRATIS OPERA OMNIA, CUM VARIIS
Electionibus, non modo huc usque vulgatis, verum inedi-
tis potissimum, partim de promptis ex Cornarii & Sam-
buci Codicibus, in Cæsar. Vindobonensi Bibliotheca hæc-
tenus asservatis & ineditis, partim ex aliis ejusdem Bi-
bliothecæ MStis libris, ac denique ex Medicis Lauren-
tianis MStis Codicibus collectis; quarum ope sæpenumero
Græcus contextus fuit restitutus. Accessit Index PINI
copiosissimus, cum Tractatu de mensuris & ponderibus.*

*Studio & opera STEPHANI MACKII, Elisa-
berhæ Christianæ Aug. Aulæ Medici.*

Tomus I.

Viennæ Austriæ, ex typographia Kaliwodiana, 1743, fol. maj.

Alph. 4 plag. 8.

Splendidissima hæc est, sive typorum acumen & elegantiam,
sive ipsius chartæ nitidissimæ formam regiam, sive deni-
que industriam Editoris, spectes, *Hippocratis*, venerandi
Medicorum parentis, editio, quam industriæ & indefesso Eruditi-
simi Clarissimique *Mackii*, Medici Vindobonensis, labori artis sa-
lutaris filii, doctiores reliquis ac nobiliores, maxime acceptam re-
ferunt. Scilicet merebatur omnino tanti dignitas viri & æstimatio,

A

ut

NOVA ACTA ERUDITORUM

ut, quamvis is sæpius ab eruditis, atque magnis iis quidem cum in critica arte viris, tum in salutari, fuisset editus, ita tamen prodiret aliquando, ut obscuriores, qui adhuc residui erant, loci tollerentur, & contextus ipse Græcus, quam emendatissime posset, exhiberetur, Latina autem corrigeretur translatio, & pristinae suæ formæ totus *Hippocrates* restitueretur. Nam, doctorum imprimis Virorum interpretationes quod toties dissentiebant inter se, non alio plâne ex fonte provenire sæpissime potuit, quam quod contextus ipse scatebat mendis, & vera toties destituebatur lectio. Clarissimus igitur *Mackius* de re pariter Medicorum, ac de omni literaria, cum laude meritis haberi voluit, quod laudabile arripuit consilium, fontem illum, unde aquæ limosæ subinde ac insalubres, propter temporum injuriam, hauriebantur, purgandi, & efficiendi, ne eloquens ille olim disertissimusque *Hippocrates*, veluti elinguis ac indisertus aliorum culpa, a legendo deterrere multos videretur. Nec infelici sane successu in proposito perrexit suo, siquidem eam ingressus viam est, quam in ejusmodi percurrere stadio necessum habet, si quis suo recte munere perfungi velit. Partim enim manu scriptos in auxilium vocavit, eosque, ut putat, optimæ notæ, Codices, quorum sibi copiam Cæsareæ Vindobonensis Bibliothecæ Custos, Cl. *Nicolaus Forlosia*, Neapolitanus, ex illustrissimo illo Manuscriptorum thesauro fecerat; tum vero etiam duo insuper, quamvis typis jam impressa, non minimi tamen interdum pretii, exemplaria, ex singulari Augustissimi quondam Cæsaris, *Caroli VI*, indulgentia, contulit; quorum utrumque permultas Lectiones Variantes, atque alterum quidem manu *Joannis Sambuci*, alterum autem *Jani Cornarii*, habuit adscriptum. Hæc illa ipsa sunt exemplaria, de quibus *Lambeckius* in *Comment. Biblioth. Vindobon. Lib. VI pag. 154* multis olim exposuit, & quorum idem usum in *Hippocrate* plenius intelligendo veluti plâne singularem eximiumque commendavit. De priore quidem, *Joan. Sambuci*, retulit *Lambeckius*, incredibili illud studio & labore, continere in margine suo, Codicis *Aldini*, & *Tarentini* alicujus, *Fontem-*
blensis

blensis etiam, & pervetusti alius exemplaris, Varias Lectiones manu scriptas. De altero autem isto, *Jani Cornarii*, affirmavit, plurimas habere variantes, de quibus ipse scripsisset *Cornarius*, se non exigua eas impensa sibi comparasse. Doctissimus itaque Editor, *Sambuci* hosce & *Cornarii* Codices in subsidium arcessens, complures, illorum ope, & emendavit locos *Hippocratis*, & restituit. Cum enim in aliis editionibus sensus subinde nullus, & incongrua plane verborum textura, appareret, hujus exemplaris beneficio contextus a mendis multis purgatus est, & desperata subinde loca sanitati sunt sua & pristinae reddita. Adducamus autem ex his impressis, priusquam ad alios MSos Codices perveniamus, quibus *Cl. Mackius* usus est, duos potissimum, eosque ex multis, locos, ut partim utilitas horum exemplarium, non in totum spernenda, partim vero etiam, quid in hac nova editione sit praestitum, innotescat. In libri *de Septimestri partu Cap III p. 358* haec habet *Hippocrates*: σκεπεῖν γὰρ χρὴ τὸν μέλλοντα ἰητρὸν ὀρθῶς σκοπεῖσθαι τῆς τῶν καμνόντων σωτηρίας, θεωρεῖντα μὲν, περιττοῖς πάσας, &c. Id est, etenim *Medicum*, qui de aegrotorum salute recte conjectare volet, animadvertere oportet, ut omnes impares quidem dies in contemplationem adhibeat. In vulgaribus, quae huc usque prodierant, editionibus legebatur: περὶ τὰς πάσας, circa omnes dies. Sed ex *Sambuci* editione emendavit recte *Mackius*, περιττοῖς πάσας, impares omnes dies. Qua nihil certius est emendatione. Nam de imparibus diebus, imprimis de primo & septimo, & de septimo mense, *Hippocrates* fuerat in antecedentibus locutus, atque nunc statim addit: τῶν δὲ ἀγτίων τὴν τεσσαρσκαίδεκάτην, ex paribus vero decimam quartam. Ut taceamus, praepositionem *περὶ*, verbo *θεωρεῖν* junctam, plane superfluum esse in lectione priori, cum *θεωρεῖν* simpliciter accusandi requirat casum. In *Libro II de Morbis mulierum* locus est, quem ipse *Voesius* corruptissimum arbitratur, nec ex Codicibus emendari posse: ταῦτα σὺν χρὴ σκεπεῖσθαι ἐς ὅλον τὸ σῶμα καθαρότατα, ἔταν παρῆντα λιθῆ νεσῆματα, haec igitur spectanda sunt, ad totum perspicuendo corpus, cum

4 NOVA ACTA ERUDITORUM

praesentes morbi soluti fuerint. Sed medela huic loco affertur ex Cornarii Codice, si scribatur ὅταν τὰ παρόντα ἔλθῃ νεσήμερα. Facilis est & optima emendatio, cum praesentes morbi advenierint. Neque enim observandum est, quando abessent denuo morbi, sed imprimis, quando praesentes fuerint. Atque hujus quidem generis emendationes nonnullae ex Sambuco & Cornario, in variis Lectionibus, huic editioni subjectis, reperiuntur, quas ad ipsum contextus sensum multa conferre posse, neminem praeterire potest. In quibus tamen adducendis ea videtur usus esse Cl. Mackius cautione, ut, si quam duriores & audaciores (si quidem eam sic arbitratus est,) videret a Cornario, aut Sambuco, prolatam emendationem, eam in contextum non receperit, sed in Notis tantum, & nude quidem, adduxerit, quemadmodum mox videbimus. Praeter hos autem impressos duos Codices, aliis etiam MSis, usque numero quatuor, ex Vindobonensi Bibliotheca usus est doctissimus Editor, quos ante cum neminem adhuc ex Hippocratis Editoribus consuluisse, ipse quidem affirmat. E quorum uno locum huc usque plane deperditum, neque ex alio ullo Codice eruendum, feliciter restituit. Legitur ille in fine libri de Morbo sacro pag. ult. &, quod tam bene emendatus est, in ipsa Praefatione adlucitur. Nempe omnes huc usque impressi habent: τὰτο ὄν δὲ τὸν ἰστέρον ἐπιζῆσαι, καὶ τὸν κείρον διαγνώσκων ἐκείρον, ὡς ἂν τὸ μὲν ἀποδώσει τροφήν καὶ αὐξήσει, τὸ δὲ ἀφαιρήσει, καὶ μειώσει. Quorum quidem, ut sunt, verborum haec sententia est: Hoc igitur oportet medicum scire, & opportunitatem cognoscere cujuscumque rei, uti hoc quidem tribuat alimento, illud vero auferat & minuat. Vidit autem recte Foesius, in verbis ὡς ἂν τὸ μὲν, ac sequentibus, mendum subesse, neque vero quidquam ausus immutare, vertit Latine: quodque huic quidem per alimentum incrementum dabit, illud vero detrahet & imminuet. At hic Vindobonensis MSus Codex egregiam hanc sistit verborum structuram: ὡς ἂν τὸ μὲν ἀποδώσει τὴν τροφήν καὶ αὐξήσει, τὸ δὲ ἀφαιρήσει καὶ &c. id est, quo modo huic quidem dabit alimentum & augebit, huic vero detrahet ac imminuet. Quem verborum sensum & planum

planum esse, & omnino commodum, nemo non perspicier. Sed satis, loco speciminis, ex eo Codice. Praeterea Medicum aliquem Codicem, in Laurentiana Bibliotheca Florentiae asservatum, consuluit Vir Clarissimus, cujus varias Lectiones ex humanitate Ampliff. Viri, *Angeli Maria Riccii*, Eloquentiae Professoris, accepit. Nec nullum, uti testatur, fructum cepit ex *Emilii Porti* emendationibus; praesertim ex vasta & copiosa variantum Lectionum mole, quam *Hier. Mercurialis*, & potissimum *Anutius Foessius*, viri non sine magna laude nominandi, in suis editionibus cumularunt, quarum uberrima segete mirum in modum adjutum se fuisse profitetur. Quotquot etiam ab initio inde, ad haec nostra usque tempora, editiones *Hippocratis*, & versiones quotquot, & quotquot MStorum Codicum varietates, editae jam partim, partim huc usque latentes, fuere; oculatissima *Mackius* noster & solerti diligentia contulit, ut emendatiorem contextum Graecum, translationemque, literis mandaret, quantum fieri posset, consentaneam. Atque quidem, quod ad ipsius contextus Graeci correctionem & emendationem attinet, laudanda omnino Viri Cl. est moderatio, qua vulgatam lectionem non temere immutavit, sed lectores tantum de scriptio- nis dissimilitudinibus in Notis admonuit, suumque ipsis arbitrium ac libertatem reliquit, qua ex iis ipsi, quam praestantioram judicarent, possint eligere; nisi forte tales occurrerint loci, quos manifesta veritas redarguere visa est. Tum enim integrum sibi esse statuit, clamantibus sic omnibus Codicibus, corruptam lectionem immutare. In quo sane utroque melius longe fecit, quam qui in edendo *Hippocrate* diligentiam ipsius praecessere. Nam ipse *Anut. Foessius*, quem modo adduximus, Vir certe Graece doctissimus, & in *Hippocrate* non minus, quam in ipsa arte, versatus, ea tamen se adstrinxit, nescio qua, religione & verecundia, ut, cum manifesto sapissime vitiosam esse Graeci contextus scripturam, partim ex MStorum Codicum lectione, partim ex veterum testimoniiis, videret, perverfam nihilo minus lectionem mordicus retinuit, & aliquando versionem etiam ad eum conformavit.

NOVA ACTA ERUDITORUM

Vidit quidem & agnovit *Foesius* menda Codicum, atque in Animadversionibus suis veram sæpe lectionem restituit; ac pervulgatam tamen maluit & inconcinnam in contextu lectionem retinere. *Hieronymus* autem *Mercurialis*, qui præcessit *Foesium*, totam *Frobenianam* editionem, cum omnibus erroribus, evulgavit, quorum quidem partem satis multam in Latina versione correxit, sed exinde quoque effecit, ut multis ea inde in locis ab oratione Græca discrepet. Quod nullo omnino modo probari poterit. E contrario *Lindenus* tanta est in immutando, detrahendo, suppiendo, *Hippocrate* usus libertate, & nulla quidem nixus aut antiqui scriptoris, aut MSti Codicis, autoritate, ut recte omnino Viri doctissimi, inter quos *Patinus* est, & *Freindius*, Anglus Medicus, judicaverint, multiscium hunc virum, ingenio suo abusum, in *Hippocrate* pariter, ac in *Celso*, emendando audacissime versatum esse. Quis autem non videt, in utroque ab his viris peccatum esse? Et quis non lubens fatebitur, magis probandum esse Cl. *Mackium*, quando eas offensiones data, quoad fieri potuit, opera evitavit? Quemadmodum vero MStis pariter Codicibus, tum vero etiam impressis omnibus, non male usus est Cl. Editor; ita neque parva cum diligentia eruditorum hominum Animadversiones, unde aliquid lucis affulgere *Hippocrati* possit, excussit, ac in suam justit editionem immigrare. Quo loco certum est, tales nonnunquam & emendationes occurrere, & translationes, quæ varia Principis Medicorum menda tollunt, & graviores quosdam interpretum errores detegunt. Multi quidem nos esse in adducendis exemplis ejusmodi possemus, sed unum afferre præstat, unde pateat, non vanam a Cl. *Mackio* in nova editione adornanda operam consumtam. Scilicet in *Epidemiorum Libro V*, edit. *Foesiana*, pag. 115 sic legunt vulgati: τῷ μαρτυρῶν ἐν αἰκίῳ κίρκου ἐν φρενίδος ὑδρωτο. Quæ totidem etiam verbis *Libro VII* p. 1223 iterantur. *Hippocratis* interpretes, *Calvus*, *Cornarius*, *Mercurialis*, *Foesius*, *Charterius*, ita ad unum omnes vertunt: Coquo in spina gibbositatis ex phrenitide fuita est; eaque versione, dici non potest,

potest, quam sibi mirifice placeant. At *Thomas Reinesius*, vir κερικώτατος, ad *Nesteros Epist. XXXVIII*, pro κύφωμα, gibbositas, levissima immutatione κώφωμα, surditas, scribendum, censet. Nam, febricitantes, imprimis qui maligne laborant, ὀπονώφως, seu *surdastros*, esse, affirmat, & cum delirio sint proximi, omnino τυφώδεις & stupidos. Deinde *Acantho*, urbe Macedoniae aliqua, aegrotasse istum coquum, arbitratur, nisi *Acanthus* (sic enim pergit,) peculiaris in *Coo* insula locus est: quem in spinam, quam Graeci ἀκανθῶν, non ἀκωνῶν, appellant, puerili errore transformarunt interpretes omnes. Igitur, ἐν ἀκανθῶν, liquet, vertendum esse *Acanthi*, seu in urbe *Acantho*. Qua interpretatione, dicite omnes, quid rectius esse possit? Praesertim cum *Hippocrates* ipse *Epidemior. Lib. III sect. 2 aegrot. 4* scribat: *Phyliste*, continua febre laboranti, & phrenitico, surditatem contigisse, quae eoa quo *Acanthino* similis fuisse. In Graeca igitur *Hippocrati*-omatione quoniam varia adhuc menda occurrerunt, dubium omnino nullum est, quin & in Latina translatione nec pauciora, nec exigua, superfuerint. Itaque, operam se dedisse, *Doctiss. Editor* ait, qui & ex hac ratione officio rite suo perfungi possit, indeque admissos a reliquis errores studuisse in sua versione, quam plane novam se fecisse, in Praefatione docet, corrigere, & exacte, aut potius, quomodo ipse loquitur, sicuti humana tulisset imbecillitas, ad mentem *Hippocratis* Graecam, transferre. Nec potest in universum negari, plurimis in locis eam ita comparatam esse translationem, ut prorsus referat archetypum suum, & Graeco contextui respondeat, & subinde *Commentarii* instar sit, quo ipse *Hippocrates* melius intelligatur. At enim vero, quemadmodum vix nobis persuasit *Vir doctissimus*, novam penitus eandem esse, (si ab iis fortasse recesseris locis, qui *Sambuci* & *Cornarii*, nec *Mstorum*, opera ab ipso sunt restituti,) quoniam *l'œssi* interpretationem, utpote ad *Hippocratis* mentem praeter ceteris accommodatam, deinde insulam *Cornarii* alteram, quam, invito contextu Graeco, in sua editione *Lindenus*, filius, retinuit, & ipsum, infinitis in locis, retinuisse *Mackium* nostrum, nonnun-

quam

quam autem præter rem correxisse, aut potius depravasse, utriusque inter se collatio luculenter demonstrat; verum præterea esse etiam hoc videtur, Clarissimum Editorem humani subinde quidpiam, uti solemus nos omnes, expertum esse. In pervolvendo enim hanc elegantem, & prorsus splendidam, editionem, visi nobis sumus obiter & velut ἐν παρόδῳ hæc observasse: Pag. 3 lin. 14 ὑποκριτῆς; per *histrionens* bis redditur, cum in genere *actorem*, & pro diversa ratione seu *comædum*, seu *tragædum*, significet. Deinde ad Græcum contextum minime transferri debuit: *quemadmodum enim illi formam quidem, vestem ac faciem, (verte stolam & larvam,) histrionis induunt, neque tamen histriones sunt; sic & &c.* Melius omnino ad sensum Lindenius, secutus Cornarium, sic habet: *quemadmodum enim illi figuram quidem & habitum ac personam eorum, quos referunt, habent, illi ipsi autem vero non sunt.* Pag. 4 circa finem sic ait Hippocrates: δύο γὰρ, ἐπισήμη τε καὶ δόξα. Ἐν τῷ μὲν ἐπισασθαι ποιεῖ τὸ δὲ ἀγνοεῖν. Mackius vertit: *Duo sunt enim scientia & opinio, quarum illa quidem scientiam, hæc vero ignorationem, facit.* At, quaeso, quid est *scientia facit scientiam*? Recte quidem Græce dicitur ἐπισήμη ποιεῖ ἐπισασθαι, Latine autem debebat transferri *scientia facit certitudinem*, id est, certi evadimus scientia. Præferenda igitur est ipsa Lindenii translatio, quamvis nondum accurata, quæ habet: *duo enim sunt, scientia & opinio, quarum altera quidem scire facit, altera ignorare.* Pag. 8 lin. 4 occurrunt verba: καὶ ἐγὼ τῷ λόγῳ ἐκ ἀπισείῳ. Non satis hæc accurate vertit doctissimus Editor: *atque hancce rationem non improbo.* Ita debuit: *equidem credo dicenti, aut fidem habeo ei, qui hæc dicit.* Pag. 9 αὐτόματον *spontaneum* vertit doctissimus Editor. Transferendum potius est *casu, sine ratione, fortuito*, aut ejusmodi vocabulo. Nam, τὸ μὲν γὰρ αὐτόματον, οὐδὲν Φαίνεται ἐὼν ἐλεγχόμενον, significat: *sine ratione, deprehensum est, nihil accidere.* Satis enim hæc demonstrant, quæ sequuntur. Porro, quod additur, τὸ δὲ αὐτόματον, ἐν Φαίνεται εἶρη ἔχον

ἔχον ἐδεμίην, ἀλλ' ἢ ὄνομα μᾶλλον, hæc verba nihil aliud volunt, quam *id, quod fortuitum dicitur, nihil (non-ens) est, & nomen merum*, nempe notione nulla subiecta. Pag. 17 lin. 14 εἰ δημιουργοὶ τῶν αἰ. π. τεχνῶν πολλὸν ἀλλήλων διαφέρουσι καὶ κατὰ χεῖρας, καὶ κατὰ γνώμην, Cornarius, Lindenius, Mackius, transferunt: *differunt tum manu, tum mente*. Hoc autem est vocabulis nimium inhærerere. Mens est: *differunt & opere & sententia*. Pag. 21 lin. 26 & seq. in tota periodo a verbis inde, etenim *vir laborans morbo neque difficili*, usque ad, *quæ cum delinquere admoncat*, sensus habetur nullus in versione, & in Græco contextu longe alia est verborum positio, quod contemplanti patebit. Pag. 37 ab initio statim legitur: *δεῖ δὲ τῶτον σκοπεῖν τῶδε, περὶ τὴν ψυχὴν σώφρονα*. Secutus est Lindenius Editor doctissimus, ac ita transtulit: *ut animum habeat modestum*. Mallemus *incorruptum*, aut, in genere, *virtute præditum*, quod latissime patet vis verbi σώφρον. Pag. 58 τὰς ὑπερβασίας τῶν ἰφθαλμῶν convertit Cl. Mackius vocabulo, nescimus ex qua lingua petito: *subapparationes oculorum*. Pag. 195 elegantiora sunt, sed ob id paulo obscuriora, Cl. Mackii, quam interpretum priorum, verba. Satis hic accuratus in vertendo Lindenius, nec negligenda huius interpretatio videbatur, quem deinde sequitur Mackius, hæc Hippocratis: *ἀλλὰ τῆς μὲν γνώμης τὸν ἐπίλογον τὸν αὐτὸν ποιῶνται*, ita vertendo: *sententia sua epilogum eundem efficiunt*. Sed hic & ipse sit observationum nostrarum epilogus. Quarum nos quidem longe plures possemus afferre, ex quibus pateret, Virum doctissimum a Græco contextu nonnunquam (venia verbo sit,) aberrasse, dum aut novam tentavit translationem, aut antiquam retinuit. Sed hæc leviora sunt, quam ut ideo suum editioni pretium, splendorque integer ac incorruptus, servari non possit. Quod ad Notas & Animadversiones attinet, quas præstantissimus Editor singulis subjecit paginis, ex subinde perbreves sunt, & partim editorum exemplarium, partim manu exaratorum Codicum, varias scriptiones exhibent, ac ostendunt, quænam ipsi cor-

rectior visa, & in contextum recepta fuerit. Pauci sunt loci, ubi fusiolem adjecit explanationem, ac ubi Græca quædam quorundam Codicum Scholia ex *Sambuco*, aut aliis, adjecit. Nemo itaque Commentarium integrum, aut explanatum *Hippocratem*, in ista editione quærere potest, sed ex *Galeno* & *Erosiano* interdum, item ex *Suida*, *Hesychio*, & aliis Paraphrasticis antiquis, quædam voces inveniet, quæ eadem ab iis significatione sumuntur, qua ab *Hippocrate* sunt adhibitæ. Si gustum harum observationum & exempla quædam desideras, en pauca hæc accipe: Pag. 4 n. 13, ὕπαιρ καὶ ὄναι proverbialem locutionem esse, evincit *Mackius*, & ex *Homeri Odysf. τ versf. 547* petitam, ac significare *inter vigilandam* & *inter dormiendum*, aut opinione, aut re vera. Pag. 27 n. 83 talia adjicit: ἄραιον *Erosianus* exponit *ταραχώδη κίνησι, καὶ σάλον, turbulentam quandam motionem* & *tumultum*. Ἄραιος *Hesychio* exponitur ἡ ἀπὸ τῶν γυμνασίων τῆς καρδίας κίνησις, *ex vehementiore exercitatione cordis palpitatio*. Quam notionem secutus *Nicandri Scholiastes* in *Theriacis* videtur, ἄραιον κακὴν, κακὴν κίνησι exponens. Ἄραιος γὰρ λέγεται, ut scribit, κίνησις σώματος μετὰ γυμνασίας καὶ ἀλγηδόνος, *corporis motus cum exercitatione* & *dolore* &c. Pag. 31 n. 125 legitur: κατασφρέσαι est *humis sternere, deprimere, dejicere*, & μεταφορικῶς pro *componere, sedare*, sumitur. Dicitur tamen tropice de humoribus, qui evicti sunt & concocti. Pag. 55 n. 50 sic fatur *Mackius*: ἀκείσθαι & ἀκείσθαι idem est, quod θεραπεύσθαι, *mederi, sanare*, ut apud *Homerum Iliad. X versf. 2*: ἀκείοντό το δὶφρον, *fitim sanabant*, hoc est, *sedabant*, aut *restinguebant*. Pag. 85 n. 50 ad verba *Hippocratis*: παρὰ βασιλέος λεγόμενον κύμνον, quod a Rege nomen duxit *Cuminum*, hæc commentatur Cl. Editor: *Cuminum Æthiopicum Regium Hippocrati dictum, testatur Dioscorides Lib. III Cap. 68 & Plinius Lib. XX Cap. 15*, quia efficacius ex *Ægypto* judicatur. Probabilius tamen est, sic dictum per ἀντρονομίαν, quod regia mensa dignum esset. *Cuminum autem primum aut illitum colorem pallidum reddit, unde pallens dicitur,*

ut pat-

ut pallentes curæ, quod pallorem inferunt. Pag. 92 n. 7, quid sit ἡπίεσλος, exponit; nempe febris est, in qua calor & vigor simul sunt. Latini querqueram dicunt, de qua Lucilius apud Festum. Pag. 196 n. 11 ad illa verba, τὸν δὲ Μελίσσεν λόγον ὀρθῶν, observat Mackius, in margine Codicis Florentini hoc Glossema haberi, quod integrum apponemus: Μελίσσος καὶ Παρμενίδης Φυσικοὶ Φιλόσοφοι· ὁ μὲν ἐν τῷ ἐν λόγων καὶ ἀπειρῶν. Παρμενίδης δὲ πολλὰ τὰ ὄντα καὶ πεπερασμένα. Ἄμφότεροι δὲ ἐξελέγχονται ἀπὸ Ἀριστέλους τῷ μεγάλου Φιλοσόφου μὴ δοξάζοντες ὀρθῶς. Ἀποδεικνύει γὰρ ὁ Φιλόσοφος εὗτος ἐν τῇ Φυσικῇ ἀκροάσει, ὅτι πάντα κατ' εἶδος τὰ ὄντα ὑπὸ τινος γένου ἀνάγεται· ὡς δὲ καὶ εἰσι τὰ ὄντα καὶ πεπερασμένα, id est, Melissus & Parmenides, Physici & Philosophi, alter, unum ens & infinitum esse, dicebat; Parmenides autem multa entia & finita. Ambo ab Aristotele, magno Philosopho, redarguuntur, quod non recte opinentur. Ostendit enim hic Philosophus, in Physica audicione, quod entia omnia, secundum speciem sumpta, ad quadam genera reducuntur, ita, ut entia decem sint & finita. Cujusmodi alia adhuc in sequentibus, ex eodem Codice, glossemata adducta sunt. Pag. 210 varias τῷ νόμῳ significaciones apud Hippocratem, profert, nempe, notare τὸν λόγον, τὴν νέμεσιν, τὸ εἶδος, rationem, indignationem, & morem. At enim vero Mercurialis etiam testatur, hanc vocem & instituta, & pascua, regionem, ac classem, apud Herodotum significare; cujus linguam Hippocratis dialecto affinem esse, nemo nescit, qui in utroque Autore non oscitanter versatus est. Hujus igitur generis observationes quædam Mackiana inveniuntur; quarum tamen, uti diximus, haud sanæ multæ sunt; cum reliquæ varias unice Lectiones ex Codicibus MStis, aut editis exemplaribus, exhibeant. Sæpissime tamen loci Galeni, atque alii paralleli, adscripti sunt, qui vero ad intelligentiam ipsius Hippocratis parum conferre posse videntur. Perplacet autem nobis, quod Editor Doctiss. cuiuslibet libro Medici sui historiam libri ipsius aliquam, quamvis perbreve, sufficientem tamen, ac sat elegantem, præmisit; in qua de Autore libri genuino, & contentis

eiusdem, uti & de illis, agit, qui illustrarunt eundem, & explicarunt. Quisquis igitur fit Autor harum observationum: (nam de illis in Præfatione nihil *Mackius* commemoravit,) putamus autem, in multis esse *Renatum Charterium*, aut alios; hoc tamen certum est, multum adjumenti ex earum lectione conferri iis posse, qui eo melius librum ipsum *Hippocratis* quemlibet intelligere cupiunt. Miramur autem majorem in modum, quomodo acciderit, ut ne verbo quidem meminerit *Mackius* propositi *Trilleriani*, de nova *Hippocratis* editione adornanda; cum tamen omnibus constet, Virum hunc longe doctissimum a sexdecim inde, & ultra, annis aliquam hujus Medici editionem meditari, jamque A. 1728 Commentationem edidisse, qua ex instituto animum suum aperuit, & eruditos ad conferendas symbolas invitavit. Edita est Lugduni Batavorum in 4, adjuncto, loco speciminis, libello *Hippocratis de Anatome*, critice & philologice illustrato. Ipse Vir Celeberrimus jam ante, in *Epistola medicocritica*, propositum suum annuntiaverat. Ex cujus etiam *Observationibus criticis*, quæ ante annos aliquot Francofurti in 8 prodierunt, jam nunc vel maxime Opus hoc ab eo urgeri, intelligimus. Ipsæ etiam hæ Criticæ Observationes non parum prodesse Cl. *Mackio* potuissent, quod multis in locis *Hippocrates* tentatus est, illustratus, correctus etiam, & ex MSis Codicibus emendatus. Nisi forte Vir doctissimus, contra suum esse finem, arbitratus est, talia indicare, & conferre, quod Commentarium in hunc Autorem scribere in animum non induxerit, sed *opus ejusmodi longum ac laboriosum*, (nam hæc ipsa ejus verba sunt,) *ac suas superans vires, doctorum virorum curæ studioque relinquere*. Deinde ipsum etiam, qui luculentum tamen conscripsit in *operos Hippocratis* Commentarium, *Meibomium* Cl. Editor aut nescivit, aut nos nescimus, quare in Historia & Notis eum non adduxerit. Sed hæc obiter. Ceterum, quod ad *Hippocratis* Operum divisionem attinet, atque in suas classes descriptionem, illam est secutus Editor, quam ex *Erotiani* mente *Foesius* insti-

instituit, in Sectiones octo, aut Classes, *Hippocratis* libros tribuendo. Constat autem, longe aliam divisionem, in acutissima illa *Hippocratis* censura, *Hieronymum Mercurialem* instituisse. In hujus igitur editionis *Tomo*, quem recensemus, primo tres tantum Sectiones occurrunt. Exhibet enim Sectio I τὰ τεχνικά Libris VII; Sectio II τὰ σημειωτικά Libris VI; denique Sectio III τὰ φυσικά καὶ αἰτιολογικά Libris XIV. Librorum autem divisionem in certa Capita a *Charterio* petiit *Mackius*, ejusdemque argumenta præposuit, & sicubi deerant, adjunxisse se alia affirmavit; id quod tamen, indicasse eum malle, ubi tandem contigerit. Præterea, a principio statim, notitiam addidit brevem, & tractationem, de veterum ponderibus ac mensuris, dubii eam quidem Auctoris, utilem tamen omnino, immo vero ad intelligendam medicaminum quantitatem, quæ ab *Hippocrate* præscribuntur, necessariam, ne nimirum, in iis adhibendis, error, aut defectu, aut redundantia, cum ægrotorum periculo ac damno, admittatur. Et ea quidem laudabili opera lectores a molesto labore, aliunde conquirendi illarum rerum cognitionem, quæ in multis scriptoribus sparsæ sunt & disseminatæ, humanissimus Editor levavit. Denique & ad alias editiones accommodavit hanc præsentem, adducendo in margine paginas, nominatim utriusque *Basilensis*, Græcæ & Latine, *Frobenianæ*, *Foesianæ*, *Theod. Zuingeri*, & *Mercurialis*. Ad finem autem Operis totius *Galenii* adhuc *Exegesin Hippocratis*, & *Erotianii Lexicon*, & *Herodoteas phrasas*, Cl. *Mackius* adjiciet, ac *Petri Pini* Indicem in *Hippocratis* Opera, Venetiis A. 1597 impressum, suæ editioni accommodabit. De quorum utilitate & necessitate in ultimo hujus editionis *Tomo* plura dicentur.

JO. GEORG. WALCHII, S. T. D. ET PROF.
 Publ. Miscellanea sacra, sive Commentationum, ad
 Historiam Ecclesiasticam sanctioresque disciplinas
 pertinentium, Collectio.

11 NOVA ACTA ERUDITORUM

Amstelodami, sumtu Zachariæ Rombergii, 1743, 4 maj.

Alph. 4 plag. 22.

Digna hæc est Autore suo S. Ven. Collectio. Digna hæc ei ipsi visa, quam Augustissimo Danorum Monarchæ, *Christiano VI*, Regi prorsus Christiano, consecraret. Coaluit vero Sylloge ipsa ex variis Commentationibus Academicis, quæ nunc demum uno volumine sunt comprehensæ. Honorem habemus hortationi doctorum virorum, quæ tantum valuit, ut laborem hunc Vir elogio nostro major susceperit, desiderii aliorum ac usibus publicis velificaturus. Licet enim ipse, quæ est modestia, sibi nihil tribuat; nostrum tamen est, dotes ingenii ac judicii, quibus Autorem Deus dignatus fuit, maximi facere. Contulit ipse se omnino ad hoc Opus ita perficiendum ornandumque, ut illud se aliis ex merito & pretio suo commendet, sibi que conciliet fautores. Ordinem servavit in eo exstruendo, non a ratione temporis petitum, sed argumentorum conditioni, rerumque ipsarum nexui, accommodatum. Ipsas lucubrationes accurate ab integro perlegit omnes, & ad emendandum eas adhibuit curas posteriores, & illarum nonnullas accessionibus locupletavit. Argumenta, quæ in illis edisseruntur, ex vario sanctiorum disciplinarum genere sunt deprompta. Nonnullæ earum pertinent ad Historiam ecclesiasticam, præcipue ad istam illius partem, in qua res ævi Apostolici Christianæ commemorantur. Ita exposuit *de Apostolorum institutione catechetica*, ad *Ebr. VI, 1, 2*; *de Hymnis Ecclesie Apostolica*; *de usu orationis Dominica apud veteres Christianos*; *de Hymenæo & Philetæ*, ad *2 Tim. II, 17, 18*; item *de formulis salutandi Apostolicis*, iisque, quibus legati Servatoris in principiis Epistolarum um usi fuerunt, ac *de Tito, viro Apostolico*. Generis hujus quoque sunt ea, quæ *de Samosatenianis neoteriis*, in Augustana Confessione memoratis; *de Antiscripturariis*, ac præcipue *de Joanne Laurentio Schmidio*, architecto Pentateuchi *Mosaici Wertheimensis*; *de peccato originis*, & *de transubstantiatione*, a Romani Præsulis sectatoribus excogita, enarravit. Aliis Commentationibus pertractantur selecta argumenta, quæ desumpta sunt ex iis diviniore disciplinis, quæ ad
capita

capita salutari nostræ cognitionis, & interpretationem oraculorum sacrorum, faciunt. Huc spectant Dissertationes *de Providentia Dei ex calamitatibus piorum demonstrata; de statu mortuorum & resurgentium*, ubi *Thomæ Burneti* errores repelluntur; *de morte & resurrectione fidelium cum Christo*, ad *Rom. VI, 1 seq.* *de diversis vitæ sanctioris gradibus; de Episcopo, patre spirituali; de servo Dei justificante*, ad *Es. LIII, 11*; item *de Episcopo, unius uxoris viro*, ad *1 Tim. III, 2*; ac *de sensuum externorum auctoritate in rebus fidei*. Omnes has Commentationes ipse concipit. Præter istas autem nonnullæ aliæ volumine hoc continentur, quas sibi *Cel. Auctor* non integras vindicat. Consiliis tamen, auspiciis, operæ, emendationi, & amplificationi, ipsius fere universa debentur. Huc refer Dissertationes *de Historia paedobaptismi quatuor primorum Seculorum; de Clemente Alexandrino, ejusque erroribus, de Pelagianismo aut Pelagium; de Hypocrisis hereticorum, maxime vetustiorum; de Lollardis, Seculi XIV testibus veritatis; ac de methodis variis, Theologium tradendi*. Hisce Commentationibus subjecit duas alias, quarum altera exponitur *de heretico orthodoxo*, altera *de Orthodoxia cathedraria*. Consecravit eas recitationibus solennibus, munere Decurionis intra Ordinem theologicum fungens, illam vera *Fr. Gotth. Gotteri*, hanc *Cel. Frid. Austr. Hallbaueri*, honoribus theologicis tribuendam existimavit. Addidit denique Appendicem Meditationum sacrarum, quibus festos, eosque summos, Christianorum dies pro more civibus Academicis indixit. Meditatio prima inscripta est *de Spiritu adoptionis*, ad *Rom. VIII, 15*. Secunda *de Divinitate Spiritus sancti, doxologis veterum Christianorum confirmata*, agit. Tertia *de Seculo Spiritus sancti*, quod fanatici homines & olim creparunt, & adhuc expectant, exponit. Habes inibi dignissima lectu de *Joschino*, Abbate Benedictino, qui erroris de seculo Spiritus sancti quasi semina sparfit, de *Amalrico Parisiensi*, qui errorem propagavit, de libro, qui æternum Evangelium inscribitur, ejusque autore, de *Ubertino*, *Juannis de Parma* auditore, ac libro, cui nomen *onus Ecclesie*. Quarta inscripta est *de Divinitate Spiritus sancti ex Symbolo Apostolico demonstrata*.
Pag. 769.
777.
772.
Quinta

- Pag. 784. Quinta de veterum Symbolorum in Article de Spiritu sancto
797. discrepantia exponitur. Sexta agitur de Patribus Apostolicis,
divinitatis Spiritus sancti testibus. Egregiis bellariis hæc coena
abundat. Septima tractatur de recentioribus Pneumatoma-
807. ebis. Primordia inibi capiuntur a Macedonio. Decurrit
tractatio ad Joannem Bidellum, Franciscum Josephum Burrbum,
Jo. Casp. Westphalum, ad Socinianos, ad Mich. Servetum, ad
Modalistas, & nominatim ad larvatum Liberium de Sancto Amo-
810. re, ad Hermannum Deusingium, ad Stephanum Nye, & Joan-
nem Campanum. Octava inscripta est de Elenco Spiritus san-
819. cti, ad Jo. XVI, 8; nona de Templo Spiritus sancti, ad 1 Cor.
III, 16, & VI, 19, nec non 2 Cor. VI, 16; decima de Intercessione
825. Spiritus sancti, ad Rom. VIII, 26, quam admittit effectivam, non
vero formalem; undecima de Spiritu Christi; duodecima
de Spiritu letitiæ, ad Ps. XLV, 8; decima tertia de Pul-
chritudine fidelium. Meditatione XIV de Corpore Christi
caelesti differitur; XV de Pastoribus Bethlehemicis; XVI de
866. Paupertate Christi; XVII de Christo sine patre & matre; XVIII
de Tempore adventus Messia idoneo; & XIX de Jesu primoge-
nito Mariæ. Non est, quod, Lector, plura ex hoc præcla-
rissimo tibi vireto decerpamus. Fructibus in eo singulis sua
est præstantia, suus nitor, usus, & excellentior gloria. Per-
spicuitas inibi cum argumentorum dignitate, cognitio historica
cum judicio theologico, antiquitatis forma, in utramque par-
tem spectata, cum sæculi nostri felicitate & monstris in conten-
tionem adducta, stili ornatus cum rerum delectu ac pulchritu-
dine, amicissime certant. Librum scilicet indicamus, qui,
quam ut a nobis prædicetur, est dignior, nec tam laudandus,
quam legendus & attente versandus.

*JO. JENSII LUCUBRATIONES HE-
sychianæ. Observata in stilo Homeri. Vetera Epi-
grammata Græca, pro anecdotis prodeuntia.*

Rotterdam, typis Jani Danielis Beman, 1742, 8 maj.

Alph. 1.

In Præ-

In Praefatione Cl. Autor, postquam, Codicem & Pandectas e Graeco translata esse, demonstravit, veteres & pulvere conspersas meditationes subito se, ait, exquisivisse. Ita factum esse, ut inciderit in *Hesychium*, cujus vocabula ab aliis intacta, & tamen corrupta e veteribus Poetis deprompta, esse, olim animadvertit, nunc magis etiam correxerit, immerito reprehensa vindicavit, & bonas contra emendationes firmavit. De *Hesychio*, praeter ea, quae ipse de se memoret, parum constare, dicit, ipsum autem Lexicon ab alio inchoatum, postmodum a pluribus auctum, multarumque vocum, eodem similive modo expositarum, aut alibi longe aliter, quam alibi, scriptarum, repetitionibus cumulatum, lectorem visurum esse, sperat. Interea lectoribus Poetarum Graecorum, & LXX interpretum, & Novi Testamenti, neque minus antiquitatum studiosis, utilem iudicat *Hesychium*, quamvis adhuc maculis teterrimis inquinatum. Negat tamen Autor, se ullas aliorum emendationes vidisse, praeter illas in *Schreveliana* editione exhibitas, & a se nominatim ex aliis allatas. Si quae igitur existant, uti existare non dubitat, eas a se compilatas videri non vult. Nos, si quid nostrum iudicium valet, doctissimo Autori confirmamus, neminem doctum hodie aut tam inertem, aut tam iniquum, esse, ut ex similitudine cogitationum alterutrius scriptoris furtum suspicetur. Doctus enim profecto non est, quin ex sua norit experientia, multos in easdem cogitationes incidere posse, & quidem vel eodem, vel alio atque alio, tempore. Pergit Autor literatissimus narrare, ordinem vocabulorum magis se restituisse, quam ullum ante se alium; itemque ex *Homero* magis, quam aliunde, sua quaeque repetivisse, fontibus tamen suis rivulos quosque assignasse. Spirituum item & accentuum diversitatem diligenter se attendivisse scribit, ubi *Hesychius* nihil tale monuerit; ubi autem ipse monuerit, ibi se recte putat concludere, diversos libri *Hesychiani* Autores esse, quorum unus ante spirituum & accentuum inventionem vixerit, alter post eandem. Praeterea, confusos & concervatos articulos diremisse, ait, se ac segregasse; distractos contra conjunxisse, ab aliena littera inchoatos sanasse, confusas item *ai* & *u* debite permutasse.

Hæc omnia multis exemplis illustrat Autor, additis monitis quibusdam de utilitatibus, quas Poetæ ex Lexico *Hesychiano* consequantur. Nos, exempla ipsa ab Autore potius sumenda, putamus, quam huc referenda; cum sine comparatione & *Hesychii* & Poetarum veterum nequaquam satis intelligi queant, quippe ex contextu orationis illorum demum elucetia. Pergitur ergo ad Autoris observatam in stilo *Homeri*. Hic denuo præfatus, magis sibi *Homerum* placere, ait, nunc, quam olim, & animadvertere se, putat, *Homerum vel legisse sacras Veteris Testamenti tabulas, quatenus illa Homeri ætate præstabant; vel rerum, in illis traditarum, potissimum illarum stili, ignarum non fuisse, ut qui sæpe ad illarum stylum formavit suum, vel alluserit.* Tum se quoque ait insulla quædam in personis & actionibus personarum *Homericarum* observasse. Denique, similia *Homeri* & *Virgilii* loca deprehendisse. Præsertim *Homeri* artem prædicat exprimendi per metrum rerum ipsarum naturam. Id quod *Virgilium* imitari dicit, quantum Latine lingue ratio patiat, in *Georg. III, 420, & v. 276, & 130 seq.* Ut de observationibus Autoris Lector noster judicare possit, exempla quædam hic proferemus. Ad *Iliad. A. v. 5* adscribit: *Supplices ac graviter mala publica ad divinam Homerus refert providentiam, &c.* Mox pergit: *Versus 64 ita dispungendus: 'Os κ' εἶποι, ὅ, τῖ τοσσόν &c. uti recte sit v. 85.* Subjungit tum: *Versu 77 videtur omnino legendum η μὴν, non η μὲν. Juratur enim; ac τὸ, ἢ μὴν, ordinaria est Græcis formula, jurijurando præfigi solita.* Similiter *A, 154,* negat *Achilles,* boves, aut equos, sibi abactos esse, id est, magnam injuriam factam, sicuti *1 Sam. XII, 3.* Ad *Iliad. A, 194,* ubi *Pallas* irato *Achilli* subito de cælo intervenisse dicitur, Autor, id ita accidisse, ait, ut *Achilles* ipse mentem subito immutaret. *Versu 234,* ubi *Achilles,* sceptrum suum, negat, folia & frondes protrulurum, Autor arripit occasionem, de magnitudine miraculi in baculo *Aaronis,* flores & fructus proferente, disserendi. Ad *Iliad. A, 388,* hæc habet annotata: *Artificiose durissimi tardissimique Spondæi ad minantis gravitatem effingendum adhibentur. Quam in rem citat etiam Iliad. B, 544, & Iliad. Γ, 348.*

Iliad.

Iliad. A, 509, inhumanam *Thetidis* petitionem, Autor putat, esse, quæ propter filium Græcis omnibus mala inferri velit. Indignatur etiam, quod *Jovi* & *Palladi* mendacia tribuantur alibi. Sed hæc talia mira non videri debebant Autori, qui meminisse potuerat, antiquarum gentium Deos fere homines fuisse, a quibus, præsertim male educatis, mentiri non est alienum. Ad *Iliad. B, 5 - 35*, monet Autor, nuncios iisdem fere verbis uti, quibus mandans ipse usus fuerit, quod etiam ex *Iliad. O, 416*, confirmat. Sed hæc est communis Oratorum & Historicorum apud Græcos consuetudo, a *Vigero* & aliis dudum annotata. *Iliad. Γ, 35*, ὠχρὸς, pallidus, videtur Autori doctissimo pro pallore poni, uti νεκρὸς, mortuus, pro cadavere. Sed, ut per se quisque videt; diversa utriusque vocabuli ratio est & significatio. Cadaver enim non est mors ipsa. *Iliad. Δ, 257-265*, miratur Autor, *Idomenei* virtutem prædicari, integra pocula exaurientis. Sed, vetustatis multa fuisse vitia, meminerunt librorum vetustorum lectores. Ad *Iliad. Z, 266*, ubi *Hector* a se pollutis sanguine manibus *Jovi* libari posse negat, hæc res ad *Davidem*, ob bella templum Dei condere vetitum, applicatur, 1 *Reg. V, 3*, 1 *Chron. XXIII, 8*. Sed *Hector* manibus ablutis *Jovi* libare posse videbatur; *David* post bella diu intermissa templum Deo condere posse non videbatur. *Iliad. Η, 193*, *Ajax* præcipit suis, ut, dum ipse cum *Hectore* pugnet, illi *Jovem* submissa voce orent de victoria hero impertienda. Doctissimus Autor hæsitat, quid de tacita illa precatione sentiendum sit; suspicatur denique, *Ajacem* de barritu suorum metuisse. Verum preces tacitæ veteribus usitatæ & cordi erant, quo consilia & preces adversariorum disturbarentur, neque ad tacitas preces novis precibus reprimendas & intervertendas perpellerentur. Vid. *Cel. Jo. Conr. Schwarzii* Annotationes ad *Theophrasti Charact. Cap. XIX Sect. 11, 12. Iliad. O, 19 seq. Jovi* potentiam ridiculam tribui, præscientiam negari, imo præsentissimam rerum scientiam eripi, notat Autor literatissimus. Sed *Jupiter*, quamvis Deus haberetur, tamen olim homo fuerat; homini autem humano tribui vitia, quid miremur? Hi tales Dii erant *Δίος*, non *Φύσιν*. *Iliad. O, 160*, queritur Autor de *Eustachii* & reli-

quorum Scholiastarum socordia, qui veram rationem locutionum κακή γλῆνη, & τοι δαίμονα δάσω, non expedierint. Autor vero querimonia supercedere, & hæc desiderata explere, potuerat, debuerat. Quod ita fortasse fieri poterat, ut, quis *Diomedes* nec armis, nec telis, recte utebatur, & solo hostium adspectu perterrebatur, malo lucentis oculi ludibrio decipi dicebatur. Et, cum splendor ac lux oculi divinum quiddam habere crederetur, & ideo divini tati cuidam tribueretur; helle *Hector Diomeadi*, falsa oculorum specie deluso, *Damonem* daturus dicitur. Si citra poeticum lusum rem intelligere velis; memisse te, Lector, jubemus, animum hominis vel autorem, vel certe comitem, esse lucis oculorum, quam qui non habet, ei animus, seu *Damon*, dandus est. *Dæmones* quidem vulgo animi e corpore digressi olim dicebantur. Videntur ergo errare, si qui δαίμονα διδόναι idem volunt valere, quod *interficere*. Venimus jam ad Epigrammata, quæ cum Autore pro ineditis communicata sunt. Ut Lector & Epigrammatum, & annotationum, capiat gustum, utriusque rei proponemus exempla. *Epigr. CXVI:*

Ἦν παρὶς ἤρωα, Φιλοπρήγμων τε καλεῖται
 Πρὸ θ' ἂν ποτ' Ἰδαίης κείμενος ἐν τριβῶ.
 Εἰπέν' ἔϊον ἐπ' ἔργον ἄγεις πόδας, εὐθύς ἔκείνο,
 Ευρήσας σὺν σοι πρήξις εὐκολίην.

Huc annotat Autor: *Totum hoc Epigramma non cario. Epigr. CLIV:*

Τῆς εἰς γενεῆ μὲν ἀγαθήν ἔντος Λαζαζῶ
 Ὑψος πιλοφύροισ πίνεται Ἀρμενίοις.
 1) Χεῖραι δ' ἔ μῆλοισ ἀτὴ πε μαλαγκοῖς ἐπὶ μαλλοῖς,
 Ψεδναὶ δ' ἀγροτέρων τρηχύεροι χιμάρων
 Νηδὺς δὲ τριτ κει ἀνά παν ἔγες, ἐκ δὲ γάλακτος
 Θηλη ἀδὲ μαση πλῆθεται 2) Ἐθαλίη.
 Βληχὴ δ' 3) ἀσσοτάτῳ τερενῆς μυκήματι μόσχῳ.
 Ἄλλα γὰρ ἀλλοῖαι πάντα φέρονσι γέαι.

1) Lege Χαῖται, 2) εὐθαλίη, 3) ἀσσοτάτη.

In *Hesychianis* non penitentius cuiquam videri debet doctissimi Autoris labor. Observata omnibus facile veniunt in mentem

tem eruditis. Epigrammata denique, si nondum edita sunt, ad illustrandas antiquitatis varias partes omnino pertinent, ac proinde Autori novam & uberiolem literatoriam gratiam conciliant.

ELEMENS DE L' ASTRONOMIE.

id est,

CASSINI ELEMENTA ASTRONOMICA.

Parisiis, ex Typographia Regia, 1740, 4 maj.

Alph. 3½, Tabb. æn. 6.

TABLES ASTRONOMIQUES, &c.

id est,

CASSINI TABULÆ ASTRONOMICÆ SOLIS, LUNE, PLANETARUM, FIXARUM, & SATELLITUM JOVIS & SATURNI.

Parisiis, ex Typographia Regia, 1740, 4 maj.

Alph. 1 plag. 5, Tabb. æn. 5.

Quam hereditario jure accepit insignis *Cassini* Astronomicæ scientiæ gloriam, eam ita conservavit atque adauisit, ut non tamene molimina ejus a quocunq; celestium amatore ignorari possint. Quæ vero jam præ manibus habemus Opera, eo minus omittenda nobis erant, quod omnem rem astronomicam compendio quasi complectantur. Monet illustris Autor in prioris Voluminis Præfatione, defuisse adhuc Elementa Astronomicæ Gallicæ lingua scripta, quod in tantis, quæ hæc scientia Galliæ debet, incrementis mirum fere videretur. Atque hoc ipsi in causâ fuit, cur patrium sermonem in scribendo Opere eligeret, eruditæ præterea per universam Europam satis familiarum. Eam vero methodi legem sibi dixit, ut nihil sumeret, nisi sufficienter cognitum, a simplicioribusque ad magis composita progredieretur. A quibus regulis tamen tunc recedendum ipsi fuit, cum ita complicata sunt Problemata cœlestia, ut ad omnino ignota non pateat accessus, nisi quadam non satis adhuc cognita supponendo. Lectores vero postulat, elementari Geometria, triangulorum utriusque generis calculo, & iis ex Sphærica

rica Astronomia, quæ nemo harum rerum paululum curiosus ignorat, imbutos. His igitur præsuppositis, diversas, quas Astronomi excogitaverunt, corporum mundanorum coordinationes explicat, deinde refractionum & parallaxium naturam perferutatur. His Prolegomena absolvuntur. *Liber I* de stellis fixis agit, *II* de Sole, *III* de Luna, *IV* de Saturno, *V* de Jove, *VI* de Marte, *VII* de Venere, *VIII* de Mercurio, *IX* de Satellitibus Jovis & Saturni. Quæ singulis *Libris*, quove ordine, tractentur, ut Lectoribus copiose indicemus, necessarium nobis non videtur, cum non possint non in ejusmodi Systemate multa notissima obvenire. Igitur Operis specimina selegisse quædam sufficere, hoc tamen adhuc monito, pleraque exemplis aut veris, aut suppositis, dilucide explicata esse, ut non possit huic libro ille exemplorum defectus objici, qui egregiorum alias *Elementorum Astronomicorum Davidis Gregorii* usum aliquatenus vel imminuit, vel incommodum reddit.

Refractionum inveniendarum duas methodos Autor tradit. Altera sideris, cujus elevatio supra horizontem quadrante investigata est, veram altitudinem ex data ejus declinatione, elevatione poli, prætereaque tempore horologio accurato mensurato, determinat, differentia inter utramque altitudinem, refractionem indicante, altera refractiones duabus diversis altitudinibus debitas postulat, indeque erutam superficiæ refractivæ supra terram altitudinem, quam, ponendo, radium refractum in recta linea post refractionem ad oculum progredi, 2000 hexapedarum determinat, multo angustioribus limitibus circumscriptam, quam tota atmosphæra.

Motum fixarum in longitudinem determinaturus Autor, suas observationes cum antiquissimis, quarum exstat memoria, comparat. Spica Virginis *Hipparcho* observata est in $24^{\circ} 17'$ & Cor Leonis in $29^{\circ} 50' 5''$. Noster reperit anni 1738 initio primæ longitudinem in $20^{\circ} 11' 45''$ ♄, & altero in $26^{\circ} 11' 40''$ ♄. Annis ergo 1866 in illa variatio longitudinis $26^{\circ} 11' 45''$, in hac $26^{\circ} 21' 40''$, habetur, unde prior dat motum longitudinis annum $50'' 32'''$, altera $50'' 50'''$. Similiter cum oculo Tauri, *Aldebaran* dicto, & Corde Scorpionis, procedit,

cedit, de quibus *Ptolemai* observata adhuc exstant, deinde ad *Albatognii* atque *Tychonis* observationes progreditur, mediumque inter diversas, quæ ex singulis his oriuntur, determinationes sumendo, ex observationibus *Hipparchi*, *Ptolemai*, & *Albatognii*, infert motum longitudinis annum $51'' 31'''$, sed $50'' 20'''$ ex *Tychonicis* atque *Coperniceis*, & $50''$ ex observationibus, sub initium Academiae Scientiarum institutis. In Tabulis vero suis eo utitur, qui ex antiquissimis observationibus oritur, scilicet 1° in 70 annis, cum variatio, in positione fixarum diversis anni temporibus notata, impedimento esse potuerit, quo minus verus earum locus satis accurate definiretur. Ut de magnitudine fixarum aliquid definirer, Jovem planetam selegit, cujus dimensiones post solis lunæque exactissime præ reliquis astris notæ sunt, eique Sirium comparavit. Lumen fixæ diminuit vitrum objectivum telescopii 34 pedum ita tegendo, ut non nisi sesquidigiti diametro apertura relinqueretur, qua arte Sirium satis bene terminatum, radiisque, quos alias vibrare solet, privatum, conspexit. Ad Jovem idem telescopium direxit, & diversis vicibus comparatione instituta, diametrum ejus decies majorem Sirii diametro judicavit. Existente ergo tum Jovis diametro $50''$, Sirii $5''$, reperitur. Quodsi ergo Sirius eadem saltem, qua Saturnus, distantia, hoc est, 100000 diametris Telluris, a nobis remotus statuatur, plus quam duabus vicibus majorem diametrum tellure habebit, minorem adhuc, quam in quocunque cœlestium Systemate, assignari ipsi queat. Ceterum, variationes, Parisiis in locis fixarum observatas, tam parvas esse, narrat, ut magis ad aberrationem lucis *Bradiejanam*, quam ad annuam, quam vocant, parallaxin, referendæ videantur.

Sub *Libri secundi* initium ample de maculis solaribus tractat. Physicorum de illis varias hypotheses recenset, cui ipse addictus sit, non declarat, quod & alibi, ubi de natura cœlestium conjecturæ exstant, facere ipsum notamus. Quæ, Geometria opitulante, de loco motuque macularum, revolutione Solis circa axem, & similibus, cognosci possunt, dilucide persequitur. His absolutis, obliquitas Eclipticæ eum occupat, quam nostro

avo $23^{\circ} 28' 20''$ invenit. Deinde potissimas, quæ supersunt, obliquitatis eclipticæ observationes sequenti Tabula representat:

Observatores.	Tempora.	Obliquitas.	Supposita variat. annua.
<i>Eratosthenes</i>	ann. 230 ante C. N.	$23^{\circ} 51' 20''$	$23^{\circ} 51' 20''$
<i>Hipparchus</i>	140 ———	— 51 20	— 50 17
<i>Ptolemæus</i>	140 post C. N.	— 51 10	— 47, 0
<i>Pappus</i>	390	— 30, 0	— 44, 7
<i>Albatagnius</i>	880	— 35, 0	— 38, 21
<i>Arzachel</i>	1070	— 34, 0	— 36, 8
<i>Probatius</i>	1300	— 32, 0	— 33, 27
<i>Regiomontanus</i>	1460	— 30, 0	— 31, 35
<i>Copernicus</i>	1500	— 28, 24	— 31, 7,
<i>Waltherus</i>	1500	— 29, 16	— 31, 7,
<i>Dantes</i>	1570	— 29, 55	— 30, 18
<i>Tycho</i>	1570	— 31, 30	— 30, 18
<i>Gassendus</i>	1600	— 31, 0	— 29, 57
<i>Cassinus</i>	1656	— 29, 2	— 29, 19,
<i>Richerius</i>	1672	— 28, 54	— 29, 6
Observatores Pa- rifenses.	1738	— 28, 20	— 28, 20,

Columna dextima constructa est sumendo inclinationem $23^{\circ} 28' 20''$ pro anno 1738, & ponendo, eam imminui $1' 10''$ annis 100, ut colligitur, si *Eratosthenis* tempore fuerit $23^{\circ} 51' 20''$. Hinc igitur, cum non satis inclinationes, calculo repertæ, cum observatis conspirent, dubitare licet, num re vera uniformis aliqua contingat variatio, an potius, quas animadvertimus, differentiarum observationibus antiquorum non satis accuratis debeantur. Præterea possent etiam variationes hæ motui alicui in axe terræ attribui, qui, in circulum quasi rediens, restitueretur. *Copernicus* enim conjecit, limitem maximæ inclinationis esse $23^{\circ} 51' 20''$, & minimæ $23^{\circ} 28'$, quod motu aliquo librationis in axe telluris explicare conatus est.

Quæ de Apogei Solis motu tradit, similiter notari merentur. Mirum enim in modum discrepant inter se numeri, quibus apogei motus definitur, conferendo locum ejus observatum

tum 1738 in $8^{\circ} 19' 8''$ ☉ cum observatis antiquorum. Tunc enim motus apogei annuus ex observatione *Hipparchi* fieret $1' 3''$, *Ptolomai* $1' 14''$, *Albatignii* $1' 7\frac{1}{2}''$, *Arzachelis* $1' 51\frac{1}{2}''$, *Copernici* $0' 25''$, *Tychonis* $1' 7''$, *Kepleri* $1' 6\frac{1}{2}''$, *Riccioli* $0^{\circ} 34''$. Quibus pensatis, Astronomi quidam in eam cogitationem devenerunt, orbem telluris semper ad idem cœli punctum dirigi, lineæque, per Aphelium ejus ac Perihelium ductæ, motum, perinde ac stellarum fixarum variabilem positum, ex præcessionem æquinoctiorum, aut poli telluris circa eclipticæ polum motu, nasci. Pro anno solari definiendo rursus æquinoctiorum observationes Græcorum atque Arabum, *Waltheri*, *Copernici*, *Tychonis*, reliquorumque, excutit, nec non, quomodo Solstitiorum ope, aliisque methodis, idem inveniri queat, ostendit. Lunæ atmospheram nostræ similem negat, quia facies ejus non ita varietur, ut videtur variari debere, si pro diversa quantitate situe vaporum aliter aliterque lucis radii inde ad nos reflecterentur, neque astra alia a luna tecta mutationem aliquam figuræ, aut coloris, patiantur. In Saturno sub finem Martii anni 1719, quo tempore annulus videri desierat, telescopium 114 pedum monstravit tres fascias obscuras, rectilineas parallelas, media debilior reliquis, umbra erat annuli in corpus planetæ projecta, reliquæ distinctius apparebant, & meridionalis latior erat septentrionali. Inde colligitur, eas esse circulares, & in planis annuli plano parallelis. Mense Augusto A. 1696 visæ sunt duæ fasciæ similes fere, circumferentiæ annuli exteriori meridionali exacte parallelæ, paululumque incurvatæ, ita ut convexitas anteriora annuli in figura tum descripta respiceret. Ellipsis autem, quam tunc annuli apparentia repræsentabat, conjugatum axem habebat paulo minorem, quam dimidium transversi, oculusque supra planum annuli gradibus circiter 26 elevabatur. Hæ igitur fasciæ, si cohærentes fuissent globo Saturni, apparere debuissent forma ellipsium, ellipsi, quam annulus exhibebat, similibus, sed observatio paululum saltim incurvatas eas ostendit, uti appareret ellipsis ejusdem fere cum annulo majoris diametri. Similiter in aliis fasciarum observationibus nunquam ea curvatura in illis animadverta est, quæ oculi supra annuli

D
planum

planum elevationi responderet. Unde conficitur, non corpori Saturni has fascias cohærere, sed ingentem distantiam inter eas & globum ipsum interjacere, ut non nisi pars peripheriæ ipsarum in disco planetæ appareat, ex regulis opticis multo minus curva, quam foret ellipsis similis, globo cohærens. Reliquum fasciarum, cum per telescopia conspici non possit, necessario materia constare debet, luci reflectendæ parum idonea. Comparari ergo queunt cum nubibus telluris nostræ, intercipientibus lucem, non reflectentibus. Præterea, cum curvedinem habeant exteriori annuli circumferentiæ similem, fere eandem a centro Saturni habere debent distantiam. Proinde, si nubes sunt in atmosphæra pendentes, consequens est, ut atmosphæra hæc Saturnum complectatur. De ipso vero Saturni annulo hæc habet: Ex luce ejus, non debiliori multum luce ipsius Saturni, recte inferri, esse eum corpus solidum, lucem reflectens, exiguæ crassitudinis respectu reliquarum dimensionum, posseque haberi pro congerie Satellitum, fere in eodem plano circa planetam revolventium. Huic hypothesei obstare videtur, quod Satellites hi, secundum leges *Keplerianas* circa primum revoluti, non semper annuli figuram sunt exhibituri, sed, ut in reliquis planetis observamus sæpe, vel omnes, vel maximam partem ad unum primarii sui latus existuri. Ea vero difficultas remota jam est in Monumentis Academiæ Anni 1715, ponendo plures Satellitum circulos, tot scilicet, quot ad latitudinem annuli efficiendam requiruntur. Tum enim cujusvis circuli Satellites, æqualiter a centro distantes, eodem tempore revolutiones suas absolvent, & licet alius circuli tempus periodicum non idem sit, tamen, similibus ejus partibus in similibus locum succedentibus, annuli phænomena non mutabuntur. Præterea, si & hoc supponere non velimus, dici poterit, eos, atmosphæra Saturni inclusos, ab eo in gyrum rapi, non observatis legibus *Keplerianis*, quæ de corporibus extra atmosphæram planetæ existentibus tantum valent.

Veneris motum circa axem ex maculæ alicujus revolutione definivit *Cassinus*, senior, 23 circiter horarum. Ea de re litteram ipsi movit *Blanchinus*, Venereis observationibus celebris.

Paris

Patris defensionem suscepturus Autor noster, nihil habet, quod veritati atque exactitudini observationum *Blanchiniarum* obijciat, sed, inferri ex illis, credit, quæ non necessario consequantur. A. 1726 die 26 Febr. telescopio *Campaniano* 88 palmorum visæ sunt *Blanchino* cum multis aliis Romæ tres maculæ in disco Veneris h. 5, 45', & tribus horis post rursus tres prioribus similes, similiterque in disco Veneris positæ. Has cum pro iisdem habeat *Blanchinus*, colligit, non potuisse interea Venerem plus quam octava sui parte circa axem revolutam esse, nisi situ macularum nostri respectu notabiliter variato. Sed interrupta fuit tum temporis observatio, Palatio Barberino Venerem observatoribus occultante, ut non nisi tribus horis post, scilicet 8^h 40', conspici rursus potuerit. Intermedio tempore qui motus macularum fuerit, conspici non potuit. Fieri itaque potuisse existimat, ut macula una, per revolutionem conspectui nostro subducta, quæ media ante ex tribus erat, proxime accesserit ad circulum, hemisphærium planetæ nobis conspicuum ab altero inconspicuo dirimentem, hujus in locum devoluta sit ea, quæ ante prima erat, eique successerit alia, ante non conspecta, præterea ex opticis rationibus una eademque macula in alio loco hemisphærii nobis obversi conspecta, aliam aliamque figuram induere potuit; igitur ex tribus maculis, quas altera vice *Blanchinus* vidit, duas saltem prius ipsi fuisse visas, tertiam de novo accessisse. Hoc modo igitur ei observationi, quæ præ reliquis Parentis sententiæ obstare videbatur, occurrit, ceteris idem fieri posse affirmat. Equidem directio motus Veneris alia etiam *Blanchino* reperta est, a Septentrione versus meridiem scilicet, opposita plane *Cassiniæ*. Sed, hæc apte inter se coherere, ostendit. Nam die 20 April. A. 1667 Venus existerat in 14° N, distans saltem 2' 6° a Polo boreali revolutionis suæ, qui a *Blanchino* in 10° S statuitur, unde conficitur, polum illum fuisse in parte obscura Veneris nobis tum obversa; sed d. 9 Febr. A. 1726 Venus in 17° S distabat 7' 3° a Polo boreali, qui tunc in parte planetæ Soli exposita, a nobisque averfa, reperiebatur, ut non potuerit non motus macularum, April. A. 1667 apparens, a meridie septentrionem

versus in parte Veneris telluri tunc obversa, contrarius plane *Blanchino* apparere. Præterea, ipsa *Blanchini* observata cum revolutione, quam Parens posuerat, conspirare, ostendit. Nam macula, quæ in observatione d. 14 Febr. A. 1726 erat prope marginem borealem Veneris, sequentibus diebus versus meridiem processit, in discoque planetæ a 14 ad 20 Febr. apparuit, qua die medium transierat, & ad cornu meridionale appropinquabat. *Blanchinus* ergo, ex motu fere 90° , in 6 diebus factq., motum diei unius fere 15° infert. Jam, si macula 23^h fere revolvatur, sequitur, ut spatio 24^h percurrat globum integrum, & præterea fere 15° a meridie versus septentrionem, adeoque sex diebus integris sex revolutiones, & præterea 90° , absolvat, quibus pro apparentiarum conditione a septentrione versus meridiem progredi visa est. Quodsi ergo macula, quæ in Venere d. 9 Febr. apparuerat, eundem in locum, ubi primo animadvertæ fuerunt, reversæ sint die 5 Mart. post 24 dies 8 hor. sequitur, ut intra hoc temporis spatium contigerint revolutiones 25 integræ, unde quantitas revolutionis unius prodit $23^h 22'$, parum a *Cassiniana* differens. Deinde *P. Briga*, ex Soc. Jesu, Professoris Mathematicum Florentini, objectiones, Patris hypothese factas, quas *Blanchinus* libro suo inseruerat, refellit. His, quæ de Venere habet Autor, unicum adhuc addemus, non eam felicitatem Astronomis Parisiensibus contigisse, ut maculas in Venere conspexerint. Nam *Blanchini* laboribus excitati, adhibuerunt vitrum 114 pedum in foco, ex optimis, quæ *Hartakerus* elaboraverat, præterea & *Campanianum* 120 palmorum, hoc est, 82 pedum, *Blanchino* ipsi post tentamen institutum probatum. Nullæ vero maculæ A. 1729 temporibus maxime faventibus reperiri potuerunt, nec senior *Cassinus* vel maximis telescopiis, quas in Italia viderat, maculas in Gallia reperire potuerit, forte quod cælum hic non satis serenum sit.

Satellites Jovis, cum eadem fere luce, ac primarius suus, radiant, sæpius evanescent visui nostro, quando intra nos & Jovem transeunt. Interdum tamen eo loco, ubi conspici deberent, macula obscura apparet, minor umbra ipsorum, ex quo efficitur,

efficitur, inesse illis maculas obscuras, non visibiles, nisi hoc modo, cum in alio Satellitum positi apparentem saltem eorum magnitudinem imminuant. Nam & aliquando umbræ Satellitum in disco Jovis majores multo satellitibus ipsis apparent, dum scilicet lucidam saltem Satellitis partem videmus, obscura nihilo minus cum ea conjunctim umbram projiciente. Hos vero Satellites circa axem suum revolvi, rationes aliquot confirmant. Sæpius enim maculæ illorum non apparent in linea, per eos ad terram ducta, sæpius plane non videntur. Unus idemque Satelles in eadem a disco Jovis distantia diversæ magnitudinis apparet. Quartus Satelles interdum reliquis minor, interdum primis duobus major, videtur, umbraque ejus in Jovem projecta major semper est umbris horum duorum. Rursum tertius Satelles interdum reliquis omnibus major, interdum primis duobus æqualis, apparet. Denique non eodem tempore idem satelles semper discum Jovis transit ita, ut interdum 10', interdum 6', inter ingressum egressumque intersint, quod explicari poterit, ponendo, nos pro Satellite integro partem ejus lucidam accipere. Eadem quidem phænomena provenire possent a variationibus, in maculis Satellitum ipsis contingentibus, ut videmus, tales in Jovis maculis contingere, sed motum localem in Astronomia præferendum censet Autor generationi & corruptioni, si utroque idem phænomenon æque convenienter intelligi possit. Simile quid de quinto Saturni Satellite conjicitur, qui sæpius tertio major apparet, interdum vero minus minusque lucidus existit, visuique tandem se omnino subducit.

Hæc decerpenda ex toto Opere duximus, quod & facile extra libri contextum intelligi possint, & amœnitate sua se commendent. Jam paucis adhuc de Tabulis dicemus, quas calculatorum in notitia temporis annua Academiæ Parisiensis fundamentum esse, notum est. Utitur vero Autor hypothesi elliptica *Kepleriana*, negligendo *simplicem*, tum quod nulla ratio appareat motus angularis uniformis circa focum, in quo non est Sol, tum quod ea hypothesi in planetis, quorum magna est excentricitas, non videatur cum observationibus consentire. Ex ob-

30 NOVA ACTA ERUDITORUM

servationibus, quibus Tabulas superstruxit, imprimis illas Parentis sui, deinde *Maraldi*, & aliorum, nominat. Reliqua, quæ formam usumque Tabularum spectant, ita comparata sunt, ut nec fructum, nec jucunditatem, habitura esset eorum recensio.

DAVIDIS CORNELII DE COURCELLES, MED. Doct. Icones musculorum Capitis, utpote faciei, aurium, oculorum, linguae, pharyngis, ossis hyoidis, colli, ut & eorum, qui capiti annectuntur, cum expositione papillarum cutauearum icone singulari, harumque explicatione.

Lugduni Batavorum, ex Typographia Dammeana, impensis Autoris, 1743, 4 maj.

Plag. 10, Tabb. æn. 8.

Et descriptiones accuratae, & icones elegantes, partium humani corporis fabricam egregie declarant. Quo major vero defectus iconum perfectiorum in Anatomicorum scriptis observatur, eo majore laude ii excipiendi sunt, qui eundem suo studio atque impensis supplere annituntur. Cl. itaque Autor, qui ante aliquot annos icones musculorum plantæ pedis exposuerat, nunc quoque musculos capitis simili & forsitan perfectiore labore delineatos, & æri incisos, exhibuit. Institutum vero hoc ipse Autor in Præfatione his describit verbis: *Absit interea, ut, quas sisto, icones quid novi ostendere dixerim; pervestigurunt hanc plagam jam pridem Celeberrimi Anatomici. Verum egi, ut Geographus, novam Mappam delineans, cognita modo repetit, veram exactius, distinctius, divisâ sistit, in aliorum delineationibus prætervisâ scitu jucunda, nec minus necessaria, conspectui contemplantis offert.* Icones igitur tantum, non vero amplas descriptiones, promisit & exhibuit, bene facturus, si descriptiones etiam dedisset, imprimis cum ipse scribat, se aliorum opera cum opere naturæ comparasse, & hinc inde detecta interjecisse. Iconibus perpulchre delineatis brevem tantum explicationem Latinam adjecit, uberiores vero descriptionem anatomico-physiologicam, ut Chirurgis practicis patriæ

trix suæ satisfaceret, Belgico sermone elaboravit. *Tabula I* Musculi faciei, remotis integumentis communibus conspicui, delineantur, quibus in secunda & tertia icone delineatio papillarum cutanearum, in parte cutis, ex brachio desumpta, præparatarum, additur. De his tamen dubitamus, an veræ papillæ cutaneæ sint, cum maceratio præter cuticulam quasdam partes ex superficie cutis detraxerit, & pili in papillarum sic dictarum verticibus erumpant. *Tabula II* alios musculos, qui, præcedentibus reclinatis & resectis, in situ suo conspiciuntur, & in his nonnullos oculorum, narium, & auriculæ, proponit. *Tab. III* alios circa labia, buccas, & maxillam inferiorem, positos musculos, & eos, qui oculi bulbum movent, exponit. In his tribus *Tabulis* facies in recto situ, ad dextram, vel sinistram, partem non nihil declinata, conspicitur, *Tabula* vero *IV* caput, ita inversum sistit, ut pars occipitis & basis menti cum musculis ibi positis simul conspiciantur. In *Tabula V* caput oblique vertici insitens ostenditur, & musculi, sub lingua prioribus subiecti, nec non illi, qui caput movent, & primæ ac secundæ vertebræ adherent, delineantur. *Tab. VI* caput, vertebris colli remotis conspicuum, pharyngis posteriorem partem musculosam, & musculos, a processu styloideo deductos, exhibet. *Tabula VII* caput vertici insitens, & imprimis musculus palati mollis & uvulæ, conspiciuntur. *Tab. VIII* tandem linguam a capite separatam cum linguæ & nonnullis ossis hyoidei musculis exponit. Ex hoc vero, quem simul indicavimus, partium seu facile apparet, latissimum colli sterno-mastoideum, cleidomastoideum, coracohyoideum, sterno-hyoideum, sternothyreoideum, nec non palatopharyngæum, & conficiorem isthmi faucium in situ perfecto, delineatos non esse, sed tantum passim quodammodo indicari; id quod etiam de nonnullis musculis, posticæ parti calvæ annexis, & musculis ad caput pertinentibus, anteriori parti colli vertebrarum incumbentibus, notandum est. Musculi auris internæ, nec non musculi laryngis interni, huc quoque spectantes, prorsus omitti sunt. Illos vero, quos delineare, & in situ suo ostendere, potuit, musculos sollicitè præparavit, licet quædam, quæ prorsus novæ videntur, musculorum inter-

insertiones, e. g. Riforius *Santorini*, a massetere deductus, eidemque firmissime adhærens, ad varietates potius, quam ad consuetos naturæ modos, pertinere videantur. Nomina musculorum ut plurimum cum *Albini* nominibus, in Anatome musculorum hominis exhibitis, conveniunt, & insertiones, quas icones ostendere potuerunt, sollicitè annotatæ sunt. Optandum itaque, ut Cl. Autor, qui hætenus rem anatomicam suis laboribus adjuvare annisus est, in posterum quoque in his & similibus laboribus strenue pergat.

✱

EXERCITATIO MEDICO-CHIRURGICA
de Scirrho & Carcinomate, in qua etiam fungi & sarcomata pertractantur, Autore JOANNE GRASHUIS, Medico Amstelædamensi.

Amstelædami, apud Isaacum Tirion, 1741, 8 maj.

Plag. 8.

Obscuris his, neque satis adhuc enodatis, morbis lucem aliquam affulurus Doctiss. Autor, initio statim veterum recentiorumque Medicorum sententias cognitæ huc usque & exploratas expromsit, ut brevem hic & nervosam singularium horum ex Pathologia capitum historiam habeamus. Temporum itaque seriem, & scriptorum ætatem, dum utcumque observare allaborat, ut semper, quid recentior scriptor præ antiquiori attulerit, intelligatur, hanc sibi ipse legem dixit, ne quid ex antiquiori jam Autore annotatum, ex alio, apud quem idem inveniretur, denuo recenseret, sed tantum illa, quæ ab iis, qui antecesserunt, non commemorantur, exponeret. Ab hac lege quod identidem discesserit, ratio hæc fuit, quod, quæ veteres tradiderunt, a recentioribus magis illustrantur, vel probantur, vel alium denique longeque diversum in sinem adducuntur. Aliquando tamen, quo minus series veterum præcipue interrupta videretur, eorum quoque tribus, quod ajunt verbis, mentionem injecit, qui, quod peculiare est, nihil reliquerunt. Locos Autorum, in hunc usum collectos, sive integros, sive in epitomen contractos, in ordinem quendam systematicum redegit,

ut

ut hac ratione ex quovis Autore methodica quædam scirrhi & cancri descriptio exhibeatur. Eo imprimis respexit, ut, quæ ad suam de scirrho & cancro opinionem proxime accedunt, summa fide enarraret, ne quidquam cuiquam detrahere voluisse videretur. Plures prætermisit plane, in quibus nihil, quod rectius esset meliusque traditum, quam in reliquis, invenit. Ceterum Historicum tantum egit Noster, non Criticum, quod ab omni eorum dogmatum censura abstinendum putavit. *Capite* igitur *I* veterum de scirrho & cancro opiniones usque ad *Avicennam*, *Capite* autem *II* sententias recentiorum scriptorum, a *Vesulio* exorsus, exponit, in quibus plurimum adhuc, e. g. *Stablii*, *Kortboldi*, mentio facienda fuisse vobis quidem viderur. Eandem plane operam in fungo & sarcomate collocavit, idque eam ob rationem, quod hæc cum scirrho & carcinomate multa habere communia putet. Eodem consilio *Cap. IV* sarcocelen simili ratione pertractat, ut hinc cognoscatur, hunc morbum modo ad scirrhum sine cancro, modo ad fungum sine sarcomate, referri, haud levi indicio, magnam esse inter hos affectus cognationem. Quin imo confirmatus hinc ipse potissimum fuit in ea, quæ ipsi suborta erat ab aliquo tempore, suspicione, morbos hos esse non congeneres tantum, sed, a levioribus quibusdam differentiis si recesseris, perfecte eosdem. Quod ut magis pateat, *Capite V* ad suas ipsius sententias clare edifferendas progressus, affectuum horum, scirrhi scilicet & cancri pariter atque sarcomatis & fungi, inter se phænomena comparat, eorumque similitudinem ex apparitionibus externis, definitione morbi utriusque, signis diagnosticis, causis, effectibus, & symptomatibus, prognosi in utrisque communi, & similibus clemum curationis indicationibus, ostendit, aliqua vero simul discriminis momenta ad examen revocat, & dissolvit. *Sexto Capite* veram sarcomatis & fungi sedem indagare conatus est, ut ex his detectis scirrhi quoque & cancri natura, eorumque vera sedes, erui posset. Fungus scilicet & sarcoma ex membrana cellulosa, pinguedinis sede, quæ ubique & inter omnes corporis partes adest, variæ licet crassitici, suasque habet arterias & venas, per eandem reptantes, distenta,

disrupta, & degenerante, nascuntur, quod unctuosa & lubrica materies, fungo adhærens, ejusdem laxitas & fragilitas, incrementum subitaneum, ipsa ocularis inspectio, comprobant, neque fungi color ruber contrarium indicat. Sanies venenata ex cruda & corrupta pinguedine, ut facilis sit oleorum & pinguedinis corruptela, hominum vero fungo vel sarcomate correptorum emaciatio & contabescencia, ex colliquatione materię pinguis. Neque minus constitutam hypothesein corroborant fungorum indoles, omnis doloris expers, vicinarum partium similes affectiones, hæmorrhagię frequentissima, medicamenta nocentia, vel jvantia, causę remota, vel antecedentes, & facilis fungorum regeneratio. Fungus vel tumor albus articulorum fit, glandulis mucilaginosi articulorum male affectis. Orta enim iis in glandulis inflammatione, sive alio quocunque tumore, vel ossis leviori facta subluxatione, mollelluli nę necessario compressioni, attritui, & contusioni, pro ratione sui situs exponuntur, hincque eadem mutationes in tunica cellulosa glandularum vasis intertexta, eaque jungente, oriuntur, quam alibi in glandulis ex causis similibus, hincque sarcoma, fungus, scirrhus, cancer, quocunque nomine vocetur, emerget. Quę vero de fungo & sarcomate huc usque edisseruit, ea scirrho quoque & carcinomati convenire, ob insignem horum inter se morborum analogiam, *Cap. VII* ostendit. Scirrhi autem nomine intelligitur Nostro tumor durus, solidus, glandulosus, a parvo principio lente incretens, difficulter resolvable, sua natura facile in cancerum degenerans, quę singula momenta fusius posthęc explicantur. Cum vero omnis cancer oriatur ex scirrho; scirrhi definitio cancro etiam congruit, modo incrementum tumoris, doloris sensus major minorve, intima corruptio, rupturam minitans malignam insanabilem, vel ipsa ruptura, reliquis characteribus adjiciatur. Hinc scirrhi & canceri sedem itidem in membrana cellulosa collocat, idque ex difficili scirrhi resolutione, lento ejus incremento, doloris absentia, ac diuturna ejus in eodem statu perseverantia, probat. Quod superest, docte solerterque singula explanat, & quod experientia, quod ratio, suggerit, probe in usum suum convertit.

Utinam

Utinam ex his ipsis, quæ de natura & genio tam difficilium morborum exponit, aliqua eos, si non extirpandi penitus, saltem leniendi & mitigandi, ratio erueretur!

STATUS MILITIÆ GERMANORUM PRINCIPALIS & accessorie veteris & medii ævi, quem ad illustrationem Juris publici & feudalis Germanici ex veterum monumentis enucleavit, usuque practico firmavit, BERNH. CLEM. METTING.

Altonavii, typis Henrici Christiani Hüllen & Heredum, 1742, 4.

Alph. 3 plag. 13.

Partes hujus argumenti nonnullas passim novimus tractatas fuisse. Nemo autem extitit eruditorum, & antiquitati Germanicæ amicorum, qui ex professo illud susceperit edisserendum, ornandum, usuque practico condecorandum. Reservata fuit hæc gloria, quam ei gratulamur pro eo ac debemus, Consultissimo Autori, qui hoc altum ingredi haud recusavit, alga fuoque impeditum. *Eliam Ryxnerum, Ernestum Brotzsum*, aliosque de re torneamentaria scriptores, neglexit merito, siquidem in eis ante Seculum XIII multi fictionum nervi tam alte infederunt, ut præstet, eos penitus fastidire, quam quisquiliis eorum resellendis immorari. Prolegomena Autor tractationi præmisit, in quibus de voce *militis*, de divisione militiæ, ex jure & facto repetita, de juribus militiæ principalis generalibus, de duplici militum principalium ordine, nobilibus & ingenuis, de juribus militiæ accessorie generalibus, de jure Nobilium qua militum imperii accessoriorum, de jure Nobilium, qui aliis Nobilibus facti sunt accessorii, dicti *Mittelsfreye*, de jure Nobilium, qui Clericis facti sunt accessorii, de jure Nobilium accessoriorum, sive medioximorum, de juribus ingenuorum, qui facti fuerunt accessorii, & de ordine tractandorum, exposuit. Differuit vero in *Sectione prima* de militia Germanorum, qualis illa extitit tempore ineuntis Monarchiæ Romanæ.

- manæ. In *Sectione secunda* ætatem Merovingicam militarem contemplatur. In *Sectione tertia* ad ætatem Carolingicam procedit. *Sectione quarta* de militia Germanorum Seculorum XI & XII differit. *Quinta* militiæ Germanorum usque ad interregnum est dicata. *Sexta* exponit statum militiæ Germanorum inde usque ad annum 1460. Appendix, hisce subjecta, primordia recentioris militiæ repræsentat. In calce exhibetur *Hendecenas* problematum, in ipsis rerum argumentis occurrentium, ex statu veteris militiæ decidendorum. Quærit enim Auctor, an ordinum imperii huic vel illi liceat esse neutrarum partium in bellis imperii; an bella privata mutua Ordinibus Imperii sint interdicta; an inter Nobiles in divisionibus liberorum æqualitas, an inæqualitas, jurium vigeat; an regimen inter ministeriales & municipales, divisioni exemptos, constituat solitarium regimen totius territorii gentilitii, & dependentiam portionum fraternalium inducat; an dominus territorii jure prohibeat, ne subditi sub domino extraneo mereant, vel faciant stipendia; an Ministeriales suo domino contra Imperium debeant opem ferre armatam; an ex declaratione sufficientiæ armorum, an ex annis Latii, dependeat suscipiendi regiminis ratio in Nobili aduito; an de allodio vulgari in dubio servitia equestria sint præstanda; an ii, qui militiæ sunt capaces, jure civitatis tam in imperio Germanico, quam in specialibus rebus publicis, gaudeant; an sequela militaris, quam nostri vocant *Landfolge*, in locum accessoriæ militiæ veteris fuerit surrogata. Hic negando respondet. Pergit quærere, an viri militares & municipales a Domino territoriali tam ad regimen territorii universi, quam ad regalia, quæ vocant, minora, admittendi sint, & quo jure teneant prædia, ob militiam sibi a dominis concessa, atque quo jure immunitatem a tributis, sive adæratione servitorum equestrium, queant tueri. Subscribit in hujus quæstionis resolutione Conf. Auctor Ill. *Joanni Petro de Ludewig*, & Cel. *Strubenium* relinquit, secus sentientem. Sed a meta ad carceres. In *Sectione prima* Auctor de universali civium militia, de militia equestri & pedestri, de prærogativa Nobilium in comitiis ac in possidendo territorium majus, nec non in capessendis reipublicæ

publicæ muniis, differit. Adjungit præterea doctrinas de prærogativa Nobilium ratione liberioris & excellentioris dominatus in proprium territorium, de prærogativa Nobilium in militia equestri, in libertate assumendi ministeriales, de modo deveniendi in militiam equestri, de militia civium solorum, & de militia conducticia. Ut singula capita Cel. Autor curate persequatur, continuo *Tacitum, Casarem, Diodorum Siculum, Strabonem*, & quicquid ducum viæ nancisci potuit, ob oculos collocavit. Notat statim ab initio, crimina apud Germanos militaria existisse nonnunquam hæc potissimum, transfugii, desertionis, & subtractionis. Distinguit cum *Tacito scelus & flagitium*. Illud enim cum damno alterius erat conjunctum; hoc haud æque. Agros a Germanis fuisse per integras familias divisos, eosque quotannis per vices in alias transiisse, comprobatur ex locis collatis *Taciti Ann. II, 13, de M. G. 26, & Casaris B. G. IV, 1*. Maritum in uxorem ac servos tenuisse jus vitæ necisque, ostendit. Nobiles militiæ equestri, ingenuos pedestri, operam dedisse, monet. Ordo uterque fuit hæreditarius. Nobilitatem alii insignem, alii quoque regiam stirpem, jactarunt. Principes dicti etiam Nobiles, qui vestitu, nomine, prærogativa, in comitiis alibique vigerunt. Agros, quos *Tacitus secundum dignationem* partitos esse tradidit, Autor egregie illustrat, Nobilibusque portiones majores fuisse attributas, evincit, ac, *Casarem* sibi haud reclamare, ostendit. Magistratus, per pagos jus reddentes, ex Nobilibus desumptos esse, contra *Grotium* monet. Ministeriales, quos adsciscendi jus fuit Nobilibus, olim dicti fuerunt familiares, clientes, comites, ambaçti, famuli. Ambaçtum quasi *angebakten, adglutinatum*, fuisse dictum, suspicatur Autor. Scuta equitum proprio & insigni colore fuisse notata, ex *Diodori Siculi Lib. V pag. 307, & Tacito de M. G. Cap. 6, 7*, ostendit. De Celtarum famulis, equum alium equiti adducentibus, locum *Pausania* laudat. Milite conducticio Germanos caruisse, monstrat Autor, addens, ministeriales victum, non feuda, accepisse. Liceat addere, feuda demum ab Imperatoribus Seculo IV fuisse concessa, eamque esse feudorum originem, teste *Jornande*. Substitisse morem militandi

Pag. 32.

56.

11.

13.

26.

31.

42.

45.

- tandi veterem tempore Merovingidarum, Autor demonstrat.
- Pag. 75. Adjungit idem, Regibus venationes & foresta cessisse ita, ut multa manserint foresta communis juris. Feuda nunc usu trita.
94. Ministeriales omnes equis adhibitos fuisse, negat. *Plebem* tunc inferiorem militum ordinem esse appellatam, ite comprobatur.
101. Servos adhuc ad rusticana servitia affixos, & ab omni militia exclusos fuisse, monet. Reges & Nobiles coepisse militibus conductitiis uti, fatetur. Sub Carolingidis easdem Nobilium perstitisse prerogativas, affirmat, evincens, eis multa adhuc foresta, venationibus apta, fuisse communia, possessionesque ingenuorum apud Saxones fuisse imminutas, *tertio* quoque passim translato in Franciam, qui sacramentum fidelitatis fregerat. Officia reipublicae potiora, Scabinatus in pagorum judiciis, majores dignitates ecclesiasticae, advocatae Ecclesiarum, &c. Nobilibus reservata. Comites, a *Carolo M.* Saxonibus impositos, fuisse nobilissimos Saxones, patet ex *Fragmento Annalium*, Chronico quod *Nibelungi* subjectum, ad A. 782, & Autore Vitae *Ludovici Pii* pag. 364. Nobiles dicti sunt *Meliores*. Eorum alii tenuerunt allodia, alii vero *vasalli* Regum esse maluerunt, ut Regibus essent cariores. Horum fuit, clypeum instar signi fidelitatis Regi praeferre, ac alia ministeria expedire.
143. Clericis successu temporis nobilitas personalis accrevit. Nobiles autem Laici tenuerunt territoria, quibus appellatio *dominationum* adhaesit. Sub Carolingidis jam ministeriales in militia equestri Nobilibus additi fuerunt. Nobilibus feuda indulta sunt copiosiora, ut hi numerum ministerialium suorum amplificare possent. Ministeriales hi dicti fuerunt *famuli*, *knapen*, ac potiores eorum potuerunt etiam cingulum merere. Ex ingenuis multi, ut fierent ministeriales, & equites militarent, *Carolus Calvus* iussit. Clerici, quorum ecclesiae ex dominio regio fundatae, debebant militatum mittere casatos, seu beneficiatos. Ministerialium vestes laqueis distinctae, seu laqueatae, fuerunt, si sequimur Nostri pronuntiatum. Nobiles hac aetate *Carolingica* cingula gestarunt, baltheis aureis & gemmeis celturis insignia. Peregrini & Judaei a militia manserunt exclusi.
166. Liberos eos tunc quoque appellatos esse, qui alias Nobiles dicebantur,

cebantur, invito *Strubenio* contendit. Liti, nisi prius a dominis propriis libertatem obtinuissent, ad munia ecclesiastica adhiberi haud potuerunt. Ministeriales a Regibus & Nobilibus instructi sunt novi, qui dicti sunt *in casam dimissi, casati, in-beneficiati*, species militiæ conductitiæ & tributaria. Ministerialium dignitas cum vita ipsorum expiravit. Hi exstiterunt rustici, cœpitque hoc tempore observari discrimen inter ministeriales aulæ, belli, & ruris colendi. Vasalli dominici, qui intra casam Regis serviebant, habebant suos æque casatos vasallos, ac ecclesiæ & Reges ipsi. Existebant hoc ævo vasalli etiam, qui præter victum & arma haud receperant feuda. *Henricus Auceps* statuit, ut frærum natu maximus exuvias patris, *Heregewede*, sibi vindicaret, quæ olim inter familias omnein masculam & agnatos fuerat divisa. Militibus adhuc licuit libere de societatibus domesticis statuere, & privatim bellare. Libertatem posteriorem restrinxit *Conradus II* æque ac *Henricus III.* A. 1075 *Treuga Dei* in Diœcesi Leodiensi fuit recepta. Foresta pleraque Seculis X & XI Clericis fuerunt tradita, vel donata. Bona Domanica in donationes Clericis indultas exhausta, atque feuda exstiterunt Ducum, Comitum, ac reliquorum regni procerum. Nobiles adhuc in comitia regni venerunt, ac prædia sua auxerunt mirum in modum. In certaminibus singularibus paritas natalitiæ honoris in censum venit. Nobilitatis proprium adhuc exstitit, vexillis suis uti, licet Episcopi & Abbates eum morem sequerentur, dum ministeriales sub propriis signis educebant. Cingulo Nobiles meliori & ornatori usi sunt, quam ingenui. Ludi, quos *Henricus Auceps* instituit militares, a torneamentis sunt distinguendi. Quantum ad Seculi X & XI militiam conductitiam attinet, sic disserit Noster: *Respublica hoc ævo per intermedios milites Nobiles milite conductitio uti cœpit, cui non solum loco stipendii beneficia, sive feuda, assignata, verum & ipsa hereditaria facta sunt, unde illud novum militum genus, improprie quidem, sed ob necessitatem, eos a militibus Nobilium ex allodio sustentatis distinguendi, militum reipublicæ appellatorum ortum traxit. Nobilium autem milites conductitii, sive ministeriales,*

Pag. 170.

171.

181.

212.

248.

260.

283.

286.

ne qui-

- ne quidem omnes beneficia, quæ simul tributum pependere, a suis dominis acceperunt, multo minus horum beneficia omnia facta sunt hereditaria. Nam & nummaria conductio fuit usitata. Seculo XII Nobiles liberæ conditionis, vulgo *Sendbare*, distincti sunt a ministerialibus, ac *Principes* dicti. Ipsi adhuc, cum populus comitia frequentare desuisset, comitia imperii frequentarunt, ac electioni Imperatoris interfuere. Ipsi *Sendbare* dicti sunt ex *synodo*, id est, apti ad Synodum, seu legitime accedentes ad comitia, quæ sæpius *synodorum* nomine venerunt.
312. Pag. 312. Ad munia Scabinorum in judiciis Scabinorum jam admissi fuerunt *Medioximi*, sive Nobiles ministeriales, per nexum ministerialem passi iacturam plenæ libertatis. Ducum electio desit. *Vitlici* dicti, quos nunc vocamus præfectos, *Amtmanner*. Fuerunt ex hisce, qui sese vocarunt *Burckgravius*. Terræ alodiales cœperunt dici Comitæ & Comitatus. Nobiles titulo *Dei gratia* uti cœperunt. Infeudationes cœperunt distingui in eas, quæ *libere & absolute* fiebant, ac in illas, quibus nexus ministerialis & *Landassicus* adhæsit. Ministerialium regni munia existerunt & imperio propria, & alio nexu Ducibus devincta. Ipsi hoc ævo primum cingulo donati sunt, antea cingulo ingenuorum usi. Armigerorum triplex fuit genus, militisque vocabulum tribus significatibus fuit insigne. Torneamentis armigeri nec interfuerunt, nec concurrerunt, licet adessent. Ministeriales quoscunque ante interregnum a Nobilibus distinctos fuisse, contendit Autor, ac Ill. *Strubonii* argumenta, in contrarium prolata, refellere conatur. Ad *Sigismundum* usque Imperatorem, & ultra, Nobiles militiæ imperii fuisse adstrictos, idem contendit. Nobiles sub finem Seculi
414. 417. 426. 457. 467. 471.
- XIII *ingenuos* quoque ipsos appellatos fuisse, docet. In interregno a Nobilibus derelictum esse jus eligendi Imperatorem, tradit. Barones tamen ac Nobiles comitia adhuc frequentarunt imperii A. 1356. Placita, sive Consilia, Nobilium, vulgo *Austregas*, nondum ignoravit *Carolus IV* A. 1377. Nobiles autem infimi mirum in modum & opibus & prædiis & auctoritate fuerunt in expeditionibus cruciatis, aliisque turbis domesticis, exuti. Feuda *nobilia* Seculo XIV admodum fuerunt nota.
- Regalia*

Regalia jura cœperunt ea dici, quæ majoris momenti sunt, & Pag. 505.
 vix in Nobilem vulgarem cadunt. De territorialis superiorita-
 tis fundamento & indole monuit Autor nonnihil, addens, jura, 511.
 quæ vocantur *Herrlichkeiten*, esse Nobilibus in suis territoriis
 tribuenda. *Nobiles Dominos*, ostendit, dictos fuisse *Landesherren*. 515.
Vulgares ministeriales post Interregnum dictos fuisse *Nobiles &*
Dominos, testimoniis adductis tradit. Militaribus muneribus hi a
 militibus diversi extiterunt. Ingenuis extinctis, Nobiles ad pe-
 ditatum mittendum coacti. Judæi Seculo XIII ad militiam sub- 569.
 eundam compulsi. Rustici cœperunt ad bella gerenda adici. Plerique
 tamen eorum illam ob causam manumissi. Perpetuo milite conductio
 gavisæ Nobiles. *Maximilianus I* tandem no- 593.
 vum conductitii militis genus instituit, primo quidem ex mu-
 nicipibus, vel etiam ex militibus, conscripturæ, deinde autem
 ex rusticis quoque lectum. Perpetuus vero miles conductitius 609.
 omni ævo fuit vitatus. Delibavimus potiora ex volumine,
 quo præstantia Nobilium & antiquitas militiæ Germanicæ stu-
 diosissime fuit demonstrata. Nobis jam non vacat in singula
 pronuntiata inquirere. Testimonia & argumenta traditorum
 ex monumentis & librorum & Diplomatum atque chartarum
 hic non manu, sed sacro, fuerunt exhibita, & liberalissime ef-
 fusa. Annotationibus insunt egregia ex antiquitatibus gentis
 nostræ consulta, dogmata, & decreta. Non possumus facere,
 quin Autori doctissimo diligentiam adamantinam, & ipsam tra-
 ctationis gloriam, pro eo ac debemus, gratulemur, ex qua no-
 titiam plurimarum antiquitatum Germanicarum in posterum li-
 cebit haurire.

TRACTATIO JURIS PUBLICI PRU-
zhenici, de Prussia nunquam & nulli tributaria, Autore
 SAM. FRANC. GRÜTTNER, *Elbin-*
genfi Prussò.

Dantisci, apud Georgium Marcum Knoch, 1741, 4.

Plag. 7.

Historica maximam partem est hæc tractatio, ejusque Autor
 Clariss. in ea de regionibus Borussiae ex primis, quan-
 tum potuit, initiis inde commentatus fuit. Postquam enim
 F de

de primis Prussiae incolis, Venedis, Galindis, Sudinis, ac Scavanis, & de eorum republica populari, exposuit, de Aestiis, seu Gothis, qui Borussia occuparunt, dicere orditur. Aestiis sese conjunxisse Borussos, (id est, confines Russis,) hisque porro Alanos, refert. Alanum senem, nominatim *Wayderwuthum*, eis praefuisse, memorat, Prussorum respublica prima ex aristocratia & democratia fuit conflata, ac in Supanos & plebejos divisa. Postea Romani ex Wallachia in Prussiam venerunt, atque ceteris incolis aggregarunt sese. Quae cum edisseruisset Autor, negavit ac pernegavit, Prussos a *Boleslao I*, Poloniarum Rege, victos esse, tributumve Polonis pependisse. E contrario Prussi, hoc arbitro, Masoviam vastarunt, eamque suae ditioni subjecere. Eodem jure negavit, Borussia a *Vladislao Jagellone* A. 1410 post cladem Tannenbergensem fuisse subactam. Largitur tamen, ab illo partem occupatam fuisse, licet haec, elapso nondum semestri, ad ordinem redierit. Contendit deinceps, jus imperio Romano in Prussiam esse nullum, *Julium Caesarem* in Prussiam haud venisse, nec eo pedem intulisse *Drusum Germanicum*, aut *Domitianum Caesarem*. Duo posteriora momenta nemo, opinamur, aetate nostra in classe veritatum censerebit. Negat ad haec, *Ottonem III* Prussos imperio submisisse Germanico, vel Imperatoribus in alienas disjunctasque regiones jus fuisse, quas tamen aliis donare sustinuerint. Vestigia antecessorum ipsi creditur pressisse *Fridericus II*, qui Ordini Equitum Teutonicorum Mariano Borussia donaverit, de alieno liberalis. Primum Borussis Episcopum dedit *Celestinus III* Papa Monachum Olivensem Ordinis Cisterciensis, *Christianum a Freuenwalde*, A. 1215. Quem adjuvit *Conradus*, Masoviae Dux, evocatis eo sine fratribus Ordinis Ensisiferorum e Livonia ab *Alberto*, Rigae Episcopo, & Ordinis, A. 1204 instituti, Magistro. Expeditionem hanc *Hartknuchius* in dubium revocavit. Nostro autem illa perstat veluti vera & certa, addenti tamen, *Conradum* ac Ensisiferos, tractum Dobrinensem ingressos, ita fuisse exceptos, ut fugam terrasque suas petiverint. *Innocentius III* tandem, ejusque successor, *Honorius III*, expeditionem cruciatam Christianis occidentilibus, Borussis obmovendam, demandarunt. Cum in hac nil praesidii

Pag. 24.

26.

præsidii invenissent *Conradus Dux & Christianus* Episcopus, legatos miserunt ad supremum Ordinis Teutonici Magistrum, *Hermannum a Salza*, qui tandem exoratus duos Ordinis fratres, ut pacta prius convenirent, misit. Non vacat exponere gesta fratrum Ordinis illius inter Borussos. E re vero fuerit, notasse, Magistro in Ordinem haud fuisse potestatem, limitibus expertem, nec Magistrum pro arbitrato in Borussos dominari potuisse. A. 1251 Borussis privilegium indulgit Magister, quo illi a quibuscunque vectigalibus pensandis immunes fuerunt declarati. Civitates & Nobiles Borussi semper multis magnisque immunitatibus gavisi fuere. Provocatum fuit in rebus controversis politicis ad commune comitium, seu consilium, Nobilitatis ac Civitatum, minime vero ad Magistrum vel Cruciferos solos. Post varios motus Magistrum inter & ordines provinciales A. 1414 & 1430 novum Borussiae consilium fuit institutum. Nullum Cæsari in Borussiam fuisse jus, nullum imperium, Autor posthæc contendit. Elapsò certe anno 1454 Borussi universo Cruciferorum Ordini renuntiarunt, ac ad Polonici regni transferunt castra, & *Casimirus II* Jagellonides eos, salvis tamen privilegiis, in fidem suam recepit. Addit Autor, Borussos peculiarem formare rempublicam, & cum Polonis præter Regem nihil commune habere. Singulare omnino est jus, quo cautam fuit, ut liceat Borussis fundos in Polonia emere & possidere, ac dignitates & munia adire; Polonis vero in Borussia idem facere haud liceat, nisi prius jura indigenatus Borussiae magnis vel meritis, vel sumptibus, sibi compararint. Borussia a teloneis est libera, nec nisi Thesaurario suo tributa, a proceribus ac ordinibus constituta, pensat. Borussi haud adstricti sunt expeditioni bellicæ universali. Civitates & incolæ eorum privilegiis & immunitatibus abundant. *Unione Lublinensi* privilegia illa haud sunt everta A. 1569, licet per eam status prior fuerit mutatus. Privilegii id quoque memoratu est dignum, quod nuntii ex Borussia generali mandato & ex generali conventu ad comitia regni mittuntur, Nobilitasque Borussiae ad tribunal Petricoviense provocat, ea tamen lege, ut dijudicatio causæ legibus moribusque Borussiae conformetur. Intelleximus ex tractatione omnino, Borussos im-

Pag. 28.

31.

33.

36.

40.

45.

47.

perio Romano haud penstrasse tributa. Id vero dilucidius demonstratum mallems, Borussos nec Ordini Teutonico, nec Regibus Polonorum, nec Ducibus suis, unquam tributa solvisse. Ceterum insciari haud lubet, maximam injesse Cl. Autori Historiæ Borussicæ peritiam, summamque in patrios Lares caritatem.

COMMENTARIUS DE MARESCHALCIS
regni Poloniae, cum duplici Mantissa de Mareschaleis & Cancellariis magni Ducatus Lithuaniae ac Sereniss. Reginae, additis Figuris Sigillorum Lithuanensium æneis,
editus a GEORGIO PETRO SCHULTZ, Do-
ctore & Professore Thoruniensi.

Dantisci, apud Georgium Marcum Knoch, 1743, 4.

Plag. 111.

Illustrissimo ac Excellentissimo Domino *Francisco* Comiti in *Rataynin & Karzew Bielinski*, supremo Poloniarum regni Mareschaleo, elogis justissimis dignissimo, Commentationem hanc tum jure quodam inscripsit atque consecravit Cel. Autoris paranympus. Nam de Mareschaleis Polonici regni supremis, atque curiæ regni, tractatio suscepta est, de viris videlicet, sacra dignitate haud fungentibus, singulari cerimonia & jurejurando creati & inaugurari solitis. Provisum fuit lege publica, ne Mareschalei simul alii præsent muneris, quam tamen ab usu tyranno oppugnatam fuisse iterum iterumque, nemo facile ignorat. Cum Autor de Cancellariis regni Poloniarum egit, varia suppeditavit jam momenta, quibus hic Commentarius hinc inde illustrari potest. Sedes Mareschaleo post Thesaurarium regni, Ducatusque, cum eo conjuncti. Successionis consuetudo non est fixa. Gratiæ Regis hic omnia sunt tribuenda. Præsentem supremo Mareschaleo nulla est Mareschaleo curiæ potestas, nulla procuratio. Munia & expeditiones Mareschaleorum regni spectari possunt vel ratione Regis vivi, vel respectu regni. Prioribus inferenda sunt ea, quæ sequuntur. Mareschalei enim 1) scipiones, seu baculos, Regi præferunt; 2) pompas & ceremonias solennes moderantur; 3) tranquillitati in sede regia prospiciunt; 4) annonam curant; 5) judicium, a Mareschal-

co cognominatum, exercent; 6) iudicium, quod capturale, seu **Pag. 19.**
 criminale, vocant, electionis tempore expediunt; 7) jus habent
 admonendi Regem; 8) circa actiones & consilia Regis sunt
 providi; 9) Legatos exterorum Principum introducunt, eisque
 assignant hospitia; 10) Reges, per regnum proficiscentes, comi-
 tantur; 11) absentibus Cancellariis dant nomine Regis respon- **22.**
 sa; 12) ducum exercitus absentium vices explent; 13) in Co-
 mitiis facultatem loquendi concedunt rogati ac moderantur;
 14) Constitutionibus, quas comitalis consessus habuit ratas,
 subscribunt manu sua, easque in tabularium Regis inferendas cu-
 rant; 15) expediunt etiam nomihil, si Rex Poloniae ab exteris
 Regibus in Ordinem equestrem cooptatur; 16) Investituris
 regni interfunt, eisque adhibent suum munus; 17) interfunt
 actui, quo Rex sponte sua regno sese abdicat; 18) funguntur
 munere Legatorum; 19) invigilant, ut pacta conventa serven-
 tur; 20) in aulicos tenent jurisdictionem; 21) Cancellarios re- **24.**
 nuntiant; 22) Regem, extra regnum proficiscentem, secuti, ad-
 ministrant suum munus; 23) in Comitibus suo loco ferunt sen-
 tentias; 24) nomina sua Diplomati electionis subscribunt, ac-
 que 25) signo natali, seu gentilitio, utuntur in iudicio suo Ma-
 rsehalcenti. In interregno praeterea nonnihil munitiorum ab ipsis
 est expediendum. Ipsi enim tunc 1) corpus Regis defuncti ho-
 norifice curant; 2) continent & conservant jurisdictionem
 suam; 3) omnia, quae electioni conducunt, preparant; 4) Le-
 gatos ad audientiam introducunt; 5) Regem electum, per Pri-
 matem iam renuntiatum, proclamant; 6) solennem coronatio- **29.**
 nis pompam curant; 7) ipsique sepulturam Regis praecedunt,
 ac baculos suos in templo frangunt, & in sepulcrum Regis de-
 functi, vel castrum doloris, projiciunt, accepturi a novo Rege
 novos, atque praeterea lites, in timere ducendo ortas, sopi-
 unt & decidunt. Quae cum Cl. Autor peregrinavit, progre-
 ditur ad singularia hinc inde decerpta, hisque subjungit do-
 cumenta & augmenta. Tandem inter haec exhibet seriem su-
 premorum Poloniae Marsehalcorum, inde ab A. 1366 dedu- **40.**
 ctam, nec non nomina Marsehalcorum & Cancellariorum ma-
 gni Lithuaniae Ducatus inde ab A. 1579, Marsehalcorum aulae, **61.**
 nec non Procancellariorum, eorumque munia exponit. Pauca
 sunt,

46 NOVA ACTA ERUDITORUM

sunt, quæ Cl. Autor de Marschalcois & Cancellariis Serenissimæ Poloniarum Reginae delibat, & antiquitatem utriusque functionis ex *Cromero* extra dubitationem ponit. De Indice, non est, quod moneamus.

DE TYPOGRAPHIIS, EARUMQUE INITIIS ET incrementis, in regno Poloniae & magno Ducatu Lithuaniae, cum variis observationibus, rem & literariam, & typographicam, utriusque gentis aliqua ex parte illustrantibus.

Dantisci, apud Georgium Marcum Knochium, 1740, 4.

Plag. 10.

Doctissimus hujus Commentationis Autor, *Jo. Dan. Hoffmannus*, pergratum fecit reipublicæ literariæ, dum & suam symbolam, eandemque admodum pretiosam, ad seculares artis formis æneis scribendi lætitiis adjecit. Ita vero hic versatus est, ut, quicquid de argumento suo ex librorum apparatu, quorum ipsi copia facta erat, excerpserat, quicquid ab aliis passim traditum legerat, eo præsertim ordine collectum, publicaret, quem rationi temporum maxime convenientem judicaret. Accesserunt huic literariæ suppellectili *Valentini Sebtiesii*, Consulis Gedanensis, (qui jam insigni, quid hac in eruditionis parte valeant humeri, argumento comprobavit, dum Schediasma literarium, *de Scriptoribus Historiæ Poloniæ*, a *Samuele Joachimo Hoppio* quondam consignatum, egregiis accessionibus locupletavit,) emendationes atque annotationes nequiquam contemnendæ, certisque in hac lucubratione signis inclusæ. Ipse non minus Autor observationes passim translationis suæ filo intexit, institutum suum maximopere illustrantes. Nos autem arcem potius rerum dicendarum ingrediamur. Obscurum est, num ars χαλκογραφική Seculo jam XV in Poloniam allata sit. Primis enim illius ævi temporibus pertenuis erant literæ atque artes in Polonia, raroque admodum libri videbantur, ab humanitate qui ducunt nomen. Fuerunt autem, qui nomen suum literarum monumentis posteritati tunc, hoc in regno, commendarent, *Juanes Cantius*, *Nicolaus*

colaus de Plonie, Theologi, M. Petrus de Zaber, Martinus Ilcufius, & Albertus de Prusia, insignes Mathematici, Joannes Glogoviensis, Philosophus, Ludovicus de Prusia, cujus Trilogium anime Noribergæ A. 1498 typis impressum, Joannes Dlugoffus, Philippus Callimachus, Historici, quorum libri vel in scriniis adhuc asservantur, vel, eodem fere tempore, extra Poloniæ fines, typis in vulgus exierunt, vel serius in lucem prolati sunt. Attamen sunt etiam duo argumenta, quibus adducti, aliquatenus conjicere posse videmur, Cracoviæ jam sub finem Seculi XV τυπογραφειον existisse. Alterum ab antiquo aliquo libro depromptum est, ibidem tunc temporis, ni conjectura fallit, impresso; alterum a Simone Starovolscio petatum est, qui hæc de Joanne Glogoviensi narrat: Multos quoque in Moscovia sacræ Scripturæ libros, in Sclavonicam ab illo linguam translatos, vidimus, impressos vero Cracoviæ suntibus Jo. Haller, civis Cracoviensis, qui omnes suas facultates in hoc ipsum contulerat, ut literæ meliores diversis excusæ linguis & characteribus spargerentur in usum septentrionalium. Horum prior Professor Cracoviensis A. 1507 mortuus est; posterior autem, Bartholomæo Papraccio testante, Chalcographus dives & Comes Cracoviensis fuit A. 1508. Indidem colligitur, Jo. Hallerum primum omnium existisse in Polonia typographum. Nec dubitat Autor affirmare, Germanorum opera primos in Poloniam typos advectos esse, iis præterea cunabula illius artis accepta referenda esse, atque ipsum Hallerum fuisse Germanum, immo & apud Norimbergenses ab Antonio Koburgero institutum. Sed, quam obscura sunt atque incerta, quæ de Seculo XV Capite primo traduntur, tam luculenta sunt, tamque celebria, quæ, ut Capite Autor secundo narrat, monumenta collustrarunt. Partim enim homines excellentis ingenii favore, gratia, & munificentia, principum virorum ad studia optimarum artium excitabantur; partim viri summæ doctrinæ, magnis propositis præmiis, ex aliis huc locis alliciebantur. Gens quoque Judæica, quæ insigni in Polonia libertate utitur, ut synagogas suas ac Rabbinos longe doctissimos olim habuit, ad quos, tanquam judices ceterarum gentium, Judæi confluere solebant; ita pariter typographos in his oris aluit fovitque, qui magnam librorum copiam in conspectum lucem-

que

que hominum protulerunt. Sunt autem loca primaria, quæ, præter Cracoviam, typographorum officinæ notabilia fecerunt, secundum temporis ordinem, quæ sequuntur. Lublinum, ubi præsertim typographia Judæorum olim nitidissima fuit, & jam A. 1559 Talmudis aliquam partem, *Schevuoob* dictam, impressam constat. Szamotulum, ubi *Alexander Aviczecki* A. 1559 typographus fuit. Zamoscium, ubi jam A. 1557 *Joannis Herberti de Pulstis Statuta regni Poloniae Latine* typis impressa sunt. Breſtia, ubi potissimum, cura *Nic. Radzivilii*, typographia constituta est. Luclavicia, qui pagus natus olim Socinianorum fuit. Pinczovia, ubi typographia a fratribus Bohemicis erecta est. Cosminicum, ubi eorundem aliqua typographia floruit. Wengrovia, ubi præsertim *Petri Comesii*, Unitarii, lucubrationes editæ fuerunt. Zaslavium, ubi *Matthias Kawieczynski*, præfexus Niesvisientis, doctrina Unitariorum imbutus, typographiam condidit. Loscum, ubi reformati cætus typographiam fuisse, *Wengerscius* commemorat. Posnania, ubi *Melchior Neringk* privato ære officinam condidit. Grodicum, ubi nostris præcipue sacris adhaerentium typographia floruit. Niesvisium, ubi Reformati præsertim libros suos imprimendos curarunt. Racovia, ubi Sociniani virus suum sparserunt. Vilna, ubi Reformati fere omnium primi videntur habuisse typographias suas, auctoritate ac sumtu principum virorum ac nobilium erectas & conservatas. Ostrogium, ubi *Constantini*, Ducis Ostrogiæ, Palatini Kioviæ & Volhiniæ, sumtibus typographia condita est, eo consilio, ut Biblia Russica lingua imprimerentur. Leopoldis, ubi *Matthias Bernart* circa annum 1593 præ ceteris typographus fuit. Lubeca, ubi Sociniani typographiam suam habuerunt, quæ condita est, cum adhuc *Joannes Kijzka* viveret, qui A. 1592 decessit. Latkozovia, ubi pariter Reformati typographiam suam aluerunt. Quæ *Capite tertio* de typographiis Seculi XVII & XVIII memorantur, præterimus libenter, & unicuique harum rerum studioso evolvenda relinquinimus. Illud tamen sileri a nobis non licet, omnium ejusmodi locorum brevem simul aditam hic inveniri historiam, ut & typographorum uniuscujusque civitatis celeberrimam ordine temporis indicem, brevemque, quos publicarunt, librorum enarrationem, una cum aliis rebus notatu dignissimis, subjungi. Neque omnino prætereundum est, *Capite quartum*, idque ultimum, varias observationes, ad rem typographicam in Polonia, præter jam allatas, spectantes, complecti.

* * *

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Februarii Anno MDCCXLV.

MUSEUM RICHTERIANUM, CONTI-
nens Fossilia, Animalia, Vegetabilia marina, illustra-
ta iconibus, & commentariis D. JO. ERNESTI
HEBENSTREITII, Anat. & Chirurg. P. P. O.
Accedit de Gemmis sculptis antiquis Liber
singularis.

Lipsiæ, excudi curavit Casparus Fritsch, 1745, fol.

Alph. 5 plag. 8, Tabb. æn. 20.

Quicquid in hoc libro spectes, nihil est, de quo gratu-
lari Lipsiæ non debeamus, de quo Lipsia non possit
gloriarî. Sive enim supellestem rerum, ad naturalem
Historiam pertinentium, earumque præstantiam, pulchritudinem,
raritatem, copiam, ordinem, sive Commentarios doctos, plenos,
dilucide scriptos, sive elegantissimas observationes, ad gemmas
sculptas illustrandas, in Libro singulari propositas, sive denique
iconas & characteres, consideres, nihil non pulchri, utilis, & ma-
gni, te videre fatearis. Est autem hic liber index omnium rerum,
quas Illustris Richter, Potentiss. Poloniarum Regi a Consiliis
Cameræ, Ædilis & Senator Lipsiensis, ad illustrandam augendam-
que rerum naturalium historiam, a multis annis, magno & sumtu,
& studio, collegit. Neque is contentus fuit, multa rara & perpul-
chra omnis generis naturæ opera conquississe, verum etiam de
iis in ordinem redigendis, sine quo harum rerum adeo ingens
utilitas non est, statim cogitavit. Quod ut eo felicius effice-
ret, cum Bibliothecam instruxit ex selectissimis libris, quibus

G

Historiæ

Historiæ Naturalis varia capita illustrantur, tum celeberrimorum in hac Academia Virorum consilio, usus est. Atque ex his primum celebrat egregium Virum, *Joh. Zachariam Platnerum*, qui in hac Academia Pathologiam publice docet. Isque cum Autor existerit *Ill. Richtero* adornandi Musei, ejusque primas lineas duxerit, debetur ipsi plurimum laudis, quam hoc utilissimum institutum meretur. Ipsa vero naturalia corpora maximam partem disposuit, eorumque, imprimis rariorum, & in quibus si, qui in his rebus minus versati sunt, facile hæere possent, expositiones adjecit, *Doctissimus Hebenstreitius*, Anatomæ & Chirurgiæ in hac Academia Professor. Cum vero inter res naturales, ab *Ill. Richtero* collectas, marmora quoque essent, & gemmæ sculptæ, earumque multæ annulis inclusæ, illarum ornandorum curam in se suscepit, & in gemmis digerendis utilissimam operam collocavit, Poeseos & Historiarum Professor Celeberrimus, *Joh. Frid. Christius*. Ut igitur aliquam quasi speciem totius hujus Indicis informemus, principium ducamus a *Cl. Hebenstreitii* laboribus. Is optimo consilio toti Operi Commentationem de fossilium ordinibus præmisit, quæ maximam Musei partem efficiunt, & quæ ex patriis, in Hermunduris præcipue sitis, montibus protracta sunt. Nam, et si in conchyliorum, piscium, plantarum marinarum, similiumque, ordinibus colligendis non leves quoque sumtus *Richter* fecerit, se tamen nondum eo pervenisse fatetur, ut, se perfecti quid in hoc genere habere, gloriari posset. Cel. vero hujus Commentationis Autor, postquam de rebus naturalibus in universum ordinandis, deque iis rationibus, dixit, ob quas in duabus linguis Index confectus fuerit, Latinus scilicet in exterorum, Germanicus in popularium, gratiam, qui, cum rerum naturalium notitiam sibi comparare velint, linguam tamen Latinam non calleant, postquam denique *Richtero* & sibi Germanicorum vocabulorum, quibus metallicæ fossilia insignire solent, Græcis Romanisque, ut viderur, ignota, Latine flexorum veniam exoravit, fossile sibi appellari dicit, quicquid ex terra effoditur, vel alia quoque ratione ex terra erutum, ubicunque velis, invenitur. Quare contra *Linnaum* disputat, qui fossilia dixit, quæ ex terra protracta, neque igne fundi,

fundi, neque malleum ferre, possunt, & omnia fossilia lapide, tanquam summo aliquo genere, complecti voluit. Contra illis præstantissimis Viris accedit Cel. Autor, qui, cum non male existimarent, eo aptiorem methodum esse, quo simplicior sit, non tam ea, quæ per ignem in fossilibus manifesta fierent, verum externas aliquas notas, quas omni tempore invenire facile sit, id esse voluerunt, ad quod in ordinandis fossilibus respiciendum sit. Juber autem coloris, saporis, odoris, formæ externæ, rationem habere, quidque hæc ad disponenda fossilia valeant, pluribus exemplis declarat. Deinde alias notas posuit, quas in ordinandis lapidibus, a quibus metallum abest, ante oculos haberi oporteat. Hisque omnibus expositis, recte monet, nullum fere fossile haberi, quod non mixtâ quali generis sit; liberumque debere cuique esse, quamcunque voluerit, viam in disponendis fossilibus tenere; neque adeo carpi debere *Richterum*, qui ipsa ad id metallum retulerit, quod præ reliquis inesse singulis corporibus cognoverit. Totius Indicis quatuor partes sunt, variæ porro sectæ atque divi- sæ. Prima pars glebas, metallum habentes, complectitur, inter quas primus locus illis datus est, quæ aurum ferunt. Earumque decem genera sunt: Aurum, quod statim suum est; Auri glebulæ, quas ignis tortura ex lapide elicit; Auri ramenta, impetu fluminum abrepta; Auri glebulæ, ex arenis lotæ; arena fluminum, auri ramenta tenens; Minium auri compos; Pyrites aurarius, auro potens; Pyrites aurarius, parum dives; Lapidés varii, auri compotes; & glebæ adulterinæ, seu factitiæ, quæ aurum nativum commonstrant. Huic generum Indici nominum explicatio subjecta est, quibus glebæ, aurum habentes, distingui solent. Eumque ordinem Cl. Autor per omnia capita tenuit. Secundo loco glebæ argento divites, earumque viginti tria genera, recenset. Sunt vero: Argentum sincerum absolutissimum, in saxo & extra saxum, Argentum nativum filis compactis crassioribus, dentes argentei metallicorum, Argentum nativum dendroides, Argentum sincerum, filis compactis, quod dentes vocant, in lapide, Argentum nativum filis capillaribus in lapide, & extra eum, Ar-

gentum bracteatum, idem, sed rarioribus bracteis, Argentum nativum in cadmiæ metallicæ gleba, in plumbagine metallica, Argentum nativum, stercus anserinum dictum, aliud hydrolitho obductum, aliud mixti generis, glebæ, argentum nativum mentientes, Argentum nativo proximum, quod plumbei coloris est, & a vitro dicitur, Argentum purpurei coloris, crystallorum forma nascens, Argentum rufi coloris, partim crystallis lucens, partim fusco colore opacum, in lapide, & extra eundem, Argentum rude, dives, ex purpureo fuscum, aliud rufi coloris prædives, superficiei lapidum, lamellarum forma adharens, Argentum rude, candidi coloris, gleba nigra, argenti particeps, Argentum rude cinerei coloris, Lapis corneus, argenti particeps, glebæ argentiferæ, mixti generis. Omnium fere generum plura pulcherrima exempla esse, omnes fatentur, quibus *Richteri* humanitas hosce thesauros aperit. Hæc deinde glebæ excipiunt, ex quibus æs coquitur. Earumque quatuordecim genera numerantur, quorum primum æs purum atque sincerum, reliqua fere in variis lapidibus, duodecimum glebas adulterinas, decimum tertium sincerum æs, quod aquis, ære prægnantibus, ferro excitatur, ultimum vero cuprum fuscum Japonicum & nostras habet. Quarto loco octo genera glebarum plumbi candidi sequuntur, suntque plumbum candidum nativum, lapilli nigri lutei & rubelli, atque albi, ex quibus plumbum candidum coquitur, porro lapilli, plumbum candidum habentes, frugiferi, sterilibus nigris, qui *Wolfram* appellari solent, aliisque fluoribus, quarzo varioque lapide metallico mixti, lapides rufi coloris, & mixti generis, tandemque adulterinæ glebæ. Septem contra plumbi nigri genera *Capite quinto* proponuntur. Ex quibus primum nativum purumque plumbum habet, alterum lapillos virides, crystallorum forma nascentes, tertium lapidem candidum crystallorum rhomboidearum facie, quartum plumbagem metallicam tessellatam, quintum globosam, areis latioribus, sextum aliam minoribus areis, septimum galenam mixti generis. *Sextum Caput* continet glebas, ex quibus ferrum coquitur, & quarum sex tantum genera sunt: Ferrum sui coloris nativum absolutissimum, ferrum

ferrum rude, stibii striis, schistus lapis, hæmatites, lapis ferrum habens, mixti generis, lapis ferrarius, halitu subterraneo adustus & cariosus, & ferrum fufum regulare. *Secunda Partis Sectio prima* semimetalla continet, inter quæ primus locus glebis datus est, quibus stibium inest. Habet autem Museum *Richterianum* Stibium, quod statim suum est, striis tenuioribus, stibium absolutius, striis latioribus, porro stibium plumbaginis facie, tandem glebas varias, quæ stibium ferunt. *Alterum Caput* sex genera glebarum continet, quæ Hydrargyrum, ejusque lapidem, minium, ferunt. Primum genus hydrargyrum apyros dicitur, secundum glebæ, ex quibus hydrargyrum, tertium gleba minii absolutior, saxi expers, quartum minium, quod Cinnabaris nativa, hydrargyri particeps, in saxo, quintum aliquod simile cum Talco, & sextum minium, quod Cinnabaris nativa, ex arenis lota. Sequuntur in *tercio Capite* novem genera Cobalti & Bisemuthi, de quo, an Cadmia veterum sit, merito dubitatur. Sunt autem illa genera: Cobaltum tuberosum, & nodosum, aliud scoriarum forma, item aliud arbusculorum & virgultorum facie, Cobaltum in saxo vario, glebæ, Cobalto & Bisemutho graves, Cobaltum nativum, cum crusta rubella Cobalti, flores Cobalti, asteris facie, flores Cobalti, striis læte rubentibus & latis, in quarzo, quarzique scrobibus, glebæ Cobalti, cum pyrite, æris argentique colore, qui *Kupfernickel* & *Mispickel* dicuntur. Posthæc in *secunda Sectione* metallica Pyrophora proposita inveniuntur. Enumerantur autem primo hi novem ordines Sulphurum: Pyrites, arsenico absolute albo & rubro prægnans, Pyrites arsenicalis, Sulphur apyron, vivum, Pyrites tessellatus, ex quo sulphur, Pyrites globosus, reniformis, varixque figuræ, Auripigmentum globosum, & sandaracham referens colore, Pyrites, ex quo Zincum coquitur, & Zincum fufum, lapides, qui sulphur olent, & lapides sulphurei, montium ignivomorum. Bituminum deinde tria genera occurrunt, liquida, seu petrolea, fossilia solida, & marina solida, quæ alias succina appellantur. *Tertia Sectio* Salia complectitur, ex quibus primo loco atramenta nominantur, secundo salia fossilia, tertio Alu-

men habentes glebæ. Post facta in *quarta Sectione* Terræ sequuntur, *tribus Capitibus* proposita. Sunt autem primum Terræ mechanicæ, saponaria, tinctoria, quæ polituram faciunt, quibus vasa coquantur, & calcaria, deinde Terræ medica, tertio loco Terræ aquis abreptæ, tophacæ, Hydrolithos thermarum & cuniculorum metallicorum. Glebas steriles, metallis adnascentes, *Sectione quinta* continet, earumque Museum *Richterianum* hæc undecim genera habet: Lapillos nigros steriles plumbi candidi vitium, Molibdites, plumbi candidi lapillis adnascens, Magnesium, Siderum lapidem, Calaminarem, Pyritem inanem, metalli expertem, Galenam sterilem, metalli expertem, Micam, Talcum, Asbestum, Selenitem, lapidem specularem, glaciem Mariæ, Androdaman, & Gypsum. *Secundum Caput Sectionis quintæ* de glebis inanibus lucidis agit, Crystallo, Quarzo, Fluoribus, & Spatho. Sunt autem quatuordecim genera saxorum metallicorum, quibus Crystallo angulose & lamellares innascuntur. Et hæc quidem finem faciunt *Parti secundæ*. *Tertius Partis prima Sectio* lapides non figuratos comprehendit, præcipueque marmora. Horum tria genera constituta sunt: Transmarina & Transalpina, deinde marmora & Alabastra Cisalpina, tandemque serpentina, qualia prope Scablitium in Miliaria nascuntur. In primi generis marmoribus discrevit Illustris Musæi possessor Marmora alba, flaventia, rubentia, viridantia, coloris cyanei, nigra, varia, & Alabastra. Horum marmorum indicii erudita Dissertatio præmissa est, quarariorum, veterum præsertim, marmorum ordines disponuntur. Deque his marmoribus princeps scriptor est, quod omnes ajunt, qui in hac re aliquid vident, *Caryophilus*, cujus liber ante aliquot annos in lucem emissus est, a quo tamen Cel. hujus Dissertationis Autor variis in locis recedit. Marmora deinde Gemmæ excipiunt, primum opacæ & hemidiaphanæ crudæ, diaphanæ crudæ, opacæ & hemidiaphanæ politæ, pellucidæ politæ. Earumque non exiguus numerus est. Sed præter has aliæ sunt, quarum systema subjungitur, prout aliis ordinibus eas disponi placuit emendatissimas. Primus ordo duodecim gemmas complectitur eo ordine, quo in *Apocalypsi* recensentur,

tur, alter tales, quales in Thoracio *Aaronis* collocata erant, tertius disponit gemmas secundum colores, quartus eodem modo disponit hemidiaphanas, quintus Achatum genera duodecim comprehendit, sextus Achatas ex Transalpinis regionibus, septimus Jaspides habet, utrasque ex agro Mediolanensi, octavus Jaspides ex viridi variantes, nonus colore variantes, decimus gemmas opacas habet secundum colores, undecimus Jaspides indigenas juxta & transmarinas. Hi omnes Lapidis non figurati sunt. Figoratorum vero tredecim ordines occurrunt, quorum primus Heteromorphos, dubie figuræ, continet, reliqui duodecim Idiomorphos, qui conchyliis univalvia, polythalamia, specie referunt, deinde univalvia, nullius turbinis, pauciorum & plurium turbinum, porro tales, qui conchyliorum bivalvium asperorum, vel levium, speciem habent, post hos polymorphi veniunt, alii malacostreorum, alii pisicium, alii animalium aquarum integrorum, ostium, & plantarum denique specie. Et hæc quidem *tertiam* Indicis *Partem* constituunt. *Quarta* vero *Partis prior Sectio* Animalia comprehendit, inter quæ primum locum extinguis catum invenimus, eaque sunt Mellia, Malacostrea, Ostracosterna, Insecta. Mollium duo genera sunt, scilicet quæ ossibus articulatis carent, scutumque ossicam gerunt, & quæ radiis moventur, atque ossa articulata habent. Ex malacostreis vero in Museo *Richteriano* Echini & Cæneri conspiciuntur. Tertio ordine Conchyliis occurrunt, quorum omnium, in tria genera distributorum, nempe in Bivalvia, Multivalvia, & Univalvia, Tabula Synoptica exhibetur. Secundum hæc Bivalvia partim *ἀνέφωρα*, partim *ἐπέφωρα*, sunt. Ex illis alia cardinem extra centrum domuncule habent, alia ad centrum, sic tamen, ut vel absconditus, vel apparens, sit. Ex Multivalviis alia adsunt, quæ quinque tellas, alia, quæ plures habent. Quod denique Univalvia attinet, ex apertis *Παρετα* tantum sunt, ex clausis vero, quæ recta, vel intorta, circuli segmentum habentia, & turbinata, (hæc vero multa minora genera amplectuntur) admodum varia occurrunt. His demum quatuor Series *Quisquiliarum*, seu, quod ex Conchyliis minutum est, subje-

ctum

atum fuit. Omnium Conchyliorum magna copia est, neque defunt, quæ raritate ac pulchritudine eminent. Quartus ordo Insecta habet, seu animalia exsanguia, quæ ab incituris appellantur, eorumque etiam Tabula synoptica præmissa fuit. Suntque tria summa genera constituta, Volatilium Insectorum, Reptilium, & Natatiliam, quæ simul Volatilia, adeoque Amphibia, sunt. Volatilia vel alas habent, quibus totum abdomen tegitur, vel semialata sunt. Illa secundum numerum pennarum in quadripennia & bipennia, & quadripennia denuo in nudipennia & vaginipennia, dividuntur, ne de iis subdivisionibus dicamus, quæ a substantia alarum, & tempore, quo proveniunt, aliisque conditionibus, desumptæ sunt. Ex Bipennis vero alia armata, alia inermia, sunt. Reptilium divisio a forma desumpta est, quæ vel constans est, vel mutabilis. Quæ constantis formæ sunt, eorum tria genera, secundum pedum numerum, constituuntur. Natatiliam demum alia armata sunt, alia inermia. Horum omnium exsanguium animalium tredecim genera in Museo *Richteriano* sunt. Excipiuntur autem a sanguineis animalibus, quæ aquatilia squamifera sunt; & primo quidem loco a piscium marinorum quinque generibus, nempe malacopterygiis, acanthopterygiis, branchiosteis, chondropterygiis, & illis, qui pulmonibus respirant. Ultimo loco plantæ marinæ sunt, earumque quatuor genera, Lithophyta, Ceratophyta, Spongiophyta, & Botanophyta. Hactenus de rerum earum Indice, quæ ad Historiam naturalem pertinent. Superest, ut de *Col. Christii* Commentario, in quo Gemmas sculptas interpretatur, aliqua subjiciamus. Præfatus est quædam, quibus se atque hunc laborem suum contra homines cum indoctos, tum sibi solis sapientes, defenderet. Conqueritur autem de multorum præcipue ruditate, vetustatisque ignorantie. Promptos etiam ad explodendum homines esse, adversus antiqua præsertim iniquiores, si quid reconditius ex artibus in medium afferatur. Dicit autem, in gemmis sculptis lapillorum naturam distinguendam esse, manuum, & argumenta, de quibus singulis breviter exponit, sic vero, ut, non leve opus esse, declarat, de his judicare. Profert deinde *Col. Autor* aliqua
de

de Tabulis pictis, quæ in Pinacotheca *Richteriana* sunt, & quas ipse ceras appellat. Quando vero harum tabularum, cum veterum, tum recentiorum, nonnullas exponit, aliqua etiam ad historiam artis pictoriæ utilia profert; quo illa referimus, quæ de *Henrico Golzio*, *Rachele Ruiffa*, aliisque artificibus, habet. Ejusdem ponderis videtur observatio esse de Theotisco dicendo, non Germanico, si aliquid in Germania effectum Latine dici debeat. Et, cum hac ætate, frequenti admodum fraude, opera, a recentioribus artificibus efficta, veterum monumentis substituuntur, ejusdem Cel. Autoris annotatio super signis adjecta est, e quibus manus agnosci antiquæ in gemmis possunt. Quatuor autem vult res esse, quibus veterum monumenta ab illis distingui possint. quæ a recenti aliqua manu sint, lineas scilicet, doctrinam, opus, & materiem. Veteres igitur ostendit cum fere in omnibus, tum præcipue in affectionibus animi exprimendis, recentiores longissime superasse, quod tamen non nisi eruditis oculis, ait, cognosci posse. Ducet ad hæc, recentiorum opera debere vetustis inferiora esse, quod arena tenuissima adamantis atterantur, cum veteres, ut se deprehendisse ex *Plinio* imprimis scribit, gemmas scalpellis quibusdam, ex adamante durissimo factis, qui nobis desit, incidere consuevissent. In materie vero eligenda veteres ad parvas & emendatas gemmas, recentiores ad pretiosas, majoresque, sed minus puras, respicere. Jam, ut pauca de Dactylitheca ipsa dicamus, prima Tabula quatuordecim capita Deorum, heroum, regum, scæminarum illustrium, pleraque anaglypha, sistit, altera totidem fabularis historiæ argumenta, & res antiquarias, complectitur, tertia denique undecim capita in gemmis, aliaque argumenta, excisa atque incisa, quibus in Commentario aliorum capitum in gemmis interpretationes subjiciuntur, quorum radio descripta in æneis tabulis exempla non publicantur. Post hæc illorum capitum interpretationes sequuntur, quæ in annularibus gemmis incisa sunt, argumentorum fabularum, eclypsis æque imaginibus atque incisis, exemplorum quorundam recentis, neque indiligentis sculpturæ in gemmis, tandemque signorum, imaginum, quas prototomas

alii appellant, & vasculorum plerorumque antiqui operis, ex ære, marmore, alabastro, gemmis, ac margaritis, factorum. Docta imprimis, & autore suo digna, esse videntur, quæ in his Commentariis de *Artemisia*, de *Pyrrho*, de capite velato, fortassis *Cleopatrae*, *Antiochi*, Syriae Regis, matre, de Amore hippocampo vestro, de *Ariadne*, ob abitum *Thebei* furibunda, de incunabulis *Bacchi*, de *Horatii Coclitis* facinore, de *Hercule*, Leonem Nemeæum prosterne, de *Cleopatra*, *Semiramide*, aliisque, proferuntur. Commentarius, qui vernacula lingua additus est, in multis a Latino recedit.

DE SUPPOSITITIIS MILITARIBUS STIPENDIIS Benedicti Odescalchi, Patricii Comensis, qui Pontifex Maximus A. 1596 Innocentii prænomine fuit renuntiatus, Autore J. C. C. ANTONIO JOSEPHO Comite A TURRE REZZONICI, Comitum Joannis Pauli F. Comitum Caroli Aloysii N.

Comi, excudebat Augustinus Olzatus, 1742, fol.

Alph. 1 plag. 12.

Benedicto XIV, Pontifici Ecclesie Romanæ Maximo, Illustrissimus Autor Orationem suam panegyricam, qua *Innocentii XI* laudes celebravit, inscripsit, ac in Dedicacionis illius formula simul Episcopum Comensem, *Paulum* Comitem *Cisnuscum*, laudavit, eo quod hic de memoria *Innocentii XI*, civis quondam Comensis, in dies egregie sustinuit mereri. Ipse enim Episcopus illustrem Comi condidit Academiam, cui *Innocentiana* indidit cognomentum. Primos ut Collegii tam illustri aditus redderet ipse solennes, Ill. Autori id operæ imposuit invito, ut meditata Oratione illud consecraret. Delegit Orator eam ob causam argumentum, quo demonstravit, *Benedictum Odeschalcum* nusquam gentium militiam secutum fuisse. Habuit vero Orationem illam publica in panegyri A. 1742, 8 Cal. Mart. Decerpemus ex ea pro more nostro admodum pauca. Numerum inibimus primo eorum, qui, *Benedictum*

nedictum primo ætatis suæ flore (apud Sarmatas, adversus Turcos tunc bellis intentos,) militasse tradiderunt. Memorix sic prodiderunt 1) is, qui *Innocentii*, paulo ante defuncti, res gestas Venetiis & Fulgini evulgavit, a *P. Balio* tum ob stilum, tum ob scribendi rationem, derisus; 2) Autor *magni Lexici historici*, qui, *Benedictum* tirocinia militiæ in Belgio sub Hispanis posuisse, contendit; 3) *Chevignius*, qui, *Benedictum* arma Hispanorum contra Gallos secutum, humeroque vulneratum, atque ea de causâ, Marte relicto, sese ordini ecclesiastico consecrasset, autor est; 4) agnatus quidam Autoris commemorat, *Benedictum* in campis Catalaunicis stipendia fecisse, ibidemque ietu plumbeæ glandis ira in brachio fuisse debilitatum, ut ultimis quoque vitæ temporibus operantem rei sacræ invaderent dolores; 5) alii tradiderunt, *Benedictum* militiam in Italia securum fuisse, licet, quibusnam locis ipse obtigerit miles, inter sese variant. Id vero negare haud licet, scriptoribus illis, qui, militatum abuisse *Benedictum*, literis memoriæ prodiderunt, nulla ratione invicem convenire. Autori visum fuit ostendere, istas de militia *Benedicti* narrationes nullius esse fidei. Provocavit eam ob causam ad testimonia civium suorum, & ad *Paulam Beatricem*, *Benedicti* ex sorore neptem. Provocat etiam ad acta ultima Apotheoseos *Innocentii XI*, in quibus nil de militia illa legitur, si *Gabrielis Mariae Valentiola*, Clerici Regularis Barnabitæ, ulro obiterque loquentis, testimonium excepiamus. Largitur Noster, *Benedictum* fortasse in eo fuisse, ut militiæ tirocinia poneret; inficiatur vero, eum destinata persequisse, siquidem rationes chronologicæ obstant, quominus *Benedictus* vel in Sarmatia, vel in Belgio, vel in Italia, egerit centurionem. Abiit *Benedictus* Novocomo Neapolin, *Thomas* agnati suavi; an nomen militiæ daturus esset, nondum certo sciens, ætatem fluctuans. Quo postquam venit, curas militares Jurisprudentiæ studio mutavit; & exactis ibi sex mensibus, insignia Juris utriusque sibi peperit. Paulo post cum periculosa gutturis suppuratione conflictatus fuit adeo, ut de vita continuanda pæne desperaret. Ex quo feliciter inde convalescerat, repetivi Romam. Hic vero autoritate *Benedicti*,

Pag. 11.

13.

15.

22.

24.

- patris purpurati, inductus, togam sumsit, Clerico dignam. Hic commemorationis ordo, procul habendam esse illam de *Innocentii XI* militia opinionem, neminem non convincit. Videtur cum *Innocentio XI* confusus fuisse ejusdem nominis duodecimus. Hic enim, non ille, Neapolitanæ centuriæ militum præfuit, ac ad Tridinum globo ignito ictus est. Ne vero nobis persuadeamus, *Odeschalcum* in Belgio, vel Sarmatia, Marti dedisse nomen, impedimento id nobis existit, quod ipse ne quidem pedem Italiæ finibus extulit. Suffecerint hæc ad fidem dictis conciliandam, & ad umbras fabulæ proscribendas. Non vacat nobis reliqua apologiæ momenta, quibus passim occurrunt fabulis, percensere, in quibus utramque ea faciunt paginam, quæ *Petrus Badius de Innocentiana* in Gallos vindictæ cupiditate tradidit. *Juannes Baptista Pistonius*, Presbyter Veneris, in causâ est, ut Sarmatica *Innocentii* militia fabulosa ierit in vulgus. Is enim edidit brevia elogia, quibus nonnihil ejusmodi intexuit. At in editione altera erratum illud idem correxerat, falsus, *Odeschalco* quidem fuisse aliquando bellicas propensiones, has vero mox cum politicioris literaturæ studio fuisse commutatas. Militari *Odeschalco* cultu aliquando Veneris usus fuit. Et ex gente *Odeschalcorum* nonnulli in Sarmatiam abierunt militatum. Hinc proculâ videtur fuisse illa de militia *Innocentii XI* fabularis narratio. Omittimus reliqua, apud Ill. Autorem evolvenda. Illustrissimo Comiti gratulatus fuit *Dissertationem*, seu potius *Orationem*, illam *Josephus Antonius Saxius*, Bibliothecæ *Ambrosiana* præfectus. Suffixit Autor traditioni syllabum scriptorum, per quos profecit, vel quorum dicta refellit. Accedunt carmina, quæ Academiæ *Innocentiana*, Neocomi A. 1742 feliciter aperta, honori dicata fuerunt & consecrata. Restat nihil, nisi ut nosmet Academiæ, hac *Oratione* & his carminibus evectæ ac perornatæ, auspiciâ illa gratissima gratulemur, eique perpetuitatem & decora quævis comprecemur.

NUOVA RACCOLTA DI OPUSCOLI DI GIANVIN-
CENZO GRAVINA, Giureconsulto.

hoc est,

MENSIS FEBRUARII A. MDCCXLV. 61

hoc est,

NOVA COLLECTIO OPUSCULORUM JOAN-
NIS VINCENTII GRAVINÆ.

Neapoli, apud Joannem Simonis, 1741, 12.

Plag. 8.

Lucem vitalem adspexit *Gravina* in terra Roggiana, Calabrie solo, prope Colentiam, patre *Januario* ac matre *Anna Lombardi* A. 1664, 18 Febr. vasto, fervido, promptoque, ingenio conspicuus, felici ac tenaci memoria præditus, judicio haud minori. In vicina urbe *Scaleæ* obtigit ei præceptor *Gregorius Calopresius*, Philologus acutus, & Philosophus *Cartesianus*. Inde, annos sexdecim natus, Neapolin venit, tirocinia Philologiæ, Philosophiæ, ac Jurisprudentiæ, positurus. Anno 25 exacto, Romam venit, ubi domicilium nactus est, obtinuitque cathedram Canonum Sapientiæ. Inde Taurinum concessit, ubi Professore Juris civilis egit in Academia ibi instaurata. Obiit Romæ A. 1718, 6 Januarii. Frater *Franciscus Antonius*, Prætor Neapolis literatissimus, Jurisque utriusque peritissimus, ei superstitavit. Scripsit *Joannes Vincentius* sermone Italico & Latino, illo expedite, hoc pure, & in modum *Ciceronis*. Præcipuam diligentiam consecravit *Originibus Juris civilis* concinendis, ac libro *de Imperio Romano*. Scripsit Italice deli' *Antiche Favole* libellum, quem admodum auxit, transfusum in aliud scriptum, cujus est index: *Ragion poetica*, & in quo de Poesi exposuit. Idem scripsit librum *della Tragedia*, secutus inprimis *Aristotelem*. Composuit præterea quinque Tragedias Italicas, quibus est inscriptio: *Il Palamede, l' Andromede, l' Appio Claudio, Il Papiniano, Il Servio Tullio*. Hi libri formis publicis sunt, ipso vivente, descripti. At nunc sequuntur ii, qui demum e Mſto prodeunt in lucem. In Collectione hac primum occupat locum liber: *Regolamento degli Studi di nobil Donna e valorosa*, ad Marchionissam *Santacroce*. Nobilem foeminam nonnulla haud detecere studia, in eo docet. Judicium in eo facit de optimis scriptoribus Græcis, Latinis, ac Italicis. Sequitur scriptum: *Ragionamento sull' Endimione*,

per modum dramatis elaboratum. Exponit posthæc unis literis, ad Marchionem *Massejum* datis, *sulla divisione dell' Arcadia*, id est, de Arcadiæ divisione. Sequitur *Epistola* Latina ad eundem *de disciplina Poetarum*. Succedunt huic Carmina ejus Italica, (*Poesie Italiane*), tribus *Eclogis* comprehensa, nec non *Jambi Latini* ad Cl. *Paulum Matthiam Dorian*, quibus huic *Tragœdias* suas dicavit. Excipit hæc *Gravina* Bibliotheca, paucis, eisque præstantissimis, constans libris. Inscriptiones duæ Latinæ huic catalogo subjiciuntur, quarum interventu *Opuscula* sua Pontifici *Clementi XI* consecravit. Accedit *Epistola*, Cardinalis *Pignatellii* nomine scripta, doctrinam ecclesiasticam haud mediocrem exhibens. Vocatur illa *Lettera Circolare*, seu *Pastorale*. Agmen claudit *Testamentum Gravinae*, quod & brevitate, & perspicuitate, sese commendat. Spem facit Editor edendi porro *Syllogen* alteram ineditorum. Exstant omnino tituli opusculorum & operum in Ven. *Abbatis Citi Norizii degli Arcadi Tom. II Art. 69*. Salivam præcipue movent liber secundus *de Romano Imperio Germanorum*, nec non *le Istituzioni così canoniche, come civili*, ne quid de *Orationibus Epistolisque Latinis ineditis*, ac *Tragœdia Latina*, quæ vocatur *Amulius*, ac de *Dialogis Italicis*, dicamus. Operæ pretium fuerit testamentum *Gravinae* huc transferre. En illud: *Quod Deus bene vertut, I. Vincentius Gravina ita testor. Annam Lombardam, matrem meam, heredem instituo in bonis, quæ habeo in Consentina provincia Brutiorum, quos Calabros vocant; in bonis vero meis aliis omnibus heredem instituo Petrum Trapassum, alias Mesastassium Romanum, adolescentem egregium, alumnus meum, cui, sive ante, sive post, aditam hereditatem meam quandocunque decedenti, substituo Julianum Pierfunctum, Laurentium Gorum, & Horatium Blancum, vernacule Bianchi, discipulos meos clarissimos. Corpus meum, antequam terra reddatur, entero dissectum, balsamoque perunctum, volo. Dominicana familia Patribus pro celebratione Missarum ad peccatorum meorum expiationem dantur semel, hoc est, una solummodo vice, argentea scuta Romana triginta, quæ simul cum sumptibus funeris parce quidem*
 & mo-

Pag. 172

173

Et moderate a Petro Metastasio, sive Trapasso, persolvuntur. Nominis Aprilis Anni 1715. Ego idem I. Vincentius Gravina.

**HIERONYMI TARTAROTTI, ROBORE-
tani, de Origine Ecclesie Tridentinae, & pri-
mis ejus Episcopis, Dissertatio.**

Venetis, 1743, 4.

Plag. 13½.

Multum eruditionis, elegantiae, ac laboris, inest Commen-
tationi Doctissimi Clarissimique *Tartarotti* praestantissimae,
in qua consicienda nulli pepercit industriae, qua fieri possit,
ut ad interiorem Ecclesiae Tridentinae, primorumque illius Epi-
scoporum, cognitionem perducantur, quotquot ex rerum har-
um intelligentibus sitim restringere eruditam flagitant. Que-
ritur Autor principio de argumenti difficultate, quae quidem
exinde oritur, quod imperfectiori filo nobilissima haec histo-
riae particula ab aliis fuerit texta. *Janum Pyrrhum Pincium*
primum quidem exposuisse, ait, de rebus gestis Tridentino-
rum Praesulum, satisque diligentem esse scriptorem illius, qua
vixit, aetatis, nihilo tamen minus vix sustinere posse verum Hi-
storiographi nomen, veramque gloriam, cum suo crebro in-
dulgeat ingenio, opiniones multis in locis populares nimium
sectetur, facta complura silentio praetereat, cumque Latine scri-
bendi laudem inconsiderate affectet, a stili purioris nitore at-
que elegantia multum defleat. Hunc *Pincium*, *Tartarottus*
docet, Ecclesiae Tridentinae incunabula repetere a *Marci* Evan-
gelistae discipulo ac successore in Ecclesia Aquilejensi, *Herma-
gora*, primumque Ecclesiae Tridentinae pastorem constituere
Jovinum, eique subicere XVI alios, quorum ultimus *Asterius*.
Illorum tamen omnium memoriam tantum nominis ac nuda
vocabula extare, *Pincius* ipse fatetur. *Asterium* secutus tradi-
tur *Vigilius*, de quo infra Autor dixit. Conferatur sententia
Gentilotti, qui *Abundantium*, Episcopum Tridentinorum,
Asterio & *Virgilio* interferit, atque, utrum veri quid insit, in-
quiritur. His praemissis, ipse *Tartarottus* suam profert sen-
tentiam,

tentiam, qua, Ecclesiae Tridentinae primordia non a temporibus Apostolorum derivanda esse, docet, sed referenda potius ad annos post dimidium Seculi IV. Itaque *Vigilium* non dicendum esse antistitem decimum octavum, ut vulgo feratur, sed collocandum inter primos. Pro virili id agit, ut sententiam, qua incunabula Tridentinae Ecclesiae ad *Hermagoram*, Episcopum Aquilejensem, transferuntur, destruat, quam nulla autoritate, nulloque veterum testimonio, fulciri intelligit. Monumentum *Hermagora*, ad quod provocari solet, Tridenti spectari, largitur, hujus tamen inscriptionem, submonet, recentioris esse aetatis, ac fide destitutam, petitamque videri ex Pseudepigraphis Actis S. *Hermagora*. Ejusdem *Hermagora* memoriam a Tridentinis ideo insigniter coli, conjicit, quod Tridentinum Episcopum Aquilejensi suffraganeum fuisse, confet. *Pincium*, *Tartarottus* pergit, quae de Ecclesia Tridentina literis mandarit, non suo excogitasse ingenio, sed accepisse ex ipsis monumentis Tridentinis, quanquam non satis antiquis. Eorum in numerum refertur *Bartholomaei* Tridentini liber quispian, praeterque illum *Catalogus* MStus Tridentinorum Episcoporum, cujus *Gentilottus* meminit, denique *liber Liturgicus*, S. *Missalis* membranaceus, de Episcopis Tridentinis, in Bibliotheca Tridentina reperiendus. Ab his ad sententiae suae probationem *Tartarottus* descendit, cujus fulcrum primum reperit in incerto D. *Marci* ad Aquilejenses adventu, incertaque constitutione Ecclesiae, per eundem facta. De eadem re disputatur adversus *Bernardum Mariam de Rubeis*, ejusque *Monumenta Aquilejensia*, satis docte, satisque copiose, quibus omnibus, latius deductis, id evincitur, haud constare sibi venditam vulgo D. *Marci* apud Aquilejenses praedicationem. Incerta dicit Acta *Hermagora*, quae *Marci* discipulum perhibeant eum ac successorem, incertam illius aetatem, incertum Apostolatum. Aliud sententiae robur derivatur ex difficultate, primis temporibus Ecclesias constituendi, quam dimanasse, Cl. Autor scribit, ex Imperatorum Romanorum ante *Constantinum M.* idololatria, odioque insigni in gentem, Christi doctrinam professam. De ipsa Tridentina Ecclesia probat, eam post

post integrum pæne Seculum, ex quo pax Ecclesiis per *Constantinum M.* affulserit, idolorum cultoribus fuisse refertam, quo factum, ut martyrio affecti fuerint *Sifunnus Diaconus, Martyrius Lector, Alexander Ostiarius*, ipseque *Vigilius*. Exinde etiam colligit, inclinante Seculo IV nondum pulsam insanorum errorum caliginem ab illis Dioccesibus fuisse. Afferitur in medium objectio quædam, de Ecclesia Gallica Seculo I ad fidem salutarem perducta, itemque de exteris nationibus, ab urbe Roma diffitis, maturius Evangelii lumine collustratis, eique docta & succincta responsio subjicitur. Aliud sententiæ suæ pondus Clariss. Autor elicit ex collatione Ecclesiæ Tridentinæ cum finitimis, indeque relinqui existimat, *Vigilii* Tridentini temporibus, sive inclinante Seculo IV, Ecclesias illas finitimas paucis adhuc Episcopis gavisas esse. Subruuntur fundamenta præcipua, quibus adversa stabiliri sententia solet. Subnectitur argumentum Autoris Cl. aliud, quod redit ad faciem Dioceseos Tridentinæ, qualis existit temporibus *S. Vigili*, atque incredibile videtur *Tartarotto*, paganos & idolorum cultores tam procul abfuisse a civitate Dei, si tot ante *Vigilium*, quot feruntur, pastores Tridentini floruisent. Ultimum sententiæ Autoris robur subministrant Acta *Vigilii*, a Patribus *Bollandistis* edita, ex quibus apparet, *Vigilium* Martyrem in ferie Tridentinorum Episcoporum tertium duntaxat locum obtinere. Examinatur distinctio *Pincii*, ab aliis accepta, qua, qui, a *Jovino* usque ad *Cyriacum* Episcopi Tridentini numerantur, non Episcoporum, sed sacerdotum, titulo cohonestati perhibentur. Respondet etiam Autor ad objectionem, a Chorepiscopis & Missionariis petitam, & ad aliam, quæ Ecclesiasticam Scotiæ historiam attingit. Quibus disputatis, *Jovinum*, ostendit, primum Tridentinorum Episcopum non sine insigni veritatis specie constitui, idque confirmari fide scriptorum veterum, *Elenchi Udalriciani*, ac *Bartholomæi*. Huic proximum *Abundantium* dicit. Post *Jovinum* in Catalogis vulgaribus multos videt numerari Episcopos, qui tamen non pro commentitiis, sed pro transpositis duntaxat, sint habendi. Ho-

rum igitur Catalogorum errores indicat, eosque emendat. Cum sæpius ab Autore Cl. facta sit *Vigilii* mentio, in medium profert scripta *Vigilii*, idoneis testibus nixus. Examinatur sententia *Natalis Alexandri*, & *Phil. Labbei*, de Epistola *Vigilii*, ad *Simplicianum* scripta. Dicitur de Martyribus Anauniensibus, adversus eundem *Alexandrum*, qui *Baronium* hoc in argumento secutus est, eumque labi exinde declaratur, quod annum 400 martyrio illi assignet, cum incidat in annum 397. Corrigit errorem alium, de Martyribus Anauniensibus, necatis a rusticis, ægre ferentibus everfionem idolorum, ab *Honorio* imperatam, hac opposita ratione, quod, ea ætate, eoque anno, *Honorii* ea de re edicta nondum lata fuisse, verissimum sit. Huic argumento intentus, disputat quædam de *S. Maximo*, Taurinensi Episcopo, digna, quæ legantur, curateque expendantur. Redit ad *Vigilium*, & quinque libros, contra *Nestorium* atque *Eutychen* scriptos, *Vigilium* quidem quendam autorem habere, scite monet, non tamen Tridentinum, sed *Tapsensem*. *Celsi* Epistolam ad *Vigilium* scriptam esse Tridentino illi, dici posse, judicat, collata sententia quadam tum *Cavei*, tum Editoris Maurini Operum *Cypriani*. Haud etiam admirandum videri, qui *Vigilius* ætate tam tenera ad honores Episcopi fuerit evectus, ex ratione disciplinæ Ecclesiasticæ evincit, qualis ea fuit temporibus primorum Seculorum. Inquiritur in annum tum ætatis, tum Episcopatus, quo martyrium subiit *S. Vigilius*, de eoque incerti dicuntur calculi *Nourrii*, ad *Ambrosii* Epistolam quandam. Labefactatur etiam sententia *Papebrochii*, de Ecclesia Tridentina, a *Theodosio* ditata. Extremo loco oppugnatur *Bernardus de Rubeis*, qui, Ecclesiam Tridentinam Seculo IV Mediolanensi Metropolitæ paruisse, docet. Finis imponitur huic libello tractatione de subjectione Tridentinæ Ecclesiæ, Ecclesiæ Aquilejensi medio Seculo V facta. Ex hoc libri præclari compendio apparet, multiplici laude condecorandum esse Autorem Doctissimum, qui nihil prætermisit, quo præstabile hoc Historiæ Ecclesiasticæ caput pro dignitate excuti, de scriptoribus, inter se digladiantibus, sanum iudicium ferti,

ferri, ac difficultates variæ facili expeditaque via solvi, potuerint. Quamobrem non possumus, quin foetum hunc politissimum pluribus de causis Lectori commendemus.

INSTITUTIONES MEDICO-MECHANICÆ,
*Autore JOANNE BAPTISTA MAZINI, Brixiano, in Gymnasio Patavino Medicinæ Practicæ
 Ordinario Professore.*

Brixia, ex typographia Joannis Mariæ Rizzardi,
 1739, 4 maj.

Alph. I.

Celeberrimus Autor, cui præstantissima multa ingenii monumenta, ad illustrandam Medicinam mechanicam accommodata, debemus, ejusdem Medicinæ mechanicæ Institutiones foras nunc emittit, in quibus eas quidem quæstiones, quibus Physica generalis abundare ut plurimum solet, penitus negligit, ea tamen phænomena, quæ re ipsa ad humanum corpus pertinent, atque a Medicis in eo quam maxime considerata videntur, geometricarum atque mechanicarum doctrinarum ope docte explicat. Totum Opus *Dissertationibus XXVII* constat, quibus ea argumenta, quæ in Physiologia tradi alias solent, pertractantur. Ex singulis quædam, qua fieri poterit, brevitate excerpemus. *Dissertatione I, de mechanicis principiis, seu principiatis corporum naturalium*, pro mechanicis ejusmodi & sensibilibus corporum materialium principiis, in mechanico suo systemate, venditat corpus principiatum, seu compositum materiale, figuram & motum, utpote modum corporibus & figuris corporum essentialem, ex quibus omnia, tam naturalia, quam artificialia, quæ sub nostrum sensum cadunt, apte explicari queant. *Dissertatione II* probatur, corpus, sive compositum materiale, elaboratum ex particulis actuosis & elasticis, inertibusque & non elasticis, dividi posse in particulas minimas & infinite parvas; omnia etiam corpora, quæ atmosphæras habent elaboratas a propriis effluviis, leges ac vires centrales, si non veras, saltem veris analogas ac proportionales, servare debere pro con-

Diss. I.

II.

- servatione universi, quarum una centrifuga est, per quam effluvia a corporibus exeunt, altera centripeta, per quam effluvia tendunt denuo ad sua corpora, tanquam ad sua centra, a quibus emanarunt. *Dissertatio III de corporis materialis divisione in particulas elasticas & non elasticas, ac de aethere & lumine*, agit. Quippe corpus, sive compositum materiale figuratum, acceptum ut genus, non in rigore logico, sed physico, duas potissimum habet species, quarum una actuosa est, & elastica, altera iners, & non elastica. Ad illam referuntur aether, lumen, aer, & sulphur; ad hanc aqua, sal, mercurius, & terra damnata. Aether materies fluida est, diaphana, velocissima, elastica, & jure suo sub minima diametro sphaerica, verum ad excipiendam quamcunque figuram, & se cuicunque superfici, loco, & spatio, instar sphaerulae cereae accommodandum, idonea. Materia lucis fuit materia aetherea in actu primo, & potentialiter lucida, inde sol in actu secundo lucis & luminis, tum planetae, & reliqua corpora luminosa. Figura partium luminis sphaerica est sub minima diametro, superficie ac mole, cum elasticitate earundem, & mira velocitate. *Dissertatio IV aeris & sulphuris naturam* exquirat. Aer corpus est fluidum ponderosum & elasticum. Sulphur est principium principiatum, compositum ex elemento specificè sulphureo mixto, & aliquibus particulis aethereis, aereis, & nonnullis salinis, paucisque aqueis, quod sub duplici statu volatilitatis & fixitatis reperitur. *Dissertatione V de principiis inertibus & non elasticis* differitur. Aqua primo loco nominatur, diciturque elementum esse, ex se & jure suo simplex, fluidum, ponderosum, nequaquam tamen ex se comprimensum, & elasticum. *Dissertatio VI de Salibus* exponit. Sal est corpus firmum & concretum, porosum, & in aqua solubile, constans planis superficiebus, in angulos terminatis, ex cujus mole & angulis tota salis vis agendi pendet. Sal primigenium determinatam & constantem figuram obtinet. Ex plurium autem salium primigeniorum unione formantur crystalli salini, similes & aequales primigeniis, quando sal solum est, & sine ulla ad motum promptitudine, aut cum solam aquam solamve terram comitem habet, ad fixitatem, solutio-

solutionem, & fluorem, deducitur; si autem spiritibus, aut sulphuribus, associatum per mixti substantiam excurrit, seseque late explicat, duplicis status alterius redditur capax, fusionis scilicet, & volacilitatis. *Dissertatio VII de Mercurio & Terra inferi-* Diff. VII.
 pta est. Mercurius universale velut est principium ac basis omnium mineralium, utpote qui sub figura sphaerica solida ac dura, minime elastica, densitatem, consistentiam, duritiem, & gravitatem, omnibus tribuit mineralibus. Terra autem damnata corpus est inutile, vacuum, leve, porosum, & alcalinum, omnibus principiis, tam actuosis & elasticis, quam inertibus & non elasticis, destitutum, nulla propterea actione & reactione praeditum, idoneum tamen, quod aeri expositum, rursus ab eo excipiat spirituosas, salinas, & sulphureas, substantias, aqueas item & mercuriales, ita, ut denuo gravitatem, soliditatem, densitatem, actionem, & motum, aliorum tamen corporum, quibus unitur, beneficio, sibi comparare queat. *Dissertatio VIII de Temperamentis* VIII.
 praecipit. In aequalitate, aut quasi aequalitate, proportionum, seu aequilibrio, aut quasi aequilibrio, momentorum corporum, componentium massam humorum, & in ratione homologa fluidorum ac solidorum, nec non solidorum unius generis cum solidis alterius generis, consistit sanitas & bona valetudo, quae vere radicem & basin habet in aequabili, aut quasi aequabili, aequilibrata fluidorum omnium & solidorum inter se temperie. Naturale autem hoc temperamentum ordinatus est complexus elementorum massae fluidorum & solidorum, ex quorum elementorum fluidorum mixtione in ratione reciproca, aut quasi reciproca, inter se componuntur momenta ipsorum in ratione aequalitatis, aut quasi aequalitatis, quibus respondent homologae actiones & reactiones solidorum inter se & inter solida & fluida ipsa cum aequilibrio, aut quasi aequilibrio, actionum & reactionum momentorum utrorumque. Simul tamen quoque expendere convenit temperiem solidorum. Organa enim omnia, cum in statu naturali moveri & oscillare continuo deberent proportionem aequabili & isochrona, naturali temperiei fluidorum proportionali, ideo talis status fluidorum determinabit solida temperata, & aequilibrata quoad pondus,

si oscillationes, vires, ac momenta singulorum, si densitates, crassities, moles, pondera, & figuræ, ipsorum geometricum & perfectissimum inter se æquilibrium servaverint. Determinabuntur autem solida temperata & æquilibrata quoad justitiam, si absque notabili excessu atque defectu oscillationum virium & momentorum oscillationes & momenta solidorum ac densitates, crassities, moles, pondera, & figuræ, ipsorum cum aliquali excessu, vel defectu, non tamen notabili, imperfectum æquilibrium actionum & reactionum inter se sustinuerint. In *Dissertatione IX, de actione ventriculi*, docetur, chylum fieri in ventriculo non ab acidis tantum, non a falsis, non ab acido-falsis, non ab oleosis, non ab aqueis tantummodo, sed a succis varii generis, per glandulas ventriculi mole, superficie, & figura varia, secretis. Actio salium in cibos dissolvendos optime cum illa cunei speciei, quæ a planis triangularibus elaboratur, puncta solidorum angulorum terminantibus, & quæ maxime apta ad penetranda, aperienda, & frangenda, illa corpora, quibuscum miscentur, existunt. Succi itaque, qui cibos dissolvunt, seu salina primata, a glandulis nervæ membranæ ventriculi separata, penetrare & solvere solent cibos mechanico opere cuneorum, ita, ut, si angulus penetrationis salini cunei fuerit minor gradibus 60, aptissima evadat atque perfectissima ciborum penetratio, & dissolutio. Quod si anguli penetrationis salinorum cuneorum fuerint majores gradibus 60, tunc inepta fiet penetratio ciborum a cuneis salinis, & proinde imperfecta ac manca, & aliquando nulla divulgatio ciborum erit secutura. Ad cuneos salinos intra cibos ipsos impellendos multa conspirant diversa, scilicet gravitas particularum ciborum, motus eorundem, vis elastica corporum elasticorum, calor viscerum adjacentium, & extrinsecum momentum musculorum abdominis, ventriculi, & diaphragmatis.

X. *Dissertatio X de motu chyli per venas lacteas* disquirat. Chyli in duodeno separationi plurimum favent duo succi, pancreaticus & biliosus. Ad impulsum vero per venas lacteas multum conducunt cellulæ, valvulæ, & rugæ intestinales, motus peristalticus intestinorum, aer contentus in intestinis, & pressio musculorum abdominis cum motu diaphragmatis, neque etiam minus

minus actiones & reactiones intestinorum crassorum. *Dissertatio* Diff. XI.
XI de sanguificatione agit. Chyli in sanguinem mutationem plura adjuvant, nimirum primo intima & perfectissima mixtio particularum chyli cum particulis sanguinis, secundo vis elastica aeris, cum chylo permixti, tertio actio particularum bilis, & succi nervei, quarto vis compressionis, quam sustinent particule chyli, a systole cordis & arteriarum in univ[er]sa sanguinis circulatione. *Dissertatio XII respirationem animalium* peruestigat. Quoties diaphragmate deorsum moto, & ope musculorum elevatorum thoracis, elevantur costæ, statim aer circumfusus, compressus, & densatus, cum ad fauces præfio sit, & ad ingressum expeditus, ea vi elastica, quæ acquisitæ densitati proportionalis est, irruere debet in pulmones, eosque divitiis & subdivisus ad minima, prout ipsius pondus & elater exigunt, citissime aperire. Cum autem os humanum multo sit amplius area, vel sectione tracheæ, secundum leges motuum fluidorum fluentium in ratione reciproca sectionum, aer tanto velocius fluere debebit in asperam arteriam, quanto sectio asperæ arteriæ minor est area oris humani. Inspirato aere vesiculæ pulmonales amplexu elastici aeris & particularum luminis dilatantur instar sphaeræ, ut exigat ratio æquabilis aeris ac luminis, ac elastica reactio. Ergo, quoties luminosa & aeræ particule occupaverint singulas pulmonum vesiculas, necessario dilatare debent singulas bronchiorum cellulas, ut perfectum & completum inspirationis opus exercentur. Exspiratio fit ab ipso met aere occupante inferiorem pulmonum partem, magis densato & compresso, a vi & momento aeris superioris, superiores vesiculas occupantis, & extendentis. Ita vero aer intra pulmones trahitur, & emittitur, conspirantibus in inspiratione elevatoribus musculorum thoracis, & depressoribus diaphragmatis, in expiratione vero depressoribus musculorum thoracis & elevatoribus diaphragmatis. Unde necessario sanguis transiens per vasa pulmonaria movetur valide, minutissime atteritur, & permiscetur, cum hujusmodi sanguinis particule cum particulis chyli antea permixtæ fuerint. Ipse autem sanguis in pulmonibus motu spirali, aut quasi spirali, agitur. *Dissertatione XIII de* XIII.
nutri-

nutritione disceptatur, quæ nihil aliud esse videtur, quam motus particularum, ad eum locum delatarum, quo juxta specificam molem, specificum pondus, & specificam figuram, reparantur, seu restituantur, particule proportionales & homogeneæ, secundum longitudinem, latitudinem, & profunditatem, æquales, & similes illis, quæ motu & transpiratione continuo deperduntur. Et duo potissimum nutritionis operi necessaria esse videntur, lentus nimirum, lenis, placidusque, motus humorum, & apta fluidorum puritas, una cum elementorum componentium congruentia & similitudine. *Dissertatio XIV de sensibus externis*, & sigillatim *de visione*, exponit. Quoniam omne corpus visibile, vel luminosum, est, vel illuminatum, & corpus luminosum quaquaversus in orbem fundit lineas luminosas, quæ circa id ipsum corpus atmosphæram quandam circularem efficiunt, & quæ cum aliqua latitudine quantitatis, densitatis, & molis, efficere cylindros videntur, corpus autem illuminatum lumen a corpore luminoso excipit, ibi vero cylindri luminosi a singulis punctis superficiei corporis (quibus acutissimo contactu applicantur) situm, directionem, modum, & figuram, facile nanciscuntur, sustinent, & conservant; hinc fit, ut vel per reflectionem, vel per refractionem, vel per utramque, si in oculorum occurrunt humores, in iisdemque singulares pyramides visivas, ope penicillorum opticorum modificatas, & perfectissime figuratas a specificis & singularibus superficiibus, singulorum punctorum objecti in retina depingunt imaginem, picturam, figuramque, singulis objecti punctis similem & proportionalem, sed inverso situ visione instituta. *Auditus*, cui *Dissertatio XV* destinatur, omnis ratio in eo posita esse videtur, quod aer externos a corpore sonoro motus, undulationesque, concipit, undulationibus aquarum successivis analogas, quæ primo membranam tympani tali ratione obliqui impulsus urgeant, ac sollicitent, ut non solum membrana, verum etiam minimæ illius componentes fibrillæ, specificè adeo inflectantur, ut specificas minimas curvas describant. Cum autem filamenta membranæ tympani tali ratione inflexa & distracta, utpote elastica, ope elastici momenti contractionis restituere sese conentur, distractio-

nes & contractiones hujusmodi, quoniam específicos fibrarum motus ac tremores efficiunt, urgebunt, impellentque simili impulsu tria illa ossicula, quæ immediate membranam tympani subsequuntur; hæc autem ossicula, similiter mota & impulsæ, motu quodam composito, ex motu membranæ tympani & ossiculorum, movent sollicitantque similiter filamenta nervea nervi auditorii, per membranam tympani decurrentia, pariterque filamenta membranosa labyrinthi, per quæ iidem rami acustici effusi sunt, seu zonas sonoras, naturali lege in unisonum tensas, ex quarum specifica ratione motus, ac specifica sollicitatione auditus, sensatio fit, & oportune perficitur. Prodest ulterius actioni auditus oscillatio, undulatio, & tremor aeris illius, qui probabiliter per foraminulum membranæ tympani ingreditur cavitatem ejusdem, & ab hac per labyrinthum excurrit. Hæc autem aeris portio specificè mota, a ratione motus compositi, ex motu membranæ tympani & trium ossiculorum, undulationes concipit, illis motibus proportionales ac unisonas. *Odoratus*, in cujus naturam *Dissertatione XVI* inquiritur, organi Diss. XVI. membranæ & fibræ nerveæ, determinata sua textura præditæ, non solum ratione totius, verum etiam ratione minimarum partium, membranam fibrasque componentium, sollicitatæ ac motæ ab effluviis corporum odoratorum, singulari ratione motis & agentibus contra fibras organi odoratus, coactæ erunt, talem modificationem, talemque curvitatem, excipere, ac talem amplecti directionem, qualibus effluvia corporum odoratorum vi, momento, & impulsu suo, exeunte corporibus suis, modificationem scilicet, curvitatem, ac figuram logarithmicam, aut quasi logarithmicam, hyperbolicam, aut quasi hyperbolicam, momenti effluviarum exeuntium proportionata sunt. Membrana itaque organi odoratus simili ratione afficiet membranam sensus communis; hæc autem communicando similes affectiones cum corpore calloso, anima, compenetrata sensorii suis, edocta usu, labore, & tempore, de specificis suorum sensuum motibus & affectionibus, coacta erit intelligere & percipere odores, ac específicas differentias ipsorum determinatas a specificis differentiis curvarum, in ratione logarithmica, aut hyperbolica, elaboratarum

- ratarum a specificis viribus effluviis, emissorum a corporibus odorosis. *Dissertatio XVII sensationem gustus* tractat. Primitivum & sensiliores saporis promiscue a mixtione salium, sulphuris, aquæ salivæ, aliorumque corporum, papillas nerveas mediis viribus, sollicitationibus, ac motibus, ex pluribus compositis, sollicitantium, repetuntur, e. g. sapor dulcis a ratione æqualitatis inter miscelam talis & bene concocti sulphuris, aut ex qualicumque sulphuris præpollentia super reliqua corpora salina, & aquea salivæ, desumi posse, verisimile putatur. *Sensationem tactus Dissertatio XVIII* persequitur. Ex vario objectorum momento varia exercetur papillarum flexio, inflexio, curvitas, variusque inclinationis gradus, quæ rationes motuum per membranas papillas investientes, communicato consensu fibrarum medullarium cum cerebri fibrillis, æqualibus motibus, aut proportionalibus, sollicitant animam, ipsique compenetratam homologue urgent, ac stimulant, quibus objecta sollicitantia sentire & judicare anima teneatur. Hinc *Dissertatione XIX probabiliter gradus distractionum & contractionum fibrarum sensibilium, per quas sensationes excitantur, & tam in sensibus externis, quam internis, fiunt, eruuntur, ex qua tamen, nisi nimis extendenda sit hæc recensio, nihil huc transferre licet.*
- XIX.** *Dissertatio XX sensus internos, & primo quidem potentiam imaginationis, respicit. Hæc vero explicatur per actionem primo-primam animæ, qua motus primo-primus fibrarum cerebri, excitatus ab objecto primo, incipit sollicitare atque excitare animam fibris compenetratam. Dissertatio XXI potentiam discursivam, seu intellectivam, complectitur. Sedes animæ in corpore calloso, & probabiliter in reliquis etiam cerebri partibus, sub figura circulari constitutis, relationem & communionem habentibus cum corpore calloso, collocatur. Intellectus nihil aliud esse videtur, quam illa actio animæ, qua jure suo operatur intelligendo. Anima enim, quæ primo sollicitata fuerat a primis imaginationis motibus fibrarum cerebri, cum successive continuetur sollicitatio, profecto coacta erit hisce motibus successivis & perdurantibus alte animadvertere, animadversione autem facta, paulatim tenetur usu & habitu exercita comparare motum*
- XX.**
- XXI.**

motum unius fibræ cum motu alterius, unam differentiam, seu proportionem, motus istius, cum differentia, aut proportione, motus alterius, & sic successive. Propterea anima fibris compenetrata cum ex se singulares motus específicos, differentias, & proportionem, non solum singulorum motuum, verum etiam motuum comparatorum inter unam fibram & alteram, perfectissime sentiat, comparando hos motus inter se, & has motuum rationes ac differentias, aliquando ex se has dividit, aliquando invertit, aliquando permutat, aliquando componit, denique colligit & æquat, quibus actionibus anima, usu & habitu facta, diu exercita, tandem acquirit labore quidem ac tempore scientiam singulorum objectorum, aut interiorum, aut exteriorum, item scientiam singularium affectionum & passionum objectorum eorundem, quæ antea solum confuso & abstracte animam vi imaginationis sollicitaverant; hinc ab obscuris ad clara, ab ignotis ad nota, paulatim progreditur, & intelligit, & intelligendo potentiam discursivam exercet. In hac actione anima jure suo agens, oblivioni tradita repetere quoque potest; proinde tantorum motuum beneficio, qui relativi, seu comparativi, dici possunt ac specifici, tandem aliquando anima, acquisita rerum scientia, affirmat, aut negat, & per discursum, seu ratiocinationem, ad ulteriora procedit. *Dissertatio XXII potentiam* Diff. XXII.
memoria explicare conatur. Memoria dicitur actio animæ, qua hæc ipsa potest sollicitare ac stimulare suasmet fibras cerebri & corporis callosi ad rursus excitandas ac repetendas específicas differentias motuum & tremorum, seu ad denuo excitanda illa specifica phantasmata in fibris circularibus cerebri, & corporis callosi, quibus compenetrata est, a quibus motibus, seu phantasmatibus, antea per repetitas ut plurimum vices fuerat sollicitata, vel in imaginatione, vel in discursu, vel in utraque potentia. *Dissertatio XXIII in motum animalium, & existentiam* succi nervei, inquit. Hæc probatur ex compositione canalium, ex ingenti copia sanguinis, per arterias ad cerebrum delati, a legibus naturæ, quæ in actionibus vitalibus & naturalibus exercendis semper indiget fluido & solido, adeoque etiam in animalibus actionibus eo opus habere, verisimile redditur, K 2

XXIII.

tur,

tur, ex observationibus *Malpighii* in ovo incubato, itemque in nervo discisso, quibus confirmatis, argumenta eorum, qui fluidum nerveum vocant in dubium, refelluntur. *Dissertatio XXIV* disquirat, *quomodo fiat motus voluntarius in animalibus*. *No-*
 XXIV. *ster Cowpero* assentitur, qui, structuram & compositionem nervorum non esse elaboratam ex tubulis, secundum longitudinem nervorum perviis, sed ex cellulis, globulos representantibus, observationum suarum fide contendit. Anima igitur, motum alicujus muscoli pro motu voluntario cujusdam organi exercendo intendens, specificam sollicitationem efficit, contra primam seriem eorum nervorum, quam anima, usu, labore, & tempore, exercita atque edocta, eminenter cognovit necessariam, sive naturalem relationem, consensum, & communionem, habere cum dato musculo. Impetu enim specificè facto in primam illam seriem cellularum sphaericarum nervearum, talibus musculis respondentium, communicatione contactuum & pressionum elasticarum, a prima serie sphaerularum in secundam, a secunda in tertiam, a tertia in quartam, & sic successive, tunc sine ulla fere temporis differentia ultima series sphaerularum nervearum impetum & nisum oscillatorium excipiet similem & æqualem momento oscillatorio, quo prima series pressa fuerat, & impulsâ imperio animæ, suppositis semper tam in nervis, quam in musculis relativis, tam in cellulis sphaericis nervorum, quam in machinulis sphaeroidibus musculo: um, respondentibus apto & debito contactu æque ac debita inter se tensione. *Dissertatio XXV motum naturalem, seu involuntarium, animalium* explicat. Is a cerebello, sicut voluntarius a cerebro, derivatur, cum nervi, ex isto prodeuntes, motum istum sustinent. Cum enim subtilior anatomie doceat, totam cerebelli substantiam nihil aliud esse, quam aggeriem segmentorum circularium tam in parte interna, quam externa, tam corticali, quam medullari; verisimile est, a tali segmentorum circularium cerebelli compositione, naturam hæc duo intendisse, primum, ut beneficio spatiorum, seu arearum, quæ in segmentis circularibus continentur, comprehendantur in cerebello majora fluida nervea, numero, motu, & elatere; alterum,

ut

ut opere oscillatorio tantorum segmentorum circularium fierent ac conservarentur continuæ, æquabiles, & constantes, oscillatoriæ motiones & actiones, tot operibus naturalibus & involuntariis pro motu fluidi nervei necessariæ. *Dissertatio XXVI* Diff. XXVI.
generationem animalium edisserit. Hanc quidem Cel. Autor neutiquam eo modo, quo a recentioribus fieri adhuc consuevit, explicat, sed aliam viam, qua multa ex veterum placitis retinet, ingreditur. Quippe ex illius sententia seminalis materies tam in masculis, quam in foeminis, a tota animalis machina derivatur. In testibus ergo virilibus existunt collecta seminalia corpuscula, cujuscunque indolis, potissimum salinæ, singulis partibus masculi debita & proportionalia, in foeminis autem seminalia principia, præcipue salina, foemineis partibus proportionalia & homogœna. Tempore concubitus tota uteri, tubæ *Fallopianæ*, & ovarii, moles interna & externa, ab elastico calore actuata, altissime rarefit, & porosissima redditur; mox, immisso virili semine, tenuiores & volatiliores ejus particulae, salinæ præcipue indolis, (in quibus potissimum colligitur in graphidem virilis embryo,) ex soluta parte crassiore seminis, spirituosæ & elastico momento, probabiliter per tubas *Fallopianas*, irruunt in tenuissimas membranulas, ovaria continentes, jam rarefactas, apertas, porosâsque redditas, hæcque vi penetrant & occupant interna & contentas seminales particulas, in quibus foeminea componentia insunt. Osculo igitur aliquo ad excipiendum foecundum semen virile disposito, in eo mutua consequitur mixtio, inter particulas potissimum salinas seminales tum foemineas, tum masculi, factaque mutua actione & reactione, & inter se perfectissima mixtione, unde prima fit actio generationis, ovi videlicet foeminei foecundatio. Ovum ejusmodi hinc necessario dilatatur & extenditur ad majorem superficiem & molem, & a reliquis immaturis separatum, a tubaque *Fallopiana* exceptum, hujus simbriarum muscularium ope paulatim in uterum promotum, inibi, tanquam proprio in loco, conquiescit. Actione & reactione elementorum utriusque seminis sensim remittentibus, eadem inter se permixta in fluido illo, quod ex seroso genere perfectissimæ indolis est, & colliquamentum vocatur,

Diff.
XXVII.

catur, placidissime innatant, & acquisita necessaria quiete, cum sint diversæ gravitatis specificæ, incipiunt pedetentim dirigere semet ipsa ad occupandos eos situs, & ea loca, quæ ad amussim, natura tamen bene operante, suis gravitatibus specificis proportionalia esse solent, simili lege ac ordine, quibus natura, unitate gaudens, utitur in formatione aliorum corporum secundum experientia, ab Autore commemorata. Propterea singula elementa seminalia, salina potissimum, a singulis partibus maris & foemina decidua, tandem aliquando obtinere debent ea præcise loca homogenea, specificis partibus, a quibus deciderunt, & suis gravitatibus specificis, proportionalia, atque ita totam parvulam machinulam humanam componunt, singulæque partes majoris machinæ futuræ erunt minimis partibus parvulæ machinulæ, in ovo contentæ, proportionales. En itaque hominem eodem fere modo genitum, quo *Epicurus* quondam mundum coaluisse somniavit. Anima infundi demum solet organis, animalibus, vitalibus, & naturalibus, oportune elaboratis, completisque secundum speciem humanam, cujus verum tempus tam accurate determinari nequit. *Dissertatio XXVII* lactis generationem exponit. Ad hanc plura conspirare, probabile est, sanguinem videlicet, chylum, lympham, succum nerveum, & pinguedinem ipsam, una cum mechanica glandularum mammariarum actione. Glandulas has ovalis esse figuræ, jam olim *Malpighius* observavit. Cum vero ovalis figura sit elliptica, aut ellipticæ figuræ analogæ, quæ superficiem curvam obtinet, determinatas axium directiones, & determinata focorum loca, ideo specificæ secuturæ erunt ejusmodi glandularum ellipticarum oscillationes, specifici motus, specifici tremores, & specificæ actiones, reactionesque, præcipue in punctis & locis focorum fluidis communicandæ, a quibus consequi debent specificæ triturationes, mixtiones, transmutationes fluidorum contentorum, & inde impulsus ac separationes ipsorum, a natura geometra per ellipticas glandulas institutæ, hinc specifici colores albissimi, & subdulces sapes, in lacteo fluido, consequentur. Quæ Cel. Autor hic prætermisit capita, e. g. de secretionem bilis, salivæ, urina, &c. ut omnino ad Institutiones,

stitutiones, si vel solam Physiologiam complectantur, pertinent, alio forsan loco repetet. Librum enim de pulsibus & urinis, pro totius Medicinæ mechanicæ complemento, in Præfatione harum Institutionum, editurum se, pollicetur.

DE PHIALIS VITREIS, EX MINIMI SILICIS
casu dissiliantibus, Acroasis, experimentis & ani-
madversionibus illustrata.

Patavii, typis Seminarii, 1743, 4.

Plag. 3, Tab. æn. 1.

Superioribus annis Autor Florentiæ, Bononiæ, & in aliis clarissimis Italiæ urbibus, nuperrime etiam Parisiis, experimentum fuisse peractum, tradit, quo docemur, phialas vitreas, injecto silice vel minimo, dirumpi, ac in particulas passim disjici. Ipse hoc experimentum una cum *Stephano Droghio & Petro Ballerino*, viris ingenio & industria in rebus mechanicis potissimum præstantissimis, repetivit. Describit illud hac exercitatione, ac in ejus causis sedulo inquiri. Quid phialæ vitreæ, in ellipticam velut figuram conformatæ, collo instructæ, fundoque crassiori constatæ, sint, illud neminem facile fugit. Si minimum vel silicis, vel adamantis, vel crystalli montanæ, vel alius materiæ admodum solidæ atque elasticæ, frustulum, ex orificio demissum, deciderit; illico phiala in plures finditur partes, & non sine modico fragore ac sono crepat dissilitque. Autor operæ pretium duxit, hac lucubratione in illud naturæ spectaculum inquirere. In *tres Partes* eam omnino distinxit. In *prima* artem curamque, a fabris vitariis in iis constandis adhibitam, diligenter exposuit. In *secunda Parte* experimenta, a se suisque amicis effecta, commemoravit. In *postrema* denique *Parte* consecutaria, ab experimentis observationibusque sapienter deducta, explanavit, ut in causas mirandi effectus quam proxime penetraret. In *Parte prima* monet, nihil in rebus naturalibus fieri per saltum, nec corpus a primo ad extremum gradum, intermediis omnino prætermisissis, traduci. Approbat etiam *principium*, quod vocant, *indiscernibilem*. Adornavit

ornavit amplam supellectilem filicis, crystalli montanæ, chalybis, orichalci, stanni, ferri, marchasitæ, metalli mixti, ac vitri, aliarumque rerum. Libram ad manus habuit admodum exactam, & æstimandis minimis ponderibus rerum, quæ in phialas demitterentur, aptam, nec non horologium oscillatorium *Hugenianum*, & antliam pnevmaticam. Chartulam concinnave-

rat, ita formatam, cujus pars *a b* rectangularis,

duas lineas circiter lata, totidem pollices longa, finitiori parallela, ab orificii phialæ ambitu sustentabatur, hujusque centro punctum *e*, scilicet magnitudinis *a b* centrum, recte respondebat, ubi frustulum filicis, ei concreditum, fundum phialæ recta spectabat; interim altera pars *d e*, alteri *a b* ad perpendicularum imminens, veluti vices manubrii gerebat. Campanam vitream adhibuit, collo aperto superius instructam, cui annulum orichalceum, duos pollices altum, introrsum indiderat atque feruminaverat, ea diligentia & cura lævigatum, quali artifices in antliis pnevmaticis poliendis utuntur. Annuli cavitas excipiebat cylindrum orichalceum solidum, illi optime congruentem, capulo instructum, oleo crasso inunctum, ut in gyrum instar epistomii versari posset, neque extimo aeri aditum permitteret. Centro basis inerat altum foramen, cochlea fœmina circumcirca ita elaboratum, ut exciperet cochleam marem, in quam desinit ferrum, nexum duplici unco alteri altiori, alteri humiliori. Hoc rerum apparatus instructus, ad experimenta accessit. Campanam vitream disco antliæ imposuit. Uncum vero ita chartulæ aptavit, ut minima sui conversione in ipsam incidens, rectangularam everteret, ac frustulum filicis, ab ipsa deturbatum, demitteret in phialæ fundum. Uncum modo altio-

Pag. 9. ravit. Quo rite præstito, minima cylindri conversione filix
in

in fundum phialæ actutum demissus est, ac sine ullo fragore crepitue prompte dissiliit, nec inter silicis casum & diruptionem phialæ vel minimum tempus intercessit, quod sensibus, vel horologio, distingui posset. Idem, silice communi usus, cuius pondus gr. 5 + $\frac{1}{2}$ æquabat, expertus fuit, exitu omnino pari, præterquam quod phialæ disruptæ fragmenta longe copiosiora & exiliora spectantibus apparuerunt. A silice ad crystallum montanam gr. 2 + $\frac{1}{2}$ se convertit, euentu rursus eodem; nec minus alteri simillimo, qui mox marcasitæ gr. 6 + $\frac{1}{2}$ casum secutus est. Verum res aliter cecidit, cum chalybis temperati gr. 3 + $\frac{3}{4}$ marcasitæ suffecit. Integra enim phiala consistit intra campanam, aere exantlato; mox vero eodem restituto, post tres sexagesimas horæ partes præter omnium expectationem penitus crepuit. Iterum rem aggressus, chalybis pondus auxit, quod erat omnino gr. 9 + $\frac{1}{4}$, statimque phiala in multo minora frustra discissa fuit, quam acciderat in superioribus experimentis. Libuit etiam indolem phialarum explorare metallo mixto, orichalco, & aliis similis materiæ particulis. Tunc phialæ vim & impressionem decidentis metalli integræ omnino ac constanter sustinuerunt. Eadem experimenta, quæ in vacuo spatio instituerat, mox in aere libero repetiit, quibus alia plura addidit, non semper eadem methodo usus, parem exitum penitus nacta, nisi quod phiala, quæ in antecedentibus experimentis inter usum chalybis temperati gr. 3 + $\frac{3}{4}$, aere restituto, post tres sexagesimas horæ partes interciderat, altera hic post duas sexagesimas sexagesimarum diffracta periit. Aurum, orichalcum, stannum, plumbum, hydrargyrum, vitrum, ipse iterum iterumque adhibuit, nihilque unquam sensit, quod aliquam status mutationem in phialas induceret, præterquam quod aliquando in vitro ponderis 29 gr. vel minoris, ad fundum decedente, phiala disrupta fuit. Iteravit ipse experimentum sumtis adamantibus, smaragdo, atque carbunculo. Comperit re ipsa, exitum, eis quoque in fundum demissis, consecutum esse consuetum, & quidem eo celeriore, quo minoris ponderis erat adamas, vel gemma. Quo factò, candentibus prunis imposuit phialam, eamque ibi retinuit, donec aqua

in vase proximo sita ebulliret. Mox, frustulo filicis communis per orificium in phialam demisso, nihil contigit attentione dignum, capto primo experimento; cum vero illud iteraret, pondere filicis nonnihil aucto, phiala rimis pluribus hiavit; tertio experimento dissiluit æque ac in quarto, in quo crystallum montanam admodum exiguam adhibuerat. Idem eventus fuit in quinto ac sexto experimento; dum aqua, in fundum phialæ fervescens ebulliens loco filicis fuit effusa, nequicquam fundum phialarum convexum sæpius tentavit, vi mallei etiam adjuncta. Aliquando phialam ita inclinavit, ut situs illius omnino parallelus esset horizonti. Mox, filice per orificium immisso, ita eam paulatim evexit, ut, dum horizonti ad perpendiculariculum insisteret, filix attingeret fundum, integro phialæ statu. Ea tamen manibus excussa, ac proinde filice vel montana crystallo nonnihil commota, & in hanc, vel illam, partem aliquando acta, ex manibus excidit dirupta. Instituit porro Autor in liquoribus experimenta. Primum phialam frigida unice madefecit, & chalcedoniæ filicis adhibuit granorum $1 + \frac{1}{2}$, & post 20 minuta secunda, manu excussa, crepuit. Eodem filicis frustulo altera, dum aqua dimidiam partem affusa erat, ad examen est revocata, elapsisque 15 minutis secundis idem fere spectaculum prodit. Tertia vero phiala, aqua similiter affusa, ac demissis in eam filicis gr. $3 + \frac{1}{4}$, post tria minuta secunda tantum rimas duxit, fumusque levissimus ex illis erumpere visus est, scilicet incursum aquæ in vitri pulverem excitus. Experimentis absolutis, fragmenta phialarum, eorumque indolem, Autor exploravit. Pleraque deprehendit scabra, corrugatis veluti plicis ac squamis contexta, scissilibus instar lapidis specularis, qui in subriles laminas cultri acie fundi solet. Sæpe tamen ea erant solidiora, ac nonnulla persistabant rigida, ea præcipue, quæ fundi centro contigua erant, & convexo propiora. Nam vel malleo percussa manebant integra. Raro disruptio confurgit in collum. Pars fundi centro proxima, & in convexum apicem extrinsecus desinens, ceteris solidior persistat. Sed hæc hæc hactenus de experimentis. Nunc etiam de causis phænomenorum dispiciendum videtur. Compages corporum sol-

vitur,

vitur, æquilibrio soluto. Et, quia natura non amat saltum, corpora tenduntur, vibrantur, ac producuntur, antequam dirumpantur, alia magis, alia minus. Corpora singula resistunt mutationi status sui secundum massæ rationem. Effectus omnes nonnihil inter se differunt, quia non dantur causæ æquales. Si quæris, cur phialæ, aeri expositæ, veluti sponte sua diffiliant, respiciendum est ad vitri naturam, ad fundi crassitiem, & ad aeris frigidi in ferventissimas partes impressionem. Nam, hisce demitis, eæ nec fatiscunt, nec diffiliunt. Lachrymæ vitreæ ferventissimæ, in frigidam coniectæ, franguntur pleræque. Vitrum crassum, intus vacuum, æstuanti igni admotum, illico rumpitur. Ligna ipsa ac glebæ, subito gelu concretæ, vel finduntur, vel rimis hiant. Hinc, quia frigus corpora contrahit ac densat, calor explicat & expandit, extimæ vitri fibræ, repente contractæ, ad minus volumen rediguntur, dum intimæ adhuc expansæ restant. Hic nifus in diversa & contentio rationem diruptionis continet. Partes vero differunt dispositione ac textura, magnitudine, crassitudine, & figura. Quare vi dirumpuntur, prorsus inæquali. Unde non est mirum, si aliæ incolumes perstant, aliæ dispereunt. Nisi enim vis, qua vitri elementa ac fibræ tenduntur, tanta sit, ut nexus firmitatem excedat, distrahentur quidem, non tamen abrumpentur; ac ita sese conformabunt, ut nova virium accessione intercitant omnino. Quæ cum Noster ad phialas accommodasset, vitrum ductile, quod malleo fingi possit, explodit. Reddit inde rationem, cur vitrum sit fragile, atque metalla sint firma. Forma arenæ est multiplex & indefinita, ideoque hæc non admodum coheret. Corpora, quo magis sunt elastica, eo plus favent vibrationibus excitandis in corporibus æque elasticis. Quid vero magis est elasticum vitro? Quæ si cum Autore ad hæc experimenta applicaveris, in rationem diruptionis phialarum videris incidisse. Aeri hic nihil rationis tribui potest, siquidem, eo exhausto, experimenta nihilo minus procedunt. Concludimus tandem terminos recensiois nostræ verbis, quæ sub finem tractationis Autor adhibuit: *Phialarum phenomenon Philosophi recensens observarunt, & multa fortasse institutis hactenus experimentis*

Pag. 12.

13.

15.

22.

mentis desiderantur, a posterorum curis supplenda, quibus sera dies lucem offeret clariorem.

Neuentdeckte Phänomene von bewundernswürdigen Wirkungen der Natur, welche bey der fast allen Körpern zukommenden electricischen Krafft, und dem dabey in der Finstern mehrertheils erscheinenden Lichte, einige berühmte Männer durch viele Experimenta zu unsern Zeiten glücklich hervorgebracht, ic.

id est,

RECENS DETECTA PHÆNOMENA Admirandorum naturæ effectuum, quæ circa vim electricam, eique intra cameram obscuram plerumque annexam lucem, nonnulli celeberrimi Sodales inclytæ Regiæ Anglicæ Scientiarum Societatis, præcipue vero Hawksbejus & Grajus Londini, ac deinde Dominus du Fay Parisiis, per copiosa experimenta nostris temporibus feliciter ostenderunt, nunc demonstrata, & ad hypothesin commodam reducta, a JOANNE GABRIELE DOPPELMAYERO, Cæs. Leopold. Carolinæ ac Petropolitanae, nec non Anglicæ Regiæ, ac Borussiae Regiæ Berolinensis, Scientiarum Societatis Sodale, ac Martem. Prof. Publ.

Noribergæ, apud Wolfg. Mauricii Endteri hæredes & Engelbrechtiam, 1744, 4.

Plag. 12, Tabb. fig. xn. 5.

Physices magnam partem explet in præsens doctrina, quæ de corporum plerorumque vi electrica exponit. Vetustissimi Philosophi vocarunt *succinum* nomine *electri*, nec præterea solliciti fuerunt, an vis electrica aliis quoque insit corporibus. Ineunte superiori Seculo *Guil. Gilbertus*, Anglicæ nationis decus, primus fuit, qui vim electricam in aliis corporibus deprehendit. Institerunt eundem tramitem recen-

recentiori ævo *Rob. Boyle & Rob. Plot*, ac vim illam fere in singulis corporibus agnoverunt. *Otto Guericcius*, Consul Magdeburgensis, medio superiori Seculo comperit feliciter, corpora electrica repulsionem æque ac attractionem scaterere, dum globum sulphuris, qui quinque, vel sex, pollices diametro æquabat, circa machinam celeriter in gyrum circumegit, ac affricatæ manus electricam reddidit. Idem deprehendit, hoc ipsam corpus, vi electrica jam indutum, intra cameram obscuram memorabili luce apparere præditum. Nemo posthæc per decursum ejus Seculi aliquid in hoc argumento evolvendo tentavit. Tandem *Hauksbejus* paulo post hujus Seculi auspiciis, & *Grajus* A. 1720, Londini gradum protulerunt ulterius, ac loco sulphureorum corporum corpora adhibuerunt vitrea, & experimentis compluribus institutis, varia electricarum materiarum phænomena exhibuerunt, quæ insignibus accessionibus *Cl. du Fay* Parisiis confirmavit. Vires suas merito eapropter *Cel. Vir* contendit, ut argumento huic formam conciliaret systematicam. Tractatio ipsius, operose concinnata, in duas abit *Partes*. *Priori* ipse recensuit ea phænomena, quæ de vi electrica jam exstant, alibique detecta sunt, demonstrationibus 17, easque experimentis 196 confirmavit. *Posteriori* explanavit *Parte* phænomena, quæ fundunt intra locum obscurum lucem, electricis corporibus fere communem, demonstrationibus quinque, quas 74 experimentis illustravit. Nec oblivisci debemus annotationum creberrimarum, quas passim inseruit, satûraque lance lectoris adjecit in gratiam. Præmisit tractationi & Præfationem, e qua hæc decerpimus, & *Capita duo*, quibus de natura & divisione corporum electricorum commentatus fuit. *Capite*, quod illa sequitur, *tertio* monstravit, vim electricam corpora nonnulla leviora per attractionem ac repulsionem in notabilem, eamque inæqualem, commotionem deducere, idemque phænomenon accidere in magnis gravioribusque corporibus, ad levem motum accommodatis. Addit demonstrationem quartam, qua docet, vim electricorum corporum electricam posse cum corporibus aliis ita communicari, ut hæc attractionem ac repulsionem consequantur.

Pag. 12.

22.

- Pag. 24. tur. Demonstratione quinta ostendit, vim illam in vitreis ac
 27. resinosis corporibus esse obviam. Sexta docet, vim hanc cum
 corporibus propinquis, quæ sunt gravia, & vim electricam per
 sese respuunt, communicari aliquando non posse, licet com-
 30. motioni apta possint reddi. Septima demonstratione tradit, vim
 eandem afficere in proximo corpora viva, mortua, & inani-
 mata. Demonstratione octava ostendit, vim illam electricam ad
 34. varias distantias, immo ad intervalla remotissima, versus singu-
 las mundi plagas per lineam communicationis exigua objecta,
 40. haud secus ac fere in proximo, attrahere & repellere. Nona
 condocet lectorem, vim illam etiam in curvos situs, in cur-
 vas, circulares, aliasque, lineas per attractionem & repulsionem
 43. edere suos effectus. Decima monet ostenditque, vim illam,
 in corporibus, vel ægre, vel prorsus non, induendis eadem, per
 distantiam ob diversa momenta circumstantia, præcipue ob in-
 46. tercapedinem, intercipi, at vero per corpora electrica prorsus
 calefacta promoveri. Undecima demonstratione ad liqui-
 dum perducit, vim electricam, in corporibus, quæ coloribus
 vulgaribus vel tincta, vel obducta, sunt, diversis effectibus
 gaudere, in naturalibus vero coloribus effectus exhibere eos-
 48. dem. Demonstratio 12 docet, vim eandem æque per vitrea
 ac metallica vasa transire, & in eis effectus edere suos haud se-
 50. cus atque in aere libero. Demonstratio 13 ostendit, vim ele-
 ctricam, e tubo vitreo productam, imminui, ac propemodum
 perimi, prouti exterior, vel interior, ejus superficies hæc, vel illa,
 materia obtegatur. Demonstratione 14 Cl. Autor tradit, vim
 hanc tolli in vitreo vase, in quo aer aut est attenuatus, aut con-
 52. solidatus, aut accessu caloris expansus. Demonstratione 15 do-
 cet, vim electricam in nonnullis filis, quæ in centro vitrei va-
 sis, vulgo *Recipientis* dicti, affixa sunt, evacuato hoc, ac ad
 machinam celeriter mobilem fortiter affricto, simul ac digitus,
 55. vel manus, ibi applicatur, singularibus e motibus cognosci. De-
 monstratione 16 docuit, vim eandem agere haud minus ver-
 sus centrum rotati resinosi corporis, vel vasis illius vitrei, aere
 pleni, circa axem suum agitati, & probe simul fricti, simul ac
 fila nonnulla extrinsecus artificiose aptantur, diversisque moti-
 bus

bus applicantur. Demonstratione 17 fit planum, vim illam quoque cum liquoribus interventu communicationis conjungi, ac eam, accedente ac propinquante corpore electrico, ad diversos altitudinis gradus evehere, quo ipso liquores illi objecta levia & exigua ad se trahendi, ac a sese repellendi, facultate pol-
 lent. Hæc est summa *Partis prioris. Altera, seu posteriori, Parte* exhibentur cetera nobilissima Commentationis momenta. Pro-
 cedit, ac attentionem spectatoris vocat, Demonstratio 18, qua
 ostenditur, electricitati innatam esse lucem brevissimæ moræ
 intra locum obscurum. Demonstratio 19 ostendit, præter eam
 lucem in corporibus vivis mortuisque ac inanimatis, per com-
 municationem vi electrica instructis, post accessum gravioris, vel
 non electrici, corporis sentiri ac observari subtilem hiandi co-
 natum, ac punctionem ferventem, una cum nonnullis scintillis in
 camera obscura. Demonstratio 20 docet, e contrario in cor-
 poribus vivis mortuisque & inanimatis, quibus antea per com-
 municationem vis electrica conciliata fuit, admotis corpusculis
 levioribus, vel difficulter vi electrica indui solitis, nec conatum
 sibilandi, nec scintillas, sed in multis duntaxat lucem, in ob-
 scuro observari. Demonstratio 21 perspicuum efficit docet-
 que, lucem, si vitreum vas evacuatam per attritionem exte-
 riorem vi electrica instructum fuit, & duo densa corpora in eo
 opera machinæ convenientis supra sese invicem teruntur, in va-
 cuo fortius, quam in libero aere, se prodere. Hæc vero obser-
 vatio cessabit, postquam aer in aliud vas vitreum scopo con-
 veniens quadantenus intruditur, aut is inde extrahitur, ac illud
 in evacuato vase majori fortius teritur. Demonstratio 22 do-
 cet, lucem peræque obviis fluidis corporibus, ac subtilem si-
 bilum, sæpius scintillis aliquot comitatum, opera applicati
 commode tubi ac digiti juxta quoddam ejusmodi corpus nota-
 ri. Hæc sunt illæ Demonstrationes, quæ experimentis, debite
 peractis, superstructæ intelliguntur. Subjiciuntur eis *Capita*
duo, quorum priori phænomena electricitatis ad hypothesin
 reducuntur; posteriori expenduntur phænomena lucis ignis-
 que, quem viva corpora persentiscunt intra electricitatis mo-
 menta. Facile est intellectu, corpora, electricitate gaudentia,
 emittere

Pag. 56.

63.

68.

70.

74.

86.

- emittere ex cogitatione ac adfrictu ætherem, ab aere distinctum, ei tamen inhaerentem. Ipsum esse corpus quoddam, patescit ex effluviis, mobilibus ad regulas mechanicas, ex odore sulphureo, ac ex puncturis urentibus, quas sustinent homines, appropinquantes corporibus, vi electrica instructis. Esse vero id admodum subtile, cognoscitur ex effluviis electricis, per locum aere vacuum penetrantibus. Si illud cum aere est conjunctum, fortius id afficit, ac vehiculo ejus armatum eo penetrat, quo, si illo exutum esset, haud penetraret sat fortiter. Parum abest, quin Cel. Autor transeat in opinionem
- Pag. 76. *Hauksbeji.* Quantum ad lucem electricam attinet, ipse ad eam requirit majorem materiae electricae agitationem, qua cessante, vel carente, lux haud producitur. Deducit lucem & ignem hunc ex collisione & conflictu materiae fortioris electricae. Ignem vero eum vi inflammandi carere, exponit ita, ut neget, suppeditare copiam multorum, qui adhuc concurrere ac praesto esse deberent, radiorum. Sibilum arcessit ex effluviis humidis admixtis, & hunc sibilandi modum aliis experimentis illustrat. Nostrum est, Autori, de rebus physicis ac mathematicis immortaliter merito, hunc quoque foetum, quem operose satis edidit, publice & ex animo gratulari, & ad similia magno literarum commodo procudenda vires ei corporis animique firmas & incolumes comprecari.
- 79.
- 88.

JO. RUDOLPHI KIESLINGII, PROF. P.
in Acad. Lips. Exercitationes theologico-historicae, in quibus Venerabilis D. JO. CHRYSOSTOMI TROMBELLI, Bononiensis, Canonici Regul. Congregat. Rhenan. & Sanctiss. Salvatoris Bononiae Abbatis, Dissertationes de Cultu Sanctorum, Bononiae A. 1740 editae, & Tomi I Parte I & II exhibitae, modeste diluuntur.

Partes II.

Lipsiae, ex officina Clanneri, 1742 & 1743, 4.
 Pars I Alph. 2 plag. 22, Pars II Alph. 2 plag. 9.

Non

Non levis est pugna, quæ nostratibus Theologis cum Pontificiis circa doctrinam de *cultu Sanctorum* intercedit, nec hodie demum suscepta, sed ab incunabilis instauratæ a B. *Luthero* doctrinæ sacræ cum illis commissâ, Pontificii quidem pro sua sententia varias dudum, nec adeo invalidas, rationes attulerunt; fortiter tamen contra has *Lutherus*, & qui eum sequuntur, Theologi, iverunt, veriore ita propugnantes sententiam, ut iis omnibus, qui liberam a præjudicatis opinionibus mentem habent, satis jam evicta & confirmata videri possit. Nihilominus tamen Venerabilis *Trombellius* nostro ævo eandem pugnam redintegavit, & Dissertationibus, de Cultu Sanctorum editis, cramben sapissime coctam apposuit. Neesse propterea erat, ut hujus & ipsius, quantumvis docti, hominis conamina retunderentur. Non contemnendum itaque in se suscepit laborem Rever. *Kiestingius*, quando hujus argumenta, pro cultu sanctorum allata, confutare & labefactare conatus est. Non deerunt quidem iniqui rerum æstimatores, quemadmodum ipse in Præfatione Cl. Autor queritur, qui, hoc genus scripturæ leve esse, putabunt, aliis institutum reprehendentibus, & vel inclarescendi, vel litigandi, studio attribuentibus, aliis, rem non novam, sed sæpius jam ventilatam, libro hoc contineri, judicantibus. Sed recte tales cavillationes & falsæ persuasiones ridentur, cum sola hæc cura fuerit Cl. Autori, ut veritatem propugnaret, & pro officii sui ratione *Trombelliana* argumenta confutaret. Ita vero Cl. Autor in hoc negotio versatus est, ut *primo* ex Dissertationibus Venerabilis *Trombellii* significantiora & præstantiora eligeret, & quæ accuratiori explanatione digna erant, ex instituto tractaret, reliqua vero, quæ tanti non erant ponderis, aut quæ jam explosa esse vidit, per transennam attingeret, & ex Autoribus fide dignissimis traderet controversiæ ipsius summam; *secundo* non tam nostrorum Theologorum armis in disceptatione hac uteretur, quam ipsos Pontificios adduceret Autores, horum testimonia sententiæ *Trombellii* opponens; *tertio* Patrum testimonia, in medium allata, rite excuteret, ea potissimum, quæ nova sunt visa, & nondum a B. *Chemnitio*, aut *Dalleo*, eruta;

M

quarto

quarto eos, quos perraros judicavit, Autores adjiceret, & nervosè illorum sensum exprimeret; *quinto* verba dubia, perplexa, & alia levioris momenti argumenta, censura vexare, sibi vituperio duceret, & ne de verbis disputare, & plagosus esse videretur *Orbilus*, Venerab. Abbatis verba accurate apponeret, nec ullam in his literam mutaret; *sexto* omnem adhiberet curam, ut argumenta, in quibus cardo rei vertitur, probe examinaret, & rite excuteret.

Pars I hujus Operis continet ad Dissertationem *Trombellii* primam Exercitationes octo, ad secundam duas & viginti, ad tertiam sex & viginti, ad quartam tredecim; de quibus jam breviter agemus, ad accuratam earum lectionem nostros lectores remissuri. Circa primam Dissertationem, in qua Ven. *Trombellius* potissimum cultus religiosi definitionem ad Pontificiorum palatum, & divisionem inter latriam, hyperduliam, & duliam, confirmare laborat, noster Rev. Auctor 1) veram notionem & naturam cultus religiosi eruit; 2) cultum, qui a vero desedit, quemque idololatriam & superstitionem appellamus, plenius describit; 3) fictum excellentiarum cultum refellit. Tres enim excellentias fingunt Pontificii. Prima est excellentia divina & infinita, cujus cultus dicitur latria; secunda est excellentia humana, quæ posita est in humanis virtutibus, dignitatibus, & gradibus; tertia est excellentia media inter divinam & humanam, qualis est gratia & gloria sanctorum. 4) Vanitatem cultus Mariani ob excellentiam; 5) hujus cultus originem; & 6) figmentum hujus cultus ob excellentiam medii pluribus demonstrat; 7) ficticiam cultus divisionem inter latriam, hyperduliam, & duliam, confutat; & 8) adorationis vocis veram notionem evolvit. Secunda Dissertatio Ven. Abbatis bella enarrat, quæ reliquiis & imaginibus Sanctorum ab hostibus sunt illata. Quapropter Rev. *Kieslingius* de omnibus fere illis Sanctorum, ex sententia *Trombellii*, hostibus speciatim agit, eorumque sententias plenius explicat, scilicet de *Porphyrio* & *Juliano*, de Mahumedanis, de Judæis, Sanctorum hostibus, de *Basilidianis*, *Cainis*, seu *Cajanis*, *Eustathio* & Concilii Gangrensis decreto,

creto, Eunomianis & Arianis, de Concilio Elibertino, cultui imaginum opposito, de *Joviano & Vigilantio*, de *Philippico Bandane*, de *Leone Isauro*, de *Constantino Copronymo*, de *Leone IV Imperatore*, de Concilio Nicæno II, de Concilio Francofurtano, de *Leone Armeno*, de *Michaelo Balbo & Theophilo*, de *Epiphania Iconoclasta*, de *Sereno Massiliensi*, de *Claudio Taurinensi*, de Catharis, seu Waldensibus, de *Wiclefo*, de *Joanne Hussò*, Pragensi, de *Luthero*, Sanctorum cultui haud amico. In Dissertatione III transit *Trombellius* ad argumentum, quod ab Intercessione Sanctorum desumitur. Ut in Dissertationibus suis Cl. Autor eo feliciter progrediatur, nonnulla pramonet de usu vocis *sanctus*, successu temporis hanc vocem in ecclesia receptam, & beate defunctis Christianis impositam fuisse, recte monet, porro Sanctorum consecrationem, & consuetudinem Pontificiorum, in Sanctorum numerum defunctos assumendi, monstrat, multorum Sanctorum auctoritatem dubiam, &, an unquam in rerum natura existierint, incertum, esse, exemplis probat, primitivam ecclesiam per tria priora Secula Sanctorum invocationis non esse ream, luculenter ostendit. Deinde variis argumentis hanc intercessionem Sanctorum confutat, lubricam ecclesiae Romanae auctoritatem esse evincit, varia Scripturae dicta, imprimis *Zachariae*, *Tobiae*, & *Jobi*, loca, ab interpretatione falsa Pontificiorum vindicat, Patrumque testimonia partim nihil hac in causa probare, partim non recte intelligi, docet. Argumentum de precibus & orationibus pro defunctis priscae ecclesiae, & de ritu circa martyres, pro causa Pontificiorum non pugnare, edisserit; *Augustini* testimonia examinat, intercessionem Sanctorum falso e Scriptura & Symbolo Apostolico extorqueri, originem internunciorum, seu mediatorum sanctorum, quos Ecclesia Romana veneratur, exponit, generalem Sanctorum deprecationem vindicat. Porro argumentum de percipiendis per Sanctos beneficiis, nec non de utilitate & efficacia precum, diluit. Tandem sigmentum de *S. Fructuoso* & *S. Polycarpo* pro tota ecclesia rogantibus confutat. In Dissertatione IV antiquitatem cultus Sanctorum evincere laborat *Trombellius*, &, eos jam ab Ebraeis cultos fuisse, variis

pag. 172.

175.

181.

186.

195.

206 seq.

221.

235.

244.

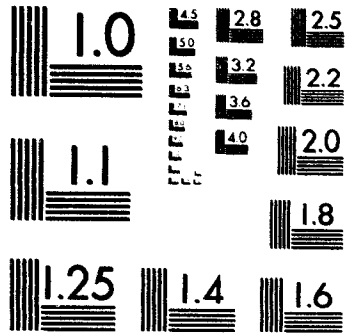
258.

272.

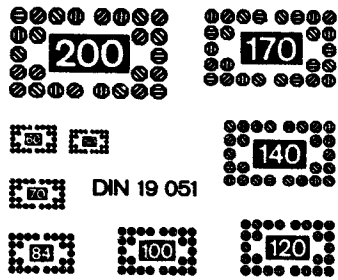
275.

294.

314.

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A

1:24

NOVA ACTA ERUDITORUM
LEIPZIG 1745

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 613 N 4⁰

- Scripturæ S. locis evincere laborat. Sux causæ ut ne desit
 Rev. *Kieslingius*, *Trombelliana* argumenta convellere stu-
 Pag. 316. det. Inde angelum fœderis *Josue*, prope Jerichuntem ap-
 parentem, Christum, non creatum esse angelum, contendit,
 cultum angelorum *Justino Martyri* frustra affingi probat, &
 342. nonnulla Scripturæ S. loca a griphis adversariorum solvit. Ca-
 nonem Synodi Laodicenæ a cavillis vindicat, verum Sanctorum
 honorem illum esse docet, quando Deum propter illos lauda-
 443. mus, & eorum virtutes imitamur. Tandem etiam de reliquiis
 Sanctorum in Ecclesia Romana differit, hujusque cultus vanita-
 tem exponit, &, ad superstitionem eo homines duci, affirmat.
- Alterâ Pars* Exercitationum nostri Cl. Autoris Parti poste-
 riori Tomi I Dissertationum Vener. *Trombellii* opposita est. Hæc
 Pars posterior Dissertationes V continet, in quibus angelorum
 cultum ex variis Scripturæ S. locis Autor extorquere conatur, &
 varia Patrum huc testimonia trahit. Adjecit Dissertationem VI,
 quæ ritus, quos in Sanctorum cultu observasse feruntur Christia-
 ni, absolvit. Quintæ Dissertationi noster Autor decem & novem
 Exercitationes opponit, in quibus *Jacobus*, patriarcha, a supersti-
 1-27. tioso angelorum cultu vindicatur, *Jobi* effata, quæ pro hac
 28-63. causa afferuntur, dilucidantur & explicantur, Ebræorum con-
 64. suetudinem, sepulcra majorum visitandi, non favere superstioso
 cultui Sanctorum, apud Pontificios usitato, asseritur, porro Pa-
 74 seq. trum loca, quæ Venerab. Abbas pro sua sententia adducit,
 examinantur & vindicantur, e. g. *Origenis*, *Ambrosii*, *Augusti-
 ni*, *Irenæi*, *Gregorii Nazianzeni*, *Gregorii Turonici*, *Basilii M.
 133. & Theodoretii*. Postea in Concilii Chalcedonensis de imagina-
 147. riis *Flaviani* Martyris precibus testimonium inquirat. Supre-
 ma *Jacobi* vota, angelus, qui me ex omni malo eripuit, &c.
 151. male intelligi, & quomodo interpretanda sint, exponit. Nec
 intermittit, pluribus declarare, invocationem Sanctorum Pontifi-
 ciam esse in Deum injuriam, periculofam, & superfluum. *Sexta*
 Dissertatio *Trombellii* viginti Exercitationibus confutatur. Non
 vero omnes ritus pertractare, sed tantum præstantiora seligere,
 168. instituit Cl. Autor. Initio contra *Trombellium* monet, dies fe-
 stos, in memoriam Sanctorum celebrandos, apud Ebræos, ut ille
 credit,

credit, nullos fuisse, nec ex libro *Judith* & libro *Esther* illud posse probari. Vera horum festorum origo in natalitiis Martyrum est quaerenda, qui dies erant, quibus martyrio erant coronati. Oblationes & sacrificia, quorum in celebrandis Martyrum natalitiis fit mentio, ad sacrificium missaticum rapitur a Pontificiis, sed facile demonstrari potest, hoc nihil favere Pontificiis, siquidem non erant oblationes, seu sacrificia spiritualia, sed oblationes vini, panis, & primitiarum, a fidelibus oblatarum, alimentis viduarum & egenorum assignatae. Loca, in quibus natalitia Martyrum fuere celebrata, initio non erant templa, quousque nulla exstiterunt, sed privata conventus illorum loca. Ex otis sacris, in festis Sanctorum diebus olim usitatis, nihil pro adoratione Sanctorum potest exculpi, nec Synodi Laodicenae Canon, de religiosa diei dominicae observatione, ad Sanctorum festa applicari potest. Missae, in antiqua ecclesia usitatae, seu Liturgiae, in Sanctorum honorem recitatae, argumentum non praebent pro adoratione ipsorum. Impius ritus est Pontificiorum, hostias Sanctorum meritis dicandi, & sacrificium missaticum celebrandi. Panegyrici, olim in ecclesia in laudem Martyrum recitati, multa continebant, quae non laudari, nec excusari, possunt. Hac occasione de variis ritibus praescae ecclesiae agitur, in honorem Sanctorum institutis, eorumque vanitates & nexos describit Cl. Autor. Huc pertinent ritus quidam bacchici, diebus Martyrum natalitiis usitati, v. g. choreae & saltationes, exornatio templorum & tumulorum, &c. Pertinent huc vigiliae, in honorem Sanctorum institutae, jejunia, in Sanctorum venerationem celebrata, vota, quae Sanctis fiunt, consuetudo, Sanctis, eorumque imaginibus & statuis, votivas tabellas appendendi, mos, Sanctis dicandi & erigendi templa & altaria, peregrinationes religiosae ad Sanctorum monumenta. De omnibus his speciatim disserit, & horum rituum demonstrat impierates, simulque varia Scripturae Sacrae loca ab adversariorum sententiis falsis liberat. Ex singulis his Exercitationibus Cl. Autoris egregium studium in pertractando hoc negotio, & asserenda divina doctrina, apparet, item eruditio haud vulgaris & lectio frequens illorum Autorum, qui ad hoc pertinent argumentum.

Pag. 203.

212.

218.

222.

227.

247.

291.

309.

321.

331 seq.

mentum. Nos applaudimus his conatibus, & Cl. Autori ad illa, quæ contra Venerab. *Trombellium* molitur, perficienda vitam & vires comprecamur.

CORNELII MARTINI, LOGICES AC METAPHYSICES in Academia Julia, dum viveret, Professoris celeberrimi, Avēdoræ, sive Epistolæ, ad familiares scriptæ, in quibus multa, ad Philosophiam, Philologiam, & Theologiam, tam naturalem, quam revelatam, pertinentia, curiose & solide elucidantur, nunc demum ex Avēdoræ Autoris in lucem protracta, cum Prefatione & vita, Indicibusque nec. sjaris, edita, ab HERM. FREDER. BRAUNSSIN, Magdeburg. S. Prepos. & Superint. Clavensi.

Magdeburgi, literis Godofredi Veteris, 1741, 8.

Flag. 12.

Antequam ad ipsas illas elegantissimas & accuratissimas Epistolas properamus, quam subjunctam legimus Cel. Autoris vitam, vel uno obtutu contemplemur, scriptis indidem nonnihil lucis accensum iri, haud sine ratione judicantes. Conscripsit illam amici rogatu *Jo. Justus von Einem*. Nimirum *Cornelius Martini*, natione Antverpiensis, in Academiam sè Juliam juvenis contulit, *Davidis*que *Chytræi*, maximi divinorum oraculorum interpretis, auditor factus, puriorum sacrorum confessionem amplissimæ hereditatis jactura atque exilio redemit. Maximus fuit *Petri Rami* adversarius, & peculiarem adversus illum librum conscripsit. Ab *Henrico Julio*, Duce Brunsvicensi & Lunenburgensi, A. 1701 ad colloquium Ratisponensè missus, præsentiam ipsius ægre ferenti *Gretsero*, atque interroganti: *Quid Saut inter vates?* promte respondit: *Quærit asinam parvis sui*. Alia est hujus generis de hoc viro narratio, quod, cum *Cornelius* initio Professionis suæ minus sè curiosæ juventuti probassèt, & de eodem revocando consilia agerentur, scito artificio autoritatem sibi, atque animos studiosorum, conciliarit, dum publice illos invitarit, designato quodam in loco adessent, sè autore comparaturi sibi, qua contra quosvis ictus sè firmare, & ab his immunes præstare, queant, artem. Adfunt illi frequentes, & posteaquam artem istam ex ore fidelis præceptoris didicerant, cum summo

illum

illum applausu domum ducunt. Erat autem ista ars, quam profitebatur, logica, solenni tunc Oratione in Anna monte, qui deinceps *Cornelianus* dictus est, studiose juventuri commendata. Sed nec ore solum, verum pariter scriptis editis, doctrinam suam manifestavit. Inprimis vero præcipuas Philosophiæ partes, Logicam, Metaphysicam, Physicam, Ethicam, eximia peripicuitate & ἀκρίβειᾳ, habitis atque editis in eas Dissertationibus, breviter elegantique stilo exposuit. E vivis excessit die 17 Dec. A. 1621, ætatis quinquagesimo quarto, & *Com. Horneius* anno sequenti in Logica docenda illi successor datus est dignissimus. Laudatur a *Ge. Calixto* in apparatu Theologiæ, quod cum *Jo. Caselio* fuerit optimarum literarum decus & columen, ut alias aliorum laudandi formulas taceamus. Non enim opus est, ut aliunde petamus, quæ ex his ipsis, quæ ante manus sunt, Epistolis patebunt. Latuerunt illæ justo diutius inter schedulas *B. Andreæ Kinderlingii*, amici *Cornelii* intimi, domestici, & convictoris. Deinde, post varios casus, accidit demum, ut optatissimum in Venerabili *Einomio* editorem invenirent. Perlegit hic easdem accurate, & cum multa in iis ostenderet, quæ solidioris Philosophiæ fundamentis nixa, nec minus in enodandis quibusdam dubiis sacris, & ad interpretationem literarum diviniorem pertinentibus, decidendisque sublimioris cognitionis questionibus, insignem utilitatem ostenderent, descripsit, & cum literatissimis aliquot viris communicavit, qui autores ei fuerit, ut publico easdem usui offerret. Ceterum eo vestitu apparatuque *Martinum* prodire voluit Noster, quem ipse sibi sumserat, nihil ex iudicio suo mutans, vel emendans. Sunt autem *Epistolarum XXXII*. Quarum in prima, ad *Theodorum Gantherum* scripta, contra Ramistas disputat, & *Aristotelicam* Philosophiam serio commendat. Quæ hæc sequitur, agit de *predestinatione*, & quidem inquiritur, 1) an *Adamus* ab æterno destinatus, ut laboretur, & *Christus*, ut esset redemptor; 2) an *Christus* opus *Dei* summum dicendus; 3) quomodo adhibenda sint loca *Gal. III, 25, 26*, & *Rom. III, 7*; 4) an cæterus divinitus electus sit ante fabricam hujus universi. *Epistola tertia* quatuor tractat momenta: 1) esse aliquod summum bonum, seu finem & perfectionem hominis; 2) quodnam illud sit; 3) unde malum in natura; 4) unde malum effugiendo salutem

ludem sibi procurare homo possit. *Quarta* illustrat quædam, in præcedente proposita, e. g. quid sit frui *Deo*; quid liberum arbitrium; quæ cognitio confusa & distincta. *Quinta* de absoluto agit decreto. *Sexta* 1) de lapsu *Adami*; 2) an electi possint gratia excidere; 3) an *Aristoteles* recte de generatione mundi ad æternitatem ejus concludat; 4) de loco & locato; & 5) de influxu siderum, exponit. *Septima* 1) persequitur, quæ de influxu siderum dicta fuerant in præcedente; 2) mysterium S. Trinitatis & divinitatem Christi ac Spiritus sancti illustrat & probat, de quibus plura *Epistola X*, postquam VIII de loco *Thoma*, an pater causa filii commode dicatur, & IX de loco *Phil. II*, 6 seq. fuerat actum. *Epistola XI*, Deum immensum hoc theatrum condidisse, ut nobis æterna felicitas pararetur, asserit. *Epistola XII* disputat de sententia *Cajetani*, ad verba sacræ Cœnæ quod attinet; *Epistola XIII*, qua ratione in extremo die stellæ de cœlo sint casuræ; *Epistola XIV*, sacram Cœnam maximum esse mysterium, adstruit; *Epistola XV* conciliationem *Matthæi* & *Lucæ*, de patre *Josæphi* dissentie visorum, exhibet; *Epistola XVI* de millâ Pontificia agit, & qua ratione possit S. Cœna sacrificium incrementum vocari. *Epistola XVII* de loco *Petri* 1 *Ep. III*, 19 seq. disserit; *Epistola XVIII* præbet elogium ac *exhortationem* *Epistolæ ad Romanos*, & quam fidei justitiam *Paulus* in ea doceat, declarat; *Epistola XIX* reditum mortuorum ad vitam confirmat; *Epistola XX*, quid *Deus* sit, inque triplicem Scholasticorum viam, Deum cognoscendi, inquit; *Epistola XXI* alias quæstiones tractat: 1) an *Mosès* omnium scriptorum primus sit, vel antiquissimus; 2) ejus fide & autoritate *Marcus* atque *Lucas* scripserint, cum non sint Christi legati; 3) cur *Paulus Joannem* non alleget; &c. Est enim hæc *Epistola* & longissima, & optima. *Epistola XXII* opera creationis considerat ex *Gen. I*; *Epistola XXIII* de trinitate ex vocabulis, sapientia, voluntas in Deo, disquirat; *Epistola XXIV* de definitione, seu potius descriptione, Dei, itemque essentia, quædam notat; *Epistola XXV* de prædestinatione, quæ supra dicta erant, illustrat; *Epistola XXVI* dictum *Jo. VI*, 63: *Caro non prodest quidquam*, explicat; *Epistola XXVII* de perpetua successione in cœtu Romano agit, eamque non esse veritatis argumentum, ostendit; *Epistola XXVIII* narrat, quæ Autor in colloquio Ratisbonensi cum Jesuita *Tannero* de judice controversiarum ex loco *Dovt. XII*, 32, disputavit; *Epistola XXIX* Logicam delineat; *Epistola XXX* Physicam; *Epistola XXXI* institutionem adolescentis in Logica, & denique *Epistola XXXII* institutionem Principis. Vel ex hoc ipso, quem collegimus, argumentorum indice apparet, nec frustra locasse operam suam Venerabilem Editorem, nec plurimas deesse rationes, quæ *Epistolas* illas commendent lectoribus atque inlinuent.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Martii Anno MDCCXLV.

Pars I.

Leben und denkwürdige Thaten Herrn Richards, erwehltten Rö-
mischen Kayfers, Grafens von Cornwall und Poitou, &c.
id est,

*VITA ET RES GESTÆ MEMORABILES DO-
mini Richardi, electi Romanorum Imperatoris, Co-
mitis Cornubiensis & Pictaviensis, tribus Libris
descriptæ a GEORGIO CHRISTIANO
GEBAUERO.*

Lipsiæ, impensis Casparis Fritschii, 1744, 4 maj.

Alph. 4 plag. 2.

Magni interregni historiam, perplexam valde difficilem-
que, tam feliciter evolvit, tamque doctè exposuit, Vir
Illustris, Georgiæ Augustæ ornamentum, *Gebauerus*, ut
non solum magno ingenio, sed & industrie prorsus incredibili,
gratia habenda videatur. Diplomatum enim fide nixus Autor
longe celeberrimus, ex limpidissimis fontibus bene multa hau-
sit, aut ipsum cognita nemini. Nimis operosum foret, hos
Annales *Richardinos*, ubi cuncta per annorum seriem tradita
sunt, vel per summa capita recensere. Pauca igitur & præ-
cipua ex prioribus *duobus Libris* delibabimus, quorum *primus*
res *Richardi* ab anno Seculi decimi tertii nono, qui eidem na-
talis fuit, ad annum ejusdem Seculi quinquagesimum septi-
mum,

mum, quo imperiale solium conscendit, complectitur; alter
 res a *Richardo* Cæsare gestas usque ad annum supra millesimum
 ducentesium secundum & septuagesimum persequitur. *Richardus*,
Joannis, Angliæ Regis, & *Isabella*, Engolismensis, fi-
 lius natu secundus, *Henrici III* frater, regis in tenella ætate
 moribus imbutus, spem de se conceptam A. 1226 primum
 reapse demonstravit, quo anno & militari cingulo a fratre or-
 natus, & Comitum Cornubiensis & Pictaviensis dignitate coho-
 nestatus, cum exercitu in Vasconiam abiit, multisque forti-
 ter gestis, maxime in obsidione munitissimi castri Riolen-
 sis, clarus, post pacatam provinciam anno sequenti in Angliam re-
 diit. Post liticulam cum fratre *Henrico*, magno regni com-
 modo, amice compositam, & post strenuam operam eidem in
 expeditione Britannica navatam, redux primas celebravit nu-
 ptias A. 1232 cum pulcherrima forma vidua, *Isabella*, Co-
 mitis Pembrocensis sorore, nequiquam steriles, sed nec ex
 omni parte beatas, quod filiorum, inde susceptorum, alter,
Joannes, præmaturo fato sic extinctus, alter *Henricus*, ut in
Libro secundo uberius narratur, patri viventi scelestissimo fa-
 cinore ereptus sit. Annus 1236 duplici connubio fuit insignis,
Henrici fratris cum *Eleonora*, Provinciæ Comite, & *FridERICI II*
 Imperatoris cum *Isabella*, *Richardi* sorore; quo ipso factum
 est, ut & ob egregias animi dotes valde carus esset augustissi-
 mo affini, & eidem ad secundas nuptias via aperiretur. Ami-
 sit enim *Isabellam* suam puerperam, & recens natum filium, an-
 te *Richardus*, quam fortissimum consilium & votum, cruce su-
 scepta in Orientem navigandi, resque Christianorum, ibidem
 valde prolapsas, erigendi, exequi posset. Adiit celeberrimam
 expeditionem cum splendido strenuoque comitatu A. 1240,
 terra marique sæ fausto itinere usus in itu & reditu. In terra
 sancta autem cunctis Christi militibus stipendia exsolvit, Asea-
 lonem validissime splendidissimeque munivit, mox Babylonie
 Suldano petenti pacem dedit, conditionibus sane præclaris, &
 restituendis rebus Christianorum, si intestina dissidia abfuissent,
 valde idoneis. Rebus pacatis, & captivis illustribus nobilissimis-
 que

que e manu Suldani receptis, ossibus etiam occisorum apud Gazam summa cum pietate humatis, in Occidentem rediit, *Friedericum* Imperatorem invisit, maximo honore & amore ab Augustis exceptus, dissidium inter Imperium & Sacerdotium componere annisus, Angliæ tandem suæ restitutus est, in eo tamen infelix, quod tristis nuntius de sororis Imperatricis morte inopinata, ut conjicit Autor, in ipso adhuc itinere eum sit affectus. Iter sacrum excepit expeditio Gallica, in qua comes fratri præclaram prorsus operam navavit, sed neutiquam grato & memori; quæ dissidia tandem novum vinculum, nuptiæ *Richardi* secundæ, cum *Santia*, Provinciæ Comite, fratris sui uxoris sorore, A. 1243 splendidissime celebratæ, funditus sustulerunt. Non destitit *Richardus* bene de fratre, de regno, de ecclesia, mereri. S. *Edmundi* patrocinium magni faciens, iter A. 1247 Pontiniacum fecit, Regi fratri nunquam non cum militari, tum burfali, servitio adfuit, magnifico comitatu A. 1250 Lugdunum ad Papam *Innocentium II* abiit, maximo ibidem habitus in honore, Cœnobium Cisterciensium monachorum *Haylensè*, regio sumtu exstructum, plus quam regio apparatu A. 1251 inaugurari fecit, utriusque Siciliæ coronam, a Pontifice oblatam, ut acutius meditati Autori verisimillimum videtur, renuit, illius pietatis præmium, Imperiale fastigium, A. 1256 tulit. Longum foret, nec tamen exhaurire liceret, quæ hic de Imperii Romani statu, de causis, quæ *Conrado*, *Coloniensi*, & melioribus Collegis Electoribus persuaserunt, ut apicem sacratissimum *Richardo* offerrent, de Comitibus electionis, de *Arnoldi*, *Trevirensis*, pro *Alphonso*, Castellano, machinationibus, de *Richardi* prudentia, magnanimitate, splendore, felicitate, hic traduntur, rectius in ipso libro perlustranda & ponderanda. *Libro secundo* pleraque dubia huc usque, incerta, incognita, panduntur, maxime autem, *Richardum* neutiquam pauperem spoliatumque e Germania auvugisse, sed, quoties res Imperii flagitabant, Anglicanæ autem patiebantur, eundem rediisse, hocque quater factum esse, sole meridiano clarioribus scriptorum locis, monumentorum editorum ineditorumque robore, firmatur. Adiit *Richardus* Germaniam

A. 1257, redux factus in Angliam A. 1259. Inter Diplomata, hanc præsentiam illustrantia, est Walkenriedense, huc usque ineditum, Illustrissimi *Munchbusti* autoritate ac sumtu assabre xri incilum, non leve Operis alias etiam ornatissimi ornamentum. Adiit *Richardus* Germaniam secundum A. 1260, eodem anno in Angliam reversus. Firmant hanc præsentiam tria Diplomata inedita. Tertium *Richardus* Germaniam petiit A. 1262, repetiit Angliam A. 1263. Hanc præsentiam quatuor Diplomata inedita corroborant. Post bella Angliæ civilia, hic luculenter descripta, duramque *Richardi* Cæsaris captivitatem; post gravissimam litem, *Richardo* & *Alphonso*, Castellano, Romæ, licet incassum, intentatam, quam hic ita descriptam invenies, ut non modo Historicum, sed etiam JCtum, agnoscas, quartum A. 1268 rediit in Germaniam Augustus, suæ libertati restitutus, & tantum absuit, ut de Imperiali *Richardi* autoritate ulla dubitatio oriretur, ut non sit alia ejus in Imperio præsentia, quæ tam illustribus operibus eniteat. Comititia enim habuit Wormatiæ, Ungeldum in urbe abolevit, pacem provinciam condidit, vêtigalia Rhenana, noviter & per injuriam mercatoribus imposita, destruxit, *Philippo Falckensteinio* de restitutis Insignibus Imperii apocha prospexit, Cœnobio Arnsbergensi, Decano & Capitularibus S. *Bartholomæi* Francofurtensibus, *Diesbero*, Comiti Cattimelhocensi, gratias contulit, pulcherrimam denique *Falckensteiniam*, *Beatricem* nomine, ipse ab A. 1260 viduus Lutix Cæsareæ Augusto connubio sibi copulavit, & lætus lætam A. 1269 in Angliam deduxit. Nec in ipsa Anglia desit res imperii moderari, ut Diplomata testantur, quamvis negandum non sit, plurimum Principis juventutis, filii *Henrici*, fortissimi prudentissimique Herois, assassinium, Viterbii a *Montfortiis* A. 1271 perpetratum, & hic luculentissime descriptum, patris animum afflixisse, ita ut, hoc eodem anno exeunte, in gravissimum morbum, paralytin acutissimam, prolapsus, vere anni sequentis ineunte, exspiraverit, filio *Edmundo de Alemania*, cujus res ab Autore adjiciuntur, hærede ex assè superstite. Sepultus autem fuit in cœnobio Hayles, de quo supra dictum fuit, vita Princeps dignus longissima. Sed progrediendum

grediendum est ad *Librum III*, ejus capita hunc in modum inscribuntur: I integra Collectio omnium Diplomatum, a *Richardo*, Imperatore Romano-Germanico, editorum. II Disquisitio, qua literas *Richardinas*, in quibus Regi *Ottocaro* Austria & Stiria, tanquam feuda, conceduntur, æque ac confirmationem *Carolinam*, (quæ documenta a *Goldasto* publicata sunt,) genuinas verasque esse; solidis evincitur argumentis. III Sepultura Interregni, vel catalogus CXXXVIII Statuum Imperii, *Richardo* addictorum, præmissa refutatione fabulæ de interregno. IV Memorabilis narratio, Diplomatum, antea nunquam editis, firmata, de dissidatione, A. 1260 inter Welfos Florentiæ & Gibellinos Sienæ cives suscepta. V Literæ mutæ *Innocentii IV* & Imperatoris *Otonis*. VI Septem Tabulæ genealogicæ, quarum ultima idoneis testimoniis adornata est: 1) Genealogia regis domus Anglicæ; 2) Genealogia *Isabelle*, uxoris Regis *Joannis*; 3) Genealogia Comitis *Simonis* Leicestriensis; 4) Genealogia Imperatoris *Richardi*; 5) Genealogia primæ conjugis *Isabelle Pembrockianæ*; 6) Genealogia secundæ conjugis *Sanctiæ*; 7) Genealogia tertie conjugis *Beatricis*. Cum vero præclara hæc rerum argumenta, ad unum omnia, curate, solide, & fusè, explicata sint; enarrare ista nobis non licet, arctis limitibus, pro instituti ratione, circumscriptis. Hinc animus est, tantum excitare nonnullas præ ceteris memorabiles notulas, passim in Opere Illustris *Gebaueri* obvias. Forte neminem penitebit legisse, quæ pag. 12 not. z de *malis tolta*, vectigalis specie, traduntur; quæ pag. 32 not. 1 de copiosarum comarum tricis cæruleis *Isabelle*, primæ conjugis *Richardine*, locutione apud *Matthæum Paris.* obvia, afferuntur; quæ pag. 41 not. d de rudibus munitionum Ascalonicarum magnificis ex *Arvicuxii Memorii* observantur; quæ de liberalitate *Richardi* in pias causas pag. 63 not. k coacervantur; quæ pag. 87 not. a pro *Richardo* contra *Rapinum Thoirasium* disputantur; quæ pag. 111 not. a de Pisana electione *Alphonso* in Regem Romanorum allegantur; quæ pag. 143 not. l adversus *Guttetum de Mixigia* dicuntur; quæ pag. 196 not. k de *Richardi* captivitate disputantur; quæ pag. 227 not. p refel-

lendo *Bzovio* idonea conferuntur; quæ pag. 259 not. 1 & pag. 301 not. 3 in *Thoma Wikes* ingeniose emendantur; quæ pag. 356 ad illustrandum Diploma XIV adhibentur; quæ pag. 490 de *Hildebaldo*, Archiepiscopo Bremensi, & pag. 545 de *Hansa Teutonica*, traduntur. Hæc dicta sunt de cædro dignissimo Opere Ill. *Gebaueri*. Ex ungue leonem judicare, & ex quavis pagina industriam admirabilem atque eruditionem Cel. Autoris, nemo non perspicere poterit cum maxima voluntate. Orationis igitur filum abrumpimus, remissuri æquos rerum æstimatores ad diligentem libri hujus præstantissimi lectionem.

HISTOIRE DE GUILLAUME LE CONQUERANT,
Duc de Normandie & Roi d' Angleterre, &c.

id est,

HISTORIA DE GUILIELMO CONQUÆSTORE,
Duce Normandiæ ac Rege Angliæ, Autore
Abbate P***.

Tomii III.

Parisiis, apud Praule, filium, 1742, 8.

Alph. 1 plag. 13½.

Normanni, ex quo in Neustriam Seculo IX sese infuderunt, viribus ac amplitudine adeo invaluerunt, ut Regibus Galliarum sæpius fuerint formidabiles, ac contra insultus hostium præsidio & munimento. Dux certe *Robertus Henrico I* Regi Tom. I pag. 2. securitatem perveniendi ad regnum asseruit, vindicando ipsam a consiliis infestis *Constantiæ* matris ac fratris *Roberti*. Sunt, qui *Roberto* illi Normannico crimen veneni, quo fratrem natu maximum sustulerit, objicere sustinuerunt. At, illam suspicionem esse injustam, minusque comprobata argumentis, Ven. Abbas monet, qui stilo & perspicuo, & Historicum decente, usus fuit, nec tamen testimonia Autorum ætatis mediæ, e quibus sua hausit, in medium attulit. In convivio *Roberti* Ducis viro Burgundica *Harlotta* placuit præter opinionem suam *Roberto*,
ac

ac vindictam, qua exarserat Dux in nobiles civesque ferarum fures, saltationum suarum ac lachrymarum modulis avertit. Angli hoc cognomine adhuc exinde virgines dissolutiores appellant *Harlottas*. *Roberto* ea adeo se approbavit, ut illam amore suo secreto existimaverit dignam, proceribus significans tandem, se filium, ex ea forte nasciturum, pro successore & hærede suo reputaturum. Ipsa tandem feliciter peperit *Guilielmum*. Hunc pater *Robertus* fratri suo *Malgerio*, Archiepiscopo Rothomagensi, tradidit a teneris unguiculis formandum virtutibus, literisque imbuendum, Principe tanto haud indignis. *Harlotta* ex *Roberto* præterea suscepit filium *Odonem*, Episcopum postea Bajocarum, duasque filias, quarum prior Comiti Almalensi, ac posterior Comiti Albermarlensi, nupsit. Commendavit *Robertus* proceribus *Guilielmum* suum tanquam successorem, atque, eis, qui repugnabant huic destinationi, patens, Hierosolymam peregre abiit. *Alanus*, Dux Britannicæ, cliens fiduciarus *Roberti* & agnatus, ipso absente tutelam Principis juventutis, ac administrationem imperii Normandiæ, obiit. *Guilielmum* ipsum *Robertus*, antequam discederet, Parisios transtulit, Regique Galliarum veluti depositum multo pretiosissimum credidit. Cum vero *Alanus* rigido in Normannos dominatu sibi contraheret omnium odia; parum absuit, quin ipse vita orbaretur. In carcerem certe conjectus fuit. *Rogerii Tosny* vitam & virtutis bellicæ specimina Ven. Abbas in hunc locum transtulit, adductus ea, quam *Tosny* concitavit, absente *Roberto*, seditione. Inter hæc *Robertus*, e Palæstina reversurus, hæsit ac decessit Nicææ. Tum vero Normandici proceres hæertos suos cœperunt commovere, antesignano eodem *Tosnyo*. Nec conquievit Rex Galliarum *Henricus*. *Wilhelmo* enim suis reddito, expugnavit ipse Normandiæ aliquot urbes, nominatim Tillieres, Argentan, Falaise. Quo factò, *Tosnius* arma sua in hunc convertit. Hoc autem repullò ac quietècente, ipse animum ad quaerendum sibi Ducatum Normandiæ applicavit, exitu infelici. Ipse enim, quem Auctores vocant Comittem stabuli, conatis ejus, sese ubique objecit, & *Tosny* audacia non modo non obtulit rebus *Wilhelmi* adhuc adolescentis, sed

pag. 7.

11.

13.

30.

59.

45.

- sed etiam profuit maximopere. Ita Deus est terræ iudex, ac sese talem nonnunquam ratione evidenti demonstrat. *Tosny* tandem, victus prælio, temeritatis suæ cruentas dedit pœnas, nec ei supervixit. Mater *Guilielmi, Harlotta*, Comite Stabuli ita statuente, nupsit deinde *Guilleberto Crespiaco*, ne quid vilioris famæ ei porro adhæreret. Nulli pepercit operæ Ven. Abbas, ut indolem egregiam, magnarumque rerum gestarum præ-
49. sagia, quibus *Wilhelmus* Dux peradolescens eluxit, delineata ad vivum exhiberet. Nec omisit in eo notare avaritiam, vindictæque cupiditatem, ac ambitionem. *Tosnyo* interfecto, salutem dignitatemque suam periclitatus fuit *Guilielmus*, Comes
52. Arcensis, *Richardii II* Ducis filius, *Wilhelmi Conquestoris* patruus, spectans opem *Henrici*, Galliarum Regis. At, antequam auxilia Regis accederent, *Wilhelmus* Dux patruum accessit Rothomagum, ac venire recusantem copiis instructis petivit.
55. Inter hæc occurrendum ratus copiis *Henrici*, arte *Rogerii*, Comitis Bellemontani, exercitum Regis passim attrivit ac devicit.
61. Posthæc exarsit denuo bellum intestinum, *Grimontio* autore, qui *Guidoni* Burgundico spem regni inspiraverat. Morio *Wilhelmo* Duci prænuñtiavit, qua arte a conjuratis hic proxima nocte opprimendus esset. Hinc *Wilhelmo* res fuit cum Comite Andegavensi ac *Domfrontio*. *Mathildem*, Comitis Flandriæ filiam, rebus pacatis uxorem duxit. Comitis nomen ac annum nuptialem Abbas significare omisit. Nec lectores desiderabuntur, quibus minus probabitur neglectus chronologicæ seriei, quem Abbas se haud indignum fore existimavit. Intexuit subinde verba Chronicorum, ante ducentos annos, & quod occurrit, scriptorum. *Malgerii* Archiepiscopi vitam ad extremum libidinofam, ac mollitie refertam, ita exposuit, ut lector non possit non cineres viri sacris destinati abhorrere ac detestari. Operæ pretium foret hic repetere bellum, quo Dux Normannorum *Wilhelmus* cum Rege Galliarum fuit implicatus. At instant majora. Id lubet meminisse, Normannorum a parte victoriam, quam reliqua momenta respiciebant, stetisse haud incruentam, Regem vero exinde supra bonum ac honestum nocte infecuta fuisse perculsum, Normanniaque relicta,
109. Duci
- 121.

Duci castrum Tilières reddidisse, haud obliturum, quo minus Duci integrum esset, jus suum a Comite Andegavensi exigere, pœnamque ab eodem expetere, vindictæ plenam. Inferit hoc loco Ven. Autor originem demigrationis Normannorum quorundam, in tractum Beneventanum susceptæ ab *Of-
monto Drencoto*, equite Normannico, qui fuga sibi consuluerat, ex quo, Duce inspectante, in venatione equitem *Wilhelmum Repostellum* ferro interemerat. Normanni, in Apuliam primum translati, stipendia fecerunt sub Duce Salernitano *Wainachio*, sequentes auspicia præfecti sui *Turflini*, meritis admodum insignis. *Turflino* extincto, Normannis præfuerunt *Ranulphus* ac *Richardus*. *Tancredus*, eorum successor, pietate juxta ac virtute bellica inclytus, res Normannorum in Apulia demum in ordinem redegit. Incidunt hæc in initia Seculi undecimi. Cur vero notis chronologicis Ven. Autor expositionem suam distinguere omiserit, causâ nobis prorsus est ignota. Copiosior ipse est in beneficentiæ laudibus, quam Dux equitesque Normanniæ in exstruendis cœnobiis piisque donis demonstrarunt. Nec obliviscitur familiarum illustrium, si forte in origines earum inciderit. Abbatem *Robertum Grentemesnilensem*, acrem ingenio, pervicacem, & scurrilia sectantem, contentiosum, rixarumque amatorem, jure meritoque notat. Ille enim, Ducis minas expavescens, Romam abiit conquestum de Duce. *Nicolaus* Papa per duos curiæ suæ purpuratos jussit eum in cœnobii præfecturam reduci. Respondit revertenti Dux, ni ocyus euro sese e conspectu ipsius proriperet, Abbatem e prima silvæ arbore suspensum iri. Hic itaque secessit in sanum S. *Dionysii*, minaturus successori suo *Osbornio*, quem Dux in illius locum surrogaverat, immo *Osbornium* a grege civitatis sacræ exterminaturus, & sodales olim suos de præfectura Abbatis novi evocaturus. Dux, quemadmodum purpuratos, de quibus diximus, vultu exceperat parum benigno, ita Abbatis iras ita ultus est, ut permetteret proceribus licentiam, donata a majoribus prædia redditusque adjectos repetendi. Sicut enim Dux *Guilielmus* a tuendis viris sacris erat alienus; ita idem eos ab imperio turbisque ciendis volebat esse sejunctissimos. Exstitit tunc

Pag. 128.

131.

136.

133.

141.

- tunc temporis intra Normanniam hæresis, orta per sceminam, quæ, mundum fuisse & fore sempiternum, dictitabat, addens, pœnis æternis haud fore locum. Coeperant Clerici, inprimis
- Pag. 148. Aureliæ, hisce opinionibus pretium ponere. Accesserant hisce malis conventicula & veneficia nocturna, dissolutiori vitæ adjuncta. Rex & Regina Galliarum profecti fuerunt Aureliam, eosque in vincula duci jusserunt, quorum hæresis innotuerat.
151. Concilium cogebatur, & Episcopus Bellovacensis exquirebat solite, quicquid affectatores alebant monstri. Clericos, dediscere nugas, & ad frugem redire, recusantes, assessores Concilii pœnam temeritatis igne jusserunt luere. Eadem severitate per Galliam meridionalem & Normanniam in reos expromta, reviruit quies. *Herbertus*, Comes Cemanensis, improlis obierat. Hæreditati ejus inhiabat Comes Andegavensis. At Dux
153. *Guilielmus* spes ejus occupaverat, Comitatu Cemanensi in ditionem suam celerrime redacto. At supervenit *Herberti* affinis, quocum Comes Andegavensis *Martellus* societatem inivit, ac, auxiliis præmunitus, Cenomanum occupavit. Advolavit denuo Dux, ac Cenomani rursus expugnati mœnia destruxit, *Henricus* Rex inter hæc filium *Philippum* in comitiis Rhemensibus socium regni sibi allegit, eique diadema regale jussit imponi. Non videtur eis interfuisse Dux *Wilhelmus*. Nec certum est, quo tempore XII Gallie Pares sint constituti. P. *Daniel*, constitutionem hanc *Henrico* Rege posteriorem fuisse, existimavit. At videtur dissentire Noster. *Henricus* Rex *Balduinum*
160. *V*, Comitem Flandriæ, pupilli successoris tutorem constituit, affinem quippe suum, Ducisque Normanniæ socerum. Hisce Ven. Abbas amœnam subjunxit de castitate ac justitia Ducis commemorationem, juvenibus gratiorem, quam decrepitis.
169. *Rapinus* tamen, Ducem quo minus ab omni venere vaga absolvat, sensit sese impeditum. Tandem Noster laborem suum ad vincula deducit, quibus Angliæ Reges jam antea cum Ducibus Normanniæ conjuncti fuerunt. *Richardus* enim *II*, Ducis, soror
173. *Emma* nupsit *Ethelredo*, Anglorum Regi, ac ex eo suscepit filios *Alfredum* & *Eduardum*. *Robertus*, eos in regnum rediturus, spe ac conatis suis excidit. *Canutus* duxit in matrimonium

monium alterum matrem ipsorum, *Emmam*. Ipse autem, marito defuncto, filio suo inde procreato, cui erat *Canuto* nomen, omne regnum haud valuit acquirere. Animum igitur ad filios, ex priori thalamo susceptos, appulit. At ne sic quidem sibi suisque consuluit. *Guiljelmo* scilicet Deus erat usus ad Anglos subigendos, Danosque profligandos. Nobis jam non licet addere ea, quæ ad exitum vitæ *Wilhelmi* usque spectant. Lectori sufficiet id, quod ex libro, pragmaticè scripto, instar speciminis attulimus. Pag. 192.

P. C. ANSALDI, O. P. DE DIIS MULTARUM gentium Romam evocatis, sive de obtinente olim apud Romanos Deorum præsidum in oppugnationibus urbium evocatione, Liber singularis.

Brixia, 1743, 8 maj.

Plag. 10½.

Argumentum, quod libro hoc singulari persequitur Autor doctissimus, ex intimis antiquitatum Romanarum recessibus petitum est, eoque minus deerit instituto huic commendatio, quo major est rei dignitas, quam ab aliis meminimus parcius examinatum esse. Indagatur enim ritus ille veterum Quiritium, quo, in oppugnanda urbe aliqua, ubi jam extrema tentanda erant, Deos urbis illius tutelares, certis usi carminibus & verbis, in alias evocabant sedes, idque partim ideo, quod, eorum tutela munitam urbem capi difficulter posse, prævidebant, partim quod, capta urbe ejusque simulacris, Deos ipsos, velut mancipia, captivos teneri, haud convenire arbitrabantur. *Capite primo* doctissimus Autor enarrat scriptores illos, quorum in libris vestigia moris hujus clarissima occurrunt. Excitantur *Plinius Lib. XXVIII Hist. Nat. Cap. 9*, *Macrobius Saturnal. Lib. III Cap. 19*, & *Festus in Voc. Peregrina sacra*. Dimissis recentioribus, *Alexandro Neapolitano*, *Rosino*, *Ormanico*, *Rollino*, aliis, antiquorum tantum ratio habetur. Provocatur ad ea, quæ canunt de obsidione Trojæ *Virgilius Æneid. Lib. II*,

de bello civili inter *Casarem & Pompejum* *Horatius Carmin. Lib. II*, de obsidione Capitoli per Gallos *Ovidius Fastor. Lib. VI*, de oppugnata Lemno *Statius Lib. V Thebaid.* de oppugnatis Thebis idem *Lib. VII & X*, aliique Poetarum, qui locis excitatis ritus hujus ubique vestigia relinquunt. Adduntur Historici, inprimis *Tacitus*, de Hierosolymis, a Romanis obsessis, *Lib. V Histor. Cap. 3* commentatus. Variâ subnectuntur ex *Barclajo* de eodem ritu. His præmissis, *Capite secundo* inquiritur, quid moverit Romanos, ut sibi persuaderent, posse Deos evocatos, immotis eorum simulacris, ex urbibus excedere. Declaratur copiose, qua ratione, Deorum signis, ritu solenni consecratis, Deum aliquem, illiusque virtutem, insidere, constanter fuerit creditum, quid senserint Romani de *evocatione* Deorum in ipsorum simulacris, diverso modo multaque arte factis. Advocatur huc & ea Romanorum opinio, qua, imminente urbis excidio, vel infortunio alio majori, templorum fores & adyta sponte resiliere, nulla hominum vi admota, eosque, ibi consecratos, inde discedere, vulgo existimabatur. Venitur ad alia plura, quæ prætereunda ducimus. *Capite tertio* operose disputatur, quibusnam ritus illius origo vindicanda sit, atque utrum ille mos & aliis, præter Romanam, gentibus fuerit usitatus. Discessio fit a *Vulso*, qui Romanorum sacra vel ab Albanis, vel ab Osca, vel a Thuscis, repetit, tutiorque videtur Autori sententia *Tullii Orat. de Harusp. Responsis*, & *Valerii Maximi Lib. I Cap. 1*, qui, ut reliquarum statarum ac solennium apud Romanos caerimoniarum, sic & evocationis Deorum, originem revocant ad Pontificatum, sive ad scientiam Pontificum Romanorum. Dux inprimis exstare causas, judicat, quibus inductus quis, opinionem illam ad Romanos a finitimis migrasse gentibus, existimare possit. Harum unam dicit opinionem nonnullorum de ritu hoc artibus magicis ac præstigiis accensendo, cujusmodi artes apud populos, Romanis finitimos, obtinuisse constat. Alteram, eum Romanorum ritum, quo Deum Romæ tutelarem, & Latinum ipsius urbis nomen, coram aliis celebrant, ne, divulgato tutelæ suæ nomine, hostium evocationi liberius

liberius se ipsi exponerent. Id quod consimiliter finitimarum gentium moribus conforme dicit. Ad utramque earum Auctor Clariss. fuse respondet. Quo negotio defunctus, oppugnare studet *Ormanicum*, qui evocationis Deorum vestigia quædam conspicatur in historia arcæ, a Philistæis captæ, ex eaque illam repetendam ducit, in libro *de Veter. Relig. Canul.* Tuetur igitur sententiam, quam semel est ingressus, & Romanis proprium fuisse ritum, & ad eos a nullo alio populo transiisse. Fuerit forsitan operæ pretium, eam in quæstionem singulari studio inquirere, utrum apud gentem etiam aliam, imprimis Romana antiquiorem, nullum plane moris hujus vestigium spectetur, quod *Capite* hoc negat Doctiss. Auctor. Profecto, *Persis* atque *Ægyptiis* haud ignotam fuisse Deorum evocandorum rationem, e loco *Alexandri ab Alexandro Lib. VI Genial. Dier. Cap. 4* conficitur. *Græcos* plane excludendos nemo dixerit, nisi prius constet, eum antiquitatum Græcarum ex asse gnarum esse. Et, si sana est sententia, viris probata doctissimis, quod instituta gentis Hebrææ ad Ægyptiam, Ægyptiæ ad Græcam, Græcæ ad Romanam, migraverint, conjecerit quis, opinamur, haud inscite, Quirites vel hujus ritus originem Helladi acceptam referre, imprimis cum clarissimus sit locus *Diodori* de Tyriis, qui, *Alexandro M.* Tyrum obsidente, simulacrum *Apollinis* aureis catenis basi alligabant, Dei hujus ex urbe sua discessionem veriti, *Lib. XVII Biblioth. pag. 520* ed. *Rbodom.* Sed expendendum etiam tum foret, utrum silentium *Plutarchi*, qui, cum Græca cum Romanis jungere soleat, quando de evocatione Deorum dicit, solius gentis Romanæ meminit, ac Romanorum duntaxat testimoniis utitur, sententiæ eidem vere adversetur. *Capite quarto* necessitas evocationis Deorum evincitur e jure Romanorum bellico, & uberius ostenditur, urbium apud Romanos deditio-nem conjunctam semper fuisse cum deditioe sacrorum. Capta enim urbe, captos inde victosque Deos deportandos fuisse, stabilitur autoritate *Livii*, varijs ex locis. Sub incudem vocatur locus quidam *Grotii* de *J. B. & P. Lib. III Cap. 5*, quem neglexisse, *Anselmus* docet, ritum evocationis bellicæ, ad

quem necessario respiciendum ibi fuerit. *Capite quinto* id agit, ut demonstret, evocationis ope egregie locupletatum fuisse Romanorum ararium. Cum Deorum enim statuis multa alia ablata fuisse refert, obeliscos, pyramides, clypeos, laminas, hastas, galeas, gemmas, aulæa, toreumata, theusas, thuribula, tripodas, plura, ex auro argentoque confecta, omnem etiam pecuniam, sacram & profanam, publicam & privatam, quæ asservata in templis, in cisternis sacris, & quicquid ad Deos pertinebat, ritu bellico evocatum. Hæc omnia, addit, victorum juris esse facta, & cum ipsis Deorum simulacris Romam asportata. *Capite sexto* multis argumentis evincitur, tutelarium Numinum evocationem locum obtinere inter arcana imperii in Republica Romanorum. *Capite septimo* commemorantur Dii, a Romanis olim ex urbibus obiectis evocati, quos tamen enumerari posse, Cl. Autor negat, quamquam magnum eorum numerum e multis scriptorum testimoniis eliciat. In his occurrit locus ex *Minutii Octavio*, ubi Deus Judæorum, tempore obsidionis Hierosolymitanæ, evocatus, captus, victus, triumphatus, perhibetur, dignus, qui curatius expendatur. A Diis, qui evocati, venit ad carmina, quorum ope evocatio peracta. Hujusmodi carminum bellicorum multa afferuntur genera, quæ fide scriptorum veterum consignata sunt. Quas tamen ceremonias omnes successu temporum abrogatas fuisse, ut bellici facialium ritus, atque alia, recte subjicitur. *Capite octavo*, vel ultimo, agitur questio, utrum evocationis ritui vel leges quædam Romanæ, vel dicta quædam & facta Romanorum, adveniant. Negatur utrumque. Ex legibus potissimum advocatur ea, quæ prohibebat Romanos, ne peregrina invehent Numina, neque externos amplecterentur gentium ritus. Ex factis afferuntur destructa a Senatu Romano fana *Ijdis* ac *Serapidis*, quæ ædificata a nonnullis fuerant. Præterea mentio injicitur de sacra *Proserpina* pecunia, a militibus Romanis rapta, jussu vero Senatus Romani dupla in locum suum reposita. Cum his omnibus ritum illum componi posse, docte evincit. Hæc, quæ compendiarie ratione a nobis decerpta sunt, incendere possunt

MENSIS MARTII A. MDCCXLV. P. I. 111

possunt studium Lectorum, ut librum ipsum majori diligentia examinandum sumant, examinatumque in succum & sanguinem convertant.

LETTRE DE MONSIEUR *** CHIRURGIEN DE PROVINCE, à Monsieur ***, Maître Chirurgien de Paris, au sujet de la Remarque pag. 249 de l' Edition du Traité des Operations de Dionis, augmentée de Remarques importantes par M. LA FAYE, Maître Chirurgien de Paris.

hoc est,

*EPISTOLA DOMINI *** CHIRURGI PROVINCIALIS, ad Dominum ***, Chirurgie Magistrum Parisiensem, occasione Animadversionis pag. 249 libri Dionysii de operationibus chirurgicis, ex editione Domini LA FAYE, Magistri Chirurgiæ Parisiensis, qui eum librum observationibus admodum utilibus auxit.*

Parisiis, apud Lebretonum, 1740, 8.

Plag. 2.

OBSERVATIONS CRITIQUES SUR LA LETTRE d'un Chirurgien de Province, à Monsieur ***, Chirurgien de Paris, au sujet de la Remarque pag. 249 du Traité des Operations de Dionis, quatrième Edition augmentée de Remarques importantes par Mr. LA FAYE, Chirurgien de Paris, par Mr. COCHLAN, Chirurgien Major du Regiment Irlandois de Bulkeley.

hoc est,

*OBSERVATIONES CRITICÆ IN EPISTOLAM Chirurgi Provincialis ad Dominum ***, Chirurgum Parisiensem, super Animadversione pag. 249 Commentarii Dionysii de Operationibus Chirurgicis, quartæ Editionis, quam utilibus & lectu dignis annotationibus*

nibus auxit LA FAYE, Chirurgus Parisiensis. Per
COGHLANUM, Chirurgum primum legionis
Irlandicæ de Bulkeley.

Parisiis, apud viduam Piffot, 1741, 8.

Plag. 2½.

A triginta maxime annis nulla fere Chirurgicæ artis pars tam multum aucta est, tamque sæpe simul, si summos in ea artifices consideramus, & locum, & faciem, ut sic dicamus, mutavit, quam quæ vesicæ calculum per sectionem curandi vias ostendit. Cum enim omnes, qui in hac parte aliquid valebant, eo, quem vulgo solent magnum apparatus nominare, uterentur, subito circa finem superioris Seculi famosus ille Monachus, Frater *Jacobus* dictus, in Gallia exstitit, qui longe aliam viam, a loco sectionis, lateralem dictam, ingressus est. In eaque deinde, sed emendata, *Ravius* apud Batavos tam feliciter & expedite processit, ut is omnibus haberetur, quo nemo plures calculo affectos sanitati restituerit. Sed ipse, præter *Ill. Albinum* fortassis, nemini aperire hanc viam voluit. Quare apud Anglos *Douglassus* neglectam ab omnibus, vesicam super pubis ossibus, plagam diducendi, viam rationemque in usum revocavit, quam primus habetur Franco-Gallus Chirurgus instituisse. Isque in Anglia, Gallia, & Germania, invenit, qui eum, neque infelici successu, sequerentur. Et inter hos princeps fere etiam *Chefeldenus* erat. Qui, etsi nihil adeo adversi in hac via invenerat, ut eam deferre cogeretur, fausto tamen super omnem fere fidem *Ravii* successu motus, multa molitus est, ut ad eandem viam perveniret. Tandem etiam, si non hanc ipsam, tamen quæ ab hac proxime distabat, invenit, eamque gloriam consecutus est, ut & Anglis, & per *Cel. Morandum* Gallo-Francis, hanc suam viam aperire posset. Idque satis constat circa annum potissimum hujus Seculi trigelimum factum esse. Ab eo tempore, qui in Gallia laterali vulgo dicta methodo utebantur, ita in tres quasi partes secesserunt, ut alii a *Chefeldeno* per *Morandum* monstratam viam tenerent, alii, in instrumentis potissimum aliqua mutando, eandem viam, si non brevior, tamen planior, reddere allaborarent, alii denique *Ravianam* viam,

viam, quam a *Chefeldeniana* diversam putabant, alio modo quærerent. Nolumus jam de prioribus dicere, præcipue cum hæc non nisi eum in finem proposita sint, ut, si sequentibus aliqua de Historia hujus Chirurgiæ partis immisceri debeant, ea legentem non remorentur. Hic autem nobis de postremis, præcipueque de *Fulberto*, dicendum est, ad quem duo illa scripta, quorum hic inscriptio legitur, maximam partem pertinent. Pius ex his scriptis anonymum est; quæ tamen de ejus Autore a fide dignis hominibus accepimus, ea nos dubitare non sinunt, esse hanc Epistolam ab ipso *Fulberto* scriptam. Idque hic eo minus reticere voluimus, quo magis ex scribendi genere colligere lectores possent, eam Epistolam amicum quidem *Fulberti*, non vero ipsum autorem habere posse. Et, nos ipsos, fatemur, ægre amicis Parisiensibus assentum præbuisse, quod non probabile esse videbatur, posse aliquem in publico scripto, neque uno in loco, de se tam magnifice, de aliis tam abjecte, sentire. Quod si fortassis eo fecerit, ne aliquis de ipso autore cogitaret, non poterat sine turpiorem se occultandi modum invenire. Alter libellus, si iisdem amicis Parisiensibus, indicisque aliis non levibus, credimus, pseudonymus est. Verus pater hujus non inelegantis partus *Cel. Morandus* est, isque eum *Coghlano*, Chirurgo, ex Commentariis Academiae Chirurgorum noto, suscipiendum dedit. Neque magni adeo nominis virum, *Morandum*, *Fulberto* aliqua regessisse, illis mirum videbitur, qui, ipsum primum fuisse, perpenderit, qui popularibus suis lateralem sic dictam calculum secandi viam monstravit. Multoque magis, quid *Morandum* ad hæc scribendum impulerit, ex litis specie apparebit, quam hic breviter informatam subjiciemus. Fama ferebat, *Ravium* vesicam, illæsa prostata, seu vesicæ vulgo sic appellata cervice, aperire, pronumque erat, causam felicissimi successus inde repetere. Contra, in *Chefeldeniana* prostata non parci, manifestum erat. Hæc, aut potius illud tantum, (*Fulbertus* enim, se, dicit, prima experimenta A. 1727 instituisse, *Mem. de l'Acad. de Chirurg. Tom. I pag. 664.*) *Fulbertum* movit, ut de modo cogitaret, quo ad vesicam perveniri posset, illæsa prostata. Quod, cum

p
videret,

videret, acu triquetra fieri posse, si, ut in longa urinæ retentione nonnulli faciebant, per perinæum a latere immittatur, novam aliquam calculosis medendi viam reperit, quam primo loco Cl. *Kesseling* in peculiari Dissertatione de Methodo *Fouberziana*, post hunc Collega noster, *Günzius*, in libro de *Calculum curandi viis*, tandemque ipse *Fulbertus* in primo Tomo *Commentariorum Academiae Chirurgorum Parisiensis*, exposuerunt. Uterque *Kesselingius* & *Günzius*, & commodis & incommodis hujus novæ viæ propositis, clarum fecerunt, posse hanc viam reliquis ad minimum non præferri. Eademque mens fuit Clarissimo & experto Parisiensium Chirurgo, *la Faye*, qui de commodis incommodisque hujus viæ in annotatione quadam ad *Dionysii* Operationum librum dixit, qui A. 1740 in lucem prodit. Ex his illa tantum videntur *Fulberto* bilem movisse, quæ a *Fajo* contra ejus calculum curandi viam dicta sunt, fortassis, quod, quæ ab exteris, & Latino sermone, perscripta erant, quia a paucioribus lectum iri putabat, minus quoque sperabat suæ sanæ nocitura esse. Credidit autem, se nec sanitati suæ, nec sanæ, melius consulere posse, quam si bilem vehementer commotam in eum, a quo mota esset, liberaliter evo-meret. Idque eum, nemo negabit, hac in lucem emissa Epistola fecisse. Duo autem *Fulbertus* accusationis capita facit, quorum alterum ad injuriam pertinet, quam *Fajus* iis fecerit, qui in restituenda calculum a latere secandi via in Gallia laborarunt, alterum ad *Fulberti* curandi viam, quam *Fajus* damnavit. Cl. *Fajus* enim, quo loco de variis calculum curandi viis dixit, ita dixit, ut, optimam omnium lateralem esse, evinceret. Nominine autem lateralis eam intelligebat, quam *Morandus* potissimum a *Cbeseldeno* acceptam, popularibus suis aperuit, etsi, quæ ab aliis, nonnullis aliquantum mutatis, proposita fuerant, non excludebat. Huic loco Cl. *Fajus* historica quædam, ex *Cel. Morandi* Commentario, qui *Academiae Reg. Scient. Commentariis* A. 1731 insertus est, desumpta, quasi coactus addidit. Omisit vero, si *Fulberto* fides haberi possit, ea, quæ ad *Perchetum* & *Garengcotum* pertinent. Inde adeo lis contra ipsum instruitur, quæ justa videri posset, si ipsi historiam scribere

bere propositum fuisset, jam, cum ipsi intentetur, quia, ubi, quæ optima via sit, docendum erat, Historicum agere, & de re exigui momenti longam commentationem addere, noluit, & injusta est, & ne ridicula fere videatur, metuitur. Duo hæc accusationis capita totidem epistolæ partes faciunt, quarum prior tota historica est. In eaque *Fulbertus* duo sibi declaranda sumit, alterum, quicumque lateralem calculo medendi viam ostenderit, omnes partim ex Fratris *Jacobi* tentaminibus, partim ex *Meryi* libello, *Observations sur la maniere de tailler, pratiquée par Frère Jacques, à Paris, 1700*, profecisse; quare necesse non fuerit, quod domi haberi poterat, apud exteros, Anglos scilicet, quærere, alterum, ne fuisset quidem eam curationem Gallo-Francis per *Cel. Morandum a Cbesfeldeno* restitutam, cum, antequam *Morandus* hanc curationem Parisiis perficeret, a *Perebeto* in puero aliquo tentata sit, quam curationem ipse *Morandus*, tanquam recte factam, inter exempla curationis per methodum lateralem factæ retulerit. Non vero necesse esse existimamus, inquirere, an primus utique sit *Frater Jacobus*, qui lateralem calculolos curandi viam instituerit, & recte adeo, an male, ejus inventionis gloria ad Gallo-Francos referatur. Cum tamen ipse *Fulbertus* fateatur, hunc monachum in Anatome perparum versatum fuisse, an is credi potest, sine alicujus institutione, novam ejusmodi viam invenisse, cujus præstantia non nisi ex partium sectarum positu & natura intelligi poterat? Utque, iis omissis, quos *Falconetus* Quæstione: an educendo calculo ceteris anteferendus apparatus lateralis, ait ante fratrem *Jacobum* simile quid tentasse, de *Celso* dicamus, si *Fulbertus* contendit, etsi *Jacobi* curatio, quam tot Gallo-Franci Chirurghi viderant, quamque & *Meryus* adeo publico scripto exposuerat, ab his ipsis Chirurgis neglecta fuerit, tamen *Jacobum* ejus inventorem manere, quidni majori jure de *Celso* affirmemus, etsi Chirurghi ex ejus libro, qui satis notus erat, eam curationem non restituerint, tamen nihil esse, quod, a *Celso* eam descriptam non esse, efficeret? Neque vero ea, quæ *Meryus* de emendanda *Jacobi* curatione dixit, tam clara nobis esse videntur, ut *Fulbertus* dicere possit,

fit, *Ravium* & *Cbeseldenum* nihil adeo invenisse, quod non ex *Meryi* libello hauserint. Nam, quod, urethram, scribit, ita usque ad collum vesicæ incidendam esse, ut huic parcat, neque tamen, quid per collum vesicæ intelligat, addit *loc. cit. Cap. 14*, nonne, eum obscure admodum omnia proposuisse, apparet, neque hanc suam curationem vere tentasse? Adhæc, si etiam, clara omnia esse, ponamus, nobis sane videtur, ubi optime curatio perficitur, ipsam vesicam, etsi non longa plaga, simul diduci; neque aliam expertissimorum Chirurgorum sententiam esse, non adeo incognitum esse, existimamus. Quare, si *Ravius* & *Cbeseldenus* ex *Meryi* libello aliqua hauserunt, certe illa potius fuerint, quæ in *Cap. I & II* de partibus, a Fratre *Jacobo* sectis, ita proposuit, ut, etsi primum videbatur laudare, tamen postea damnaret, quia, ob collum & parum intellectum sphindærem sectum, urinam non contineri posse, opinabatur. Quidque de *Meryo* ipso dicamus, qui, si eam curationem tam longe præferendam antiquiori credidisset, ut de ea emendanda & serio cogitaret, & emendatam vere utilem deprehenderet, procul dubio eam post Fratrem *Jacobum* tentavisset. Sed ipse *Fulbertus*, a *Percheto* A. 1729 perfectam curationem primam esse, affirmare non dubitat, quæ post *Jacobum* in tota Gallia instituta fuerit. Quod quo jure assermetur, docere nos fortassis dodissimus *Morandus* poterit. In eo vero, quod *Fulbertus* de fratris *Jacobi* cum successu perfectis curationibus profert, postquam a *Meryo* quasi instructus fuerit, non difficile est, si non errorem, tamen negligentiam insignem, deprehendere. Nam præter hoc, quod, quibus temporibus talem successum habuerit, non addidit, rem totam ita proponit, ac si monachus ille Galliæ fines non excesserit, sed statim post *Meryi* libellum in lucem emissum, res suas feliciter in Gallia egerit, *Ravius* vero post *Jacobi* denique mortem cœperit calculosorum curationes suscipere, quæ omnia cum historia pugnare, notius est, quam, ut hic repeti debeant. Quæ deinde ad *Garengeotum* & *Perchettum* attinent, qui proprio Marte dicuntur eandem, quam a *Cbeseldeno* *Morandus* accepit, viam reperisse, de iis inferius aliqua proponentur.

nentur. Veniamus jam ad alterum accusationis caput, in quo proprie *Fulberti* res agitur. Adeo & non negligit se ipse multis magnisque encomiis ornare. Dicit autem, quia, urethra & vesicæ collo illæsis, ipsum vesicæ corpus incidi debere viderit, ad quod tamen per fistulæ immissæ auxilium perveniri non possit, se propositum cepisse, hac, tanquam inutili, imo noxia, abjecta, acu triquetra uti, eamque inter anum & ossis ischium tuber, in parte latissima anguli duplicis & fere paralleli, immittere, quem ex altera parte ossa pubis, ex altera erectores & acceleratores, forment. In quibus incomprehensibilia nobis sunt, quæ cum de angulis parallelis, tum de ossibus pubis, musculisque nominatis, proposuit. Et miramur sane, ipsum, cum propter hæc se tanquam accuratissimum Anatomicum laudaret, ita tamen sui oblitum esse, ut propter angulorum parallelismum, quantum in subtiliori Mathesi præster, indicare negligeret. Maxime, cum, quæ deinde de ipsa curatione refert, circumforaneum quidem, non vero probum modestumque, Chirurgum deceant. His præmissis, ipsum Cl. *Faji* locum, qui de *Fulbertiana* curatione est, aggreditur. Cumque is, tria esse hujus curationis commoda, dicat, facilem calculorum protractionem, extensionem, lacerationemque partium levem, & curationem vulneris, cum nullo incontinentiæ urinæ metu conjunctam, ipse *Fulbertus* princeps commodum omisissimum esse conqueritur, nempe sine fistula curationem perfici, de quo infra dicendi occasio erit. Malimus vero, ne primum quidem a *Fajo* additum fuerit, cum *Fulbertus* ad minimum ante A. 1740 tam exigua ut plurimum plaga vesicam diluceret, ut mediocres etiam calculi protrahi facile non possent. Sed ab his ad incommoda transeamus, inter quæ cum *Fajus* primum ponat vel repletionem urinæ, vel tantam ejus retentionem, ut vesica tuto perforari possit, *Fulbertus* hæc simpliciter negat; alterum, non posse omnibus vesicis convenire, *Fulbertus*, nullam concipi posse, ait, quæ non tantum urinæ continere possit, quantum vasculum capit, ex quo vina bibuntur; tantum enim sibi plene sufficere ad felicem curationem; tertium, quia fistula non utatur *Fulbertus*, vesicæ autem variant,

incertam ac minus tutam curationem esse debere, *Fulbertus*, ut antea dictum est, laudi sibi potius hoc ducit, & ridiculum esse, ait, facilitatem curandi alicui vitio verti; neque ipsam curationem imperfectam ac minus tutam facere, quod aliquando, quia æger urinam reddiderat, perforare vesicam non potuerit; quartum semper fere magnam sanguinis profusionem sequi, quæ probabiliter non a pudenda tantum interna veniat, *Fulbertus* eam non negat, sed se comprimendo facilius, quam alii ligando arteriam, eam cohibere posse gloriatur, quæ vero de alia arteria, quam de pudenda externa, *Fajus* dicat, nullam vim habere, cum, quæ sit illa arteria, non indicaverit, adeoque & nullam novisse putandus sit; quintum, cartilaginem, quæ ossa pubis colligat, secari posse, *Fulbertus* mavult hanc objectionem ridiculam facere, aut se forte ipsum, quam ad eam respondere; sextum, ob crassitiem sectarum partium, neque purgari commode vesicas posse, neque relictos calculos, eorumque fragmenta educi, *Fulbertus* satis habet, dicere, se hæc comprehendere non posse. Tandem ita Epistolæ suæ finem facit, ut, hunc *Faji* impetum gloriæ magis futurum esse *Fulberto*, prædicat, quam ut, ejus curationis nullam utilitatem esse, demonstrat. Ceterum per totam Epistolam non demonstrat, sed simpliciter asserit, expertissimum *Fajum* nullam aliam ob causam & *Fulberti* curandi viam damnasse, & nullam *Garengeoti* & *Percbetti* mentionem fecisse, quam ut celebris cujusdam Chirurgi gloriam assereret, quam aliter recte putaverit non parum imminutum iri. *Fajum* vero hunc imprimis Chirurgum sibi laudandum proposuisse, quem, etsi non nominat, tam parum obscuris coloribus depingit, ut, *Cel. Morandum* esse, apertissimum sit. Eaque causa esse existimatur, quæ hunc doctissimum Chirurgum ad alteram jam recensendam Epistolam scribendam impulerit. Huic Epistolæ brevis ad Lectores monitio præfixa est, in qua, sibi hoc solum propositum esse, indicat, ut, expertissimum *Fajum*, demonstrat, rationes gravissimas habuisse, cur, *Fulberti* curandi viam incommoda plura, quam commoda, sequi, existimaret. Cumque, non sufficere, putaret, quæ dicenda habebat, simpliciter affirmare, monet, se præ-
ter

ter alios Cl. *Kesselingium* & *Günzium* testes citaturum esse, ex quorum scilicet opusculis multa hauserit. Duo autem vidimus esse, quæ *Fajo* a *Fulberto* exprobrantur, & ad hæc duo etiam ab Autore Epistolæ respondetur. Itaque, quod *Fajus* a *Fulberto* dicitur plurimum Chirurgorum ex Gallo-Francis in lithotomia studia non memorasse, ne *Morandi* aliquid gloriæ decederet, quem velit super omnes extollere, Autor Epistolæ monet, si ex locorum numero, quibus singulos Autores, etiam cum laude, in annotationibus suis expertissimus *Fajus* citaverit, judicari debeat, quem inprimis magni faciat, hunc *Petitum* potius, quam *Morandum*, esse debere, facillime ostendi posse. Deinde, si quærat, cui studium partium exprobrari debeat, *Fajo*, an prioris Epistolæ Autori, nihil facilius esse, quam ex comparata eadem Epistola & illa *Faji* annotatione, ob quam potissimum lis ipsi mota fuit, cognoscere, *Fajum* se nullius, Epistolæ autorem turpissimæ, adulationis suspectum fecisse. Deinde, cum *Fajo Fulbertus* exprobraverit, *Garengeoti* & *Perchoti* nullam ab ipso mentionem injectam fuisse, *Cogblanus*, etsi prolatis ipsius *Faji* verbis (*Remarques sur Dionis pag. 256*) demonstrat, utrumque illum Chirurgum neutiquam neglectum fuisse, 'mavult tamen *Fulbertum* negligentiam, quam malitiam, accusare. Ab his ad alterum accusationis caput transit, quod accuratius excutit. *Fulbertus*, seu Autor prioris Epistolæ, ut superius vidimus, maxime mirum esse dicebat, *Fajum*, etsi fistulæ necessitatem inter incommoda *Chefeldenianæ* curationis numeraverit, tamen *Fulbertianæ* commodis non accessuisse, quod sine fistula perficitur. Ad hæc *Cogblanus* docet, hanc accusationem quasi nullam esse, quod vel male intellecto, vel negligenter inspecto, loco nitatur; *Fajus* enim non fistulæ necessitatem in numero incommodorum *Chefeldenianæ* curationis habet *loc. cit. pag. 254*, sed quod debeat ab alio, quam secante, Chirurgo teneri. Veniamus jam ad sex illa incommoda, quæ supra vidimus in *Fulbertianæ* curatione a *Fajo* inventa fuisse, & quæ *Cogblanus*, seu *Morandus* potius, cum argumentis, tum exemplis, confirmat. Primum incommodum, quod in urinæ retentione, & vesicæ adeo distentione, consistit, propterea

propterea nullum esse Autor prioris Epistolæ dicebat, quia exiguus admodum modus urinæ ad felicem curationem sufficiat, & minor, quam ut inde distendi vesica possit. Sed quis ipsi in hoc simpliciter fidem habuerit? Maxime cum ipse *Fulbertus*, (*Mer- cure de France de Juillet A. 1736 pag. 1553*), ejusque affinis, *Mala- valus*, (*Thèse soutenue à Rheims A. 1738*), in publicis scriptis dixe- rint, ægrum & urinæ retentioni affluensieri debere, &, quo die secari debet, multum bibere. Ex his autem scriptis Cl. *Fajus* ea sumit, quæ de hoc incommodo proposuit. Quid igitur? Si *Fulberto* ad felicem curationem sufficit, ægrum tantum urinæ retinere posse, quantum vitreum vasculum, quo ad vini po- tum utimur, capere possit, cur cogit ægros multum bibere? quod sine dubio vesicæ distentionem debet, &, quæ ab hac in- comoda proficiuntur, efficere? Quodsi vero monitus *Ful- bertus* hoc ita correxit, ut non amplius ægros cogeret lotium retinere, cur non hoc olim fatebatur Epistolæ Autor ex incom- modis suæ curationis fuisse, nunc porro non esse? Attamen, adhuc esse, neque debere adeo prioris Epistolæ autori fidem adhiberi, ex eo Commentario apparet, qui de hac curandi via inter illos Academiæ Chirurgorum Parisiensis est. Ibi enim *Fulbertus* priori loco duo vascula, altero unum vel duo urinæ necessaria esse ait, ut in vesica sint, si debeat curatio fe- liciter perfici. Sed, si tam exiguum urinæ modum conceda- mus ad vesicas, quæ non nimis parvæ, contractæ, aliterve vi- tiatæ, sunt, feliciter aperiendas sufficere, quis ad has sufficere crediderit? quæ ita post ossa pubis latent, ut ad primum in- tuitum quasi abesse videantur. Et meminimus in adulto ho- mine, qui tamen calculo non laborabat, vesicam post mortem tam angustam contractamque aliquando invenisse, ut tantum urinæ non caperet, quantum ad ejusmodi vitreum vasculum implendum requiritur, ex quo vinum bibimus. Quare Cl. *Kessetringio* & *Günzio* subscribere non dubitamus, qui osten- dunt, si in ejusmodi vesicis *Fulbertiana* curatio tentetur, im- pediri non posse, quo minus acus triquetra non tam vesicam aperiat, quam receptacula feminis pertundat, ac peritonæum perforet. Neque, cum *Cogblano* putamus, hic aliquid valere pilam

pilam, imo ventri impositam, cum profundius, & post ossa pubis sic posita vesica sit, ut, quantumcunque valida etiam pressio concipiatur, tamen deorsum urgeri non valeat. Sed *Fajus* & hoc *Fulberto* objecerat, neque obesis hominibus curationem ipsius convenire. *Fulbertus*, aut qui alius sit Autor *Epistolæ*, parum sollicitus de hac accusatione removenda, vel diluenda, satis habuit respondere, in *Chefeldeniana* curatione, si pinguis homo sit, fistulam quoque ob adipis crassitiam sæpe distingui vix posse, super qua tamen debeat sectio fieri. Sed ne hoc quidem jure objicitur. Et facile *Cel. Morandus* demonstrat, *Fulbertum* adeo *Chefeldenianam* curationem non cognitam habere, quod in ea cutis cum adipe, facile sine fistula, disseccetur, quæ tum demum quæri debeat, postquam hæ partes dissectæ sint, nec difficulter inveniatur. Putamus tamen, inter eos, qui calculi sectioni sese submitunt, paucissimos obesos esse. Tertium locum inter incommoda fistulæ defectus habebat, cui *Fulbertus* acum triquetram quasi substituit. Hinc defensor *Fulberti* occasionem arripiebat, ipsum eo nomine vehementer laudandi, quod anatomica scientia instructus, etiam sine fistula sciret vesicam aperire. Tamen omnia eo redeunt, ut majori, quam alii solent, audacia, non vero certitudine quasi ac securitate, *Fulbertum* curationem suam perficere, demonstrat. Neque magna circumspectione *Fulbertum* incedere, illius pueri exemplum confirmat, cujus vesicam ipse fatetur se aperire non potuisse, quia brevi ante curationem urinam miserit. Vid. *Memoires de l'Acad. de Chir. Tom. I pag. 676*. Quis enim, Chirurgos, nescit, calculosos, quos secare debent, tæpius ante curationem, quod ad partes, quæ sectione comprehendendi debent, exanimare. Et in qua curatione hoc magis necessarium est, quam in *Fulbertiana*? Scilicet, ut, satisne urinæ continere vesica possit, intelligatur. Quid igitur, si *Fulbertus* in illo puero, etiam pila imposita, diversum vesicæ statum non animadvertit? Quis non supinam hanc negligentiam dixerit? Sed *Cogblanus* & tria alia exempla affert, in quibus *Fulbertus* vesicam aperire non potuit; alique tria addit calculosorum, Aureliæ sectorum, qui omnes perierunt, ne de illis dicamus,

in quibus alias partes, quam quæ secari debent, dissectuit. Sed nuper *Fulbertus* etiam ipse in Academiæ Chirurgorum Commentariis pag. 677, præter illius pueri exemplum, aliud memorat recentius, in quo vesicam acu aperire non potuit. His tandem se excitatum quasi fuisse, addit, ut, digitis alterius manus in anum immisis, altera manu hypogastrio imposita, an facis urinæ in vesica sit, ante curationem quæreret. Quod ut eo nomine laudem meretur, quo proprium errorem *Fulbertus* confitetur, sic non leve negligentia testimonium perhibet, quæ propterea excusari in *Fulberto* non potest, quia ad rem illam spectat, a qua tota curatio pendet, & de cujus certissimis signis ante omnia sollicitus esse debuisset. Posthæc *Cogblanus* ad ea respondet, quæ *Fulbertus* de fistula objecerat, nempe quod, cum ab alio teneri debeat, minus securum instrumentum sit, & quod cum longiorem, tum dolorificam magis, curationem efficiat. Ad primum enim facilis responsio est, Chirurgum secantem non ei tenendam fistulam daturum esse, quem non sciat & firmam manum, & totam curationem cognitam, habere. Ad alterum vero & ita a *Cogblano*, vel *Morundo*, responsum est, ut vel, longiorem, & cum majore dolore conjunctam, *Fulbertianam* curationem esse, patere possit. Quod enim æger cogitur urinam retinere, colisque adeo in curatione per fasciam constringitur, & per tam crassas partes acus triquetra injicitur, quæ omnia *Fulbertiana* propria sunt, non tam minui dolorem, quam insigniter augeri, certissimum est. Neque ad fistulam adeo provocari potest, qua *Fulbertus* in curatione non utitur. Nam, si *Fulbertus* dolorem non curat, quem fistulæ immissio ægro tum fecit, quando calculus explorandus erat, cur in curatione tam multum metuit, quæ sine fistula tuto perfici non potest? Et cui incognitum est, de qua re in *Günzii* opusculo aliqua proposita sunt pag. 29, optimos quosque Chirurgos, summæ fere necessitatis esse, existimare, fistulam brevi ante curationem injicere, ut de calculi præsentia, atque natura etiam, satis certo constet. Nam aliter fieri potest, quod vel ipsa exempla docent, ut æger secetur, qui calculus non est, & pericula quædam incidant, quæ evitari potuis-

sent.

fent. Fistulam vero ad calculi curationem, quæ sub ossibus pubis sit, adeo necessariam esse, *Coghlanus* docet, ut vel expertissimus *Le Dran*, qui ante *Fulbertum*, in eodem vesicæ loco, sectionem tentabat, (*Parallele de differ. manieres de tailler pag. 18.*) se fistula carere non posse, intelligeret. Hac occasione non possumus, quin aliqua proferamus, quæ nobis in mentem venerunt, quo tempore illum ante citatum *Fulberti* Commentarium legebamus. In hac Chirurgi cujusdam mentionem injicit *pag. 672*, qui tres annos post, quam *Fulbertus* suam curandi viam invenerit, de hac ita locutus sit, ut, satius esse, putaret, integumenta prius secare, & post hæc vesicam, quæ tunc certius percipi possit, aperire. Primum igitur dubitari vix potest, hunc Chirurgum *Garengeotum* esse, qui librum suum A. 1730, adeoque tribus annis post curationem, a *Fulberto* inventam, ut supra vidimus, in lucem emisit. Deinde quis dubitabit, *Fulbertum* partim male *Garengeoti* verba interpretari, partim ipsum plagii, ut ita dicamus, accusare? Nullam enim *Fulberti* mentionem facit, sed, quomodo vesica aperiri possit, ubi diu retenta urina fuerit, clare exponit. *Fulbertus* autem, ut hanc, a *Garengeoto* propositam, curandi viam, qui suam primum tentare velint, ingredi posse concedat, tamen non necessariam, suam vero multo simpliciore (& quod addere potuisset, multo minus certam atque securam,) esse, admodum confidenter posuit. Oportet autem *Fulbertum* vel sententiam suam mutasse, vel hæc omnia non serio proposuisse. Namque eodem loco, ubi exemplum pueri profert, in cujus sectione neque acus, neque scalpellus, vesicam aperuit, se tamen plaga facta cum fructu usum fuisse, fatetur *loc. cit. pag. 676*. Fistula enim in vesicam demissa, cujus ope potuerit, digito adhibito, vesicam facile sentire, se ipsum corpus vesicæ, super fistula tam facile, eoque cum successu, aperuisse, ut & calculum protraheret, & ægrum servaret. Ex multis, quæ occasione hujus historię moneri possent, aliqua tantum subjiciamus. Superiore loco, quo *Fulbertus* curationis, a *Garengeoto* propositæ, mentionem faciebat, se non observare potuisse dicebat, quod *Garengeotus* indicavit, plaga facta, per digitum immissum

sentiri posse, urinæ scilicet in vesica contentæ fluctuationem. At in illo pueri casu facile tamen fuit, fistulam, in vesicam immisissam, per digitum, plagæ subjectum, sentire. Neque rege-ri a *Fulberto* posse crediderimus, quam in hoc casu fecerit, diver- sam plagam fuisse ab ea, quam *Garengeotus* suadeat facere. Deinde, si illa fortuito facta curatio tam facilis fuit, tantum- que successum habuit, cur eam *Fulbertus*, sua relicta, non am- plexus est? Non enim difficile fuerit tanto & Anatomico & Chirurgo scilicet dignoscere, priorem suam curandi viam hac longe inferiorem esse. Primum enim non difficilior esse existi- manus, eo loco, quo *Fulbertus* integumenta secat, etiam sine fistula plagam facere, quam in *Chefeldeniana* curatione, in qua, supra vidimus, integumenta secari sic, ut fistulæ positio- nis non adeo magna ratio habeatur. Deinde, hac plaga facta, statim super fistula potest vesica ipsa aperiri, quod efficit, ut, cum acu triquetra opus non sit, propter numerum instrumen- torum imminutum, & brevior, & simplicior, hæc curatio sit. Sed facile prævidemus, *Fulbertum* hoc propterea negaturum esse, quoniam loco acus fistula adhibeatur, periculosissimum, si ipsi credimus, instrumentum. Putamus tamen, facili negotio evin- ci posse, fistulam longissime acui præferendam esse. Primum de dolore jam supra dictum est. Deinde quis, fistulam, nega- bit longe certius, quam acum, in vesicam demitti? neque me- tum esse, ne tot simul partes lædantur, quarum magna ad sa- nitatem necessitas est? Porro, cum acus aberrare possit, per fi- stulam contra vesica ita firmari potest, ut non alia, quam ve- lis, pars hujus visceris incidatur. Adhæc, quia, *Fulbertianam* curationem, ostendimus, cum magno dolore conjunctam esse, quod facit, ut ager se varie torqueat, facillime accidere pot- est, ut acus, quæ nunquam nimis profunde immitti debet, imo interdum ob impedimenta, a *Gluizio* indicata, non potest, ex vesica quasi refugiat. Idque duplex periculum habere de- bet. Namque acus, nisi jam intra cannulam suam retracta sit, lædere vicinas partes potest, & scalpellus deinde immitti non potest, & tota adeo curatio non perfici. Hæc omnia pericula ab ea curatione absunt, quæ super fistula fit, quæ, si etiam di- moveatur,

moveatur, tamen sine discrimine dimoveatur, nisi a negligentiſſimo homine teneatur, & dimota facile iterum reſtituitur, quod cum acu fieri nullo modo poteſt. Atque hoc loco oportune recordamur ſingularis ſiſtulæ, quæ inter ea chirurgica instrumenta eſt, quorum & deſcriptiones & iconas Cl. *Monrous* dedit in *Medical Eſſays of Edinburg Tom. V Tab. VI Fig. 4.* Ejus ſiſtulæ inventio Cl. Medico & Chirurgo Rothomagentium, *Le Cat*, debetur. Accepimus ipſam cum ipſa curandi via ab Amico quodam, cui in hac re plena fides haberi debet. Eſtque ea non, ut *Monrous* indicavit, ex chalybe parata, verum ex argento, ſic tamen, ut illa pars, qua incurvari incipit, cum filo, ſiſtulæ inhxrente, & reliquis mobilibus partibus, quæ cum filo cohærent, ex duriffimo auro paratæ ſint. Ut vero hæc in deſcriptione, a *Monroo* data, corrigi debent; ita & illud, quod de longitudine ibi legitur. Non enim duplo, ſed altera tantum parte, & duos digitos circiter, longior eſt ſiſtula, quam ibi in icone exhibetur. Neque tota ſiſtula debet, ubi cum filo pars mobilis ex ſua cannula emota partique ſecundæ intus applicata fuit, verſus oſſa pubis tolli, ſed manubrium tantum verſus dextrum inguen inclinando moveri. Cl. *Le Cat* ſuper hoc instrumento veſicam & inter utrumque ſeminiſ receptaculum, ſiniſtro propius, & ſuper hoc ſiniſtroque uretere, eoque adeo loco, aperit, quo & *Fulbertus* acum triquetram injicit. Facitque eam plagam diverſis temporibus ſic, ut ſupra diximus, quod nos exiſtimare facit, hanc curationem ab illa, quam *Fulbertus* in illo puero coactus fecit, parum diſſerre, tumque, ſi utile ſit, eam hoc loco inſtituere, ſiſtulam, a Cl. *le Cat* inventam, reliquis præferendam eſſe. Sed graves nonnullæ rationes ſunt, ob quas ne *le Cat* quidem negat, plagam, huic veſicæ parti inſictam, periculoſiorem curationem facere. Eademque adeo, *Fulbertianam* curandi viam deſerendam eſſe, oſtendunt. Sed ad *Coghlanum*, vel, ſi malis, *Morandum*, redeamus, qui, *Fulbertum* ne quidem autorem illius curationis eſſe, demonſtrandum ſuſcepit. Oſtendit autem, quantum ad locum ſectionis, a Cl. *le Dran* ad id, quod urinam retinere jubet, a *Roffeto* in acu triquetra, a *Drovino*, *Junker*,

ckero, aut, quem nonnulli Conspectus Chirurgiæ autorem esse dicunt, Argentoratensium Chirurgo, *le Maire, Garengoato, Denysio*, & lithotomo, a *Beverovicio* citato, præventum esse. Imo, quantum ad locum vesicæ aperiendum, idque sine fistula, attinet, potuisset etiam *Riolanus* afferri, qui videtur vesicam eodem loco in eo casu aperuisse, in quo urina per fistulam educi non potest. Nam, profunde, inquit, adigitur cullellus usque ad vesicam lateraliter (in perinæo), donec urina fluxerit. Sic enim sæpe liberavimus multos ab imminente periculo. (*Encbirid. Anat. Pathol. Lib. II Cap. 31.*) Et inter opuscula *Riolani*, Medici cujusdam, *Plessii* nomine, Epistola est, in qua, se, scribit, hoc modo a Chirurgo liberatum fuisse, qui ejus curationis felicem successum in pluribus ægris comprobaverit. Præcipueque huc pertinet *Bimeli*, Chirurgi Lugdunensis, observatio, quæ tertia est in *Zodiac. Med. Gall. Ann. II.* Sed malumus credere, *Fulbertum* hæc omnia ad minimum tum ignorasse, quando curandi hanc viam excogitabat, quam inhumaniores quodammodo & levem illam voluptatem ipsi turbare, quæ ex inventionis gloria solet existere. Itaque ad quartum incommodum transeamus, quod in hæmorrhagia consistit. Cum *Fajus* simpliciter dixerit, præter externam pudendam, & alias arterias in *Fulbertiana* curatione secari, Autor vero prioris Epistolæ ex hoc, quod, quæ sint illæ aliæ arteriæ, non addidit, argumentum ad probandum duxerit, nullas esse; *Cogblanus* plures earum enumerat, truncum scilicet hæmorrhoidalem, qui ex pudenda interna ad corpora cavernosa progreditur, arteriam, quæ his ipsis prospiciat, pudendam externam, si secundum vesicam inter urethram, vesiculam seminalem, & collum vesicæ, progrediatur, imo ipsam denique pudendam internam, quæ vasa, si non omnia, tamen unum alterumque in *Fulbertiana* curatione, in reliquis non, aperiantur. Ac præter hæc, etsi ad hæc vasa, quorum parum constans cum ortus, tum progressus, est, minus respiciamus, debet tamen sanguinis profusio magna esse, modo partim vulnus profundius, partim rete vasorum, consideremus, quod circa illam partem vesicæ magnam est, quæ inciditur. Assuravit etiam nobis *Glinzins*,
illos

illos ægros, quos viderit a *Fulberto* sectione curari, majorem sanguinis profusionem expertos esse, quam qui eodem tempore alia methodo secti fuerint. Quintum incommodum ad symphysin ossium pubis pertinebat, quam, *Fajus* dixerat, dissecari posse. Auctori contra Epistolæ ridiculum esse videbatur, hujus symphyseos læsionem metuere, & inter incommoda referre velle. Verum, & hoc incommodum *Fulberto* vere accidisse, exemplis declaratur, risuque se *Fulbertus* exposuit, quod, cur *Fajus* non coccygis etiam & ischium ossis læsionem metuat, quæsit, quæ tamen ossa dorsum cultri in sectione respiciunt. Videtur tamen *Fulbertus* jam ipse de læsione ossium pubis non dubitare. Ad quem enim finem alias dixerit, quomodo ossa pubis evitari debeant? (*Memoir. de l'Acad. pag. 671.*) Superest, ut, quæ *Cel. Morandus* de sexto incommodo dixit, consideremus. Primum vero, cum *Fulbertus* contenderit, se non comprehendere posse, cur vesicæ morbosæ ob situm partium, earumque crassitiam, commode purgari nequeant, *Morandus* ostendit, vulnus vesicæ externo vulnere non respondere. Idque partim a divertitate vesicæ plenæ, & vacuæ, partim ab eo provenit, quod *Fulbertus*, dum, digito ano immisso, hunc dextrorsum premit, vesicam sinistrorsum, ac versus ossis ischium tuber, magis cedere cogit. Eaque non hanc tantum vim habent, verum & id efficiunt, ut vesica, quæ in sectione integumentis propinqua erat, ab iis refugiat, ac longitudinem, seu profunditatem, plagæ augeat. *Fulbertus* autem, seu Auctor Epistolæ, plagam etiam secundum viæ inclinationem factam esse, contendit, quam urina ex vesica habet. Huic tamen cum *Morando* ipsæ icones repugnant, quibus *Fulbertus* plagam exhibuit, quam vesicæ solet infligere. A posteriore enim vesicæ parte prope ureterem incipiens, non recta ad urethram antrorsum deorsumque ducitur, sed aliquantum superiora versus, & post ossa pubis, terminatur. Deinde, etsi laterales vesicæ partes, quibus plaga infligitur, urinam retenta, a latere intestini recti tantillum descendunt, sectione tamen facta, quæ urinam effluere facit, se quasi restituunt. Denique *Fajus* eodem loco pro incommodo habuerat, calculos, qui relicti fuerint, eorumque fragmenta, commode educi non posse.

posse. Adhæc Autor Epistolæ, quæ ratio sit, quærit, cur in ea curatione, in qua, ipse *Fajus* dixerit, calculos facile protrahi posse, fragmenta, minoresque calculi, educi nequeant. Ad quæ sane facilis responsio est. Non enim de illis fragmentis calculisque hic sermo est, qui in ipsa curatione protrahuntur, sed de iis, quos pluribus sæpe post eam diebus educi oportet. Plagam vero vesicæ, jam demonstratum est, curatione facta, externæ non respondere. Sed ne hoc quidem putaverimus *Fulberto* dari posse, posse scilicet, si ipsius curandi via utamur, calculos facile protrahi. Nam præter ea, quæ de difficultate, calculos in *Fulbertiana* curatione protrahendi, a *Günzio* prolata sunt pag. 35, non difficile est, ex plagæ vesicæ positu, & prostaticæ baseos amplitudine, ac cedendi difficultate, cognoscere, qua via in *Fulbertiano* curandi modo calculus educi debet, ea, ut omnes calculos, sic aliquanto majores potissimum, difficilius, quam in reliquis omnibus curationibus, debere protrahi. Ut vero *Cl. Morandus* addere fortassis hæc non voluit; tamen, *Fulbertum*, demonstrat, parum scire, quæ Fratris *Jacobi* curandi via fuerit. Intelligimus autem eam, qua, *Meryi* aliorumque consiliis instructus, feliciter usus est, & quæ, quod *Morandus* ait, alteram epocham historiæ hujus Monachi facit. In eaque, certum est, eam vesicæ partem apertam fuisse, quam collum vesicæ nominant. Quare, si hanc partem aperuit, quomodo *Fulbertiana* curatio dici potest ex illa Fratris *Jacobi* nata esse? Hic fistula utebatur, & collum vesicæ incidebat; *Fulbertus* utrumque damnat, & vesicæ corpus incidit. Itaque *Cogblanus*, postquam ad lateralis quoque sectionis, & illius, quæ cum magno, ut dicunt, apparatu fit, felicissimos successus provocavit, nullam *Fulbertiana* inferiorem esse, colligit, neque eam posse, nisi ad eos agros liberandos, utilem esse, quibus vesica pertundi, atque incidi, debet, postquam fistula ad urinam, diu retentam, educendam frustra adhibita fuit. Et nobis quidem ab initio animus erat, observationes quasdam, quando & illam Epistolam, & *Fulberti* Commentarium, legebamus, factas, his omnibus addere. Sed nolimus Lectorem ultra morari, easque observationes alii occasione reservamus.

COMMEN-

COMMENTATIO IN METHODUM INTERPOLANDI Newtonianam, cujus præsertim investigatio analytica, eademque genuina, ante oculos ponitur, ejusdemque usus insignis exemplis quibusdam selectioribus comprobatur. Autore JO. THEOPHILO WALZIO, Potentiss. Polon. Reg. Saxon. Elect. Mathematico & Geographo, nec non Regiæ Majestati a Consiliis.

Inter inventa, quibus æternam nominis famam meruit, ac monumentum ære perennius exegit, Illustrissimus *Newtonus*, Methodus interpolandi, quam Vir insignis differentialem appellat, præcipuum quendam locum sibi vindicare videtur; qua vix quidquam exstat majori ingenii vi excogitatum, & cujus usus in re analytica latius patet. In eo autem posita est methodi vis, ut, exposita serie quavis quantitatum, *a, b, c, d, e, f,* &c. ad intervalla æqualia, vel inæqualia, dispositarum, inveniantur termini intermedii, vel, quod eodem recidit, ut seriei terminus generalis, hoc est, qui cuivis intervallo a primo *a* respondet, formula quadam designetur; quam cum diversi ordines differentiarum a quantitibus propositis ingrediantur, huic Methodo nomen *differentialis* ab Inventore inditum est, in cujus locum nobis quidem vocem *Interpolationis*, idque, vitandæ ἀμφιβολίας causa, substituere licet. Primas methodi lineas ipse duxit *Newtonus* in *Princ. Phil. Nat. Lib. III Lemmate V*, ejusdemque usum statim demonstravit in determinando loco Comete, qui observatos quosdam interjacent. Cum vero omnia absque ulla analysi & demonstratione tradiderit, peculiari deinceps Schediasmate, quod cum ceteris ejus Opusculis cura Doctissimi *Jonesii* in lucem exiit, defectum supplere annisus est, deditque methodi demonstrationem, subtilissimam illam quidem, sed arduam, & talem, quæ fontem inventi ipsum tegat potius, quam retegat, præsertim cum formulæ, ex *Lemmate V Princip.* promanantes, alio habitu,

bitu, ac in dictis demonstrationibus, vestitæ appareant. Deinceps vestigia Viri legentes Geometræ Angli, certatim in hac methodo demonstranda perpoliendaque deludarunt; sed ut plurimum in demonstratione, missâ investigationis genuina ratione, acquieverunt. Quod equidem de omnibus, quæ hanc in rem pervolvi, scriptis affirmare ausim; nusquam enim methodum analyticam, omni licet cura adhibita, inveni. Ex Operibus quidem *Cotesianis* & *Stirlingianis* perspicui potest, Viros hosce egregios rectam hujus doctrinæ investigandæ rationem utique habuisse, sed, quo majori admirationi esset, veterum Geometrarum more, qui Anglis solennis est, eandem texisse, atque adeo involvisse, ut a minus exercitatis non adeo facile erui, & in apicum produci, queat.

Fuere tamen, qui analyticam methodi investigationem contexere annisi sunt, Viri quondam eximii, *Jo. Craigius* & *Fr. Chr. Majerus*; ille quidem in *Tractatu de Calculo fluentium*, hic vero in *Comm. Petrop. Tomo II.* Si autem, quod res est, dicendum, laudati Viri scopo præfixo minime videntur positi. Uterque peccat in assumptione formæ termini generalis: *Craigius* quidem, quod formam assumpsit analogam ei, qua *Newtonus* utitur in demonstrando methodi fundamento, quæ vero ad inveniendum inepta est; *Majerus* autem, quod inductione potius, quam legitima investigatione, est usus, terminumque generalem pro serie duarum, trium, quatuor, &c. quantitatum successive quæsit, unde pro majori quantitatum numero terminus generalis vix aliter, quam divinando, erui potest, cum lex continuationis non adeo facile in oculos incurrat.

Huic malo remedium allaturus, methodique penitus cognoscendæ, & in egregios usus vertendæ, cupidissimus, jam ante aliquot annos de fundamento ejus analyticæ pervestigando cogitavi, atque analysin ipsam, qualem hic describo, inter adversaria mea retuli, opusculo cuidam analytico, quod suo tempore in lucem emittere constitueram, inferendam. Verum adversaria haud ita pridem revolventi cum in mentem venisset, me nihil adhuc certi de edendo libello statuere posse, latius
vium

vifum est, doctrinam Interpolationis *Newtonianæ* speciminis loco præmittere, idque imprimis in gratiam eorum, qui, dum rei analyticæ operam navant, magistri ope destituuntur. Experiundo enim ipse didici, quantam laboris & temporis jacturam tirones in perplexis arduisque demonstrationibus percipiendis faciant, quas cum sic satis intellexerunt, de rei quidem veritate certi, in applicatione autem æjus non raro fluctuant, & in arte inveniendi, quod tamen palmarium est, ne *ὅπῳ* quidem proficiunt. Adde librorum Anglicorum, ex quibus talia haurienda essent, apud nos raritatem & inmane pretium, quo tenuiores prorsus absterrentur. Quibus causis effectum puto, ut methodus pulcherrima in regionibus nostris minus forte, quam par est, innotuerit. Quæ cum ita sint, nemo est, qui non videat, me hac vice utilitati discientium unice litare, quod non minus, quam novis inventis rem mathematicam augere, ejusque pomœria proferre, officii mei esse puto. Vix quidquam, fateor, si a methodo investigandi disceris, meum hic est; sed, si conatus ingeniorum præstantiorum hac parte adjuvero, ex assè mihi satisfactum, æqui sciant rerum æstimatores. Eodem fine, quæ in difficiliora quædam *Analyseos Newtonianæ* capita dudum scriptis mandavi, *ὕπομνήματα* publici juris faciam, nisi forsàn alii Viri docti, quod opto, conatus meos prævertant ac superent. Verum sic plus satis prælusimus; nunc ad rem.

Exponatur series quantitatum quævis

$a, b, c, d, e, f, g, h, i, \&c.$ tuncque, subducto quovis termino antecedente a consequente, ordo differentiarum primarum sequens proveniet:

$b-a, c-b, d-c, e-d, f-e, g-f, h-g, i-h, \&c.$

Subducto iterum termino quovis antecedente hujus seriei a suo consequente, erit ordo differentiarum secundarum

$c-2b+a, d-2c+b, e-2d+c, f-2e+d, g-2f+e, \&c.$

Eodem operandi modo series differentiarum tertiarum est

$d-3c+3b-a, e-3d+3c-b, f-3e+3d-c, g-3f+3e-d \&c.$

ficque iterum obtinetur series differentiarum quartarum
 $e - 4d + 6c - 4b + a$, $f - 4e + 6d - 4c + b$,
 $g - 4f + 6e - 4d + c$ &c.

atque ita deinceps. Unde statim patet, coefficientes numericos in singulis differentiarum ordinibus eosdem esse cum unciis Binomii $A - B$ ad potestatem evecli, cujus index est æqualis ordini differentiarum. Ita v. g. coefficientes in ordine differentiarum decimarum sunt, 1, - 10, + 45, - 120, + 210, - 252, + 210 - 120, + 45, - 10, + 1.

Antequam vero ulterius progrediamur, notandum, seriem quantitatum propositam a puncto vel termino quodam fixo ad unam solum, vel ad utramque, partem excurrere posse; ita e. g. a termino fixo $(x + y)^0$ potest excurrere series ad dextram

$$(x + y)^0, (x + y)^1, (x + y)^2, (x + y)^3, (x + y)^4, (x + y)^5, \text{ \&c.}$$

vel ad dextram & sinistram simul, veluti

$$(x + y)^{-3}, (x + y)^{-2}, (x + y)^{-1}, (x + y)^0, (x + y)^1, (x + y)^2, (x + y)^3, \text{ \&c.}$$

Unde problema de inveniendo termino generali seriei propositæ in duos ramos principes disperitur. Aut enim prorsum duntaxat, aut prorsum & retrorsum, series proposita continuari supponitur. Sit itaque

Problema 1. Expositis ordine quantitibus, $a, b, c, d, e, f, g, h, \dots$ signis + & - utcumque affectis, quæ a termino fixo a ad unam partem excurrant, atque ad intervalla æqualia, quorum quodlibet designetur per n , sint distributæ; quæritur terminus seriei generalis, hoc est, i , cujus distantia a primo a sit = y .

Solutio. Dicto Termino quæsito = Q , tota jam difficultas posita est in assumenda forma seriei, qua Q exprimi debet. Ea autem talis esse debet, ut series abrumpatur, quoties y = cuidam multiplo ipsius i , atque terminum respondentem in serie proposita præbeat. E. g. si $y = 0$, debet fieri $Q = a$; si $y = n$, debet fieri $Q = b$; si $y = 2n$, $Q = c$; si $y = 3n$, $Q = d$, &c. Unde perspicitur, formam termini Q
 hujus-

hujusmodi, $Ay^0 + By^1 + Cy^2 + Dy^3 + Ey^4 + Fy^5 +$
 &c. qualem adhibent *Craigius* & *Majerus*, huic negotio mi-
 nus esse accommodatam. Non enim ejus est indolis, ut cam ab-
 rumpi patéat, si $\tau\omega$ y aliquis valorum predictorum tribuatur;
 & præterea si numerus terminorum seriei expositæ $a, b, c,$
 d, \dots sit ingens, æquationes pro determinandis coefficien-
 tibus $A, B, C, D,$ &c. adeo fiunt complicatæ, ut earum solu-
 tio vires ingenii humani fere superet. Jam vero ex ipsa syn-
 thesi æquationum algebraicarum superiorum ordinum facile in-
 mentem venire potest, cujus formæ debeat esse quantitas, quæ
 in nihilum abeat, si indeterminatæ certi valores tribuantur.
 Ita neminem fugit, si formula ex indeterminata z & datis, $m,$
 $n, p, q,$ &c. componi debeat talis, quæ toties fiat $= 0$, quoties
 $z = m$, vel $= n$, vel $= p$, vel $= q$, &c. formulam fore hu-
 jusmodi, $M(z-m)(z-n)(z-p)(z-q)$, ubi M est con-
 stans arbitraria, ex conditionibus quæstionis specialibus facile
 definienda. Quæ cum ita sint, in forma ipsius Q definienda
 non admodum laborabimus. Erit nempe talis: $A + By +$
 $Cy(y-n) + Dy(y-n)(y-2n) + Ey(y-n)(y-2n)$
 $(y-3n) + Fy(y-n)(y-2n)(y-3n)(y-4n) +$
 &c. quam ultro patet abrumpi, quoties $y =$ cuidam multi-
 plo ipsius n . Primus autem terminus duci nequit in y , quia,
 posito $y = 0$, Q non evanescit, sed potius fit $= a$; unde est
 $A = a$. Reliqui coefficientes $B, C, D, E,$ &c. definientur,
 scriptis successive $n, 2n, 3n, 4n, 5n,$ &c. pro y , & valores Q ,
 exinde resultantes, æquando terminis analogis $b, c, d, e, f, g,$
 &c. in serie proposita. Nempe, si $y = n$, erit $Q = A + Bn$,

$$\& \text{ quia tunc est } Q = b, \text{ erit } b = A + Bn, \& B = \frac{b - A}{n}$$

$$= \frac{b - a}{n}; \text{ si } y = 2n, \text{ erit } Q = A + 2Bn + 2Cnn = c,$$

$$\text{adeoque } C = \frac{c - 2Bn - A}{2nn} = \frac{c - 2b + a}{n \cdot 2n}, \text{ substitutis}$$

$$\text{nempe valoribus } \tau\omega\upsilon A \& B. \text{ Si } y = 3n, \text{ est } Q = A + 3nB + 6Cn^2$$

$$+ 6Cn^2 + 6Dn^3 = d, \text{ unde } D = \frac{d - A - 3nB - 6Cn^2}{6n^3}$$

$$= \frac{d - 3c + 3b - a}{n \cdot 2n \cdot 3n}. \text{ Sic porro, si } y = 4n, \text{ invenitur } E$$

$$= \frac{e - 4d + 6c - 4b + a}{n \cdot 2n \cdot 3n \cdot 4n}; \text{ si } y = 5n, \text{ proveniet } F =$$

$$\frac{f - 5e + 10d - 10c + 5b - a}{n \cdot 2n \cdot 3n \cdot 4n \cdot 5n}, \text{ \& sic deinceps. Unde ge-}$$

$$\text{neraliter concluditur } Q = a + \frac{b - a}{n} y + \frac{c - 2b + a}{n \cdot 2n} y$$

$$(y - n) + \frac{d - 3c + 3b - a}{n \cdot 2n \cdot 3n} y (y - n) (y - 2n) +$$

$$\frac{e - 4d + 6c - 4b + a}{n \cdot 2n \cdot 3n \cdot 4n} y (y - n) (y - 2n) (y - 3n) +$$

$$\frac{f - 5e + 10d - 10c + 5b - a}{n \cdot 2n \cdot 3n \cdot 4n \cdot 5n} y (y - n) (y - 2n) (y - 3n)$$

$(y - 4n) + \&c.$ Jam vero ex iis, quæ de ordinibus differ-

rentiarum quantitatum $a, b, c, d, e, f, g, h, \&c.$ prælibavimus,

perspicuum est, $b - a$ esse primam differentiarum primarum,

$c - 2b + a$ primam secundarum, $d - 3c + 3b - a$ primam

tertiarum, & sic deinceps; quapropter, si majoris compendii

gratia ponas $b - a = d', c - 2b + a = d'', d - 3c + 3b - a = d''',$

$e - 4d + 6c - 4b + a = d''''$, & sic porro; valor ipsius Q exhibebitur per seriem, $Q = a + \frac{y d'}{n} +$

$$\frac{y(y - n)}{n \cdot 2n} d'' + \frac{y(y - n)(y - 2n)}{n \cdot 2n \cdot 3n} d''' + \frac{y(y - n)(y - 2n)}{n \cdot 2n \cdot 3n \cdot 4n} d''''$$

$$+ \frac{(y - 3n)}{4n} d'''' + \frac{y(y - n)(y - 2n)(y - 3n)(y - 4n)}{n \cdot 2n \cdot 3n \cdot 4n \cdot 5n} d'''''$$

$\&c. Q. E. F.$
 Corollarium 1. Si $n = 1$, qui casus est omnium simpli-

cissimus,

$$\text{ciffimus, erit } Q = a + \frac{y d'}{1} + \frac{y(y-1)}{1 \cdot 2} d'' + \frac{y(y-1)(y-2)}{1 \cdot 2 \cdot 3} d''' + \frac{y(y-1)(y-2)(y-3)}{1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 4} d'''' + \&c.$$

Corollarium 2. Si ponas $y = x - 1$, erit $x =$ numero terminorum, adeoque etiam $Q = a + \frac{(x-1)}{1} d' + \frac{(x-1)(x-2)}{1 \cdot 2} d'' + \frac{(x-1)(x-2)(x-3)}{1 \cdot 2 \cdot 3} d''' + \frac{(x-1)(x-2)(x-3)(x-4)}{1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 4} d'''' + \&c.$

Problema II generalius. Expositis, ut antea, quantitatibus $a, b, c, d, e, f, g, \dots, Q$, statuatur earum distantia a puncto quodam fixo utcumque inaequales, $k, l, m, n, p, q, r, \dots, y$, & requiratur terminus Q , respondens distantia y .

Solutio. Forma seriei, qua Q exprimitur, erit $A + B(x-k) + C(x-k)(x-l) + D(x-k)(x-l)(x-m) + E(x-k)(x-l)(x-m)(x-n) + \&c.$ quae talis esse statuitur, ut abrumpatur, quoties $x=k, x=l, x=m, x=n, \&c.$ Jam ad determinandas $A, B, C, D, E, \&c.$ fit $x=k$; unde $Q = A = a$. Sit porro $x=l$, erit $Q = A + B(l-k) = b$, unde $B = \frac{b-A}{l-k}$; fit $x=m$, erit $Q = A + B(m-k) + C(m-k)(m-l) = c$, unde $C = \frac{c-A-B(m-k)}{(m-k)(m-l)}$; fit $x=n$, erit $Q = d = A + B(n-k) + C(n-k)(n-l) + D(n-k)(n-l)(n-m)$; unde $D = \frac{d-A-B(n-k)-C(n-k)(n-l)}{(n-k)(n-l)(n-m)}$

& sic deinceps, unde lex continuationis affulget. Erunt itaque coefficientes hujusmodi:

$$A = a$$

$$\begin{aligned}
 A &= a \\
 B &= \frac{b-A}{l-k} \\
 C &= \frac{c-A-B(m-k)}{(m-k)(m-l)} \\
 D &= \frac{d-A-B(n-k)-C(n-k)(n-l)}{(n-k)(n-l)(n-m)} \\
 E &= \frac{e-A-B(p-k)-C(p-k)(p-l)-D(p-k)(p-l)(p-m)}{(p-k)(p-l)(p-m)(p-n)} \\
 F &= \frac{f-A-B(q-k)-C(q-k)(q-l)-D(q-k)(q-l)(q-m)-E(q-k)(q-l)(q-m)(q-n)}{(q-k)(q-l)(q-m)(q-n)(q-p)}
 \end{aligned}$$

Et sic porro in infinitum. Quæ formulæ, etsi a *Newtonianis* videntur diversæ, re tamen ipsa cum iisdem congruunt, atque ad usum magis videntur accommodatæ. *Q. E. I.*

Corollarium 1. Si k, l, m, n, p, \dots exponantur per $o, 1, 2, 3, 4, \dots$, prodibit $A = a, B = b - a, C = \frac{c - 2b + a}{1 \cdot 2}$,

$$D = \frac{d - 3c + 3b - a}{1 \cdot 2 \cdot 3}, \text{ ut prius inventum in Coroll. 1}$$

Problematis præcedentis. Sin k, l, m, n, p, \dots exponas per $o, n, 2n, 3n, 4n, \&c.$ incidet in casum ipsius *Problematis*.

Corollarium 2. Si k, l, m, n, p, \dots exponas per $1, 2, 3, 4, 5, \dots$ invenies $Q = a + \frac{(x-1)}{1} d' + \frac{(x-1)(x-2)}{1 \cdot 2} d''$

$$+ \frac{(x-1)(x-2)(x-3)}{1 \cdot 2 \cdot 3} d''' + \&c. \text{ ut in Corollario}$$

2. *Problematis præcedentis.*
 Provehimur jam ad Q inveniendum, eo casu, quo series quantitarum a puncto quodam fixo utrinque in infinitum excurrit. Duplex autem casus iterum hic considerandus est. Aut enim numerus terminorum omnium est *impar*, adeo ut
 unicus

unicus in medio consistat: vel *par*, cum duo termini medium locum occupant.

Problema III. Exposita serie quantitatum, a media a utrinque æqualiter excurrentium, veluti . . . $\zeta, \epsilon, \delta, \gamma, \xi, a, b, c, d, e, f, \dots$ existente numero terminorum impare; concipiantur omnes termini ad intervalla æqualia dispositi, quod designetur, simplicitatis gratia, per unitatem; quaritur terminus Q , cujus distantia a medio a sit $= y$.

Solutio. Ad inveniendam formam seriei, qua exprimendus est Q , considerandum est, si $y = 0$, fore $Q = a$, qui igitur primum seriei terminum constituit. Quoniam porro series abrumpi debet, existente $y = + 1, + 2, + 3, + 4$, &c. quo nimirum termini ex utraque parte ipsius a procedant; non difficile perspicitur, secundum terminum habiturum formam $By + Cy$, sive $(B + Cy)y$, ut, posita $y = 0$, ipse etiam fiat $= 0$, & ut B & C determinari queant, ponendo $y = + 1$, & $= - 1$. Nam, si $y = 1$, est $Q = a + B + C = b$, unde $B = b - a - C$. Sin $y = - 1$, est $Q = a - B + C = \xi$, unde $B = + C + a - \xi$. Unde emergit $C = \frac{b - 2a + \xi}{2}$, & $B = \frac{b - \xi}{2}$. His perspectis, jam facile

patet progressio seriei; ut enim series terminetur, si $y = + 1, + 2, + 3$, &c. debet terminus tertius esse hujus formæ, $(D + Ey)y(y + 1)(y - 1)$, sive $(D + Ey)y(yy - 1)$, qui evanescit,posito $y = 0$, & $= + 0$. Quartus erit formæ $(F + Gy)y(y^2 - 1)(y + 2)(y - 2)$, sive $F + Gy(yy - 1)(yy - 4)$, & sic porro. Igitur erit $Q = A + (B + Cy)y + (D + Ey)y(yy - 1) + (F + Gy)y(yy - 1)(yy - 4) + (H + Iy)y(yy - 1)(yy - 4)(yy - 9) + (K + Ly)y(yy - 1)(yy - 4)(yy - 9)(yy - 16) + \dots$. Invenimus vero jam $A = a, B = \frac{b - \xi}{2}, C = \frac{b - 2a + \xi}{2}$; pro reliquis in-

veniendis, fiat $y = 2$, & $y = - 2$; prior suppositio dabit $Q = a + 2B + 4C + 8D + 12E = c$, posterior vero $Q = a - 2B$

$-2B + 4C - 6D + 12E = \gamma$; ex quibus aequationibus conjunctis, si valores τὰν A, B, C , substituantur, emerget

$$D = \frac{c - 2b + 2\epsilon - \gamma}{12}, \text{ \& } E = \frac{c - 4b + 6a - 4\epsilon + \gamma}{24}$$

Posita jam ulterius $y = 3$ & $y = -3$, inveniuntur binæ aequationes, $A + 3(B + 3C) + 24(D + 3E) + 120(F + 3G) = d$, altera autem $A - 3(B - 3C) - 24(D - 3E) - 120(F - 3G) = \delta$, quibus recte conjunctis, & valoribus, qui

precedunt, substitutis, detegitur $F = \frac{d - 4c + 5b - 5\epsilon + 4\gamma - \delta}{240}$,

& $G = \frac{d - 6c + 15b - 20a + 15\epsilon - 6\gamma + \delta}{720}$, & sic porro.

Quo autem lex continuationis innotescat, loco $\frac{b - \epsilon}{2}$ scri-

bitur $\frac{a - \epsilon + b - a}{2}$; loco $\frac{c - 2b + 2\epsilon - \gamma}{12}$ ponatur

$$\frac{b - 3a + 3\epsilon - \gamma}{12} + \frac{c - 3b + 3a - \epsilon}{12}, \text{ \& sic porro: tunc-}$$

que deprehendentur valores coefficientium sequentes: $A = a$; $B = \frac{a - \epsilon + b - a}{2}$; $C = \frac{b - 2a + \epsilon}{2}$; $D =$

$$\frac{b - 3a + 3\epsilon - \gamma + c - 3b + 3a - \epsilon}{12}; E = \frac{c - 4b + 6a - 4\epsilon + \gamma}{24};$$

$$F = \frac{c - 5b + 10a - 10\epsilon + 5\gamma - \delta + d - 5c + 10b - 10a + 5\epsilon - \gamma}{240};$$

$$G = \frac{d - 6c + 15b - 20a + 15\epsilon - 6\gamma + \delta}{720}, \text{ \& sic porro.}$$

Hinc jam proclive est, legem coefficientium elicere. Nimirum, si a sit terminus omnium medius in serie quantitatum exposita, $b - 2a + \epsilon = D'$, $c - 4b + 6a - 4\epsilon + \gamma = D''$ &c. ut adeo D', D'', D''', D'''' , &c. sint termini medii serie-
rum, quas constituunt differentiae ordinum parium, veluti se-
cundi,

cuncti, quarti, sexti, &c. porro sit $a - \epsilon = d$, & $b - a = d'$;
 $b - 3a + 3\epsilon - \gamma = d$, & $c - 3b + 3a - \epsilon = d''$, & sic
 porro, ut adeo d & d' , d & d'' , d & d''' &c. significant
 duos terminos medios serierum, quas efficiunt differentie or-
 dinum imparium, velut primæ, tertix, quintæ, &c. Tandem
 ponatur $d + d' = \Delta'$, $d + d'' = \Delta''$, $d + d''' = \Delta'''$ &c.

his ita factis, erit, $A = a$, $B = \frac{\Delta'}{1.2}$, $C = \frac{D'}{1.2}$, $D = \frac{\Delta''}{1.3.4} = \frac{2\Delta''}{1.2.3.4}$, $E = \frac{D''}{1.2.3.4}$, $F = \frac{\Delta'''}{2.4.6} = \frac{3\Delta'''}{1.2.3.4.5.6}$, $G = \frac{D'''}{1.2.3.4.5.6}$, $H = \frac{4\Delta''''}{1.2.3.4.5.6.7.8}$,
 $I = \frac{D''''}{1.2.3.4.5.6.7.8}$ &c. &c. adeoque est $Q = a + \frac{(\Delta' + D'y)}{1.2} + \frac{(2\Delta'' + D''y)y(y^2-1)}{1.2.3.4} + \frac{(3\Delta''' + D'''y)y(y^2-1)(y^2-4)}{1.2.3.4.5.6} + \frac{(4\Delta'''' + D''''y)y(y^2-1)(y^2-4)(y^2-9)}{1.2.3.4.5.6.7.8} + \frac{(5\Delta^v + D^vy)y(y^2-1)(y^2-4)(y^2-9)(y^2-16)}{1.2.3.4.5.6.7.8.9.10} + \&c.$ quæ series solis symbolis ab ea differt, quam Cel. *Stirlingius* sine analysi dedit. *Q. E. I.*

Corollarium. Quodsi loco i ponas n pro intervallo terminorum communi, erit $Q = a + \frac{(\Delta' n + D'y)y}{n. 2n} + \frac{(2\Delta'' n + D''y)y(y^2-n^2)}{n. 2n. 3n. 4n} + \frac{(3\Delta''' n + D'''y)y(y^2-n^2)(y^2-4n^2)}{5n. 6n} + \&c.$

Problema IV. Exposita jam quantitatum serie, ζ , ϵ , δ , γ , ζ , α , a , b , c , d , e , f , quæ a puncto inter a & α medio utrinque excurrat, existente numero terminorum pari; sint distantia terminorum a & α a puncto medio respective $= 1$ & -1 , reliquorum vero terminorum singula intervalla sint eadem, & $= 2$; quaeritur terminus Q , respondens cuivis distantia y a puncto medio inter a & α .

Solutio. Quoniam hoc casu, posito $y = 0$, nihil determinatur immediate, primus seriei terminus statim habebit formam $A + B y$, ut, posito $y = 1$ & $y = -1$, binæ æquationes oriuntur, ex quibus A & B definiiri possunt. Quoniam porro, posito successive $y = +1, = +3, = +5, = +7$, &c. series abrumpi debet, (ob intervallum commune terminorum $= 2$), intelligitur, terminos subsequentes fore $(C + D y)(y^2 - 1)$; $(E + F y)(y^2 - 1)(y^2 - 9)$ &c. atque adeo $Q = A + B y + (C + D y)(y^2 - 1) + (E + F y)(y^2 - 1)(y^2 - 9) + (G + H y)(y^2 - 1)(y^2 - 9)(y^2 - 25) + \&c.$ Jam ad determinandos coefficients, posito $y = 1$, vel -1 , habetur.

$$A + B = a, \text{ \& } A - B = \alpha, \text{ unde } A = \frac{a + \alpha}{2}, \text{ \& } B = \frac{a - \alpha}{2}.$$

Posito $y = +3$, erunt duæ æquationes, $A + 3B + 8C + 24D = b$, & $A - 3B + 8C - 24D = \zeta$, quibus conjunctis est $C = \frac{b - a + \zeta - \alpha}{16} = \frac{b - 2a + \alpha}{16} + \frac{a - 2\alpha + \zeta}{16}$, & $D = \frac{b - 3a + 3\alpha - \zeta}{48}$; porro, si $y = +5$, exhibet $A + 5B + 24(C - 5D) + 16 \cdot 24(E + 5F) = c$, & $A - 5B + 24(C - 5D) + 16 \cdot 24(E - 5F) = \gamma$; quibus re-
cte tractatis, provenit $E = \frac{c - 3b + 2a + 2\alpha - 5\zeta + \gamma}{2 \cdot 16 \cdot 24} = \frac{b - 4a + 6\alpha - 4\zeta + \gamma}{2 \cdot 16 \cdot 24} + \frac{c - 4b + 6a - 4\alpha + \zeta}{2 \cdot 16 \cdot 24}$, &

$F =$

$$F = \frac{c - 5b + 10a - 10\alpha + 5\epsilon - \gamma}{10 \cdot 16 \cdot 24}, \text{ \& sic porro. Quibus}$$

perspectis, facile iterum est legem continuationis exprimere. Nimirum, si sit $a + \alpha = A'$; $b - 2\alpha + \alpha = d'$; $a - 2\alpha + \epsilon = d$; $b - 4\alpha + 6\alpha - 4\epsilon + \gamma = d''$; $c - 7b + 6a - 4\alpha + \epsilon = d$ &c. denotantibus itaque d' & d , d'' & d &c. duos terminos medios in serie differentiarum, quatum ordo est par: si ponatur ulterius $D' = a - \alpha$, $D'' = b - 3\alpha + 5\alpha - \epsilon$, denotantibus adeo D' , D'' , D''' &c. terminos medios differentiarum ordinis imparis: tandem, si fiat $d' + d = \Delta'$; d''

$$+ d = \Delta''; d''' + d = \Delta'''; \text{ \&c. habebitur } Q = \frac{A' + D'y}{2} + \left(\frac{\Delta'}{16} + \frac{D''y}{48}\right)(y^2 - 1) + \left(\frac{\Delta''}{3 \cdot 6 \cdot 24} + \frac{D'''y}{10 \cdot 16 \cdot 24}\right)(y^2 - 1)(y^2 - 9) + \text{ \&c. hoc est, } Q = \frac{A' + D'y}{1 \cdot 2} + \frac{(3\Delta' + D''y)(y^2 - 1)}{1 \cdot 2 \cdot 4 \cdot 6} + \frac{(5\Delta'' + D'''y)(y^2 - 1)(y^2 - 9)}{1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 4 \cdot 5 \cdot 6} + \frac{(7\Delta''' + D^{(4)}y)(y^2 - 1)(y^2 - 9)(y^2 - 25)}{1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 4 \cdot 5 \cdot 6 \cdot 7 \cdot 8} + \frac{(9\Delta^{(4)} + D^{(5)}y)(y^2 - 1)(y^2 - 9)(y^2 - 25)(y^2 - 49)}{1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 4 \cdot 5 \cdot 6 \cdot 7 \cdot 8 \cdot 9 \cdot 10} + \text{ \&c. que series cum Stirlingiana ad amussim conspirat. } Q = E. I.$$

Scholion. Generalissime autem, si quantitates intervallis utenque inaequalibus inter se sint dispositae; si numerus terminorum sit impar, & $k, l, m, n, p, \text{ \&c.}$ designent distantias terminorum a medio ex una, & $- \kappa, - \lambda, - \mu, - \nu, - \pi \text{ \&c.}$ ex alio a parte; erit terminus generalis hujus formae: $Q = A + (B + Cy)y + (D + Ey)y^2 + \frac{k}{\kappa} y - k\kappa + (F + Gy)y^3 + \frac{k}{\kappa} y - k\kappa + (H + Iy)y^4 + \frac{k}{\kappa} y - k\kappa + (J + Ky)y^5 + \frac{k}{\kappa} y - k\kappa + \text{ \&c.}$

S 3

$$+ \frac{k}{\kappa} y - k\kappa$$

$\frac{\pm ky - k\kappa}{\kappa} (y^2 \pm \frac{l y + l\lambda}{\lambda}) (y^2 \pm \frac{m y - m\mu}{\mu}) + \&c.$ Sin
 numerus terminorum sit par, adeoque $k, l, -\kappa, -\lambda, \&c.$ di-
 stantias a puncto medio inter a & α designent, erit $Q = A$
 $+ By + (C + Dy) (y^2 \pm \frac{k y - k\kappa}{\kappa}) + (E + Fy) (y^2 \pm \frac{l y - l\lambda}{\lambda})$
 $+ (G + Hy) (y^2 \pm \frac{m y - m\mu}{\mu}) + \&c.$ Coefficientes
 autem eadem omnino ratione, qua hactenus usi fuimus, eruun-
 tur, quem laborem industriæ Lectoris relinquo, cum, nullo
 artificio particulari opus esse, ultro pateat.

Atque sic quidem parte prima laboris nostræ defuncti
 fumus, dum analyticam methodi *Newtonianæ* investigationem,
 quam licuit, perspicue, & ad captum omnium hominum,
 commonstravimus. Superest jam, quod initio promissimus,
 ut amplissimum hujus doctrinæ usum exemplis quibusdam se-
 lectioribus declarem; sed, cum præter expectationem videam-
 us, Commentatiunculam hanc in majorem, quam par est,
 amplitudinem jam excrevisse, hac vice unicum commemoras-
 se sufficiat, ceteris, quæ hanc in rem dicenda habemus, in
 aliam proximam opportunitatem rejecis.

Sic itaque investigandum $(a + b)^q$, hoc est, valor Bino-
 mii $a + b$ ad potestatem indeterminatam evedis. Loco, $a + b$
 scribatur $a (1 + \frac{b}{a})$, ut adeo sit $(a + b)^q = a^q (1 + \frac{b}{a})^q$.

Explicentur jam valores successivi ipsius q per $0, 1, 2, 3, 4, 5,$
 &c. atque valores $\tau^q (1 + \frac{b}{a})$ respondentes disponantur ut

vides $1; 1 + \frac{b}{a}; 1 + \frac{2b}{a} + \frac{bb}{aa}; 1 + \frac{3b}{a} + \frac{3hb}{aa} + \frac{b^3}{a^3};$
 $1 + \frac{4b}{a} + \frac{6bb}{aa} + \frac{4b^3}{a^3} + \frac{b^4}{a^4}; \&c.$ Horum termino-

rum jam capiantur differentia primæ, secundæ, tertiæ, quartæ, &c. ut sequitur

$$1^{ma} \dots \frac{b}{a} ; \frac{b}{a} + \frac{b^2}{a^2} ; \frac{b}{a} + \frac{2b^2}{a^2} + \frac{b^3}{a^3} ; \frac{b}{a} + \frac{3b^2}{a^2} + \frac{3b^3}{a^3} + \frac{b^4}{a^4} \&c.$$

$$2^{da} \dots \frac{b^2}{a^2} ; \frac{b^2}{a^2} + \frac{b^3}{a^3} ; \frac{b^2}{a^2} + \frac{2b^3}{a^3} + \frac{b^4}{a^4} ; \&c.$$

$$3^{tia} \dots \frac{b^3}{a^3} ; \frac{b^3}{a^3} + \frac{b^4}{a^4} ; \&c.$$

$$4^{ta} \dots \frac{b^4}{a^4} \&c.$$

Habemus ergo (per Coroll. 1. Probl. 1) $a = 1$; $d' = \frac{b}{a}$; $d'' = \frac{b^2}{a^2}$; $d''' = \frac{b^3}{a^3}$; $d^{iv} = \frac{b^4}{a^4}$ &c. Igitur terminus, ad inter-

vallum q a primo pertinens, hoc est, $(1 + \frac{b}{a})^q = 1 + q \frac{b}{a} + \frac{q(q-1)}{1.2} \frac{b^2}{a^2} + \frac{q(q-1)(q-2)}{1.2.3} \frac{b^3}{a^3} + \frac{q(q-1)(q-2)(q-3)}{1.2.3.4} \frac{b^4}{a^4} + \&c.$ adeoque $(a+b)^q = a^q + qa^{q-1}b + \frac{q(q-1)}{1.2} a^{q-2}b^2 + \frac{q(q-1)(q-2)}{1.2.3} a^{q-3}b^3 + \&c.$ Quod est Theorema Binomiale Newtoni, & series abrumpitur, quoties $q =$ numero integro affirmativo.

Potest vero $(a+b)^q$ etiam expandi in seriem, quæ abrumpitur, quoties $q =$ numero integro negativo; quem in finem pone iterum $a+b = a(1 + \frac{b}{a})$, & ad intervalla æqualia disponantur termini, ut vides. Nempe

$$0 ; 1 ; 2 ; 3 ; \dots q ;$$

$$(1 + \frac{b}{a})^0 ; (1 + \frac{b}{a})^{-1} ; (1 + \frac{b}{a})^{-2} ; (1 + \frac{b}{a})^{-3} ; \dots (1 + \frac{b}{a})^{-q} ;$$

erit.

eritque $a=1=(1+\frac{b}{a})^0$; porro, sumtis differentiis, $d' = (1+\frac{b}{a})^{-1} - 1 = -\frac{b}{a+b}$; $d'' = (1+\frac{b}{a})^{-2} - 2(1+\frac{b}{a})^{-1} + 1 = \frac{b^2}{(a+b)^2}$; $d''' = (1+\frac{b}{a})^{-3} - 3(1+\frac{b}{a})^{-2} + 3(1+\frac{b}{a})^{-1} - 1 = -\frac{b^3}{(a+b)^3}$; $d^{(4)} = \frac{b^4}{(a+b)^4}$; $d^{(5)} = -\frac{b^5}{(a+b)^5}$ &c. Quamobrem per Cor. 1 Probl. 1 est $(1+\frac{b}{a})^{-q} = 1 - \frac{qb}{a+b} + \frac{q(q-1)}{1.2} \frac{b^2}{(a+b)^2} - \frac{q(q-1)(q-2)}{1.2.3} \frac{b^3}{(a+b)^3} + \dots$

&c. adeoque scripto $+q$ loco $-q$, & restituro aq , est $(a+b)^q = a^q + qa^q \frac{b}{a+b} + \frac{q(q+1)a^q}{1.2} \frac{b^2}{(a+b)^2} + \frac{q(q+1)(q+2)a^q}{1.2.3} \frac{b^3}{(a+b)^3} + \dots$

b^4 &c. quam seriem terminari patet, quoties $q = (a+b)^q$ numero integro negativo. Hoc idem Theorema ex precedenti potest derivari, quod me admonuit *Eulerus*, Vir Celeberrimus, mihique amicitia conjunctissimus. Nimirum, quia $a+b = a \frac{(a+b)}{a} = a (\frac{a}{a+b})^{-1} = a (1 - \frac{b}{a+b})^{-1}$, erit $(a+b)^q = a^q (1 - \frac{b}{a+b})^{-q}$, hoc est, per Theorema Binomiale, =

$a^q + qa^q \frac{b}{a+b} + \frac{q(q+1)a^q}{1.2} \frac{b^2}{(a+b)^2} + \dots$ &c. prout jam invenimus. Sunt alii quoque modi idem pervestigandi, sed qui ad institutum nostrum non satis pertinent. Potest vero pro $(a+b)^q$ inveniri quoque series, quae abrumpitur, quoties q est æqualis numero integro, eidemque vel affirmativo, vel negativo. Verum de his in sequentibus.

✱ ✱ ✱

NOVA ACTA ERUDITORUM,

*publicata Lipsiæ
Calendis Martii Anno MDCCXLV.*

Pars II.

HISTOIRE GENERALE DES AUTEURS SA-
crés & Ecclesiastiques, &c.

hoc est,

*HISTORIA GENERALIS AUTORUM SACRO-
rum & Ecclesiasticorum, continens eorum vitas, Ope-
rum catalogum, examen criticum, judicia, chronolo-
giam, analysin & recensionem variarum editionum,
&c. Autore R. P. REMIGIO CELLIERIO,*

Benedictino.

Tomus IX.

Parisii, apud Paulum du Mesnil, 1741, 4 maj.

Alph. 4 plag. 10 $\frac{1}{2}$.

Series recensendi eximii Operis Cellieriani ducit nos ad Vo-
lumen IX, quod totum fere vitæ & scriptis Chryssostomi enar-
randis est destinatum. *Capitis I* inscriptio est *de S. Jo. Chry-
sostomo, Archiepiscopo Constantinopolitano. Articulus I* complecti-
tur historiam vitæ ipsius. Natus est Antiochiæ circa A. 347 pa-
rentibus Christianis, conditione nobilibus. Juvenis 18 annorum
Philosophiam a *Libanio*, oratoriam artem ab *Adriano*, hausit,
inque hac posteriori tantos fecit progressus, ut *Libanius* moritu-
rus neminem cathedra sua digniorem illo judicaverit, nisi Chri-
stianis se applicuisset. Inde, cognita vanitate Rhetorum, se eorum
divi-

divinioribus literis, ac illarum meditationi, mancipavit. Et plurimum quidem profuit studium *Meletii*, Episcopi Antiocheni, qui ipsum per triennium in principiis Christianæ religionis erudit, post sacris aquis adpersit, ac in Ecclesia publicum lectorem constituit. Cum A. 372 sacrorum antistites, Antiochiæ congregati, id agerent, ut ipsum ecclesiæ præficerent, Noster, re cognita, clanculum se subduxit, in montes, Antiochiæ vicinos, secessit, ibidemque vitæ solitariæ, jejuniis, vigiliis, ac aliis pietatis exercitiis, per integrum quadriennium vacavit. Inde, ubi sese usibus civitatis Christianæ rite præparasset, *Meletius* sub finem anni 380, vel initium anni 381, Diaconi, inde, lapsa quinquennio, *Flavianus* Presbyteri munus in ipsum contulit. Fama doctrinæ, virtutis, ac eloquentiæ, per omne imperium Romanum spargebatur; qua motus *Arcadius*, consentientibus Episcopis ac populo, ipsum A. 398 d. 26 Febr. Episcopum Constantinopolitanum designavit. Quotiescunque pro concione dicebat, quod ter quaterve singulis septimanis fiebat, ingens turba ad ipsum audiendum confluebat, in vitia libere invehebatur, suoque ardore ac vitæ sanctimonia efficiebat, ut multi a vanitatibus ad virtutis studium se converterent, multi ex hæreticis ad ecclesiæ societatem postliminio reverterentur. Severitate sua nonnullos Episcopos offenderat, forminæ etiam, quarum luxum publice perstrinxerat, speciatim *Eudoxia*, Augusta, male ipsi cupiebant; accedebat favor, quo monachos Ægyptiacos, Origenismi reos, aque *Theophilo* Alexandrino mirum in modum vexatos, complectebatur; quibus rebus effectum est, ut A. 403 in exilium ageretur. Sed, quoniam populus Constantinopolitanus absentiam Præfulis sui ferre non poterat, & hinc res ad seditionem vertebatur, non ita multo post est revocatus. Verum fortuna illa non diu est fruitus. Statua quædam in gratiam Imperatricis non longe a S. *Sophiæ* templo inter publicæ lætitiæ testificationes posita erat. Factum hoc multa cum libertate reprehendit, nec honorifice admodum de Augusta est locutus; quare illa, ira percita, per ipsius inimicos effecit, ut de novo sede sua dejiceretur, atque A. 404 in Bithyniam exulatum mitteretur. In exilio post multas afflictio-

nes placide tandem exspiravit A. 407 d. 14 Sept. ac juxta *Bastium* terræ est mandatus. Postquam vitæ ipsius præcipua momenta enarrasset, ordine scripta ejus recenset Rev. Autor, & quidem *Art. II §. 1* agit de *duabus exhortationibus ad Theodorum*, quæ a mundi illecebris ad sanctioris vitæ studium revocare est animus; *§. 2* de *tribus libris apologeticis vitæ monasticæ*, quos ab ipso profectos esse, nullus plane dubitat, ideo exaratos, ut crimina vitæ monasticæ objecta dilueret; *§. 3* de opere *de comparatione Regis & monachi*, & de duobus libris *de compunctione*, quos *Savilius* primum ad suppositios rejecit, post autem illius vere esse agnovit, quod etiam Noster ex stilo & convenientia cum prioribus scriptis efficit; *§. 4* de *tribus Libris de providentia*; *§. 5* de *duobus Libris contra habitationem mutuam Clericorum & fæminarum*, item de *Tractatu de virginitate*, quos ex sententia *Palladii* sub primordiis Episcopatus publicavit; *§. 6* de *duobus Libris ad juvenem viduam*, quam ob mariti præcipitatum mortem solari contendit; *§. 7* de *VI Libris de Sacerdotio*, quod opus pro præcipuo ex illius scriptis ab omni tempore est reputatum; *§. 8* de *homiliis contra Anomæos*, & de *Tractatu contra Judæos & gentiles*; *§. 9* de *octo homiliis contra Judæos*, quas habuit, cum animadverteret, Judæos ægre ferre, Christianos ipsorum festivitibus, mensè Septembri celebratis, non interesse; *§. 10* de *Sermonibus contra anathema & strenas*; *§. 11* de *septem sermonibus de Lazaro*; *§. 12* de *scriptis quibusdam, Chrysofostomo suppositis. Articulo III* de scriptis, *Tomo II Operum* contentis, Autor disserit, quæ omnia nominat, inde notatu digna excerpens. Inter dubia, vel *Chrysofostomo* falso adscripta, *§. 13* ponit *homiliam de Juda proditore, de sancto Basso, de Abrahamo, de S. Thecla*, duas *homilias de precibus*, quæ num *Chrysofostomum* autorem agnoscant, dubitat. Suppositicia ipsi sunt *homilia de Zacharia & conceptione Elisabethæ, de Joanne Baptista, &c.* *Articulo IV* sistit recensionem scriptorum, quæ *Tomum III Operum* conficiunt. *§. 4* enarrat scripta, edita occasione motuum Ecclesiæ Constantinopolitanæ, ex quibus historia vitæ *Chrysofostomi* multum lucis accipit. Respiciunt illa maxime *Eutropium eynuchum*, qui, cum ante summa apud Imperatorem gratia flo-

ruisset, post in ejusdem indignationem incurrit, ac summo dignitatis gradu est dejectus, ut ad ecclesiam & Episcopum, quem multis malis ante affecerat, confugere necesse haberet; §. 7 de *Constantio*, ad quem literas direxit Episcopus, notat, fuisse illum ex ipsius familiarissimis, addidum ministerio ecclesie Antiochenae, virum recti & æqui amantissimum; §. 9 agit de *homiliis*, ipsi suppositis, in quarum censum refert illam de *ascensione Christi, pentecoste, Spiritu Sancto, pastore & ove, adoratione crucis*. *Articulus V* enarrationem scriptorum *Tomus IV* complectitur. *Articulus VI* agit de scriptis, quæ insunt *Tomus V*; *Art. VII* de scriptis, *Tomus VI* contentis; ubi §. 5 differitur de *VI homiliis Severiani, Gabalitarum Episcopi, de creatione*. Illæ quidem in Codice aliquo MSto Bibliothecæ Vaticanæ nomen *Chrysofostomi* in fronte gerunt, sed ex argumento, tractatione, ac stilo, satis apparet, illius non esse, quare hodierno die universali consensione *Severiano*, Episcopo Gabalitarum, tribuuntur. De opere imperfecto in *Mattheum* §. 7 observat, *Chrysofostomum* autorem non agnoscere, stilum, qui in illo adhibetur, esse durum & impeditum, imo, ex nonnullis locis apparere, addit, primitus Latine exaratum esse, provocans quippe passim ad versionem Latinam. *Art. VIII* commentatur de scriptis, quæ *Tomus VII* insunt; *Art. IX* de operibus, quæ complectitur *Tomus VIII*; *Art. X* de scriptis *Tomus IX*. De *homiliis in Actus Apostolorum*, de quibus §. 1, judicavit *Erasmus*, *Chrysofostomo* indignas esse; *Billius* contrarium affirmavit; *Flaminius Nobilius* non quidem negat, *Chrysofostomi* esse, sed, non integras ad nos pervenisse, censet, verum passim per ignorantiam librariorum errores multos irrepsisse; eruditissimus *Cellierius* Episcopo asserere nullus dubitat. §. 2, ubi agit de *homiliis in Epistolam ad Romanos*, non quidem omnino subscribit iudicio *Isidori*, Commentarium hunc mirum quantum extollentis, & illum thesaurum scientiæ *Chrysofostomi* appellantis, cujus præstantia sit tanta, ut, si quidem *Paulus* voluisset se ipsum cum aliquo purioris græcitatæ apparatu explicare, non majore eloquentia id facere potuisset; arbitratur tamen, sublimitatem genii, vim ac perspicuitatem ratiociniorum, eloquentiam nativam, & ὄψος stili, in
illis

illis deprehendi. *Articulus XI* est de scriptis, quibus absolvitur *Tomus X*. De *homiliis* in *1 Epist. ad Corinthios* judicat Autor, esse ex præstantissimis Operibus *Chrysofomi*, sive quis elegantiam stili, sive accuratorem, respiciat. *Articulus XII* recenset scripta, quibus constat *Tomus XI*. De *homiliis* in *Epistolam ad Ephesos* ex stilo ac aliis *περισσώτεροι* quidam judicant, non *Antiochiæ*, sed *Constantinopoli*, esse habitas; sed contrarium statuit Noster. *Homilias* in *utramque Epistolam ad Timotheum* *Antiochiæ* publice propositas esse, §. 5. probat ex elogiis, quæ monachis, qui in vicinia *Antiochiæ* degebant, tribuit, officiis item *Episcopi*, de quibus ita loquitur, ut satis appareat, ipsum tum temporis ad *Antistitis* dignitatem nondum evectum fuisse. *Articulus XIII* enarrat scripta, quæ in *Tomo XII* habentur. In §. 2 sermonem facit de *homiliis* quibusdam, prima vice operarum formis exscriptis. Editæ illæ sunt ex Codice *MSto Vaticano*, quem alii ex monte *Atbos*, alii ex insula *Patmo*, delatum esse existimant, calamo forte auditorum exceptæ, *Constantinopoli* A. 398, 399, habitæ. *Articulus XIV* de scriptis *Tomi XIII* agit. Sunt illa varii generis, maxima ex parte *homiliæ*. *Articulus XV* exponit doctrinam *Chrysofomi*, quam de singulis articulis religionis *Christianæ* tenuit, ac testimoniis ex ipsius scriptis confirmat. *Articulus XVI* sistit iudicia virorum præstantissimorum de scriptis *Episcopi*, simulque diversas Operum illius editiones enarrat. Pluribus quidem cognomentum *Chrysofomi* additur, sed nemo melius hoc elogium meretur, quam *Episcopus Constantinopolitanus*, quod ipsi jamdum a *Seculo V* communi consensione est inditum. Illius dictio est perspicua, pura, splendida, non affectata, simplex, nativa, ac omnibus inutilibus ornamentis, quæ vana eloquentia post introduxit, nudata. Prima editio Operum integrorum est illa, quæ *Venetis* A. 1503 ex officina *Aldina* prodiit, postrema, quam paravit *Montfauconius*, qui non solum multas lacunas supplevit, verum etiam diversa scripta, quæ in *Bibliothecis Italiæ* offenderat, e tenebris eruit. Editio hæc lucem adspexit *Parisiis* A. 1718 *Voluminibus XIII*. Præterea specialium librorum editiones ac translationes in alias linguas nominat. *Historia Chrysofomi* adeo arcto vinculo conjuncta est cum illa

Theophili Alexandrini, ut altera ab altera separari commode nequeat; quare hujus vitam superiori *Cap. II* subungere consultum duxit. Quo tempore natus, & qua familia oriundus sit, non liquet. Episcopus Alexandrinus est constitutus A. 285 d. 26 Jul. decessit A. 412 d. 15 Oct. Multis ingenii dotibus fuit ornatus, in studiis philosophicis, mathesi, & astronomia, versatissimus, sed turbulenti & inquieti animi, qui se illis ducem præbuit, qui in vexando *Chrystomo* nec modum, nec mensuram, tenuerunt. Scriptis non æque celebrem se reddidit; ex illis tamen nominandus *Cyclus paschalis*, item *Epistole paschales*, quædam *contra Origenistas*, & quæ disciplinam ecclesiasticam spectant, denique fragmentum aliquod de *resurrectione* a *Sirmondo* ex Bibliotheca regia in lucem est retractum. *Cyclum paschalem* jussu *Theodosii Imp.* confecit, in quo notavit, quo die mensis festum, resurrectioni Christi sacrum, celebrandum esset. Initium ducit a primo Consulatu *Theodosii M.* A. C. 380. Index *Volumini* huic est subjectus.

LA VERA ISTORIA DI S. ROMOLO, VESCOVO, E Protettore di Fiesole, liberata dal Dottore PIER FRANCESCO FOGGINI dalle calunnie appostele in una scrittura pubblicata per Difesa degli Atti di detto Santo Apocrifi, e alla gloriosa memoria di lui ingiuriosissimi.

hoc est,

VERA S. ROMULI HISTORIA, EPISCOPI ET
 tutoris Fesularum, per D. PETRUM FRANCIS-
 CUM FOGGINIUM liberata a calumniis, insidio-
 se projectis in scripto quodam, quod inscribitur: Vin-
 diciæ Actorum illius Sancti apocryphorum, & in
 gloriosam ejus memoriam perquam in-
 juriorum.

Romæ & Luccæ, 1742, 4.

Plag. 11.

Constat hic Commentarius, diligenter compositus, proce-
 mio isagogico, & Capitibus tractationis septem. Occasio-
 nem

nem illi in literas redigendo suppeditavit libellus, cujus hic est index: *Difesa degli Atti di S. Romolo Martire, discepolo di S. Pietro Apostolo, stampati nel Primo Tomo dell' Istoria di Passignano, estratta da una Lettera scritta ad un suo Amico dal molto Reverendo Padre Maestro D. Fidele Suldani Vallombrosano.* Non quaritur, an *Romulus* ille exstiterit, an fuerit sanctitatis laude conspicuus, an veneratione sit dignus. Id vero in quaestionem venit, ac in praesens disquiritur, an Acta illa, quae *Fogginius* in *Historia monasterii Passinianensis*, ejusque Tomo priori, edidit, sint fide digna. Hoc ipsum negat pernegatque *Fogginius*, cujus eruditionem jam alibi celebravimus; idque ipsum propugnare contendit *Fidelis Soldanius*, Cœnobita Vallis Umbrosæ. Ne quis vero illi dicam eo nomine impingeret, quod in Episcopum *Romulum* visus fuerit gravior, vel ejus vitam sanctiorem dubitationibus exposuisset, Cl. *Fogginius* suarum partium esse existimavit, veram Episcopi *Romuli* historiam in lucem emittere. Doler, quod antagonista lingua scripsit populari, eumque, qui Acta illa haud reputat pro genuinis, genuini nominis Pontificium esse, negavit. Largitur, exstiterisse tempus, quo Mathematici ac viri disciplinarum periti pro Magis sint habiti. Illustrat hoc pronuntiatum labe, quam imperiti adperserunt famæ *Silvestri II*, *Francisci Petrarce*, *Petri de Abano*, *Francisci Stabitis*, & aliorum. Latatur, illud tempus effluxisse, quo barbaries, ignorantia, malitia, & superstitiosa pietas, ad optimorum virorum tantum valuit famam labefactandam. Criticam artem a malevolentia vindicat. Scripsit jam antea *Exercitationem de primis Florentinorum Apostolis*, & librum *de Romano D. Petri itinere & Episcopatu*. Nonnihil in utroque scripto sibi minus placuisse, significavit Anonymus in libello, *Appendice alle Novelle di Berna*. Quid Nostro in hujus libelli argumento haud probetur, id ipse vicissim modestie ostendit. Nunc ad rem ipsam. Capite primo Cl. *Fogginius* demonstratum it antiquitatem cultus, S. *Romulo* a *Falulanis* præstiti, colligitque notitiæ genuinæ de illo documenta, quæ adhuc existant, ac refert ea, quæ de reliquiis *Romuli* hinc inde translatis commemorantur.

Pag. 3.

4.

5.

10.

15.

- memorantur. Existisse S. Romulum, eumque sanctitatis laudibus floruisse, docet ex antiquissimorum templorum & altarium dedicationibus, in honorem ejus peractis, sanctisque ejus ossibus, quæ in basilica Fæfulana asservantur. Provocat ad notitiam *Jacobi Bavari*, Fæfularum Episcopi, ad A. 1028 & 1032 de *Romulo* apud *Ughellium* exhibitam. Exstat adhuc charta *Zenobii II*, Fæfularum Episcopi, A. 966 conscripta,
- Pag. 16. qua hic memorat, *se se venisse in ecclesiam B. Romuli Confessoris, ubi sanctissimum ejus corpus quiescat humatum*. Templum illud olim *Petro* Apostolo fuerat consecratum, ac ipsa est ædes cathedralis. Jesuitæ Antwerpenses haud dubitarunt Acta S. *Romuli* sublestæ fidei accusare, licet varii Autores ex eis hauserint maximam eorum partem, quæ de Vita S. *Romuli* in
18. literas retulerunt. Noster, ut fidem dictis suis conciliaret, respicit potissime ad lapidem sepulcralem & homiliam, laudibus *Romuli* olim dicatam, ac ad notitiam de translationibus variis, quibus corpus S. *Romuli* ex uno loco in alterum deportatum fuit. Suspicitur, S. *Romulum* Fæfulis, vel prope eas, natum fuisse, siquidem a prima sua pueritia servitio Domini in majori templo, S. *Petri* in honorem dedicato, fuit consecratus, ac Clericum ibi custodem, seu ostiarium, egerit. Obiit S. *Romulus* d. 6 Julii, ac sepultus fuit Fæfulis in templo, ubi altare est postea constitutum, cui adjecta est Inscriptio, cujus postrema exesa sunt & oblitterata. En initium ejus: *Messi hic Romuli corpus longa in pace quiescit, qui Chri cum primis jussa servaret ab annis, tum lector domini annis quindecim justus continuis probatusque fuit meritoque juratus ecclesie sancte diaconi est ordinatus honore*. Reliqua legi haud possunt. Constitit inscriptio tota versibus hexametris, sed legi poeticæ passim repugnantibus. Vox initialis *Messi* indubie denotat idem ac
21. *mi signori, domini mei*. Seculis jam barbaris Inscriptio hæc originem debet. Corpus *Romuli* A. 1028 ex æde cathedrali antiqua in novam fuit translatum. A. 1584, 17 Jun. novam translationem peregit *Franciscus Cattaneus da Diacetto*, Fæfularum Episcopus. Capite secundo exponit Autor de apocryphis S. *Romuli* Actis, quæ qui attente legerit, non potest non intra
23. omnem

omnem fidem ponere. Ridiculum enim est, *Romulum* hunc in silva uberibus lupæ fuisse enutritum. *Melchior Canus* jam repudiavit in *Locis theologicis II, 6*, ejusmodi fabulosas de Sanctis commemorationes. Non est, quod *Jacobi Bavari instrumentum* ad A. 1028 repetamus, primo *Conradi* Imperatoris anno exaratum. Secutus Auctor est illud *Ciceronis de Offic. II, 2*: *Contra omnia disputatur a nostris, quod hoc ipsum probabile elucere non possit, nisi ex utraque parte causarum esset facta contentio.* Nihil enim eorum, quæ in utranque partem de *Romulo* disputata fuerunt, omisit. Inprimis multum operæ in eo ponit, ut Inscriptionem, de qua diximus, *Romulo* huic, simulque *Seculo* quarto, vel quinto, vindicet. Homiliam antiquam, laudibus *S. Romuli* dicatam, edidit jam in *Exercitatione de Primis Florentinorum Apostolis.* Edere tamen parat opus aliud de *prima Thufcie Christianitate*, in quo differet de rebus ad *Romulum* spectantibus, nec non inter alia de antiquo *Passionario*, quod in tabulario *Fæslarum* aservatur, & manu scriptam illam continet Homiliam. Exponit in præfens sane haud pauca de antiquitate, autoritate, & momentis hujus Homiliæ. Autorem ejus appellat *Abbatem Teutonem.* *Capite quinto* in eo est, ut, *Romulum* illum nec *Martyrem*, nec *Petri* discipulum, fuisse, ostendat. *Zenobius* certe *Episcopus B. Romulum* vocavit *confessorem.* *Sexto Capite* differit de eis, quæ *S. Romulum* appellant *Martyrem*, monumentis. *Septimo* tandem, eoque postremo, *Capite* disquirat, an *Fæslis Romuli* olim extiterint complures. *Cl. Fidelis Soldanius*, tres *Romulos* extitisse ibi, sibi persuasit, nec tamen id *Cl. Foggino* potuit persuadere. Magna est *Duumvirorum* eruditio, industria, & existimatio, aliunde jam collecta. *Quare non opis est nostra, tantas componere lites.*

Pag. 31.

33.

47.

51.

54.

75.

LAUR. REINHARDI, S. S. THEOL. DOCTORIS,
Ecclesiasticæ in templo metropolitano Vinariensi, & in
Ill. Gymnas. S. Theol. Hist. & Moral. P. P. Societ. Lat.
Jen. & Teuton. Gwtt. Sodalit. Commentarius in Can-

U

ticum

Canticum Canticorum Salomonis prophético-histórico-dogmaticus. Præmissa est ejusdem nova hujus libri Chronotaxis.

Lemgoviz, impensis Jo. Henr. Meyeri, 1743, 8.
Plag. 8.

C*anticum canticorum* describere castissimos amores, quibus Christus & ecclesia in se mutuo feruntur, communis fere recte sentientium vox est. Pontificios, qui etiam de *Maria* Θεοτόκῃ cogitant, non moramur. Quoniam autem cura Christi in ecclesiam omni tempore tendit, & hæc nullo non tempore ipsi fide conjuncta esse debet, eidem fiduciam, & omnia amoris, obsequii, & cultus, officia præstare est obstricta; haud pauci sunt inventi, qui, in excellentissimo hoc Cantico delineationem prophetica[m] fatorum ecclesiæ, quæ per *septem*, sic dictas, *periodos* sint decursura, exhiberi, sibi persuaserunt. Quosdam illorum tantum nominabimus. Ex Pontificiis *Cornelius a Lapide*, ex Evangelico-Lutheranis *Casp. Hennischi*, ex Reformatis *Coccejus*, *Grænewegenius*, alii, eminent. Opponunt alii, inter omnes illos, qui hanc interpretandi viam sectentur, nullam esse concordiam, periodos alios contrahere, alios ampliare, alios statum ecclesiæ V. T. hic descriptum velle, alios id negare, initium a Novo Test. ducentes, descendere aliquando ad specialiores eventus, in quibus vacillare & labi per se facile. Hos inter arbitros sedere, nostrum non est. Prophetica interpretandi ratio etiam arrisit Venerando *Reinbardo*, qui multis jamdum scriptis nomen suum nobilitavit. Is pariter ad VII periodos Novi Test. *Cantici* hujus verba applicat; in constitutione autem & applicatione periodorum a superioribus discedit, ita tamen, ut, contentus generales characteres, singulis intervallis ecclesiæ majoribus proprios, indicasse, ad peculiare casus raro divertat. Sententia ipsius ex iis, quæ ex præfati Commentatione in medium adducemus, dilucidius apparebit.

In Chronotaxi præmissa rationem reddit totius *Cantici*, ad VII periodos Nov. Test. relati; cujus sensus sententiæ fundamentum

eam quærit in VII parabolis, *Matth. XIII* perscriptis, VII ecclesiis Asiaticis, *Apoc. II, III*, nominatis. Periodos ita digerit & applicat: 1) exhibet *statum ecclesie primæva ad tempora usque Neronis Cap. I, II*; 2) complectitur *statum ecclesie ab imperio Neronis ad tempora usque Constantini Magni Cap. III-IV, 16*; 3) progreditur a *Constantino M. usque ad manifestationem Antichristi, a Cap. IV, 6, ad Cap. VI, 7*; 4) repræsentat *statum ecclesie sub Antichristo pressæ, Cap. VI, 7-9*; 5) comprehendit *statum ecclesie, e Papatu egressæ, ad nostra usque tempora, a Cap. VI, 10, ad Cap. VII, 9*; 6) delineat *statum ecclesie paulo ante ruinam antichristianisimi, & in temporibus corruentis Papatus, & conversionis illustris gentilium & Judeorum, a Cap. VII, 10, ad Cap. VIII, 8*; 7) *statum ecclesie ultimis temporibus respicit Cap. VIII, 8 seq.*

Jam ad Commentationem venimus, ex qua quædam, quæ nobis præ aliis notatu digna sunt visa, enotabimus. *Cap. I v. 6* verba נטרתו שרי לא כרמי vertit, subintellecta interrogatione: *An vineam meam, quæ mihi data est, non custodivi? Gene v. 10* sunt realis fidei confessio, id est, vera Christianisimi praxis, sanitas ecclesie, bonaque Christianorum indoles, collum, mutua ecclesie inter presbyterium, reliquaque ecclesie membra, harmonia. *Cap. II, 2, lilium inter spinas* repræsentat ecclesiam, ex Judæis collectam, a fratribus multa adversa patientem. *Caput v. 6* est ipsi cum *Cel. Honorio*, filio, presbyterium, quod in ecclesia primas tenet, non dominio, sed ordine. Verba *v. 7 וְגַם אֶתְכֶם* reddit: *adjuro vos per ornamenta gloriae, & per virtutes agri, scilicet spiritualis.* Vox *turturis v. 12* est vox hominum, ex gentilismo ad Christianisimum in terra Judæa conversorum, doctrinam salutis, doctorum instar, explanantium. *Urbs Cap. III, 2, est Hierosolyma* spiritualis, speciatim *Roma*, & provincie, Romano imperio subjectæ, quæ plenæ erant persecutoribus veritatis cælestis. שמרי v. 6 sunt rerum ecclesiasticarum administratores, & ecclesie doctores. *Vers. 6* exhibetur chorus ecclesie triumphantis, constantiam militantis admirantis. *Sexaginta heroes, circumstantes lectum Salomonis*, sunt partim angeli, partim doctores. Sed, quoniam de his dicitur, fuisse ex heroibus Israel, de an-

Pag. 6.

9.

14.

16.

17.

19. 20.

24.

26. 27

- gelis cogitari non posse videtur. *Versum n* Autor refert ad tempora *Constantini M.*, quibus majestas regia Christi, antitypi *Salomonis*, solenni ritu est manifestata. *Dies*, de quo v. 6 *Cap. IV*, est tempus *Constantini*, quo institutio Christianorum, publica & privata, secuta est reddita. *Mons myrrba & collis thuris* est excelsus Romanæ monarchiæ mons, ita dictæ ob multas vexationes illatas Christianis. *Vers. 13 כפריים*, *cyprî*, vel potius fructus redemptionis per Christum, nempe experimenta pacis eum Deo *Eph. I, 6*, exhibentur. *Cap. V, 2*, notatur remissio prioris ardoris ecclesiæ, ubi externum nascia erat splendorem, sinceram tamen doctrinam adhuc amplexari gloriabatur, quæ quadrant in turbulenta tempora *Sec. IV, V, VI*. Verba v. 4 דורי שלח רג interpretatur Autor: *Dilectus meus extendit manum suam in candore*, atque ita *παραφράζες*: divinam suam potentiam in me excitanda manifestavit (*Act. XI, 19-21*), & sincerum maxime ac perennem amorem. *Vers. 7 Percusserunt me*, linguis suis, hæresium propagatricibus, *vulnerarunt me*, persecutionibus durissimis, quæ evenerunt *Sec. IV, V, & VI*, extra & intra imperium Romanum, *abstulerunt carbasum meum custodes munium*, id est, externus meus ornatus valde est diminutus, imo omnis libertas profitendi recteque colendi supremum Numen mihi penitus est ablata ab Episcopo Romano *Sec. VI & præcipue VII*. *Vers. 10 דגורל סרככה*, *instar vexilli erectus a myriadibus*, *Jes. XI, 10*, coll. *Exod. XVII, 15*, *Rom. XV, 12*. Vexillum exhibet signum Messiæ, qui est dux exercitus Jehovæ. Vexilliferi dicuntur doctores ecclesiæ Novi Test. *Act. IX, 5*, *Jes. XI, 12*. Verba v. 11 קוציתיו תלתלים רג convertit: *capilli ejus accumulati sunt nigri velut corvi*. Capillos explicat de Christi robore spirituali, quod inest regæ & pontificali ejusdem dignitati, secundum typos *Jud. XVI, 19*, *Apoc. V, 6*. *Genæ v. 13* sunt emblemata meritorum Christi, quæ arcolæ aromaticæ comparantur, tum quia Christi obedientia est sacrificium boni odoris *Eph. V, 2*, coll. *Gen. VIII, 21*, tum quia Christi nomen est simile unguento diffusio *Cant. I, 3*. *Vers. 14* ita exponit: *viscera ejus sicut nitor eboris, tecti sapphirs*. Viscera Christi significant tum eximiam ejus misericordiam, tum ejus in Deum

Deum patrem obedientiam *Pf. XL, 8, 9*. *Ebur* constantiam notat misericordiae, *testum sapphiris* nitorem & gloriam hujus misericordiae, & gratiam salutarem, quam sponsa largitur. *Crura v. 15* Christi omnisufficientiam indicant. Comparantur hæc *columnis marmoris*, quia illa constantissime persistit, nec hostibus cedit. *Innituntur stilobatis auri solidi*, tota rerum sacrarum sustentatio fundata est in sufficientissimo Christi merito, quod aliquoties auri symbolo in sacris venit. Implementum verborum *Cap. VI, 2*, secundum alios *v. 3*, invenit 1) in conversione *Francorum, Suecovum, Westphalorum, Helvetiorum, & Belgarum*, Sec. VII; 2) *Saxonum, & multarum Germania nationum*, Sec. VIII; 3) *Danorum, Suecorum, nationum Slavonicarum, & Bulgarorum*, Sec. IX; 4) *Normannorum, Polonorum, & Hungarorum*, Sec. X. *Regina v. 7*, aliis *8*, sunt ecclesiae particulares, puriora dogmata amplexæ, *pellices*, ecclesiae particulares impuræ, Christi nomen falso professæ, *puellæ innumerae*, cæcus populus, a Christo adhuc remotorum, ad illum posthac perducendorum. Qualis status ecclesiae externæ fuit post manifestationem antichristi. Elogium ecclesiae *invisibilis* habetur *v. 8*, aliis *9*, medias inter *Patris tenebras conservandæ, augendæ, tuendæ*. Instauratio ecclesiae per Reformationem prædicatur *v. 9*, aliis *10*, cujus auro-ra apparuit tempore *Jo. Wiclefi, Jo. Hussi, & reliquorum*. *Luna* est emblema ecclesiae *Pf. LXXXIX, 38, Jof. LX, 19, 30*. Illa est *pura & fulgida instar solis*, cognitio Jesu Christi in ea est clarissima, Evangelium in ea diem attulit, noctemque fugavit, corda fidelium calefacit sua doctrina de nexu justificationis & sanctificationis, *terrifica instar vexillationum*; terrorem enim hostibus Evangelii injicit. *MAN TET v. 10*, aliis *11*, non reddit cum aliis *hortum nucum*, sed *hortum bene putatum*, & intelligit ecclesiam evangelicam, a traditionum humanarum sordibus purgatam. Per *chorum duorum agminum v. 12*, aliis *Cap. VII v. 1*, intellectam vult tutelam sanctorum angelorum, coll. *Gen. XXXII, 2, 3, 8, 9, 11, Apoc. XII, 7 12*. *Honertus Theol. typ. pag. 54* intelligit duas acies ecclesiae evangelicæ, *Lutheranorum & Reformatorum*. *Cap. VII, 1*, aliis *2*, prædicatur felicitas ecclesiae evangelicæ, quæ dicitur *filia ingenui*, quoniam

pag. 53.

54.

54.

61.

62.

63. 64.

65.

66. 67.

- jugum traditionum humanarum penitus excuffit. Verba **וְהַמַּקֵּי יְרֵכֶיךָ וְהַמַּקֵּי יְרֵכֶיךָ** ita explicat: *emanationes femorum tuorum sunt veit monilia*, quibus verbis indicatur mirum incrementum ecclesie evangelicæ; femora quippe sunt emblemata fecunditatis. **כַּלִּי הַסֵּתֶר**, *calix rotunditatis*, v. 2, aliis 3, exprimit calicem eucharisticum, qui per Reformationem est restitutus. *Venter* representat corpus mortale fidelium, quod assimilatur *acervo tritici* ad certitudinem resurrectionis indicandam; dicitur *circumseptus liliis*, quia spes illis est facta, fore, ut statim ab excessu ex corpore suo perveniant in possessionem summæ felicitatis, nec, ut ignem purgatorium transcant, necesse habeant. *Duo ubera* v. 3, aliis 4, sunt sacramenta, a superstitionibus purgata. *Per collum* v. 4, aliis 5, quod inservit sono sermonis recte dilatando, designatur tonus Evangelii, qui in omnes terras Europæ exiit. Comparatur *turri eburneæ Salomonis 2 Chron. IX, 17, Neh. VIII, 4*, quoniam Christus ope Evangelii, recte annuntiati, thronum suum erexit cum insigni splendore, qui terrorem summum injicit antichristo. *Nasus sicut turris Libani attente observans constitutionem Damasci* exprimit 1) ecclesie evangelicæ vigilantiam in detegendis hostibus; 2) ejusdem fortitudinem & fidelium magnitudinem animi *Pf. XXVII, 5, Rom. XVI, 17*. Adhæc *nasus* est emblemata *iræ Pf. XVIII, 9, 16*. Significare igitur potest iram Principum protestantium, qua excitati de fœderibus pangendis fuere solliciti. *Rex ligatus in canalibus* v. 5, aliis 6, est Christus sponsus, ex cujus dotibus, tanquam canalibus, gratissimus bonæ fragrantie odor, & jucundissimus Evangelii sermo, instar effusæ aquæ fluunt. *Vers. 7*, aliis 8, præsignificatur Protestantium in bello tricennali constantia, & inde per pacem Westphalicam secuta victoria. *Ager* v. 11, aliis 12, est ecclesia Pontificia, terrestribus commodis in tenebris detenta; *pagi* sunt gentiles, a civitate Dei sejuncti. *Dudaim* v. 13, aliis 14, in agris crescentes, proferentes fructus amabiles *Gen. XXX, 14 seq.*; *spargentes ollivem suavem* effugiant Christianos evangelicos, ex Papatu, agro mundi, collectos, proferentes fructus fidei gratissimos; *res pretiosissima ante fores* effingunt gentiliam conversionem appropinquantem. *Cap. VIII, 1,*

VIII, 1, exprimitur votum coetus fidelium ecclesie Pontificie, societatem evangelicorum anhelantium. *Vers. 2* habetur invitatio illorum, ut evangelici intrent terras, a longo tempore nutui Pontificis Romani obnoxias, pollicentes omnem gratitudinem & liberalitatem. Vocatio Judaeorum & gentium exprimitur *v. 3*, qui per doctores Evangelii ad ecclesiam veram sunt advocandi. *Vers. 4* ecclesia, ex Judaismo & gentilitimo collecta, alloquitur Christum, Pontificem suum, cujus perpetuo amore se commendat. A *v. 8* ad *14* sistitur status ecclesie ultimorum temporum ad consummationem usque mundi. Breviter quidem S. Rev. Autor mentem suam explicat, sed multam meditando materiam præbet.

Pag. 79.
80.
81.
82.
83.
84-88.

TESTACEO-THEOLOGIA, oder gründlicher Beweis des Daseyns und der vollkommensten Eigenschaften eines göttlichen Wesens aus natürlicher und geistlicher Betrachtung der Schnecken und Muscheln, &c.

id est,

SOLIDA DEMONSTRATIO EXISTENTIÆ ET perfectissimarum virtutum Dei, ex naturali & spiritali cochlearum & conchiliorum contemplatione concinnata, a FRID. CHRISTIANO LESSERO, Ecclesiasta ad S. Jacobi & Martini Noriburgie, Ministerii Evangelici ibidem Seniore, ac Imperiali Acad. Nat. Curios. adscripto.

Lipsiæ, impensis Michaelis Blochbergeri, 1744, 8.

Alph. 3, Tabb. æn. 18.

Jam dudum eruditioni ac laboribus literariis Rev. Autoris debitos habuimus honores. Amplificat ac illustrat meritum suum idem eo ipso, quod hoc egregium maximæque operæ & multi temporis monumentum publico conspectui exhibet, omniumque consecrat utilitati. Præmisit huic Operi itagogen, qua momenta, apologiam, & utrum, hujus tractationis solide nitideque exponit. Recentet impedimenta, quæ in mora esse solent,

CUX

- cur plerique mortalium contemplationem rerum, quas Deus in naturæ theatro exhibuit spectandas, haud faciant suam. Condit catalogum scriptorum, qui de genere testaceo aliquid literis memoriæ prodiderunt. Præter *Aristotelem*, *Plinium*, *Ælianum*, commemorat *Matthiolum*, *Bellonium*, *Wilb. Roxdeletium*, *Conradum Gesnerum*, *Ulysses Aldrovandum*, *Fabium Columnam*, *Joannem Jonstonum*, *Olaum Wormium*, *Christophorum Merretum*, *Gualtherum Charletonum*, *Joannem Danielem Majorem*, *Ferrandum Imperati*, *Andream Chioccum*, *Nicolaum Antonium Stelliolam*, *Nehemiam Grew*, *Philippum Bonanni*,
 Pag. 30. qui *Museum Ath. Kircheri* scripsit, idque satis rarum, *Robertum Sibaldum*, *Joannem Lauerenzen*, *Oligerum Jacobaum*, & *Martinum Listerum*. Nec omittit *G. Eberh. Rumphium*, *Frid. Ruy-schium*, *Jacobum Pettiverum*, *Mich. Bern. Valentini*, *Richardum Bradley*, *Car. Nic. Langium*, *Jo. Christianum Kundmannum*, *Jo. Ern. Hebenstreitium*, *Franciscum Valentini*, *Jac. Theod. Kleinium*, *Jo. Phil. Breynium*, atque *Janum Plancum*.
 34. Addit deinde nonnihil de figuris testaceorum ari incis, ac eas, quas opera *Martini Listeri* suppeditant, collaudat. Subjungit tandem recensionem Virorum alphabeticam, qui in musea sua collectiones testaceorum intulerunt. Hisce adjicit in
 39. fine Operis Perillustrem nostrum Mecænatem, *Joannem Christoph. de Wichmanshausen*, *Jo. Georg. Haasium*, & Consiliarium aulæ rerumque metallicarum, *Trierum*. Distribuit tractationem in *Partes duas*. *Priori* notitiam de testaceis lectori subministrat. *Posteriori* in usum eorum & varium, & multiplicem, inquirat. *Pars* utraque rursus in *Libros duos* dispescitur. *Lib. Partis prioris prior* in octo abit *Capita*. *Primo* docetur lector, quid sint testacea animalia, quomodo appellentur, mutuoque differant. *Secundo Capite* de eorum generatione instituitur expositio. *Caput tertium* est satis copiosum ac diffusum, quippe quo divisiones ac genera testaceorum edisseruntur. *Capite quarto* de partibus testaceorum externis, *quinto* de membris partibusque eorum internis, *sexto* de illorum vita, *septimo* de sensibus eorum, ac *octavo* de testaceorum pulchritudine, tractationem sese dignam suscepit. *Libro Partis prioris*

prioris posteriori Capita quatuor continentur. Primum de lo- Pag. 725.
cis domiciliisque testaceorum est inscriptum. Secundo de mo-
tu eorum locali agitur. Tertio exponitur de nutrimento ac ci- 782.
bo illorum. Quarto adduntur nonnulla, quæ eis insunt &
accidunt, adjuncta. Pars secunda est Voluminis universi pars
fere quarta. Partis hujus peræque duo sunt Libri, quorum
priori usus, quibus testacea homines impartiant, expendun-
tur; posteriori usus, qui inde redundant, medici confide-
rantur. Hæc est Voluminis summa. In hisce cardinibus ver-
tuntur ejus partes ac membra. Capitibus singulis accedit me- 74.
ditatio, Philosophum Christianum ornans, ac ad Deum manu
ducens propius noscendum, ac justissime concelebrandum.
Sanguinem inesse conchis cochleisque, immo muricibus, ne-
gat. Testas earum æmulari lapideam naturam, docet. Red-
dunt ipsæ omnino, simul ac comburuntur, calcem. Cochleas
dividit in terrestres & aquaticas, hasque rursus differre tradit
pro domiciliis in aqua vel dulci, vel salâ. Principio rationis 81.
sufficientis utitur, ut, ex quo ostendit, conchas cochleasque
in numero rerum contingentium duci, Deum existere, do-
ceat. Ex concursu limosæ concretionis fortuito generari con- 86.
chas cochleasque, merito negat. Aristotelem hic fluctua-
re, demonstrat. Eas esse & mares, & scemellas partim divisim,
partim simul, addit. Androgynas dari cochleas, observatio-
nibus constat hortensibus. De hisce ita Rev. Autor disse- 89.
rit: Gestant genitalia in collis juxta sese invicem, ac ea una
cum parte carnis protendunt ex foramine, quod ex uno latere
inter magnum parvumque cornu sensorium sese aperit. In hac
parte evolvunt ea cochlea primo patentem genitalium rimam,
tum vero virgam genitalem, ac utrinque penem insclectunt in mo-
dum filii metallici, in lineam spiralem extensi supra utrumque in-
vicem, ut penis unius cochleæ vulvam alterius mutuo ineat, gra-
vidamque reddat. Dantur inter conchas præterea conchæ an-
drogynæ. Id vero negat Autor, androgynas cochleas sua ipsius
vi, vel actione, gravidas reddi. Prægnantes enim ipsæ fiunt ex
mutua penis insertione, & feminis, prolem excitantis, mutua
inamissione. Describit Noster apparatus omnem hymenæum,
 X
 quo

- quo cochleæ hortenses rebus veneris sese accingunt. Observationibus hisce nihil in regno animali est illustrius & præstabilius. Juvat enim nosse adminicula, quæ Deus sapientissime ad animantium genus propagandum constituit ac ordinavit. Murices sese per affictum, quo communicatur semen, reddunt gravidos. Ostreæ autem, glandes marinæ, ac nonnullæ concharum species, ita sunt androgynæ, ut suo instinctu ac intestina commotione sese ipsæ reddant prægnantes. Ova, e quibus conchæ cochleæque pronascuntur, expositione jucunda Noster illustrat, nec fœtus, in eis reconditos, ex experientia propria edisserere omittit. De humore lento, in quo ova illa delitere solent, diligenter commentatur, monens, dari quoque conchas viviparas. Ostreas autem innumerabilem ovorum copiam excludere, docet. Adde, quod cochleæ oviparæ ova, quotquot excluderunt, non curant, sed sorti ac tempestati relinquunt. Non est, quod operosissimam Autoris expositionem, qua omnes concharum ac cochlearum classes speciesque recenset, repetamus. Grata potius mente prædicamus eum, quem huic argumento impendit, laborem. Fabulam anilem, quæ, ex conchis tellinis pedatis, seu anatifervis, quoddam genus anferum in arboribus crescere, vulgavit, ipse merito refellit, originemque erroris demonstrat. Echinos marinos quoniam ipse non testaceis, sed crustatis, animalibus inserit, eorum rationem hoc loco haud habet. Principio indiscernibilium *Leibnitiano* assurgit. Tantam præfert modestiam, ut, singulas concharum & cochlearum species a sese descriptas esse, vel exponi posse, negat. Conchas cochleasque sine testis crustisve suis vitam agitare, vel agitare posse, negat. Testas artificiose decerptas recrefcere, initio autem tenues pellucidasque esse, docet. Ipsas periostio extrinsecus contestas esse, ostendit. Easdem crescere & resudare, monet. Volumina, seu volutas, contemplatur geometricè, easque a sinistra versus dextram inde a primo puncto introrsum sito procurrere, demonstrat. Excipit tamen ab hac regula cochleam Xauxus, in ora Indiæ orientalis Tutucarini solitam inveniri, & paucas alias. Res hic redit ad animantis, intus latentis, motus primos, eorumque

que ad alterum latus directionem primitus exercitam. Testarum usus spectat ad securitatem, durationem hibernam, caloris conservationem, atque ad ipsam pulchritudinem. Conchæ Pag. 491. sese valvis ambabus muniunt clauduntque. At cochleæ pleræque operculo instar ostii instructæ sunt, ne quid ipsis sit noxæ. De blattis Byzantinis Autor affert ea, quæ memoratu sunt digna, opinatus, Ebræos vocasse muricem *schetechet*. Nautilorum 496. nauticorum interiora studiose perspexit. Seram atque sphincterem cutis penscularius observavit. Testas concharum & cochlearum jucunda comparatione cum domibus contendit. Tum vero ex affectionibus testarum variis, quanta sit intellectus 507. divini amplitudo & gloria, solide docet ac persuadet. Si 512. qui obijciunt, ac prave monent, esse nonnunquam nonnihil in testis, quod a regula recedat, ii ignorant, eo ipso indicari excellentiam architecti, specialissimis destinationibus satisfacturi. Hinc Ven. Autori visum est ad corpora bestiarum, in quarum 525. contemplatione ars ipsius versatur, penetrare, & eorum structuram diligentissima perquisitione dignari. Caro earum cutibus circumclusa est. Cutis exterior, quam extra valvas, vel domicilium, collocat sese commovens bestia, papillis sparsa enitescit. Ea caute detracta, cuticula spectatori se pro- 528. dit subtilissima, eaque pertenuis, quæ universum bestię corpus, veluti indusio, circumquaque tegit, ac fibrillis vasculisque abundat. Corpus ipsum figuram domicilii æmularur. Pars, quæ domicilio affixa restat, musculis quibusdam ad testam adhæret. Cuticula detracta, prodit caro, quæ musculorum est congeries, ossium expers. Color carnis variat. Cochlearum caput plerumque est rotundum, collo carens, tergo æquale, & a plerisque intra carnem interventu musculorum aliquot retrahi potest, ab eis præcipue, quæ volutis, seu voluminibus, constant. In capitibus eminent antennæ, quas nostri vocant *Fühlkärner*. Ex non in singulis cochleis conchisque, nec eadem ratione figuratæ, reperiuntur. Ipsæ visuntur numero nunc binæ, nunc 532. quaternæ. Superiores longitudine excellunt, si additæ fuerint infra eas binæ. Aliæ instar tuborum ductilium procurruunt, ac in cerebrum retrahuntur; aliæ ramulos cornuum cervinorum imitantur

- imitantur respectu ductuum, ad latera prodeuntium. Quo modo antennæ retrahantur, *Swammerdammius* explicare tentavit. Addidit Noster suam quoque opinionem, factus tandem, plus Deum valere efficiendo, quam hominem intelligendo. Punctulum nigricans in extremo antennarum procedit ex nervo optico, ac oculi vicem sustinet. Sub eo antennæ glandulis abundant.
540. Nervos opticos, eorumque situm & usum, Auctor solide pericrutatus fuit. Nervum opticum vestit cutis tenuissima. Oculum ambit tunica uvea, ac retiformis. Ipse gaudet humore & aqueo, & vitreo, & cristallino. In antennis quibusdam oculi desiderantur; unde argumentari licet, eas generatim inservire persentiscendo, ut eadem ea, quæ videntur ipsis nocitura, evitent.
545. Os, vel foramen, e quo lingua exferitur, accommodatum est aquæ introrsum trahendæ, cibusque assumendis. Planta, seu pedamentum, vice pedis fungitur. Ad latus utrumque musculi fortiores ei adhærent, quorum beneficio cochleæ arboribus sese affigunt. Glandulæ, eis insitæ muscularis, promunt viscidum illud, quo cochleæ inhærescunt domiciliis suis. Pedum itaque, quibus carent cochleæ, locum sufficiunt illa pedamenta; immo cochleæ aquaticæ interventu illarum quasi squamis natant. Beneficio limbi cochleæ vel natant, vel sese commovent extrinsecus ac introrsum. Ut aer in limbum hunc ingredi possit, ad dextram limbus gaudet spiraculo. Aeris intrusi beneficio cochleæ aquis innatant. Prope exitum hujus spiramenti anus exstat cochlearum, exonerandis excrementis attemperatus. Volumina enim earum clausa sunt retrorsum. Sin vero utrinque cochleæ exitu gaudeant, ano locus est in exitu posteriori.
549. Pulmones cochleis terrestribus defunt. Defectum eorum supplet spiramentum illud, quod nostri *Lustloch* vocant. Cochleis terrestribus sunt labrorum species. Quorum inferius inservit cibus huc illuc movendis, ac ad guttur deducendis. Dentes ibi conspiciuntur, ubi mandibula hominum superiora solent esse sita. Dentes illi ex cornu furvo constant, quod quasi pecten, instar lunæ falcatæ incurvatum, conspicitur.
552. Figuram eorum Auctor scite describit. Cochleis, quæ nec carne, nec cibus, vescuntur, est modo proboscis,
- 554.

boſcis, qua ipſe tanquam ſiphone ſuccos aquamque trahunt, & quæ vicem linguæ ſupplet. De palato, non eſt, quod repetamus. De cerebro plura diceremus, niſi jam limites inſtituti migraviſſemus. De gutture, ſtomacho, omento, corde, hepate, ſacculo calcario, nodulo, vel ſacculo, purpureo, inteſtiniſ, eorumque motu perſtaltico, pene, & vulva, ad dextrum colli latus plerumque ſitis, de tuba *Fallopiana*, de utero, de ovario oviſque, de foetus amnio, de funiculo umbilicali, de parte adipoſa, de branchiis concharum, de medulla ſpinali, de nerviſ, de glanduliſ, de arteriſ veniſque, de muſculiſ, de ſucco per arteriaſ venasque circulante, de mucore, de ſemine, de chilo, de liquore nerveo, de bile, ac de reliquiſ reſtacearum gentium membriſ, præſtat conſulere Autorem, diligentiffime de hiſce commentatum. Reliqua prorfus omittere jubemur. Noſtrum eſt, inſignem Viri induſtriam, & ſolidam hæc talia traſtandi rationem, in publica orbis eruditi luce concelebrare, Lectoreſ ad ipſum dimittere, ac Deum in rebus creatiſ quoque viliffimiſ & abjectiſſimiſ maximum, potentem, optimum, omniſcium, & ſapientiffimum, cum ipſo obſervanter & pie venerari. Reſtat, ut ominemur, proximis centum anniſ librum de hoc argumento pulchriorem ſolidiſque elaboratum haud appariturum. Oramus vero eoſ, qui Oceano fluminibuſque accolunt, ut ſicilimenta adjungant, ne quid in hoc genere ſcientiæ prorfus deſideretur. Divinamus præterea & præſagimus, fore, ut hoc quoque Opus in Gallorum Anglorumque ſermonem propediem convertatur. Et quantopere geſtimus videre conſimileſ aliorum lucubrationeſ. Si interrogemur, quid potiſſimum in hoc Opere nobiſ placuerit, reſpondebimus, cœnam nobiſ dubiam appoſitam fuiſſe, ad palatum tamen illa manſura, quæ docent, Pag. 666. erraſſe *Carteſium*, opinatum, beſtias non niſi machinaſ eſſe & mechanicæ inſtrumenta.

Johann David Köhlerſ, P. P. im Jahre 1757 wöchentlich
herausgegebener Hiſtoriſcher Müſig - Beluſtigung
neunter Theil.

id eſt,

X 3

JO.

JO. DAV. KOELERI, P. P. GOTTING. EDITA-
rum A. 1737 hebdomadalium historicarum ex Nu-
mismatibus Deliciarum Pars nona.

Noribergæ, impensis viduæ Christophori Weigellii, se-
nioris, 1737, 4.

Alph. 2 plag. 18.

Gratissima deliciisque plena est vicissitudo illa, quam hæc pertractatio Numismatum lectorum oculis animoque infundit. De octo Partibus, quæ hanc præcedunt, suo jam loco differuimus, id unum dolentes, pauciora hic communicari posse ex amœnissimo vireto, quam Europæ politioris videtur interesse. Illud præcipue ducimus monendum, Præfatione Operis nuntia attingi laudes Perillustris *Gertaci Adolphi de Münchhausen*, Domini Strausfurtenfium, ad statum publicum Electoratus Brunsvico-Luneburgensis tuendum ornandumque delectissimi Administri Consiliariiique intimi, laudes, inquam, justissimas, quibus Vir tantus, Gottingensis Academiae conditor alter, cum *Joanne Zamoiscio*, *Michaete Hospitatio*, ac *Henrico Rantzovio*, quorum metalliones in hac Sylloge exhibentur, comparatur. Nec sibi defuit Cel. Autor, prædicans jure, Professores Georgiae Augustæ primos summa prudentia consilioque sapientissimo fuisse exquisitos atque delectos. Præfatione exequitur continuationem septimam sciagraphiæ, quam de plena Thalerorum collectione adornare instituit. Edisserit hic Thaleros Ducum Saxoniae, qua *Ernestinam*, qua *Albertinam*, profapiam. Primordia capit a Thalero quatuor filiorum Electoris *Joannis Friderici*, eique adjungit Thalerorum descriptionem, quos *Joannes Fridericus II* hic, & fratres, *Joannes Wilhelmus* atque *Joannes Fridericus*, junior, *Joannes Fridericus*, medius, ejusque frater, *Joannes Wilhelmus*, ac solus *Joannes Wilhelmus*, *Joannes Casimirus* & *Joannes Ernestus*, *Fridericus Wilhelmus*, Vinariensis, & frater ipsius, *Joannes*, Altenburgensis dominus, conjunctim, *Fridericus Wilhelmus* teorsim, ejusque filii, *Joannes Philippus*, *Fridericus*, *Joannes Wilhelmus*, & *Fridericus Wilhelmus* posthumus, tum conjunctim, tum divisim, feriun-

feriendos curarunt. In Thaleris *Ernesti Pii* recensitis subsistit; reliquos in Præfatione, ad *Partem X* afferenda, additurum sese, liberaliter pollicetur. Collectioni vero huic illa *Goldasti*, quæ hic Commentario suo *de Regno Bohemiæ* præfixit, adscripsit: *Perparum est, quod de meo apponitur. Sola structura mea est; ipsa autem fercula aliunde & ex stipe collegi.* Operæ pretium est meminisse, Cel. Autorem Comitum Saynensis ac Witgensteinensis, qui Comitatum Hohensteinensem ad breve tempus acquisiverat, duos cum erudito orbe communicasse Thaleros, admodum raros. Thalero primo, quo ipse Comes sibi Comitum Hohensteinensis titulum adscripsit, inscripta sunt verba ominosa: *Nullum simulatum est diuturnum.* Jam scire juvat, quinam Numi præcipuo quodam studio in hac *Parte nona* commentariis fuerint illustrati. In gratiam literati orbis dabimus illos succincte indicatos, quibus quippe haud licet copiosorem exhibere expositionem. 1) In limine Operis conspicitur præclarus Metallio *Georgii II*, Regis M. Britanniae, ac *Caroline*, Reginae, A. 1732 percussus, qui spectandam offert familiam potentissimi Regis universam in postica. Adji- Pag. 5 seq.

citur *Joannis Georgii Eckharti* tabula genealogica, quæ Reges Angliæ ex *Wodano*, seu *Odino*, ad præsens usque tempus deducit. 2) Eiusdem Regis Augustissimi Numisma, A. 1734 9 seq.

percussum, & cataractarum Hamelensium, recens structarum, memoriam exhibens, additur. 3) Sequitur Numisma mnemonicum urbis Hildeshemii, offerens insigne novum, a *Carolo V* concessum, cufum A. 1605. In recensendis urbibus Episcopatus Hildeshemien- Cel. Autor oppidulum *Sayfede* appellavit *Sayfede* pag. 20. Ut numus ille videatur illustratus, Autor summam *Vindiciarum Hildeshemiensium*, quibus nomen est *Affertio libertatis*, percentet. 4) Numus aureus urbis Magdeburgi cum imagine *Ottonis I*, conditoris, ac voto precis, ad A. 1590 referendus, Hildeshemiensem excipit. Magdeburgum certe jam *Caroli M.* ætate existit, commerciis cum gente Slavorum tunc exercitis, illustræ, quod ipsum patet ex *Caroli M. Capitulari II A. 805 Tit. VII de Negotiatoribus.* Chronici Moissiacensis ad A. 805 locus est memorabilis: *Quartus exercitus 27.*
perrenit

- perrexit cum navibus in Albia, & pervenit usque Maguedeburg, & ibi vastaverunt regionem Genetwanam. Nec non ad A. 806: Mandavit eis Rex Carolus adificare civitates duas, unam in aequilone parte Albia contra Magadaburg. Carolus M. ibidem templum S. Stephani extruendum curavit, teste Chronographo Saxone ad A. 938. Otto Magnus posthæc urbi insignia dedit incrementa. Ex quo factum est, ut ipse fuerit pro conditore ejus reputatus in literis bullatis Joannis XIII Papæ, in Diehmari Annalibus II pag. 15, Adamo Bremensi II. E. Lib. II Cap. 7, ac Sigeberto Gemblacensi ad A. 939. Cum vero urbs ipsa A. 1636 a Cæsare Ferdinando II confirmationem ac renovationem veterum ac novorum privilegiorum peteret, Benjamin Leuberus A. 1648 edidit gründlichen und historienmassigen Discurs über etlichen der Stadt Magdeburg gerühmten alten Privilegiis, & A. 1661 gründliche Erwegung der Sächsischen Stapel- und Niederlage. Leuberus imprimis, privilegia, quod Magdeburgenses A. 940 ab Ottone majores suos accepisse gloriabantur quondam, esse supposititium fictumque, comprobavit. Illius enim nuspam reperitur avtographum. In apographo prodit fraudem dialectus Saxonix superioris, ac versio Latine fabricata, quæ existat apud Goldastum Constitut. Imperial. Tom. I pag. 215. Nota chronologica, Diploma esse
- Pag. 32. falsum, facile neminem non convincunt. Nihilò secius Diploma hoc, quod *fundationem Ottonis* vocant, in Instrumento pacis Westphalicæ, Sueco ita ingratis Brandenburgici Electoris contendente, fuit confirmatum. 5) Hinc oculis sese ingerit Numus & unus & alter, probabiliter jussu Dagoberti II, Regis Austrasix, ante A. 678 percussus, quem Claudius Bouteroue, & le Blanc pag. 74, spectandum exhibuerunt. Quomodo Dagobertus hic in regnum Austrasix ex Anglia fuerit revocatus, scriptores Francix veteres tacent. Autor id exponit ex Jesuitæ Gothofredi Henschenii Diatriba de Tribus Dagobertis, Francorum Regibus, quem rectiora didicisse novimus ex Heddio Stephano in Vita S. Wilfridi, Episcopi Eboracensis c. 27, 33, Wilhelmo Malmesburiensi, aliisque. Antonius Pagi in Chronologia emendavit & supplevit inventionem Henschenianam,

schenianam, quam *Hadrianus* sibi *Valesius* deberi iactavit quidem, at iustis armis propugnare haud valuit. 6) Exhibetur pretiosum Numisma, A. 1567 percussum, representans Pro-Ducem Belgii ac Ducem Parmæ, *Margaretam* Austriacam. In antica dextrum faciei latus patet. Epigraphæ addita: MARGARETA. AB. AVSTRIA. D.ux. Parmæ ET P.lacentiæ. Caroli. V. Filia. In postica eminet pars templi anterior, ac in introitu supra gradum quartum fœmina, tenens dextra palmam. Supra adjuncta cernitur inscriptio: FELICI TVTELA. Illustratio numi capit exordium a ficta *Richilde*, scribendo *dominantium feminarum theatro* intenta, ac atro carbone notat pellices & concubinas dominationis avidiores. De reliquo *Margaretæ* dominatus fuit vani honoris imago. Imperium enim fuit penes *Granvellam*, cuius illa nexos politicos nonnunquam candide ad *Philippum*, Hispaniarum Regem, perscripsit. Cum ipsa Regem ad consilia moderata & optima allicere & impellere non posset, Dux vero Albenis ferrum flammisque miscere cœpisset; impetravit, ut imperio vicario, vel potius ejus titulo inani, ipsa expers redderetur, A. 1567 d. 20 Dec. 7) Excipit Numisma illud Numus mnemonicus, A. 1722 cufus, ut memoriam Abbatis *Loccumentis*, *Gerhardi Wolteri Molani*, qui studium irenicum ac Theologiam catecheticaam amavit, ad posteros transmitteret. Addita est vita viri, eaque ex propria ejus confessione magnam partem derivata. 8) Offert sese deinceps rarissimus Thalerus *Henrici de Bobenhausen*, Magistri Ordinis Teutonici, A. 1590 percussus. Incidit præterea Autor Cel. in Thaleros duos, Magistris Ordinis illius dicatos. Unus est Marchionis Brandeburgensis, *Alberti*, Magistri Ordinis per Borussiam; alter *Waltheri de Cronberg*, formam præferens diversam ab ea, quæ *Delic. histor. numism. P. III* fuit allata & illustrata. *Henricus* ille, A. 1572 d. 6 Aug. in Administratorem Magisterii Borussici ac Magistrum Ordinis Mariani Teutonici electus, ultimus existit, qui de recuperanda Borussia serio cogitavit. Ipse A. 1585 munia illa sua Archiduci Austriæ *Maximiliano* tradidit, habitatum concessit *Cron-Weisenburgum*, ibique exspiravit A. 1595 d. 15 Mart. . 9) Sequitur

Pag. 42.

57.

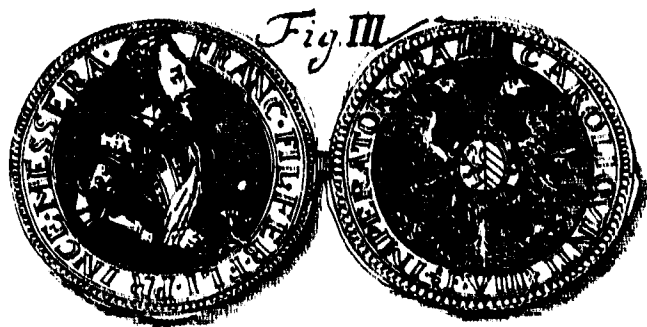
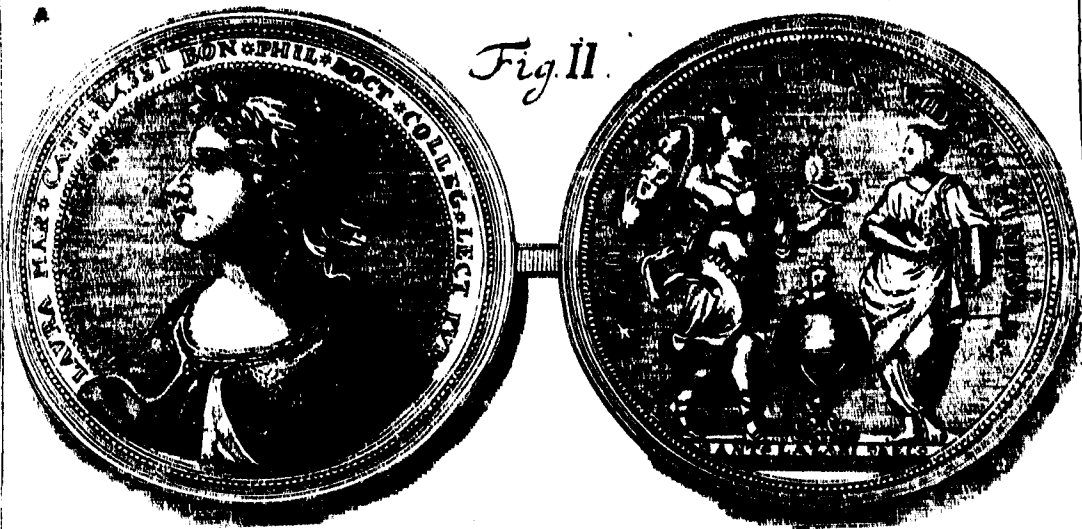
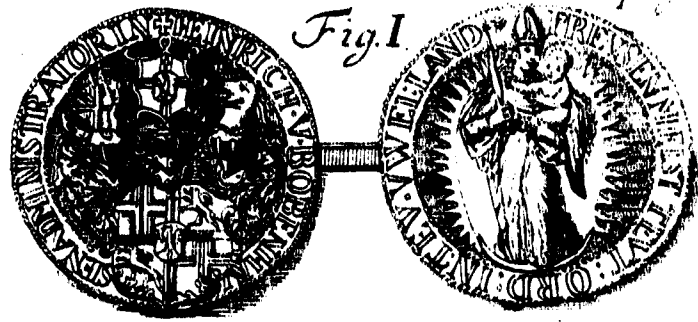
TAB. I

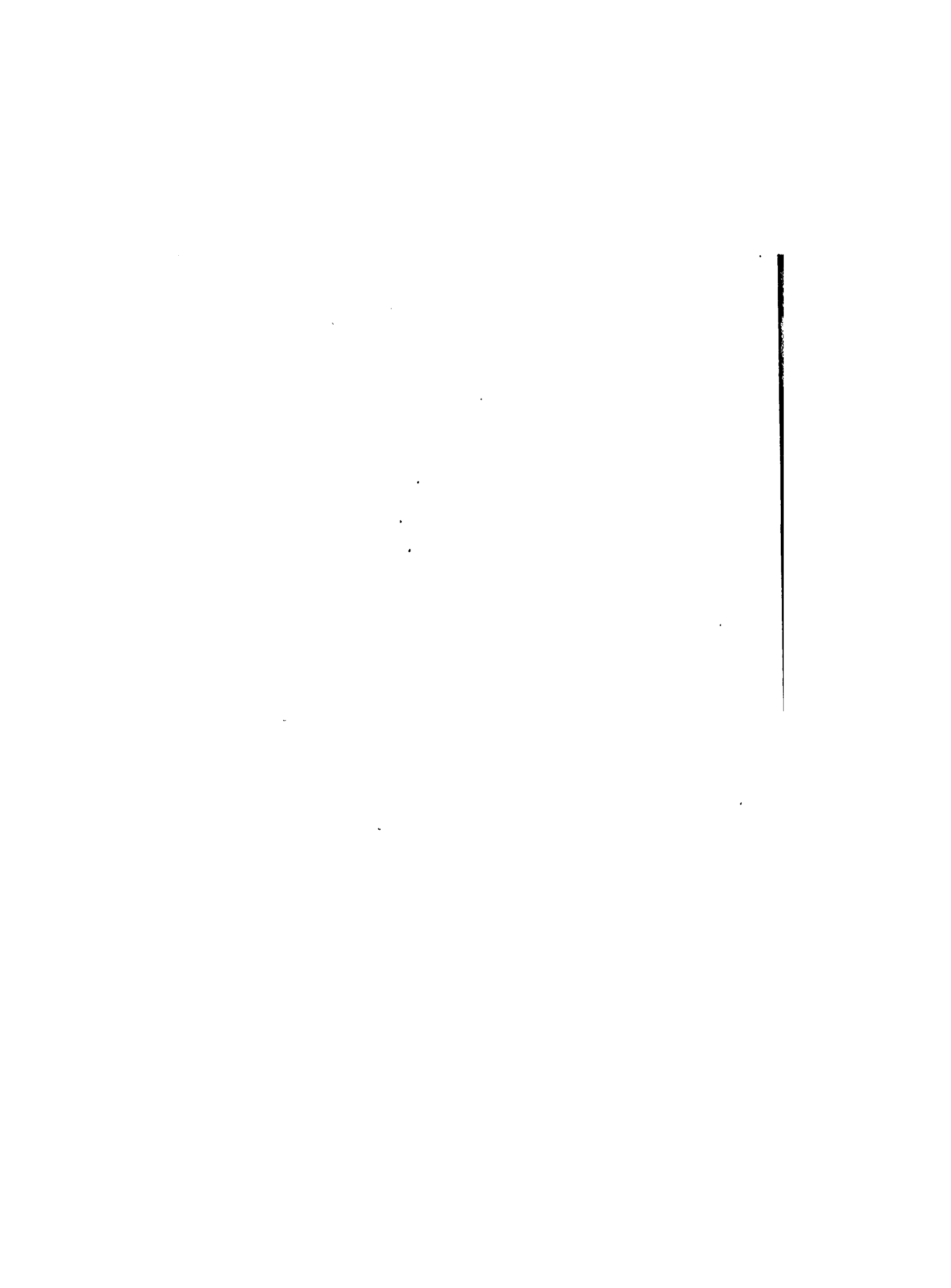
Fig. 1.

Pag. 62.

- Pag. 65. Bononientem Philosophiæ Doctrinam, Collegii Lecturicem pu-
 TAB. I blicam, Instituti scientiarum sociam, referens, A. 1732 percus-
 Fig. 2. sus. Ipsa fuit A. 1711 d. 30 Oct. e generosa familia Bononiæ
 edita, patre *Josepho*, lauream Juris utriusque ac sacra Theolo-
 giæ consecuto. *Cajetanus Tacconus*, Medicinæ ibidem Professor
 publicus, prima Philosophiæ elementa eam docuit, e quibus
 fructus excreverunt longe florentissimi. *Eustachii Manfredi*,
 Astronomiæ Cel. Prof. Bononiensis, Epistolam Cl. Autor inter-
 tendam duxit, e qua vitam & doctrinam Doctrinis inclytissimæ
 proprius nosse licet. Ex eadem patet, in *Supplementis* horum
 Actorum ad M. Julium A. 1732 pag. 243 legenda esse nomina
 foeminarum, *Lauræ*, Doctoratum naclæ, comitum, ita: D. Com.
Mariam Bergonzi Ranuzzi, & D. *Marchion. Elisabetham Ma-*
viam Herculani Ratta; ibidemque pag. 344 legendum esse no-
 men promotoris, qui *Lauræ* lauream doctoralem concessit,
Matthæum Bazzani. Recolimus merito in hujus *Lauræ* elo-
 giis memoriam *Bellizie Cozadina*, ante 200 annos Bononiæ
 37. florentis. 10) Vocat spectatorem porro Numus, memoriam A.
 1707 feliciter conjunctæ Scotiæ & Angliæ intra Britannicæ ma-
 gnæ nomen exhibens. *Anna* Regina scilicet perfecit opus il-
 lud memorabile, quod inde a *Jacobi I* ætate diligenter, sed
 frustra, fuerat tentatum, *Wilhelmi* consiliis attribuendum. 11)
 81. Sequitur Numisma, quo insignitur natalitius dies *Christiani V*,
 Regis Danorum, addito in postica titulo: *Arbiter maris Bal-*
 89. *thici*, A. 1686 publice emissum. 12) Non est prætereundus
Thalerus Wolfgangi, Comitum Palatini ad Rhenum, progenitoris
 communis omnium Comitum Palatinorum Rheni, qui adhuc
 sunt in vivis, A. 1565 cusus. Adjungitur ei ab Autore bio-
 97. graphia concinna, satisque pragmatica. 13) Rarior est Numus
Joune, Regiæ Navarrensis, ejusque filii, *Henrici*, Regis, A.
 1569 percussus, in cujus averfa legitur tessera militaris, even-
 tum tertii belli Hugonottici index: *Pax certa, victoria in-*
tegra, mors honesta. Exponenda hæc sunt in sensu disjuncti-
 vo. 14) Additur singularis rariorque forma septimi *Thaleri*, a
 campana nomen indepti, ab *Augusto*, Duce Brunsvico-Lune-
 burgico,

TAB. I ad Nov. Act. Erud. A. 1745 Mens. Mart. P. II
pag. 169. 170 et 171.

burgico, A. 1643 profecti. Septimus enim hic caret malleo, quo campana ad sonum edendum percellitur. Suffixa hic oc- Pag. 108.
currit series eorum, qui numerum Suecicorum exstiterunt
formatores. 15) Non omittendum duxit Vir Cel. Thalerum ra- 113.
rissimum *Francisci Philiberti*, Principis Masseranæ, A. 1613 TAB. 1
factum. Princeps hic patre usus fuit *Bessio Ferrero*, Marchio- Fig. 3.
ne Masseranæ, Domino, Sasavalli, matre *Claudina*, Sabaudicæ
terris orta, filia *Philippi* Comitis *de Raonis* dicti. Ab Impe-
ratore Principis Imperii axioma reportavit. Uxorem duxit
A. 1577 *Beatricem* Sabaudam, Ducis Sabaudorum, *Caroli Ema-
nuelis*, filiam naturalem, eaque defuncta *Franciscam de Grillet*.
Principatus Masseranæ intra Dioccesin Episcopatus Vercellen-
sis versus Mediolanum sese offert, feudum vero existit Pon-
tificis Romani. *Carolus V* hujus *Philiberti* progenitoribus
primus impertivit jus numos cudendi. Reliqua apud Auto-
rem sunt legenda. 16) Adspectu porro dignus est Numus Pag. 101.
mnemonicus, a Rege *Henrico II* in Gallis factus, notans ob-
sisionem, A. 1552 frustra a *Carolo V* Metis intentatam. 17)
Excipit illum Thalerus *Henrici I*, ex juniore prolapia Reussica,
Comitis & Domini *Plavix* ac *Schlaix*, A. 1679 percussus,
isque symbolicus. Reussi, seu Ruffi, vocantur Comites illi Illu-
strissimi ex *Henrico Ruffe*. *Henricus* enim *Advocatus in Plauen* 132.
in charta quadam ad A. 1289 testes excitat filios suos *Henri-
cum dictum Bobemum* & *Henricum dictum Ruffe*. Videtur ille
prior ita cognominatus ob matrem Bohemicam, posterior vero
ob aviam e Russorum Principibus procreatam. Videatur *Beck-
lerus* in *Illustri stemmate Ruthenico* pag. 257 seq. 18) Numus,
qui sequitur, repræsentat memoriam coronationis poeticæ, qui
spectatissimæ femine, *Christiane Mariane Ziegleric*, Romani
filie, A. 1733 d. 17 Oct. laurea ab Ordine philosophico Vitem-
bergeni fuit tributa. 19) Rarissimus est, qui huic succedit, 145.
Thalerus urbis *Corbaci*, in Principum *Waldeccensium* terra sitæ,
A. 1566 percussus. Urbis hujus proceres quondam contem-
derunt, ipsam ævo *Henrici IV* conditam, ac A. 1366 ab *Hen-
rico Ferrero*, Comite *Waldeccensi*, subactam fuisse. At *Co-
mes Volquinus* jam A. 1256 judicem suum *Corbaci* aluit. Co-
pote

- piose ostendit Autor, frustra esse, qui, Corbacum unquam fuisse in numero urbium imperialium ac immediatarum, sibi persuadeant. Id vero negari non potest, oppidanos Corbacenses jus numos cudendi a Comitibus conduxisse pretio interposito, eoque determinato. 20) Æque rarus est Numus, *Clementis VII* Papæ liberationem & fugam ex castro Angeli referens, A. 1527 factus. 21) Succedit ei Thalerus urbis Northeimii, A. 1671 cufus, isque satis rarus. De Comitibus Northeimensibus, Cœnobio S. *Blasii*, ac incrementis urbis ipsius, affunduntur lectu haud injucunda. Jus cudendi numos urbs conductio nomine haud secus ac Embeca, Hannovera, Osteroda, Göttinga, Hamelium, a Ducibus dicitur tenuisse. 22) Sequitur typus sesquithaleri, A. 1634 jussu *Georgii*, Ducis Brunsvico-Luneburgici, percussus in admonitionem fraternæ concordix, qua quatuor ipsius filii, principes juventutis, florebant. 23) Succedit Numisma, referens memoriam fidei homagialis ab Ordinibus Borussicis A. 1663 Electori Brandenburgico, *Friderico Wilhelmo*, supremum dominatum, eumque plenum, in Borussiam nato, nuncupatæ. Legi meretur expositio, qua Cel. Autor hunc numum illustravit. 24) Antiquitatem olet Numus rarior argenteus, annos inter 879 & 887 a *Bosone*, Rege Burgundiæ inferioris ac Provinciæ, publici juris factus. In antica exstant hæc: BOZO GRACIA DI REX; in postica: VIENNA CIVIS (id est, civitas). Operæ pretium est, *Bosonis* vitam, hic commemoratam, curatius evoluisse. 25) Non est, quod de Nummo sexdecimvirali Bernensi, ad A. 1737 referendo, aliquid summatim differamus. 26) Florenus dimidius, isque rarus, *Diana*, Principis sacri Imperii, Marchionissæ *de Havré*, eum excipit, in cujus adversa exhibetur eques loricatorum cum epigraphe: *Sanctus Mauritius Patronus Vinslinensis*. *Diana* hæc fuit uxor *Caroli Philippi*, Marchionis Belgici *de Havré*, filia *Wilhelmi*, Domini *Dammertinx*, ac *Annae Ferdinandi* Neo Comensis & *Magdalene*, ex Domino *Vinstingi* ac *Marschallo Lotharingiæ Joanne*, ultimo stirpis suæ, natæ. Conf. *Speneri Opus Herald. Part. spec. Lib. I Cap. 76 §. 8 pag. 308*. *Carolus* ille *Philippus* A. 1598 a *Rudolpho II* Principibus imperii fuit

fuit adscriptus, eo quod legatione Hispanica feliciter fuerat perfunctus. 27) Cel. Autor hinc exhibet primum Silesiæ Numum exequialem Ducis Lignitii ac Brigenfium, *Joachimi Friderici*, ad A. 1602. 28) Succedit ei rarissimus urbis Scutgardix Thalerus, A. 1522 percussus. Illustrationis causa adjunctum est Autoris colloquium cum cive Gottingensi *Erich*. Poruit hac ratione succurri fatigationibus, quibus serua subinde laborant. 29) Oculis deinde subicitur Numus sepulchralis, memoriam re- Pag. 225. præsentans *Henrici* Reuffici junioris, Domini Plawix in Gera, defuncti d. 3 Dec. A. 1635. 30) Animum tum pascit Numisma *Georgii II*, Regis Britannix ac Electoris Brunsvico-Luneburgici, memoriam initiatæ Academiæ Gottinganæ A. 1734 referens. Adjungitur ei loco expositionis primordium & fundamentum Academiæ hujus recentissimæ. 31) Exhibetur paulo 241. post Thalerus sepulchralis *Henrici VI* senioris Rusi, Comititis Dominique Plawix, qui animam Deo naturæque debitum reddidit A. 1698 d. $\frac{11}{17}$ Oct. Segedini, vulnere mortifero accepto. 32) Calamitatem publicam commemorat Numus rhomboidalis, jussu *Alberti* junioris, Marchionis Brandenburgico-Culmbacensis, A. 1553 cufus. 33) Ejusdem commatis, ac Marchionis, immo anni, atque formæ, licet minoris, est Numus ille, qui huic subjunctus apparet. Ad utrumque egregie facit diligens expositio, a Prof. Schwinfurtenfi, *Bocrifio*, profecta. 34) Attentione dignus est is, qui sequitur, Numus unilaterialis, celebrem Theologum *Joannem de Lasco* referens, A. 1557 cufus. Theologus ille Augustanæ Confessioni nomen dabat, re vera in doctrina de sacra Cœna reclamabat, vir dissidiosus, hæretificationis magister, ac Pontificatum in omnes affectans. Cel. Autor hanc ob causam Cl. *Bertramum*, qui *Historiam criticam Joannis a Lasco* edidit, ac secus statuit, haud putat affectandum. 272. & 36) Succedunt Numi tres, duo nempe Thaleri gemini, A. 1602 & 1607 a Silvestribus Rhenique Comitibus Dhaunensibus profecti, ac unus Ducatus duplus, A. 1607 percussus. Expositionem præstantissimam addidit D. *Henricus Christianus Senckenbergius*, quondam Prof. P. O. Gottingæ, nunc in aliam Giellensem Academiam amplissimo cum honore translatus. 37)

Fig. 289. Maximi moduli est Numisma, quo Eques *Joannes Laurentius Berninus*, architectus ac sculpsor Romanus, A. 1674 expressus repræsentatur. Ipse decessit A. 1680 d. 29 Nov. natus annos 82, vir invidus & æmulationis aliorum impatiens, pares qui ferre haud didicerat. 38) Recentius est Numisma illud, quod Regem Britannia Magnæ augustissimum, *Georgium II*, ac inaugurationem Academia Gottinganæ, exhibet, A. 1737 percussum. Illustrationis gratia additur epitome ex actis inaugurationis illius solennissime peractæ. 39) Adjungitur & Numisma secundum, ejusdem solennitatis index. Subjicitur reliquum inaugurationis, & carmen Prof. Cel. *Halleri*, quo averfa illius, *Palladem* & fœminam, cornu copiarum instructam, referens, illustratur. 40) Sequitur tertium, cui illustrationis loco accedunt versus *Georgii Matthia*, quo ideam Professorum Academiae *Georgiae Augusta* complexus fuit. En ex ea imaginem Cel. *Kæleri*:

*Nummi, scripta, libri, veteris monumenta novique
Temporis, & priscae nobilitatis avi,
Es series, permixta sibi, non rupta nepotum,
Historia pandunt intima claustra viro.*

41) Inde desleat ejus industria ad Numum mnemonicum, quo ossa *S. Norberti*, Archiepiscopi Magdeburgici, ac Præmonstratensium conditoris, ex Cœnobio *S. Mariae* Magdeburgico in Monasterium Pragense Strahov translata, ostenduntur, A. 1627 cuso. Magdeburgenses monent, ossa *Norberti* tum jam evanuisse, loco autem eorum Abbatem Strahovensem Archiepiscopi decimi *Henrici* sepulchrum aperuisse, ejusque secum ossa abstulisse. 42) *Bogislai X*, Ducis Pomeraniae, Thalerus, A. 1498 percussus, probabiliter vetustissimus est eorum, quos Pomerania vidit. Hic heros Pomeraniam tandem omnem ditioni suae submisit, defunctus A. 1523 d. 30 Sept. 43) Excipit eum Numus exequialis *Bogislai XIV*, qui Ducum Pomeraniae stirpem masculam clausit, A. 1580 d. 31 Mart. nati, A. 1654 d. 25 Maji defuncti. 44) Conjungitur merito cum eo femithalerus *Ulrici*, Ducis Pomeraniae & Episcopi Caminensis, A. 1622 factus ac percussus. 45) Ad easdem oras illustrandas spectat Numus Gryphiswaldiae stanneus, necessitate expressus & excusus

excusus A. 1631, cum Rex *Gustavus Adolphus* eam obsideret, Pomerania reliqua potitus. 46) Tum vero Cel. Autor in Gallias sese transfert, exhibito typo Numi mnemonici, qui refert Academiam Regiam Inscriptionum & Numismatum, a *Ludovico XIV* A. 1663 institutam. Ipse hunc numum eo imprimis nomine notat Deliciarum conditor, quod in averfa designet perigraphæ *fidem rerum gestarum*, imago autem in medio offerat spectatoribus *Mercurium*, instar opilionis, pedo innixi, recubantem. Consonante *Mercurius* ille bilinguis, fur, fraudum architectus, ostentator, & mendax, fidei rerum gestarum? *Autori* videtur Academia illa ejusdem fuisse moduli, quo existit *Ovidius*, cum caneret: Pag. 368.

Non mihi sunt vise Clio Cliusque sorores.

47) *Leonardus Vinci*, Florentinus, pictor suæ ætatis præstantissimus, vivit in Numo, A. 1669 percussio, & in expositione, qua vitam ipsius persecutus fuit diligentia Autoris indefessa. 48) Succedit *Vincio* Numisma, A. 1668 post pacem Aquisgranensem in gloriam Belgii fœderati cultum. 49) Tertium deinde offert sese Numus, sexui fœmineo sacer, nempe numisma, quo *Anna Dacieria*, *Fabri* filia, defuncta A. 1720, Gallorum decus, representatur. Juvat legisse vitam *Dacierie*, illustrando huic numo adjunctam. 50) Antiquitatem redolet typus Numi, ad *Abelem*, Regem Daniæ, fratricidam, referendi, A. 1252 circiter facti. 51) Succedit *Sixti V* Papæ Numus, in averfa justitiam exhibens, adjecta perigraphæ: PVBLICÆ. QVIETIS. PARENS. 52) Huic subjunctum apparet Numisma minus, *Ægidium Menagium* representans, Academiæ de *la Crusca* dictæ sodalem. In vita ejus, hic adjecta, id ei proprium traditur fuisse, ut laudibus suis nimium tribueret, dissensui ferendo minus habilis, præco fuimet. Quod judicium ipsius *Menagii* testimonio confirmatur ex *Tomo I Menag. pag. 164 edit. tert.* Nec tamen id videtur omittendum, ipsum fuisse virum eruditissimum, gentis suæ & ætatis *Ludovici XIV* ornamentum, in Germanos comem, commercio epistolari celebrem, memoriæ portentosæ plenum, vivaci ingenio instructum, ac sodalibus pergratum. 369.
385.
A. 1613

Pag. 416. A. 1613 d. 15 Aug. Obtreſtatores & inimicos habuit *Boilavium*, *Cotinum*, *Saleum*, *Buburſum*, & *Ballietum*, aliosque. Obiit A. 1692 d. 11 Aug. Supplementi loco accedunt Numi aliquot, quos ut designemus ſtrictim, res ipſa monet. Primas tenet tertius rarusque Thalerus *Kronemannianus*; cui jungitur Numus, A. 1610 in obſidione Juliaci, urgente neceſſitate, cuſus; atque ſuccedit Florenus aureus rariffimus urbis Stutgardia, A. 1520 percuffus. In calc. ſuffigitur *Jo. Chriſtophori Olcarii*, 425 ſeq. A. 1709, 12, editus, dudum rarior, *Prodromus Hagiologiae numiſmaticae Sanctorum & Sanctarum, Icones in Numis illuſtrantis.*

D. Samuel Scharſchmids Mediciniſche und Chirurgiſche Nachrichten, 1c.
hoc eſt,

D. SAMUELIS SCHARSCHMIDII RE-
lationum medicarum atque chirurgicarum Eteodromi
tres, multis novis obſervationibus, caſibusque, aucti,
aliquot etiam Figuris æneis illuſtrati, cum Præſa-
tione FRIDERICI HOFFMANNI.

Tomii III.

Berolini, impenſis Danielis Auguſti Gohlii, 1743, 4.
Tom. I Alph. 2 plag. 10, Tom. II Alph. 2 plag. 5, Tom.
III Alph. 2 plag. 13.

Pro eo, qui jam ab aliquo tempore fuit in re literaria, ſeculi
genio, ut res præcipue, quæ ad emendandos hominum
mores, caſtigandamque complurium ſtultitiam, pertinent, no-
vo inſtituto per partes, ſingulis foliis qualibet ut plurimum heb-
domade publicatis, inculcentur, Cl. etiam Autor nonnulla ex
rebus medicis, quæ ad valetudinem ſartam teſtamque con-
ſervandam, avertendosque morbos, & ſcientiam medicam
atque chirurgicam amplificandam, comparata eſſent, eundem
in modum ſingularibus qualibet hebdomade foliis ediſſere-
re, ante aliquot annos animum induxit, idque tam felici per
tres annos ſucceſſu, ut brevi illa tempore penitus diſtraheren-
tur.

tur. Quare nunc eadem in unum corpus coacta majori emporum compendio in lucem revocavit denuo, variisque simul observationibus & casibus, quos vocant, medicis auxit. Atque meruit omnino novam hanc curam, qua in plurium manus veniat, præclarum hoc Opus, in quo nunc quæstiones ex Diætetica, quas accuratius nosse, tot hominum interest, disceptantur, nunc singularia & nova morborum exempla ex Medicina & Chirurgia, expromuntur, doctèque explicantur. Ubique autem magna doctrinæ medicæ peritia, judicii acumen, soliditas, & perspicuitas, cum plana, & quibuslibet lectoribus, etiam non medicis, facile intelligenda, ad retinendosque animos accommodata, dictione, dignitatem hujus Operis præ reliqua libellorum medicorum, vernacula lingua exaratorum, face & sentina satis ostendunt. Ut Lectores nostri intelligant, quid in hac Collectione quærere habeant, singula ejus, quæ sparsim pertractantur, capita ad ordinem disciplinarum medicarum strictim hic indicabimus. Ad *Medicinam* generatim referuntur, quæ *P. II pag. 12* de fide medica, & *pag. 401* de quæstione, differuntur, an dedecus pariat, vel scientiæ incertitudinem indicet, si medicus in magno morborum periculo plures in consilium vocet medicos. *Diætetica* illustrant observationes quæstionesque *Part. I pag. 21*, an somnus meridians sanitati conducatur; *pag. 31* quantum detrimenti ex paucitate potus homo capiat; *pag. 46* quantum detrimenti potus nimis sanitati afferat, & an crapula levior eidem conducatur; *pag. 73* de usu & noxa thoracum; *pag. 106* de aere, ejusque in corpus nostrum effectibus; *pag. 180* de effectibus aeris gravis densique; *pag. 184* de effectibus aeris levis, rari, & tepidi; *pag. 205* an diæta nimis scrupulosa sanitati, & proverbium: *medice vivere est pessime vivere*, veritati conveniat; *pag. 250* in quantum quilibet sui corporis medicus esse debeat; *pag. 264* an eius potusque in desuetudinem deduci queat; *pag. 278* alvusne aperta esse debeat, licet nihil comedatur; *pag. 310* cur sternutantibus bene precemur; *pag. 381* de salubritate sacchari; *pag. 400* de salubritate salis culinarii; *pag. 426* an sanitati conducatur, intra duodecim a natali Jesu Christi dies vesci leguminibus; ex *Part. II pag. 81*, quid bonæ valetudinæ

dini magis congruat, semel de die, an bis, cibum capere; *pag. 134* de salubritate motus corporis post pastum; *pag. 168* fumusne tabaci post pastum congruat; *pag. 198* quamdiu dormire liceat; *pag. 295* de salubritate vini adusti in prandio; *pag. 341* an & qua ratione alvus quotidie laxa servari queat; *pag. 366* quantum intersit ad concoctionem ciborum juvandam, allevandamque, atque adeo conservandam sanitatem, eosdem fœtis masticare; ex *Part. III pag. 1* an & quantum sanitati conducatur, pedes a refrigeratione defendere; *pag. 94* an a strophilolo, tempestate turbida, nebulosa, & insalubri, ori admoto, quidquam opis sperare liceat; *pag. 145* quantum sudatio copiosa & vehemens homini sano conducatur; *pag. 203* de salubritate potus Coffeæ; *pag. 249* de necessitate & usu commotionis corporis; *pag. 288* uter magis valetudini suæ consulat, qui stando, an qui sedendo, studiis operatur; *pag. 343* de usu lachrymarum; *pag. 264* de noxa conclavium nimis calidorum; *pag. 386* de fame tanquam coquo optimo; *pag. 394* an sanitati conveniat, multis vesci jusculis, ab iisque prandium ordiri; *pag. 405* de noxa cibi multiplicis, præcipue aromatibus nimium conditi; *pag. 411* an fluxus menstruus in fœminis ad fœcunditatem sit necessarius. *Pathologia* amplificandæ inserviunt observationes ex *Part. I pag. 13* de calculis vesicæ, ex corporibus peregrinis, extrinsecus in corpus delatis, genitis; *pag. 36* de singulari lethaliqve vesicæ urinarie abscessu, cum urina non per urethram, sed aliquod in perinæo foramen, emissione; *pag. 39* de liene præter naturam magno disruptoque; *pag. 45* de hepate item corde disrupto; *pag. 53* de somnolentia diuturna, & stupore totius corporis singulari; *pag. 59* de fœminis ebriosis; *pag. 82* de hepate disrupto ex ictu ferale; *pag. 83* de apoplexia subito fatali, cum lienis corruptione; *pag. 117* de colica, singulari usu interno fistulæ tabaci, ad nigredinem usque infumatæ, primum exacerbata, posthæc curata; *pag. 123* de hominibus præ brutis animalibus, & sequiori præ masculino sexu, ad morbos proclivioribus; *pag. 132* de epilepsia assidue insultante, & quatuor horarum intervallo lethali; *pag. 134* de epilepsia continua; *pag. 149* de partu difficili gemellorum, quorum cuique suæ erant

secun-

secundinæ; *pag. 150* de partu infantis septimestris, cujus motum mater aliquot dies ante non percepit; *pag. 156* de morte subita mulieris gravidæ, ex usu remedii emetici; *pag. 159* podagra male tractata, & repulsa tandem lethalis; *pag. 173* de peripneumonia, tumore parotidum inflammatorio, & copiosa urinæ excretionem, soluta; *pag. 175* de partu infansito post prægressam febrem; *pag. 192* de diarrhœa, ex refrigeratione corporis sudantis enata; *pag. 200* de gonorrhœa diuturna; *pag. 214* de vermibus, e sinu maxillari per nares delapsis; *pag. 220* de febre acuta, in hecticam mutata, & abscessu auris dextræ curata; *pag. 234* de febribus intermittentibus, præsertim tertiam; *pag. 243* de febre catarrhali anomala, & quæ, licet perverfis curationibus variis tentata fuerit, tandem tamen feliciter, & sua propemodum sponte, cessavit; *pag. 283* de febre intermittente anomala, post excretionem nonnullorum calculorum renalium tandem penitus cessante; *pag. 285* de calculo renum, & cur frequentius in sinistro, quam dextro, rene reperitur; *pag. 303* de mensibus vehementi terrore confestim suppressis; *pag. 314* de apoplexia spasmodico-verminosa, & apoplexia generatim considerata; *pag. 345* & *352* de febre quartana; *pag. 362* de febre tertiana, paroxysmo septimo lethali, ex ulcere omenti orta; *pag. 364* an medicus in morbis, qui levioris momenti videntur, certam opem promittere, aut in conditione morbi summe periculosa ægotanti omnem vitæ sanitatisque spem eripere, queat; *pag. 373* de epilepsia symptomatice, usum corticis chinæ in febre tertiana secuta; *pag. 374* de obstructione iliaca post febrem tertianam; *pag. 392* de fonte & origine vomitus cruenti; *pag. 409* de somnolentia, per lapsum ex scalis efflata; ex *Part. II pag. 1* an, cervicali moribundis subtracto, mors allevetur; *pag. 17* an ex nimio gaudio mors oriri queat; *pag. 21* de morbo thoracis phthiæos simili, per intumescientiam vasorum sanguineorum in manibus pedibusque feliciter sublata; *pag. 22* de phthiæi, ejusque a febre hectica diversitate; *pag. 36* de fluxu menstruo ex pede; *pag. 53* de febre amatoria, cum disquisitione, sitne ullum amori remedium; *pag. 71* de suppressione urinæ post prægressam gonorrhœam virulentam; *pag.*

97 an frequens gallorum esus podagram concitet; *pag. 101* de otalgia vehementi; *pag. 103* de otalgia generatim; *pag. 112* de tinnitu aurium in sanis, & an aliorum de nobis sermones indicent; *pag. 141* de affectibus hypochondriacis, a podagra male tractata relictis; *pag. 143* de malo hypochondriaco; *pag. 157* de clavo pedum; *pag. 174* de tumore hydropico, in infante, post febrem literis quibusdam proscriptam, sua sponte discusso; *pag. 182* de atrophia; *pag. 253* an conveniat, egrotantem operose ad capiendum cibum invitare; *pag. 269* de febre epidemia tertiana duplici; *pag. 273* de consideratione febrium citate anni 1739 epidemiarum; *pag. 316* de affectus cancrofi generatione; *pag. 338* de febre tertiana gravidæ lethali; *pag. 362* de fausta multarum singularium molarum excretionem; *pag. 374* de catarrho extra ordinem vehementi; *pag. 380* de causis catarrhorum; *pag. 400* de iphacelo sub cute serpente, ex depositione materiæ arthriticæ orto; ex *Part. III pag. 38* de pudore in urina continenda sanitati noxio; *pag. 36* de apoplexia lethali, ex fluxus serosi in pede exsiccatione per metastasin exorta; *pag. 110* de hemicrania pertinaci, cum paralyfi palpebræ superioris juxta ac musculorum bulbi oculi sinistri conjuncta; *pag. 125* de doloribus capitis; *pag. 179* de gutta serena; *pag. 197* de homine gutta serena affecto, apoplexia mortuo; *pag. 198* de altero gutta serena affecto, peripnevmonia in paroxyfimo epileptico extincto; *pag. 199* de tertio, eoque phthifico, extincto; *pag. 201* de morte subita, ex liene disrupto orta; *pag. 202* de lethargo funesto; *pag. 231* de steatomate mesenterii singulari, in cadavere reperto; *pag. 232* de apoplexia lethali; *pag. 242* de singulari cordis conditione hominis post icterum demortui; *pag. 268* de lethargo funesto, post opii usum quotidianum viginti annorum; *pag. 270* de inflammatione pleuræ funesta, verisimiliter per insolitam intestinorum intumescenciam effecta; *pag. 273* de diarrhœa, pulmonis inflammationi accedente; *pag. 278* de asthma ex ventriculo & intestinis; *pag. 295* de tympanite lethali; *pag. 310* de morbo pectoris lethali, in quo nonnullæ pectoris partes ossæam duritiem acquisiverunt; *ibid.* de ossæ in capite reperto; *pag. 311* de pulsu exiguo, præcipue in morbis pectoris; *pag.*

328 an modicus morborum causam ubique perfecte & accurate exploratam habere queat; pag. 338 de hepate & pulmonibus disruptis; pag. 340 de foramine, in ventriculo post mortem re-
 pecto; pag. 362 de paralyfi lethali, post febrem intermittentem
 exorta; pag. 363 de mortis subitæ & extraordinariæ binis exem-
 plis; pag. 373 de inflammatione oculi dextri vehementi, sed
 feliciter discussa; pag. 577 de resorbtione humorum, in ocu-
 lum effusorum. In *Therapia* locum inveniunt observationes
 & quæstiones ex *Part. I. pag. 1*, præstetne, remedia evacuantia
 venæsectioni præmittere, an post eam demum adhibere; pag. 13
 qua ætate venæsectioni assuescere, quamdiu eandem continua-
 re, & an in senectute etiam eandem admittere, conveniat, item
 an a morte liberet venæsectio prima; pag. 108 fatiusne sit, ante,
 vel post, æquincitium venam secare; pag. 142 an pilulæ *Stabli-
 nae* hæmorrhoides efficiant; pag. 188 de morbo arthritico &
 rheumatico, singulari fonte Freywaldensi sublato; pag. 214 an
 mensis, quo rosæ efflorescere solent, medicationi præ aliis con-
 veniat; pag. 222 de usu emeticorum in restituendis mensibus;
 pag. 228 rectene in proverbio dicatur, multa multum pro-
 desse; pag. 232 de febre tertiana, subito curata; pag. 230 quo-
 usque tertiana tolerari debeat, & an febre intermittente affe-
 ctis noceat, templum, vel cellam, frequentare, vel super aquam
 incedere; pag. 255 de infaussto successu curationis, in morbo
 faucium, ad febrem tertianam accedente, per incongrua re-
 media domestica peractæ; pag. 259 an conveniat diebus cani-
 cularibus medicamentis uti; pag. 333 de frustū rectoque usu
 pediluviorum & maniluviorum; pag. 344 de febre quartana du-
 plici & contumaci, croco Martis aperitivo *Stablii* feliciter sub-
 lata; pag. 350 de febre tertiana, remediis incongruis in quar-
 tanam duplicem conversa; pag. 389 de febre intermittente a-
 nomala, cum vomitu cruento gravidæ feliciter curata; pag. 48
 quid de pulveribus febrifugis sit sentiendum; *Part. III pag.
 213* de nonnullis methodis curandæ luis venereæ per decocta
 & suffragia, cum quæstione, sine singularibus & novis re-
 mediis adhuc opus; pag. 170 cæcitas utriusque oculi feliciter
 curata; pag. 232 in quantum valeat proverbium: *Medice, cura*

te ipsum. *Chirurgia* novis augetur accessionibus ex observationibus *Part. I pag. 9*, de ulcere maligno, in collo vesicæ partibusque vicinis ex male tractata gonorrhœa orto, feliciterque curato; *pag. 27* de carie laminæ internæ ossis bregmatis in dextro latere, per trepanationem feliciter sanata; *pag. 64* de ulcere vaginæ uterinæ atque intestini, ex pello uterino, decem annos gestato, genito, feliciterque curato; *pag. 66* de læsione intestini coli, posthæc partibus externis accrescentis, per quam ultra anni spatium exiverunt excrementa; *pag. 94* de vulnere sclopetario utriusque pedis, ex quibus sinister amputandus, dexter autem tendine Achillis, utur penitus discusso, ita sanatus fuit, ut eo ad eundem uti ægrotans valuerit; *pag. 119* de amputatione brachii, carie infecti, feliciter peracta; *pag. 136* de operatione in infante, qui ocluso ano prognatus erat, feliciter peracta; *pag. 223* de calculo, in glandula maxillari genito, & feliciter educto; *pag. 294* de fractura cranii, sine singulari vi externa, quasi sua sponte, facta; *pag. 296* fierine queat, ut ossa corporis nostri sponte diffringantur; *pag. 307* an ex sternutatione certo intelligatur, venam sectam nunc coaluisse; *pag. 326* de steatomate perimagno in cavo abdominis; *pag. 369* de felici duarum herniarum incarceratarum operatione; *pag. 410* de concussionem cerebri, cum effluxu sanguinis ex auribus; *pag. 425* de vulnere sclopetario periculoso, & tamen sanato; ex *Part. II pag. 8* de casu singulari hominis, qui sibi ipse feliciter pedem ope ferræ amputavit; *pag. 42* de scroti sphacelati amputatione, feliciter peracta; *pag. 89* de vulnere, asperæ arteriæ dimidiam partem penetrante, feliciter sanato; *pag. 90* de vulneribus colli, & præcipue asperæ arteriæ; *pag. 95* de pede contuso, subito amputando; *pag. 120* de vulnere capitis lethali; *pag. 121* de fundamento periculi in vulneribus capitis; *pag. 219* de tumoribus glandularum externarum lethalibus; *pag. 235* & *240* de paronychia; *pag. 315* de tumore cancroso in scapula sinistra, feliciter curato; *pag. 358* de carie maxillæ superioris, per metastasin a febre male curata exorta; *pag. 17* de amputatione pedis, septem hebdomades tanquam membrum demortuum ex corpore vivo pendentis, feliciter peracta; *pag. 19* an membrum demortuum

tuum & putrefactum sua sponte decidere queat; *pag. 34*; de hernia, cum exulceratione intestini cœci conjuncta, operatione feliciter sublata; *pag. 61* cur ulcera tibiæ tam difficulter coalescant, & consolidata sæpissime magnam noxam pariant; *pag. 82* de infaulto cancri mammæ post salivationem eventu; *pag. 91* de testiculo interne osseo & piloso; *pag. 92* de verme, ex ulcere linguæ prodeunte; *pag. 325* de operatione labii leporini singulari; *pag. 374* de vulnere capitis cum extremitate fistulæ, fugendo tabaci fumo destinata, in oculo relicta; *pag. 401* de hydrocele duplici, cum testiculo cancroso conjuncta, operatione feliciter sublata.

Christian August Crusii Anweisung vernünftig zu leben, *ic. hoc est,*

COMMENTARII DE VITA RATIONI CONVENIENTER INSTITUENDA, in quibus, post expositam voluntatis humane naturam & indolem, officia naturalia, & præcepta prudentiæ generalia, nexu legitimo exponuntur a CHRISTIANO AUGUSTO CRUSIO.

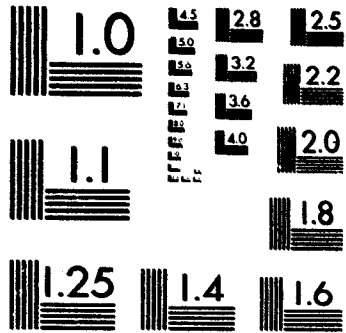
Lipsiæ, ex officina Gleditschiana, 1744, 8.

Alph. 2 plag. 12.

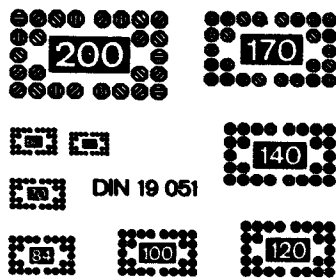
Quanquam post tot magnorum virorum industriam nonnullis omnis Philosophia practica ita expedita videatur, ut in ea nihil novi ulterius expectandum sit, præterquam quod novi scriptores suis verbis dicant, quæ ab aliis sexcentis æque bene dicta fuerunt, aut, quæ apud alios dispersa reperiuntur, pro suo quisque scopo colligant ac compingant; in eo tamen, quem jam delineatum imus, libello permulta occurrunt, quæ a novitatis gloria parum abesse videntur. Etenim non modo nova argumenta, & accuratum in concinnandis disponendisque veritatibus ordinem, in eo deprehendimus, quo fit, ut partim convincatur intellectus, partim universus Philosophiæ practicæ ambitus uno veluti obruto oculis subjiciatur; verum ejusmodi etiam capita Cl. Autor aggressus est, & sufficienter exposuit,

exposuit, quæ ab aliis aut omitti penitus, aut immerito fasti-
 diri; aut leviter tangi, & obscuriuscule potius eminenti sentiri,
 quam satis determinate cognosci, aut explicari, solent. Sed, si
 quid est, quod in Philosophia practica novum vocari potest,
 sine dubio hoc est. Facile enim concedimus, obscurum æqui
 bonique sensum, quem natura nobis ingeneravit, quique usu
 deinde & exemplis dijudicandis excitari & acui solet, se ad
 omnes omnino veritates, quæstionesque practicas extendere.
 Sed, in eo sibi elaborandum esse, intelligunt Philosophi, ut ex-
 inde distinctam, & solidis argumentis confirmatam, ordineque
 legitimo junctam, cognitionem eliciant, id quod vero multis lo-
 cis adeo impeditum & difficile est, ut omnes plerumque melius
 sentiamus & pronuntiemus, quam eorum, quæ docet natura,
 distincte rationem reddamus. Hoc vero a Nostro ita factum
 esse, ut lector cordatus videatur contentus esse posse, intelli-
 gent omnes illi, qui librum ipsum perlegere voluerint. No-
 strum est, quædam exempli causa, velut in satira, exhibere. Ut
 vita humana rationi convenienter agatur, partim virtus requiri-
 tur, partim prudentia. Utramque igitur tradendam sibi exillima-
 vit Cl. Autor, postquam animum appulerat ad commentarios de
 vita rationi congrua conscribendos. Præmisit initio theoriam
 voluntatis humanæ in peculiari disciplina, quam *Thelematolo-*
giam dixit. Virtutis deinde doctrinam tribus comprehendit
 disciplinis. Officia, quæ circa nos ipsos, id est, circa nostrum
 ipsorum statum virtuti convenienter conformandum, occupan-
 tur, *Ethicam* constituunt. Sequitur secundo loco *Theologia*
naturalis moralis, de officiis erga Deum immediatis, tertio de-
 nique complexus jurium & officiorum hominum erga homines,
 quem Autor *Jus natura stricte sic dictum* appellat. Quintam
 denique Opusculi disciplinam constituit *doctrina prudentiæ*. De
 singulis, quid præcipue nobis præstitum videatur, exponemus.
Thelematologia Autori est disciplina mere theoretica de natura,
 viribus, & operationibus voluntatis humanæ, ubi illa non, quo-
 modo esse debeat, sed quomodo sit, agat, muteturque, confide-
 ratur. Ad Metaphysicam illam referri noluit, quia Metaphysica
 non nisi veritates necessarias sibi vindicet, cum e contrario in
 volun-

voluntate humana quam plurima sint mere contingentia. Meretur ob ambitum suum peculiaris disciplina esse, doletque Cl. Autor, naturam voluntatis a Philosophis hæcenus nimis neglectam fuisse. Plerique Ethicæ quædam eo spectantia inseruerunt, sed pauca, & ad facultatem infinite multiformem intelligendam nondum sufficientia; quamobrem in Philosophia practica deinceps haud mediocres difficultates & obscuritates exortæ sunt. Illi vero ex recentioribus, qui doctrinam de voluntate Metaphysicæ intulerunt, non modo omiserunt multa, sed quam plurima etiam plane perperam dixerunt, & omnia ad intellectum referendo, verum animæ humanæ systema tantum non sustulerunt. Cl. Autor principia, quæ hic nexu systematico colligata, aucta etiam, & in præcipuis quibusdam capitibus mutata, exponit, accepta refert præceptori suo, ex cujus ore illa olim hausit, *Adolpho Friderico Hoffmanno*, Med. Doctore, Philosopho celeberrimo & acutissimo, qui Academiæ nostræ ante paucos annos obitu prematuro ereptus est. Voluntas est facultas spiritus, secundum ideas suas agendi. Constituit in anima peculiarem, & ab intellectu re vera distinctam, facultatem fundamentalem, aut potius facultatum complexum. Attamen notiones intellectus ubique tanquam suum correlatum præsupponit, ideoque facultas cæca dicitur. Bonitas est relatio entis ad voluntatem, quemadmodum veritas relatio entis ad intellectum. Sensus grati oritur ex perceptione convenientiæ status alicujus cum voluntate, & in casu contrario displicentiæ, aut dolor, existit. Potestas operandi voluntati triplex inest. Primo in intellectum agit, scilicet eum ad objecta dirigendo, unde attentio & meditatio composita oritur, & intellectus status multifariam mutari, imo etiam corrumpi, potest. Secundo in corpus agit, motus tum animales, tum naturales, tum vitales, efficiendo, quanquam duorum generum posteriorum nobis consciis non simus, eaque non pro lubitu, sed necessitate naturæ, perficiamus, cujus rei ratio redditur. Cl. Autor confutat systema *Cartesianum* & harmoniæ præstabilitæ. Systema autem influxus physici, quod adoptat, mirifice emendat, & clarius, quam fieri solet, explicat. Tertio voluntas quoque in se ipsa agit. Volitionum duplex genus datur. Volitiones, cum aliqua perpetuitate etiam sine proposito perdurantes, dicuntur instinctus, seu appetitus, ex quibus

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A

1:24

NOVA ACTA ERUDITORUM
LEIPZIG 1745

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 613 N 4⁰

bus averfationes contrarii fimul oriuntur. Ab his diftinguen-
da eft libertas, quæ eft facultas activitatem voluntatis internam
ita incipiendi, ut etiam, pofitis iisdem circumftantiis, omitti, aut
actio contraria fulcipi, potuiffet. Libertas probatur, & ab ob-
jectionibus vindicatur. Scopus ejus, & conditiones, fub qui-
bus agere poffit, dilucide exponuntur. Dividitur in plenam
& minus plenam. Prior non obtinet, nifi ubi fines, aut media
æquipollentia, occurrunt. Docetur, quibus conditionibus eligi
poffit id, quod iudicio intellectus ipfius tanquam minus bo-
num repræfentatur, & quomodo iudicia intellectus dein-
ceps fubito mutari foleant. Primaria libertatis regula hæc eft,
quod femper eligat inter objecta appetituum quorundam jam
conciatorum, ideoque femper præfupponat motiva, feu ratio-
nes inclinantes, quanquam non determinantes & cogentes. Ap-
petitus alii funt fundamentales, & a natura infiti, alii vero ex
his derivati & propagati. Ante omnia generales notari meren-
tur qualitates, quæ appetitibus accidunt, fcilicet quomodo
commoveantur; quod gradu celeritatis, roboris, & durationis,
in activitate fua differant, unde temperamenta animi, quæ vo-
cant, fcite deducuntur; quomodo ex volitione finis oriatur
volitio medii; quomodo fpe appetitus fufpendantur; quomo-
do habitus exiftant; quomodo ex uno appetitu plures gene-
rentur, dum crebra actione ad fpeciem, individuum, partem,
medium, effectum, fignum, fimile objecti fui, & fic porro, de-
terminatur; quomodo affectus animi gignantur, nimirum gau-
dium, rifus, timor, terror, ira, triftitia, & desperatio; quid
fit fortitudo, feu vis voluntatis; denique quod mutationes vo-
luntatis certas quoque mutationes in corpore comites habeant,
quantumque utilitatis exinde proveniat. Præter has qualita-
tes, quæ fingularum volitionum modos conftituunt, ab appe-
titibus quoque abstractione mentis ejuſmodi qualitates feparari
poffunt, quæ ipfæ inter inſtinctus, feu volitiones perpetuas, col-
locari poffunt, at tamen non peculiare facultates, fed potius
facultatum naturalium, actionumque earum, notabileſ circum-
ſtantia, funt. Hæ quidem funt cupiditas notionis objecti, aver-
ſatio oppoſiti, aviditas vivendi, cupiditas futuræ ſecuritatis,
appetitio perpetuæ activitatis, averſatio actionum fruſtranea-
rum, cupiditas poſſibilitatis, inſtinctus felicitatis, & guſtus mo-
ralis;

ralis. Appetitus insiti humanæ voluntatis dividuntur in animales & rationales. Appetitus rationales tres sunt; primo appetitus propriæ perfectionis, unde studium veri, cupiditas rationi convenienter agendi, studium honoris, opulentia, & sexcenta alia, emanant; secundo appetitus unionis cum eo, in quo perfectionem deprehendimus, cujus præcipua progenies est amor moralis; tertio instinctus conscientia, seu naturalis animi dispositio, qua ad legem divinam naturalem agnoscendam & reverendam ferimur, quæ pulcherrime vindicatur. Appetitus animales, cum enumerari nequeant ob rationes maximi momenti, quæ exponuntur, saltem ad certas classes referendi sunt. Dividuntur autem in duo genera, quorum utrumque insitam animæ notionem sui corporis præsupponit, cujus tamen, ne sibi ipsi noceret nimium, aut nimis independens esset, conscientia sibi esse non debuit. Alterum genus consistit in nisu, determinato modo per suum corpus agendi, alterum vero in appetitione obscura certi status corporis, unde de corporis voluptate & dolore, multisque admirabilibus, quæ natura animantia docere dicitur, ratio satis accurate redditur. Ex his facile intelligere putamus Lectores nostros, in hac Thelematologia non recoqui sexcenties dicta, sed maximam partem recentia tradi. Et, quanquam occurrant aliqua, quæ brevi recensione memorata paradoxa videri possint, fidenter tamen speramus, fore, ut, qui tractationem perspicuam, & in ipsa brevitate laxam, Autoris ipsius adeat, aut calculum ipsi adjiciat, aut saltem ejus ingenii acumen, & in meditando *ἀξιόβητον*, non contemnat. Jam ad ipsas Philosophiæ practicæ disciplinas progrediamur. Primum locum obtinet *Ethica*, seu disciplina de statu hominis, & præcipue animi, virtuti convenienter conformando. *Primum Caput* de virtute in genere præcipit, legisque naturalis existentiam invidis argumentis copiose demonstrat, quæque eo spectant, notiones explicat. Autor ipse fatetur, se *Caput* hoc non partem Ethices, sed Philosophiæ practicæ universalis, venditare, quam tamen, tædii evitandi causa, peculiari disciplina complecti noluit, sed potius, rerum divisione facta, Ethicæ & Juri naturæ inferendam duxit. Est autem lex divina naturalis ejusmodi voluntas Dei moralis, qua ea, quæ perfectioni rerum essentiali congrua sunt, a spiritibus, ratione utentibus, libere ex

obedientia & amore erga Deum ob omnimodam suam ab eo dependentiam fieri vult. Dari ejusmodi legem, partim a posteriori ex insito conscientiae instinctu, nec non ex natura felicitatis animi humani, partim a priori ex notione perfectionis divinae, evincitur. Duplex igitur legis naturalis obligatio statuitur. Altera dicitur obligatio prudentiae, quae in nexu officiorum cum felicitate humana, etiam adhucdum sine Deo spectata, consistit. Altera vocatur legalis, quae ex sanctitate divina, vi cujus bonum ubique, ideoque in actionum quoque liberarum conformatione, necessario vult, simulque ex omnimoda nostra a Deo dependentia, originem ducit. Prior ad ipsos quoque atheos spectat, sed sine altera neque veram virtutem parit, neque legem naturae contra objectiones eorum, qui clam scelera committunt, in tuto collocat. Quare improbantur illi, qui non nisi alterutram docent. Afferitur igitur officiis internus suus cum perfectione rerum essentiali nexus, quem internam actionum bonitatem vocant. Sed illa, nisi ad voluntatem divinam referatur, non est bonitas vere moralis. Virtus igitur, quod sit vere virtus, id habet a voluntate Dei. Sed ideo lex naturae non ubique mutabilis est, quia voluntas illa divina, ex qua proficitur, non est actio libera, sed attributum Dei essentialiale, scilicet necessaria & immutabilis veri boni appetitio. Poenarum necessitas deducitur ex necessitate differentiam constituendi inter eos, qui legem divinam servarunt, aut violarunt, quae quidem differentia ut ubique sceleris magnitudini proportionalis sit, non sufficere poenae naturales, sed etiam morales a Deo constitui debent. *Capite secundo* scopus vitae humanae demonstratur, qui in eo consistit, ut homines sociali studio virtutem in animo suo libere informant, exercent, augeant, praetereaque jus habeant, vitae hujus bonis legitime fruendi, quo facto, ad aliam perpetuam vitam transeundum est, quae recte factorum praemia, scelerum poenas, distribuet. Scopus igitur primarius vitae est virtus, secundarius indolentia & voluptas. Singula per partes rigidissime demonstrantur, & praesertim ex argumentis moralibus animae humanae immortalitas afferitur, doceturque, eam non ex animae essentia, sed ex voluntatis divinae erga creaturam rationalem relatione, evinci debere. Jam *Caput tertium* de conformatione animi virtuti conveniente agit, nitidissimam-

dissimamque virtutis effigiem ob oculos ponit, in qua tuta omnia & pacata conspiciuntur, dum intellectus ad veritatem, voluntas ad obedientiam & amorem Dei, assuefacta est, omnesque reliqui fines his, tanquam primariis, sine ullo veræ voluptatis, aut tranquillitatis, detrimento subjiuntur. Magis ea cognoscitur, dum *Capite quarto* oppositum juxta ponitur, nimirum malum morale. Probatur ejus existentia, imo propagatio. Origo ex abusu liberæ voluntatis operose repetitur. Limitationem animi ad originis mali rationem reddendam non sufficere, ostenditur. Blasphemum de Deo malo commentum refutatur. Scelerum potiora genera ex primis principiis eruuntur. Subjunguntur *Capite quinto* remedia mali morales. Monstratur, quam impossibilis & insufficiens sit emendatio naturalis, & quantopere & exoptanda sit, & requiratur, revelata religio, cujus criteria demonstrantur. Dein non vulgaria amovendi mali morales subsidia subjiuntur, ex ipsa animi humani indole deprompta. *Capite sexto* scopus vitæ humanæ secundarius, indolentia scilicet & voluptas, speciatim excutitur. Præcipitur de summo bono. Media exquisita ad augendam vitæ tranquillitatem & voluptatem, avertendumque dolorem, commendantur. Explicit disciplina *Capite septimo* tradendis virtutibus, quæ circa voluptatem doloremve nobis incumbunt, continentia, castitate, temperantia, modestia, laboris patientia, & sic porro. Jam alia sequitur disciplina, de officiis erga Deum immediatis, quæ *Theologicæ naturalis morales* nomine insignitur. Hæc, ut alia taceamus, præcipue se commendat novo augmento de officiis erga Deum immediatis circa assensum. *Caput* illud ita comparatum est, ut magnam utilitatem polliceatur, sed in epitomen redigi non facile queat. Causæ & rationes, nec non diversa assensus genera, a primis principiis reperuntur. Deinde aliquot propositionibus demonstratur, quantopere scepticismus universalis in ipsam Deum, intellectus nostri autorem, injurius sit, & quibus de causis obligatio oriri possit, ejusmodi veritatibus, qui ad cultum Dei spectant, firmissime assentiendi, etiamsi non ea, quæ alibi obtinet, methodo, attamen rationi convenienter, probentur, imo etiamsi aliquid, quod comprehendi non potest, contineant, & quomodo nihilo secius tuto caveri possit, ne decipiamur, aut illa animi pii submissio in superstitionem, aut habitum quemcun-

que veritati inimicum, abeat. Succedit tertia de officiis naturalibus disciplina de juribus & officiis hominum erga homines, quæ *Jus nature stricte sic dictum* inscribitur, simulque perspicua *Juris publici & gentium universalis* principia complectitur. Brevitatis studiosi non nisi pauca decerpemus. Ante omnia reliqua pars Philosophiæ practicæ universalis traditur, quæ compluribus consistit jurium officiorumque divisionibus, porro regulis applicationis legum naturalium, & præcipue de expediendis jurium officiorumque naturalium collisionibus. Hæ quidem animi attentione præcipue dignæ videntur. Adeo enim arduæ sunt, ut a plerisque aut silentio prætermitti, aut ejusmodi regulis generalioribus comprehendere, soleant, quæ ad exempla dijudicanda vix sufficiunt. Non putamus, æquum lectorem inficiaturum esse, Cl. Autorem in iis explicite & determinate tradendis non infeliciter defudasse. Et, quanquam fugitivæ lectioni molestiam facessere videantur, fatendum tamen est, superato labore isto, *Jus nature* demum perspicuitate & certitudine illa se commendare, quam iniqui censorum illi passim abjudicant. Communissimum *Juris nature* principium hoc constituitur: animum humanum virtute, jussu & amore Dei innixa, eo compelli debere, ut omnes amet, omnibus ea tribuat concedatque jura, quæ sibi ipse, iisdem positis circumstantiis, arrogaret, idque accurate observet, quod tum sociali, tum naturali, hominum nexui conforme est. In persequendis officiis communibus accessionibus quibusdam aucta videtur doctrina de officiis erga inimicos; de læsionibus; de veracitate, mendacio, & simulatione: ubi triplex mendacium, dolosum, temeritatis, & imprudentiæ, constituitur; de officiis gratuitis; de jure reparationem damni exigendi, quod compluribus regulis exponitur. Pergit deinde Autor ad ea officia, quæ quisque circa se ipsum societatis humanæ causâ observare tenetur. Hic placere præcipue, quæ de scandalis, de decoro, & de eligendo vitæ genere, ac vocatione, quam vocant, naturali, disputantur. Criteriâ scandalorum sollicitè exquiruntur. Decorum dicitur, quod tanquam signum perfectionis debitæ in aliquo consideratur. Dividitur in decorum virtutis, quod signis virtutis continetur, & decorum elegantix, quod perfectionum accidentalium signa exhibet. Hinc quoque in definienda obligatione ad decorum cum distinctione respondetur. Ubi de con-

contractibus agitur, distincte docetur, quanam potestas sit contractuum vi, aut dolo, obtentorum. Dominium etiam in statu naturæ statuitur, quanquam in statu civili objectum ejus latius pateat. Acquiritur dominium in statu naturæ non nuda occupatione, multo minus divisione, sed ejusmodi occupatione, quæ cum infumto labore, vel etiam rei ulteriore elaboratione, conjuncta est. Tunc enim ob amorem, quem mutuo sibi homines debent, nemini jus relinquitur, alterum fructu laboris sui frustrandi, unde jus domini cognoscitur, re illa ita utendi & fruendi, ut sine ejus consensu extra collisionis casum omnes alii ab utendi, vel furripiendi, jure excludantur. Attamen pro eo statu, in quo nunc res humane versantur, dominium in statu naturæ externa securitate caret. Dominium in homines plane improbat, exceptis hostibus bello captis, & quidem ejusmodi hostibus, quos libertati reddere prudentia vetat. Quapropter nusquam justum est intrinsecus, nisi ubi ad evitandum malum majus faciat. Dominium in statu naturæ etiam per hæreditatem legitime derivatur. Momentum & sanctitas matrimonii severe vindicatur. Obligatio conjugum non ex solo contractu, sed ex officis erga universam societatem, demonstratur, contractui vero relinquitur, ut personas conjugum determinet. Hinc perpetua sunt matrimonia, nec solvi debent. Polygamiam Juri nature advertari, pluribus rationibus asseritur, ex quibus hæc quoque est, quod mares & femina æquali fere numero nascantur. Attamen monogami non est officium absolute necessarium, sed contingens, & in contingenti hujus mundi conformatione fundatum. Officia liberorum erga parentes non ex sola grati animi obligatione, sed ex naturali quoque dependentia, cui, tanquam ordinationi divinæ, congrue agendum est, reperantur. Jusjurandum non producit obligationem plane novam, attamen auget eam, quæ alioquin aditura erat. Leges civiles vim obligandi legalem a lege divina naturali ad præsentem mundi statum applicata accipiunt. Mores gentium naturam legis naturalis non nisi hoc modo inducere possunt, quod, ubi obtinuerunt, tanquam conditiones pactorum tacite considerari, & præsuppositi putari, possint. Limites potestatis civilis non extenduntur ultra ea, quæ ob publicam utilitatem imperantur. Majestas etiam pacto vi exacto acquiri potest. Contractus, quos majores posterorum nomine ineunt, non ideo obligant posteros, quod majores horum nomine decernere potuissent, sed quia bonum publicum alioquin nunquam in tuto collocaretur. Jura majestatis in ecclesiam ita limitanda sunt, primo ut ne in universum

contra

contra naturam religionis agatur, deinde ut ne ecclesie communia jura denegentur, quae aliis societatibus in republica conceduntur, ex quibus fontibus permultae regulae accurate derivantur. In bello ideo injustum est contra Principes per veneficia & sicarios agere, quia Principes aequae ac reliqui homines non omnibus placere possunt, attamen dictis insidiis tum defensionem, tum possibilitatem in gratiam cum hostibus redeundi, via pracluditur, & omnis Principum securitas tollitur. Genes, perpetuo bellantes, tanquam hostes generis humani, a quovis sub jugum mitti fas est. Pacta, coactione bellica extorta, servanda sunt, ne omnis gentium securitas pereat. Quinta, quae superest, Auctoris nostri disciplina est *doctrina prudentiae*, ubi, post praemonita quaedam generalia, ante omnia facultates, sic dictae, fundamentales, seu bases & fontes omnes prudentiae, constituuntur. Huc refert Auctor respectu intellectus animi attentionem, multarum sensationum, tum propriarum, tum alienarum, collectionem, denique perpetuam animi praesentiam, ut ex tempore consilium capere & exequi possis. Intuitu voluntatis commendatur fortitudo, hilaritas, & sanitas gustus moralis. Tandem in consuetudine cum aliis opus est arte placendi, & dexteritate de aliorum judiciis conjectandi. His expositis subjunguntur regulae de mediis finium suorum prudenter comparandis, sciteque applicandis; quae ad tria redeunt capita: primo, ut obtinendi scopi faciles reddantur, porro, ut securitati eorum consulatur, denique, ut eodem consilio plura simul promoveantur. In hisce doctrinis ita versatur Cl. Auctor, ut non vulgaria, passim etiam parum expectata, occurrant, quae vero per compendiam exhiberi nequeunt. Prudentiam privatam *duo* constituunt *Capita*, quorum *alterum* de indagandis animis, *alterum* de subsidiis, honoris, amoris, & amicitiae, tractat. Reliqua enim, quae huc referri solent, Auctori adeo plebeja visa sunt, ut in Philosophia locum vix mereantur. Circa indagandos animos accurate discernit indolem virium fundamentalium animae, & statum earum, consilia, affectus, temperamenta, passiones, fines absolutos & subordinatos, fines absolute & comparative summos, indagacionem animi, & conjecturas de actionibus futuris. Prudentia politica in *duo* *Capita* dispelcitur. Primo de republica constituenda agitur, ubi de regiminum formis exponitur. Subsequitur & claudit Opus tractatio de republica bene administranda. Regulae ejus partim generales sunt, partim speciales, ad bona tum Principis, tum civium, respectu rerum domesticarum, & relationis ad alias gentes, procuranda. Universum Opusculum eo potissimum fine conscriptum est, ut praelectionibus Academicis interserviret. Brevitati igitur studuit Auctor, easque demonstrationes, quae ex antecedentibus ab exercitioribus facile perspiciuntur, omisit, saepenumero etiam uno comprehendit paragrapho, quae pluribus plagulis suffecissent. Attamen scribendi genus ita comparatum est, ut, his, qui meditari consueverunt, jucundum valde, & sine uberiori collustratione perspicuum, futurum esse, confidamus.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Aprilis Anno MDCCXLV.

JO. JACOBI MASCOVII COMMENTARII DE
*rebus Imperii Romano-Germanici a Conrado I
usque ad obitum Henrici III.*

Lipsiæ, impensis Jo. Jacobi Schusteri, 1741, 4 maj.

Alph. 1 plag. 9.

Quam inculta sit Imperii Romano-Germanici historia, qui illam consulere opus habent, quotidie experiuntur. Habemus præclaras multas Historias speciales; multa singularia capita elaborata, locorum, familiarumque, memoriæ eruta, Chronologicæ rationes diligentius subductæ sunt. Sed operæ pretium erat illa omnia ad Imperii universi historiam referre, talenque nobis dare, ut non eventus modo, sed causæ quoque eventuum, & consilia, ac hominum, per quos res qualibet acta fuit, ingenia, clarius paterent. Ergo multum debemus Illi Autori, qui cum in antiquis Germanorum rebus, tum in hoc imprimis Opere, formam Historiæ nostræ dedit. Habemus ab eo veteres populorum Germanicorum res *XVI Libris* vernaculo sermone scriptas ad illa tempora, quibus Francorum regnum ad *Carolingos* delatum est. Quibus ubi ipsa *Carolingorum* historia, uti spem in Præfatione hujus Operis facit, accesserit, omnis Germaniæ vetustas sibi constabit. Interea specimen hoc Historiæ mediæ ævi dedit, quo nomine venit universum illud temporum spatium, quod post *Carolingorum* stirpem a Principatu *Conradi I* ad excessum usque *Sigismundi* Imperatoris porrigitur. Præcipuum consilium fuit deligere,

Bb

atque

atque apte componere, quæ ad universi Imperii statum & conversiones pertinerent. Temporum ordinem sollicitè servavit. Utque veritatem, qui debet esse historiæ finis, certius assequeretur, non nisi æqualium scriptorum & probatorum Diplomatum fidem secutus, ubique Autores, quos sequitur, indicat. Sæpius & loca ipsa subjecit, ea præcipue, quæ prisca moris vestigia quædam, vel alias res memorabiles, continent. Nonnulla in finem rejecit, uberius illustranda, eaque proxime una cum vitis sequentium Imperatorum daturum se pollicetur. Orationis quoque in Commentariis ea concinnitas, is nitore, est, ut Ill. Autor jure meritoque primus in Historia Germanica (quemadmodum *Catullus Sallustium* in Romana primum appellavit,) vocari possit. *Liber I Conradi I & Henrici I* res continet. Breve *Conradi* regnum vix ulla re memorabile est, nisi quod primus apud Germanos, posthabito *Carolo Simplicè*, regnavit. Sub *Henrico* Saxone jam convalescit regnum. Ibi pax, cum *Carolo Simplicè* composita, fœdusque initum, memoratur, quo *Carolus Henricum* Franciæ orientalis, *Henricus Carolum* occidentalis, Regem agnoscit. Ita tum duo Franciæ regna mutuo Principum populorumque fœdere stabilita sunt, alterum Orientale, seu Teutonicum, alterum Occidentale, quod Gallicanum, interdum etiam Francicum Latinum, vocaverunt. Commendant præterea initium regni hujus induciæ, ab Hunnis in novem annos impetratæ, iisque durantibus instaurata militaris disciplina, & multa oppida munita. Falso tamen ludorum equestrium, seu Torneamentorum, origo isti tempori adscribitur. Vicini Slavi, Dalemicii, Haveli, Milcieni, præliis attriti, tuendoque limiti Præsides impositi, a quibus Marchiones Misniæ, Brandenburgi, Lusatia, originem traxere. Tum ordine narratur, quomodo Lotharingiæ regnum *Henricus* asseruerit, prudenter usus dissidiis, quibus eo tempore Francia occidentalis agitabatur. Præcipuam autem celebritatem dederunt *Henrico* cæsi A. 993 prope Mersburgum Hunni, liberataque per longum tempus a sævo hoste Germania. In eo prælio vexillum, angeli imagine insigne, portatum ante Regem fuit, quali etiam *Otto Magnus* usus est. Inprimis lectu digna sunt, quæ

§. 18 & seq. de statu Imperii Occidentalis Italicæque & urbis Romæ inferantur. Illa vero hoc loco commemorare congruum erat, quoniam deinde sub *Ottone* cum Germania junctum fuit Romanum Imperium. Hic *Berengarii* Augusti Imperium, & *Rudolphi II*, Burgundiae Regis, conatus, & regnum *Hugonis*, luci suæ redditur; quæ dum persequitur Autor, Patriciorum quoque urbis Romæ conditionem, & ipsius Marozii dominatum, nec non *Arnulphi*, Bavarie Ducis, irritam adversus *Hugonem* in Italiam expeditionem, explicat. *Liber II Ottonis M.* historiam complectitur. Hujus initia civiles & externæ turbæ agitant, donec, pace cum *Ludovico*, Franciæ Occidentalis Rege, inita, regnum firmasset. Mox ipse multa pro *Ludovico* hoc egit, cum exercitu profectus in Galliam, & concordia denique inter eum & *Hugonem* Ducem conciliata. Sequuntur Italicarum rerum conversiones ab exitu *Lotbarii* Regis. Ex connubio enim *Ottonis* cum *Adelheide* afferendi regni Longobardici, & instaurandi Imperii Romani, occasio nata est. Sed initio *Berengarius II* cum filio *Adalberto* Italiæ regnum e manu *Ottonis* in beneficium accepit. Mox civile bellum *Ottoni* adversus generum *Conradum*, Francorum Ducem, & filium, *Ludolphum*, Sueviæ Ducem, gerendum fuit. Utrumque Ducatu multatum fuisse, observat Autor. Annum 955 illata Hunnis ad Augustam Vindelico- rum clades nobilitavit. Ex civili autem bello ortus Saxonicus motus, quem *Picmannus* junior, & *Ecbertus*, ambo primariæ in Saxonia nobilitatis juvenes, concitarunt, junctis sibi Slavis Rhetariis. Hos acri prælio superavit Rex, in quo maxime virtus *Geronis*, Marchionis, eminebat. Inter hæc frater *Ottonis*, *Bruno*, Coloniensis Archiepiscopus, Lotharingiam omnem auctoritate & consilio regebat. Is cum summa virtute & in gerenda Republica dexteritate tantum literarum amorem conjunxerat, ut in itinere & castris etiam secum libros haberet. Ad statum autem provinciarum melius tuendum inferiori Lotharingiæ *Gosfridum*, Ducem, superiori *Fridericum*, præfecit. Unde duplicis per Lotharingiam Ducatus origo. Ubi demum ad illa tempora provehitur historia, quibus *Otto* Italicum jam regnum,

regnum, atque Imperium ipsum Romanum, obtinuit, Augustalibus insigniis A. 962 a Papa *Joanne XII* ornatus, dum urbanos motus, nec non Regum *Adulberti* & *Berengarii* casus, enarrat Autor, formulam, etiam asserti Germaniæ Romani Imperii explicat; in qua illud præcipuum fuit, ut, quem Germani Principem elegissent, illum Itali quoque & Romani Regem atque Imperatorem acciperent. Quale vero jus Augustorum circa electionem Romani Pontificis fuerit, post mortem *Leonis VIII* apparuit. Tum enim *Otto* rogatus a Romanis, ut autor eligendi Pontificis fieret, Episcopos duos, Spirenses & Cremonenses, Romam ad habenda comitia misit, in quibus adesse una cum clero delectos e nobilibus & populo, mos adhuc erat. Ita *Joannes XIII* Pontifex creatus est. A. 966 novam in Italiam profectionem adornavit Imperator, firmandi & amplificandi Imperii causa; quod ut melius perficeret, *Ottone*, filium, Collegam Imperii sumit, quem *Joannes XIII* Papa Romæ in natalitiis A. 967 coronavit. Hic consilium *Ostonsis* de Apulia & Calabria imperio suo adjicienda, & *Luitprandi*, Cremonensis Episcopi, ad Principem Orientis, *Nicephorum*, legationem, gestumque in Apulia bellum, eleganter narrat. Pax demum cum *Joanne Tzimisce* composita est, cujus summa fuit, ut *Joannes Ostonem* Occidentis Imperatorem agnosceret, Romam cum Exarchatu, Principes etiam Capuæ, Beneventi, & Salerni, ipsius imperio permetteret; Ducatus autem Neapolitanus, & quicquid Græcis per Calabriam & Apuliam supererat, in jure & potestate illorum maneret. Ubi bella interea per Germaniam gesta persequitur Autor, imprimis detinere Lectorem suaviter poterunt, quæ de Abotritarum & Vagriorum Regulis, & de *Micislao*, Polonorum Duce, interserit, a quo primam Historia Polonica certitudinem repetit. Sed non minus legi merentur, quæ de institutis ab *Ottone M.* Episcopatus, & Metropoli Magdeburgensi, tum & de tentata Rusorum conversione, deque reditu Imperatorum in Germaniam, & exitu demum *Ostonsis*, subjicit, quem ait *Magni* cognomen virtute moribusque haud minus, quam felicitate promeritum & potentia, in dubio reliquisse, plusne Romanum illi, an Germanicum,

mapicum, nomen debeat. *Tertius Liber Ottonum II & III* historiae dicatus est. Sub *Ottone II* bella cum Danis, cum *Henrico*, Bavariae Duce, *Boleslao*, Bohemo, & *Micislao*, Polono, hic longe aliter, ac vulgo fieri solet, panduntur. Multiplex deinde cum *Lothario*, Franciae Occidentalis Rege, bellum exarsit, qui Lotharingiae regnum occupatum ibat, *Ottone* illud Germaniae suae fortiter vindicante. Per ea tempora gravibus urbs Roma concutitur turbis, excitante *Crescentio*, quae demum adventu *Ottonis* A. 980 compositae sunt. Sequitur *Ottonis* in Apulia & Calabria bellum, & accepta ad Basentellam a Saracenis clades. Conventus inde Veronae A. 983 haberi coepit, in quo filius Imperatoris, *Otto III*, Rex eligitur. Exitu ejus anni Imperator ipse Romae defunctus est. Laudat in illo Autor insignem in bonas artes amorem, & erga viros, qui illis praecellerent, liberalitatem. *Ottonis III* infantia, cum tutorem requireret, in grave periculum Rempublicam adduxit. *Lotharius*, Franciae Occidentalis Rex, quasi praesidio futurus imbecillae aetati, Lotharingiae imminet. In Saxonia *Henricus*, patruelis Regis, sub eodem tutelae nomine regnum invadit, fidens praecipue Poloniae ac Bohemiae Ducum studiis. Eminuit in ancipite hoc rerum statu *Willigisi*, Archiepiscopi Moguntini, virtus & prudentia; qui praecipue autoritate sua & consilio regnum *Ottoni* puero, tutelam vero matri, *Theophania* Augustae, conservavit. Volupte erit legere hic, quae illi Autor de educatione & institutione Regis inseruit. Exstant adeo Epistolae duae, *Ottonis* nomine ad *Gerbertum*, clarissimum ejus aevi Philosophum, scriptae, quibus de rebus nonnullis, ad literarum studia pertinentibus, consulitur. Non intactam hic omisit Autor ingentem rerum in Francia Occidentali conversionem, cum, defuncto A. 987 *Ludovico* Rege, *Hugo Capetus* ad regnum profectus est, praeterita in *Carolo* Duce veterum Regum stirpe. Exponit deinceps Italiae & urbis Romae ab obitu *Ottonis II* statum, nec non *Theophaniae* Augustae in Italiam profectionem, & *Hugonis*, Tutelae Marchionis, in Imperium & Domum Augustam merita. Dum Slavica bella Regem puerum in Germania distinent, maritimam Saxoniae Frisiaeque oram affligunt

piratæ, qui, ex Septentrione profecti, haud secus ac quondam Normanni, mare ac littora infestabant. Quæ populationes occasionem dederunt, ut non modo Brema civitas, sed etiam Hildesheimum, muro atque turribus cingeretur. Ita necessitas magistra civili vitæ præsidia parare docuit. A. 996 *Otto III* in Italiam movit, ubi observat Autor, non carere dubio, quæ de Mediolanensi ejus coronatione vulgo traduntur. Imperator coronatur Romæ a *Gregorio V*, cognato suo, cujus etiam stemma hic proponitur, ex quo apparet, nepotem fuisse *Conradi*, Ducis Francorum, & *Luitgardis*, filiæ *Ottonis M*. Tum diserte explicat Ill. Autor tumultus, quos, reverso in Germaniam *Cæsare, Crescentius* in urbe suscitavit, novam Imperii conversionem agitans animo. Imperator, delegata *Mutbildi*, amitæ suæ, Reipublicæ curæ, Romam festinans, *Gregorium* sedi suæ restituit, eoque paulo post mortuo, *Gerbertum* Ravennæ jam Archiepiscopum eligendam commendavit, qui *Sylvester II* vocatus est. Hunc Autor merito inter clarissimos ævi sui viros tam propter ingenium & doctrinam, quam propter amplissima, quæ consecutus est, præmia, connumerat. Revertens ex Italia *Cæsar*, in Poloniam ad tumulum *S. Adalberti* delexit iter. Quo loco dum *Adalberti* elogium inserit Autor, observat, apud scriptorem vitæ ejus primam urbis Gedani, jam tum clare per illas oras, uti & Prussorum gentis, quæ olim sub communi *Æstiorum* nomine latuisse videtur, mentionem occurrere. Imperator *Gnesinæ* Archiepiscopatum instituit, & *Boleslaum* ipsum Regem appellavit, pro more, uti Autor existimat, veterum Imperatorum, qui Principibus populorum, quos arctius imperio suo devincere vellent, insignia regalia concedere solebant. Tertiam quoque *Ottonis* expeditionem Italicam præclare illustrat Autor. Juvabit hic imprimis concitatum in urbe adversus præsentem Imperatorem tumultum legere, quo sopito, cum Romani jurare deberent, mansuros se in fide, Imperator ipse, veterum Principum more, concionem ad populum habuit. Obiit Imperator in Castro Paterno, quod prope civitatem Castellanum est, A. 1002 d. 23 Januarii, in flore juventutis. *Ditmarus*, morbo extinctum, scribit. Vulgatus tamen jam tum rumor

rumor fuit, veneno sublatum a *Stephania, Crescentii* vidua. *Corlibem* obiisse, annotavit Autor, unde patet, ad fabulas amandari debere, quæ passim de uxore *Constantia* narrantur. *Liber IV*, quo *Henrici II Sancti* historia texitur, mira rerum varietate insignis est. Nobis suffecerit, pauca hic indicasse. Jam ipsa electio *Henrici* memorabilis est, cum plures essent, qui regnum appetere, inprimis *Otto*, *Carinthiæ*, & *Hermannus*, *Sueviæ*, *Duces*, nec non *Eccardus I*, *Thuringiæ Dux* & *Marchio*. Non minori solertia explicatur longa *Henrici* cum *Harduino*, *Marchione Eporediæ*, de *Italiæ* regno contentio, fœderumque *Henrici* cum *Rudolpho III* Rege de *Burgundiæ* ad Imperium accessione ratio. Juvabit quoque Lectorem, omnem bellorum, quæ cum *Boleslao* gessit *Henricus*, seriem hic explicatam legere; utque *Boleslaus Martisburgum* ad curiam venerit, ut denique *Budissinæ* pax composita. Opportune hic fit excursus de *Boleslai* bello adversus *Russos*, in quo Germanicis adjutus auxiliis, *Kioviam* usque victoriæ signa protulit. In fine libri elogium *Henrici* & *Cunegunda*, & *Reipublicæ*, qualis sub illis fuit, imaginem aliquam, Autor subjicit. *Liber V* complectitur imperium *Conradi Salici* & *Henrici III*, sub cujus Principatu Imperium Romano-Germanicum proxime ad *Caroli M.* potentiam ascendit. Sed malumus hic ad Opus ipsum Lectorem remittere. Ita ab ea lectione affectus discedet, ut vehementius etiam sequentium Imperatorum res quamprimum legere cupiat.

F. JOSEPHI AUGUSTINI ORSI, ORDINIS Prædicatorum, Sac. Indicis Congregationi a Secretis, de irreformabili Romani Pontificis in definiendis fidei controversiis judicio.

Tomi II.

Romæ, typis Sacræ Congregationis de propaganda Fide,

1739, 4.

Tom. I Alph. 5 plag. 5, Tom. II Alph. 3 plag. 9.

Contro-

Controversiis intestinis ipsa etiam Romana Ecclesia laborat. Quod ipsum, si alias nobis esset incompertum, Max. Rev. *Orsius* nos dudum docuisset æque, ac in præsens nos idem docet, cum *Bossueti* ac *Petri de Marca* atque aliorum transalpini-
 norum scriptis belligerans more incruento, eoque illustribus quondam viris haud amplius infesto, nec amplius damnofo. *Tonum priorem Clementi XII*, Pontifici Optimo Maximo, consecravit, ac in Dedicationis formula tribuendos judicat privatis personis Pontificum illum *Liberii* lapsum, illam imprudentem *Honorii* dissimulationem, ac illa Seculi decimi offendicula. Operis origo enata est & succrevit ex edita ante annos quinquaginta per Cleri Galliarum comitia celebri *de potestate ecclesiastica* declaratione. Declarationem illam Illustrissimus Trecentium Episcopus *Defensione* inclyti ac celeberrimi patru sui, *Jacobi Benigni Bossueti*, Meldensis Episcopi, jussu *Ludovici XIV* elaborata, confirmari voluit ac illustrari. Magno cum plausu & communi congratulatione opus illud, *Defensionis* nomine insignitum, ea ætate fuit exceptum, quippe quod & Autoris celebritas, & doctrinæ argumentum, & Regis Christianissimi autoritas, commendabile reddebant. Vehemens in-
 cesserat animos desiderium cognoscendi, quibus tandem rationibus freti atque incitati universi Galliarum proceres ecclesiastici terminos Pontificibus Romanis, quos transgredi haud liceret, constituissent. Mirum profecto est, quid rationis subfuerit, cur tantum opus, totque titulis commendatum, tam diu intra Vestæ penetralia latuerit. Judicium de ea editionis dilatione Noster haud expromit, de opere autem ipso sic pronuntiat in Præfatione: *Quicquid Gallicani Episcopi prædicent, Declarationis Articulis IV firmatum fuisse Petri & successorum ejus primatum, majestatemque sedis Apostolica, omnibus gentibus reverendam, primo splendori atque amplitudini restitutam; attamen diuturno experimento compertum est, ab ipsa Christiana religionis origine debitam summis Pontificibus ab omnibus Catholicis reverentiam & obedientiam fuisse nunquam impudentius & immanius, quam post emissam celeberrimam Declarationem, nisi a professis hæreticis, violatam; & quod ma-*
gis

gis dolendum est, eandem ingenii lascivientis insaniam, qua non pauci in Galliis laborant, nunquam liberiore cursu sese aliis etiam nationibus infudisse. Quod etiam in causa est, cur id genus lucubrationes propensos ubique lectores inveniant, et passim magno cum plausu excipiantur, praesertim si eorum nominibus insigniantur, qui aliis suorum ingeniorum fatibus in lucem editis gloriam consummatae eruditionis, solida sapientiae, ac subacti limatique iudicii, sibi pepererunt. Atque ea est hodie apud nos Gallica gentis existimatio, ut, quicquid inde in oras nostras advehitur, facile a nobis laudes & admirationem extorqueat. Nec mirum sane; nam & mirifica sunt horumce librorum & opinionum illecebrae. Quid enim non in eis placeat? Placet, subjectionis jugum, si non omnino excutere, tamen quem levissimum ferre. Placet sentiendi atque opinandi libertas. Placent linguae genius, stilique Gallici amantissimas. Placet a sordibus & squalore repurgata de rebus theologicis differendi ratio. Haec ille. Dicitant Galli, ad terminandas fidei controversias fuisse Synodos oecumenicas celebratas. Noster vero putat, Conciliorum generalium maximam partem ad ea sedis Apostolicae decreta fideique dogmata vindicanda fuisse coactam, quibus jam concordantes Episcopi per universum orbem, paucis reclamantibus, adhaeserint. Addit, nullum Concilium esse coactum, & legitime celebratum, & in auctoritatem receptum, in quo non secundum Romanos Pontifices fuerit iudicatum. Nec aliquando contigit, adjungit idem, ut aliquod Apostolicae sedis de fide decretum, aut ullus decretorum ejus apex, Synodi generalis auctoritate reformaretur. Tum vero exclamat: Quid, queso, momenti esse potest in iis quorundam Pontificum Romanorum lapsibus privatis ac erratis, quae Bossuetius cum suis exaggerat? Aggressus itaque fuit opus, quod non adeo arduum ac difficile pronuntiat, ea repellendi, quae a Bossuetio sibi suisque suffragatoribus magno fragore & strepitu fuerunt objecta; ac illa ex adverso asserendi & vindicandi, nativaeque luci restituendi, quae Bossuetus infirmare & obscurare instituerat. Id ut effectui det, statuit vestigiis Bossueti nunquam non insistere, eademque & acta, & monumenta, &

majorum testimonia, recensere, quæ *Bossuetus* se integra & tota retulisse testatur. Quod tamen quam longissime a vero abesse, Noster comperit, nisi forte hoc unum his verbis *Bossuetus* & significare, & a Pontificiis intelligi, voluerit, nihil a se neglectum ac prætermisum esse, quod utcunque ad suam causam juvandam & sustinendam, Romanorum autem deterendam & elevandam, facere posse videbatur. Nam, addit Noster, quæ nobis militant, & quibus potissimum nitimur, omissa fere ab illo & neglecta sunt, atque in iis confutandis, quæ leviora sunt, & in quibus causæ præsidium & firmamentum minime collocandum existimavimus, immoratus fuit. Leviora ipsi videntur, quæ *Bellarminus* de celebri *S. Leonis* ad *Flavianum* Epistola, quæ idem doctissimus Cardinalis, *Baronius*, & alii, de interpolatis sextæ Synodi aliisque vetustis actis & monumentis in iis, quæ ad *Honorium* pertinent; & quæ *Duvallius* de Pontificiæ confirmationis effectu, aut quæ *Anonymus* in tractandis aliquot *Augustini* locis, aut quæ alii de Episcoporum in Synodis Oecumenicis munere & autoritate, minus commode differuerunt. Hanc itaque viam Noster ingressus est. Suscepit singula *Bossueti* capita retractanda. Retinuit singulorum capitum titulos, quibus summa rerum & series indicatur. Adjunxit ea, quæ ad Adversarii mentem accurate ac dilucide repræsentandam judicavit opportuna. Addidit præterea, quotiescunque ubertas & copia rerum id flagitare visa est, unum pluresve articulos, quibus aut suppleret ea, quæ ab Illustrissimo Autore neglecta fuerant; aut explanaret, & nativo sensui restitueret, quæ ille interpretamentis minime cohærentibus ipsi visus fuerat detorsisse; aut confirmaret & urgeret ea, quibus *Bossuetum* putat pondus spiritumque detraxisse; aut repelleret tela, quæ *Bossuetus* in Italos contorserat, & machinas everteret, quibus Romani se ab illo oppugnatos esse fuerant arbitrati. Auspicatus fuit Noster *Bossuetiani* Operis examen ab ea *Propositione*, quam Episcopi Galliarum in postremum rejecerant locum, eo quod ex illa fors & momentum ceterarum ab hac IV Propositione pendet. Hac enim traditur, Romani Pontificis Sedisque Apostolicæ judicium theologicum judicio Ecclesiæ universæ esse subiectum, & huic esse

esse jus in illud retractandum ac reformandum. Secunda Cleri Galliarum Propositione docetur, majorem esse Oecumenicæ Synodi, universam Ecclesiam repræsentantis, quam Romani Pontificis, uniusve Sedis Apostolicæ, auctoritatem. Hæc igitur ac ipsa tertia pendent ex Propositione illa quarta. Voluit hæc Noster methodi suæ causa monere. Concludit ipse tandem suam hæc verbis Præfationem: *Neminem nobis succensendum (succensurum) existimamus ob modeste susceptam Bossuetiani operis confutationem. Non enim nisi injuria id a nobis Gallicis contenderent, quod, cum ipsi innumeros quotidie adversus Sedis Apostolicæ jura libellos, felle ut plurimum conditos, in vulgus spargant, nobis ne hiscere quidem fas esset ad ejusdem Sedis dignitatem auctoritatemque tuendam, & ab eorum assultibus vindicandam.* Laudarunt ac approbarunt S. Rev. Autoris Opus quinque Viri, in Romana Ecclesia muniis & auctoritate effulgentes. *Tom. I Parte prima* Noster in eo totus est, ut de quæstionibus fidei, per sex priores Oecumenicas Synodos definitis, ex professo disserat, contendens, nihil in earum Actis occurrere, quod cum sua suorumque sententia haud facile concilieretur. Dat simul operam, ut eam uberrime illustret & confirmet. *Libro primo Librum XII* Defensionis *Bossuetianæ* examinare & confutare instituit. *Bossuetus* ei titulum præfixit *de quæstionibus fidei, præsertim per Concilia generalia definitis.* Eundem titulum inde ad hanc Commentationem suam transtulit Noster. Primo quidem disquirat, quasnam Christianæ doctrinæ sanctiones, quanam de causis, quoque sensu, *Tertullianus* irreformabiles & irtractabiles dixerit. Hic vero, summa Symboli Apostolici capita extra quæstiones ac novitatem correctionis posita esse, pronuntiavit, ac contra hæreticos ita agendum censuit, ut 1) orthodoxi demonstrent, suam doctrinam de Apostolorum traditione censi; 2) hæretici, defectionem a doctrina Jesu & Apostolorum, quæ apud Orthodoxos obtigerit, accidisse, ostendant. Provocat idem ad justum legis & Prophetarum æque ac Evangelii literarumque Apostolicarum usum, ad doctrinam inde hauritam, ad duo Sacramenta, aquæ & eucharistiæ, ad Spiritus Sancti vim suos obsignantem ac vestientem,

Tom. I
pag. 2.

5.

- ac ad Martyrum exhortationes. Cardo itaque vertitur in consensu dogmatum ecclesiae cum scriptis Vet. & Nov. Test. quæ tempore *Tertulliani* pro divinis divinitusque inspiratis habebantur. Adhibuisse Judæos adversus Jesum & Apostolos præscriptionis methodum, novimus. Quantopere autem Apostoli eam repudiaverint, nemini est incompertum. Et eam quidem
- Pag. 7. ob rationem *Tertullianus* passim argumentis dissentientes revocavit, licet monuerit, id esse verum, quodcumque fuit primum, & a fonte Evangelii effluxit. Pergit Noster: *Nihil unquam Conciliis generalibus retractandum Romani Antislites proposuerunt, quod aperte ad Apostolicam traditionem non referret suam originem; aut in omnibus, qua late patebat Christianus orbis, Ecclesiis, antequam hæreses erumperent, non obtineret; quod proinde pars illius fidei non esset, quam Tertullianus irreformabilem & irretactabilem vocat.* De potestate Conciliorum generalium in Pontificem Romanum, ex Synodo Constantiensi deducenda, disputavit Meldensium Episcopus nonnihil, ad quod Noster: *Ipsius Concilii decreta ad examen in alio Opere revocaturi sumus.* Tum vero ex *Vincentio Lirinensi*, & Ill. Autoris principiis, ivit demonstratum, sanctiones fidei, in se quamvis irretactabiles & irreformabiles, in Conciliis generalibus nihilo minus fuisse retractatas. Illustrat decreta & historiam Concilii Hierosolymitani *Act. XI*, ratus, doctrinam de gentibus ad observantiam legum *Mosaicarum* haud adigendis jam pridem ante Hierosolymitanum Concilium fuisse certum ratumque & immutabile dogma; rem jure suo irretactabilem indulgentia Apostolorum fuisse in ea Synodo retractatam; *Tertulliani* illud *de Pudic. Cap. 21* esse instar omnium: *Sed & in illa disceptatione custodienda, nec ne, legis primus omnium Petrus spiritu instinctus, & de nationum vocatione præfatus, & nunc, inquit, cur tentatis Dominum de imponendo jugo fratribus - - Hæc sententia & solvit, quæ ommissa sunt legis, & alligavit, quæ reservata sunt.* *Bossuetus* autem respexerat potius ad illam Synodi decisionem: *Visum est Spiritui sancto & nobis.* Contendit posthæc Noster, Concilium Apostolicum ex sua sententia esse reliquorum Conciliorum normam,

nam, quippe quæ secundum illius Concilii primi normam & amussim fuerint celebrata. Dolet veterum monumentorum inopiam, quæ impediatur, quo minus satis aperte constet, quænam fuerint S. *Silvestri* in *Ariana* hæreseos damnatione, & in Nicæna I Synodo, partes. Negat tamen, exinde comprobari posse, definitiones Sedis Apostolicæ de fide esse irrefragabiles, subjiciens hoc pronuntiatum: S. *Alexander, Alexandrinus Episcopus ante Concilium Nicenum, & Patres Nicæni in ipso Concilio, præcipuum Christianæ fidei & religionis articulum, quamquam jure suo irretactabilem, ad frangendam tamen hereticorum pervicaciam retraheri & examinari permiserunt.* Persequitur & expendit S. Rev. Autor acta singulorum Conciliorum Oecumenicorum, testimonia Autorum dijudicat, Adversarium premit & urget, nec alios, quos existimat errasse, dimittit intactos. *Libro secundo, seu Tomi I Parte posteriori, Librum XIII* Episcopi Meldensis examinat & confutat. Adjecit tractationem Dissertationem de modo, quem Ill. *Petrus de Marca* proposuit, conciliandi summam ejusdem Romani Pontificis auctoritatem cum libertate suffragiorum in Synodis Oecumenicis. Separatim edita fuit ea Dissertatio Romæ A. 1739, 4, ut huic Operi adjungi, ac seorsim etiam vendi, possit.

Tomus II complectitur Autoris *Librum III & IV*, inscribiturque speciatim, de *Questionibus, præsertim fidei, unius Sedis Apostolicæ suprema auctoritate sancitis, quo sensu fides Petri nunquam deficiat, ejusque sedes a nemine judicetur.* *Libro III* examinatur *Liber XIV* Meldensis Episcopi. Dissertitur ibi de consensionis universalis vi & auctoritate ante omne judicium ecclesiasticum, eoque sine *Irenæi, Tertulliani, & Optati Milevitani, ac Augustini*, testimonia exponuntur. Quæ *Cyprianus & Augustinus* in celebri illa de Hæreticorum baptisinate controversia literis mandaverunt, ea, judice hoc, regulæ & normæ instar haberi non debent, ad quam veteris ecclesiæ de Romani Pontificis auctoritate traditio atque doctrina exigatur. Idem contendit, *Augustinum* in sua cum Donatistis de Hæreticorum Baptisinate controversia expendere noluisse, nec debuisse, quantum olim Catholicorum sententia ex *Stephani* decreto obtinisset auctoritatis. Arbitratur, nullo

- certo, aut probabili, argumento demonstrari, *Stephani decretum* de Hæreticorum baptismo fuisse dogmaticam sedis Apostolicæ definitionem, immo graves subesse conjecturas, quibus contraria sententia solide stabilitur. Addit, Africanorum Episcoporum autoritatem nullius in hac quæstione esse debere momenti, cum eorum differendi agendique ratio non tam Autoris, quam omnium Pontificiorum Theologorum, communibus notionibus adferatur. *Augustini* de Melchiadis in causa *Cecilianæ & Donatistarum* iudicio testimonium expendit, idque cum *Optati Milevitani* sententia, suoque dogmate, conciliare contendit. Monet, in causa *S. Joannis Chrysostomi* Romanum Pontificem omnia perfecisse, ipsiusque duntaxat autoritate incendium feræ dissensionis extinatum esse, pacemque in ecclesia restoruisse. Quo sensu Romam *Theophilus* ab Origenismo liberaverit, quod *Hieronymi* est pronuntiatum, dispicit. Celebrem quæstionem de *Uno ex Trinitate passo* ad Romanum Pontificem, velut ad summum controversiarum fidei iudicem & arbitrum, fuisse relatum, prædicat. Negat, *Hormisdam* Scythas Monachos damnasse. Contendit, controversiam de *Uno ex Trinitate passo* prius fuisse finitam, quam ea propositio solenni decreto a *Joanne II*, Romano Pontifice, fuerit probata. Addit posthæc, Felicianam hæresin, pro Christi in Dei filium adoptione pugnantem, ante Synodum Francofurtanam solius Romani Pontificis autoritate funditus deletam fuisse. Contendit, Gallicanos noni Seculi Scriptores & Episcopus autoritatem in Romano Pontifice agnovisse legibus superiorem humanis, nec declinandam, nec ulli obnoxiam errori. *Victorem*, qui *Polycraten Quartadecimanum* a communione ovilis Christi arcerere voluit, varia ratione defendit. De *Pelagio I* sic sentit: *Pelagii piis quidem & orthodoxis ut private persona, Schismaticis autem etiam ut Pontificis, suspecta fides. Illorum ergo suspicionibus tanquam privatus doctor & humili sane condescensu edita fidei sua professione satisfacit; ut Schismaticis objicit ut Pontifex summum & ineluctabilem Sedis Apostolicæ autoritatem. Epistolæ S. Columbani ad Bonifacium IV nullam omnino in hac causa esse debere autoritatem, pronuntiat. Examinat aliquot*

aliquot Gallorum Theologorum judicia de *Stephani VII* ac *Sergii III* decretis, adversus *Formosi* Ordinationes latis. De diurno Schismate inter *Urbanum VI* & *Clementem VII*, eorumque successores, fuscè disserit. De *Zosimi* in causa *Calestii* iudicio paucis exponit. Monet, Decretalem *Exiit* non ea mente conditam esse, ut ab universa Ecclesia tanquam fidei catholice regula susciperetur. *Libro quarto* expendit librum *Bossueti XV*. Primordia capit ab effato Christi *Matth. XVI, 16: Tu es Petrus*, ratus, Christum non modo Ecclesie, verum & Romano Pontifici, vim & promissionem stabilitatis aeternae adjecisse, ecclesiam super *Petrum* esse aedificatam, *Petri* fidem, seu fidei confessionem, esse Ecclesie fundamentum, *Petrum* propter fidei firmitatem appellatione petrae fuisse donatum, cumque ob illam esse Ecclesie Catholice firmum & immobile fundamentum. Addit, verba illa: *Porte inferorum non prevalebunt adversus eam*, non modo ad Ecclesiam, sed & ad petram, supra quam Ecclesia sit extructa, referenda esse. Tum vero accingit sese ad illud *Luc. XXI, 32*, dictum, ac inde ite comprobatur, *Petri* successores, seu sedem Apostolicam, a fide & doctrinae puritate nunquam posse deficere. Idem ex *Ireneo* demonstrari posse, confidit, ac eas Patrum sententias exequitur perpenditque, quas *Bossuetus* in usus suos adhibuerat. Miramur merito & suspicimus eam, quam S. Rev. Autor ubique prodit, eruditionem & Historie ecclesiasticae notitiam. Sigillatim argumenta percensuissimus, nisi scopus & cancelli, quibus coercemur, nos aliorum vocassent. Speramus tamen, fore, ut Lectores hoc nostro compendio sint contenti.

JACOBI BRUCKERI, REG. SOC. SCIENT. BEROL. Membri, *Historia critica Philosophiae.*

Tomus IV Pars I.

Lipsiae, apud Bernh. Christoph. Breitkopf, 1743, 4 maj.
Alph. 4 plag. 11.

Tandem densas, quas dumeta seculorum barbarorum oculis objecerant, caliginosasque umbras, & impeditas medii aevi sylvas,

vas, eluctatus, in patentiores campos, jucundio remque lucem, deducit lectores admiratoresque sui & ingenii solertis, & indefessi studii, Cel. Autor, ea scilicet in læta lataque arva, in quibus medio in flore novo revirescentium literarum progerminans simul & efflorescens conspicitur Philosophia & sapientiæ humanæ solida cognitio, describens scilicet *tertiam Historiæ Philosophiæ critica Periodum, a restauratione literarum ad nostræ tempora fata amplissimæ hujus rerum divinarum humanarumque scientiæ complectentem.* Ea vero ipsa cum vel *sectaria* fuerit, vel *eclectica*, duplex orta est hujus Periodi tractatio, duæque *Partes*, quas *duobus* proponere distinctis *Voluminibus* consultum duxit Cel. Bruckerus. Primo hoc Tomi quarti *Volumine Pars* continetur *tertia Periodi prima de studio Philosophiæ emendanda sectario*, cujus quidem *tribus* absolvitur *Libris* tractatio, uno nimirum *de primis conatibus restituendæ Philosophiæ*, altero *de novis laboribus veterem Philosophiam revocantium*, tertio *de Philosophis, novam philosophandi viam tentantibus.* *Primi Libri* argumentum ad *tria* redit *Capita*, quorum *primum*, *de viris doctis, qui de externo Philosophiæ habitu emendando restituendoque solliciti fuerunt*, exhibet Græcos, in Italiam profectos, captaque Constantinopoli profugos, inprimis *Manuellem Chrysoloram & Joannem Argyropylum*, simulque *Medicæ* familiæ *Philosophiam & literas promovendi studium*, *Nicolaum I, P. M. Aristotelicæ Philosophiæ patronum*, tum vero *Raymundum Lullium*, primum *Philosophiæ reformatorem*, ipsius vitam, artem & chemicam, & illam magnam, porro elegantioris literaturæ & *Philosophiæ* primum *instauratorem*, *Dantem Alligerium*, *Franciscum Petrarcham*, ejusque discipulos, maxime *Jo. Boccacium*, ceterosque viros celebres, in conjungenda cum *Philosophia disciplina liberali & humanitatis literis eandem viam tenentes*, *Angelum Politianum*, *Hermolaum Barbarum*, *Poggium Bracciolinum*, *Franciscum Philadelphum*, *Petr. Paul. Vergerium*, *Jannotium Manettum*, *Nicolaum Cusanum*, *Donatum Acciajolam*, *Jo. Jovian. Pontanum*, *Apollinarem Offredum*, & qui inter omnes eminent, *Laurentium Vallam* atque *Rudolph. Agricolam*; deinde *Cap. II, de restauratoribus Philosophiæ Platonicæ,*

ronica, sistit cum *Bessarione Georgium Gemistum Plethonem*,
 cujus studio Florentiæ introducta Philosophia *Platonica* est, ma-
 ximoque *Medicæ* gentis patrocinio adjuta, novam ibi consti-
 tuit Academiam, illustrem *Marsilio Ficino, Joanne Pico, Mi-
 randula* domino, & Concordiæ Comite ac Principe, & ab hoc
 patruo Philosophiæ hujus studium hæreditate accipiente, *Jo.
 Francisco Pico*; denique *Cap. III, de Philosophiæ genuinæ Ari-
 stotelicæ restauratoribus*, leguntur facta resurgentis hujus Philo-
 sophiæ cum illis, qui inter *Aristotelicos* Seculo XV singulare
 sibi nomen acquisiverunt, & de *Aristotele* pulcherrime sunt me-
 riti, *Theodoro Gaza, Georgio Trapezuntio, Georg. Scholario,*
 vel *Gennadio*, & controversiis inter *Platonicos & Aristotelicos*
 de utriusque Philosophiæ pretio exortis. *Secundus, de novis
 laboribus veterem Philosophiam revocantium, Liber in octo abijt
 Capita, & Cap. I, de causis tempore emendatæ religionis mutata
 simul Philosophiæ*, proponit statum Philosophiæ tempore refor-
 matæ religionis mutatum, ejusque mutationis causas, specia-
 tim Germaniam de barbaria pellenda serio cogitantem, merita
*Desiderii Erasmi, Roterodami, Jo. Ludovici Vivis, Jacobi Fa-
 bri, Stapulentis, Marii Nizolii, Brixellensis*, in pellenda pseu-
 dophilosophia, reformationis sacrorum ad emendam Philo-
 sophiam utilitatem, *Martini Lutheri & Philippi Melanchthonis*
 merita in Philosophiæ emendatione, exempla clarorum viro-
 rum, *Jacobi Sadoleti, Hieron. Fracastorii, Simonis Grynei*, stu-
 diorum elegantiorum cultura & interpretatione veteris Philoso-
 phiæ ipsius felicem mutationem adjuvantium, incrementa Phi-
 losophiæ, vel a se ipsa, vel a scholasticis cultioribus, promotæ,
Aristotelis Philosophiam sinceram restitutam, aliasque Græco-
 rum sectas excultas, tum vero etiam secessum, ab aliis a Phi-
 losophia Græca factum, ipsamque Philosophiam ecclésiasticam re-
 stitutam, cujus tamen enarratio longior *Parti II* hujus *To-
 mi II* reservata; *Cap. II, de Philosophiis Aristotelico-Scholasticis
 recentioribus*, ostendit, Philosophiam scholasticam non totam
 ex orbe philosophico ejectionem, & recentem ejusdem causas, ipsos
 Scholasticos recentiores, Dominicanos, Franciscanos, Cister-
 cienses, Jesuitas, prætermisissis aliorum ordinum Scholasticis,
 Dd quorum

quorum quidem studio parum emendata Scholastica Philosophia, quamvis tentata fuerit ejus emendatio; spes tamen superesse videtur, hoc malum sensim iri imminutum; *Cap. III, de Philosophis, genuinam Aristotelis Philosophiam sectantibus*, exponit de Philosophia Aristotelica, nativo vultui restituta, de causis surgentis præ Platonica Philosophiæ Aristotelicæ, & retentæ cum in ecclesia Romana, in qua eminuerunt doctrinæ peripateticæ laude *Nicolaus Leonicas Thomas, Petr. Pomponatius*, suis *Φιλοσοφικών* de fato & de incantationibus, quin & discipulis, quos inter perperam habetur *Jul. Caf. Vaninus*, satis notus, *Augustinus Niphus, Marcus Antonius Majoragius, Daniel Barbarus, Jo. Genesius Sepulveda, Petrus Victorius, Jac. Zabarella, Alexander & Franciscus Piccolominai, Cyriacus, Petrus, & Jo. Baptista Strozza, Jac. Mazonius, Hubertus Gifaninus, Jul. Pucius, Andreas Casalpini, & Cesar Cremoninus*, alii; tum inter Protestantes, quos inter Germania devota fuit *Aristoteli*, ejusque fortuna in Academiis Protestantium, Lipsiæ, Rostochii, Tubingæ, Argentorati, Jenæ, Altorfii, Helmstadii, Regiomonti, quin Genevæ, & in Anglia atque Hollandia, in quibus claruerunt peripateticæ Philosophiæ studio *Phil. Melanchthon, Simon Simonius, Jac. Schegkius, Phil. Scherbius, Nic. Taurellus, Ernestus Sonerus, Mich. Piccirtus, Cornel. Martini, Conr. Hornejus, Herm. Conringius, Christian. Dreierus, Melch. Zeidlerus, Jac. Thomasius*, alii; nec minus inter Arminianos & Socinianos; quibus generales accedunt de Philosophia peripatetica recentiore observationes. Refert *Cap. IV, de restauratoribus Philosophiæ Pythagoreo-Platonico-Cabbalisticæ*, occasionem hujus lectæ & primum propagatorem, *Jo. Reuchlinum*, hujusque exemplo excitatos ad excolendam ejusdem commatis Philosophiam *Franc. Georg. Venetum, & Henr. Cornel. Agrippam*, renovantem Platonicam Philosophiam, relictis nugis inepris ipsis Judæis, *Franciscum Patricium, Platonicos alios, Jo. Marcum Marci a Kronland* in Bohemia, *Theophil. Galeum, Rudolphum Culworthum, Henr. Morum*, in Anglia, claros, cum observationibus de hac secta criticis. Prodeunt *Cap. V, de restauratione Philosophiæ Parmenidicæ, Bernardinus*

Andreas Teleseus, ejusque *Philosophia Parmenidea*, *Cap. VI*, de *resuscitatione Philosophiæ Ionicae*, præmissa disputatione de hac secta aliquo tempore depressa, *Claudius Berigardus*, ejus consilium, *Philosophiam naturalem excolendi*, modus contra *Aristotelem* pugnandi, contra impietatis suspicionem sese munienti, crimen atheismi mortuo objectum, ac de eo iudicium; *Cap. VII*, de *restauracione Philosophiæ Stoicæ*, exposita prius instaurandæ illius occasione, *Justus Lipsius*, *Caspar Scioppius*, *Dan. Heinsius*, *Thom. Gatakerus*; denique *Cap. VIII*, de *restauracione Philosophiæ Democrito-Epicuræ*, observata ejus resuscitandæ occasione, *Jo. Chrysostronus Magnenus*, *Petr. Gassendus* cum sectatoribus suis, *Francisco Bernierio* & *Mich. Neureo*, atque observationibus de *Philosophiæ hujus instauracione*. Tertius, de *Philosophis*, novam philosophandi viam tentantibus, *Liber* in quinque resolvitur *Capita*, traditque *Cap. I*, de *Scepticis recentioribus*, rationem eorum, qui a sectaria Philosophia discesserunt, causas, cur, abjecto sectario studio, ecclesiastica Philosophia non triumphaverit, variam scepticismi conditionem, viros doctos, qui pro scepticismo publice verba fecerunt, eumque velut tutissimam viam commendaverunt, *Franciscum Sanchez*, *Hier. Hirnbayns*, *Franc. Mottæum Bayerium*, *Petr. Dan. Huetium*, *Petr. Baylium*, cum observationibus criticis generalibus de scepticismo recentiorum, ad dignoscendos reliquos, qui in argumento divino & humano Pyrrhonismo siverunt, ejusque telis usi sunt. *Cap. II*, de *Philosophis Mosaicis & Christianis*, enarrat, hæc quomodo enata sit Philosophia, ejus antiquitatem, varia genera secundum Scripturam sacram philosophantium, Philosophos, hoc Philosophiæ genus tentantes, *Guil. Bigotium*, *Libertum Fromondum*, *Ott. Cusinannum*, Mosaicam Philosophiam specialem, & studium in ea *Conr. Aslachi* & *Lamb. Danaï*, Cosmogoniæ Mosaicæ commentatores, *Edmundum Dickinsonum* & *Thom. Burnetum*, Ethicæ & Politicæ Christianæ autores, speciatim *Jo. Amos Comenius* & *Jo. Beyerum*, observationes de secta & Philosophia Mosaicæ generales, & διατύπωσιν Physicæ Mosaicæ. *Cap. III*, de *Theosophicis*, describit, quales hi fuerint Philosophi, eosque

ipſos, primo nimirum loco *Phil. Aureolum Theophrastum Paracelsum*, discipulos deinde & sectatores, *Jo. Oporinum, Adamum a Bodenſtein, Jac. Gobory, Gerh. Dornaeum, Mich. Toricem, Ofwaldum Crollium, Henr. Kunrath, Joſ. Franc. Burrum*, delineationem Philoſophiæ *Paracelficæ*, alios *Paracelficos*, Theologiæ theſophicæ cultores, multa tangentes mere philoſophica, quales fuere *Æg. Guſtmannus, Jul. Sperberus, Valentin. Weigelius, Rob. Fluddus, Jac. Böhmius*, cujus doctrina theſophica & ſectatores adduntur, præter alios, *Quirinus Kuhlmannus, Jo. Pordage, Jo. Jac. Zimmermannus*, quin & adverſarii; accedunt *Jo. Baptiſta & Franc. Mercur. Helmontii*, & utriusque physiologia, *Petr. Poiretus*, Roſæcrucianæ fraternitatis hiſtoriæ ſumma, & demum obſervationes de Philoſophia ſcholæ theſophicæ. Conſtituit *Cap. IV, de Syncretiſtis Philoſophicis*, quid ſit *Syncretiſmus*, diverſas *Syncretiſtarum* claſſes, *Syncretiſmum*, a clariffimis viris, nunc inter Scripturam ſacram & Philoſophos veteres, vel plures diverſos, vel unius ſectæ Græcanicæ, nunc inter ipſos Philoſophos Peripateticos, Galenicos, & Chemicos, à *Jo. Bapt. du Hamel*, vel *Platonicos Peripateticos & Stoicos*, vel a recentioribus, & inter ſe, & inter *Ariſtolelem* ſimul, maxime a *Jo. Sturmjo*, quin *G. G. Leibnizio*, tentatum, adjecto de *Syncretiſmo* judicio. Ultimo loco *Cap. V, de hoſtibus Philoſophiæ*, monet Cel. Autor, homines Philoſophiæ adverſantes omni ætate fuiſſe inventos, quos in varias diſtinguit claſſes, controverſiam de pretio Philoſophiæ *Hoffmannianam*, poſt fata etiam *Dan. Hoffmanni* continuatam, enarrat, & de ea judicium ſubjungit. Verſatus eſt Autor Cel. in jucundo quidem, ſed & gravi multoque, labore egregia ingenii ſtudiique alacritate, non eodem tamen rerum ordine ac ſerie, non una methodo ac ratione tractandi, neque juſta & æquali dicendorum dimenſione, quippe qui nominatos cujuſque ſectæ plures Philoſophos pro diverſitate nunc ſacrorum, ordinumque, in iis ſingularis ſanctitatis & religionis ſtudio conſtitutorum, nunc locorum & provinciarum, nunc temporum & ætatis, additis majori interdum cura fatiſ, charactere animi & eruditionis, laboribus philoſophicis, itineribus, diverſa diverſis

diversis locis vitæ ratione, laudibus, reprehensionibus, adversariis, controversiis, ingenii indole, aliis, studiosius conquistis, acriusque disputatis, recenset, nunc vero alios, his missis & neglectis, promiscue fere & obiter affert. Quicquid vero hujus rei sit, vera de se prædicat Vir doctissimus, iis, quæ allata sunt, innumeras enatas esse observationes, alibi frustra sæpius quærendas, ad formandum autem intellectus judicium, ejiciendas inimicas veritati opiniones præjudicatas, & detrahendam pseudophilosophiæ larvam, quam maxime conducentes. Accedit insigne veritatis studium, & fidei historicæ candor præclarus, quem legis instar in toto Opere sibi constituit sequendum, quo ductus, a pristina sententia toties recedere non erubuit, quoties veritas poposcit, & nova lux, ipsi orta, jussit. Quod enim viri docti & sapientis est, meliora edoctum ipsam mutare sententiam ut eo minus pudeat, quo minus hæc sapientiæ sacra aliter constant, & humanæ sortis & æqui bonus quisque memor est, inter virtutes Cel. Autoris quam plurimas animi & ingenii haud ultimum minimumve decus est, ut, neminem fore, certo confidamus, qui petitem favorem, si quid recti dictum sit, & veniam expectatam, si quid finistri errorisque admiserit humana fragilitas, cum debita labori utili & delectanti laude lubens meritoque præstantissimo Viro non concedat.

JO. NICOLAI FUNCCII DE VEGETA LATINE linguae senectute Commentarius, quo fata ejus linguae ab excessu Trajani usque ad principatum Imp. Honorii describuntur, & Historiæ literariæ monumenta illustrantur.

Marburgi, ex officina P. C. Mulleri, 1744, 4.

Alph. 6 plag. 20.

Historiam Latine linguae criticam, cujus priores Partes in his Actis A. 1721 pag. 140, & A. 1724 pag. 83, & A. 1728 pag. 46, & A. 1731 pag. 267, recensuimus, novum capere nunc incrementum, gratulabundi videmus, cum Celeberrimus Autor, Rintelienfis

Academiae decus, hunc de vegeta ejus senectute Commentarium eo ætatis vigore emittit in publicum, ut sperare possimus, eum totum illud stadium, quod ingressus est, emensurum esse feliciter. Constat hic liber *undecim Capitibus*, quorum argumenta paucis exhibemus. In *primo*, quod de *vegeta senectutis conditione* inscriptum est, docetur, inde ab obitu *Trajani* usque ad Romam a Gothis A. 410 expugnatam sensim defecisse Latinae linguae vigorem, ita tamen, ut multum boni coloris remaneret, ac subinde scripta prodirent lectu digna. Hujus decrementi causas postquam exposuit Cel. Autor, docet, cur nonnulli facis latos in eloquentia progressus fecerint. Scilicet vigeat plerumque Principum erga literarum doctores favor, nec paucæ erant scholæ magistris instructæ haud contemnendis. Horum igitur de Principum in rem literariam meritis in *Capite secundo* copiose disserit. Inprimis vero amorem in literas, & favorem in literatos, prædicat *Hadriani*, *M. Antonini Philosophi*, *Constantini M.*, *Juliani*, *Gratiani*, & *Theodosii*. Simul *ὁς ἐν πρῶτῳ* omnium hujus temporis Imperatorum vitam describit accurate. *Tertium Caput* Poetis hoc temporis tractu illustrioribus dicatum est. Describit autem eundem in modum, quem superioribus secutus fuerat in libris, cujusque Poetæ vitam & scripta, tum exstantia, tum perperdita, commemorans etiam editiones eorum singulas, nec Poetæ cujusque virtutes pariter ac vitia omittens. Maximum spatium occupant ejus Dissertationes de *Juvenco*, *Ausonio*, *Paulino*, *Avieno*, *Damaso*, *Claudiano*, *Prudentio*, *Sedulio*, *Pruba Falconia*; de quibus congeffit & concinne digessit expenditque, quicquid in veterum ac recentiorum scriptis occurrit. *Caput quartum* implent Grammatici hujus ævi. Hic de *Gellii* vita, scriptis, laudibus, vitiis, eruditione, stilo, verbis insolentibus, & editionibus, longa exhibetur & justa narratio, eaque critica; similisque de *Donato* & *Macrobio*. Nec ceteros omisit grammaticæ artis magistros famæ tenuioris. *Capite quinto* de hujus ævi Rhetoribus agit, inter quos *Marius Victorinus* præcellit. Oratores hujus ævi *sextum Caput* exhibet, quos inter sunt commemorabiliores duodecim illorum Panegyricorum,

rum, qui conjuncte sunt editi, scriptores. Agitur hic etiam de *Symmacho* copiose, ac tum ejus vita enarratur, tum editiones recensentur suo ordine, tum denique de ejus laudibus, stilo, & eruditione, exponitur. *Caput septimum* de Jureconsultis hujus ævi prælongum est, & a pag. 403 ad pag. 689 extenditur. Cujus rei causa hæc est, quod singulorum fragmenta in *Pandectis* studiosissime indicat, & quidem justo ordine disposita. Præterea singulorum vitam haud perfunctorie describit, deque libris eorum profert quæque observatu digna. De solo *Papiniano* unam & triginta implevit paginas, de *Ulpiano* sexaginta septem, de *Julio Paulo* quinquaginta tres. *Caput octavum* est de Historicis hujus ævi. Longum & hoc *Caput* est, & summa diligentia compositum. Habes hic maximum apparatus justis judiciis distinctum de *Justino*, *Solino*, scriptoribus Historiæ Augustæ, *Eutropio*, *Ammiano Marcellino*, *Orosio*, *Sulpicio Severo*, ceteros ut taceamus. In *Capite nono* prodeunt scriptores hujus ævi philosophici & medici. Hic de *Apulejo*, de *Censorino*, de *Firmico*, interque Medicos de *Cælio Aureliano*, longus sermo, idemque doctissimus. *Decimum Caput*, quod scriptores hujus ævi sacros exhibet, a pag. 891 usque ad pag. 1129 decurrit. More suo Cel. Autor, hoc est, plenissime distinctissimeque, hic agit de *Tertulliano*, *Minucio Felice*, *Cypriano*, *Arnobio*, *Lactantio*, *Hilario*, *Optato*, *Philastrio*, *Ambrosio*, *Hieronimo*, *Augustino*. *Undecimum Caput*, totius hujus Operis ultimum, non sine summa molestia sui auctoris confectum sit, necesse est. Ac dignum erat tanto labore, tantaque animi & attentione & intentione, *Caput* hoc, præcipue quippe pertinens ad Latinæ linguæ historiam. Agitur enim hic de idiotismis Latinæ linguæ, qui in ejus vegeta senectute observantur. Docet jam Autor celeberrimus, quæ nova producta sint honorum ac dignitatum vocabula; quæ nova verba Theologorum, Juristarum, & Medicorum; qui novi Græcismi & in usum revocati Archaismi; quæ voces hybridæ; quæ vocabula nova sine necessitate ficta, e. g. *historiographus*, *abbreviare*, *incapabilis*, *ineloquibilis*; qualia in suas classes studiose digesta

digesta profert plurima. Ultimo loco phrases profert temere novatas, e. g. *benedicere aliquem, vel maledicere, pati naufragium, bona opera facere.* Unum hujus ævi scriptorem, observamus, a Cel. Autore non fuisse inspectum, *Irenæi* interpretem, cujus stilus a *Tertulliano* non ita multum differt. Ex hoc pauca liceat promere; plura cognituros ablegamus ad *Masuetianum* Indicem. Dicitur scilicet ab interprete illo *indistinctoaudiens* pro *inobediens*, & *indistinctoaudientia* & *distoaudientia*. Et in *Libri quarti* hæc verba: *Verbum Dei* (id est, *Filius Dei, ε λόγος,*) *coinfantiatum est homini*, hoc est, nasci voluit infans, uti homines nascuntur infantes.

*JOANNIS BAPTISTÆ MAZINI, BRIXIANI, IN
Gymnasio Patavino Medicinæ Præcticæ Ordinariæ
Professoris, Opera omnia, nunc primum tribus Tomis
distributa, emendata, & aucta.*

Brixiae, excudebat Jo. Maria Rizzardi, 1743, 4 maj.
Tom. I Alph. 1 plag. 7, Tom. II Alph. 2 plag. 2, Tom. III
Alph. 1 plag. 8.

Cum exemplaria Tractatum medicorum, a Cel. *Mazino* huc usque editorum, pæne omnia distracta essent, opportunum censuit typographus *Rizzardus*, omnes, in unum collectos, atque secundis curis ab Autore recognitos, emendatos, & auctos, typis iterum excudere, illisque Viri celeberrimi *Mechanicam* pulsum & *urinarum* adjicere. Nos igitur, cum in *Actis* nostris de olim editis jam differuerimus; jam brevissimis tantum de *Mechanica pulsum & urinarum*, quæ in *tertio Tomo* continetur, dicturi sumus. De emendationibus, quas præcedentibus scriptis inseruit, fusius differere super sedemus, cum passim inserta & mutata, ut ex variis inter se collatis cognovimus, leviora omnino videantur, nec apte satis brevi recensione absolvi queant. In *Mechanica pulsum cor* tanquam musculum conicum, vel quasi conicum, considerat, qui ex spiralibus fibris constat, & alias quasi circulares, nonnullasque internas rectas, habet. Hinc cava ventriculorum

eulorum formantur, & diastole cordis, a sanguineo fluido, ventriculos ingrediente, facta, systoli arteriarum & menyngum cerebri & cerebelli ordinata & æquabili proportione temporis; motus, & elateris, penitus respondere, & e contrario systolem cordis, factam a sanguine expulsiō a systole ventriculorum, diastoli arteriarum & menyngum esse omnino porportionalem. Structura vero, seu compositio conica, aut quasi conica, fibrarum dextri ventriculi cordis similis est, aut quasi similis, compositioni conicæ, aut quasi conicæ, fibrarum sinistri in statu naturali motus diastolis & systolis ventriculorum ipsorum. Qua propositione declarata, varia corollaria de æquabili, aut inæquabili, motu diversarum cavitatum cordis, inprimis ventriculorum, addit. Ductis diametris ab externis superficiebus fibrarum, componentium dextrum & sinistrum ventriculum, ad puncta opposita externa tam dextri, quam sinistri, totæ superficies conicæ, seu quasi conicæ, tam dextri, quam sinistri, ventriculi cordis sunt inter se ut quadrata diametrorum, quæ sunt in singulis basibus singulorum ventriculorum. In corollariis ad hanc propositionem de vitis inæqualis superficiei externæ & internæ cavorum cordis Autor disserit. De diversa capacitate ventriculorum disserens, tertiam propositionem format, scilicet: Posita diametro internæ areæ conicæ, seu quasi conicæ, dextri ventriculi, ducta ab interna superficie ad punctum oppositum internæ ejusdem superficiei dextri; & posita diametro internæ areæ conicæ, aut quasi conicæ, sinistri ventriculi, ducta ab interna superficie ad punctum oppositum internæ ejusdem superficiei, area, seu capacitas interna conica, seu quasi conica, dextri ventriculi in diastole æqualis erit, aut quasi æqualis, areæ internæ conicæ, seu quasi conicæ, sinistri in diastole ejusdem. Considerata postea arctissima fibrarum cohæsione, crassitie ventriculorum diversa, & septo cordis pro fulcro tam dextri, quam sinistri, ventriculi; & vero centro motuum fibrarum agentium assumto, propositionem quartam addit: Ductis diametris ab externis superficiebus fibrarum spiraliū, circulariū, & reclarum, componentium singulos ventriculos ad puncta opposita externa earundem superficierum singulorum ventriculorum, potentia, seu momentum,

E e

dextri

dextri ventriculi, repleti fluido in diastole, dum a diastole transit in systolem, erit ad potentiam, seu momentum, sinistri, æquali, aut quasi æquali, fluido repleti in diastole, transeuntis a diastole in systolem, erit, ut cubus diametri basis circularis, aut quasi circularis, dextri ventriculi, ad cubum diametri circularis, seu quasi circularis, sinistri quam proxime. His generalioribus præsuppositis, pulsus diversa genera in Dissertationibus sequentibus Autor considerat. *Dissertatio prima* de naturali pulsu ordinato & æquabili agit, qui per motum cordis æqualibus temporibus æquales describit diastoles, & æquales describit systoles in arteriis æqualitate motuum, virium, & fluidorum impulsorum a corde in arterias ipsas. Vis ergo motrix remota pulsuum erit vis impellens sanguinem. Proxima erit sanguis impulsus a corde in arterias. Vis autem immediata & conjuncta erit arteria quælibet impulsæ & dilatata a sanguine in diastole, & contracta in systole. *Dissertatio secunda* de pulsu præternaturali inordinato inæquali & asymmetro agit, ad quem conspirant vitium auricularum, ventriculorum, sanguinis, ingredientis cor, & egredientis ex eo, nec non arteriarum, sanguinem continentium. *Dissertatione tertia* de differentiis pulsuum, compositis ex pulsu naturali & non naturali, disserit; pulsuum vero non naturalem vocat illum, qui ope actionis & reactionis rerum non naturalium neque omnino naturalis est, neque omnino præternaturalis, aptus tamen ad naturalem statum redire, si res non naturales agentes & reagentes ad medium statum reducantur, aut ad præternaturalem declinare, si res non naturales agendo & reagendo a medio statu recedant, accedendo ad extrema præternaturalia. Est vero pulsus primo respectu cordis movens vehemens, vel debilis, respectu spatii magnus, vel parvus, respectu temporis celer, vel tardus, denique respectu canalis continentis mollis, vel durus. De his omnibus fusius agit, & *Dissertatione quarta* differentias pulsuum, mixtas ex naturali & præternaturali, exponit. Agit igitur de myuro, tum deficiente, tum recurrente, sive reciproco, de intermittente, intercurren- te, caprizante, undoso, serrato, vibrato, convulsivo, tremulo, & formicante. *Dissertatione quinta* adduntur nonnulla
doctrinæ

doctrinæ pulsum utilia ac necessaria. Ostenditur enim, neminem sine pulsum cognitione ad agros accedere debere, nec primum ad illum, sed ad alia quoque, attendere debere Medicum, quo facto, modus tangendi, & nonnulla alia, huc spectantia, declarantur.

In Mechanica urinarum Cel. Autor varia anatomica ubique cognita de renum, ureterum, & vesicæ, structura assumit, & *Dissertatione prima* de urinæ separatione in renibus, & motu per canales suos, disserit. Glandulæ, quæ substantiam corticalem renis ex sententia *Malpighii* constituunt, sphericæ sunt figuræ, ex qua figura non tantum ostenditur, copiam insignem humoris in illis secerni debere, sed & ob adjacentes partes motus peristaltico analogus iis ipsis adscribitur; quam sententiam etiam ex vasculosa renum structura explicat, & porro pyramidalem papillarum renis figuram, obliquum ureterum situm, & circularia strata sibrarum sphincteris vesicæ, quæ ita assumit, mechanice explicare annititur. *Dissertatio secunda* de naturalibus urinis sanorum agit. Urina est universale quoddam fluidum compositum, ex particulis chyli, lymphæ, sanguinis, succi nervei, succorum glandularum variæ indolis, cum miscela sulphurum & salium, aliorumque elementorum aeris & aquæ, quæ in machina animali excipiuntur & moventur. Quantitas urinæ naturalis ita sit comparata, ut proxime parum deficiat, aut parum excedat duas tertias partes liquidi epoti; ea tamen per varias passiones animi & affectiones corporis, imprimis ratione perspirationis & sudoris, in diversis anni temporibus auctis & imminutis, mutari potest. His expositis, ad qualitates urinarum ratione densitatis, gravitatis, coloris, saporis, & odoris, progreditur, & in his quoque varietates, non satis definiendas, adducit. Præterea quoque quasdam collectiones tenuissimarum particularum, quæ naturalia contenta urinæ sunt, scilicet nubeculam superius hærentem, enzorema in medio suspensum, & hypostasim, sive sedimentum, quoad figuras & colores, expendit. *Dissertatio tertia* de urinis non naturalibus agit. Hæ sunt illæ, quæ a naturalibus urinarum affectionibus, passionibus, & legibus, paulatim recedunt, & paulatim accedunt ad vitia

præternaturalia ipsarum, sustinendo statum medium, aut quasi medium, inter urinas naturales & præternaturales. In his vero vix alias mutationes, quam naturali urinæ proprias, declarat, & plurima obiter tantum describit, cum in *Mechanica medicamentorum* de his varia, imprimis ratione victus, inseruerit. *Dissertatione quarta* de urina præternaturali differit, & Medicum imprimis monet, ne in morborum diagnosi & prognosi urinæ inspectionem negligat. Ipse vero & quantitatem & qualitatem urinæ morbosæ brevibus examinat. De nubecula, ençoremate, & hypostasi, urinarum nonnulla proponit, imprimis vero sequens de urinis iudicium, ad praxin utile, inserit: Urinas vere naturales habere hypostasas ac sedimenta albicantia in fundo, opportune levia & æqualia, mediocris substantiæ ac ponderis, quæ parum assurgant instar pyramidis, volitent & fluitent ad motum urinarum; urinas vero non naturales vere esse illas, in quibus appareant nubeculæ in superficie, ençoremata in medio, aut nullæ hypostasas, seu levia, aut nulla, sedimenta fiant in fundo vasis. Denique urinæ præternaturales veræ & rigorosæ dicendæ erunt illæ, in quibus solæ nubeculæ, aut sola ençoremata, extiterint sine ulla hypostasi, ac sedimento, in fundo vasis. *Dissertatione tandem quinta* de nonnullis in urina observandis pro causis cognoscendis morborum, & eorundem prælagiis faciendis, agit. Distinguit inter urinam potus & urinam sanguinis. Illa est, quæ post ænam, duas, tres, aut quatuor, horas a cibo excernitur, hæc vero post digestionum tempora, aut post moderatum somnum, & momenta majora febrium, nimirum in declinatione paroxysmorum, secernitur ab omnibus fluidis, opere solidorum, jure suo feliciori agentium. Urinas quoque ratione ætatis, sexus, anni temporum, climatis, &c. insigniter variare, monet, & tempus & reliquas cautelas, circa urinæ inspectionem observandas, perpendit. Ex his & aliis, in his Operibus propositis, magnum Cel. Autoris ingenium in rebus ad Medicinam spectantibus satis apparet; an vero omnes explicationes mechanicæ ipsi partium structuræ respondeant, & ubique veris naturæ fundamentis insistant, aliis dijudicandum relinquimus.

MENSIS APRILIS A. MDCCKLV. 231

OUVRAGES DIVERS DE MR. DE MAUPERTUIS, &c.
hoc est,

OPUSCULA VARIA MAUPERTUISII,
*Elementa Geographiæ, Dissertatio de variis figuris cor-
porum cælestium, de Parallaxi Lunæ, & Epistola
de Cometa.*

Amstelodami, 1744, 12.

Plag. 15½, Tabb. æn. 6.

Nec omnia Cel. Autoris scripta hæc collectio continet, nec plane nova; siquidem, quæ hic denuo publicantur, vel separatim antea, vel in monumentis Academiæ Parisiensis Regiæ, prodierunt. Attamen, cum de plurimis horum Opusculorum in *Actis* dictum adhuc nihil sit, non ingratis fore judicamus Lectoribus nostris aliquam eorum recensionem.

Geographiæ elementa eo potissimum sine scripta videntur, ut suam de figura telluris sententiam Autor pluribus probaret. Neque enim præter hoc caput aliud quiddam, quod in Geographia mathematica, vel physica, pertractari solet, ibi quaesiveris. Et totum quidem opus XIX Articulis absolvitur, quorum priores exponunt, quæ causa methodusque hominibus fuerit, Geographiam primum excolendi, quid eos ad rotunditatem motumque telluri attribuendum induxerit; qua occasione totum systema mundanum breviter simul explicatur, denique, quæ ab initio scientiarum fuerint sapientum conamina ad magnitudinem telluris definiendam, exponitur. Deinde recenset, quomodo natura gravitatis, vi centrifugæ junctæ, & figura Jovis per observationes cognita, suspicionem de tellure prope polos depressiore moverint, posthæc vero ad actuales mensuras, quibus ea dubitatio decidi possit, describendas progreditur. Igitur, qua arte amplitudo atque longitudo arcus alicujus meridiani mensureretur, explicat, deinde, quæ *Picardus* atque *Cassinius* in Gallia, ipse cum sociis in Lapponia, fecerint, enarrat, ostenditque, quo ratiocinio e gradibus, versus polum decrefcentibus, figura telluris depressior inferri possit, & contra quomodo gra-

dus crescentes allongatam tellurem arguant. Objectiones etiam, terræ mensuris fieri solitas, excipit, easque ad *tria Capita* reducit. *Primum* est, an, ubique directio, quam via gravitatis fune pendulo confert, sit superficiæ telluris ad rectos; *alterum*, num stella, cujus distantia a vertice fundamentum mensurationis sunt, inter plures operationes nullo motu præter diurnum e loco suo moveatur, aut, si motu proprio gaudeat, num is ita cognitus sit, ut computi legibus subjiciatur; *tertium*, siue telluris figura talis, quæ ex rotatione ellipseos circa axem oriri potest, ut omnes meridiani sint curvæ similes & æquales. Primum re vera ita se habere, evincit exinde, quod observationes, ubique terrarum habitæ, inter se conspirent in eadem stellis fixis declinatione assignanda. Equidem ex illorum hypothese, qui gravitationem versus terram pro effectu, ex attractionibus singularum partium terrestrium junctis resultantem, habent, deberet ingentium montium proximitas perpendiculum aliquantum ex situ suo verticali dimovere; sed, hunc effectum non observari posse, constat jam ex *Newtoni* calculo, non evincitur, jugum tres leucas altum, & sex latum, si ex materia homogenea terrestrique simili constare supponatur, effecturum esse, ut perpendiculum duobus secundis versus se deviet; isque calculus observationibus *Bougerii*, unius ex Academicorum cohorte, versus Æquatorum missa, confirmatus est, vel potius experientia ejus, prope ingens jugum *Chimborazo* instituta, ostenditur, esse aliquam perpendiculi deviationem, sed quæ minor adhuc sit ea, quam *Newtoni* calculus determinat. Quod alteram objectionem, loci fixarum mutationem spectantem, attingit, motus earum in longitudinem ratiocinia hæc propterea non turbat, quoniam notæ est quantitatis, adeoque potest correctio, ei debita, in calculo adhiberi. Idem dicendum est de aberratione luminis *Bradlejana*; alius vero motus, quo fixæ loca sua mutant, vel nullus est, vel tam lentus, ut hoc in negotio pro nullo reputari possit. *Bradlejus* enim instrumento, quo accuratissime loca fixarum observari poterant, plus quam 200 stellis integro anno contemplatus, nullam a loco, ubi esse debebat, plus quam 2 secundis distantem notavit, differentia tam exigua,

exigua, ut errori observationis tribui possit. Superest tertium caput, cui si veritas sua non constat, actum est non tantum de omnibus mensuris, quæ ad figuram telluris determinandam institutæ sunt, sed de eota quoque Geographia, navigandique arte. At, quando nauta, certas secutus regulas, feliciter navem dirigit, necessarium est, ut, quæ sunt forte in figura telluris irregularitates, tanti non sint, quo minus ea tanquam Sphærois considerari possit. Finem Operi imponit tabula, quo graduum magnitudines pro variis latitudinibus in tellure, tam *Cassiniana*, quam sua, Autor exhibet, quantumque hæc res præcipue nautarum salutem tangat, ostendit. Nam, si v. g. nauta, ab Æquatore proficiens, scopulum sub eodem meridiano, sub quo navigat, sed 20 gradu lat. situm, evitare conetur, calculoque ex Autoris hypothese subducto, 406 leucas marinas confecerit, transiisse se jam locum periculosum 9 leucis, credet, cum, si *Cassinus* recte sentiat, præcise in eodem constitutus futurus sit. Tabulæ constructio his fundamentis innicitur: Arcum meridiani, in lat. 49° 22' a *Picardo* mensuratum, continere 57183 hexapedas adhibita correctione Autoris nostri & sociorum; Lapponicum vero gradum latitudinis 66° 20' continere 57438 hexapedas. Unde colligitur diameter Æquatoris 6562480, & axis terræ 6525600 hexapedas, in ratione fere ut 178:177. Hinc gradus latitudinis porro definiuntur ex *Newtoni* theoremate, quod gradus meridiani ab Æquatore versus polos crescant in duplicata ratione sinus latitudinis. Longitudinis gradus, hoc est, gradus parallelorum, exprimuntur formula $r r d : \sqrt{(r^2 + a a s s)}$ si *a* sit semiaxis, *r* semidiameter Æquatoris, *s* tangens latitudinis, *d* gradus circuli, cuius radius est *r*, quorum demonstratio existat in monumentis Academiæ Annorum 1733, 1735. Faciliorem vero calculum & satis exactum suppeditat alia formula, demonstrata in Tractatu de Parallaxi Lunæ. Scilicet, si *r* & *d* significant, quæ ante, *d* differentiam inter semiaxem, & radium Æquatoris, *s* & *c* sinum atque cosinum lat. gradus quivis

longitudinis erit $\frac{d}{r} c \pm \frac{d c s s}{r^2}$, *d* signo superiore valente pro

terra

terra depressa, & inferiore pro oblonga. Tabularum, quæ ad singulos quinos gradus expansa sunt, specimina aliqua exhibebimus :

Latit. loci.	Gradus <i>Cassini.</i>	Autor. & Socior.	Differentia.
0	58020 hex.	56625	+ 1395
15	57906	56690	1215
30	57580	56865	715
45	57130	57110	20
60	56683	57350	- 667
75	56355	57530	- 1175
90	56225	57595	- 1370
	Axis Tell.		
	6579368	6525600	53768

Pro gradibus longitudinis.

Latit. loci.	Gradus <i>Cassini.</i>	Autor. & Socior.	Differentia.
0	56820	57270	450
15	54845	55340	495
30	49075	49665	590
45	39965	40610	645
60	28185	28755	570
75	14560	14900	340
90	0	0	0
	diam. æqu.	diam. æqu.	
	6510796	6502480	51684

Progredimur jam ad Tractatum de variis astrorum figuris, quem, primo in Actis Academiæ publicatum, mutatis paucis, postea separatim edidit. Omittimus, quæ sub initium eum de figura telluris, tum contra vortices *Cartesianos*, atque pro attractione *Newtoniana*, disputat, nec non quomodo ex legibus gravitatis corpora mundana, circa axem revoluta, Spheroidis lati figuram nanciscantur. Primum, quod post hæc explicat, phænomenon sunt loca in coela lucentia, quæ *stella nebuloza* vocantur, atque pro congerie fixarum exiguarum habentur; sed præstantioribus

rioribus tubis adjuti Astronomi, nihil aliud in illis deprehenderunt, præter magnas areas ovales, lucis clarioris, quam est reliqua pars cœli. Tale quid *Hugenius* primum in Orione animadvertit, *Hallejus* in Transactionibus Anglicanis sex ejusmodi loca memorat: 1) in ense Orionis; 2) in Sagittario; 3) in Centauro; 4) ante pedem dextrum Antinoi; 5) in Hercule; 6) in cingulo Andromedæ. His telescopio reflectente 8 ped. consideratis, non nisi quarta talis visa est, quæ pro acervo stellarum haberi possit, reliquæ non nisi areas albicantes exhibuerunt, nulla notabili differentia, nisi quod alia rotundior esset, alia magis ovalis. Neque in prima stellæ telescopio observabiles videntur albedinem ejus producere posse. *Hallejus*, ex his phænomenis explicari posse, credit, quæ sub initium historię creationis *Mosaisca* habentur, lucem scilicet creatam fuisse ante, quam sol existeret. *Derhamus* foraminibus hæc assimilat, per quæ alia immensa regio, forteque cœlum ipsum empyreum, translucet. Persuadet sibi, distinguere se potuisse, quod stellæ in his locis observabiles multo propiores nobis sint luminibus istis, sed, hoc cognosci non posse, Optica nos docet. His nebulosarum catalogum ex *Hevelio* Autor subjungit. Hæc phænomena igitur exhiberi existimat a massis lucis ex attractione sphericis, ex rotatione circa axem, spheroidicis, quæ, si parum a spherâ recedant, circulos semper representabunt, si multum, pro diverso suo ad eclipticam situ circulos, vel ellipses, aut irregulares plane figuras, si plures ejusmodi massæ, oculo e longinquo eas spectanti, in unam coeant, partibusque suis se mutuo tegant. Materia, qua constant, si æqualem stellis lucem fundat, oportet ut ingens illarum quantitas sit, quo ex distantia multo majori, quam est stellarum distantia, possit telescopium magnitudinem & figuram in illis detegere; magis enim hoc casu hæc massas a nobis distare, quam fixas, ex luce debiliore colligitur; si vero magnitudine stellis æquales ponantur, opus est, ut illis multo propiores nobis existant, sitque lux earum luce fixarum natura sua minus fortis. Operæ pretium igitur fecerit, qui parallaxin earum, si qua est, detexerit: nam, qui illam iis denegant, a paucis forte ad omnes

concluserunt. Stellulae, in his areis appareptes, ut in Orione, si propiores sunt, in discum arearum projectae cernuntur, si remotiores, per massas illas translucent, ut per caudas Cometarum. Sequitur consideratio fixarum, quae extinguuntur in caelo, aut alternis vicibus evanescent atque apparent. Ponantur haec fixae soles esse, ut noster, sed ex majore vi centrifuga figurae multo compressioris, cum in nostro sole axis ab Aequatoris diametro parum differat. Tale itaque sphaeroides sensibilibiter latum, pro diverso, quem rotatione sua circa axem nanciscitur, situ, vel eandem cum reliquis stellis apparentiam, vel decreascentem magnitudinem, evanescentem, redeuntemque, exhibebit. Planetarum quoque, vel cometarum, si gravitate sua in solem cadant, vel prope eum transeant, ejus situm mutare possunt, licet forte non tantum ut mutatio ex tellure percipi queat. Praeterea vero, ex motu planetarum ejusmodi, variis nobisque incognitis orbitis, temporibus periodicis, & quae reliqua sunt, circa soles suos circulantibus, abunde satisfieri posse, existimat, variis stellarum illarum apparitionibus atque disparitionibus. Annulos, qualis circa Saturnum est, generari posse, concipit ex cauda cometarum, prope planetam trajicientis a gravitate versus planetam, in gyrum acta, quod fieri facilius patet in magno planeta & a sole remotiore, ob attractionem ejus efficaciorum, atque motum Cometarum in majore a Sole distantia lentiorum. His subjungitur propositio sequens: Si Semidiameter Aequatoris planetarum sit $= d$, tempus, quo circa axem revolvitur $= t$ distantia Satellitis ejus $= \delta$, periodus Satellitis $= \theta$, gravitas sub Aequatore $= p$, & vis centrifuga ibidem $= f$ erit $f : p = d^3 \theta \theta : \delta^3 t t$. Nam ex theorematibus *Hugenianis* vis centralis corporis, in circulo moti, est directe ut radius, & inverse ut tempus periodicum, unde f est ut $d : t t$. Jam satelles in loco suo sentit vim, quae est ut $\delta : \theta \theta$ eadem ex ratione, & proinde, cum gravitas crescat in ratione duplicata distantiarum decreascentium, vis, qua satelles urgetur in orbita sua versus primarium, est ad vim, qua urgeretur in superficie primarii positus, ut $d d : \delta \delta$, & adeo erit p ut $\delta^3 : d d \theta \theta$.

Unde

Unde $p : f = \frac{\delta^3}{d d \theta \theta} : \frac{d}{t t} = t t \delta^3 : \theta \theta d^3$. Hæc si

ad Lunam & Terram applicentur, ponatur $\delta = 60$ semid. terræ, $\theta = 27$ dieb. 7 hor. 43', quo tempore Luna circa axem suum revolvitur, $d = 1$ & $t = 23^h 56' 4''$, reperietur $p : f = 288 : 1$, quod nihil fere differt a ratione 289 : 1 ab *Hugonio* ex aliis principiis, nempe ex tempore descensus gravium, vel, quod eodem redit, ex longitudine penduli, secunda oscillantis, deducta. Pro Jove cum quarto suo Satellite collato $\delta = 23$, $\theta = 16$ dies 16 $\frac{2}{5}$ h. $d = 1$, $t = 9^h 56'$, unde $f : p = 1 : 7, 48$. Unde ratio patet, cur Jupiter sensibilibus depressus sit versus polos suos. Pro Sole ipso, conjuncta Venere spectato, est $\delta = 15906$ semid. terr. $\theta = 224$ d. 7 h, $d = 100$, $t = 25\frac{1}{2}$ dies, unde $f : p = 1 : 52016$. Unde mirum non est, cum tam exigua sit vis centrifuga in Sole præ gravitate, figuram depressiorem Solis nullo modo sensibus percipi. In Saturno hoc theorema applicari nequit, cum de tempore, quo circa axem revolvitur, in eo nil constet, Venus contra & Mars Satellite carent, in Mercurio utrumque deficit. Gravitatis corporum, in Saturni superficie positurum, cum ex Satellitibus colligi possit, daretur tempus revolutionis diurnæ, si ex observatione daretur ratio, quam habet diameter planetæ ad axem, adeoque vis centrifuga ad gravitatem. Sequuntur duæ propositiones aliæ, quarum prima sphaeroidis fluidi circa axem rotati figuram invenire docet, posita cujuscunque particulæ fluidæ, gravitatione versus centrum, in ratione qualibet multiplicata distantiarum. Omnes sphaeroidum ejusmodi meridianos reperit curvas algebraicas esse, excepta hypothese gravitatis, distantia a centro reciproce proportionalis. Ultima propositio hæc est: Si vortex fluidus revolvatur circa axem extrâ vorticem positum, vi centripeta, quæ est in ratione quavis multiplicata distantiarum a centro, & si in sectione quavis ad revolutionem perpendiculari centrum aliud sit, attrahens etiam, in ratione qualibet multiplicata distantiarum, invenire figuram vorticis, cujus casus particularis est Problema præcedens.

Supereſt Tractatus de Parallaxi lunari, Lunæ Tellurisque theoriæ perficiendæ dicatus. Utilitatem operis commendatæ longitudinum in mari ſcientia, quæ tota inde pendet. Nam, cum eclipses ſatellitum Jovis non niſi ejusmodi rubis accurate obſervari poſſint, quorum ob difficultatem tractandi in navi perpetuo agitata uſus nullus eſt, recurrerunt Aſtronomi ad fixarum per lunam occultationes, quæ tum breviori teleſcopio, tum ſæpius, ſi ſatis magna eſt fixa, nudo oculo, obſervari poſſunt, ſi portio lunæ illuminata non ſatis fortis eſt ad illarum lucem vincendam. Imo non opus erit exſpectare, donec fixa a Luna occultetur, ſi trianguli, quod Luna cum duabus fixis efficit, ſpecies obſervetur ex loco Lunæ hoc modo definito, longitudo navis colligitur, ſi detur ex tabulis tempus, quo Luna in quovis alio loco ejusmodi triangulum cum fixis illis format. Jam hora, qua hoc phænomenon contingit, in navi ſatis exacte haberi poteſt; deinde ab annis aliquot instrumentum inventum eſt, quo, nihil officiente agitatione navis, poſſunt Lunæ a fixis diſtantiæ ea, quæ huic negotio ſufficit, accuratione capi. Omnis itaque difficultas, ſed quæ ſatis magna eſt, ad theoriam Lunæ redit. Obſervationibus tamen edocemur, qualescunque irregularitatum lunarium cauſæ ſint, eas poſt 223 lunationes in orbem redire. Unde obſervationes, ſpatio 18 annorum continuatæ, tabulas darent, quarum uſus futurus eſſet in periodis ſequentibus. Huic tam longo atque difficili negotio manum admovit *Hallejus*, in ea ætate jam conſtitutus, qua ſinem ſe attingere poſſe, ipſe deſperabat. Attamen ſub finem periodi alterius 111 lunationum, quæ non tam exacte, quam illa 223, circulum irregularitatum reducit, eo jam pervenit, ut ſe longitudinem in mari definire poſſe, aſſeveret, errore intra 20 leucas prope Æquatorem, intra 15 in noſtro climate, conſtituto, & minore adhuc propius verſus polos. Sed, cum nihil harum obſervationum publicaverit, ei negotio *Monnierius* ſe applicuit, ſucceſſusque omnis a vita & ſanitate Obſervatoris pendet. Ad hanc vero Lunæ theoriam perficiendam opus eſt, ut parallaxis exacte conſtet, hoc eſt, ut, dato loco Lunæ ex aliquo telluris puncto viſo, inveniri queat ejusdem locus, ad quem

quem ex alio puncto terræ observanti refertur. Ad hunc scopum præfens scriptio collineat, cujus Autor, postquam exposuit, quantum referat, figuram telluris exacte nosse, parallaxeos naturam speciesque explicat, ostenditque methodum, cujus ope duo observatores, sub eodem meridiano satis longo intervallo a se distiti, possint invenire parallaxem lunæ, cujus basis est arcus meridiani, quo distant. Nam, si ab una eademque stella uterque lunæ distantiam secundum declinationem notet, summa, vel differentia, harum distantiarum erit parallaxis, dato arcui meridiani debita. Licet vero difficile sit, observatores sub eodem meridiano ponere, tamen utilitas rei postulat, ut id operæ impendatur, & si qua sit in longitudinibus differentia, potest ea in computum vocari. Deinde, quomodo ex datis actuali mensura duobus meridiani gradibus possit figura telluris inveniri, docet, nec non quomodo inveniri possit directio gravitatis primitivæ, quam vocat, hoc est, quæ futura esset, si vi centrifuga telluris circa axem revolventis non mutaretur. Præterea varias parallaxeos dimensiones, pro hoc, vel illo, observatoris situ, ex data telluris figura calculo deducit, tabulamque illarum construit, methodum exhibet, lunæ a centro terræ distantiam rependi, quantum parallaxes in terra spheroidæ & spherica differant, quibusque conditionibus parallaxis maxima efficiatur, ostendit, ex parallaxibus lunaribus novam methodum, telluris figuram definiendi, deducit, tandem loxodromicarum naturam projectionesque explicat, his subjungit variorum in tellure metienda inde a Norwodo susceptos labores, colophonemque operi imponit Tractatu de mensura gravitatis in diversis latitudinibus, tabulaque, eo spectante, unde saltem exempli loco adducimus, gravitatem Parisiensem esse ad Londinensem ut 100000 ad 100018. De Epistola, Cometam spectante, nihil est, quod dicamus, cum in usum scemine cujusdam scripta, notissima scillinaque de Cometarum natura & effectibus recensent.

JO. FRID. NOLTENII LEXICON LATINE
Lingue antibarbarum quadripartitum, cum annexa ad calcem recensione Scriptorum Latinorum critica,

iterum ab Autore recognitum, emendatum, ac locupletatum. Accessit Præfatio JO. LAUR. MOSHEMII.

Lipsiæ & Helmstadii, apud Christ. Frid. Weygandum,
1744, 8 maj.

Alph. 3 plag. 4.

De hujus libri consilio & ratione dictum a nobis est jam tum, cum primum editus esset, in his *Actis A. 1731 Mense Aprilii*. Ea ita probata sunt Autori, Viro doctissimo, ut non modo e consilio nostro partitionem Operis mutaverit, & e quinquepartito quadripartitum fecerit, sed etiam cetera ad mentem nostram, præter admodum pauca, emendarit. Sed in multis etiam aliis librum emendavit, inprimisque ita magno observationum numero locupletavit, ut novum opus videri possit. In quo tamen hunc delectum adhibuit, ut tum, quæ paulo morosius a Criticis de quibusdam rebus disputantur, tum, quæ ita manifeste barbara sunt, ut neminem, quamvis tironem, fallere possint, omnino exesse juberet; item obsoletiora & insolentiora, editioni superiori inserta, de quibus peculiaribus libris a doctis hominibus est expositum. Inprimis *Sectione posteriori Partis Etymologica* legitimum particularum usum & varias significationes explicavit, atque omnino tum huic, tum *Syntactica*, *Parti* inseruit multa, quæ Latinæ linguæ corruptelas non quidem proprie feriunt, ac eo tamen spectant, ut, quicquid ab eorum forma & modo abit, suspectum saltem debeat videri. In barbaris indicandis damnandisque hac moderatione est usus, ne quid facile in eorum numerum referret, quod qualicumque autoritate confirmari posset, ceterum moneret elegantiarum studiosos, ut sibi ab iis verbis caverent, quæ barbarissimi suspicionem doctis hominibus movissent. In quo tamen fateor Vir Clarissimus, ne sic quidem satis cautum esse studiosis ab ea labe, nisi ad scribendum afferant peccus lectione probatorum Scriptorum satis imbutum, quod sane plus valet omnibus ceteris ejus vitii remediis, quoque satis dextre usi homines quondam, sine hujus generis libellis, excellentes in omni genere scribendi existere.

Diffe-

Differentias verborum e *Popma* repetiit, sed cum delectu, castigatione, adde & cum auctario. Vocabula multa vitii suspicionem liberavit; constructionum varietatem commemoravit, sed optimis quibusque simul demonstratis. Denique, si quid paulo subtilius explicavit, quam pro captu tironum, ipsa litterarum forma ac modulo a ceteris secrevit. Superiori editioni additus erat, de *Heisteri*, Viri Cel. sententia, Index, barbarismos, Medicis frequentatos, complexus. Is sublatus quidem loco est, sed per totum librum digestus. Fatendum est, magram diligentiae laudem Autori Cl. deberi, eumque labore, multum utilitatis non modo apud tirones, sed etiam apud ceteros non excellenter in hoc genere litterarum versatos, habituro, persunctum esse. Nam, si vel maxime, in singulis quibusdam vocibus, imprimis iis, quae ad exquisitam latinam pertinent, interdum aliquid peccatum esse, dicamus, tamen inde nihil magnopere libri pretio, & apud illud, quod diximus, genus hominum, utilitati, decedit; praeterquam quod in tanta rerum etiam minutarum multitudine non est mirandum, si quid interdum non satis recte, aut accurate, dictum alicui excidit. Cum autem ita emendatum locupletatumque hoc Lexicon jam habeamus; non dubitamus, quin omnes hanc editionem praetaturi longe sint ei, quae nuper, inscio & inconsulto Autore operis, Venetiis apud *Recurtum* curata est, tota illa ex editione superiori expressa. Ceterum huic nostrae editioni egregium ornamentum accessit a *Moshemio*, Viri Cel. qui ei elegantissimam, & ut sunt omnia illius, lectu dignissimam, Prolusionem addidit, qua ostenditur, quam vehementer errent linguarum vernacularum patroni, qui purae latinitatis, omninoque Latinae eloquentiae, studium supervacaneum atque inane judicant, illudque disciplinis potius & vernaculae suae cujusque linguae tributum volunt.

MISCELLANEA LIPSIENSIA NOVA, AD incrementum Scientiarum, ab his, qui sunt in colligendis Eruditorum Novis Actis occupati, per Partes publicata. Edendi consilium suscepit, sua nonnulla passim addidit, Praefationem praemisit, FRID. OTTO MENCCKENIUS,

NIUS, Phil. & J. U. Doctor, Pos. Pol. Reg. & Elect.
Sax. Consiliarius aule, urbis patriæ Senator, &
Societ. Scient. Reg. Boruff. Sodalis.

Voluminis III Pars I.

Lipsiæ, apud Jo. Frid. Gleditschium, 1744, 8.

Plag. 12.

- A**uspicato procedunt hæc *Miscellanea*, curante *Menckenio* nostro, qui *Volumen* hoc *tertium*, futurus interpretis munere, Illustrissimo Domino *Ernesto Christophoro* S. R. Imperii Comiti *de Maunteuffel*, Mæcenati Nestorea ætate digno, religiosissime consecravit. En argumenta *Partis primæ*, ejusque summam. *Jo. Conr. Schwartzii Observatio, qua loca a Sam. XIII, 16, & Jes. XXIII, 6, explanantur*, omnium lucubrationum *primæ* est. In priori loco *Tamara* hæc *Ammoni* fratri dixit: הוֹצֵאת מִחֶרֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֵלַי — אֲרֹת הָרָעָה וְהַגְדֹּלְהָ עִמִּי לְשַׁלְּחַנִּי. Litera ך in voce אֲרֹת videtur ipsi ex protractione unci ך orta ך עִמִּי לשַׁלְּחַנִּי. Id ut lectori persuadeat, ostendit, vocem ך (1 *Sam. IV, 3*) natam esse ex voce ך haud secus ac ך in רוּשׁ (2 *Sam. III, 15*) ex ך longius producto coortum fuerit. Eandem ך in ך protractionem deprehendit 2 *Sam. V, 8, XVI, 12, XVIII, 13*. Vocem ך מִלְכָּךְ 1 *Reg. XII, 33*, substitutam credit voci מִלְכָּךְ. Vocem אֲרֹת credit natam ex אֲרֹת, ac subaudiendam monet vocem אֲרֹת, ut sensus inde existat: *Ne continenter appetas malum hoc, altero illo, quod jam in me fecisti, majus, ut me domo expellas*. Sperat inter hæc, fore, ut antiqui reperiantur Codices, quibus hæc lectio firmeretur. In loco *Jesaiæ* vocem ך אֲרֹת exponit per Βαῖτα, *palmarum frondes*, in *Judæa* frequentissimas. *Palmarum* autem non e femine solum, sed etiam e ramulis earum recisis, ac in terram insertis, enascuntur, radices agunt, & procrescunt, floresque producunt jucundos, nec non ad ferendos fructus festinant. Excipit hanc *Observationem Jo. Christiani Biel*, *Ecclesiastæ* ad D. *Ulr. & Joan. Brunsvic. Diatribe philologica de Voce Setab*, סֵלָה. Si quæ hujus vocis originatio & significatio ætati nostræ suppetit, & suppeditari potest, eam certe hic deprehendimus genuinam, & phænomenis singulis, seu requisitis, facientem satis. *Paschius*, Deum ipsum

ea designari, sibi persuasit, solideque a Nostro refellitur, qui, probabile esse, judicat, notari illa exagitatissima voce *laudationem*, qua Deus in tabernaculo temploque Judaico profequendus fuerit, concinentibus musicis instrumentis, & accinente omni multitudine hæc: *Laudate dominum - - in perpetuitatem.* Dubia & scrupulos, quibus hæc sententia premi videtur, istem tam scite & luculente expedit, ut nihil sit supra. Voce פִּינִיט Pag. 19.
Pf. IX, 17, notari *odam, cantilenam*, ostendit, ab Alexandrino interprete Græco adjutus. Verbo גָּמַל certe inest potestas 21.
edendi vocem. Hic enim significatus palam est in *Jes. XXXI, 4, XXXVIII, 14, Pf. CXIII, 15, XXXV, 28, XXXVII, 20.* Alexandrinorum, vocem *selah* per διάψαλμα, *intercinium, red-*
dentium, autoritas hoc loco est magna. Quis enim negabit, ipsos ignorasse, qua ratione musica cantusque publicus Hierosolymis fuerit conformatus? Jam urget attentionem nostram *Petri Zornii Fabula Parcæ, ex antiquitatibus orientalibus, itemque ex nummis, illustrata.* Ipse a loco *Jobi VII, 6,* telam oritur, ubi mentio fit de אָרַב, seu re quadam, quæ velocissime transit, ac de חַקְרָה, seu filo gracilento, tramite. *Mosès* vitam hominis dixit filo suspensam ac pendentem *Deut. XXVIII, 66.* Exinde fabula de Parcæ videtur enata, a פָּרַע, 35.
sciendo, dictis. De hisce *facis victricibus* numus *Diocletiani* est testimonii instar. Aurem porro vellicat *Caroli Henrici Zeibichii, Artium Magistri, & Ordinis Philosophorum in Academia Vitembergensi Adjuncti, de Imagine Christi, in larario Aurel. Alexandri Severi conspicua, Diatribe critico historico.* 45.
Commentarium hic habes in illa *Lampridii de Severo: Matutinis horis in larario suo, in quo & divos Principes, sed optimos, electos, & animas sanctiores, in quibus & Apollonium, & quantum scriptor suorum temporum dicit, Christum, Abraham, Orpheum, & hujuscemodi Deos, habebat, ac majorum effigies, rem divinam faciebat.* An ille scriptor vocandus sit *Ælius Lampridius,* an *Ælius Spartianus,* haud definit Noiter. 47.
De Laribus privatis juxta ac publicis, & de origine cultus Larium publici, doctè admodum differit. Severo fuisse lararium & majus & minus, docet, ratus, in illo imaginem Christi conspicuam fuisse. Di-

- Pag. 57. vinum huic honorem a Severo præstitum fuisse, negat. *Juliana Mammeam*, *Alexandri* matrem, attingit, eamque filii potissimam de Christo magistram existisse, demonstrat. Ipsam religioni Christianæ fuisse, docet; an ea publice fuerit initiata, pronuntiare haud audet. At progredimur ad reliqua, siquidem illa Diatribe nemini non per sese placebit. Succedit ei J. C. Harenbergii *Historia Ateflino-Welfica, Ducum Brunsvico-Lunenburgensium originem illustrans*. Commentatio hæc in Sectiones duas distribuitur. Prior de vera Ducum Brunsvico-Lunenburgensium stirpe macula ex Ateflinis derivanda inscripta est, & a *Bonifacio*, *Thuscorum* Marchione, ad *Azonem* usque & *Cunegundam*, *Welfonis IV* parentes, decurrit. Posterior progeniem *Welficam* inde ad *Henricum Nigrum* usque complectitur. Una ac altera fabula hic fuit explosa, simul vero singula pronuntiata fidei testium, autoritate pollentium, sunt superstructa. Sequitur hanc Historiam C. A. Heumannii *Meditatio critica super loco illo exagitatissimo Eginharti Cap. 25: Tentabat (Carolus M.) & scribere, tabulasque & codicillos ad hoc in lectulo sub cervicalibus circumferre solebat, ut, cum vacuum tempus esset, manum effingendis literis assuefaceret. Sed parum prospere successit labor praposterus, ac sero inchoatus. Deserit ac rejicit Cel. Autor eorum sententiam, qui, Carolum M. nescivisse elementa literarum scribere, qui, eum calligraphiæ, vel pingendi arti, vacasse, qui, ipsum libris scribendis se accinxisse, existimarunt. Subjicit hinc novam sententiam suam, persuadens, indicari operam scribendi versus, cui *Carolus* ingravescente ætate sese addixit. Restituit itaque locum illum *Eginharti* male affectum hac quidem ratione, ut legere jubeat: *Tentabas & versus scribere, tabulasque & codicillos ad hoc in lectulo sub cervicalibus circumferre solebat, ut, cum tempus esset vacuum, effingendis metris se assuefaceret*. Integra hæc Diatribe redolet lucernam. Vocant nos *Vocum* aliquot *Latinarum*, quæ in *Lexicis vulgaribus* frustra quaeruntur, ex *priscais Autoribus collectarum* a *Frid. Oszone Menckenio*, *Sectio II, tertium continuata*. En voces illas. *Lapusbus*, in genere fœmineo trita, *Latinarum Ciceronis*, id est, solenne *Latinorum*, *Lætria Cassiodori*, qui dixit *divitiis lætriam exhibere*,
Legiona-*

Legionarius, Subst. *Legumlator Livii*, *Levigare*, id est, levem
saccre, vox *Cassiodori*, *Libertinus*, Adject. *Literula*, quæ epi-
stolam brevem & elementum minutum notat, *Longiturni*-Pag. 154.
tas Cassiodori, ejusdem *Lubricitas*, *Mala* pro gena, *Ma-
stiche*, illa arboris lentisci gutta, *Mercenarius*, Subst. *Mere-
tricabilis* & *Meretricarius*, *Cassiodori* crepundia, *Men*, planta,
quam *Plinius Meam* appellavit, *Milichus* Deus, *Μείλιχος* Græ- 158.
corum, ignotus Lexicorum conditoribus, nominatus autem *Si-
lio Lib. III v. 104*, *Mimus*, Adject. *Mareor*, deponens, *Mul-
ticavatus*, Adject. haud secus ac *Multicavus*, vox *Ovidii*, 161.
Nemoricultrix Phadri, *Nigrum*, Subst. pro nigra macula,
Nullusdum, id est, nullus adhuc, vox *Livii* & *Asonii*, *Nu-
ptialia*, Subst. *Nutricula* pro nutricatu apud *Cassiodorum*,
Ostophoros, Adject. siquidem *Cicero Lib. V in Verrem Cap. 11*
lecticam ostophoron meminit, *Omniperitus*, vox *Pedoni Albi-
novano* vindicata, *Oneraria*, Subst. *Opium* & *Opion*, *Opupanaces*
æque ac *Opopanax*, id est, succus herbæ panaces, & illud tandem
ex fæce *Cassiodoriana* vocabulum *Oppalliare*, id est, obtegere.
Mantillæ loco accessit Anonymi *Ἀπικαίλψις ἀκρίσιος*, *Vir-
gilianorum locorum constuptratrix*, a quo Jovis illius quondam
Ἀπομάς, *Petri Burmanni*, Præfationi, *Phadro* præfixæ, sic ha-
betur honos, ut ferre eos, qui, ratiunculis infirmis induci, *Vir-
gilium* laniant, & ex voce *vatum* procedunt *fatum*, omnino re- 172.
cuset, locumque *Maronis Æn. II, 464*, cupiat inviolatum. Sub-
dit tandem: *At vos, straminei Aristurcki, quotquot pro rationibus* 177.
solidis & eruditis ineptas has formulas blateratis: Sic lego, sic
emendo, distingue, transloca, mihi non placet, *fugite tandem*
*istas argutiarum technas, quarum olim promus condus fuit Go-
rallus ille, qui solus demum post renatas literas Criticos, quasi*
ἄλογοι ad sua tempora fuissent ἔωκα, mysteriis logicis initiare
voluit. Subjungas huic admonitioni ad extremum cernimus 178.
*Cisberti Cuperi ad Theodorum Janssonium ab Almeloveen Epi-
stolas quatuor.* *Nonas Pias Lampridii* esse Apriles, docet *Cupe-
rus*, eosque, quibuscum commercium epistolare colebat, recen-
set, nec elegantia, vel notitia literaria, occasione nata quid-
quam omitte.

JO. GEORGII WALTHERI, SERENISSIMI Principis Saxon. Weiffenfelsensis & Querfurtensis a Consiliis, Professoris publici ordinarii, & Rectoris adjuncti illustris Augustei, de primis Asia Monarchis, ad locum Æschyli in Pers. v. 761-788, Commentarii.

Torgaviæ, literis Peterfellianis, 1744, 4.

Plag. 6.

Pag. 4. Non admodum magnum, sed plenum rerum, e tenebris erutarum, volumen producimus. Adornatum hoc est ab Autore in celebri Lyceo Torgaviensi, cui per biennium præfuit. Hinc sub initium laudat majores nostros, qui prudentissimo consilio voluissent, ut ab ineunte ætate juvenibus ad usque Academicam maturitatem, præter sacrum Codicem Græci Latinique Autores explicarentur, eorumque res identidem ad Dialecticorum & Rhetorum exigenter præceptiones. Inprimis prædicat veterem tradendæ historiæ viam. Sed operæ pretium est, ipsum audire. Certe tunc temporis, inquit, cum in Germania literis humanioribus unice in scholis locus erat, & nihilo minus Historiæ universalis antiquæ ratio habebatur, & vel Carionis Melanchthonisque, vel Neandri, atque aliorum, bonæ nota libelli illustrabantur, non solum non Professorum humaniorum literarum subsellia vacua manebant in Academiis, sed, uti adhuc constat, Camerariorum, Schmidiorum, aliorumque, aurocæteria sapius confluentium, & studia amulantium, juvenum cæcus vix capiebant. His aliisque monitis, accedit ad Æschylum tractandum, cui, cum sciret, perversum semper esse tributam ab omnibus orbis descriptionem, hanc nomini Æschyliano maculam adpersam diluere conatur, pluribusque hanc rem alio in loco promittit se disputaturum. Comprobat tamen, ab omnibus fere Æschylo magnam rerum gestarum tributam esse cognitionem. Excitat Autor Jos. Scaligerum, Jo. Marsbamum, Thomam Stanlejum, Conr. Sam. Schurtzsteifsbium, Campegium Visringam, Hieronymum van Alphen, Leonardum Offer-

Offerkaus, & Anglos in Historia universali, qui omnes commentati sint in insignem hunc Æschyli locum. Autoris tamen sententia, præstantissimis nixa autoritatibus, plurimum ab horum omnium rationibus vehementer discrepat.

Primum e Græco in Latinum rursus vertit sermonem εἴσιον, Pag. 8. 9. quod non omni adhibita cura a *Stantejo* redditam animadvertit. *Tribus* autem *Capitibus* versatur in loco enodando. *Primo* exhibet grammaticas observationes, quibus novam tueatur interpretationem suam. In prima autem hac excursionem suam sibi posuit legem, ut non tantum non ea afferret, in quibus compilatoris laboriosissimi obscuram diligentiam, a qua, etsi probata multis, abhorret, prodere possit, sed ut ne omnia quidem tangat, quibus opus esset ad locum totum in lumine ponendum. Porro observat, uti Latinis Autoribus, sic quoque Græcis, suas esse ætates, intra quarum terminos diligens Autoris Græci explicator se, quantum fieri possit, continere debeat; omnesque Græcos scriptores, imprimis paulum antiquiores, sibi ad imitandum vetustiore aliquem, eumque in sua arte excellentem, proposuisse. Et, cum ex innumeris collegerit dicendi formis, ab *Æschylo* *Homerum* potissimum imitando expressum esse, multas dicendi formas, quæ adhuc dubiæ erant notionis, ex hoc antiquissimo Autore felicissime interpretatur. Sic loco motum, & perverse explicatam, rationem dicendi a *Jos. Scaligero, Jo. Mursumo, Anglisque in Historia universali, Stantejo, aliisque,*

10.

11.

12-17.

— — εἰς τὸν ἕδαιον,

Τὸ δ' αἴτιον Σέσωσιν ἐξεκείνωσεν πρῶτον,

ex Grammaticorum præceptione αἰπὸ κοινῆ, & *Homero*, qui particula δὲ sæpe notionem, causam inferentem, subjecit, ita explicat, ut nec loco sit movenda, & pulcherrimum suppeditet significatum. Ad versum

18.

Ἐξ ἧ το τιμὴν Ζεὺς ἀνάξ,

observat, præter Athenienses, de quibus *Spanhemius* id movent, etiam Persas Jovem coluisse regem; πάσην αἰσιδαῖα μηλίτροφον

19.

- λότροφον esse universam Asiam; τρωϊν autem non infinitam
 semper in alios imperium significare, sed plurimum ejusmodi
 dignitatem, qualis eorum esse soleat Regum, sine quibus reli-
 qui Reges nec facile pacem faciant, nec moveant bellum. Ver-
 sum 767 ita interpretatur: Primus eorum, qui præcipua ga-
 visi sunt in Asia dignitate, Susorumque urbem tenuerunt, erat
 Medus, qui bella gessit, & nihilo minus nihil mali intulit urbi
 Susorum; qua occasione *Campegium* confutat *Vitringam*. In
 v. 768 ἔργον ἤνυσσεν est secundum *Homerum* opus informatum
 confecit, absolvit. In v. 770 τρίτος δ' ἀπ' αὐτῆ Κῦρος ma-
 jor latet difficultas. *Cel. Offerhaus* per tertium hunc non in-
 telligebat secundo proximum, sed tertium ab secundo, duo-
 bus aliis interpositis. Sed *Autor* cum ex contextus ratione,
 tum ex *Homero*, apud quem ἀπ' αὐτῆ post illum ita signifi-
 cat, ut spatium temporis interjectum nullum admittat inter an-
 tecedens & consequens, comprobat, vere proprieque *Cy-
 rum* esse tertium a *Medo*. V. 774 vocem ἤχθῆσεν ex *Home-
 ro* rursus de Deo Græcorum invidio explicat, atque in hujus
 sententiæ originem & notionem inquirat, atque accurate com-
 probat, originem ab inveterato Græcorum in tyrannos odio
 esse arcessendam. Capite secundo suppeditat observationes,
 ex *Historia antiqua* erutas, quibus neglectis, adhuc *Æschyli* sen-
 tentia in lumine poni non potuit. Prima est: Jam ante & sub
Cyri, Asiæ universæ rectoris, ætatem *historia profana*, maxime
Græca, habuit insignia & fide dignissima monumenta, quæ
 consuli a sequentium temporum scriptoribus potuerunt. Hoc
 imprimis disputat contra doctissimos Anglos, *Historiæ universa-
 lis* auctores. Commemorat *Pisistrati* Bibliothecam, atque ejus
 variam fortunam, *Laji* & *Anphitryonis*, antiquissimorum Regum,
Herodoti ætate residua monumenta, & alia. Observatio secunda
 hæc est: In *Asianarum gentium historia*, a Græcis in literas relata,
 duæ sunt sædulo sejungendæ ætates, una ante *Cyrum*, altera post
 eundem. Ante *Cyrum* modo maritimam Asiæ Africæque oram
 Græcis notam fuisse, quam adissent mercatus causa, post *Cy-
 rum* vero & imperii Persici novitatem timoremque, & scientiarum
 tiarum

riarum cupiditatem, impulisse multos, ut itinera instituerent ad
 distitas regiones. Hinc inducitur ab Autore *Hecataus Mile-*
sius, Solon, Herodotus. Inprimis nobile factum Græcorum no-
 men post pugnas cum Persis commissas. Observatio tertia est: Pag. 32.
Æschylo magna est in rebus Persicis tribuenda autoritas. Per-
 opportunum hunc ad scribendum nactum esse & tempus & ar-
 gumentum. Præliis in Græcia cum Persis confectis, quibus
 interfuisset *Æschylus*, media in Græcia fuisse gravissimos Persas
 vel captivos, vel cultum sacrum civilemque Græcorum aut se-
 quentes, aut admirantes; quorum multi sine dubio non tantum
Xerxem Dariumque, sed etiam superiores proximos Reges, vi-
 didissent. Hos sine controversia *Æschylum*, Persicas res tractantem,
 in consilium adhibuisse. Idcirco merito autoritatem *Æschyli* de- 33.
 fendit adversus *Freretum & Schurtzsteischium*. Quartam Obser-
 vationem hanc facit: Asia victores diligenter sunt ab ejus vel
 rectoribus, vel monarchis, sejungendi. Intelligit per Asia victo-
 res magni & ferocis spiritus Reges, qui in occupandis & vastan-
 dis, quam retinendis, regionibus magis elaborarunt. Horum 34.
 Regum antiquissimis temporibus ingens fuit multitudo. Rapto
 magis, quam conscripto, exercitu per finitimas & remotas terras,
 prouti impetus ferebat, vagabantur, omnia ferro & igne age-
 bant, atque, hominibus subactis occisisque, cum montibus, sil-
 vis, bestiis, gerebant bella. Horum nonnulli, interclusi re-
 ditu, fere in sinibus orbis terrarum, in orientem spectantium,
 stultitiæ suæ pœnas dedere; alii, quorum audaciam fortuna ad-
 juverat, reduces facti, cœlum & terram narratiunculis suis aut
 ipsi miscuerunt, aut milites suos, fortunæ testes, & ducibus ipsis
 stultiores, miscere siverunt. Horum in censum defert Au-
 tor *Bacchum*, defert *Sesostrem*, defert etiam *Ninum & Se-*
miramidem, egregiis nixus autoritatibus. *Capite tertio* ad-
 umbrat veritates historicas, quæ vel notæ possunt comprobari
 uberius, vel ignotæ erui & confirmari ex hoc *Æschyli* loco.
 Prima est: Assyrii universâ Asia imperium nunquam tenuerunt.
 Sunt enim primis his, ab *Æschylo* in censum delatis, Asiæ
 monarchis multum vetustiores. Hinc consensum adducit *He-*
rodoti, 35.

- rodoti*, cujus loca, huc spectantia, jam Autor in Descriptione *Herodoteæ* sua pag. 12 seq. & in *Miscellaneis Lips. Novis*, quæ a *Meuckenio* nostro publicantur, *Volum. I P. I pag. 268 seq.* explicavit. Habet porro *Dionysium Halicarnassicum*, habet *Scripturam sacram*, quod maximum est, consentientem. Deinde describit *Assyrium regnum*, quod apud eum malum legi. Secunda Observatio est: *Persæ primi sunt Asiæ Monarchæ*. Cum enim *Medi duo Reges*, *Susorum domini*, fundamenta jecissent magni imperii, alterque, *Medi primi filius*, præcipuam in *Asiâ* dignitatem obrinisset; *Cyrus tertius Monarchiam Asiæ*, utraque *Asia occupata*, constituit, primusque mortalium toti sibi subjectæ *Asiæ proprie imperavit*. Hac occasione de *Nebucadnezaris* disputat regni amplitudine. Tertia Observatio ita habet: In *Regum Persarum laterculo* duo sunt inter *Smerdin & Darium*, *Hystaspis filium*, ponendi *Reges*, *Maraphis & Artaprenes*. Omnes *Historici secundum Smerdin proxime locant Darium*. Autor cum *Æschylo* interponit duos. Atque hujus rei ex ipso *Herodoto* non levem movet suspicionem, quandoquidem ex eo contra omnes recentiores monet, non statim sexto post interfectos *Magos die Darium Regem creatum esse*. *Babyloniorum* enim insignis illa, atque ab ipsâ humanitate abhorrens, rebellio, cui aliquot anni ab *Historicis* tribuuntur, sub initium imperii *Magorum*, quod septem mensium fuit, incepit; *Samum* vero exercitu *Darii* proficiscente, quod altero imperii ejus mense factum, palam facta est; ut adeo non sex dies, sed forsitan unus vel alter annus sit interponendus. Hæc omni eruditionis apparatu ab Autore disputantur. Ultima Observatio est: *Medo-Persarum imperium*, a *Marshamo* fictum ex hoc *Æschyli* loco, & a *Thoma Stanlejo* arreptum, nullum est. Cum ad hanc *Stanleji* sententiam confutandam alios jam dudum excitasset testes doctissimus *Vitringa*; Noster domestica ipsius *Æschyli* arma movet in *Stanlejum & Marshamum*, atque hac ratione occasionem *Tragediæ* hujus, conscriptæ ab *Æschylo*, ex *Historia antiqua* repetit, ut adeo res eadem, quæ occasionem dederit ficto huic regno, illud destrueret rursus.

* * *

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Maji Anno MDCCXLV.

ΔΟΥΚΙΑΝΟΥ ΑΠΑΝΤΑ, &c.

hoc est,

**LUCIANI SAMOSATENSIS OPERA, CUM NO-
va Versione TIB. HEMSTERHUSII & JO. MAT-
THIÆ GESNERI, Græcis Scholiis, ac Notis omnium
proximæ editionis Commentatorum, additis JO. BRO-
DÆI, JO. JENSII, LUD. KUSTERI, LAMB. BO-
SII, HOR. VITRINGÆ, JO. DE LA FAYE, ED.
LEEDES, aliisque ineditis, ac præcipue MOSIS SO-
LANI & JO. MATTHIÆ GESNERI. Curave-
runt, & Notas suas adjecerunt, ad Tomi I partem
priorem TIB. HEMSTERHUSII, ad
ceteras JO. FR. REIZIUS.**

Tomi III.

Amstelodami, apud Jac. Wetstenium, 1743, 4 maj.
Tom. I Alph. 5 plag. 5, Tom. II Alph. 5 plag. 3, Tom. III
Alph. 4 plag. 16.

Prodiit ergo tandem dudum expectatus *Lucianus*, atque
ita prodit, ut spem de se commotam non destituisse
videatur. Quod est hoc minus mirandum, cum in eo
expoliando ornandoque doctissimorum hominum ingenium
atque doctrina per multos deinceps annos studiose elaborarint.
Primus ei rei operam manumque admovit, post *Mosen Solanum*
tamen, A. 1720 *Tib. Hemsterhusius*, Vir Clariss. & Græcarum
Hh literarum

literarum longe doctissimus. Is, cum decem annos in *Luciano* tractando, interpretando, illustrandoque, consumsisset, prelo cœpit subijcere, quæ parata habebat; ab eoque tempore, hoc est, ab A. 1730 ad 1736, absolutæ sunt plagulæ undeseptuaginta. Hac tarditate operis commotus bibliopola, cum vereretur, ne impensæ, in eo factæ, sibi perirent, alium circumspicere cœpit, qui parem diligentiam celeritatem adhiberet. Res eo tandem deducta est, ut, partitis operis, *Jo. Matth. Gesnerus*, Vir Clariss. Græcarumque literarum in Germania facile princeps, & *Jo. Frid. Reizius*, Vir Clariss. idemque in hoc genere egregie versatus, in reliquis partibus elaborarent, ita, ut ille & novam versionem Latinam adornaret, & quæ ad *Lucianum*, multorum annorum lectione tritum, observata haberet, subinde adspargeret, hic autem & aliorum notas disponderet, & suas adjiceret, curamque sustineret hanc, ut emendate totum Opus prodiret. Horum ergo docta diligentia effectum est, ut quinque annorum spatio totus *Lucianus* absolutus in lucem prodierit. Sed de singulis, in quorum ære est *Lucianus*, separatim dicemus, si prius de contextu, versione, & notarum ratione universa, dixerimus.

Prima sine dubio quasi dos editionis cujusque est textus Autoris, accurate & ad MStos Codices veteresque editiones recensitus, & operis diligenter emendateque expressus. In altero illo, fatendum est, diligentiam permagnam adhibitam esse; nisi quod *Reizius*, Vir Clariss. interdum nimis religiosus in recipiendis quamvis certis emendationibus fuisse videtur. Sic *Tom. I pag. 632, 12*, pro *ἐαυτῷ* recipiendum erat *ἐμαυτῷ*, quod etiam in versione expressum est; cum contra *pag. 787, 33*, male unius Codicis autoritate, jussuque *Solani*, receptum sit *πασῶν*, ut referatur ad *ὁδὸς, scilicet*: non quo nimis durum putemus *λεγόμενα ὑφ' ὁδῶν*, quod ipsi *Reizio* dubitationem attulit: nam etiam *pag. 793* sunt *ὁδοὶ φάσκουσαι*, quo loco Vir Clariss. uti debebat; sed quod mutatio generis hujusmodi, qua verba, modo ad abstracta, modo ad concreta, referuntur, usitatissima etiam *Luciano*, in hoc ipso Dialogo *Hermotimo*, & quidem in eodem verbo, (vid. *pag. 790, 29, 791, 35, 804, 39, &c.*) quibus omnibus locis cum deberet esse *πασῶν, omnium scilicet*

seſtarum, tamen eſt πάντων, omnium philoſophorum. Male porro *Tom. II pag. 219* in contextu relinquitur Περσίδης, addita mira nota, cum neceſſario legendum ſit Περσείδης. Nam & de *Perſei* filio ſermo eſt, & ſyllaba longa deſideratur, quorum neutri aptum eſt, ut pueri ſciunt, Περσίδης. Item *pag. 221, 90*, in contextu peſſime manſit δεξομένην, & in verſione relicta interpretatio τῆ δεξομένην, addita ſimul nota, diverſis manifeſte temporibus, per partes, ſcripta. Item *pag. 66, 74*, debebat recipere emendationem *Gefneri* capitalem & certiffimam, legendis pro ἔτι πόλεων, Ἐπιπολῶν χῆμα, *Eripolarum formam*, quæ etiam in verſione expreſſa eſt: quo loco mirati ſumus, quare *Reizius*, qui ſuas notas *Gefnerianis* poſtponit, hic notulam ſuam: *Valde probo Επιπολῶν, eſi vulgatam exhibeo, Gefneriana præpoſuerit*. Sed hoc caſu accidere potuit, ut alibi *Tom. I pag. 820*, &c. neque propterea ſtatim Pontederizabit *Gefnerus*. Ceterum hanc religionem hoc facilius condonamus *Reizio*, quod tutius eſt, in hanc partem aliquando peccare, quam in contrariam. Illud autem vellemus paulo diligentius curatum eſſe, ut textus Græcus emendatus a vitiis operarum eſſet. Sed non ſolum paſſim capitales mendæ, ſenſum turbantes, reperiuntur, v. g. *Tom. I pag. 668* ἐπέμψατο pro ἐμέμψατο, *pag. 762* εὐδαιμονίην pro εὐδαιμονοίην, *pag. 833, 2*, ε̄ pro ε, &c. verum quidam libelli inprimis negligenter vel in interpunctione, ut *Reviviſcentes*, vel in verbis, habiti ſunt, ut *Abdicatus*, in quo multæ ſunt mendæ, v. c. ἐμολόγην, ἀποδέδωαι, quæ aliquando, ſi quis alius *Reizius Lucianum* recensendum ſuſcipiet, novas notas parient, quales poſtea commemorabimus. *Tom. I pag. 802, 94*, *Reizius* in nota dicit ſublatum e contextu τὸ ἄς, quod tamen ibi ſupereſt. Æquum ſane erat, in tam ſplendida & cara editione, majorem, hac in parte, curam haberi.

Interpretatio Latina, in iis libellis, qui *Hemſterbuſii* manu tractati ſunt, eſt vulgata, ſed ab *Hemſterbuſio* ubique diligenter ad verum Græci textus ſenſum emendata & conformata. Niſi quod in *Nigrino Solani* verſio prope tota ſervata, in *Timone* autem *Tan. Fabri* interpretatio elegans & accurata. Reliquos libellos *Gefnerus* nova interpretatione inſtruxit, qua non modo

sensus *Lucianus* accurate, sed etiam eleganter, uti dignum erat *Luciano*, exprimitur. In quo etiam hæc cura adhibita, ut interpretatio ipsum genus dicendi *Lucianicum* & charactera referret, quod illis inprimis locis difficile fuit, ubi corruptum sermonem *Lucianus* ridendo imitatur, & imitando ridiculum facit. Iniquum ergo sit, talibus locis offendi, aut vitia, ul- tro affectata, ut *Lucianæ* orationi similis esset Latina, accusare. Est tamen, (quis enim in tam longo labore nusquam dormitet?) ubi paulo plus sive perspicuitatis, sive diligentia, desideres. *Tom. I pag. 710* librum quendam laudans, dicit: ἤτοι γὰρ τῶν λόγων παρασκευὴ ἔμεμπτή, καὶ ἡ ἰσορροπία πολλή, καὶ ἐμπειρία πραγμάτων, καὶ ὅτι ἕκαστος σοφῶς ἐλέγεται, &c. Hic *Gesnerus* τῶν λόγων παρασκευὴν ἔμεμπτήν vertit, *verbo- rum apparatus non contemnendum*, quod, nos fatemur, non satis capere, quod genus laudis sit, nisi si copia orationis intelligatur, quam vix putamus eo loco laudari. Neque necesse fuisse arbitramur, ut *pag. 752, 94*, ἀμέλεια verteretur: *Noli sollicitus esse*, quod nil aliud est, quam *sane*. Neque *Tomo II pag. 479* intelligimus, quæ sint illæ *prensationes*, quibus δεξιῶ- σεις interpretatur, in quibus *Φιλοφρονεῖσθαι* dicitur & jucundam se præstare προσομιλίῃσιν *Panthea*. Quod si dicerentur active de adeuntibus, possent intelligi; nunc illæ sunt ipsius *Panthea*. Nam statim post eam jucundæ dicuntur esse adeuntibus. Est haud dubie δεξιῶσις modus, quo *Panthea* adeuntes excepit voce & gestu, Gallis *l'acueil*. Verbi usus rem satis declarat. *Aristoph.* in *Plut.* v. 753 αὐτὸν ἠσπάζοντο καὶ ἐδαξίζοντο ἅπαντες, ut alia loca mittamus. *Budeus* etiam *gratulationem* interpretatur; quod ferendum, si de eo sermo, qui occurrit ei, cui gratulandum videtur. Ceterum in hanc versionem sibi hoc juris sumisit *Reizius*, ut eam ad contextum refingeret, si qua reciperetur, idoneis de causis, lectio, *Gesnero* ignorata, & in univrsum, si contextus a lectione ea, quam in vertendo secutus erat *Gesnerus*, aberraret. In quo tamen non satis constans fuit. Nam, ut hoc utamur, *Tom. II pag. 37, 77*, versio *Gesneri* exprimit ἀφαισθήκε, *Reizius* autem in contextu posuit ἐφαισθήκε, neque quidquam de eo dissensu in notis

notis monuit. *Pag. 237 extr.* recte recepta emendatio *Solanæ* e *MStis* legentis *πράξεισι* pro *τάξεσι*: sed in versione nil mutatum. *Pag. 231, 46, παιδείαν* (non *παιδειαίν*) pro *παιδιδιάν* repositum est, sed *lusus* in versione relictus. *Pag. 316* in versu *Homeri Gesnerus* vertit *ἔτε*. *Reizius* voluit *ἔ τ*, divisim, ut in nota ait, (etsi in textu relictum *ἔ τ*;) & tamen versio *Gesneri τῆ ἔτε* mansit. &c. Ceterum, cum interpretatio Latina *Tomæ II & III* sit unius *Gesneri*, mirum videri potest, quomodo communicetur in titulo cum *Hemsterbusio*, cujus tamen, quæ notas, mentio omiſſa.

Nunc, quoniam de contextu & interpretatione satis dictum est, ad Notas veniamus. In quibus hoc vellemus curatum esse, ut ne notæ plane inanes & supervacaneæ repeterentur. Scimus, hoc desiderari a doctis quibusdam Viris, ut eruditorum notæ integræ potius, quam excerptæ pro cujusque arbitrio, exhibeantur; sed id non pertinet eo, ut eadem res, levissima inprimis, ter quaterve ponatur, & pretium inde libræ augeatur, ut hic factum est. *Tom. I pag. 629* in *Tyranno*, ad verbum *ἀεραρον*, quinque notæ sunt, omnes sane supervacue, eademque idem omnes dicentes. *Pag. 724* ad *ἡ Φροντὶς Ἰπποκλειδῆ* item quinque notæ. Sufficiebant Notæ *Solani* & *Gesneri*. *Pag. 768* de proverbio *ἐπὶ ἑπιπὲς τὸν Αἰγυπῶν* sex Notæ inutiles. Idque sit pluribus locis, inprimis ubi locus aliquis ex *Homero* in contextu est, quem omnes interpretes indicant, nil præterea agunt. Est etiam, ubi per negligentiam inutilis *Bourdelotii* nota bis posita est, *Tom. I pag. 706*. Omnino sunt notulæ quædam, inprimis *Brodæi*, ita pueriles, ut talæm editionem, non sane tironibus comparatam, haud deceant. Sed dicendum est paulo diligentius de notis *Solani*, *Hemsterbusii*, *Gesneri*, & *Reizii*, Virorum Clarissimorum.

A. 1720, cum *Hemsterbusius*, ut ante dictum est, animum ad curandam *Luciani* editionem adjiceret, multos jam annos eundem lapidem voverat *Moses du Soul*, seu, ut se ipse vocat, *Solanus*, Britannus, Vir Græce doctissimus, ante hos undecim annos mortuus, qui etiam specimen A. 1708 edidit (vid. *Tom. I pag. 820*). Ab eo illustratum emendatumque

Luciani exemplum, versione etiam castigata, acceperunt illo ipso anno, tribus autem post, additamenta quædam, bibliopolæ *Wetstenii*; a quibus primo *Hemsterbuius*, deinde *Reizius*, acceperunt, ut inde, quæ essent *Luciani* emendandi illustrandique, depromerent. Itaque fecerunt, & notas illius per totum opus digesserunt. Sunt autem *Solani* notæ, breves quidem, sed elegantes, plurima doctrina refertæ, & quæ magnam diligentiam in comparandis MSis & editis Codicibus prodant, e quibus, non pigeat, quædam specimina afferre. Ac, ne commemoremus, quæ loca ille e MSis & editionibus antiquis restituit, in quibus diligentia magis, quam ingenium, his rebus subactum, & doctrina, cernitur, quasdam modo de emendationibus ejus excerpemus, quæ inprimis se probant. Talis est ea, qua in *Nigrino pag. 39* προήματα reponendum censet μέγας: τί δὲ τὸ μέγας τῆτό ἐστιν, ἐφ' ὅτῳ καὶ κομῶς, quam etiam *Hemsterbuius* recte, quamvis repugnantibus MSis & editis libris, recepit: porro, quam *Tom. I pag. 820* in *Hermotimo* attulit. Ibi vulgo sic legitur: ὁμοίως γὰρ ἔξω τῆς ἀδῆ ἐσμὲν, καὶ ἐν τῷ ὑπαίθρῳ, ὅτε παρὰ τὴν θύραν ἔξω ἐστῶς, καὶ ὁ πάρος. Absurdum sane esse, recte judicavit *Solanus*, qui foribus adisset, dici *extra viam* esse. Itaque reponendum censuit: ἔξω τῆ ἀδῆ ἐστίν, *extra limen est*, qui modus loquendi, etsi poeticus, tamen usitatus est *Luciano*, & in *Merced. cond. Cap. 23*, *Apol. Merc. cond. Cap. 5*, aliisque locis, reperitur. Eam emendationem cum in eo, quo diximus, *Specimine* legisset *Clericus*, proposuit probavitque ad *Menandr. pag. 250*, eaque ita arrisit *Reizio*, ut in contextum receperit, & ad eam versionem *Gesneri* refinxerit. Similis huic est, sed quæ facilius alicui in mentem veniat, atque adeo *Jensio Gesnero*que communis, cum in *Tyrannic. Tom. II pag. 142* pro vulgato ζῶντι legit ζῶν ἔτι, quod contextus necessario requirit, recteque a *Reizio* in contextum receptum est. Item *pag. 124 Ver. Hist. II*, ubi *Rhadamanthus*, *Luciano* de reditu suo in patriam vaticinans, ait: τέτα δὲ αἰφίξῃ ἐς τὴν μεγάλην ἡπειρον τὴν ἐναντίαν τῇ ὑφ' ἡμῶν κατοικημένη. Recte judicavit *Solanus*, cum eoque *Gesnerus*, legendum ὑμῶν, recteque in textum recepit *Reizius*. Item *pag. 137 ibid.*

137 *ibid.* ἡμᾶς ὑπεδέχτο πέλαγός τε πρῶηνές καὶ νῆσος
 ἔ μωγάλη, εὐπροσίτως συοικημένη. *Solanus* hic in exemplo
 suo recte rescripserat: εὐπρόσιτος. Similiter *Gesnerus* legem-
 dum censuit, & id in versione expressit. *Reizius* tamen non au-
 sus recipere, quod in vulgata omnes libri consentiant; quasi
 non etiam in superioribus locis ita sit, ubi emendationes tamen
 recepit. Ceterum solet hoc facere *Reizius*, ut de emendatio-
 nibus, *Solano* & *Gesnero* communibus, quæ sunt permultæ, eas
Solano tribuat: quod non alia causa videtur factum, quam quia
 illi prius in mentem venire; nisi forte, quod *Gesnerus* Germa-
 nus est. Ceterum non videtur hoc *Solano* datum fuisse, ut in
 notis scribendis modum delectumque servaret. Nam sæpe res
 valde obvias illustrat, ut qui etiam de Pœcile Atheniensis no-
 tam habet *Tom. I pag. 58*, &, quoties nomen hominis obscuri,
 de quo nemo quidquam scire cupiat, occurrit, addit: *De hoc ni-
 hil inveni*. Sed id genus notarum forte condonandum Viro Do-
 ctissimo videtur, quoniam ille fortasse juvenis quædam, ut sit, ad
 marginem scripsit, quæ ipse non editurus erat, si ipsi datum
 fuisset, *Lucianum* edere. Est etiam, ubi præter causam tentat
Lucianum; unde etiam *Hemsterhusius* haud paucis locis ab ejus
 sententia discedit: cujus rei exemplum esse potest hoc, quod
T. II pag. 133 Ver. Hist. Lib. II pro ἐπεὶ δ' ἀπεκρύψαμεν
 αὐτῆς, suspicatur: ἀπεκρύψαμεν αὐτῆς, cum vulgata longe sit
 elegantior: *cum navigando ex conspectu eorum abissemus*, com-
 paranda cum illo *Callimachi* in *Epigr. 2*: ἥλιον ἐν λάσχη κα-
 τὰ δύσαμεν, & *Virgiliano*: *cantando condere soles*. *Tom. I pag.
 663 in Merced. cond.* locutus *Lucianus* de invenuto amatore, cui
 amata semper pollicetur, nunquam sui copiam facit, donec
 utrumque senectus opprimat, ut nec amare, nec amari, possint,
 addit: πέπρακται δ' ἐν αὐτοῖς ἔδὲν ἐν ἄπαντι βίῳ πέρα
 τῆς ἐλπίδος. Legendum censet *Solanus*: Παρὰ τῆς ἐλπίδος.
 Id multis probare studet *Reizius*. Nam πέρα τῆς ἐλπίδος, ait,
 esse, *adeptos, quod sperassent, nil ultra*: (mirum! quidnam
 ultra sperata & optata aliquis petat?) *Lucianum* autem dicere
 voluisse, *nil, præter spem, adeptos*. Dicere sine hoc *Lucia-
 nus* voluit: sed hoc ipsum est ἔδὲν πέρα τῆς ἐλπίδος, idque
 eleganter

eleganter ita exprimitur. Sic Latini dicunt *ultra verba*, aut *minas, nil facere*. Παρὰ τῆς ἰλπίδος sunt, quæ, non sperata, tamen eveniunt. Sed in hoc sensu παρὰ requirit accusativum, ut apud D. Paul. ad Rom. IV, 18, quo uno tota illa coniectura evertitur, quodque is, qui ubique pueriles Grammaticorum regulas inculcat, non debet ignorare, nec ignorasset, si legisset notam *Hemsterbuisii ad Nigrin. Tom. I pag. 72*, ubi recte pro παρὰ τὴν τελευτήν, in morte, reponi jubet πέρα τῆς τελευτῆς, *ultra mortem*. Interdum etiam nobis visus est *Solanus* nimis argutari in interpretando. Ejus rei exemplum hoc occurrit, quod in *Piscatore Tom. I pag. 571*, ubi, capto *Luciano*, *Socrates* dicit ceteris Philosophis, *Luciani* maledicentiam ultus: Πικίλον τινὰ ἐπινοῶμεν θάνατον κατ' αὐτῆ—καθ' ἕνεκον ἑπτάκις γῆν δίκαιός ἐστιν ἡμῖν ἀπολωλέναι. Hic hæret *Solanus* in illo ἑπτάκις, propterea, quod sex tantum Philosophi nominentur; si quis autem *Socratem* addat ipsum, & *Aristippum*, octo efficiantur: neutri aptum esse ἑπτάκις. Vere hoc est argutari. Potuitne vir talis ignorare, modum istum loquendi intelligi de gravissimo supplicio ac morte, ut Latinorum illud *bis mori*, & *mille mortes*, apud *Petronium*, ni fallimur?

De *Hemsterbuisii*, Viri Clariss. Notis, vix esse videtur, ut multa dicamus. Notæ sunt dudum doctissimæ ejus ad *Seletos Dialogos* animadversiones, nunc valde auctæ, ad aliosque Autores, e quibus facile quisque, quales eæ sint, quas in hac *Luciani* editione reperimus, divinabit. Ceterum in his Notis maluit ille, ut ait, ingenio suo nonnihil indulgere, quam multo faciliorem & nimis jejunam breviter conscribere. Itaque interdum voces quasdam & formas loquendi uberius explicavit, quam ratio notarum postulat, aut patitur, aliis simul scriptoribus, ubi res tulit, vel luce, vel medela, allata. In quibus præter *Hesychium* imprimis est *Philostratus*, cujus etiam novissimum interpretem, *Olearium*, multis locis recte castigat, paulo tamen acerbius interdum, quam vellemus. Jam sunt ista quidem Lexicis, aut Observationibus miscellaneis, aptiora, sed, quia magna parte exquisita sunt, feramus, immo grato animo accipiamus. Neque vero dubitamus, quin & libenter

ter & cum fructu lecturi sint omnes, quæ a Viro doctissimo de singulis verbis quibusdam & modis loquendi differuntur, ut *Tom. I pag. 33* de verbis *περελθεῖν, προέλευσις, πρόοδος, πρόσ-οδος, pag. 36* de *πιτυοκάμπτης, pag. 62* *ἑπαινίζεν, pag. 63* *ἑπιτειχίζεν, pag. 80, 81, διατιθέμαι, pag. 83* *καταίρειν, pag. 85* *καθυφείναι, pag. 101* *ἀπολάουσιν, pag. 108* *ὑπέραντλας, pag. 167* de nota e Plephismatibus apud *Demosthenem* formula: *τραγωδοῖς καινοῖς, & pag. 171* *ὅ, τι περ ὄφελος, pag. 345* de verbo *ἑπελπίζεν, pag. 349* de usu participii *Φέρων, pag. 351* de verbo *ἀποσμήχεν, pag. 367* *βρενθύεσθαι, pag. 452* *ἐπιδαψιλεύειν, pag. 460* *ἀποδείξαι, aliisque. Quibus ex disputatiunculis non solum Lexica locupletari & emendari, infinita Autorum loca rectius intelligi, interpretumque peccata animadverti, poterunt, sed etiam specimen capi a studiosis Græcarum literarum, varias ejusdem verbi significaciones digerendi, a communique stirpe, veluti legitima successione, ducendi, tum ejus usum & quasi tempora distinguendi. Et, quoniam veremur, ne hoc Opus, propter pretii magnitudinem, ad paucos, in his quidem terris, perveniat, non ingrattam rem nos speramus facturos, si vel unum exemplum, ne nimis longi simus, proponamus. Id e *pag. 367 seq.* sumtum erit, ubi exquisite, de verbo *βρενθύεσθαι, differitur. Id verbum raro veteres usurparunt, plebejum quippe; recentiores frequentius, quibus elegans & eruditum videbatur, verba antiqua, rara, & scenæ olim condonata, eruere, & eis scripta sua, veluti gemmulis, exornare: quo ingenio Libanium fuisse, eleganter describit Eunapius pag. 134 ed. Colon. secus autem sensit, & fecit, Apollonius Tyonenfis, ut autor est Philostratus pag. 21 ed. Lips. Id verbum autem, quam vim habeat, facilius exemplis declares, quam, unde ducatur, aperias. Grammatici repetunt a *βρενθίω, seu βρενθείω, unguenti Lydii genere æstimatissimo. Pollux VI, 104. Id sine dubio, ut alia unguenta, nomen traxit a radice, unde fieret. Cypriis certe βρενθίς, vel βρενθίξ, erat θρίδαξ, auctore Nicandro apud Athenæum pag. 69, & Hesychio, qui & βρενθίνας commemorat, radices, quæ mulierum genas rubro colore inficiant. Etymologus habet βρενθία, velut diminutum e βρενθίος,***

δος, quod verbum ipse affert pag. 230: βεῖνδος, βεῖνθενος ἔστι δὲ ἄδης πολυτελέος μύθος. Qualis autem fuerit βεῖνδος, haud facile est definire. Sed, hunc esse fontem verbi βεῖνδύεσθαι, haud concedit Vir Cl. quod & vera interpretandi lex, cum contorta significationis explanatio, repugnat, quasi nempe βεῖνδύεσθαι dicantur superbi, quod hi libenter unguentis utantur, ut habet *Helladius* apud *Photium* pag. 870, & ex eo *Etymologus* pag. 212. Ipsi autem βεῖνδος primario significare videtur *tumorem, ὄγκον*. Certe apud *Athenaum* pag. 611 est διὰ τὸν βεῖνθον ὑμῶν τὸν πολὺν, propter magnitudinem superbia vestra, qui illud verbum, pro more suo, ex angulo aliquo veteris scriptoris erutum usurpavit. *Eustatius* etiam ad *Il. 9.* pag. 691: τὸ βεῖνδος ἐπὶ ὑπερηφανίας παρὰ τῷ Κωμικῷ - - ἐξ ἧς ἡμεῖς τὸ βεῖνδύεσθαι, ἤγυν κατατρυφᾶν αἰλαζονικῶς. Jam Grammatici variis modis, quos Vir Clariss. omnes affert, interpretantur, sed nullus est, qui non ex illa primaria significatione repeti & explicari possit; neque negandum est, eam diversitatem structuræ in verbo βεῖνδύεσθαι observari, ut, quamvis ii modi inter se satis magno discrimine differant, tamen eos, pro indole sententiæ & contextus, omnes admittat. Non una vice verbum hoc usurpat *Aristophanes*, cujus notissimus locus est *Nub. v. 361* de *Socrate*: ὅτι βεῖνδύεις ἐν ταῖσιν ἐδοῖς, ad quem multi scriptores alludunt. Ibi Scholiastæ interpretantur, αἰποσομύνης σεαυτὸν ἐν τῷ σχήματι, ut appareat, *Aristophanem* voluisse speciem hominis arrogantis exprimere. *Paulo* aliter *scarabæus* in *Pace v. 26*: ὑπὸ φρονήματος βεῖνδύεται το καὶ φαιγῶν ἐκ αἰθῆρ. Scholiastæ: μέγας φραγῶ, magnificentum se facit, multumque sibi arrogat. In *Lyfistrata v. 887* de uxore morosa dicitur, quæ maritum fastidit, & superbe tractat, ἢ δυσκολαίνας πρὸς ἑμὲ καὶ βεῖνδύεται, similiterque *Libanius Decl. VII pag. 320, Orat. XV pag. 437*. Sæpe est etiam iracunde indignari, ipsoque vultu & oris habitu indignationem profiteri. *Lucianus Merced. cond. Cap. 37*: ἀπαντες δ' ἐν ἀπαλλοττονταὶ λαβόντες, ἔτι καὶ βεῖνθυομένοιοι, ὅτι μὴ πλείω ἔδωκας. Sic est etiam apud *Athenaum IX pag. 383, Ælianum de Animal. V, 36*. Singularius formulam loquendi concinnavit *Lucianus* in *Tim.*

in *Tim. Cap. 54*: βρενθυόμενος τι πρὸς αὐτὸν, *vultu seu pro meditantium incedere*. Magis est vulgatum, ut ἐπὶ ἀδίσκατος. *Asienarum XIV pag. 625, Themistio Or. XXIII pag. 291, Or. XXIX pag. 346*; rarioris usus est illud *Plutarcho pro nobilitate §. 8*: πότερον ἐκείνος τσοῦτον περιηλάκισεν τὴν ἐυγένειαν, ὅσον σὺ βρενθύεις, & *Zachar. Scholastico de Opif. M. init.*: καὶ γὺν βρενθυόμενος ἀνεμῶ σοφός. Ex his simul intelligitur, parce scriptores prisicos, creberrime recentiores, usos esse. Sed imprimis frequentat *Theodoretus*. Apud *Agathiam* quoque sæpius occurrit, quam notatum est a *Suida*. Ceterum ex his locis etiam, ut ex notis *Hensterhusianis* in universum elucet, infinitæ propemodum lectionis copia. Neque vero poenitebit quemquam legisse, quæ Vir *Chriff.* recondita & exquisita *pag. 281 de Διοσκύροις, & pag. 330 de Hecates canu*, proposuit; quæ huc transferre longum foret. Quos autem maxime *κρίσις* iuvat in emendando constituendoque textu, hi quoque reperient in his notis non pauca, quibus delectentur. Nam, ut pauca afferamus, capitalis sane emendatio est *Dial. Mort. I*, cum pro πάντα μία ἡμῶν νόμις Φασί, κρανία γυμνὰ τῆ κάλλε, legere jubet πάντες μία Μύκονος. Nam primo, πάντα μία ἡμῶν νόμις, etsi *Erasmus & Scaliger* in proverbialia retulere, tamen proverbii speciem & charactera non habet. Deinde quorsum illud ἡμῶν? Neque satis aptum μία νόμις. Satis erat πάντα νόμις, ut in *Anthol. I, 13, 14*: πάντα γέλωις, καὶ πάντα νόμις, καὶ πάντα τὸ μηδέν. Nec denique satis conveniunt μία νόμις & κρανία γ. τ. κ. Hæc omnia tolluntur laudata illa emendatione. Nam illud πάντα μία Μύκονος est proverbium, celebratum apud veteres, & nota potestate de rebus diversi generis, quæ sine ullo ordine & discrimine in eundem locum & conditionem coguntur, apud *Plutarchum Symp. pag. 616, Clementem Alex. Strom. I pag. 355, Themistium Or. XXI, &c.* Par huic emendationi est altera *Dial. Mort. 20*, ubi in vulgata sic *Menippus*: οὐδὲν ἀλλὰ προσπτύξομαι γο πάντως ἀνδρογύνῃ ὄντι, pro quo legendum censet *προσπτύσομαι*. Sed hæc jam olim proposita est, nunc pluribus confirmata. Illam quoque facile elegantiores probent, quæ est ad *Prometh. Cap. 3 pag. 27. Lucianus*

αι: ἴμοι δὲ ἢ πάλιν ἰσπανὸν, εἰ καινοποιῶν δουρίη· μηδὲ ἔχει τις λόγον ἀρχαιότερόν τι τῷ πλάσματος, ἢ τῆτο ἀπόγονόν ἴην &c. Est sane fatendum, posse illud ἀρχαιότερον defendi & explicari. Sed Vir Clariss. putat, necessario hic scripssisse *Lucianum* ἀρχέτυπον, vocem in hac re propriam, & hoc ipso loco paulo ante usurpatam: ἀλλὰ τὸ καινοργὸν τῆτο ἰσπανῶν, καὶ μὴ πρὸς ἄλλο τι ἀρχέτυπον μιμητικόν, tum alibi *Imagin. §. 15, 17.* Adde, verbum πλάσμα elegantius longe ἀρχοτύπη, quam ἀρχαιοτέρη, jungi, & necessario ἀρχέτυπον requirere. Atque tales emendationes, in quibus elegans iudicium, & ingenium multa & exquisita lectione subactum, tum modestia quædam, cernitur, pluribus locis, si ex hac parte diligentius inspicere Virum velis, (dignus autem est, quem inspiciant, qui in hoc genere proficere cupiunt,) reperias. v. g. pag. 44, 52, 55, 62, 78, 83, 89, 95, 314, 390, &c. Ceterum, cum *Lucianus* absolutus in publicum proditurus erat, Vir Clariss. iterum excussit, quæ ante aliquot annos scripta e. ant. & quædam, inprimis admonitu *Gesneri*, cujus doctrinam & acumen mirifice extollit, vel emendavit, vel addidit. *Tom. I pag. 373 b.* Spem videtur facere *Thoma Magistri* edendi. In quo merito monendus est illud ipsum, quod pag. 433 b. ipse *Dorvillium* monuit de *Anthologia*, ut, se tanto gratiore munere literarum amantes sibi obstridurum, putet, quo citius *Thomam Magistrum* debere deserit.

Gesneri, Viri Clariss. notæ sunt eæ quidem pleræque breves, sed elegantes, doctæ, atque ejusmodi, ut virum lectione, cum aliorum Græcorum scriptorum, tum *Luciani* inprimis, tritum, in emendando pariter atque explicando egregie ingeniosum & felicem, probent. Atque, ut taceamus emendationes eas, quas habet cum *Solano* communes, quæ sunt permultæ, ut jam antea exemplis indicavimus, easque, quæ sunt a *Solano* e MScis etiam prolata, ex quibus inprimis felicitas & elegantia emendandi elucet, ut, cum v. c. *Tom. I* in *Revivisc. Cap. 48* in verbis: τις δὲ ὦ βέλτιος ἰχθύων; αὖτις δὲ τὸ γο, reponi voluit κύων, quod in MScis invenit *Solanus*, & in textum intulit *Reizius*: item *Tom. II Quotodo hist. scrib. Cap. 48* extr. pro ἐν χερσίδι τοῖς ἐν πόλει. ἐν ποσὶ,

πῶς, ipsum quoque repertum a *Solano* in *MSto Golmanni*, re-
 ceque receptum a *Reizio*: in *Toxari Cap. 1* pro καὶ τιμῶν
 ἀποθανόντας, καὶ τιμῶντες, quod etiam inventum est in *Colle-*
banis Gallai, &c. ut tales, inquam, mittamus, proferemus
 tantum, post capitalem illam, quam supra commemoravimus,
 quasdam ipsi proprias. In *Vitarum Auctione Cap. 6*, *Pythagoras*,
 de faba loquens, ostendere instituit, eam τὸ πᾶν γονῆν
 esse. Nam, si viridi fabæ cuticula detrahatur, genitalium vi-
 rilium figuram cerni, sin costa aliquot noctes in aura depona-
 tur, fieri αἷμα. In hoc verbo dubitatio mota *Gesnero* est.
 Nam *Porphyrius Vit. Pyth. Cap. 44*, si hoc fiat, dicit, fabam re-
 dolere αἰνθεραπίνον Φόνον: *Pseudo-Origenes Philosophum. pag.*
42 ed. *Wolf.* αἰνθεραπίνον γόνον. Pugnantes hos duos facile sit
 componere, si in *Porphyrio* legas γόνον pro Φόνον. Sed Φό-
 νον videtur suadere *Luciani αἷμα*. Rursus Φόνον obest, quod
 sanguis e cæde non aliter olet, quam sanguis e pertusa vena, aut
 e naribus: αἷματι autem, quod odorem aut nullum habet, aut
 non dissimilem odori e sanguine brutorum, cum semen contra
 odorem habere dicatur, *Lucianus* etiam ante dicit πᾶν γονῆν
 αἷμα. Possit itaque alicui in mentem venire, pro αἷμα esse le-
 gendum σπέρμα, aut saltem αἷμα de semine esse capiendum.
 Sed nihil *Vir Clariss.* definit. Nam forte *Luciano* de alia re ser-
 mo est, de alia *Origeni & Porphyrio*, præsertim cum hi in sole
 ponant fabam dentibus levigatam, *Lucianus* elixam in luna. Ce-
 terum in contextu male, operarum errore, ante αἷμα inter-
 rogandi nota posita est. In *Merced. cond. Cap. 8*: αἷμα ἡδονῆ
 χαίρει, καὶ ταύτην ἐξ αἵματος θεραπείας. Hic *Gesnerus*
 reponendum centies θεραπείας, quod sane & τῶ ἐξ αἵματος &
 sequenti verbo μεθίξει, magis convenit. Sed tamen & de
scrib. historia Cap. 13 verbum θεραπείας hoc sensu, quanquam
 alia structura, ponitur: Καὶ τὸ χροῖδες, ὃ, τι αὖ ἐν τῆς
 ἡμετέρας ἐλπίσωσι, θεραπεύοντες, ut alia loca taceamus. In
Abdicato Cap. 13: τὸν ἰφθαδίοντ' αὖ δικαίως, ἰφ' οἷς ἀδίκως
 ἐξεβέβλητο, μὴ μόνον ἢ μνησικακήσωμεντα &c. Manifestum
 est, ἰφθαδίοντα hic abtonum esse, hæsitque adeo *Solanus*, nec
 se expedire potuit. *Gesnerus* autem planissime restituit,

legens: *μηδέντα*, quæ emendatio ita manifeste vera & necessaria est, ut haud dubie in contextum recipi debuerit. In *Alexandro Cap. 38*: καὶ πρὸς μὲν ταῖς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, ταῦτα καὶ τοιαῦτα προσμηχανᾷτο. In articulo ταῖς hæsit curator editionis *Basilienfis sec.* qui dedit τὰς, e conjectura. *F. Guizetus* intelligebat πόλεις, quod probare videtur *Reizius*. Sed ita res non expeditur. Nullæ enim πόλεις in superioribus, sed sola Roma. Certum igitur est, de *Gesneri* iudicio legendum esse τὰ. In *Lexiph. Cap. 11 Eudemus* quidam inquit: καὶ τὰ μὲν πιττῶν, τὰδὲ ἕων διτέλεσα. Pro πιττῶν habent alii πυττῶν. Sed neque hoc quis facile explicet, neque illud satis aptum. Huic incommodo mederi tentat *Gesnerus*, legendo πέσσων, vel πέττων, πέπτων, ut hoc sit *coquere*, alterum *assare*, pro quo quidam forte tum τὸ ἕων dixerunt, nisi hoc loco propterea a *Luciano*. Ingeniosum etiam est, quod *ibid. Cap. 23* in his verbis: μὴ μιμῆσαι τῶν ολίγων πρὸ ἡμῶν γενομένων σοφιστῶν τὰ φαυλότατα, μηδὲ περιιδίεν ἐκείνα—ἀλλὰ—καταπατεῖν, legendum suspicatur περιέπειν, curare, &c. pro περιιδίεν. Duplex porro conjectura ab eo proponitur ad *Demonast. Cap. 11*: μῖσος ἢ μείον τῷ παρὰ τοῖς πλήθεσι ἐκτήσατο &c. Prima, quæ est ei cum *Solano* communis, ut deleatur τῷ, & ἢ μείον μῖσος sit *odium non minus*, scilicet *superiore admiratione*; altera & propria *Gesnero*, eaque haud dubie elegantior & verissima, ut ommissum sit nomen *Socratis*, cuius philosophiæ & vitæ paulo ante *Cap. 5* æmulus *Demonax* dicitur fuisse. Nam statim subjicit *Lucianus*: Καὶ τινες ἐπ' αὐτὸν συνέστησαν ἄνθρωποι καὶ Μέλιτοι. Sed in eodem *Demonastæ* alia capitalis emendatio est ad *Cap. 48*: ἕνα γὰρ ἰδὼν Κυρκιὸν, τριβωνοὶ μὲν καὶ πῆραν ἔχοντα, ἀντὶ δὲ τῆς βακτηρίας ὑπέρομον κεραιότα καὶ λέγοντα &c. *Solanus* vidit, hunc locum laborare. Itaque volebat, pro ἀντὶ legi ἀνευ. Sed dictum *Demonastis*, quod sequitur, ita explicari non magis potest. Certissimum autem est, e sententia *Gesneri* legendum esse ἀντὶ δὲ τῆς βακτηρίας ὑπερον, *distillum*, quod etiam τριπύχην habet *Hesiodus Epy. v. 423* (non *f.* ut expressum est,) & quod lignum simplex, longum, teres, capitatum,

capitatum, significare potest. Illud ὑπερον aut in vulgatum ὑπερογκον commutatum est, aut ab eo absorptum. Illud autem verbum hoc loco desiderari, dictum *Demonastis* docet, qui, cum illum Cynicum vidisset, eum dixit esse Ὑπερίδης μαθητήν. Itaque *Reizius*, V. C. hanc emendationem sine dubitatione in textum recipere debebat. Sed, ut diximus, Vir doctus in hac parte parum constanter versatus est. Plures his similes afferre possemus, si ex omni Opere notatas narrare locus pateretur; sed, ne nimis longi sumus, eas quærendas relinquamus studiosis, & ad *Reizianas* notas veniamus. In quibus hoc primo vehementer mirati sumus, quod Vir doctus adeo multis puerilibus λεπτολογίαῖς hanc editionem oneravit & maculavit, easdemque adeo interdum ad nauseam usque repetiit, quasi lectores habiturus esset tales, quales forte in schola Trajectina rudimentis Græcæ linguæ inbuit: deinde, quod notas scripsit de rebus & verbis iis, quæ etiam pueris nota sunt, rebus contra obscuris prætermiſſis, ut cum *Grævi* κυλλάραβιν σπείρειν recipit quidem in textum *Tom. I pag. 718*, ceterum non magis, quam *Grævius*, explicat, quomodo id intelligi debeat, & unde proverbium ductum sit, quomodo proverbium factum: porro manifestos errores typographicos, non modo in textu, sed etiam in notis superiorum interpretum, non tollit, sed relinquit, & de iis notas facit. Illud etiam observavimus, eum ex Observationibus *Elsneri* in Nov. Test. magnum numerum notularum petiisse. Nam, quoties *Elsnerus Lucianum* in illustrando aliquo verbo Nov. Test. aut *Φράσεις* ad partes vocavit, toties ille ad illum *Luciani* locum notam facit, quamvis trita & obvia in re, ut cum *Tom. I pag. 749* de verbo ἀποδιδόναι μοῖ et ex *Elsnero*, dici de data mercede. Quædam etiam notæ manifeste sunt diversis temporibus scriptæ & repugnantes. Sed, ne injuriam facere videamur, exempla proferemus ex uno *Tomo II*, ut lectores ipsi judicare possint. Primi generis quidem *pag. 71* est nota de accentu dictionis encliticæ, *pag. 80* longa nota de augmento plusquamperfecti, eaque res pluribus locis inculcata, ut *pag. 486, 499*, laudato semper *Jungermanno* ad *Longum*, cum jam breviter, ut decebat,

de

de eo dixisset *Hemsterbuisius* ad *Tom. I pag. 258: pag. 81* de spiritibus in *αοτῦ*, &c. & *pag. 134* in *αἰδῶς: pag. 347: κᾶν* utrum cum jota, an sine jota, scribendum: *pag. 460* *οἶος* esse atticè pro *οἶη: pag. 488* de articulo numeri dualis: *pag. 507* utrum *ἐκ πειδῶν*, an *ἐκ ποδῶν*, scribendum: *pag. 508* *ἀλλὰ* apud *Lucianum* esse sequente vocali rarissime cum apostropho, & est tamen statim *Cap. 3: pag. 509* de duobus participiis sine copula longa nota, de eademque re etiam alibi dictum: *pag. 536* dici *ἐκ παιδῶς* & *ἐκ παιδῶν*, sed hoc tamen usitatus, Latinis utrumque æque frequenter: *pag. 537* longa nota, utrum *ἰμπελεῖν*, an *ἰμπελεῖν*, scribendum, &c. Jam quis desideret, hic illustrari *ὄδον* pro *σεία*, *καπηλίον*, *παιδας γραφίον*, genitivum participii pluralis pro imperativo, *πρώτος* pro *πρώτον* (*pag. 59*) longa nota, *ἐλπιδας* de rebus tristibus *pag. 143*, ubi recte addit: *Et jam nimius fui in vulgaribus: τῶ* pro *τῷ* *pag. 148*: græcissimum *ἔλαθε κατηγορῶν*, *pag. 265*: de dativo pleonastico *σοι pag. 268*, &c. Cui porro non indigna videantur hæc: *Tom. I pag. 872* in nota *Bourdelotii* laudatur *Heliodorus Ery. Lib. II: αἰσὶ δ' ἀμβολίεργος* &c. Omnes vident, hic duo esse peccata typographica. Ea, ecce, relinquit *Reizius*, & de iis notam facit. *Tom. II pag. 189* in nota ex *Jensii*, V. C. *Lectioibus Lucianæis* scriptum erat *προφροσῶτων* & *ἰφροσῶτες*, errore haud dubie operarum, ο pro ω posito. Sustulit ergo *Reizius*? Non, sed notam sat longam de eo addit, & *Jensium* docet, quomodo scribendum fuerit. *Pag. 266* vulgatæ habent *ὀμιληκῶς*. Bonus corrector reposuisset tacite *ὀμιληκῶς*. Noster autem primo illustrat verbi protritæ significationem, deinde, modestia quadam critica, *ὀμιληκῶς* in contextu relinquit. *Ibid.* in nota *Grævii* errore operarum *καταυλόμενος* expressum est, pro *καταυλέμενος*. Errorem operarum esse, manifestum est ex eo, quod in iis locis Autores, qui laudantur, habent *καταυλέμενος*, deinde, quod *Græviana* editio sic habet in contextu. *Reizius* autem hunc errorem non emendavit, sed notam posuit, in qua miratur, cur *Grævius* sic scripserit, & hanc scripturam refutat. Mirabile est etiam illud, quod *Tom. I pag. 803* ad *πίδος Δαναῖδων* scribit. *Apud alios*, inquit, *scribitur*

sur Δαυαίδων. At Edd. Vest. habent Δαυαίδων: recte, si ab re-
cto Δαυαίδωνs formetur, quod sum communis generis credendum;
id quod tamen vix mihi persuadeo. Immo vero, quod est
contra certissimas regulas grammaticas. Rectius cum Suida Δα-
υαίδων scribendum existimo. Bene. Quid ergo? Interim, con-
stantem Vest. Edd. lectionem expressisse, fraudi mihi non est. Im-
mo est. Scribendum erat Δαυαίδων, & tota hæc nota omif-
tenda. Quid enim futurum est, si tam manifesta peccata ty-
pographorum non modo in textu Autorum relinquentur, sed
etiam notæ tam longæ de iis addentur? Hoc si faciendum est,
aliquando, qui post Reizium Lucianum edet, largam in hæc
editione notarum talium materiem reperiet, ut supra indicavi-
mus. Jam, si quis notas videre cupit diversis temporibus scri-
ptas, & sibi repugnantem, videat, quæ Tom. I pag. 748 de plu-
rali πλῆτοι, Tom. II pag. 528 de regimine præpositionis ἐπι,
dicuntur, ut alias taceamus. Non ægre feret, hæc sibi dici, Vir
doctissimus, & exempla sua, quæ in *Jensum Grævium*que edidit,
æquo animo patietur. In quibus etiam est hoc, quod Tom. II
pag. 109 tragedias facit in eo, quod *Grævius* pro κατηγορεῖτο
scribere iussit ἀκατηγορεῖτο. Ceterum illud libenter fatemur,
in notis ejus etiam multas esse bonas & lectu dignas, quibus
vel emendatur, vel illustratur, Autor. Si Vir doctus maluisset
scribere bonas, quam multas, & sibi, & lectoribus, & *Luciano*,
melius consulisset. Tom. I in *Alex. Cap. 20* *Lucianus* di-
cit, *Alexandrum* libellos consulentium obsignatos reddidisse, &
responsionem ὑπογεγραμμένην. Hanc lectionem defendit con-
tra alteram ἐπιγεγραμμένην, natam ex eo, quod ex sequenti-
bus appareat, non subscriptam intus, sed inscriptam extrin-
secus fuisse, ostenditque, ὑπογράφουσαι respondere τῷ ὑπο-
λαβεῖν. Itaque etiam in versione *Gesneri*, quæ vertit: sub-
scribere, addidit inscribere. Sed vellemus primo, Vir do-
ctus attulisset exemplum verbi sic usurpati; deinde ei repu-
gnant verba in *Cap. 20*: ἀνεγίνωσκέ τε τὰς ἐρωτήσεις ἐκά-
στας, καὶ τὰ δοκῆντα πρὸς αὐτὰς ἀπεκρίνατο, ἕτα κα-
τελήσας αὐδῆς &c. ubi manifeste responsum medium facit in-
ter libellos solutos & iterum obsignatos. Et fuit res hoc magis

miraculosa & divina similis, responsa subscripta esse, libello non soluto; cujus generis exempla etiam alia sunt apud Dalemannium de Oraculis. Contra recte *ibid.* Cap. 25 *μολυβδαίνους* adversus Solanum, legere jubentem *μολυβδαίνους*, defendit, & *Salt.* 26 recte pro *τετρη* reponit *τρίτης*, quod sequentia *σιωνίδος προσλαμβανομένης* necessario requirunt: σ absorpsit initialis *τῆς σιωνίδος*: idque haud paulo melius est *Gesneriano* *τρίτον*. Recte porro *ibid.* 52 pro vulgato *νηών* recepit, de *Leopardi* conjectura, *νέων*. Probanda etiam, quæ *Imag.* 13 dicit, ut ostendat, *παραιδύμενος* esse præferendum alteri lectio- ni, a *Gesnero* defentæ, *παραιβύμενος*: & ejus generis multa sunt alia, quæ, ne nimis longi simus, prætereunda sunt. Ceterum imprimis in hac editione desideramus *Indicem verborum*, imprimis cum *Hemsterbusius* & ipse *Reizius* lectores interdum ad eum amandent. Vid. *Tom. I pag. 87, 98, 133, Tom. II pag. 266*. Sed illud etiam dicendum est, non esse istam culpam *Reizii*, qui *Lexicon Lucianum* diligentissime confectum habuit; sed nimium ille arbitrii *Westeniani* fuit. Bibliopola noluit adijcere, ne magnitudo & pretium libri nimis auferetur, quod vel sic tantum est, ut facile eos, quibus non satis res ampla domi est, deterreat. Erit fortasse, qui, boni publici causa, *Lucianum* & emendatiorem, & notis inutilibus minus laborantem, & Indicibus necessariis instructum, dabit.

GRAMMATICA LINGUÆ SYRIACÆ IN-
stitutio, Autore ANTONIO ZANOLINI, F. U. D.
Ἐν τῷ Σεμινάρῳ Παταβίνῳ τῶν ὀριεντικῶν
Ἐκείνου. Ἀδὸς τοῦ ἐκείνου Σεμιναρίου.

Patavii, typis Seminarii, apud Joannem Manfrè, 1742, 8.
 Plag. 12.

Quanto iniquius ætate nostra agi videtur cum nobilissimis prisci Orientis literis, quarum pretium ususque multiplex, in disciplinis præsertim sanctioribus, a paucissimis pro dignitate expenditur, tanto majori laudis ornamento condecorandi sunt, quotquot omni virium contentione pro iisdem, a communi

communi contemptu vindicandis, annuntur, politissimis ingenii monumentis in lucem prolatis. Quam quidem laudem non possumus non omni jure conferre in Autorem doctissimum libelli præsentis, cui nihil deesse intelleximus, quo literaturæ Syriacæ cupidis omni ex parte satisfieri, pleniorque illius cognitio facili expeditaque via instillari, possit. Recte conqueritur Vir Clariss. in Præfatione de exiguo numero eorum, qui ad tractandas serio Eoas literas animum applicent, nec minus inscite ignorantiam linguarum, velut multorum, eorumque gravissimorum, errorum matrem, fontem jure verissimum, confiderent, ex quo etiam proflexerit lapsus eorum, qui *Act. VIII, 27, ex Regina Candace* satis imperite *regnum* aliquod, *Candacie* nomine salutatum, exsculperint. Justis extollit laudibus Romanorum Pontifices, cum Conciliis, quorum consilio in Academiis quibuslibet doctores linguarum constituti. Removet etiam quorundam objectionem, ab eruditione orientali, fere omni, temporibus nostris in Latinum sermonem translata, accessitam, cui vim idiotismorum orientalium, sermonis Latini genio minus commode exprimendam, opponit. Præterea & autoritate *Hieronimi ad Pammachium*, itemque *Chrysostomi Homil. 17 in Mattheum*, suæ præsidium sententiæ affert. Conficit ex antea disputatis, dari omnino necessitatem studii linguarum, acriori industria excolendi, ad cuius faciliorem tractationem ipse hunc librum in usum juventutis, sibi commissæ, divulgavit, quo tamen simul commune commodum haud parum promovit. Eadem in Præfatione de Grammatica Syriaca, a Patriarcha Antiocheno e monte Libano, *Josepho Acurensi*, confecta, & jussu Cardinalium Congregationis de propaganda fide. A. 1647 typis exscripta, haud incongrue judicat, eam solum a Syris, quorum in sermone tota fuerit conscripta, non a Christianis, converti in usum posse. Venitur jam ad librum ipsum, *XLIV Capita* complexum, quorum omnium summam exhiberemus, nisi, quemvis lectorum facile subodoraturum, prævideremus, quæ in ejusmodi grammaticis institutionibus tradenda sint atque expedienda. Satius itaque erit, si aliquot tantum observationes selectiores, subinde insperfas, de ingenii

- Pag. 1. Autoris elegantia spectatissimum testimonium exhibentes, decerpamus. Non improbanda est querela, quam in fronte libri præmittit Doctiss. *Zanolini*, multa sermonis Syriaci characteribus Hebraicis sæpenumero, ob defectum typorum, excrubi, ex qua tamen linguarum confusione uno plura dimanare incommoda, eidem prorsus largimur. Cum Syri, æque atque Hebræi, numeros etiam literarum signis exprimant, dignum notatu judicat Autor, in eo ab Hebræis discedere Syros, quod numerum 15 non, ut illi, per Ω scribant, sed per σ , eamque scriptionem ab ignorata superstitione nominis $\sigma\sigma$, velut $\sigma\sigma$, arcessit. Observatum etiam a nonnullis meminit, σ Syrorum, cum sine *Kufchoi* semper inveniatur, ubique ut ϕ Græcorum esse effèrendum, id quod etiam de σ Hebræorum a *Jo. Drusio* observatum fuerit. Cui tamen observationi sua vix constabit integritas, si animadvertatur, & literam σ Syrorum, & σ Hebræorum, innumeris in locis *Kufchoiatam* ac *Dageschatam* reperiri. *Kufchoi* ipsum a quibusdam pro *Dagesch* forti haberi, indicat, ad eamque classẽ *Buxtorfium*, *Waserum*, *Majum*, refert, a quibus tamen alii discessionem faciant, pro *Dagesch* leni pugnantes, ut *Ludovicum de Dieu* & *Hottingerum* tenuisse constat. Noster, in hac dijudicanda controversia, partibus se adjungit *Leusdeni*, & *Kufchoi* Syrorum, qua pronuntiationem antiquam, pro *Dagesch* forti haberi jubet, qua recentioreẽ vero, pro *Dagesch* leni. Antiquos Syros *Kufchoi* vere legisse, & ad modum *Dagesch* fortis pronuntiasse, ex vocibus $\sigma\sigma$ & $\sigma\sigma$ declarat, quæ in tabulis Novi Fœderis $\sigma\sigma$ & $\sigma\sigma$, vel $\sigma\sigma$, exprimuntur. Erudita sunt, quæ de Psalmis, ab *Erpenio* editis, politissimus *Zanolini* adduxit. Edidit illos *Erpenius* ex antiquissimis Codicibus MStis, cum adjuncta versione Latina, A. C. 1625. Usus est Codice MSto duplici, ex Oriente asportato, quorum alterum inde attulit Clariss. *Jo. Borelius*, alterum ex Oriente nactus est ipse *Erpenius*. A vocalibus abstinuit, ut eo accuratius exhiberet typum exemplaris, manu exarati. Cum autem intelligeret, dari disensionem versuum Syriacorum cum inter-

interpretatione vulgata, hujus versionis distinctiones ad marginem adjecit. Annotationes subjungere constituerat, sed, morte præventus, exequi propositum non potuit. Defertur etiam Autor Clariss. ad eam controversiam, quæ agitata fuit inter Grammaticos de terminationibus pronominum & verborum, א & ׀, utrum legendæ sint, an in lectione plane prætereundæ, statque a sententia *Buxtorfii*, *Hottingeri*, *Waseri*, qui, legendas esse, præcipiunt. Quinque fulcris hanc suam communivit sententiam, quorum ultimum redit ad morem Syrorum antiquorum, a pronuntiatione haudquaquam abstinendum, id quod ex vocibus *σαβαχθάνι*, & *ταλιθακūμι*, Doctiss. *Zanolini* conficit, quæ apud Syros in versione *ܐܘܢܝܢ* & *ܐܘܢܝܢ* scribuntur. Qua tamen in re recte forsân distinxerit quis linguam duplicem, quarum una superiori temporum memoria, altera ætate nostra, usu recepta inter Syros est, cum alia sit lingua, quæ Syro-Chaldaica, alia, quæ Syra dicitur, alia Hierosolymitana, alia, quam Maroniticam, Comagenam, atque Antiochenam, nuncupamus. Priori, non posteriori, convenire exempla adducta, largimur, quamobrem & pronuntiatio affixorum soli illi, non huic, debetur. At, recentiores Syros abstinere a sono terminationum, Syri ipsi clarissimi, *Gabriel Sionita* & *Georg. Amira*, qui nobis Institutiones linguæ Syræ grammaticas dederunt, declarant. Immo igitur adhuc stare videtur negativa sententia, quam ex nostris *Beveridgius*, *Ludov. de Dieu*, *Danzius*, *Opitius*, aliique, sunt ingressi. Hac uberiori Autoris Cel. meditationi relinquimus, qui eidem, ejusque laudatissimo instituto, toti favemus, faustosque ac fortunatos laborum singulorum successus haud infusato amoris affectu comprecatur.

LEXICON SYRIACUM, AB ANTONIO ZANOLINI, F. U. D. in Seminario Patavino Linguarum Orientalium Professore, collectum, voces omnes, quæ in Novi Testamenti translatione Syriaca inveniuntur, complectens. Accedit ejusdem Autoris Disputatio de

Lingua Syriaca, Versionibus Syriacis, & de Maronitis, quibus præcipue nunc lingua Syriaca in usu est. Ad usum ejusdem Seminarii.

Patavii, typis Seminarii, apud Joannem Maufre, 1742, 4.

Alph. 1 plag. 16½.

Quantam elegantiae, industriæ, aliarumque, quæ virum doctum ornant, virtutum laudem in conficiendis Grammaticæ Syriacæ institutionibus reportavit Clarissimus Zanolini, tanta & præsens enitet labor, quem jam conspectui eruditorum subjicimus. Composuerat Noster ante decem annos Lexicon Hebraicum, cui nunc Syriacum subjungendum statuit, ut habeat deinde Seminarium Patavinum, quo utriusque linguæ præceptis imbui feliciter possit. Laudantur merita Gregorii Cardinalis Barradici pariter atque Hieronymi Cardinalis Casanatae, quorum curæ acceptum refert, quod, præter Hellados Latiique opes, Orientis etiam præfati doctrina in terras Patavinas fuerit translata. In Præfatione, præteritis illa tempora, lætatur, quibus, Græcum aliquid nosse, suspectum fuerit habitum, Hebraice autem, prope hæreticum. Effert eos ex Pontificibus, quorum consilio publici Linguarum Orientis Doctores, non solum Hebrææ & Chaldaicæ, sed Syriacæ etiam atque Arabicæ, in Collegiis & Academiis constituti. In ipso libro voces Novi Test. singulas comprehendere significat, quibus & Latinam versionem, & loca quædam, ubi illæ voces occurrunt, adjunxit. In fine subtexit pericopas aliquot Syriacas, ex S. Codice & libris Syrorum decerptas, ne desit juventuti, cujus in lectione atque analysi exercere se possit. Adjectus est Index vocum Latinarum, in quas Syriacæ dictiones in Lexico transfunduntur, una cum alio, qui res exhibet, in præmissa Dissertatione contentas. Hujus ut summam huc transferamus, dignitate argumenti permovemur. Inscritur *Dissertatio de Lingua Syriaca, Versionibus Syriacis, & Maronitis*. Syriacæ vocabulo nomen Tyri, Syriacæ Metropolis, ܣܘܪܝܝܢ originem dedisse, Autor in principio docet. Linguam Syriacam usum receptam esse

esse Maronitis, scribit, ab iisque in sacris peragendis adhiberi, in tota fere Asia & Africa a Christianis eruditis intelligi, in Bſciarraſi vero, atque oppido Heſron, itemque in tribus aliis vicis, a viris ac mulieribus in ſermone vulgari adhiberi. Tres linguæ Syriacæ dialectos conſtituit, Babylonicam, Hieroſolymitanam, atque Antiochenam, quæ & Comagena & Maronitica. Conſert locum *Gregorii Abulpharagii* de tribus dialectis, Aramæa, Palæſtina, & Chaldaica Nabatæa. Utilitatem ſermonis Syriaci conſpicuam docet in interpretandis Evangeliiſ, & vocibus Syriacis, & Syriacis, refertis, præterea & in indagandis Hebrææ linguæ idiotiſmis, quorum recessus feliciter indagantur, ſi mater cum filia comparetur. Dignitatem linguæ hujus evincit ex uſu Chriſti, cujus ore ea conſecrata. Chaldaicam linguam a Syriacâ non, ut linguam peculiarem, ſed ut dialectum, diſtare judicat, & ad verba tum *Ludovici de Dieu*, tum *Joſephi Scaligeri*, provocat. Chriſti voce linguam Syriacam Hieroſolymitanam perſonuiſſe, ex verbis *Eli, Eli*, clariffimum reddit. Patres, ubi Evangelio *Matthæi* idioma adſcribunt Hebraicum, de lingua Syriacâ Hieroſolymitana loqui, cum aliis viris doctiffimis ſcite monet. Ubi ad diverſitatem characterum Chaldæorum & Syrorum deſcendit, differentiæ cauſam hanc eſſe opinatur, ut Evangelium *Antiochenorum* ab alio, Chaldaicâ lingua exarato, videlicet *Nazaræorum* atque *Ebionitarum*, diſtingueretur. Naziræos & Nazareos vere diſtinctos fuiſſe, oſtendit. De punctis Syrorum varia; non contemnenda, interſerit. Erudite etiam exponit de duplici verſione Syriacâ, quarum altera ad normam textus *Ebræi* conſecta, ac ſimplex ideo *Gregorio Abulpharagio* dicta, altera ad interpretationem Alexandrinam elaborata. Priorem reperiri, ait, in Bibliis Polyglottis Pariſienſibus atque Anglicanis, eaque Syros ipſos uti, *Maronitas, Jacobitas, ac Neſtorianos*. *Salomonis* ævo conſectam illam translationem, negat, & potius temporibus Apoſtolicis vindicat, cujus ideo autores ipſi Apoſtolorum diſcipuli, vel viri Apoſtolicæ ſunt dicendi. Quæ controverſia ſi decidenda ſit, forſan prius neceſſe fuerit, ut diſtincte de Vet. & Nov. Teſtamenti translatione exiſtinetur. Impugnat etiam opinionem nonnullorum,

nullorum, qui, *Marcum* & Evangelium suum & ceteros Novi Test. libros in linguam transfudisse Syriacam, contendunt. Utilitatem versionis Syriacæ justis laudibus extollit. *Hieronymum* interpretationis Syriacæ ideo mentionem non fecisse, suspicatur, quod hujus linguæ ignarus videatur. Recenset varias editiones Bibliorum Syriacorum Novi Test. quarum prima est Widmanstadiana, vel Viennensis, anni 1556, easdemque inter se nonnunquam discrepare, subjicit. Accedit ad *Maronitas*, quorum natales a *Marone*, Abbate, Seculo IV florente, derivantur. Affertur Epistola *Jo. Chrysolomi*, quam ad *Maronem* illum scripsit. Non inerudite agitur quæstio: Utrum *Maronitæ* in professione fidei fuerint constantes. Aliud *Maronitarum* nomen indicat, quo *Mardaitæ* dicti, quodque iis inditum temporibus *Constantini Pogonati*, a radice *ܡܪܝܢܐ*, *rebellavit*. Magnis enim bellis cum Saracenis implicitos eos fuisse, constat. Enarrantur loca, quæ a *Maronitis* inhabitantur, inter quæ eminent mons Libanus. Præterea de monasterio Canobinensi in Libano dicitur, velut sede propria Patriarchæ *Maronitici*. Sequuntur alia, de Monachis & Monialibus *Maronitarum*, de jejuniis *Maronitarum*, ac Syrorum generatim, de diebus *Maronitarum* festis, de antiquitate Liturgiarum apud Syros. Quæ quidem omnia ita comparata sunt, ut plane persuadeant lectoribus, librum non indigere commendatione nostra, sed propriis, quibus exsplendescit, virtutibus gratiam omnium ac singulorum haud difficulter initurum.

JO. GUILIELMI BERGERI STROMATEVS Academicus.

Lipsiæ, apud Carolum Ludovicum Jacobi, 1745, 4.

Alph. 6 plag. 5 ½.

Illustris Celeberrimusque Vir, *Joannes Guil.* Nobilis a *Berger*, qui per aliquot lustra jam sustinet cum magna dignitate in Academia Vitebergensi Professoris Oratorisque personam, Autor est præstantissimi hujus libri, quem apparere jussit in nomine Consiliariorum ecclesiasticorum Assessorumque in confesso

confessu Protosynedrii Saxonici; quibus, literarum & bonarum artium in Saxonia curatoribus prudentissimis, merito liber, ipsis literis insigne concilians decus, est consecratus. In commutatione, qua Operi præfatur excellentissimo, causam impositi libro nominis declarat. Nimirum *Clementem Alexandrinum* est imitatus, cujus solet duci præstanti eruditione. Hujus enim *σρωματεὺς* in vulgus sunt adeo noti, ut ipse hic *Clemens Stromateus Theodorito*, *Georgio Syncello*, aliisque, nominetur. Neque obscurum est, ipsam inscriptionem a multiplici rerum varietate, qua distinxit *Clemens* opus suum, esse sumtam. Ut enim ii, qui vestes stragulas ac peristromata conficiunt, ea multa rerum ac colorum varietate ornant; sic *Clemens Alexandrinus* opus suum magna perspergit variaque copia rerum insignium, quas non modo depromit ex sacris literis, sed etiam aliis ex scriptoribus conquirat. Titulum adeo, a *Clemente* inventum, laudat *Eusebius*; *Origenes* & *Josephus Scaliger*, itemque Noster, illis haud secundus, imitantur. Affert enim Cel. Autor varietatem rerum jucundissimam, quarum copiam scribendi ipsi fecit occasio, nata in munere Academico. Dicitur igitur *Stromateus Academicus*, ut indicio sit, eo comprehendit, quæ a Cel. Autore vel de rebus Academicis, vel data in munere Academico occasione, sint scripta. Solent autem, ut facile potest existimari, diversorum generum argumenta se offerre, sacra profana, læta tristia, majora minora, quorum dissimilitudo dissimilem scribendi formam requirere videtur. Sed hæc scriptionis dissimilitudo, si qua est in hoc *Stromateo*, incredibilis est gratiæ, atque ubique eundem refert Autorem, eumque insignem. Cum scribendi ratio, quam Orthographiam dicunt, omni ævo diversa sit, quod antiquæ atque acres Grammaticorum contentiones testantur, & hodiernæ dissensiones hominum eruditorum; Cel. Autor eruditissime suum scribendi genus defendit. Ac, cum porro, variis adductis causis, in nonnullis vocibus diversam a pristina, a se probata quondam, sequatur scribendi formam, etiam hoc consulto factum docet. Inducit enim *Marmora Pisana*, atque *Ancyranum lapidem*, *Virgilium Medicæum*, & *Pandecten Florentinum*, quæ muni-

- menta dicuntur scripturæ Latinæ, in quibus sæpe unius vocis diversa est scriptio. Ipse vero hic Stromatevs Academicus ad 138 continet argumenta, quæ singula aliam sistunt rerum seriem; omnia vero mira exhibent rerum varietate distinctum theatrum. Jam enim tractat theologici, jam juridici, jam philosophici, jam historici, cum profani, tum sacri, cum antiqui, tum recentioris, jam genealogici, jam geographici, jam pag-
 42. negyrici, res argumenti. Ad Theologiam spectat Commentatio
 6 de purpura Christi patientis, ubi purpuræ historiam explicat;
 89. 150. 12) de dignitate Medici Christiani; 17) de adspetu Chri-
 157. 224. sti salutari; 18) de *Abrahamo*, Dei amico; 22) de præstan-
 246. 273. tia Theologi polyglotti; 25) de silentio Christi patientis; 28)
 298. 318. de *Theophoris*; 32) de Theologo, *Paulinam Timothei* institu-
 378. tionem imitante; 35) de supplicio Christi flagris cæsi; 43) de
 387. 404. nutu salutari Christi morientis; 44) de *Paulino* Theologo; 46)
 422. de homine Dei dispensatore; 48) de Theologo pro veritate
 494. firmo; 56) de salutis arceno voce Romana solennique evul-
 575. 640. gato in memoriam Christi morientis; 66) de philanthropia
 720. Christi; 78) de pietate, virtutum regina; 89) de alapa Chri-
 741. 756. sto inflicta; 91) de fructu patientiæ beato; 94) de gallo, pœ-
 838. nitentiæ præcone; 105) de præstantia studii theologici in com-
 863. mentatione mortis; 110) quam rerum commentatione stu-
 911. diosus Theologiæ felix sit; 120) de sacerdotio doctrina vita-
 922. 951. que probato; 122) de boni sacerdotis persona; 128) de offi-
 962. cio symmistæ; 130) de cruce Christi, throno gratiæ; 136) de
 summo Christianorum bono in evidentia religionis, ac sum-
 216. mo gentium malo in obscuritate religionis. Ad Jurispru-
 261. dentiam pertinent Diss. 21 de mente composita Juriscon-
 279. sulti; 27) de religione Jurisconsulti; 29) de bono Christia-
 473. 588. no in bono Jureconsulto; 53) de Jureconsulto plorabili; 68)
 656. de licentiâ antiqua fori Romani; 71) de *Papiniano* cum *Stry-
 803. chio* collato; 101) de Jureconsulto peregrinatore; 109) de *Jo.
 858. Casp. Brendelio*, justitiæ *Justinianæ* in vita æmplo. Philosophia
 49. vero sibi vindicat Diss. 7 de varia scientiæ existimatio-
 108. ne; 14) de quæstione: rectiusne benignitate hospitali in
 usum publicum Bibliotheca, an convictus, instituat; 16) de

16) de Philosophia vulgi; 19) de vera felicitate a furo Phil. Pa. 125;
 losophia evdæmonicæ vindicata; 23) de brevitate ingeniorum 170.
 præcocium; 34) de docti indoctique differentia; 45) de 232.
 prudentia vitæ futuræ salutari; 51) de Philosophiæ cum Theo- 311.
 logia conjunctione; 54) de rara societate bonæ mentis cum 397.
 bona fortuna; 55) de bono gloriæ studio; 69) quid divini 448.
 sit in beneficentia; 74) de vera hominum gloria ex factis; 483.
 84) de dignitate veræ benignitatis; 90) de animo munificen- 488.
 tia excellio; 93) de sensu immortalitatis naturali; 96) de fuga 595.
 ingrati; 99) de cognitione Dei ex notitia virtutum insita; 621.
 100) de mortuis viriliter honorandis; 102) de falso animæ re- 681.
 medio; 106) de vera munificentia gloria; 129) de conju- 737.
 gio bono; 134) de obsequio conjugii mutuo. Inprimis 752.
 utriusque Historiæ, cum profanæ, tum sacræ, ejusque & anti- 777.
 quæ, & recentioris, sapius habita ex instituto ratio. Sic ex Hi- 794.
 storia antiqua, eaque profana, atque antiquitatibus, deprom- 799.
 ptæ sunt Diss. 5) de Museis Italicis; 8) de thesauris mor- 822. 844.
 tuorum; 9) de religione mentis; 11) de Heroologia prisce 956.
 Germanicæ poetica; 13) de Anthropothysia gentium profana 28 61.
 rum; 20) de Magni Alexandri meritis in divinam humanam- 69. 84.
 que sapientiam; quæ Dissertatio, cum omnium sit amplissima, 102. 176.
 & adscripta habeat ad marginem Autorum veterum recentio-
 rumque loca, atque adeo ad Commentationum proprie dicta-
 rum normam sit elaborata, paulum nos morabitur. Nam, etsi
 ex singulis superioribus magnam ceperimus voluptatem pro-
 pter excellens dicendi genus, ipsis rebus mirifice aptum, ta-
 men hæc ipsa voluptas hoc in loco vehementer aucta est, ut
 gestiamus idem stadium decurrere rursus. Primum agit
 Illustris Autor de Alexandri M. imaginibus & clypeo, imagine
 ex porphyrite clypeata, quæ ingenti regalique sumtu emta an-
 te quinque annos narrabatur in publicis literis, ut gazæ Ver-
 salii regiæ, quo illata est, insignis accessio fieret. Deinde osten-
 dit castum, cui sæpe dissimilis Alexandri habitus oris & vul-
 tus in marmore, ære, gemmis, compareat. Admodum vero
 paucos superesse numos, ipsamet Alexandri ætate cufos; ipsos
 æquales licentiæ plus habere. Numos vero redintegros

- Pag. 178. multo plus licentiæ prodere. Idem observari in tabulis, in statuis, in gemmis, in toreumatis, aliisque monumentis. Verum *Alexandrum* Versaliensem esse germanum nativumque, atque eo pretiosorem. Erat autem forma pulcherrima *Alexander*, oculis vegetis ac versatilibus, vultu in cœlum erecto, collo in lævum depresso, naso aquilino, ore denique masculinum
179. quiddam ac leoninum referens. Cum vero hic *Alexander* duabus rebus admirabilis memoriæ prodatur, & belli & eruditionis laude, bellicas res aliis relinquit Ill. Autor, atque in doctrina ejus eruditosque homines juvandi ratione tunc versatur. Esse vero
180. ejus præstantissima in divinam humanamque sapientiam merita, docet. Ritus quidem Græcos, avitamque vanitatem, retinuit *Alexander*, & Orientis depravati corruptelis auxit. Deinde impium quidem factum aggressus est, cum *Beli* Babylonii ædem, a Persis dirutam, reficere statueret; in cujus operis apparatu confestim morbus & mors subita ipsum oppressit. Interim huic *Alexandro*, eo temeritatis nondum prolapsio, illud maxime probandum arbitratur Cel. Autor, quod, Helleponto trajecto, in Asiam ingressus, præcipue Judæis indulgebat. Judæorum enim Pontificem, una cum sacerdotibus & civibus Hierosolymitanis, obviam sibi prodeuntem, benigne accipiebat, & honore multo tractabat. Deinde Judæis faciebat potestatem, salvo ritu patrio, in exercitu suo militandi, ex quibus etiam multi sub eo meruerunt. Auxit deinde Judæos jure civitatis Græcæ, qua etiam gavisi sunt sub *Alexandri* successoribus & Imperatoribus Romanis Alexandriæ in Ægypto. Factum etiam ejus benevolentia, ut Judæi magna essent ubique autoritate, quo
185. sapientia divina omnino melius increbrescere potuit. In humanam vero sapientiam non minora sunt ejus documenta.
189. *Alexandri*, jam pueritiam egressi, institutionem *Philippus* iis committere nolebat, qui orbem disciplinarum tradebant, sed operi, tam arduo, nobiliorem doctorem quærebat. Utus jam erat *Alexander* multis magistris, excultus Philologiæ, Mathematicos, Logicæ, præceptis, quæ antiquo solidoque disciplinarum orbe concludebantur, teste *Plutarcho*. Atque hac institutus liberali disciplina, *Aristoteli* traditur limandus, viro in
- omni

omni doctrina summo; sub eoque doctore per quinquennium
 crescit. Faciebat *Aristoteles* duum generum auditiones, quo-
 rum alteras acroaticas vocabat, alteras exotericas. Utrique in-
 primis admotus *Alexander*, subtilissimis præcipue delectatus
 studiis. Etiam *Darium* præliis & victoriis urgens, literis ex
 Asia ad *Aristotelen* datis, eum, negat, recte fecisse, quod
 disciplinas ἀκροατικὰς, quibus ab eo ipso eruditus fuerit, li-
 bris emissis, publici juris fecisset. Quibus *Aristoteles*, Acroa-
 ticis, rescribit, libros neque editos esse, neque non editos,
 quoniam suis auditoribus modo perspicui essent. Medio in
 bello multa lectitare solitus erat *Alexander*, uti tradit *Plutar-
 chus*, ut eundem illum dicat Φιλομαχίαν. In *Darium* pro-
 ficiscens, librum secum tulit non minus, quam arma, &, quod li-
 brorum deerat finibus exteris, sibi aliunde supportari jubet.
 Præsertim *Homerum* in deliciis habebat Macedo, *Iliada* maxi-
 me, ab *Aristotele* correctam, quam bellicæ virtutis institutio-
 nem dicere solebat, & habere, cum pugione, sub pulvino re-
 positam. Incredibilis porro fuit benevolentia *Alexandri* in do-
 ctos viros; cuius rei quamplurimas attulit *Cel. Autor* autori-
 tates. *Plutarchus* hinc *Alexandri* philosophiam, ex umbracu-
 lis Græcis evocatam in lucem, atque in amplissimo Asiæ thea-
 tro propositam, summorum Philosophorum famæ anteponit.
 Hunc enim fuisse, qui Hyrcanos, Sogdianos, Persas, gentes alias
 integras, melioribus institutis, moribus, legibus, emendave-
 rit, ipsamque Græciæ disciplinam in terras protulerit remotis-
 simas, & Asianis barbarisque majori se præbuerit æquitate,
 quam postulaverit in præceptis *Aristoteles*. Magnus interim
 hic Rex nihilo magis propagare, quam amplificare, studet Phi-
 losophiam, aliamque sapientiam humanam. *Aristoteli* ad ipsam
 historiam animalium condendam octoginta talenta, hoc est,
 sexcenta, amplius, *Joachimicorum* millia, largitur, *Athenæo* teste.
 Munus certe non sordidum, nec facile nostris expectandum
 temporibus. Hujus etiam mandato Philosopho aliquot homi-
 num millia in amplissimis totius Asiæ Græciæque regionibus
 parere iussa sunt, ut disceret ab his, quos venatus, aucupia,
 piscatus, atebant. Hos *Aristoteles* percontatus, quinquaginta

Pag. 191.

193.

194.

196.

197.

- Pag. 198. ferme volumina de Animalibus composuit. Neque minus commodum ex *Alexandri* regno, & expeditione ejus Asiatica, in Chronologiam redundavit. Notæ sunt *Callisthenis* studio Astronomicæ in Græciam deportatæ observationes. Nota Epocha porro *Alexandrea*. Etiam insignis sub ejus ætatem habita
199. Geographiæ ratio. Terræ marisque ora jussit in tabulas describi. Neque Poesis, flos ille ingenii humani, flos amoenitatis, neglecta. Adducit Cel. Autor Poetas, ab *Alexandro*
204. amatos vehementer. Polluit etiam *Alexander* insigni eloquentiæ facultate ad excitandos militum animos, replendosque spæ
209. bona. Græcam linguam fere cum tota Asia Africaque communicavit, & cum hac Græcam eruditionem. Penitus etiam omnem belli rationem dijudicavit, Tactica cognovit, Poliorcetica, Belopœica, reliquasque imperatorias artes. De cunctis etiam ducibus nullorum plura narrantur inventa callida, quam *Alexandri M.*, qui res gravissimas consiliis his imperatoris confecit. Ex quo facile simul intelligitur, *Alexandrum* peritissimum fuisse Arithmeticæ, Geometriæ, & universæ Mathematicos. Sed diutius justo nos detinuit hujus elegantissimæ Commentationis uberior recensio. Ad sequentes igitur progrediamur, quæ non minorem habent & eruditionem, & elegantiam. Antiquitates vero illustrat Diss. 24) de *Stephanephoris* veterum; 31) de bonitate hospitali Germaniæ præcæ; 39) de
510. conviciis sapientum; 57) de lege viva in exemplis præcæ virtutis; 61) de orationibus anniversariis; 97) de chirographo cruci affixo; 104) de mysteriis *Cereris* & *Bacchi*; 107) 834. 848. de peregrinatione sapientum; 111) de ludis Olympiis; 133) 867. 995. de antiqua Poetarum sapientia. Historiæ vero sacre lumen insigne conciliabit Diss. 15) de *Flavii Josephi* testimonio de Christo; 26) de gloriosa Confessione Augustana; 40) de disciplinis ecclesiæ utilibus; 41) de *Constantini M.* viso cœlesti; 52) 514. de politioris humanitatis studio cum Christianis præcæ memoriæ scriptoribus conjungendo; 58) de *Cyrillo Alexandrino*;
534. 60) de *Luthero*, sententiam de sacra Cœna haud mutante, contra *Gilbertum Burnetum*; 75) de sacris, a *Luthero* emendatis; 629. 666. 671. 76) de Theologo Augustanæ Confessionis; 82) de *Leone* decimo

mo Pontifice, præcone veritatis non intellectæ; 83) de *Cypriano*; 87) de *Amphilobo*; 88) de altero seculari sacro religionis emendatæ; 92) de munimento divino *Martini Lutheri*, sacra emendantis; 98) de *Luthero*, architectone *Paulino*; 103) cygni evangelici vindiciæ in *Gabrielem Bartholom. Gramondum*; 108) de virtute *Lutheri* heroica in sacris emendandis; 123) de motu terræ in excessu Christi. Rhetoricam vero artem vehementer juvabunt comparationes doctorum virorum, quæ ad elegantiam & præstantiam *Plutarchi* & *Rapini* expressæ sunt, ut in Diss. 33) comparatio *Bernhardi Zeechi* cum *Polybio*; in 37) Elogium *Ottonis Henr. Frisii*; in 46) elegantes Apes urbanae; in 58) *Cyrilli Alexandrini* & *Ge. Henr. Gatzii* parallela; in 95) collatio *Chladeniæ* cum electa *Joannis*; in 113) flos vitæ caducæ imago; in 118) fecunditas muliebris, cum agri fertilitate comparata; in 127) *Schurtz-fleischius*, comparatus cum *Henrico Valefio*. Genealogici & Historiæ literariæ potissimum argumenti est Diss. 42) de gente *Robelia*; 72) de origine nominis *Mareschalliani*; 72) de gravitate gentis *Carpzovia*; 86) de nobilitatis lumine gentilitio; 121) vita *Jac. Caroli Speneri*; 126) memoria *Jo. Henr. Bergeri*; 131) de *Hugone Grotio*, Rostochii moriente, &c. Etiam contulit Historiæ patriæ Ill. Autor Dissertatione 64) de studiis Saxonica nobilitatis instituendis, ubi tabulæ afferuntur nostri Potentissimi longeque sapientissimi Regis & Electoris, dignæ, quæ posteris tradantur, ad sapientiam tanti Regis omni ætate prædicandam, ipsarumque literarum dignitatem regali hoc judicio illustrandam; 124) de *Friderico Augusto*, patre *Augusto* Cæsare feliciore; item 1) de *Augusto III*, Cracovix festo ritu inaugurato; 3) de flore connubii regii in flore virtutis regis; 79) pietas in principem juventutis. Quin imo Geographiam illustrat Diss. 2) de itinere Italico *Friderici Christiani*, Poloniarum Principis Regii; 4) de Romæ veteris majestare, in ruinis ac vestigiis adhuc spirante. Superfunt multæ adhuc Dissertationes eruditissimæ & elegantissimæ singularis, ad communemque vitam spectantis, argumenti; ut 30) de honore Academicis tribuendo; 38) de impetu ingeniorum in certa studia singulari; 49) literatis convenire posse cum divitibus; 50) de dictis factisque

Pag. 699.

709. 746.

789.

825.

852.

926.

307.

335.

415.

514. 770.

885. 903.

944.

372.

601. 605.

693. 917.

940. 971.

559.

933.

1.

12.

645.

6.

17.

285.

339.

433. 439.

- Pag. 520. factisque morientium; 59) bonine, an mali, plus attulerit ho-
 552. minibus ars typographica; 63) de amoenitate ingenii; 67)
 585. 598. de præstantia munificentæ alimentariæ; 70) convivium, ima-
 686. go vitæ; 85) clarum uxoris matrisque instar; 114) de officio
 889. Consulis in otio cum dignitate retinendo; 115) de levandis
 893. 897. studiorum molestiis; 116) de doctrina gloriæ majorum ad-
 900. denda; 117) de bonis recordationibus mortuorum; 119)
 908. de vectigalibus, reipublicæ nervis; 125) de Academiis aman-
 936. dis; 135) natalisne dies, an fatalis, sit potior; 137) de pru-
 1014. dentia agendi ex officii titulo; 138) de prudentia temporis
 1040. utendi. Atque hæc omnia, cum ab excellentissimo *Bergero* pro-
 1047. fecta sint, non opus est pluribus recensere, doctisque commen-
 dare verbis, cum jam dudum ille insignem doctrinam suam,
 atque incredibilem stili elegantiam, etiam principibus in literis
 viris probaverit. Optamus modo, ut eadem, ac præsentis Dis-
 sertationes, ratione etiam Academicas Disputationes in unum
 corpus redigere, atque separatis voluminibus cum orbe litera-
 to communicare, velit, quibus profecto nec minor inest do-
 ctrinæ præstantia, neque elegantia venustasque stili.

*Vollständige Sammlung der Grundgesetze des heiligen Römi-
 schen Reichs Deutscher Nation, &c.*

hoc est,

**CORPUS JURIS PUBLICI S. IMPERII ROM.
 Germanici, collectum, notis & observationibus illustra-
 tum, variantibus lectionibus ac locis parallelis adorna-
 tum, emendatumque, a LUDOVICO MAR-
 TINO KAHLIO, D. & P. P. O.**

Gottinæ, apud fratres Schmidios, 1744, 8 maj.

Alph. 3 plag. 10.

Imperii Romano-Germanici leges, easque præcipuas, typis qui-
 dem exscribendas dudum viri docti curarunt; sed, uti inex-
 hausta res est literaria, cum semper aliquid reliqui sit, quod an-
 tehac intactum, ita *Cel. Kahlus* palmam aliis præripuisse, ante se
 in eodem versatis labore, omnibus dicendus est, sive Corporis
 Juris

Juris publici collectionem ipsam, sive industriam summamque *ακριβειαν*, qua correctionis tedium devoravit, & Codicum manusciporum æque ac impressorum, antiquitate sua venerandorum, varias lectiones collegit, spectemus. Negandum non est, cogitasse multos de emaculandis legibus Imperii. Debent his *παλιγγενεσίαν* suam haud pauca, antea misere sepulta tecta-que, publici Juris capita. Verum enim vero cum *Mosero Biblioth. Jur. Publ. P. II pag. 508* affirmare nos oportet, tantis adhuc scaterere lectionum monstris libros, huc pertinentes, ut in his debellandis non male posita existimari opera debeat. Bibliothecæ igitur Gottingenses valde contenderunt, ne Corpus Juris publici, quod ad Codices pervetustos recensuerat illustraveratque, diutius premeret doctissimus *Kablius*, sed, in lucem id emittendo, ad literatum orbem suæ industriæ redundare fructus pateretur. Prodit igitur hoc Opus, variantibus, uti vulgo vocantur, lectionibus, parallelis locis, & notis adornatum necessariis, firmantibusque rectitudinem textus, in cuius *γνησιότητα* ubique feliciter Cel. Editor inquisivit. Fidem quoque labori suo conciliavit insignem, cum manuscriptos æque ac typis excusos libros, ad quos quamlibet legem imperii præcipue exegit, recensuit indicavitque, ut lectores eo melius explorare possent adhibitam operam, genuinumque, unde hauserit Editor, fontem perspicere. Qua in re sane longe distat ab aliis, qui Corpora Juris Publici excudenda curarunt, Autoribus, quippe qui generatim pronuntiare solent, se Codicum eximiorum opera & magisterio esse usos, atque ita impedire student, quo minus statim in oculos occurrant, quæ vel editorum, vel operarum & correctorum, vitio & culpa irrepsent. *Σφάλματα* tamen autographorum justis de causis emendavit Noster, nec cæco impetu lectionem secutus est hujus illiusve exempli, sed, cynosuræ instar, analogiam ipsam juris omnis publici respiciens, ita illustravit Codicem suum, ut intelligi possit, a solitis receptisque erroribus cavisse eum satis circumspicere provideque. Quemadmodum vero hunc foetum literarium in usum auditorum suorum inprimis publicavit; ita etiam collineant huc ipsa, quæ in Opere hoc continentur,

tinentur, argumenta. Etenim maximè momenti leges Imperii R. G. integras formis exscribi curavit, & reliquas omnes, quæ in præstantissima Corporis Recessuum Imperii editione leguntur, in compendium redactas exposuit, vel fuscè, vel brevius, prout rei gravitas requirere id videbatur. Quamvis epitomen istiusmodi sanctionum reipublicæ Germanicæ nonnulli scripserint; Cæl. *Kablum* tamen deterrere hi non potuerunt, ut eundem & ipse laborem susciperet. Et sunt sane conspectus legum, ab eo adumbrati, utilitate sua commendabiles perfectique judicandi. Hac ratione lectori cunctæ prorsus normæ, ad publicum & universalem Imperii statum spectantes, traduntur; normæ, inquam, quibus Imperii membra adstringuntur, ac nexu quasi inter se devinciuntur indissolubili. Facere igitur Autor non potuit, quin infereret etiam particulares quasdam collectioni suæ Constitutiones Imperii, eas nempe, quæ lucem afferunt universalibus Reipublicæ Germanorum edictis; quemadmodum iisdem de causis varia Diplomata & decreta publica in lucem emisit, quæ in magno *Corporis Recessuum Imperii* locum occupant nullum. Huc tamen minime retulit acta publica, & placita Principum Germanicæ, quæ, sensu plane improprio, Imperii Germanici legibus accenseri solent, quarumque insignis multitudo a *Schiltero*, *Dattio*, *Mullero*, aliisque, effusa fuit. Ex dictis elucet, ne in magnam vel inutilem, molem excreceret opus suum, prudenter cavisse doctissimum *Kablum*, atque ita exemplo suo declarasse satis, perfectum absolutumque Corpus Juris, non foliorum immensa multitudo, sed collectione documentorum publicorum iusta, apta, atque idonea, componi. Insertas igitur libro huic deprehendimus omnes leges, quas natura atque indoles regni Germanici, & prudentissimi Reipublicæ nostræ arbitri, in ejusmodi promptuario juris comprehendendi jubent. Posthabuit hoc modo inanes doctorum quorundam contentiones *Kablus*, quippe qui, eo iudice, plerumque verbis, non autem rebus ipsis, repugnant, cum pronuntiant, legem quandam Corpori Juris publici adjungendam esse, vel minus. Evitari enim vix potest ejusmodi controversia, si notionem publicæ

blicæ legis imperii ob oculos lectorum ante, quam lis ista dirimatur, non ponunt; qua de re ad Præfationem Autoris nostri doctissimam remittimus merito Lectorem. Quæ de fine Operis hujus diximus, ea rationem suppeditant omissarum versionum, quas nonnulli scriptorum Corpori Juris annectere consueverunt. Etenim non tam in usum lectorum, qui rudes linguæ Latinæ sunt, quam eorum, qui callent hunc sermonem, atque in hoc concinnatas leges scrutari possunt, se opus suum excudi curasse, ingenue fatetur Autor. Quod institutum minime nos improbamus, sperantes potius, fore, ut plausum etiam ferant omissiones subscriptionum, Recessibus Imperii annexarum, æque ac ratificationum, quæ ad finem Instrumenti pacis cujuslibet apponi solent. Neque tamen horum hic nihil additum; quin capitum istorum exempla passim in hoc Opere extant, ut tam ordinem usitatum, quam jura & consuetudines varias, amatores publici Juris hinc possint cognoscere. Formam Operis externam Editor valde castigatam nitidamque dedit, hoc etiam nos docens, se in corrigendo libro suo solertissimum fuisse, atque operarum *σφάλματα* remove omni studuisse cura. Hinc ex libro nostro industria atque *αριβεια* singularis, non sane tanta in reliquis hujus generis editionibus, elucet. Typorum quoque nitor ornamento ei est, præcipue vero usus manuscriptorum, ex tabulario potentissimi Britannorum Regis & Electoris Brunsvico-Luneburgici *Kahlis* concessus. Itaque grato animo prædicat id in se collocatum beneficium, veneraturque publice aliorum, qui Codicibus perraris adjumento ipsi fuere, in se merita. Ad ordinem, ab Autore nostro adhibitum, quod attinet, is naturalis est, & cum serie temporis perpetua conspirat, ut remissiones eo facilius institui, atque alia lex ex alia illustrari possit eo commodius. Hinc non consensum solum singulorum capitum legis cujusvis inter se, sed & nexum, vel diversitatem, cujusvis legis, indicavit, tam felici successu, ut evolvens unam legem, facile ex notis adjectis eruere queat fontes, qui genuinæ interpretationis principia subministrant certissima. Si

quis e. c. Pacem religionis anni 1555 legere cupiat pag. 431, statim videt, confirmationem hujus pacis in Receptu, Ratisbonæ A. 1557 inito, §. 69, porro in Receptu Augustano anni 1566 §. 1, neque minus in Receptu Ratisbonensi anni 1641 §. 15, ut & in pace Osnabrugensi Art. V §. 1, & in Capitulationibus Imperatorum, reperiri. Non dicemus de iis, quæ eodem loco ratione executionis allata sunt, & lucem præferunt splendidissimam ejusmodi legis interpreti; nec mentionem injiciemus infinitarum aliarum observationum *Kablii* doctissimi, a lectoribus ipsis perlustrandarum non sine voluptate. Hac ratione statuerat Autor omnes leges imperii emittere uno tempore, nisi propositum retinuisset typographus, & bibliopolæ ob causas sibi domesticas consilium iniissent edendi *Tomi II*. Hic igitur prodibit proxime, & de hoc exponendo harum rerum amatores securos esse jubemus, cum fere ad umbilicum sit perductus, æque ac Index in omne Corpus Juris publici. Ceterum, quæ in hoc *Tomo I* exhibentur, generatim indicare liceat. En tibi inscriptiones: 1) *Senatusconsultum Romanum de lege regia, qua a Papa S. P. Q. R. insignis potestas in Ottonem I Imperatorem confertur anno 964*. In *Dist. 63 Cap. 23* Decreti, a *Gratiano* compositi, hæc legitur Constitutio. Sunt quidem, qui machinas, fallacias, præstigiasque, eam vocent; cum vero magni nominis viri, impetus illorum propulsaturi, genuinam veramque illam esse, declaraverint, facere non potuit Autor noster, quin Corpori Juris publici eandem infereret. Qui typis hoc Instrumentum excudi curarunt, vel a Consultissimo *Kablio* prelo subiectum exemplum adhibuerunt, id quod etiam in Corpore Juris Canonici, edito a *Petro & Francisco Pithæis* fratribus, reperitur, vel vestigia presserunt *Theodorici a Niemi*, quippe qui, fide Codicis perantiqui nifus, in libro *de Juribus & privilegiis imperii* exhibuit formulam, quæ etiam legitur in nota, subjuncta ab Autore nostro. 2) *Concordatum nationis Germanicæ antiquissimum, circa electiones & investuras Episcoporum & Abbatum, inter Imperatorem Henricum V & Papam Calixtum II factum Wormatis in conventu imperii A. 1122*. Variantes

riantes lectiones bene multas qui afferunt huic instrumento, ii, ex iudicio Autoris, levis momenti moliantur laborem, cum id, quod caput rei est, uno eodemque modo delineatum reperiat in omnibus fere Codicibus, quos simul recenset commendatque fufe. 3) *Aurea Bulla Caroli IV, Romanorum Imperatoris, & Regis Bohemia, &c.* 4) *Concordata nationis Germanicæ cum S. Sede Apostolica inter Pontificem Nicolaum V & Imperatorem Fridericum III super collatione beneficiorum ecclesiasticorum, inita die 1 Aprilis A. 1448.* Arbitrantur quidam, nationis Germanicæ Concordata, sine procerum consensione, a solo Imperatore & Pontifice inita esse, neque universalis legis, vel pacti, vim obtinere. Iidem sibi persuadent, repugnare hæc Concordata Conciliorum ac Pontificum decretis, & ipsos Pontifices violasse ea, atque hinc Germanos iis non teneri; sed defendit Cel. Kablius veram sententiam in notis, quæ his Concordatis adjectæ sunt, ad quas adeo Lectores merito remittimus. 5) *Confirmatio concordie inita inter Fridericum Imperatorem, Principesque Germaniæ, ac Legatum Apostolicum, super reservatione, & collatione ecclesiarum, & beneficiorum ecclesiasticorum; & approbatio constitutionis Eugenii IV in his, quæ huiusmodi concordie non adversantur;* 6) *Auszug des Reichs-Abschiedes, welcher im Jahre 1442 zu Franckfurt am Mayn aufgerichtet ist;* 7) *Auszug des Reichs-Abschiedes, welcher im Jahre 1495 zu Worms aufgerichtet ist;* 8) *Auszug des Reichs-Abschiedes, welcher im Jahre 1497 zu Friburg in Brissgau aufgerichtet ist;* 9) *Auszug des Reichs-Abschiedes, welcher zu Augsburg im Jahre 1500 aufgerichtet worden;* 10) *Innhalt des Reichs Abschiedes, welcher im Jahre 1507 zu Costnitz und Regensburg aufgerichtet ist;* 11) *Auszug des Reichs-Abschiedes, welcher im Jahre 1510 zu Augspurg aufgerichtet ist;* 12) *Auszug des Reichs-Abschiedes, welcher im Jahre 1512, zu Trier und Culln aufgerichtet ist;* 13) *Innhalt des Reichs-Abschiedes, welcher zu Worms im Jahre 1517 aufgerichtet worden;* 14) *Auszug des Reichs-Abschiedes, welcher zu Augspurg im Jahre 1518 aufgerichtet ist;* 15) *Rheinische Verein, so von den vier Churfürsten bey Rhein, Mayntz, Culln, Trier,*

Trier, und Pfaltz, zu Oberwiesel im Jahre 1519 geschlossen worden; 16) der sechs Churfürsten brüderliche Einigung des Jahrs 1521; 17) Auszug des Reichs- Abschiedes, welcher zu Worms im Jahre 1521 aufgerichtet ist; 18) Auszug des Reichs- Abschiedes, welcher zu Nürnberg im Jahre 1522 aufgerichtet ist; 19) Inhalt des Reichs- Abschiedes, welcher zu Nürnberg im Jahre 1523 aufgerichtet ist; 20) Auszug des Reichs- Abschiedes, welcher zu Nürnberg im Jahre 1524 aufgerichtet ist; 21) Auszug des Reichs- Abschiedes, welcher im Jahre 1525 zu Augspurg aufgerichtet ist; 22) Abschied des Reichstages, welcher zu Speyer im Jahre 1526 aufgerichtet ist; 23) Auszug des Reichs- Abschiedes, welcher zu Eßlingen im Jahre 1526 aufgerichtet ist; 24) Auszug der Reichs- Abschiede, welche zu Regensburg und Speyer im Jahre 1527 aufgerichtet worden; 25) Abschied des Reichstages, welcher zu Speyer im Jahre 1529 aufgerichtet ist; 26) Abschied des Reichstages, welcher zu Augsburg im Jahre 1530 aufgerichtet ist; 27) Auszug des Reichs- Abschiedes, welcher zu Speyer im Jahre 1531 aufgerichtet ist; 28) Auszug des Reichs- Abschiedes, welcher zu Regensburg im Jahre 1532 aufgerichtet ist; Ordnung des peinlichen Hals- Gerichts; 29) Inhalt des Reichs- Abschiedes, welcher zu Speyer im Jahre 1533 aufgerichtet ist; 30) Auszug des Reichs- Abschiedes, welcher im Jahre 1535 zu Worms aufgerichtet ist; 31) Inhalt des Reichs- Abschiedes, welcher im Jahre 1538 zu Speyer aufgerichtet ist; 32) Auszug des Reichs- Abschiedes, welcher im Jahre 1541 zu Regensburg aufgerichtet ist; 33) Auszug des Reichs- Abschiedes, welcher im Jahre 1542 zu Speyer und Nürnberg aufgerichtet ist; 34) Auszug des Reichs- Abschiedes, welcher zu Nürnberg im Jahre 1543 aufgerichtet ist; 35) Auszug des Reichs- Abschiedes, welcher zu Speyer im Jahre 1544 aufgerichtet ist; 36) Auszug des Reichs- Abschiedes, welcher im Jahre 1545 zu Worms aufgerichtet ist; 37) Auszug des Reichs- Abschiedes, welcher zu Regensburg im Jahre 1546 aufgerichtet ist; 38) Auszug des Reichs- Abschiedes, welcher zu Augsburg 1548 aufgerichtet ist; 39) Abschied des Reichstags, welcher zu Augspurg 1538 aufgerichtet ist; 40) Ramiſcher Kayſert. Maj. und des Heil. Reichs Landfriede, auf dem Reichstag zu Augspurg

Augsburg declarirt, erneuert, aufgerichtet, und beschloffen im Jahre 1548; 41) Coniunctio circuli Burgundici cum Imperio; 42) Auszug des Reichs-Abschiedes, welcher im Jahre 1551 zu Augsburg aufgerichtet ist; 43) Vertrag, welcher zu Passau im Jahre 1552 den 2 Aug. aufgerichtet und ratificirt ist; nec non Anhang des Passauischen Vertrags; 44) Reichs-Abschied, welcher zu Augsburg im Jahre 1555 aufgerichtet ist; Religions-Friede; Executions-Ordnung; Cammer-Gerichts-Ordnung; Ordnung wegen moderation der Aufschlage; Policy-Ordnung; Münz-Ordnung; Ordnung wegen Vergleichung der Religion; 45) Auszug des Reichs-Abschiedes, welcher im Jahre 1557 zu Regensburg und Speyer aufgerichtet ist; 46) Erster Reichs-Abschied, welcher im Jahre 1559 zu Augsburg aufgerichtet ist; 47) Neben-Abschied zu Augsburg im Jahre 1559; 48) Kayfers Ferdinandi neue Münz-Ordnung, welche im Jahre 1559 aufgerichtet ist; 49) Kayfers Ferdinandi I Prohier-Ordnung vom Jahre 1559; 50) Auszug des Reichs-Abschiedes, welcher im Jahre 1564 zu Worms aufgerichtet ist; 51) Auszug des Reichs-Abschiedes, welcher im Jahre 1566 zu Augsburg aufgerichtet ist; 52) Auszug des Reichs-Abschiedes, welcher zu Regensburg und Erfurth im Jahre 1567 aufgerichtet ist; 53) Auszug des Reichs-Abschiedes, welcher im Jahre 1569 zu Franckfurt aufgerichtet ist; 54) Auszug des Reichs-Abschiedes, welcher im Jahre 1570 zu Speyer aufgerichtet ist, ingleichen der Reichs-Reuter und Fuß-Knechts Bestallung; 55) Maximiliani II Reichs-Hof-Cantzley-Ordnung de dato Speyer den 12 Novemb. A. 1570; 56) Auszug des Deputations-Abschiedes, welcher zu Franckfurt im Jahre 1571 aufgerichtet ist; 57) Maximiliani II erneuerte Ordnung des Kayserlichen Hof-Gerichts zu Rothweil vom Jahre 1572; 58) Auszug des Reichs-Abschiedes, welcher im Jahre 1576 zu Regensburg aufgerichtet ist; 59) Auszug der Policy-Ordnung des Kayfers Rudolphi II, welche zu Franckfurt im Jahre 1577 aufgerichtet ist; 60) Auszug des Reichs-Abschiedes, welcher im Jahre 1582 zu Augsburg aufgerichtet ist; 61) Auszug des Reichs Abschiedes, welcher im Jahre 1594 zu Regensburg aufgerichtet ist; 62) Auszug des Reichs-Abschiedes, welcher zu Regensburg im Jahre 1598 aufgerichtet

richtet ist; 63) Deputations-Abschied, welcher zu Speyer im Jahre 1600 aufgerichtet ist; 64) Auszug des Reichs-Abschiedes, welcher im Jahre 1603 zu Regensburg aufgerichtet ist; 65) Auszug des Reichs-Abschiedes, welcher zu Regensburg im Jahre 1613 aufgerichtet ist; 66) Prager Friedens-Schluß, welcher im Jahre 1635 aufgerichtet ist; 67) Auszug des Reichs-Abschiedes, welcher zu Regensburg im Jahre 1641 aufgerichtet ist; 68) Instrumentum Pacis Osnabrugensis; 69) Instrumentum Pacis Monasteriensis; 70) Kayserl. Executions Edict vom Jahre 1648; 71) Artior modus exequendi; 72) Erster Friedens-Executions-Haupt-Receß vom Jahre 1649; 73) Anderer Friedens-Executions-Haupt-Receß, vom Jahre 1650; 74) Kayfers Ferdinandi III Reichs-Hof-Raths-Ordnung, vom Jahre 1654; 75) Abschied der Röm. Kayserl. Majestät und gemeiner Stände, welcher auf dem Reichstag zu Regensburg im Jahre Christi 1654 aufgerichtet ist; 76) des Heil. Röm. Reichs Cammer-Gerichts-Ordnung, aus allen alten Cammer-Gerichts-Ordnungen und Abschieden, auf dem Reichstage zu Augspurg im Jahre 1548 von neuen zusammen gezogen, vermehret, verbessert, und auf dem Reichstage zu Augspurg im Jahre 1555 erneuert und publicirt; nebst einem kurzzen Begriff, was durch den Westphälischen Frieden und den Reichs-Abschied des Jahrs 1654 verändert worden.

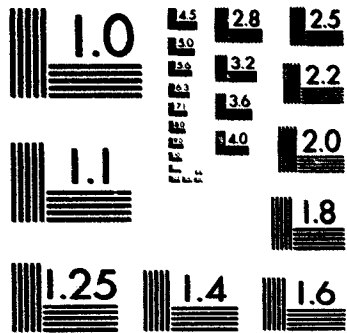
**BIBLIOTHECA MEDICI ERUDITI, PETRO A CASTRO, Bajonate, Autore, nunc primum ab ANDREA PASTA, Bergomate, recensita
atque aucta.**

Bergomi, ex typographia Joannis Santini, 1742, 8.

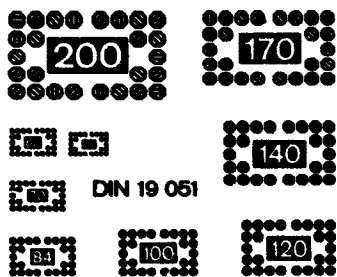
Plag. 11.

Inter plures alios, quorum de libris medicis exstant judicia, non ultimum adhuc locum tenuit *Petrus a Castro*, Medicus Veronensis, multis ingenii monumentis clarus, quod, quæ ab ipso primum Patavii A. 1654 in forma, ut vocant, duodecima edita fuit Bibliotheca medici eruditi, nec contracta nimium est, nec mole sua laborans, nec ulli denique, sive sinceriora

ceriora judicia expectes, siue meliorem ames ordinem, secunda. Quoniam tamen hoc etiam negari haud potest, in eadem Autores nonnullos præstantiores desiderari, quosdam inferioris notæ adduci, nec ullam ullius editionis mentionem fieri; eo Cl. *Pasla* omnem suam operam contulit, ut omissores Autores recenseret, illustriores in quibuslibet artis partibus excitaret, editionesque principum saltem Medicorum, aliorumque summorum hominum, meliores, Græcas non minus, quam Latinas, & Latino-Græcas, indicaret. Interdum quoque ab Autoris mente discessit, iudicium præstantissimorum virorum, ac potissimum *Herman- ni Conringii*, quem æstimatorem Autorum medicorum maxime sincerum ac celeberrimum esse proficitur, rationemque ipsam, secutus. Neque minus Bibliothecam hæc præstantioribus recentiorum scriptis, in hunc usque diem emissa, auxit, simulque innuit, quales libros aut tirones, aut proveciores Medici, evolvere debeant, ne scilicet, qui profuturi sunt tempore, ob sint, si intempestive legantur. Demum, cum haud raro soleant esse alii præ inopia multis libris continuo emendis, alii, sique crassioris Minervæ, intelligendis iisdem, impares, contractam ideo Bibliothecam atroxit, eos tantummodo magno selectu comprehendentem, quibus carere facile Medicus nequit, donec ea augeatur aliquando, si acuatur ingenium, vel rei domesticæ rationes id ferant. Quamquam vero facile fieri potuit, ut scriptorum medicorum unus & alter cognitioni Autoris se subduxerit, iure tamen meritoque eidem laudem eruditionis, diligentia, acuminis, fidei, & candoris, tribuimus, utpote qui scriptores meliores tum superioris, tum nostræ, ætatis, ex quibuscunque provinciis, optime cognitos habet & perspectos, dotes eorum magno iudicio internoscit, & suæ non magis gentis scriptores, quam eos, qui trans Alpes sibi aliquam nominis famam compararunt, pro merito collaudat, ex Germanis, præter complures alios, quorum mentionem injicit, *Boh- nii*, *Hoffmanni*, atque *Heisteri*, merita mirifice extol- lens. Superest nunc, ut pauca quædam ex his Cl. *Pasla* annotationibus excerpamus. Pag. 7, *Hollerii* & *Jacotii* commen- taria, semel tantum typis divulgata, atque hinc inventu difficil-

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART
NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A

1:24

NOVA ACTA ERUDITORUM
LEIPZIG 1745

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 613 N 4⁰

lima, *Duretianis*, sæpe licet impressis, præferenda esse, censet; *pag. 9 Heurnium* in *Hippocratis Aphorismos*, utpote nimis brevem, minus tironibus, *Hollerium* vero, planum, accuratum, observationibusque & cautionibus abundantem, magis, commendat; *pag. 14*, quanquam *Claudini* liber *de ingressu ad infirmos* nunquam sine utilitate legatur, majorem tamen eam futuram esse judicat, si is nimia divisionum subtilitate, quæ tironibus negotium facessit, opus illud non obruisset; *pag. 24 Bidloi* Tabulas anatomicas æri incisas maxime omnium commendat. Quam in re tamen post tot naves, in hoc Opere, alias elegantissimo, detectos, non omnino cum *Cl. Pasta* consentimus. *Pag. 29 Aretæum, Aurelianum, Trallianum, Oribasium, Aetium, & Paulum Æginetam, Avicennæ, &*, quotquot exstiterunt, Arabibus, longe anteponebat. Quanquam enim non minus, quam Arabes, Græcorum scripta compilaverint, feliciores tamen fuerunt rhapsodi, nec philosophicis tricis morantur lectorem, nec tenebris scatent Arabum. *Pag. 36 Ettmulleri* Praxin, quod opus eruditissimum vocat, non ante legendam existimat juniore medico, quam artis usum fuerit adeptus, quia præceptore indiget pro remediorum delectu; *pag. 40* methodus, morbis infantum acutis medendi, a *Gualtero Harrisio* proposita in Italia regionibus, vix ac ne vix quidem tuta Nostro videtur, cum infantes ægerrime ferant purgantia, nec absorbentium virtutem, æque ac in Anglia, persentiscant; *pag. 61* medicis, quibus res domi non angusta est, consilium suggeritur, ut, qui in *Mangeti* Bibliotheca Anatomica conjunctim exstant Tractatus, hos potius primum ab Autoribus suis emissos emant, quod ita & figuras exactiores, & castigatiorem habituri essent textum; *pag. 71 Weinmanni* præstantissimum Phytanthozaiconographiæ opus adeo prædicat Editor, ut, aptiorem tironibus botanicis librum se vidisse, neget; *pag. 118*, cum *Galenus* putet, *Thucydidem* pestem illam, quam *Lib. II Cap. 8* Belli Peloponnesiaci memorat, enarrasse, non ut medicum medicis, sed *ὡς ἰδιώτην ἰδιώτους*, Noster nullus dubitat descriptionem illam ita vindicare, ut, si non a Medico, certe a diligentissimo Historico, nec medicæ artis omnino ignaro, profectam esse, affirmet. Ideoque ad *Paulum Victorium* in Variis Lectionibus accedit

cedit potius, *Lucretium* arguentem, in expositione *Thucydid.* II, 50, pag. 129 edit. *Amst. A. 1731, fol.*: Καὶ πολλοὶ στερισκόμενοι τέτων διέφθυγον· εἰσὶ δ' οἱ καὶ ἰφθαλμῶν, quam ad alios, qui *Lucretium* defendunt. Hic quippe Poetarum more partim addit, partim omittit, partim mutat ac separat, ut unicuique, utramque pestis descriptionem conferenti, patet. Ac, si præ mortis metu, cujus nullam ibi, uti *Lucretius* facit, mentionem injicit *Thucydides*, ferro privatos virili parte dicere ausis; fatearis quoque, necesse est, non modo manuum pedumque extremitates abscissas fuisse, verum etiam effossos ferro oculos; non enim minus a στερισκόμενοι dependent verba: εἰσὶ δ' οἱ καὶ τῶν ἰφθαλμῶν, quam superior dictio τέτων. Quod si affirmaveris, ane horrendum hoc prætermisisset *Thucydides*, in aliis minoris momenti rebus recensendis accuratissimus? Quamobrem credibile videtur Nostro, nonnullos mortem effugisse extremis corporis partibus, ut *Thucydides* inquit, læsis remanentibus, multos etiam convaluisse, manuum pedumque extremitatibus morbo absumentis, multos testibus aut cole corruptis, sponteque decidentibus, nonnullos quoque amissis oculis. Neque enim videt, cur pestis testes depascere nequeat, ceteris illæsis visceribus, quod per malignas febres, natura morbum superante, accidisse, ipsemet observavit.

MISCELLANEA LIPSIENSIA NOVA, AD INCREMENTUM Scientiarum, ab his, qui sunt in colligendis Eruditorum Novis Actis occupati, per Partes publicata.

Voluminis III Pars II.

Lipsiæ, apud Jo. Frid. Gleditschium, 1744, 8.

Plag. 12.

Non est, quod Lector longa & copiosa argumenta, e *Miscellanorum* hac Parte decerpta, a nobis expectet. Eos enim, qui legendis eis paululum vacant, tempus omne suum frustra contrituros esse, ut credamus, haud a nobis possumus imprecrare. Dabimus tamen potiora, ut, quid rerum hic sit querendum, nemo non intelligat. Principem locum tenet *Jo. Conradi*

Nn 2

Schwar-

- Schwartzii Explanatio loci 2 Cor. XII, 7, ubi Paulus, sibi σκόλοπα τῆ σαρκὶ datum esse, confitetur. Inquiri Cel. Vir, an in scriptis veteris Ecclesiæ Judaicæ memoretur homo, quem*
184. Deus propter summam in ipsum gratiam per satanam afflixerit ita, ut is spiritus sibi tantos sumeret, Deo ipsi ut os obvertere, & se, nescio cujus præstantiæ causa, efferre auderet. Is ipsi videtur fuisse *Jobus*. Quare, per σκόλοπα designari, putat, *vermem, σκώληκα*, æque ex σκέλλω (exsicco, arefactio,) deductum. *Jobus* certe a vermibus traditur fuisse divexatus.
189. Vide LXX *Job. II, 9, VI, 4, VII, 5*. Exinde Autor rationem promit, cur σκόλοψ dicatur (divinitus) *carni* datus, &
191. cur ἄγγελος tam acste σκέλοπι jungatur. Addit, vocem ἀγγέλῳ ad res etiam transferri, quæ quoquo modo rem quamque prodant, aperiant, significant, ac in lucem proferant. Testes citat LXX ad *Job. XXI, 15, Deut. XXXIII, 2, Prov. XXVI, 6, Job. XLI, 6*. Ἄγγελος σατανᾶν, ipso iudice, est index dæmoniacæ afflictionis. Sententiam tandem hanc *Paulo* tribuit:
193. *Ne revelationum magnificentia efferar, hæret in parte mei ea, quæ ad peccata facile inflammari potest, divinitus immissum omne afflictionis genus, tam in Jobo vermium illa copia, quæ violentiæ satanicæ certissimum præbebat indicium, quæ eadem me quoque affligat oportet, ut ne animus meus efferatur.* Excipit hanc Commentationem *Dissertatio Petri Zornii de Ebraeorum precibus litoralibus, ad illustrationem Act. XXI, 5*. Commemorabilis est locus *Tertulliani*, quo referuntur Judæi, omissis templis, per omne litus quocunque in aperto aliquando jam preces ad cælum mittere. Falluntur, qui preces hæc ad *Proseuchas*, vel *Synagogas*, putant revocandas. Sub dio, conventibus extraordinariis ad litora actis, preces illæ fuerunt peractæ. Negat itaque *Noster*, Judæos in *proseucha* litoris prope *Tyrum* preces dixisse, ratus, in litore aperto eas fuisse institutas, & peractas inter standum. Succedit *de Lupis, quinta plaga Ægypti*. ad *Exod. VIII, 17, Ps. LXXVIII, 45, CV, 3*, *Observatio M. Danielis Godofredi Weneri*, Past. & Prof. Primar. Collegii *Grœningiani Stargardiæ*. Refellit Pl. Rev. Autor eos, qui voci לִּפְיָא substituunt potestatem ac notionem colluviæ, muscæ caninæ, curculionis; ac deinde suam sententiam, *lupis faventem,*
- 201.

ventem, expromit. Cur ita sentiat, hisce utitur rationibus. *Hirpinos*, Italix populos, a *lupis* dictos esse, meminit. R. *Samuel Ben Meir* ad *Ex. VIII, 17*, largitur, voci *arob*, ערוב, Pag. 215. inesse significatum lupi vespertini, ex ערב, *vespere*, decerptum. Arabes verbo عرب, *arab*, utuntur, designantes actionem comedendi ac consumendi. Quid itaque veri similis est, quam ערוב esse voracem, edacem? Inde est per metathesin רעב, רוצב, *raab*, famelicus, gulosus, vorax. Famelicus vero quisque dicitur *lupo avidior*. Avidam lupi rapacitatem descripserunt *Virgilius Æn. II, 355*, *Ovidius Trist. I, 5, 10*, ac *Phædrus I, 1*. Videntur ex eadem originatione corvi dicti esse עורבים. Fortassis *Diodori Siculi* in fabula aliquid de quinta illa *Ægypti* clade superest. Ipse enim *Lib. I* tradidit, sub *Æthiopum in Ægyptum irruptionem ingentes luporum catervas convenisse, qui hostium incurfantium agmen ultra urbem Elephantinam inde fugaverint*. Quis enim nescit, *Judæos antiquissimos quondam dictos fuisse Æthiopas*? Terra enim *Goschen* erat pars provincix *Casiotidis*, seu כוש, *Cusch*. Græci autem *Cusch* & *Æthiopas* pro regione incolisque iisdem habuerunt. Procedimus hinc ad *C. A. Heumanni Symbolam criticam ad Justinum Martyrem*. Cum nuper *Cel. Autoris* sub oculos venisset nova illa, eaque nitidissima, *Justini Martyris Operum* editio, quam adornasse constat *Prudentium Maranum*, *Benedictinæ religionis Monachum doctissimum*, ipse statim animum induxit, quæ ad piissimum hunc *Scriptorem* quondam annotaverat, recognoscere, sique reperiret, quæ loca quædam *Justini* vel exhiberent sincerius, vel interpretarentur rectius, ea proferre in publicum, communique usui exponere. Contulit ipse in locis, quæ emendavit, *Jebbianam* & *Thirlbianam* editionem in *Dialogo cum Tryphone*, & harum utramque comparavit cum recentissima, eaque *Maraniana*. Ad *Apologiam Justini priorem* habes hic emendationes quinque, sua in luce collocatas. Ad *posteriorem* habes emendationes tres. Ad *Dialogum* habes emendationes generis haud unius complures. Succedit *Christophori Saxii Επιμετρισιος Φιλολογικης*, sive *Stricturavum in nuperum Franci cujusdam libellum de incerto historia Romanorum antiquissima, Sectio III & ultimu*. Orditur *Vir optimus*

- mus a monumentis veterum Romanorum, memoriae signis, dicere, e quibus *Livius, Dionysius*, aliique Romani scriptores, sua desumerent. *Livius* meminit actorum urbanorum, seu diurnorum, *XLIV, 18, 22*. Id cum indicasset Noster, Franci sententias inde ab hujus *Lib. III pag. 26* sumsit examinandas. Qui res Romanorum veterum, antiquitates eorum sacras & profanas, artem criticam passim feliciter exercitam, ac solidam eruditionem, cordi habent, eos ad hanc Epicrisin, quæ in compendium redigi haud potest, sponte sua accessuros, existimamus.
276. Diligentiam spirat catalogus Auctorum vetustissimorum, qui de rebus Romanis ante *Diodorum Siculum, Livium, Dionysium, & Plutarchum*, scripserunt, tum eorum, quorum ætas est cognita, tum illorum, quorum tempus & ætas ignoratur. Argumentum illud, quod ex dissensione Auctorum ad tollendam eorum fidem adhiberi solet, solide in utramque partem dispicit Auctor ac dissolvit. *Aeneæ* in Italiam adventum propugnat. De anno urbis conditæ differit, ac *Æram Catonianam Varronianam* præfert. Schema stemmatis generisve, quo *Tarquini* Romani fuerunt usi, adjungit *pag. 315*. Tum vero exhibetur *J. C. H. Continuatio criticarum in Julii Caesaris libros emendationum*, cujus Auctor ostendit, librarios nonnunquam ob verbum consimile proximum unam alteramque vocem omisisse, glossemata miscellorum Grammaticorum, margini illita, in contextum recepisse, ac imprimis multifariam in nominibus propriis peccasse describendis. Spem ipse facit unius ac alterius continuationis subsequaturæ. Septimo loco comparent *Vocum aliquot Latinarum, quæ in vulgaribus Latina lingua Lexicis frustra quaruntur, ex priscis Auctoribus collectarum a Frid. Ottone Menckenio, Sectio II, quartum continuata*. Familiam hic ducit *palastricus*, Subst. cujus generis est *scenicus* apud *Justinum XXXVIII, 10*. *Palastra* certe non modo notæ locum, in quo certatur, sed imprimis etiam ipsam luctandi, aut corporis gestum conformandi, artem. *Palastricus* est is, qui publice hanc artem docet, *Quintiliano* bis memoratus. Succedunt *panchrestus*, Adj. *pedicularius*, Adj. *pellio*, *Ciceroni* probata, *perdives*, *perfrequentio*, *perturbativus*, Adj. *Philippeus*, Subst. *pigmentarius*, Adj. *polentatus*, Adj. id est, *polenta infusus*, *pollutor* *Cassiodori*, *polygonium*, herba, *præ-nuntius*,

nuntiis, Subst. *præstigia*, singulari numero, *præstigiū* Cassiodori, Pag. 365.
proflagrare, *profligatio*, *propinunt* Livii, *pullum*, Subst. *quamplurimum*, *quam*, interrogativum loci, *quolibet*, ejusdem generis, *recompensare*, inferioris sæculi, *recompensatio* Cassiodori, *redivivatio* & *referiatio* ejusdem, *retentus*, Adj. ex *retendo*. In fine sub-
 junctas vides *Oztonis Menckenii ad Guilielmum Caveum Epistolas duas*. Priori ille huic *Ad. Andr. Hochstaterum & Joannem Reinbardum Hedingerum*, in Angliam iter facturos, commendat; posteriori hunc de morte *Wagneri*, docti hominis, inter Lipsienses olim clari, reddit certio-
 rem. 368.

NOVA LITERARIA.

Quid novi literis dederit Florentinæ Musæ *Aus. Franc. Gurii*, Viri doctissimi, & in antiquitatibus Romanis vere magni, en, accipe, Lector, ex literis publicis, ad omnis generis eruditos homines datis haud ita pridem a *Petro Cajetano Viviano*, Florentinæ urbis haud ignobili Typographo, dignis omnino, quæ cum Lectoribus nostris integræ communicentur:

Prodiit in lucem ex officina mea tertium ac postremum Volumen Inscriptionum antiquarum, quæ in Etruria urbibus exstant, cui hic titulus: Inscriptionum antiquarum Græcarum & Romanarum, quæ in Etruriæ urbibus exstant, Pars tertia, in qua Appendix postrema: adjectis Tabulis L, Laconico Pisano, Sarcophagis & Urnis, anaglypho opere sculptis, quæ in Florentinis Museis, ceterisque per Etruriam, spectantur: cum Observationibus Antonii Francisci Gorii, Publici Historiarum Professoris, &c. Hujusmodi Volumen, quod constat foliis 162, nempe paginis 648, dedicatum est Viro Nobilissimo ac Doctissimo, deque literario orbe optime merito, Jacobo Philippo d' Orville, Amstelædamensi, propter egregia ejus in Autorem merita. In Præfatione causas affert Gorius, cur tam diu editionem hujus Operis distulerit; mox de primis antiquarum Inscriptionum editoribus disserit, & facile principem fuisse, asserit, Franciscum Albertinum, Florentinum, suasque labores in his monumentis ubique investigandis exponit. Nam in hoc Volumine sexcentos sexaginta antiquos lapides, paucissimis exceptis, nunquam antea editos, codunavit, & perpetuis suis Observationibus illustravit. Adjecit huic Operi Tabulas quinquaginta, in quibus ævi incisæ explicavit vetera marmorea monumenta, nempe Sarcophagus & anaglypha Sepulcrorum, variis emblematis insculpta, a nemine antea in lucem edita, quæ in Museo regio Magni Ducis Etruriæ, ejusque in regis Villis & Hortis, itemque in Aedibus Nobilium Procerum, & in reliquis Etruriæ urbibus, spectantur. In Tab. I Monumentum ex ære veterum Romanorum, e Museo suo in Regium Cimeliarchium translatum, pervulgavit; Tab. III Segmentum Lithostroti, musivo opere affabre picti, quod L. Sulla in Fortuna delubro Præneste dedicavit, e parte rei suæ antiquaria; mox Triclinium vetustissimum e Museo Nicolinio, item

item Manum Pantheam vestivam e Museo Antinorio, & alia hujusmodi
 eximia vetustatis monumenta, qua nunquam in conspectum hominum do-
 clarum venire, luculento Commentario explicavit. Singula Tabulae a peri-
 tissimis calatoribus diligenter incisae, Viris illustribus ac nobilibus dedica-
 tae sunt, quorum elemebus afferitur in pag. 155, quos quidem (maxime vero
 ceteros) Autoris nomine moneo & oro, ut quamprimum hoc Volumen,
 quod ipsis Societati subscriptis debetur, accipiant, & sibi tradendum cu-
 rent. Prae ceteris antiquis inscriptis marmoribus ea, qua Autor appellat
 maritima, in hoc Opere locum habent, qua spectant ad Historiam na-
 valis militiae Romanorum, qua olim Neapoli in Museo Andrevino serva-
 bantur, nunc, Florentiam translata, in Goriano Museo exstant, in quibus
 Trieres, Quadrires, & Quinquieres, & Liburna classium Romanarum
 ad Misenum & Ravennam, & militarium virorum officia, recensentur
 & explicantur. Accedit Laconicum, sive Hypocauston, Pisanum, quod
 integrum hodie exstat, illustratum Commentariis summorum Virorum,
 Francisci Robortelli, Francisci Mariae Equitis Cestarii, Joannis Rhodii,
 Andreae Baccii, Henrici Noris, qua, in libris sparsa, in unum hic colliguntur;
 quibus accedunt ejusdem Editoris Observationes nonnullae, &
 Sylloge lapidum antiquorum, quos Balnearios appellat, quod in his Bal-
 nearum aedificia, & Balnearum munia, recensentur, & hi prodeunt in
 lucem ab eodem Autore Notis ubique illustrati. Succedunt postea Monu-
 menta veterum Christianorum, qua e Florentinis Coemeteriis eruta sunt.
 Inter haec insignis est ille Christianus titulus, scriptus Honorio XI & Con-
 stantio iterum Consulibus, allatus pag. 314, in quem luculentas suas obser-
 vationes adjecit Vir doctissimus ac celeberrimus, Joannes Caspar Ha-
 genbuchius, Tigurinus, & multa notatu digna animadvertit, quae & se-
 cit in aram Tabulam, qua continet omnium antiquiorem honestam mis-
 sionem, ab Imp. Servio Galba militibus veterani Legionis Prima Adju-
 tricis donatam. Claudis agmen Appendix postrema, in qua alii vetusti
 lapides explicantur. Summam manum huic arumnoso Operi imponens
 Autor, in fine adjectis Indices omnium antiquarum Inscriptionum, qua-
 tum in hoc Volumine tertio, tum in primo, ac secundo, jam editis, affe-
 runtur, in modum Gruterianorum & Reinesianorum adornatus, subje-
 ctis rerum, qua annotantur, duobus Indicibus. Volumen hoc tertium,
 ut & alia duo, jam edita, impressa sunt in duplici charta, in majore ni-
 mirum & minore folio. Primi & secundi Voluminis perpaucapud
 me servantur Volumina; atque Volumen primum in charta majore,
 aucto pretio, nunc venale prostat scutatis Florentinis quatuor; in charta
 veto minore scutatis tribus. Volumen secundum, in majore charta ex-
 cusum, venditur nunc Florentinis scutatis duobus, & insuper libris qua-
 tuor; in charta vero minore scutatis Florentinis duobus. Volumen
 tertium, superius descriptum, toto hoc anno 1745 venale prostat apud me
 in charta majore scutatis Florentinis quinque; in charta minore scutatis
 eidem Florentinis quatuor; sed, transacto anno 1745, eorundem exempla-
 rium tertii Voluminis pretium augetur; quod, ne cultores eruditae
 antiquitatis lateret, breviter exponendum curavi.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Junii Anno MDCCXLV.

Pars I.

JOANNIS MOLLERI, FLENSBURGEN-
sis, Cimbria literata, sive Scriptorum Ducatus utri-
usque, Slesuicensis & Holsatici, Historia litera-
ria tripartita, cum Præfatione JOAN-
NIS GRAMMII.

Tomi III.

Hafniæ, sumptibus Orphanotrophii Regii, 1744, fol.

Alph. 27 plag. 11.

Exit tandem publicam in lucem Opus hoc *Molleri*, per quadraginta annos summo studio elaboratum, ac post ejus mortem satis diu a doctissimo quoque expectatum. Exit autem beneficio novi Mæcenatis, Illustrissimi Viri, *Joannis Ludovici de Holstein*, unius e principibus Danicæ Regis Consiliariis & Cubiculariis, Ephori item Academiæ Hafniensis, & Præsidis Collegii de cursu Evangelii promovendo, Inspectorisque Ecclesiarum, Regi suo subjeotarum, generalis. Exit denique ornatum Præfatione Illustris Viri, *Joannis Grammii*, triginta sex implente paginas. In hac doctissime pariter & copiose disseritur primo de officiis & virtutibus Historici literarii, deinde de *Molleri* summa industria, amplissima eruditione, largis subsidiis, scribendi methodo, judicio, candore, & *diversis*, denique de utilitate hujus Operis ad Historiæ, & ecclesiasticæ, & civilis, potissimum tamen ecclesiasticæ, cultores redundante. Hinc fatetur ingenue, in tantum Opus irre-

psisse errorum nonnihil, indicans quoque, & simul corrigens, quosdam; prætereaque stilum non habere satis elegantie; quod quidem vitium recte in Historico agnoscit minimum. Ultimo loco eruditissima docet, quibus finibus circumscripta sit *Cimbria*, nec *Molleri* solum, verum etiam *Ossonis-Sperlingii*, hac in re errorem coarguit. Illud quoque hic docemur, *Molleri* filium, *Olaum Henricum*, (quem nunc *Hafniensis* Academia Professore habet Historiæ literariæ,) mendas typographorum tollendi suscepisse negotium; eundemque nunc in eo esse, ut, quas pater nondum elaboratas reliquit, vitas *Aug. Herm. Franckii*, *Jo. Frid. Mayeri*, *Henr. Mublii*, *Jo. Wilh. Peterfenii*, & uxoris ejus, concinnet atque edat; id quod ut quamprimum faciat, optamus, & publico nomine rogamus.

Intra mus nunc *Tomum primum*, in quo Autor ita exhibet ordine alphabetico indigenas scriptores, ut vitam cujusque describat, & cum editorum, tum ἀναδοκτων, librorum ejus indicium faciat, de iisque judicia proferat doctissimorum hominum. Nostrum esse putamus, eos nominare, qui sunt clarissimi, vel saltem notissimi; ita tamen, ut illos omittamus, de quorum vita & scriptis plenissimam tractationem *Tomus tertius* exhibet. Prodeunt igitur hic *Jacobus & Isaacus Abendana*, Judæi fratres, *Guilielmus & Lampertus Alardi*, pater & filius, *Trogillus Arnkiel*, *Petrus Fridericus Arpius*, *Petrus Axenius*, *Harzwigus Bambumius*, *Nicolaus Beckmannus*, *Pufendorfii* adversarius infelix, *Gerhardus Blasius*, *Andreas Bordinus*, *Lucas a Bostel*, *Bartholdus Botsaccus*, *Henricus Brakerus*, *Adamus Brandius*, *Rudolphus Capellus*, *Benedictus a Castro*, exjudæus, *Joannes Christenius*, *David Clodius*, *Deblevus Cluverus*, *David Cohen de Lara*, Judæus, *Magnus Crusius*, *Petrus & Joannes Adolphus Cypræi*, *Caspar Danckwerth*, *Theodorus Duffovius*, *Georgius Dedekennus*, *Brandannus Deetrius*, *Georgius Eliezer & Sebastianus Edzardi*, *Paulus Egardus*, *Joannes Hermannus ab Elswich*, *Jacobus Fabricius*, *Bartholdus Feindius*, *Joannes Henricus Feustkingius*, *Erasmus Francisci*, *Augustus Hermannus Franckius*, *Georgius Fresius*, thavmaturgus, *Petrus Goldschmidius*, *Casô Grammius*, *Georgius Grecnius*,

nius, Ouenus Guntherus, Joachinus Hagemeyerus, Joannes Adolphus Hoffmannus, Anna Ovena Hoyeria, Joannes Fonsius, Matthias Knusfenius, atheus, Andreas Ludovicus Kanigsmannus, Matthias Nicolaus & Sebastianus Kovtholti, Nicolaus Kraegius, Joannes Kunkelius, Achilles Daniel Leopoldus, Severinus Lintrupius, Daniel Lipstorpium, David Lobeckius, Joannes Locconius, Joannes & Zacharias Lundii, Henricus Lysius, Mich. Maierus, Bernhardus Gualterus Marpergerus, Joannes Matthosonius, Christianus Matthæ, Caspar Mauritius, Gerhardus Meierus, Jacobus a Mellen, Nicolaus Mercator, Erasmus Michæctius Latus, Burchardus Mithobius, Nicolaus Møllerus, Wilhelmus Momma, Joachinus Morsius, Joannes Laurentius a Mosheim, Christianus Mundenius, Sebastianus Niemannus, Josias Henricus & Paulus Fridericus Opitii, Joachinus Oporinus, Petrus Palladius, Theodorus Petrus, vir Æthiopice doctissimus, Hieronymus Pratorius, Joachimus & Samuel Rachelii, Nicolaus Raimarus Ursus, Ranzovii plures, Bernhardus Raupachius, Joachimus Ludovicus Reimerus, Joannes Rendtorfius, Michael Richey, Joannes Rislius, Guernerus Rolfsincius, Martinus Ruarus, Henricus Rumpius, Henricus Schevius, Henricus Scharbau, Christophorus Schelhammerus, Justus Christophorus Schomerus, Daniel Severinus Scultetus, David Schultetus, Christianus Scriverus, Petrus Severinus, Nicolaus & Nic. Petrus Siberonii, Michael Siricius, Severinus Wultherus Sluterus, Otto Sperlingius, Nicolaus Staphorstius, Caspar Henricus Starckius, Jacobus Stutterfubius, Joannes Sunningius, Petrus Terpayrius, Nicolaus Tettingius, Adamus Tribbeckovius, Henricus Vegetius, Joannes Vorstius, Magnus Wedderkopcius, Henricus Weghorstius, Jacobus Weyenbergius, Jo. Werlbosius, Willichius Westhovius, Nicolaus Wilckens, Christianus Woldenbergius, David Wolderus, Christophorus Woltereckius, Franciscus Wargerus, Petrus Zornius. Queri vero possemus de Autore, si non & suam scripsisset vitam, suaque indicasset scripta sine doctissima. Eecit igitur utrumque a pag. 423 ad 433. Ex hoc Tomo permulta peti posse ad illustrandam novissimam Ecclesiæ, maxime nostratis, historiam, jucunde ique legendum cognovimus; qui

& docere possumus Lectores nostros, *Mollerum*, mitissimi & pacis publicæ amantissimi virum ingenii, minime laudare imitiores zelotes, *Dassovium*, *Mayerum*, *Sebast. Edzardum*, *Vachium*, *Bombanum*, & similes.

Tomus secundus eundem in modum descriptos exhibet exteros, in Ducatu utroque, Slesvicensi & Holsatico, vel muneribus functos publicis, vel commoratos diutius. Quam multi doctrina nobilissimi viri hic occurrunt, quos hoc in Opere quæsisset nemo! & quanta diligentia vita cujusque exponitur! quam perfecta est enumeratio ejus librorum! quam multorum gravium virorum proferuntur de eo judicia! Inprimis commemorandum nobis est, non paucos hic exhiberi e medio, quod vocant, ævo celeberrimæ famæ viros ecclesiasticos, de iisque proferri, quæ propria industria collegit Autor, acri adhibito judicio falsas narrationes a veris discernendi studiosissimus. Largam igitur hic, Lector, accipis notitiam *Adalberti*, Episcopi Bremensis, *Adami*, *Bremensis*, *Amalarii Fortunati*, *Ansgarii*, *Arnoldi Lubecensis*, *Ebbonis*, Archiepiscopi Rhemensis, *Haltigarii*, *Lebuini*, *Ludgeri*, *Vicelini*, *Unnonis*, *Wigberti*, duorum *Wilibaldorum*, *Wilibrodi*, pluriumque. E recentioribus hos potissimum hic deprehendisse jucundum erit lectoribus, qui miraturi sunt amplam de singulis congeriem, & vix plura desideraturi. Hi scilicet ante ceteros nominandi nobis videntur: *Christianus Aagardus*, Poeta Latinus, *Joannes Æpinus*, *Leo ab Aisfema*, *Erasmus Alberus*, *Christoph. Henr. Amshor*, *Joannes Arnoldi Corvinus*, *Gabriel d' Artis*, *Lucas Bæcmeisterus*, *Henr. Bangertus*, *Herm. Bonnus*, *Corn. Bontekoe*, *Jac. Bordingus*, *Tycho Braheus*, *Joach. Justus Breishauptius*, *Casp. Buißingius*, *Phil. Cesar*, *Rodericus a Castro*, *Bogislaus Phil. Chemnitius*, *Joannes Corvinus*, *Pancratius Crugerus*, *Frid. De-kindus*, *Joannes Draconites*, *Christianus Wilb. Eybenius*, *Jo. Alb. Fabricius*, *Christianus Falsterus*, *Alb. Feldenius*, *Paulus Flemmingius*, *Christoph. Franckius*, *Joannes a Fuchte*, *Frid. Gentzkenius*, *Justinus Goblerus*, *Georg. Henr. Gatzius*, *Nic. Grovincovius*, *Hugo Grosius*, *Otto Gualtperius*, *Otto a Guericke*, *Meno & Phil. Lud. Hannekenii*, *Jo. Lud. Hannemannus*, *Dan. Hartnac-*

Martianus, Abr. Hinckelmannus, Jo. Henr. Horbius, cujus historia plenissime describitur, Jo. Hübnerus, Nic. Hunnius, Elias Hutterus, Sceph. Klozius, Jo. Melch. Kraffius, Christianus Kraubohlius, demagogus pessimus, Jo. Lassenius, Petrus Zaurenbergius, Martinus Lipenius, Stanislaus Lubienscius, Jo. Burch. Majus, Aaron Margalitha, exjudeus, Petrus Jac. Margpergerus, Petrus a Mastricht, Jo. Frid. Mayerus, Jo. Henr. Meibomius, Dan. Georg. Morbofius, Henr. Müllius, Petrus Musaus, Erdu. Neumcisterus, Phil. Nicolai, Christianus Nifanuis, Adamus Olenrius, Henr. Opitius, Georgius Paschius, Christ. Franc. Paulini, Jo. Nic. Pesclinus, Aug. Pfeifferus, Sam. Pomarius, Æmilius Portus, qui aliquamdiu vixit in aula Holstata, Jo. Posselius, Andr. Pouchenius, Esaias Pufendorfius, Christianus Ruvius, Theod. Reinkingius, Ant. Reiserus, Sam. Reyberus, Jo. Rhenius, Angelus Sala, Cass. Herm. Sandbagenius, Erasmius Sarcerius, Guntb. Christoph. Schelhammerus, Jo. Baldb. Schuppins, Anna Maria Schurmannia, Otto Spertingius, Nic. Stenonis, Petrus Suavenius, Joannes Tausanus, primus in Dania religionis a Luthero repurgatæ doctor, Cass. Thurmannus, Adamus Trautgerus, Cass. Ern. Trillerus, Andreas Vellejus, Conradus Vorstius, Uriel a Costa, e Judæo Naturalista veterius, quam atheus, Mich. Wuesonius, Jo. Angelus a Werdenbagen, Eberhardus a Weyhe, Benedictus & Joannes & Jo. Frid. Wincleri, Vitus Winsbemijs, Jo. Christoph. Wolfius, Phil. a Zesen, Henricus Zusphoniensis. Brevitas nostra nos cogit plurimos omittere memoratu non minus dignos. Indicabimus tamen enthusiastæ aliquot, quorum hic descriptio uberrima. Producuntur scilicet hic Joannes de la Badie, sive Labadie, Antoinetta Hourignonis, Joannes Engelbrecht, Eva Margareta Fralichia, Christianus Hoburgius, Melch. Hoffmannus, Henr. Kunrath, Joanna Eleonora a Merlau, Georgius Reichardus, Joannes Robtius, Menno Simonis, Petrus du Lignon & Petrus Yoon, Labadista, Jo. Jacobus Zimmermannus.

Accedimus ad *Tantum tertium*, quadraginta sex complexum vitas, easque innotata plane illustria conscriptas, & ea stilli elegantia conspicuas, quam in Historico laudaveris. Et e

veteribus quidem hic occurrit vita *Hehboldi*, Seculi XII Hi-
 storici, itemque quatuor clarissimi nominis Archiepiscoporum
 Hamburgensium & Bremensium Seculi noni ac decimi, videlicet
Ausgarii, percelebris etiam, nec infelicis, Missionarii, *Rember-
 ti*, *Adalgarii*, & *Adalgadi*; quorum hic postremus etiam ma-
 gnus fuit politicus in trium *Ostorum* Imp. aulis. Denique &
Clementis II Papæ vitam hic offendes luculentissimam. Re-
 centioris ævi hi repræsentantur hic: *Joannes de la Badie*, sive
Labadie, pag. 35-56, *Olaus Borrichius*, pag. 56-72, *Friedericus
 Breclingius*, pag. 72-89, *Joannes Bugenbægius*, pag. 89-121, *Geor-
 gius Calixtus*, pag. 121-210, *Joannes Cluverus*, pag. 217-221, *Es-
 dras Edzardus*, pag. 221-227, *Paulus ab Eitzen*, pag. 227-236,
Geverhardus Elmenhorstius, pag. 236-243, *Vincentius Fabricius*,
 pag. 243-249, *Thomas Finckius*, Medicus pariter ac Mathema-
 ticus insignis, pag. 249-255, *Joannes Fischberus*, Theologus Li-
 vonix, pag. 255-260, *Martinus Fogelius*, pag. 260-265, *Joannes
 Friedericus Gronovius*, pag. 265-282, *Marquardus Gudius*, pag.
 282-303, *Janus Guilielmus*, pag. 303-315, *Lucas Holstenius*, pag.
 321-342, *Joachimus Jungius*, pag. 342-353, *Joannes Kirchman-
 nus*, pag. 353-362, *Christianus Kortholtus*, pag. 362-376, *Alber-
 tus Kranzius*, pag. 376-391, *Petrus Lambecius*, pag. 391-414,
Friedericus Lindebrogius, pag. 414-424, *Ericus Mauritius*, Ju-
 risconsultus, pag. 424-431, *Henricus Meibomius*, junior, pag.
 431-443, *Marcus Meibomius*, pag. 443-452, *Henricus Mollerus*,
Wittebergensis Theologus, pag. 452-458, *Daniel Georgius Mor-
 hofus*, pag. 458-482, *Henricus & Joannes Mulleri*, ille Rosto-
 chienfis, hic Hamburgensis, Theologus, pag. 482-507, *Philippus
 Nicolai*, pag. 507-518, *Joannes Oldendorpius*, J.Cus, pag. 518-
 525, *Augustus Pfeifferus*, pag. 515-542, *Vincentius Placcius*, pag.
 542-559, *Hermannus Rhatmannus*, pag. 559-566, *Henricus Ran-
 zovius*, Prorex Holsatiæ, pag. 567-599, *Laurentius Surius*, pag.
 610-622, *Matthias Warmutbus*, pag. 622-641, *Joachimus West-
 phalus*, pag. 641-651, *Joannes Wawerius*, pag. 652-672. Ut
 aliquod *Molleriani* laboris specimen proferamus, vitam ite-
 rum intuebimur *Calixti*. Hic igitur initio vitam ejus studio-
 sissime enarrat & copiosissime; tum scriptores vitæ ejus recen-
 set.

set. Hinc Pontificios primo doctores, deinde Lutheranos, nominat, qui contra eum scripserunt; proferens postea errores, ipsi objectos, quinquaginta; quibus subjungit defensores ejus Helmstadienses. Tum vero elogia recitat, ei tributa 1) a Principibus & integris Collegiis; 2) a Theologis Helmstadiensibus; 3) ab aliis nostræ ecclesiæ Theologis; 4) a Lutheranis Politicis, JCtis, Medicis, Philosophis, & Philologis; 5) a Pontificiis; 6) a Reformatis; 7) a Remonstrantibus. Postea immitia de eo exhibet & Lutheranorum, & Pontificiorum, judicia. Sequitur denique catalogus scriptorum ejus, cum Latinorum, tum Germanicorum, itemque librorum alienorum, ab eo recensorum illustratorumque; cui adjunguntur tituli librorum ipsius ineditorum, affectorum, & promissorum. Ceterum hæc Calixti vita etiam apologiam pro eo continet; e qua pauca hæc producere libet. *Tam atrociter, inquit pag. 137, adversarii in Calixtum fuit debacchati, ut, nullum ego certamen sacrum a nato Christo in hunc usque diem majori animarum & calamorum intemperie inchoatum & continuatum esse, plane sim persuasus. Pag. 158 Calovium vocat zelotem plane furiosum, & ab omni mansuetudine theologica alienissimum. Habet tamen etiam, quod vitio vertat Calixto. En e pag. 159 verba ejus: Citius utique restingui potuisset incendium, si Calixtus propositi, quo chartas Calovii & antagonistarum similibus maledicas ne legere quidem, nedum refutatione dignari, constituerat, tenax silentio universos esset ultus, & cum primis controversa autoribus jam esset responsum, & cordatiorum consensu abunde satisfactum, annos seniles, nobilioribus debitos laboribus, ferra contentionis cum iisdem porro reciprocanda noluisse impendere.*

FRANCISCI BLANCHINI, VERONENSIS, utriusque Signaturæ Referendarii, & Prælati domestici, de tribus generibus instrumentorum Musicæ veterum organice Dissertatio.

Romæ, impensis Fausti Amidei, 1742, 4 maj.

Plag. 9, Tab. æn. 8.

Viget

Viget in memoria doctorum hominum *Franciscus Blanchinus*, *Casparis* filius, Veronensis, Doctor Theologus, Canonicus & Abbas, Praefectus Bibliothecae *Ostoboniana*, & apud Pontificem Magister Cubiculi honorarius, postea utriusque Signaturae Referendarius, atque Praelatus domesticus. Qui cum quotidie aditum haberet ad insignem plane librorum thesaurum, quem illustris *Ostoboniana* praebebat, non est mirandum, & excellenter eum plura scribere potuisse, & scripsisse. In omnium manibus sunt politicissima ejus ingenii monumenta, multa cum industria, nec mediocri doctrina, composita, quibus docti viri diligenter & cum fructu solent uti. Quis est enim, quem poeniteat excussisse *Historiam universalem*, quae, Romae, sumptibus Autoris, in forma ordinis quarti, vulgata, plurimum habet decoris, quod, antiquis e monumentis, ac symbolis veterum, notitiis rerum, tot retroactis seculis in orbe gestarum, lumen affundit, ut neque ingenium possis, neque doctrinam, desiderare? Nec vero spernenda ejus est Epistola, mole quidem exigua, sed tanto plenior eruditionis, *de Lapide Antiasi*, quam quidem non possunt equi harum rerum astimatores non magnopere probare. Ex quibus apparet, eum plurimum studii atque temporis iis literis dedisse, quae ad pleniorum eruditae antiquitatis cognitionem ingenium instruunt, in eisque magnum progressum fecisse. Hoc idem cognoscas, licet, ex illa Dissertatione, haud inerudita, quam in manibus habemus, quaeque nunc tibi, Lector, in compendio tradenda est. Edidit hanc *Faustus Amidus*, Bibliopola in Via Curfus, & inscripsit Illustrissimo *Joanni Petro Lucatelli*, Marchioni Ripaltae, ac *Benedicti XIII* a Cubiculo intimo, cujus domum laudat, tanquam sedem Musarum atque liberalioris omnis disciplinae, quo studiosi antiquitatis Romae confluant, ut eruditae rebus, quas praesca memoria dat, viri omnium ordinum eruditissimi inter se conferant, judiciumque ferant. Dedicacionis formulam sequitur *Approbatio Josephi Blanchini*, qua is docet, fuisse hanc Dissertationem patris sui ex apographo quodam, Romae nuper invento, descriptam, secumque ab *Antonio Boronio* per *Rodulphum Venzum* communicatam, dignam etiam

etiam visam, quæ longiori oblivioni subduceretur, in lucem-
que proferretur. Tabulas, idem monet, ab ipso *Francisco*
delineatas, nunc a *Fausto Amideo* fuisse in æs incisas. Laudat
præterea *Franciscum* ab excellenti Musices facultate, quem,
testatur, sæpe, sine moderatore, sine magistro, se coram, psal-
terium, & tympanum, & citharam, scienter tractasse, idque
soliis ope Geometriæ. In Præfatione, quæ Approbationem
excipit, ignoto ejus auctore, qui neque ipse *Franciscus* vide-
tur, neque *Amideus* editor, triplex genus instrumentorum
Musicæ veteris, inflatile, pulsatile, tensile, strictim ex *Bossue-*
to, Bellarmino, Augustino etiam, atque ipso *Davide*, exponitur.

Pag. 7.

Nunc librum ipsum percurramus, in *tria Capita* distribu-
tum, pro diversitate instrumentorum, quorum ratio exponitur.
Caput primum agit de *genere inflatili*, seu *πνευματικῶν*, & in
Tab. I num. 1 calamus pastoralis representatur. Ex hoc tibia *μό-*
ραυλος orta, cujus inventionem ab *Osiride* suo repetunt Ægyptii.
Dicuntur etiam Amazones ad calamos arma tractasse. *Fistu-*
lam arundineam a *Mercurio* repertam, tradit *Hyginus*. *Ja-*
bel in sacris appellatur pater *pastorum*, & pater *canentium ci-*
thara atque *organo*. Ubi Cl. Autor ex *Calmeti* Dissertatio-
nibus in Psalmos notat, per vocem *גב*, *Ugab*, etiam *ca-*
lamos complures longitudinis inæqualis indicari, cujusmodi sint
Panis, Fauni, Satyrorum. *Fistulæ* inventor varius traditur, modo
Pan, modo *Faunus*, modo *Idus*, modo denique *Daphnis*. Quæ
quidem cuncta Nostro sunt fabulosa, multoque recentioribus tri-
buta pastoribus, verè autem ex vera *Mosis* historia desumpta, sed
non sine corruptione. In eadem *Tabula I num. 2 ossæ tibia* spe-
ctatur, quam quidem nonnulli ex tibiis gruum, alii ex cervo-
rum ossibus, factam volunt esse. Mos hic ab Ægyptiis transit
ad Græcos. Tibiam ossæam *Callimachus* opus *Minerva* pronun-
tiat. Hoc loco poterat mentio fieri *Ezech. Spanhemii*, qui de
his tibiis, si quisquam, erudite exposuit. *Num. 3 buxæ tibia*
offertur. Figura non differt a præcedente, nisi sola materia.
Num. 4 aræ tibia exhibetur. Hæc est militum, forma ca-
lami, qua plures populi in bello sunt usi. Romanos *tibicines*
in prælio secum habuisse, videtur probare locus *Livii I, 43,*

1.

2.

3.

4.

5.

6.

- ubi tamen *Fabretus* ex emendationibus Codicibus *Sigonii tubicines* potius agnoscit. Fuerit ergo tantum Lacedæmoniorum tuba bellica. Sequuntur alia instrumenta: *Num. 5 Tibia Phrygia Matris Deum*, recurva, in hujusque Deæ sacris adhiberi solita. *Num. 6 Fistula Panis*, seu *Syringia*, ex pluribus inæqualibus compacta calamis, ad exprimendam soni varietatem, quod *Lucretius* dixit, *unco labro supra calamos percurrere*. *Num. 7 Tibia longa*, alio nomine *Spondiaca* & *Spondiales*. His supplices in templis utebantur. *Num. 8 Tibia pares*. Tubus harum interior eburneus, isque tenui lamina argentea contextus. *Clio Musa* cum tibiis paribus pingitur, quod & *Horatius* huic *acrem tibiā*, ob soni acumen, tribuit, & eadem laudes Heroum decantare perhibetur, quorum tam in ludis, quam sacrificiis, pares tibiæ adhiberi consueverunt. *Num. 9 Tibia paxillis instructa*. Pro varietate soni, vel acutioris, vel fortioris, nunc obstruuntur, nunc aperiuntur. *Num. 10 Tibia bifures*. Nihil hic annotatur, nisi id, quod *Bartholinus* figuram ex *Boiffardo* sumferit, hasque tibiās exposuerit, & *Statio tibiās conjunctas* appellari, observaverit. *Num. 11 Tibia gemina*. Hæ & ipsæ ex *Bartholino* petitiæ sunt. In *Tab. II num. 12* repræsentantur *Tibiæ Utriculares*, seu *Utriculares*, de quibus *Tranquillus* in *Nerone Cap. 14*, & *Vossius*, pater, in *Etymolog. Lat.* Fuerunt imprimis pastorum. *Num. 13 Organon pneumaticum*, quod ad genus Utriculæ referendum videtur. Olim fuit hydraulicum, postea, follium adjumento, factum est pneumaticum. Cernitur ejus figura in Numis conturniatis *Neronis*, & alibi. *Num. 14 Tibia Siticinum latior*, facta ex cornu, plerumque in celebritate funerum adhibita. Existat ejus figura in *Virgilio Vaticano*. *Num. 15 קרן, Keren*, Hebræorum veterum, cornu, tuba cornea sacerdotalis, ab *Athanasio Kirchero* delineata, & in vitris cœmeteriorum veterum Christianorum obvia. *Num. 16 Lituus militaris*, ex metallo, ad cornu similitudinem. In *Columna Trajana* sæpius occurrit. *Num. 17 Cornu venatorium*, etiam ex metallo, ad formam cornu animalium inflexum. *Num. 18 Buccina*, qua signum prælio committendo dabatur. *Lipsius*, cum *Eustasio*, tubæ genus fuisse, censet. Ejus usus in funere, præterea in re civili ad populum

pulum convocandum. Tritones, cum buccinis, fastigio Ædis Pag. 16.
Saturni solebant imponi, quod hujus ab ætate quasi vocalis esset
 historia, teste *Macrobio*. *Num. 19 Cornea Tuba*, seu *Tibia* re- 17.
 cta, cum labro, ex cornu repando, cum ligula, & foraminibus in buxæ parte tibiæ, quæ cera & glutine, aut helice, firmiter in situ continetur. Hac non modo sunt Hebræi usi, ad convocandum populum, verum etiam Etrusci. Qui cum ad Phœnicas originem suam referant, hos, credunt eruditi, pleraque instituta Phœnicum in Italiam intulisse, posterisque temporibus, sub *Romulo* ac reliquis Regibus, ad Latinos derivasse. *Buccinatores Legionum*, & *Cornicines*, in titulis lapidum antiquorum adhuc leguntur. Cum *Augustinus Calmesus* desiderasset iconem Tubæ cornæ, quæ Hebræis est 18.
שופר, *Schophar*, *Blanchinus* noster ostendit, superesse talem in vitris, 19.
 ex *Cryptis Martyrum* effossis. Docet idem, ex musivo opere Prænestino, usum bellicum horum talium cornuum. *Tab. 21.*
III num. 20 Dulcinus, id est, buccina admodum canora, fortissimique soni. *Num. 21 Tuba communis*. Argentæ tubæ apud Hebræos 22.
חוצצרת, *Chazozerot*. Icon, hic spectanda, est ex *Arco Titi* depromta. *Num. 22 Tuba ductilis*, ad efficiendam soni varietatem, qua etiam nunc utuntur Italix quidam populi. Glossæ vulgares *Psalms XCVII, 6: In tubis ductilibus*, ubi in fontibus 23.
בחוצצרות, *Bachazozerot*. *Num. 23 Sinensium Organon*, *πολύαυλος*, constans duodecim tubulis, pelli, ad formam utriculi compactæ, insertis, ad comprimendam pellem instar follis, ut spiritus, inde exclusus, sonum emittat. Tale organon, in Europam translatum, vidit ipse 24.
Blanchinus A. 1685. *Num. 24 Dulcinus Sinensium*. Convenit ferme cum illo genere tubæ fortissimæ, quam *Fagotti* vocant Itali. Sed ad *secundum Caput* jam pergendum est, in quo exponitur instrumentorum musicorum genus *tensile*. 25.
Tab. IV num. 1, 2, Monochordon. Inventorem hujus *Apollinem Censorinus* facit. *Num. 3 Dichordon*, quod etiam *Pythidem*, seu *Psalidem*, vocant. *Clemens Alexandrinus* Dichordon dat Assyriis. 26.
Num. 4 Lyra trichordis, qualis tribuitur *Apollini Clatra* atque *Mercurio*. *Num. 5 Tetrachordon*, genus citharæ.

- citharæ. Mercurio tribuitur, ab eoque dicitur accepisse Orpheus. Putatur etiam Phœnicum fuisse Tetrachordis. Orpheus tamen cum Pentachorde quoque Lyra pingitur. Num. 27.
28. 6 Lyra acuta septem fidibus. Hanc, quidam ajunt, Apollinis, sed alii, Mercurii, fuisse. Septichordem Orphei lyram facit Virgilius. Num. 7
29. Cebelys, quæ plectro & digitis tangitur. Dicitur etiam Cithara. Num. 8 Cithara Amphionis. Tab. V num. 9, 10, rursus Cithara, sed alius formæ. Num. 11 triplex
30. Lyra Pythagora Zacynthi. Habet figuram tripodis, & triplicem modum harmoniæ, Doricum, Lydium, Phrygium. Hanc
31. Athenæus describit. Varia hic adjungit Autor doctissimus, ut de Lyra Endecachorde, de Dodecachordo & Nablivo, cujus utriusque usum antiquissimum, Straboni credit, ex Asia esse repetendum. Num. 12
35. Psalterium decachordon, seu Nablivum.
36. Fertur a Sidoniis acceptum. Fuit quoque Octochordon. Psalterium ita differt a Nablivo, ut illud tantum in sacris, hoc in profanis etiam, cantionibus adhiberetur. Num. 13, 14, 15, Lyra
39. 40. 41. trigona, in figuris variis. Tab. VI num. 18 Caduceus Mercurii, ex arundine compactus, sive fistula arundinea, qualem Mercurio Apollodorus atque alii tribuunt. Quare hic Caduceus antiquissimis artis musicæ instrumentis Cl. Autori videtur annumerandus. Superest Caput tertium, quod in explicandis Musicæ instrumentis pulsabilibus occupatur. Tab. VII
43. num. 1 Tympanum, cum bacillo, ad pulsandum. Omne cavum, ab una parte rotundum, tympanum dici, Noster observat cum Scaligero. Num. 2
44. Tintinnabulum, seu Crepitaculum, addito etiam Pedito pastorali, quo ipsum pulsetur. Num. 4
46. 47. Cymbalum sacrum Armeniorum, appensis in circuitu crepitaculis, quorum concussione tinnitum edit. Tale Cymbalum tinniens apud Paulum 1 Cor. XIII, 1. Num. 5
47. Cymbala Bacchicarum gemina. Horum ratio ex Sponio Pignorioque declaratur, & ostenditur, usum ea habuisse in sacrificiis. Dicuntur etiam Crembala. Num. 6
48. Tympanum leve, quod distinguitur a gravi. Habet figuram orbicularem, & pelle vel corio reatum, modo virgula percutitur, modo manu impellitur. Levibus tympanis, manuum pulsu tractandis, aptantur lamellæ in orbe ligneo,

ligneo, ad acutiorem sonum eliciendum. *Num. 7 Tympano- Pag. 49.*
rum bellicorum duplex figura exprimitur, altera orbicu-
 laris, altera cylindrica. Illa sunt pelles æneæ, plano corio in-
 tectæ, hæc ita comparata, ut utrinque percuti baculis possint,
 obducta pariter pelle ab utraque parte. Extremi generis cy- 50.
 lindrum ex palmæ stipite Indi conficiebant. Etiam a Parthis,
 seu Persis, Indorum terræ proximis, tympana hujus generis
 ad pugnam adhiberi consueſſe, docet *Plutarchus. Num. 8*
Æra Thermarum, quæ appendi solebant in adytis Thermarum,
 ad significandam horam admissionis & recessus. *Num. 9 Crotala* 51.
la, quorum inventionem Siculis tribuit *Clemens Alexandrinus*.
 Genus Crotalorum fuisse *Crumata. Tab. VIII num. 10. Seman-* 52.
terion, id est, asser, ferreis manubriis versatilibus instructus.
 Ante repertum nolarum usum, hoc signo, ad congregandum
 vulgus, utebantur Ecclesiæ, Orientalis atque Occidentalis.
 Idemque mos etiam nunc obtinet in Græca Ecclesia. *Num. 11* 53.
Trigonon mulierum, genus Sistris, plectro pullandum. Orna- 54.
 batur interdum virgulis, quæ, diverso pondere, ac longitu-
 dine diversa, varium concentum efficiebant. *Mercurii inven-* 55.
 tum putatur. *Num. 12 Sistrum*. Crepitaculum æneum, tra-
 jectis per laminam tribus, vel quatuor, virgulis, ad excitandum
 sonum argutum atque gravem. Ejus usus in sacris *Isidis* apud
Ægyptios. Id vulgo creditur esse *Cymbalum alarum*, *Jes. XVIII, 1. Num. 13 Hymnologium*. Figura tri-
 gona, ex qua pendunt plura tintinnabula certi ponderis ac
 mensuræ. *Num. 14 Xylorganon*. Machina musica, ex ligneis 56.
 parata cylindris, qui, chordarum vicem obtinentes, malleolo 57.
 percuti solebant. *Num. 15 Cymbalum pensile*. Æs rotundum,
 additis in circuitu foraminibus, æquo intervallo disjunctis, cu-
 jus sonitus maxime thermis inservit, sicut æra thermarum.
Num. 16 Stella pensilis Fuldensium, seu machina cymbalarica
Bonifacii, Episcopi, ejus ætate constructa, ut serunt, a scami-
 na Britannica, ad sacra Christianorum conversa. *Num. 17 Cym-* 58.
balum crotaligerum, disci forma, cujus est limbus foramini-
 bus instructus, ex quibus pendunt tintinnabula. Hanc ad
 formam Cymbalorum, Autor credit, haud inepte referri posse,

כנפים, צלצל, *Zitzal Kenaphaim*, itemque מצלתיים, *Mexilotaim*, apud Hebræos. Speciminis loco satis multa, nimis etiam fortasse multa. Sed ita nos traxit jucunda varietas instrumentorum veteris Musicæ, quorum hic datur a Cl. *Blanchino* docta explicatio. Liber hic habet multam industriam, pluraque erudita, uno velut adspectu, ob oculos ponit, quæ alibi sparsim reperiuntur. Prodit etiam Autorem antiquitatis peritum, ipsarumque Hebræarum rerum haud expertem. Icones instrumentorum sunt ex probatissimis selectæ monumentis, quæ semper nominantur, imprimis ex *Anaglyphis Matthæianis*. Non mediocriter Noster est adjutus *Barbolini* libello egregio *de Tibiis veterum*, ex quo plurimas etiam figuras, quod tamen ipse bona fide semper indicat, mutuatus est, sicut etiam ex *Musurgia Kircheriana*. Credimus, non minus utilitatis exspectari potuisse, si crebrius fuissent prisca Numismata consultata, ut de *Fistula Panis*, quam, Noster ait, e pluribus calamis compactam. Sed, uno quoque calamo constantem *Pani* attribui, planum sit ex duobus Numis Græcis, apud *Norifum*. Nec parvi commodi fuisset, excussisse *quatuor Capita Julii Pollucis* eruditissima, in quibus ratio Organorum Musicæ Græcorum veterum copiose & distincte traditur. Optandum erat, ut suum judicium Cl. Autor frequentius interposuisset, & ex allata sententiarum varietate optimam selegisset, interdum etiam copiosius tractasset, quæ nimis parce & breviter notata videmus, verbi causa de *Tibiis biforibus*, de *Cbely*, *Tympano*, *Sistro*. Ex quibus, ac præterea ex duabus paginis 30 & 31, ubi duplex est hiatus, asterisco & punctis notatus, apparet, voluisse eum alia addere huic libro, ut, si ab ipso fuisset edendus, sine dubio plenior atque elaboratior fuisset proditurus. Sed ideo tamen haud spernenda est hæc opella; quin potius gratiæ habenda sunt Editori, quod, ex situ blattarumque conflictu tanti viri laborem eripere, & ad posterorum commode transmittere, bonum & literis utile judicaverit.

DEMETRII PEPAGOMENI LIBER DE PODAGRA, Græce & Latine, quem ope MSti Bibliotheca Lugduno-

Lugduno-Batavæ recensuit, & Notis illustravit, JO.
STEPH. BERNARD.

Lugduni Batavorum, apud Philippum Bonk, 1743, 8.

Plag. 12.

Librum hunc *Pfello* falso tribui, docet Cl. Editor. Tum narrat, a *Marcu Musuro* eum primum versum & editum esse Romæ A. 1517, deinde a *Guilielmo Morelio* cum versione Latina *Turnebi* Lutetiæ A. 1558, Gallice versum a *Federico Jamotio*, & e Gallico Latine lingue redditum esse a *Jo. Borgefio*, Belga, Audomari A. 1619. Eum *Hippocratis & Galeni* Operibus adjunxit *Renatus Charterius*. Cl. Editor securus est Græcum *Morelii*, & Latinum *Turnebi*, neque tamen *Musuri* versionem neglexit. Gallicum *Jamotii*, ac Latinum *Borgefii*, nondum se vidisse, ait. E Bibliotheca *Vossii*, quæ Leidæ est, Codicem manuscriptum impetravit, qui tamen mutilus est, & desinit *Cap. 17*. Lectiones variantes etiam minoris momenti enotavit. Loca, ex *Hippocrate & Trulliano* citata, exquisivit, ubi variarent, annotavit. *Galeni* vero loca non conquistavit. Ubi *MStum* defecit, ex ingenio refinxit corrupta, item ut loca aliorum scriptorum, qui obiter citandi erant. E Medicis collegit, quæ Autoris intelligentiæ servirent. Denique etiam Indicem addidit. Pollicetur postremo *Actuarii* Codicem, eruditus minus notum. Jam, librum ipsum perlustraturi, agemus cum Editore ita, quasi liber ipse nunc primum a nobis duobus edendus foret; ita liberi erimus ab omni acerbitatis & criminationis suspicionem. Versionem igitur Latinam, quam *Turnebi* esse, opinatur, quia *Morelius* eam *dollissimi & eloquentissimi viri* esse dicatavit, neque *Turnebo* nominatim tribuit, a *Turnebo* fidenter abjudicabimus, ne memoriam tanti viri contumeliose tractare videamur. Talem certe interpretationem *Turnebus* ipse, si viveret, detestaretur. In titulo *Capitis primi* verba *dy dury* in corrupta relinquentur; quando *dury* pro *dury* in optimis scriptoribus sæpissime reperitur. In ipso *Cap. 1* *dury* retinebimus, quia *tyro* sententiam corrumpet. Mox pro *tyroas* legemus *dyroas*, vel *dyroas*, vel *dyroas*, quia facultates a natura

cura

tura corpori humano indita sponte parata sunt ad purgandum, discernendum, &c. Nam ἔχουσα, valens, vi praeclara, qua possit, vix hic ferri potest. *Cap. IV* ad verba Hippocratis: ὀνόματα &c. nobis non deliberandum videtur, utrum νοσήματα legendum sit, nec ne. Nam *Peragomenus* alia de re loquitur; quam *Hippocrates*, ut hodie multi verbis *Pauli*, *Ciceronis*, *Sallustii*, & aliorum, ad res alienissimas signandas utuntur. Relinquemus igitur ὀνόματα, ut accommodatissimum huc vocabulum. Nam pro morborum sede, mora, reditu, & ceteris rationibus morborum, nomina existunt varia, v. g. podagra, febris continua, tertiana, quartana acuta, maligna, &c. Subsequentia *Demetrii* verba, ex eodem *Hippocrate* repetita, partim memoriae vitio corrupta sunt, partim librarii negligentia. Nam ex comparatione *Hippocratis* apparet, *Demetrium* de suo inspersisse vocabula quaedam, & vetera immutasse, atque etiam post nomen πικνοῖς omissum esse ἄνω, vel γίνεσθαι. Mox subjicienda est interpunctio gravissima. Verba enim, quae particulam ἀσάντως subsequuntur, quanquam *Hippocratis* sunt, tamen a *Demetrio* de industria sunt per ἀσάντως segregata. Paulo post correctio Cl. Editoris, in *Luciani Tragopodagra vers. 27 βέλτε* pro τέλος legentis, nobis nequaquam displicet. Quod ad clausulam hujus *Capitis* attinet, Editoris arbitrio permittimus, an non exigua unius literae mutatio sententiam fundat elegantissimam; Φιμμένων δὲ πολλοῖς τῶν πόνων αἱ αἰκνησίου καὶ παρόσης καὶ παραλύσεως ἐς τὸ καθ' ἕνα ἀποτελεῖσιν. *Consuetudo autem sapius poris motus intermissivus & remissiones nervorum & resolutiones universales efficit.* *Cap. V* pro ἀφίησιν mavale Autor ἰφίησιν. Sed posterius hoc verbum cum Infinitivo γίνεσθαι construi non potest, ἀφίησι potest. Videat igitur Editor, an non, veteri scriptura retenta, commodissimus sensus ille emergat: *Consuetudo enim, cum post priores fluxiones in habitum degeneret, non permittit magnam & multam mala materiae copiam colligi.* Mens *Peragomeni* est, materiam malam, in multa membra distractam, facilius invenire exitum, neque maximos & intolerabiles impetus facere, qui mortis intentent periculum. *Cap. VI* Editori damus perpendendum, an αἰ

μήπως—

μήνας — ποιήσεων Grammaticis probari queat. *Cap. VII Cl.* Editor obiter in *Orphœi* carminibus *ἄμυς* legi vult, non *ἄμυς*. *Cap. IX* & distinctiones debite absunt, & pravæ scripturæ sunt intactæ relictæ. Nam interpunctio addi debuit vocabulo *δυναμῶς*. Mox *πανῶν* convertendum fuit in *ἐπίστων*, & *λαμβάνων* in *λαμβάνει*, & *ἀποπέμπων* in *ἀποπέμπει*. Ita emergee hæc sententia: *Si autem, ut inibi videtur, tales membrorum facultates valida sunt; quicquid est partium corporis, suscipit illud quidem ab iis humorem male concoctum nimii alimenti, dimittit autem superflua omnia; ac cum valent quidem omnes artus & partes corporis, lente tamen & coactū. Superflua autem ista, nisi fluunt per vim discernentis facultatis partium, collecta sensim, & impletionem corporis adjuvantia, magnorum morborum sunt causa.* Hæc an satis feliciter conjecta sint, Cl. Editoris permittimus iudicio. *Cap. X* Manuscriptus Codex Editoris *ἔρι* belle suggerit. Sed post *ὑπερῶν* pro *δὲ* scribendum est *ἔθῃ* alioquin sententia erit nulla & mutila. *Cap. XIV* *μῆσων* propter adjunctum pronomen *αὐτῶν* non potest *κατὰ* subintelligere, sed *ἔχων* mutandum est in *ἔχον*, & major interpunctio convertenda est in minorem. Subsequens enim particula *ἔως* significat *deinceps*, vel *deinde*, nec respicit antecedens *ἄσπερ*, quippe ad quod paulo post inferior particula *ἔτω* pertinet, cum Autor *ἀπὸδόντων* instituta comparationis ponit. Mox post verbum *χωρήσων* e MSto Autoris inferendum est *χρηστέ*. Simul pro *eis τὰυτὰ* legendum *eis ταυτὰ*, τὰ &c. Tota igitur *περίστασις* Latine vertenda fuerit: *Sententia mea est hæc: ut pratum, omne arborum, plantarum, herbarumque, genus ferens, per mediam autem partem in cavo quodam fontem aqua ebulliente praditum habens, ex infuso fonte omnia germina sua rigat, animas, & alit, ut, humore mediocriter & pro portione recepto, respectu alimenti bene se habeant; cum contra eadem propter affusi humoris nimietatem nimio succo virorem non conservent, sed evacuatam humorem in cavitatem illum recedere oporteat, donec fons effusum humorem receperit; ita etiam venter &c.* *Cap. XX* Editor opportune *Tralliani* locum affert, ex quo *Demetrius* corrigatur. Mox, pro *ἴδε*, videat Editor, an

non legendum sit *εἰς*, *consuevit*. Reliqua Editoris annotatio merito probatur. Reprehendere tamen debuisse videtur interpretem, qui *per purgantis stomachum confirmandum* putavit, cum vertere debuisset *post purgantis*. Quanquam Græci *δὲ* pro *post* non temere ponant, nisi cum nominibus temporis. *Cap. XXII* Cl. Editor etiam aliquid monere potuisset de formula *μῆρες καὶ ἕξ αὐτῶν*. Sed propter frequentiam pleonasmici particula *αὐτες* omitti etiam hæc admonitio potuit. Mox *διδόμιν* vocabulum nobis suspectum est; potest tamen utcumque ferri. Postmodum verba *τὸ δὲ διακρίσθαι κατὰ λόγον ἢ ζῴδιον, ἢ προείρηται*, parenthesi sunt includenda; alioqui sententia *Demetrii* obscurabitur. Denique pro *δὲ* reponendum est *δὲ ἔν*. *Cap. XXXI* pro *ἧς* legi nobis posse videtur *ἕξ, ἢ ἑπτὰ*, sex, aut septem. Alioqui non apparebit ratio, cur vocabulum *ἧς* huc sit intrusum. *Cap. XXXVI* Editor *Demetrium* belle corrigit; sed nobis tamen non animadvertisse videtur, post verba *καὶ τὰ λοιπὰ περιθίσκονται* ex inferioribus versibus hic interponenda fuisse verba *καλῶς οἶδε*, & mox subnecti debuisset *ὅστις δὴ ἀποβαλὼν* &c. ut sententia existeret ista: Si quis, secundum *Hippocratem* dicens, multa jam inventa esse, & posthac multa inventum iri, recte sentit, quisquis sane, omnibus rejectis, alio modo res indagandas, etiam se aliquid invenisse, putabit; *deceptus est, & decipitur*. Repetitio deinde verborum inferiorum *εἰ ἔν* &c. ut inanis & supervacanea tollenda fuerit, saltem scienter & meditate emendanda. Nostra autem correctionis ratio apparet ex ipsa natura rei, hic narrata, & sententiæ efflorescentis elegantia. Neque opus est, ut, quæ in *Hippocrate* paulum distracta & disjuncta sunt, hic a *Demetrio* citra ullam sententiam conjungi debuissent, putemus. *Cap. XXXIX* pro *ἐπιθίσκων δὲ χρῆ* mavult scribi *ἔτι περιθίσκων δὲ χρῆ*, *Reiskii* auctoritatem secutus. Sed nos veremur, ne particula *δὲ* quodammodo repugnet. Quod quidem si Editori quoque ita videatur; legere *ἐπιθίμιν* poterimus, & cum superioribus conjungere, mox autem ita pergere: *δὲ χρῆσθαι καὶ α*. *Cap. XL* Editor ultimum vocabulum *ἐμαλῶν* rejicit; sed præter necessitatem fortasse. Correctiones autem aliorum

ex aliis libris locorum, per occasionem allatorum, nolimus omnino sperni. *Cap. XLII* verba *עֲשׂוֹן לְבַא דְּחִיטָּא תַּבְּן דִּימַר* corrupta sunt. Pro *לְבַא* repone *אֵב*, tum sana erunt omnia.

A DISSERTATION ON PROVERBS VII, 22, 23, &c.

hoc est,

DISSERTATIO AD PROVERB. VII, 22, 23, que sit specimen Criticarum Dissertationum ad Proverbia Salomonis, scriptum ad studiosos linguæ Arabicæ & ceterarum orientalium Oxonienses, Autore THOMA HUNT, M. A. Collegii Hertfordiensis Professore Arab.

Oxonii, expressum pro Richardo Clemente, 1743, 4 maj.

Plag. 3.

Autor in Præfatione longiuscula juvenes, Oxonii discentes, monet, ut, si Biblia Hebraica facile & recte intelligere velint, cognatas Orientis linguas, & Arabicam præsertim, addiscant. Suo enim se exemplo comperisse ait, quantum luminis illæ linguæ ad *Jobum* & *Proverbia* intelligenda afferre possint. *Jobum* quidem, Arabiæ vicinum, multa ab Arabibus sumsisse; *Proverbia* vero, Arabibus tam commendata & frequentia, non posse non scriptis consimilibus multum commodare lucis. Et, quoniam *Jobus* amplior sit, quam ut a se illustrari queat, ad *Proverbia* se adhasisse, quorum sententias sigillatim explicaret. In Dissertatione ipsa Cl. Autor proponit Anglicam interpretationem *Proverb. VII, 22, 23*, aitque, tres ibi contineri similitudines, quarum prima & tertia clarissima sit, media obscurissima. Sententiam autem secundam illius vulgo eam tradi putat, quæ minime omnium credibilis sit. Neminem enim facile crediturum esse, stultum ad verbera properare & necem prævilam. Nec constructionem verborum Hebraicorum tale quiddam innuere. Nec, si *Jesais III, 18*, *עֲשׂוֹן* *linniens ornamentum* signat, idcirco hic etiam idem significare, cum præsertim boves apud Hebræos ad mæstationem non ducti sint ornati, nec stulti ad ca-

signationem condecorati abducantur. Vult ergo *cervum* intel-
 ligi, cujus agilitas saepe memoretur; cum praesertim קָרְנַי , *cer-*
vus, pro קָרְנַי , *salto*, facile legi possit, imo necessitate quadam
 hic legi debeat, propterea quod animal hic requiratur, quod
 temere in castes ruat. כַּדְוֵי autem apud Arabes *curvare* signi-
 ficare dicit. Opinatur ergo, & animal jam nobis esse, quod
 alteram *Salmonis* similitudinem praestet, & temerarium *cursum*
 ejus clare indicari. Et quidem, consulta interpretatione Graeca,
 Arabica quoque, & Syriaca, & Chaldaica, se, ait; *cervum* reperisse.
 Qui interpretes cum *compedes* reperissent, cani maxime conve-
 nientes, pro altero similitudinis genere *canem* substituerint, &
 tertium *cervum* posuerint. Cum igitur כַּדְוֵי vincula utcum-
 que signare possit; vult Autor, כַּדְוֵי significare vel *impetum* cer-
 vi in vincula, seu retia, vel constrictionem cervi in retibus. Sen-
 tentia igitur hujus loci secundum Autorem fuerit ista: *Et sicut*
decurrit, seu festinat, *in vincula*, sive retia, *cervus*, *donec perfo-*
derit sagitta jecur ejus. Mirum est, Cl. Autorem difficulta-
 tes invenisse in loco ad interpretandum facili, & quod ipsa
 abominari se dicat, ut in scripturis citra necessitatem mutatio
 literarum instituatür, literarum mutationem susceperit. Con-
 versio Graeca, quae cervum & canem textui admiscuit, inscitiae
 suspicionem ei movere debuerat, Arabica vero & Syriaca,
 cum ex Graeca fere factae sint, pro nihilo duci potuerant. כַּדְוֵי ,
 ut ceteris in Scripturae locis *vinculum* satis clare indicat; ita
 hic eximiam suppeditat sententiam, & tanto quidem accom-
 modatiorem, quanto diligentius integritas literarum, & voca-
 bulorum, & significationum, custoditur. Nam כַּדְוֵי vel nul-
 quam omnino, vel raro, *vinculum* & *constrictionem* signat, sed
 potius *panam facinore dignam, talionem, machinationum* &
maleficiorum compensationem, item castigationem, institutio-
nem, morum reformationem. De cervo autem, qui in Hebrai-
 ca scriptura hic nusquam apparet, nec apparere potest, *talio*
 & *morum reformatio* nec dici, nec cogitari, unquam poterit.
 Quis enim tam temerarius fuerit, ut insidias, vel pedicas, vel re-
 tia, cervorum *talionem*, vel castigationem, appellet? Et cur cer-
 vus ad vincula temere decurrere dicatur, qui ad pabulum ob-
 vium

vidum venit, non decurrit? Et, cum in casses astu positos decurrit, vi & astucia humana compulsus decurrit, ac proinde vitæ suæ metuit, neque voluntariæ necis culpam incurrit, cum aves contra ad escam callide spartam temere devolent, & hos ad locum mactationis spe pabuli lautioris imprudens ac libens deducatur. Necesso igitur est, ut priscum חַיִּים inviolate servetur, & חַיִּים ne cogiterur quidem. Stultis enim, hoc est, hominibus rationi pertinaciter adversantibus, & mala consilia temere consecrantibus, insidiæ & tanquam laquei ponuntur, in quos necopinato incidant, & gravissimas, vel etiam capitales, pœnas hiant, quæ sagittarum nomine, jecur ipsum diffidentium, belle significantur. Cum prisca comœdiæ hujusmodi laqueorum insidiarumque plenissimæ sint; verbum de hac re non addemus. Ipsi quidem etiam magistratus, non modo mariti & familiæ, ad ulteros quibusdam quasi laqueis captare, & constrictos tenere, student. Eximia igitur plane & singularis astucia cupiditasque captandi adulteri per *laqueos* & *pedicas* elegantissime hic denotantur. Neque ulla nos urget necessitas, ut חַיִּים pro *ligamento tinniente* accipiamus. Vide igitur, Lector, quam bella existat sententia: *Qui eam consecratur, repente tanquam bos ad mactationem, & tanquam pedica ad referendam stulto gratiam, veniunt, donec sagitta jecur ejus trajiciatur, & tanquam avis ad laqueum prope devolat, nesciens, cum sibi perniciosum fore.*

DE COLLOQUIO WORMATIENSI, AD
A. O. R. 1540 inter Protestantium & Pontificiorum
Theologos cœpto quidem, sed non consummato, plena
& succincta disquisitio, ex MS^{to} Ebneriano facta
& elaborata per JO. PAULUM ROEDERUM,
G. A. Rectorem.

Norimbergæ, impensis B. W. M. Endteri Consortium & Viduæ
B. Jul. Arnold. Engelbrechti, 1744, 4.
Alph. 1 plag. 4.

Tametsi in enarranda Colloquii Wormatiensis historia tum
Seckendorffius, tum Saligius, nervos animi ingeniique in-
tenderint,

tenderint, quorum merita, in excutiendis monumentis fide dignis ac tabulis secretioribus, doctiorum nemini obscura sunt; intellexit tamen Autor Doctissimus, non ita exhaustum ab illis fuisse argumentum nobilissimum, ut. post eorum messem, aliquid adhuc colligi spicilegium nequeat. Prima laboris hujus stamina MScum *Ebnerianum* fuisse, ex Præfatione accipimus, quod ita digessit Autor atque ordinavit, ut tota Colloquii Wormatiensis enarratio per paragraphos fuerit distincta. In his nihil continetur, nisi quod MSto *Ebneriano* exhibebatur. Textui autem huic notæ uberes subjectæ sunt, in quibus, quæ necessaria videbantur ad rem præsentem tum confirmandam, tum explicandam atque illustrandam, collatis aliis hujus generis scriptoribus, exponuntur. Extremo loco Appendicis instar est collectio documentorum ac monumentorum, quæ Noster tum ex MSto, tum ex aliis libris, decerpfit. Latatur de amica monumentorum, a *Seckendorffio* & *Saligio* exhibitorum, cum hoc MSto *Ebneriano* consensione & concordia, quam ex instituta collatione intellexit. Ipsum exemplar MSti in manus Doctiss. *Raderi* pervenit munificentia egregii Viri, *Hieronymi Guilielmi Ebner ab Eschenbach*, Sac. Cæs. Maj. Consiliarii, Coronæ Insigniumque Imperialium Custodis, &c. quem ideo eximii ipse promeritisque laudibus cohonestavit. Confecit autem hoc scriptum *Erasmus Ebnerus*, clarissimus olim civitatis Norimbergensis Senator, suaque manu exaravit, quod vel ideo majori in pretio habendum, quod ipse Colloquio Wormatiensi, ut Legatus Norimbergensis, interfuit. Exponit igitur Noster in Præfatione de vita *Erasmii Ebneri*, qui A. 1511 patre *Hieronymo Ebnero*, civitatis Norimbergensis Duumviro primario, natus est. Delatus in Academiam Vitembergensem, duce *Philippo Melanchthone*, communi Germaniæ præceptore, in omnibus artibus, ad humanitatem spectantibus, institutus fuit. Interfuit societati eorum, qui A. 1529 ad Comitia Spirensia delegati sunt. Anno proximo Augustam Vindelicorum delatus, Confessionis gloriôsæ confutationem Latine descripsit, missam ad Senatum Norimbergensem, ab eoque approbatam. Excurret ad exteros, & regiones peregrinas peragravit, Galliam imprimis

inprimis atque Italiam. Redux factus, in patriæ civitatis Senatum cooptatus est. A. 1537 ad Conventum Smalcaldicum, A. 1540 vero ad Wormatiensē Colloquium, a Senatu Norimbergensi missus est, cui fidem, prudentiam, continentiam, constantiam, egregie probavit. Postea cum ad Ratisbonensia, tum Spirensia, Comitia delegatus fuit. Alia expedivit officiorum, sibi commissorum, genera, quæ partim Autor Clariss. attigit, partim præterit. Evocatus sequenti tempore in ipsam *Caroli V* aulam, atque extremo Guelpherbyti mortuus est A. 1577. Hæc omnia, lectu notatuque dignissima, in Præfatione enarrantur. De libro ipso, cujus institutum ac methodum jam significavimus, non est, quod plura dicamus. Neminem Lectorum fore, arbitramur, qui vel doctrinæ elegantiam, vel rerum propositarum ordinem & selectum, vel alias, quarum plures sunt, scriptoris virtutes, tum ab *Ebnero* ipso, tum ab illius explanatore, *Rædero*, desiderare jure queat.

JUS NATURÆ, METHODO SCIENTIFICA pertractatum. *Pars tertia, de modo derivativo acquirendi dominium & jus quodcunque, præsertim in re alterius; ubi & agitur de officiis circa sermone, juramentis, ac votis, nec non de usucapione & præscriptione.* Autore **CHRISTIANO WOLFIO**, *Potent. Borussorum Regis Consiliario intimo, Fridericianæ Pro-Cancellario, Juris Naturæ & Gentium atque Mathematicarum Professore Ordinario, Prof. Petropolit. honorario, Academiæ Regiæ Scientiarum Parisinæ, Societatumque Regiarum Britannicæ atque Borussicæ, Membro.*

Halæ Magdeburgicæ, in officina libraria Rengeriana, 1743, 4.

Alph. 4 plag. 6.

Postquam Ill. Autor in *Parte secunda* Juris Naturæ docuerat, quomodo rerum natura communium dominium primitus acquiratur, & actiones hominum liberæ cœperint æquiparari rebus

rebus in dominio existentibus, & quænam ex dominio descendant jura & obligationes; in *Parte tertia* nunc porro demonstrat, quomodo dominia & jura transferantur, seu ex subjecto uno in alterum deriventur, & obligationes ad dandum & faciendum contrahantur, ut actus in futurum promineant. Agit

Cap. 1. igitur de modo acquirendi derivativo in genere *Cap. 1.*, ubi ostendit, ut jus quoddam proprium ex subjecto uno in alterum derivetur, ex parte una requiri translationem juris, ex parte altera acceptationem, ut adeo translatio juris actu fieri nequeat, nisi mutuo domini, seu transferentis, & ejus, in quem transfertur, seu accipientis, consensu. Dominium itaque, sive jus quodcunque proprium, transfertur in accipientem, mutuo consensu sufficienter declarato. Enimvero, cum jus omne non sit nisi potentia moralis agendi, actu autem agere, seu dominium, aut jus, suum exercere, non possit, nisi is, cui etiam competit potentia physica agendi; ideo necesse est, ut res redigatur in eum statum, quo accipienti competit potentia physica de eadem pro arbitrio disponendi, consequenter ut cum dominio etiam acquiratur possessio. Actus ille, quo possessio transfertur, traditio est; quo ea acquiritur, apprehensio. Pluribus igitur demonstrat, quot modis res tam corporales, quam incorporales, tradi atque apprehendi possint, ut earum acquiratur possessio. Ceterum, cum non unus sit modus, jus suum in alterum transferendi, vel in gratiam alterius idem recusandi, ideo hic quoque agitur de cessione, remissione, renuntiatione, & repudiatione juris. Postquam porro demonstravit, quænam sit hominum indigentia, dominiis rerum introductis, inde deducit obligationem naturalem ad dominia transferenda, & operas communicandas, seu ad sibi mutuo dandum & faciendum, prouti unusquisque re, vel opera, alterius indiget, & jus res ab alio sibi comparandi. Obligatio illa hæc habet restrictionem, nisi ipse indigeas, & jus quoad res eandem restrictionem admittit, quoad operas vero, si tibi vacet. Ad-

3. duntur deinde, quæ de communiione positiva tenenda sunt. Quoniam obligatio ad dandum, vel faciendum, restringitur, interest autem hominum, ut de eo, quod dandum, vel faciendum,

dum sint certi; ideo necesse est, ut unus alteri sese obliget perfecte, ad dandum, vel faciendum, adigendus, si ipsum pœnituerit, se obligasse. Autor itaque ostendit, naturaliter homines sese sibi invicem perfecte obligare non posse, nisi promittendo. Promissio enim ex officio, quod imperfecte debetur, efficit perfecte debitum, ut, quod erat voluntatis, nunc fiat necessitatis, obligatione externa ad internam accedente. Quamobrem Noster copiose admodum de promissione agit, quam cum *Grotio* a nuda assertione, alteri quid præstandi, & pollicitatione, distinguit. Quoniam vero demonstrat, id contra promissorem pro vero habendum esse, quod sufficienter indicaverit; ne quid prætermittatur, quod supponi poterat, modo sese alteri obligandi per promissionem amplam præmittit tractationem de obligatione circa sermonem. Ceterum ubivis non modo ea tradit, quæ ad jus externum spectant, verum etiam, quæ juris interni ac officii sunt, atque ostendit, quomodo jus externum ex interno, tanquam fonte suo, deriveretur, adeoque sine officiis concipi non possit, ut non modo intelligatur, quando non recte fiat, quod impune fit inter homines, verum etiam puritatem conscientiæ conservare valeamus, quando jus positivum concedit licentiam agendi, lex autem naturæ jus denegat. Demonstrat autem de promissione, quæ vulgo de contractibus & pactis in genere traduntur, quod non solum singula promissionibus conveniunt, prouti ex demonstrationibus Autoris liquet, verum etiam pactis & contractibus, quorum hi ab istis naturaliter minime differunt, eadem non conveniunt, nisi quatenus promissionem continent, & per hanc actus obligatorii efficiuntur. Quemadmodum vero in *Parte prima* explicavit differentiam, quæ inter obligationem internam & externam intercedit; ita in præsentia ea demonstrat, quæ ad differentiam juris interni & externi, quorum illud ex obligatione interna, hoc ex externa, oritur, intimius inspiciendam faciunt. Ostendit autem, jus externum omne derivari ex libertate naturali, & ex promissione nasci jus perfectum promissarii; ubi etiam impunitatem agendi a jure discernit, & inter alia demonstrat, ab usum libertatis naturalis alteri permittendum non dare jus, sed tantum-

Cap. 2.

3.

modo impunitatem agendi, atque dominum re sua abuti non jure, sed tantummodo impune. Maximi quoque in modo sese alteri obligandi momenti est, ut noceatur, quamvis non minus promissor in promittendo, quam promissarius in acceptando, uti debeat animo deliberato, de animo tamen deliberato promissoris non statuendum esse promissario, nec de promissarii animo deliberato promissori, ut adeo in paciscendo is ex utraque parte supponatur, nisi contrarium aliunde manifestum sit. Qui omnia probe perspexit, quæ de promissione demonstrantur, ei vix quidquam circa pacta occurrere potest, quod sit obscurum. Consistunt enim ea in conventionibus, quibus in eadem, vel easdem promissiones, consentitur, & firmitatem suam habent a promissionibus, quas continent, quatenus non nisi per has efficiuntur obligatoria. Quamobrem, cum, quæ valide promittuntur, de iis etiam valide paciscamur, & quomodo valide promittitur, eodem etiam modo valida fiat pactio; breviter Noster saltem de pactis agit, ceteris ex iis suppleendis, quæ de promissionibus larga manu tradidit. Agit imprimis de differentia inter pacta personalia & realia, temporaria & æterna, de pactorum renovatione & dissolutione, & quando ab iis recedere liceat. Enimvero interest humani generis, ut, quando sese sibi invicem obligant, certa sit eorum, qui se obligant, fides. Quamobrem, cum fides veritatem dictorum supponat, non erit tuta, nisi de hac tibi constiterit. Dictorum vero veritas moralis, quæ verborum cum actibus internis consensum exigit, probari aliter nequit, quam per testem conscientiam, aut Deum. Illud sit asseverando, hoc autem jurando. Quamobrem Noster de asseveratione quoque & jurejurando agit, non modo in genere, verum etiam in specie de juramento assertorio & promissorio. Cum juramento agnationem quandam habet obtestatio & contestatio. Noster igitur de utraque etiam demonstrat, quid lex nature præcipiat ac prohibeat. Et, quoniam vota quædam affinitatem quandam cum juramento habere videntur, utut procul ab eo distent, tractationem de votis subnectit. Dominus plerumque etiam jus quoddam in re sua constituere potest. Quia hoc modo
 acquisit

acquiritur jus quoddam, quod in nos derivatur ab alio; nec silentio prætereundus erat modus, alteri constituendi jus quoddam in re sua. Jura illa varia sunt. Hic igitur saltem agit Auctor de modo constituendi alteri jus in re sua, sive positivum, sive privativum, in genere, specialibus *Parti quinta* reservatis, quæ haud ita pridem lucem publicam adspexit. Denique, cum jus certum acquirere nequeamus, nisi a domino, difficultis vero, immo plerumque impossibilis, sit inspectio, num a domino rem sive corporalem, sive incorporalem, acceperimus, dominium & jura cetera, ab aliis acquisita, incerta evadunt, ac in perpetuum incerta manerent, nisi præsumtionibus locum faceret ipsa lex naturæ. Demonstravimus itaque, quandonam derelictio rei suæ recte præsumatur, & quod ex derelictione præsumta dominium acquiratur; quam dominii acquisitionem usucapionem appellarunt Romani, sicuti amissionem juris ex consensu præsumto præscriptionem; ut adeo in usucapione tam dominium, quam jus vindicandi, præscribatur. Quænam inter usucapionem & præscriptionem civilem ac naturalem intercedat differentia, ex iis, quæ demonstrata sunt, clarissime percipitur. Monet autem Ill. Auctor in Præfatione, diffusum admodum esse Jus naturæ, nec adeo arctis limitibus circumscribi, quemadmodum vulgo putatur. Quamvis enim fines hujus Juris multum prorogaverit; lubentissime tamen confitetur, se non dicere omnia, quæ dici poterant, sed quod dictum satis sit, ut alii, longius progressuri, & magis abdita eruturi, ex iis deducere valent, quæ adhuc desiderantur. Sicuti enim, eo, quæ alii tradiderunt, sibi profuisse, gratus proficetur, ad opus suum condendum; ita quoque, sua aliis profutura, confidit, ad magis præclara dandum, quos se non invidentem habituros asseverat, quippe cui pro labore, qui aliis interveniendo consumatur, gratia major rependi nequeat, quam si ipsum docerent, qui ante ab ipso didicerant. Se iis etiam rependere gratiam solere, qui errore suo viam ad veritatem liquidam ipsi commonstrarint, ad quam sine eo pervenire sibi datum non fuisset, nec ideo se iis acutiorem reputare, qui nisi ipsorum acumine adjunctus eam videre non potuisset. Se igitur minus probare mores

R r 2

illorum,

Cap. 6.

illorum, qui, cum ex iis, quæ ipse dedit, profecerunt, os ad contumeliam præbentes, ea cavillantur, ac Autorem fugillant, contemptus ac conviciorum via ad gloriam grassantes, neque se passurum, ut ad rixandum ab iis compellatur, cum a proposito, tempus omne, quod adhuc superest, in opere cæpto continuando collocandi, nunquam desistere, firmiter decreverit. Quoniam vero has Philosophi, qui in mundo rationali domicilium suum habet, partes esse agnoscit, ut veritatum universalium nexum humano generi manifestet, ac ideo jura ex intima hominis essentia atque natura ita deducat, ut pulcherrimus ille nexus, quo inter se coherent, in apricum proferatur; ideo nihil affirmat sine ratione, nec rationem admittit, nisi ex juri- bus anterioribus petitam, ita, ut tandem omnium ratio sufficiens in ipsa essentia atque natura hominum agnoscat, & ex Systemate ipsius genuinæ jurium rationes legales addisci possint. Hæc de *Parte tertia* dicta sufficiant; de *quarta & quinta* proxime dicemus.

UTERI HUMANI GRAVIDI ANATOME ET
historia, Autore WILHELMO NOORT-
WYK, Med. Doct.

Lugduni Batavorum, apud Jo. & Herm. Verbeek, 1743, 4.
 Alph. 1 plag. 5.

Notissimæ sunt querelæ Anatomicorum de rara opportuni-
 tate, mortuorum cadavera aperiendi, quod nempe super-
 stitiosæ plebi idem est, ac rem sacram violare. Sed multo ra-
 rius contingit, ut liceat gravidæ alvum incidere, quo factum
 est, ut, quæ dissecutores partim de utero gravido, partim de
 fœtu, in utero concluso, proposuerunt, maximam partem ex
 brutorum anatome desumpta sint. Accedit, quod, ubi ali-
 quando incidere gravidam mortuam licet, vel tempus deest,
 quod ad experimenta accurate instituenda requiritur, vel, si
 contigerit, ut clam excisum uterum nobiscum auferre possemus,
 experimenta, ob minus bene servatas partes, non recte succe-
 dunt; cæque videntur nobis causæ fuisse, ob quas etiam illi,
 qui

qui vere humanum uterum gravidum inciderunt, in multis rebus a se diversi sunt. Quanta igitur laus debetur iis, qui occasionem, gravidam incidendi, statim arripiunt, & experimenta, cum cura instituta, cum eruditis communicant! Certe omnibus bonis gratus acceptusque esse debet hic Clarissimi *Noortwykii* liber, qui an melius potuerit de arte medica mereri, fere dubitamus. Scimus autem, ipsum esse fratruelcem Ill. Archiatri Regine Hungaricæ, *van Swieten*, atque ipse, sibi ex meditationibus, theoreticis partim, partim practicis, tres libellos enatus esse, quorum ut hic de utero humano gravido, sic secundus de vita, tertius de epigenesi, agat. Totus hic, qui de utero humano gravido agit, liber in duas partes divisus est, quarum priorem Anatomem, alteram Historiam, appellare placuit. In illa de utero præcipue agit, quem ex muliere, morbo ignoto mortua, & quam maritus judicabat quinto circiter mense gravidam esse, exsecuit, & in cujus, domum ablati, arteriam unam majorem, idoneum maxime, etsi non indicatum, Ilquorem, eum in finem, insudit, ut, quæ sit placentæ & uteri nexus ratio, inveniret. Hinc, quæ in utero annexisque partibus, cum externe, tum interne, consideratis, pariter ac in foetu deprehendit, singula exposuit. Inter externa memorabilia præcipue hæc esse existimamus: orificium uteri rotunda propemodum apertura hians, rugosum, glutine, tanquam thrombo, infinetum; in ejus margine externo, præsertim posterius, multi pori & globuli sphericæ, simili glutine pleni; in ovario, præter plura oscula, quæ circa loca, ubi membrana externa subpellucida, nudo oculo conspicua erant, tuberculum, cannabis feminis magnitudine, subopacum, intus lymphæ plenum, cum parva fissura ad radicem, prope hoc foveola, cicatricem referens, qualis ab ulcusculo male curato reliqua est, & inter hæc duo porus, profunde, ut videbatur, ad foveolam penetrans. Quo deinde Cl. Autor, quæ in utero continentur, videret, eum, in anteriore parte, orificio propius, ita incidit, ut primum aliam sectionem furtivam versus fundum ad perpendicularum faceret, deinde transversam, cujus medium priorem inferius quasi spectabat. Ab utroque vero extremo transversæ sectionis alias

duas, pariter ac primam, sursum ad perpendicularum fecit. Ubi vero partes uteri ita sectas separare, aut reclinare potius, volebat, animadvertit, uterum, per cellulofam aliquam substantiam, ac per hanc decurrentia vasa, cum chorio cohærere. Quod tamen non ita novum est, quin ab aliis olim Anatomicis, & a nobis quoque, aliquoties ita observatum fuerit, ut hic nexus eo major esse videretur, quo propius puer ab origine sua aberat. Memorabile tamen est, Cl. *Noortwyk* vidisse, hæc vascula non quasi poris uteri inhæsisse, sed potius ita continua fuisse, ut, cum singulis uteri vasis, unum canalem efficerent, qui venosæ naturæ esse videbatur, & facile solvi poterat. Quæ ex his vasis majora erant, intra chorii substantiam, ad sinuum speciem, dilatabantur, antequam ramosi fiebant. Recte autem additur, ovum uterum adeo implevisse, ut & in angustias ejus exportectum esset. Nam in ovis quinque circiter septimanarum ac duorum mensium quoque vidimus, ovum, qua parte collo uteri, primis graviditatis mensibus longiori, inhæserat, quasi appendicem contortam, pollicis fere transversæ longitudine, habuisse, quæ ex ovi membranis facta erat. Notavit deinde Cl. *Noortwyk*, quo propius ad radicem, quam vocat, placentæ accesserit, eo firmiorem nexum fuisse, vasque numerosiora. In placenta vero ipsa hæc duo præcipue vidit: substantiam cellulofam, ligamentosas lacinias formantem, & breves, veros venosos sinus, ex quorum quasi fundo, multi minuti rami, per placentam, diducebantur. Videbantur autem hi sinus, qua parte cum uteri vasis continui erant, contracti esse, certe uteri vasa aliter, quam a se recte dicit alias observatum esse, minus, quam illi sinus, ampla erant. Omnium adhæc vasorum, quæ inter uterum placentamque & chorion erant, tam teneras fuisse membranas, refert Cl. Autor, ut, cur horum vasorum ne vestigium quidem in placenta, per partum exclusis, sit, non difficulter ratio inveniri possit. In utero autem, ubi ovum exemptum erat, placentam vidit posteriori uteri parti adhæsisse, quæ inæqualis & leviter turgida erat, cum reliqua interna uteri superficies, præter strias fere orbiculares, sed admodum graciles, & quarum plurimæ, in loco adhæisionis placentæ, conspiciantur, satis æqua-

lis esset. Ceterum, uterum æque crassum fuisse, ac in statu naturali solet, & ex pluribus, sibi invicem impositis, lamellis constructum. Narrat deinde Cl. Autor, quæ in ovo ipso invenit, inter quæ memorabilia sunt, reticulata albicantia filamenta, fungosæ chorii substantiæ supposita; utque hanc substantiam non differre existimat a cellulosa, ovum utero jungente, sic, an non illa filamenta vasa sint, dubitat. Porro, se, negat, præter cellulosam, allantoidem aliquam, inter chorion & amnion, invenisse, chorion vero faciem placentæ, quæ uterum respicit, ita obtexisse, ut se, piæ matris ad modum, inter juga placentæ demitteret, quæ adeo non per sua vasa, sed peculiari vasorum genere medio, cum utero cohæserit. Posthæc accurate situm infantis describit, cujus caput, inter alia, ita sursum conversum fuit, ut auris dextra antrorsum spectaret. Mentum præterea pectus tangebatur, erantque oculi cum ore arcte clausi, funiculus vero umbilicalis, qui tibiam sinistram ansa comprehendebat, margini placentæ propius, in superiore ac dextra parte, adhærebat. In hoc fune, circa medium, vena duos a latere ramos emittebat, sed qui post breve iter in truncum iterum confluebant. His subjunxit Cl. *Noortwyk*, quæ se dicit in quatuor secundis, per partum exclusis, observasse. Hæc, ubi leviter tepida aqua abluerit, & in ea paululum agitaverit, donec non amplius tingeretur, vera membrana dicit, a parte uteri, obductas fuisse, sed tam tenera, ut non posset integra separari. Adhæc placentam ipsam quasi ex multis tuberibus compositam fuisse, sejunctis per septa illius membranæ, & ex meris vasis factis, quæ, post levem solutionem, acinulos, post accuratiorem, penicillos, retulerint. In quarta ex his placentis denuo allantoidem frustra quæsit, cumque amnios a chorio aliqua parte separata esset, quod cavi, in quo urina servata fuisset, suspicionem movere potuisset, Cl. Autor in chorion inquisivit, eamque membranam, qua parte secesserat, non levem, sed inæqualem & hirtam, invenit. Quod ut cavi quidem suspicionem vanam reddidit, illam tamen potius auget, quæ occasione similis observationis in nobis orta est, an non hæc inæqualitas a disruptæ interpositæ quasi vesicæ laciniis provenit,

venerit, maxime, cum se dicat, circa placentam, massulam unam & alteram subrubellam, a chorio & amnio distinctam, invenisse. Etsi vero frustra adeo allantoidem quæsiverat, tamen non neglexit in urachum inquirere, cujus etiam speciem præ se ferebat albus funiculus, per totam umbilici longitudinem protensus. Quem cum inflare tentaret, sed solidum inveniret, imo in uno ex umbilicis examinatis triplicem, transversim hunc ipsum secuit, idque, quod ipsi pro uracho imposuerat, marginem septi esse conspexit, vasa determinantis. Eratque alterum inter venam & arterias, alterum inter has duas, adeo, ut singula vasa, per totam umbilici longitudinem, in propria quasi vagina hærerent, substantia intus fungosa cincta, quæ, post macerationem, ubique statum admittebat. In placenta vero, ut ad hanc redeamus, cum chorion, tum amnios membrana, ex duabus, facile separabilibus, laminis constabant, quarum illis, in quas chorion secedebat, tanquam sacculo aliquo, tota placenta inclusa erat. Ultimo loco quintæ placentæ anatome a Cl. Autore proponitur, de qua hanc non contemnendam observationem addit. Uxor Autoris, quarto mense gravida, cum per gradus descenderet, ob cespitantem tantum pedem, perterrita, proxima nocte, urinam reddidit multo sanguine profunde tinctam, cum subsequente glutinosi aliquantum humoris exiguo modo. Abortu, quem metuebant, non secuto, partum quidem felicem mulier experta est, placentam vero arte accretam oportuit manu, ab obstetrice immilla, deglubi. Accretam vero eo loco fuisse, quo placenta, eo tempore, quo ille sanguis ex utero fluebat, ab utero secesserit, propterea non male judicare videtur Cl. *Noortwyk*, quia similitum historiarum recordamur, de foeminis scilicet, quarum utero, cum, graviditatis tempore, levem hæmorrhagiam expertæ essent, placenta, aliqua in parte, arte accreta fuit. In hac vero placenta duo observata sunt, quæ contra illos pugnant, qui membranam, placentæ dorsum tegentem, a cruore productam esse existimant. Aderat nempe hæc membrana ubique, exceptis iis locis, ubi inter extrahendum læsa fuerat, aliquotque oscula in ea observabantur, pariter ac stigmata sanguinolenta,

lenta, quæ abluī poterant, & vaforum reliquias videbantur ostendere. Reliqua, quæ in hac placenta apparebant, parum ab iis diversa erant, quæ Cl. Autor in præcedentibus vidit. Horum omnium pleniorē descriptionem eam ob causam dedimus, quia, quæcunque deinde in Historia proposita sunt, his, tanquam fundamentis, nituntur. Tres autem Historiæ subjunctæ partes sunt. Earumque prior ea omnia complectitur, quæ, ab omni ætate, cuncti Autores, quos nempe obtinere Cl. *Noortwyk* potuit, de uteri humani gravidī anatome proposuerunt, quo, ad quem singulorum inventionis gloria pertineat, clare constaret. Nimis longum foret, si omnibus, quæ ad singulos Autores a Cl. *Noortwyk* notantur, inhærere vellemus. Sufficiet, aliqua notasse. Ad *Celsum* monet, qui *Lib. IV Cap. I* de vulva agit, debere secundum veteres aliquot editiones *continuataque cervice* legi, quod ut sine dubio cum anatome convenit, neque tamen & id repugnat, quod in aliis legitur, *tenuataque cervice*, quin potius hoc humanæ magis, quam brutorum, vaginæ convenit. Quare, cum & hoc addat, ipsam super rectum intestinum progredi, nisi metuere-mus, ne *Celsus* fortassis descriptionem ad brutum fecerit, dorso impositum, ipsum humanum uterum hic describere, affirmare non dubitarem, cujus vagina super intestino recto, ut hoc super antrorū inflexo coccygis ossē, progreditur. Hinc, ubi ad *Ruffum* perventum est, probabile efficere annicitur, male ipsi tubæ, quam vulgo *Fallopianam* dicimus, inventionis gloriam tribui. Primum vero, qui humanum uterum gravidum fecerit, etsi parum accurate, *Nicolaum Massam* esse, Cl. Autor fatetur, post quem plurima fuerint ab *Arantio*, ejusdem Seculi scriptore, observata, sic tamen, ut pauca quoque *Columbo*, *Fallopio*, ac *Vesulio*, tribuat. In altera Historiæ parte, a quo singula eorum, quæ ad Anatomē uteri humani gravidī pertinent, primum exposita fuerint, inquiritur. Idque eo ordine factum est, quo anatome uteri gravidī ab initio exhibebatur. Sufficiet autem & in hac parte, aliqua tantum hic apposuisse. Observat igitur Cl. *Noortwyk*, ligamenta uteri gravidī crassiora esse, hypothesin de ovulis non ante annum

1660 natam esse, ut adeo male ipsi *Hippocrati* aliisque veteribus a *Drelincurtio*, *Joanni Matthæo de Gradi* & *Duglasso*, *Harvejo* ab aliis, tribuatur; ovarium fere eodem tempore a *Stenone*, *Swammerdamio*, & *van Horne*, pro vero ovario habitum fuisse, sibi que hoc inventum sine causa tribuisse *Grasium*; *Hornium* vero ovula clare demonstrasse, ac per ea in uterum delata, generationis negotium perfici, declarasse; nexum ovi cum utero a nemine melius descriptum esse, quam a *Galeno*, etsi non humanum ovum descripserit, de vasis vero, placentam utero nectentibus, solum fere *Denysium* clari quid proposuisse, & obscuriora esse, quæ de particula lactea, quam Cl. Autor supra chorion effusam vidit, apud Autores inveniuntur. Hinc contra Cl. *Monroum* disputat, qui ex fallaci experimento concluderat, placentæ & uteri vasa non continua esse, sed illa sinibus uteri ita inhaerere, ut sanguinem quasi absorbeant. Eaque occasione duplex vasorum in placenta genus, etsi obscure, memorat, quod & antea indicavit in Anatome uteri, quorumque alterum, cum uteri vasis continuum, vasa minora per placentam spargit, cum radicibus umbilicalis venæ, quæ adeo non immediate cum uteri vasis coherent, conjuncta. Quæ si ita sunt, dubitamus sane, an possint sic, ut Cl. *Noortwyk* superius in Anatome uteri dixit, pro venosis haberi, nisi sufficiat, ipsa tenerrimæ structuræ esse, & cum sinibus uteri continua, qui adeo ad arterias referri non debeant. Ubi porro ad strias orbiculares, in Anatome memoratas, pervenit, de musculo *Ruyfcbiano* exponit, eumque, hac sua de striis orbicularibus observatione, confirmari potius, quam dubium reddi, existimat, etsi vel non semper æque insignis inveniatur, vel eo fortassis robustiores fibræ sint, quo propius uterus a partu absit. Præter hæc notum est, vulgo sinus uteri gravidi omnibus in ore esse. Eos vero Cl. *Noortwyk* se in suo utero non vidisse, ait, & quæ magna oscula in eo apparebant, pro vasorum truncis habere malle. Cautus tamen, se contra gravissimos scriptores eos plane negare non velle, addidit. De membrana deinde, quæ a multis dicitur placentam, qua uterum respicit, obducere, ab aliis a natura esse negatur, duo
proposita

proposita deprehendimus: alterum, fuisse hanc membranam, ante *Ruyfcbium*, cum ab *Arantio*, tum ab *Hobkenio*, visam, alterum, eam non arte fieri, nullamque vim illud argumentum habere, quod, ex absentia hujus membranæ, in abortuum placenta, ducitur. Nam, quod, eam ex sanguine oriri, dicunt, qui in ejusmodi membranam quasi cogatur, Cl. Autor abortuum placentas, quibus sanguis coactus adhærebat, frigida aquæ, similes vero adultorum partuum calidæ, immisit, eamque membranam in his semper, in illis nunquam, invenit, cum tamen, si sanguinis coacti productum esset, in illis potius ob frigidam oriri debuisset. Dubitamus sane, an cogi sanguis cum a levi frigore, tum a simili calore, possit; ex sanguine vero æque ac gelatinosis reliquis nostris humoribus experti scimus agitatione, sub caloris etiam aliquo gradu, posse membranas nasci; quare & Ill. *Albino* credimus, affirmanti, qui tunicas intestinorum, e. g. per alvum excretas, se vidisse scripserint, a simili gelatinosa, ut sic dicamus, membrana, sæpe deceptos fuisse. Quæ si cum nostri Autoris experimentis comparamus, & recordamur, nos semper sanguinem placenta adhærentem, quasi in thrombos concretum invenisse, non improbable nobis esse videtur, si frigus sanguinem hunc cogeret, posse certe non membranam æqualem facere, calidam vero, aut tepidam tantum, agitatione simul accedente, jam concretam ita solvere debere, ut, cum tamen non totus solvatur, æqualem placenta superinductam membranam formet. Sed hæc tantum in mentem nobis veniebant, quando vim demonstrationis, ab Autore data, expendebamus, eumque, etiam cum abortus placenta, nunquam in tepida experimentum fecisse, mirahamur. Cum vero negare non posset, hanc membranam abortuum placentis deesse, ipsas per epigenesin oriri, imo plura per eandem in placenta vasa nasci, affirmare non dubitavit. Ubi optandum erat, ut, an aliqua, an nulla, ut videtur, inter quadrimestris & perfectæ placenta membranam differentia sit, adderet. Veri enim admodum simile est, si ipsa per epigenesin fiat, debere sensim fieri, & crassitiem quoque majorem acquirere. Recordamur autem, trimestris foetus placenta examinasse, in qua æque ac in trium & quinque septimanarum placenta,

placenta, nullum hujus membranz vestigium apparebat. Imo vero, si rem omnem propius intuemur, ut epigenesin in universum negare non volumus, certe, eam admitti posse, dubitamus, per quam produci, secundum Cl. *Noortwyk*, hæc placentæ membrana debeat. Quæ enim a nonnullis ponitur, epigenesis, per eam liberis partium extremitatibus continuo particula quædam apponuntur, ex quibus denique membrorum forma nascitur. Hic contra de parte agitur, inter duas, jam diu junctas, interponenda, ad quod sine dubio requiretur, ut prior nexus solvatur. Quod si etiam poneremus, fieri posse, si ille nexus per cellulosam substantiam formaretur, quis vero, vasa, crediderit, sine noxa solvi posse, per quæ nempe illum nexum fieri, nemo negare potest? Atque, si per hæc vasa, ut extra dubitationem videtur positum esse, sanguis a matre ad partum transit, ad quem usum natura post tertium mensem illam membranam, & cum hac, novum vasorum genus interponat? Has adeo dubitationes nostras amice voluimus Cl. Auctori exponere. Hanc de placentæ membrana disputationem sequuntur ea, quæ ad ipsum partum spectant, ejusque instabilem situm, deinde umbilici in placentam excentricam, ut appellat, insertionem, quæ & secundum nostras observationes fere perpetua est, & venæ umbilicalis, in funiculo ipso, ramos, etiam ab *Arantio* observatos. Hinc ad placentas conversus, vasorum in ejus tuberibus constitutionem, & lanuginem, qua singula vasa, in his tuberibus, obducuntur, a nemine memoratam fuisse monet, etsi *Roubaultus* & *Hobokenus* eam non plane ignorasse videntur; aninon involucro funis accrescere, chorion neutiquam, sed vasa umbilicalia, per breve spatium, sola spongiosa quasi substantia obducta, proferri; multos Auctores, qui allantoidem admiserint, urachum tamen umbilicum non excedere, falsos esse; septa funiculi umbilicalis primum a *Mauriceo*, aut ad summum ab *Riolano*, descripta, præter quos Auctores & nobis nullus notus est, qui de hac re aliquid memoriæ prodiderit; *Roubaulti* experimentum de funiculo inflato, & flatu, qui super placentam quoque progressus sit, docere, quam facile Auctores potuerint induci, ut urachum & allantoidem crederent; a nullo Auctore claris

ris verbis expressum esse, chorion in duas lamellas digredi, quarum altera concavam, altera convexam, placentæ superficiem obtegat, quod fortassis admitti potest, si ad verbum, & strictius adeo, Autores interpretamur; vasa in concava placentæ facie neque sub chorio, neque in eo, sed in cellulosa, chorio & amnio interposita, decurrere, aliaque minus notatu digna. In tertia tandem parte de Uracho & Allantoide disputatio sequitur. In eaque omnes Autores recensentur, prolato etiam eorum sermone, qui allantoidem affirmarunt. Disputatque Cl. Autor validis utique argumentis contra *Needhamum*, *Hobokenium*, alios, qui internam chorii laminam, eam ob causam, urinariam vocaverunt, quia non tam viderunt, (fatetur enim ad minimum *Needhamus*, se nunquam foetum, membranis suis inclusum, examinasse,) quam crediderunt potius, lotium non aliter, ac in equino foetu, inter hanc & amnion, effusum esse. Deinde contra *Listrium* dicit, qui, quod in monstri secunda, tertiam aliquam membranam, & inter hanc & amnion, semiunciam liquoris mucilaginosi invenit, sine sufficienti utique ratione, eo animum inclinavit, ut, hanc allantoidem esse, statueret. Fusius deinde *Halei* observationem examinat, eumque alteram amnii membranam pro allantoide habuisse, reliqua vero finxisse potius, quam clare vidisse, non invalidis argumentis probabile reddit, etsi aliqua videtur non sine præconceptæ opinionis quadam specie negare, quæ fatius fuisset in medio relinquere, aut etiam varia descriptionis *Haleana* loca ita interpretari, ut fere vis aliqua sensui verborum illata esse videatur. Non leve quidem nobis argumentum videtur, quo utitur Cl. *Noortwyk*, nullum fere ex iis, qui allantoidem posuerunt, de sede ejusdem, cum altero convenire. Multum tamen hujus argumenti robori videtur decedere, si cogitemus, omnes in hoc convenire, urinam inter chorion & amnion effundi, alios vero hoc simpliciter proposuisse, alios a prioribus probabiliter non visam membranam, quia vesica rupta erat, non tanquam vesicam, sed ut simplicem membranam, distinctius ita descripsisse, ut, inter eam & amnion, urinam effundi, dicerent, alios denique, eodem loco, vesicam positam esse, quæ urinam conti-

neat. Eaque sententia non adeo multum a prioribus differt, ut quasi pro nulla haberi observatio debeat. Nam, cum, se, dicant illi Autores, non ovum humanum ipsum examinasse, sed placentas, quis nescit, quam laceræ in his ut plurimum membranæ sint, quamque raro adeo accidere debeat, ut placenta examinari queat, quæ integram vesicam habeat, aut, si etiam habeat, in qua urachus inflari possit? Quod vero *Needhamus* e. g. allantoidem totum foetum ambire dixit, id, non negamus, ex sola conjectura additum fuisse, ex analogia cum brutis ducta. Sed hæc, non ut allantoidem probaremus, addenda putavimus, verum ut, tot dissectorum observationibus, non omnem adeo fidem recte denegari posse, & argumentum, quod a dissensu Autorum desumptum fuit, minus validum esse, evinceremus. Ut vero ad nostrum Autorem redeamus, is porro eorum quoque sententiam evertere studet, qui, foetum, si necesse sit, urinam in amnion, negant, deponere. Ultimoque loco de illo foetu dicit, quem Ill. *Albinus* in thesauris suis servat, & in quo, ut ipsi vidimus, sub placenta, vesica quædam conspicitur, in quam videtur funiculus aliquis, per umbilicalem progressus, terminari. Autor igitur, postquam hæc omnia exposuit, aliquot argumenta proponit, quibus evincat, hanc vesicam & funiculum, utut allantoidis & urachi suspicionem moveant, tamen ad has partes, tanquam perpetuas, inde ponendas neququam sufficere. Atque, ex his non difficile esse, putamus, quam utilem laborem Cl. *Noorwyk* suscepit, quamque accurate eum perfecit, intelligere; maxime, ubi & hoc addiderimus, jam fuisse hunc librum in linguam Gallicam conversum. Nobiscum autem omnes procul dubio optabunt, ut de Epigenesi & Vita etiam libros brevi in lucem emittat. Sed necesse est, de figuris aliqua dicamus, antequam hinc discedamus. Quatuor icones sunt, magno studio factæ, dirigente scilicet summo artifice *Wandelar*. Prima uterum, ita, ut supra dictum est, apertum, & vacuum, exhibet, sic, ut vasorum variæ magnitudinis aperturæ, & quæ circa orificium uteri observata fuerunt, cum crassitie uteri, appareant. Altera placentæ dorsum exhibet, ut ejus tubera, cum sulcis intercedentibus, sinus in lamella chorii ex-

terius,

terna, & alia, conspici possint. In tertia situs infantis cernitur, & in quarta *Halei* figuræ, ad allantoidem pertinentes, ex Aëris Anglicanis desumptæ, occurrunt; quibus ab Autore figuræ quatuor additæ sunt, septa funiculi umbilicalis exprimentes, & una, quæ ovarium & tubam, & in his eâ, de quibus in Anatomie uteri dictum est, repræsentat.

JOANNIS GEORGII FRICKII, JOAN. Fil. τῷ μακαρίῳ, A. M. ad Æd. S. S. Trinit. Ulm. Pastoris, & Gymnas. Visitatoris, itemque Societatis Teutonicæ Lipsiensis Sodalis, Commentatio de Druidis, Occidentalium populorum Philosophis, multo, quam antea, auctior ac emendatior. Accedunt Opuscula quedam rariora, historiam & antiquitates Druidarum illustrantia, itemque scriptorum de iisdem Catalogus. Recensuit, singula digessit, ac in lucem edidit, frater germanus, ALBERTUS FRICKIUS, A. M. V. D. M. Poes. P. P. & Biblioth. Adj. Ulmens. itemque Ampliss. Ordin. Philos. Lips. Assessor.

Ulmæ, apud Daniel. Bartholomæi & filium, 1744, 4.

Alph. 1 plag. 7.

Druides, Britannorum, Gallorum, & Germanorum, Philosophi, qui præterea juri dicundo præfuerunt, magistratuum ac sacerdotum muneribus olim sunt functi, atque eximia autoritate eminuerunt, non minore celebritate fulgent, quam quidem sapientes, quos Ægyptus, Chaldaea, Persia, India, Græcia, & Latium, antiquitus suspexit. Quare, cum in his percensendis, iisdemque ex merito collaudandis, plures occupentur; nemo certe vitio vertet viris doctis, & rerum antiquarum curiosis, si & illorum orum, instituta, vitæ rationem, prærogativas, ex remotissima antiquitate eruere, inque publicam lucem, quantum licet, proferre, annitantur. Ex illis in præsentis Opusculo defudavit Vir eruditissimus, *Jo. Georg. Frickius*, beatis cœlitibus paucis abhinc annis adscriptus, qui, quicquid de Druidibus vel apud antiquos, vel recentiores,

centiores, scriptores invenire potuit, sedulo collegit, multo cum judicio confligit, inque concinnum ordinem redegit, ut hinc ceteris, qui argumentum hoc occuparunt, palmam præripuisse non sine ratione videatur. Dolendum tantum, ipsum, præmaturo fato literis ereptum, non potuisse singula ad limam revocare; forsitan, quæ de muneribus ac prærogativis illorum nonnullis deesse videbuntur, ipse, si vixisset, fuisset adjecturus. Interim gratiæ sunt agendæ Viro Clarissimo, *Alb. Frickio*, per paterna & fraterna vestigia ad gloriam contendenti, qui tantum dedit pietati in fratrem, & publicæ utilitati, ut foetui, parente orbo, obstetricantes manus præbere voluerit. Commentatio hæc enata est ex Dissertatione, quæ in Ulmensium Gymnasio d. 8 Maji A. 1731 publico examini subjecta fuerat, quam, cum elogiis suis & comprobatione dignarentur viri eruditi, novis accessionibus locupletare, & auctiorem typis exscribendam dare, Autor constituit. Sed, illo inopinato fato functo, operam hanc in se suscepit frater, qui, quicquid in scriiniis fraternis reperit, id ipsum, justo ordine dispositum, prelo subjecit, Dedicacionem & Præfacionem operi præmittens.

Tractatio absolvitur duabus Partibus. Pars prior, quæ constituit Commentationem *Frickianam*, tribus constat Capitibus. Tractationi præmittuntur *Prolegomena*, in quibus de necessitate cognitionis antiquitatum patriarum Autor disserit, quas vero valde impeditas dicit, quod progenitores nostri non tam literis, quam armis, inclarescere contenderint, ut hinc aliena fide niti oporteat. Negat tamen, illorum, qui sunt extranei, scriptorum testimonia absque acriori judicio amplectenda, cum partim in

- Pag. 10. Germanos invidia sint ducti, partim ignorantia linguæ & rerum
 11. Germanicarum laborarint. Num carmina, quibus majores nostri heroum suorum egregia facinora decantarunt, in literas sint relata, Autor subdubitat. Nec dici potest, Romanos in scriptis, in quibus rerum, a Germanis fortiter gestarum, memoria conservabatur, ne scilicet in illorum, hostium suorum, laudes aliquid diceretur, sævisse, eademque aboluisse. Illud autem ab Romanis factum esse, præter alios scriptores, docet Cl. *Jo. Fiberb. Rau*
 11. 15. in eleganti Commentatione *de Ara Ubiorum*. Ex veteribus, qui

res Germanorum attigerunt, laudat *Jul. Cæsarem & Corn. Tacitum*, quorum fidem non uno argumento adstruit, qui, si quidem alibi lapsi fuerunt, non tam ex maligno animo & incuria peccarunt, quam quoniam certiora & rectiora habere non poterunt. Ex recentioribus multa laude prosequitur *Jac. Martini*, qui de religione & philosophia antiquorum Celtarum diligenter & curate sic commentatus, sibi que multo fuerit usui. Pag. 15-21. 21. 22.

Cap. I differit de *Druidarum numinibus precipuis, origine, antiquitate, & sedibus primis in Britannia, tum etiam in Gallia, Germaniaquo.* Nomen tulisse Druidas, existimat Auctor, non a *Dry*, voce Saxonica, quæ *magum* notat, nec a Germanica *drusbin*, quæ *dominum*, item *Deum*, designat, nec a Græca *δρῦς*, nec a *Dryio*, quem Gallia Regem fuisse comminiscuntur, nec ab Hibernico *Dru*, personam *Deo sacram* significante, nec denique a *true*, *fides*, *fidelitas*, sed ab antiquissima voce, *Britannis & Celtis olim usitata, Veru*, quæ *quercum* notat. Quæ derivatio ea de causa veritati propior esse videtur, quoniam Druides ex Britannia primum profecti, & præterea *quercetis* multum sunt delectati. Dicuntur porro *Dryside* *Ammiano Marcellino Hist. Lib. XV Cap. 9.* *Σεμῶθεοι* *Laertio Proæm. pag. 2.* ubi *Σεμῶθεον* legi vult *Galesius*, *Σεμῶθιδος* *Diodoro Siculo Lib. V fol. 308 edit. Rhodom.* quod nomen non ortum traxit a *Sarra*, sed a Græco *Σεμῶθιδος*, quod *Hesychius* per *δρῦς* reddit, *Bardi & Vates* *Straboni Geogr. Lib. IV fol. 302 edit. Almelov.* Druides apud Germanos & Belgas *Bardi* sunt dictitanti, & illorum magna fuit autoritas inter suos. In præliorum congressibus carminibus suos exstimulabant, fortium virorum facta hymnis suis prædicabant, morumque censes agebant. *Vates* adhuc nominantur, *Ammiano Eubages*, pro quo legi vult *Valerius Eubages*, nisi cum *Cluverio* pro *Eubages*, & corruptissimo *Ὀυάριος*, *Ὀυάριος*, sive *Vates*, sic legendum. *Senanes Martino* nominantur *de la relig. des Gaulois Tom. I pag. 177 seq. & Tom. II pag. 64*, quam appellationem traxit ex antiqua Inscriptione Parisiensi, eamque a Græco *σεμῶθς*, *venerabilis, sanctus, venerandus*, arcessit, & cum illa *σεμῶθεῶν* confert. Quem 29-35. autorem sectæ suæ habuerint, definiri nequit. Qui igitur vel *Samathen*, vel *Tuisconem*, vel *Druydem*, vel *Belenum*, vel *Fynnanum*,

- manum, vel *Istemonem*, vel *Sarronem*, citant, incomperta loquuntur; hoc tamen affirmandum est, ipsos antiquissimis jamdum temporibus floruisse, & iisdem fortasse, quibus primi sectarum philosophicarum conditores vixerunt, quod ex *Laertio* non obscure colligi potest. Hinc, quod nonnullis in mentem venit, fuisse propaginem aliquam *Pythagora*, a temporum ratione multum abludit. Primam sedem habuisse eos in Britannia, patet ex *Cesare de B. G. Lib. VI Cap. 13. Hasaeus*, eo ex Germania delatos fuisse, existimat *Diff. pag. 631*. Et quidem coluerunt *Monam* insulam, Britanniae adjacentem. Ex Britannia, quod idem *Cesar* testatur, in Galliam venerunt, licet hodiernorum Gallorum aliqui, invidentes gloriae Britannorum, *Britanniam minorem (la Bretagne)* intellectam velint. Hinc in Germaniam se contulerunt. Huic enim Philosophos & sacerdotes fuisse, licet Druidarum nomine non sint insigniti, ex *Tacito* intelligitur; adeoque eorum sententiam, qui illos Germanis abjudicant, refellit. *Cesar* hic *Tacito* opponendus non est, quia hic illum cognitione rerum Germanicarum multum superat.
- 43-45. Quo tempore vero inter Germanos eminere coeperint, incerto est. Vero admodum est consentaneum, *Cesaris* jamdum & superioribus temporibus inclutos existisse, licet Druidum nomine caruerint. Inde explicat Autor figuras Druidum & Druidistarum, aeri incisas, & ex *Martino* mutuo sumtas, quarum altera, ex aere fabrefacta, inter arandum in agro Narbonensi reperta, altera
- 47-50. Augustoduni, agri Burgundici urbe, est effusa. *Cap. II de Druidarum philosophia* Autor disserit. Philosophorum insigni titulo Druidas dignati sunt prisca, nec sine ratione, licet tales haberi nequeant sensu strictiori, sed latiore, quatenus Philosophia sumitur pro cognitione plurium veritatum bona frugis plenissimarum accuratiori, aequae cognitione vulgi rudiori multum discrepante. Quae tradiderunt, memorante *Cesare*, metri legibus adstricta, non scripto, sed memoriae, mandata voluerunt. Numi literis Graecis sint usi, est incertum; forte illud per glossema aliquod in textum *Cesaris* irrepfit. Symbolicam docendi rationem, perhibente *Laertio*, sunt sectati. Illorum doctrina versabatur circa Deum, quem existere persuasi erant. Falluntur igitur multum, qui *Gellius* & *Celsus* atheismi labem impingunt. Dei autem notitiam

nitiam ad ipsos inde a *Noacho*, ex cujus posteris fluxerunt, Pag. 57-
 dimanasse, est credibile, quos, quo propiores fonti fuerunt, eo 58.
 puriores ac sinceriores fuisse, dubio vix caret. Deum, credide-
 runt, esse spiritum immensum, rebus omnibus presentem, nec
 templi septis inclusum. Trinitatis notitiam habuisse, quod
Cluverius sibi & nonnulli alii persuaserunt, ab omni probabili 58-63.
 ratione abluat. Deum hominem & omnia produxisse, iis-
 demque per providentiam suam prospicere, propugnabant. Il-
 lum non externo aliquo simulacro expresserunt, sed pura men-
 te coluerunt, in qua simplicitate ad Sec. II usque a N. C. per-
 stiterunt, quo a Romanis bello petiti, vel cum ipsis commer-
 cii tractantes, ad Deorum fictitiorum, eorundemque imagini- 63-67.
 bus effigiarum, cultum sunt traducti, atque inde *πολυθεότης*
 inter Celas est inuenta. Animarum immortalitatem statuisse eos,
 testimoniis *Cæsaris de B. G. Lib. VI Cap. 14*, & *Ammiani Lib.*
XV Cap. 9, discimus, in quam sententiam ea de causa sunt
 ingressi, quo ad bella forent animosiores, metumque mortis
 abjicerent, & ad virtutem inflammarentur; quod ipsum etiam
 ex ritibus funebribus, quibus obsecundarunt, apparet. Vi- 67-69.
 tam porro post hunc rerum statum locum habituram esse cen-
 suerunt, quam animas justas in cælo, injustas apud inferos, for-
 tes in loco quodam gloriosissimo, æduros esse, confidebant. *Με-*
τεμψύχων docuisse, pervulgata fere est sententia, sed, ab illa
 alienos fuisse, iudicat Cl. Autor; animas quidem habuisse im-
 mortales & æternas, sed nec per animantium brutorum, ne-
 que per hominum, corpora transire, verum vitam vivere pro
 factorum ratione vel felicissimam, vel infelicissimam, nullo 69-72.
 tempore finiendam, quod *Pomponius Mela* non obscure innuisse
 videtur *Lib. III. Cap. 2*. Aliquid etiam de resurrectione corpo-
 rum suspicatos esse, coniecit Autor, ita ut, quemadmodum *Gel.*
Harenbergius in *Idea juris divini pag. 12* explicat, per illam 72, 73.
corporis subtilis e corpore crasso demortuo evolutionem cum ipsa
anima intellectam voluerint. Mundum a Deo productum esse,
 asseverarunt; quam doctrinam non demum per famam prædi-
 cati per oratores Christi, vel horum successores, Evangelii, quod
 censet *Dodds. Arnkiel de relig. Cimbr. gent. Tom. I pag. 89, 90*,
 sed per traditionem, inde ab antiquissimis temporibus a proge-
 nitoribus

- nitoribus suis ad se transmissam, acceperint. Probat hoc *ovi anguini* symbolum, in Druidarum mysteriis celebratissimum, de quo *Plinius Lib. XXIX Cap. 12*. Quæ doctrina de mundo, ex ovo prodeunte, veteribus decantata, orta fuisse videtur ex eo, quod *Moses* de incubatione Spiritus S. narrat *Gen. 1, 2*.
- Pag. 73-75. Qui num aliquando, quod *Strabo* de ipsis docet *Lib. IV*, per ignem, vel aquam, sit destruendus, anquirat Autor. Porro Astronomiæ operam dederunt. Dierum initia a noctibus ducebant, qui mos inde ab antiquissimis temporibus ad ipsos devenit. Lunam cultu divino prosequiebantur, ab ejusque aspectu fausta quævis derivabant, & quoties illa deficiebat, multa tristitia afficiebantur.
- 77-79. De doctrina morum, sed non in systema quoddam redacta, multa recte præceperunt, sed, leges scriptas habuisse, quod *Taillepiedio* in libri, *Histoire de l'etat & republicques des Druides, Part. I pag. 83* est visum, dici nequit. Forte præcepta morum, uti facta heroum suorum, carminibus sunt complexi, eaque suis memoriæ infigenda proposuerunt.
- 79-81. *Cap. III de Druidarum interitu* exponitur. In Britannia, regnante *Lucio*, qui Christiana sacra est amplexus, una cum paganismo disciplina & instituta Druidarum conciderunt, quod *Seculo a porta salute II* contigit. In Gallia *Augustus*, in urbe Romana *Tiberius*, illorum sacra prohibuerunt, penitus vero hæc sustulit *Claudius*. Quoniam autem pugna quædam videtur esse inter *Plinium Lib. XXX Cap. 4* & *Suetonium* in *Claudio Cap. 25*, quorum ille excidium ordinis hujus *Tiberio*, hic *Claudio*, attribuit, recensitis variis conciliandi rationibus, ita ipsos in concordiam redigit *Noster*, ut neglectam & pæne antiquatam legem *Tiberii Claudii* nova, eaque severa, prohibitione revocaverit, & adauxerit; forte etiam, quod de *Claudio* dicitur, de proscriptis sacrificiis humanis est accipiendum. Ex sequentium quippe temporum monumentis est perspicuum, multa vestigia superstitionis hujus passim per Gallias, imperium Romanum, & Germaniam, remansisse, usque dum tandem, luce doctrinæ salutaris magis magisque invalescente, illa radicitus fuerit extirpata. *Scholares erraticos*, quos appellabant, *Sec. XV* fuisse propaginem Druidarum, e Gallia quondam in Germaniam pulsorum, quod *Gesnerus* in *Mithridate polyglotto Cap. 2* autumavit, cum *Thomasio*
- de

de *Vagantibus Scholasticis* §. 121 seq. recte negat. Hæc sunt Pag. 83,
 præcipua momenta eruditæ hujus Commentationis, quæ singula 84.
 Pl. Reverendus Autor ita est executus, ut industriis ipsius, le-
 gitio varia, judicium acre, & sagacitas, res a memoria nostra re-
 motas e caligine sua producendi, undique eluceat. Dicitio, qua
 utitur, est tersa & nitida, plena tamen & dilucida.

*Pars II Opuscula varia integra, itemque ex aliis excer-
 pta, tum catalogum scriptorum de Druidis, complectitur, eum in
 finem adjecta, ut sic integra existeret rerum, ad historiam Drui-
 dum spectantium, collecto, &, quæ in Commentatione pro-
 lata sunt, confirmentur. Sufficiat, illa ordine nominasse. Pri-
 mum locum occupat Petri Lescaoperii, S. J. Theologia veterum
 Gallorum, in qua multa de Druidis erudite disceptantur, multa
 simul incerta proferuntur, v. c. de Druidum ortu, de Gallorum
 Diis, in quibus Autor fide Annii Viterbiensis, cui volupe fuit,
 aliis fucum facere, nititur, de partu virginis deiparæ, vel ex carmi-
 nibus Sibyllinis, vel extraordinaria quadam revelatione, Druidis
 cognito, & quæ his sunt similia. Secundus locus datur Cesaris 88-138.
 Egassii Bulei Historia veterum Academicarum Gallia Druidicarum,
 Tomo I Historia Universitatis Parisiensis præmissæ, in qua de
 Druidarum nominibus, origine, & numero, illorum Academiis &
 doctrina, religione & sacrificiis, legislatione denique & privile-
 giis eorundem, agitur. Tertio exhibentur quædam ex Ægidii 140-165.
 Bucherii Belgio Romano (edit. Leod. A. 1655, fol.) Lib. V Cap. 3.
 Dissertitur de veterum Belgarum Gallorumque sacerdotibus &
 sacrificiis, horum sacrificiis humanis, denique quæritur, an a
 Tiberio Claudioque Imperatoribus sublata; unde Druidæ no-
 men tulerint. Quarto sistitur Excerptum ex Pauli Merula Cosino- 165-184.
 graphia P. II Lib. III Cap. II pag. 310 edit. Amstelod. A. 1621. 185, 186.
 Quinto sequitur Jo. Petri Milleri de Druidum nomine conjecta-
 tio, ex Epistola familiari ad B. Jo. Georg. Frickium excerpta.
 Sexto leguntur Excerpta ex Martini Hamconii Frisia, seu de 186, 187.
 viris rebusque Frisia illustribus, (edit. Munst. Westphalor. A.
 1609, 4.) annotatiunculis illustrata per Jo. Georg. Frickium. Lib.
 II Lit. P. & Q. recententur Pontifices Frisiorum ethnici, seu
 præfecti Druidum. Coromodem imponit Catalogus Scriptorum 187-192.
 de Druidis, & rebus, ad antiquitates illorum pertinentibus, ma-
 ximum*

ximam partem collectus a B. Jo. Georg. Frickio, quem in ordinem digessit, & passim locupletavit, frater, Alb. Frickius. In illo nominantur scriptores, tum antiquiores, tum recentiores, qui vel res, ad Druidas spectantes, in scriptis suis attigerunt, vel de illis dedita opera sunt commentati.

AUGUSTA NUMISMATA, FIDE NUMORUM, Sigillorum, Historicorum, Chronologorum, Criticorumque, sic recusa, ut sua cujusque Romani Imperatoris facies accurate exprimat, & vita breviter narretur.

Misene, ex officina Lœwiana, 1744, 8.

Plag. 15½, Tabb. æn. 29.

Clarissimus hujus libri Editor, *Jo. Gottfr. Harius*, provincialis ad Albim Gymnasii longe meritissimus Conrector, pergratum facit non eruditis minus, quam studiosæ juventuti, hanc Numorum collectionem publici juris faciendo. Falluntur utique, ut ipse præclare monet in Dedicacione, vulgatissima historiarum compendia, quæ limosos in lacus ingurgitare se, quam a puris fontibus haurire, malunt. Fallit itidem magnus sæpenumero liber, qui, dum veteres Autores frivole insēctatur, magnas agit nugas, & confictis eventorum causis, robur inani sagina mentitur. Contra vero non dubium est, reconditæ doctrinæ & majoris certitudinis thesaurum esse numos, sine quibus multi scriptorum loci, multæ rerum hominumque imagines, multa temporum puncta, lente disputantur. Attamen & hi veteratoriis ingeniiis fuere subjecti, quorum fraudes sedulo detexit *Marquardus Gudius*. Inde usus sigillorum adjungi debet, quæ tabulis olim affigi solita sunt, donec *Ludovici Crassus* appendere cœpit, ad quæ magnificentissime adhibitum est inde a *Caroli M.* temporibus aurum, ætate *Leonis Isauri* cinnabaris, cera plerumque encausta, purpureisque literis superba. Nihilominus & hic falsarii, lucri studio ducti, XI præsertim ac XII Seculo, posteriorum ignorantiam circumvenerunt; cujus falsitatis exempla *Jo. Mich. Heinzeus* collegit. Excogitavit quidem artis publica-

publicarum hujusmodi literarum regulas *Mabillonius*, multum in tabulariis publicis versatus, sed eas admodum incertas, judice tam severiore *Bartholomæo Germonio*, quam æquiore *Jo. Guil. Hoffmanno*. Hinc neque omittendi sunt Historici, tum æquales, tum ex recentioribus accuratissimi illi, *Norifius, Pagius, Dodvellus, Scaliger, Petavius*. Qui postremi duamviri tam exquisitè calculos posuerunt, ut consensione utriusque sublata dubitatio, in dissensu potior esse ratio *Petaviana*, videretur. Tandem consulantur oportet Critici, qui ad circumspectè tractandum Historiæ studium plurimum solent conferre. Istis fundamentis nititur, qui coram est, libellus, quemque anno Seculæ nostræ decimo quinto *Gothanus* cudendorum numorum artifex, *Christianus Wermuthus*, publici primum fecit juris. Is Autor operis dici potest, partim quod Imperatorum imagines in argento & stanno semunciæ pondere expressit, partim quod Historiæ reconcinndæ clarissimis quibusdam viris suasor existit. Ipse fuit conatus, ultra viginti annos, singulas similitudines, quam accuratissime fieri potuit, exprimere. Adjutores vero consiliorum nihil intermiserunt, quo stâbilis esset ac firma operis fides, ut delectus gravium argumentorum fieret, ut tempus definiretur certius, ut grata denique brevitâs, non ad legendum summarium, sed ad lætandum, invitaret. Levavit istos labores aulæ Gothanæ felicitas, quæ Bibliothecam utique habet præstantissimam, & Museum numismatum penitus exquisitum. Non imminuit decus in principio facta mentio quatuor imperiorum. Quamvis enim receptam sententiam, pronus ad Judæorum hæreses, *Jo. Bodinus* impugnavit, neque pauci illum sequantur; communem tamen doctrinam, autoritate nixam *Danielis*, ab ejus impetu *Dresserus, Frankenbergerus, Pappus, Jo. Guil. Janus*, cumque his Editor noſter, defendit. Multo minus delenda sunt, quæ vocantur, symbola, nervosè plerumque subinde & præcisè dicta, vel ab ipsis Imperatoribus, vel ab enarratoribus vitarum, vel ab aliis saltem antiquis. Illa quidem *Ætymologica Nic. Reusnerus & Matthias Borbonius* pro virili excusserunt jam ante, *Enoch autem Suantenius, Lubecensis*, discipulis argumentum exercendæ publicæ eloquentiæ suppeditavit.

Sed

Sed opusculum, ne extra oleas vagemur, *Wermathi* cum non nisi paucis amicorum manibus tereretur; summorum virorum persuasionibus ductus, de nova editione cogitavit Conf. *Jo. Frid. Fleuterus*. Emendatorem & curatorem vero illius operæ adhibuit *Cl. Hartum*. Nos denique nihil nobis superesse videmus, quam ut specimen ejusmodi descriptionum addamus. Præbeat igitur illud, cujus mors Germanis tot causas luctus attulit, *Carolus VI*:

A. CCXV.

Caput laureatum.

C. *Carolus VI Romanæ imperii
Semper Augustus, Hispaniæ, Hungariæ, Bobemiæ, Rex.*

B. *Natus d. 1 Octobris 1685.*

*Patre Leopoldo, Imperatore,
Matre Eleonora Magdalena Theresia, Palatina,
Regnum Hispaniæ,*

*Quod ab A. 1703 ad 1710 tenuerat,
Philippo V, Duci Audegavensi,
d. 30 April. 1725 concessit
Coronatus*

Imperator Romanus d. 22 Dec. 1711

Rex Hungariæ d. 22 Maji 1711

Bobemiæ d. 5 Sept. 1723

Connubio

Elisabethæ Christianæ,

Guelpberbytanae Duci,

d. 1 August. 1708 junctus est.

Tam armis

*Barcinonæ, Tamesvari, Petrovarandini, & Belgradi, usus,
quam pace*

*Rastladensi 1714 & Passarovicensi 1718
inclusus*

Obiit d. 20 Octobris 1740,

Imperavit annos 22 mens. 10

E. *Constantia & Fortitudinae.*

Studio totum illud pensum adjunximus, ne notas quidem, literis designatas, omittentes, ut ratio totius instituti tanto magis innotescat. Indicant vero inter notas A. antica numi in parte capitis ornatum, C. capiti adscripta nomina honorum, B. breviter in postica narratam vitam, E. extrinsecus ascriptum in Numisma symbolum.

* * *

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Junii Anno MDCCXLV.

Pars II.

HISTOIRE GENERALE DES AUTEURS SACRES
& Ecclesiastiques, &c.

hoc est,

*HISTORIA GENERALIS AUTORUM SACRO-
rum & ecclesiasticorum, continens eorum vitas, cata-
logum, examen criticum, judicium, chronologiam,
analysin & recensionem variarum editionum, operum
eorundem, &c. Autore R. P. REMIGIO CEIL-
LIERIO, Benedictino.*

Tomus X.

Parisii, apud Paulum du Mesnil, 1742, 4 maj.

Alph. 4 plag. 3.

Præfens *Volumen* utilissimi doctissimique Operis adhuc de-
currit in enarrandis Scriptoribus ecclesiasticis, qui Secu-
lum IV doctrina & scriptis illustrarunt, & haud exiguam
partem Seculi V vivendo sunt emensi. Absolvitur *Capitibus*
XXV. Caput I est de *Ruffino*, Aquilejensi. *Articulus I* enarrat vi-
tam ipsius. Non is Aquilejæ, sed Concordiæ, oppido Italiæ, circa
A. 346 in lucem est editus. Innutritus licet doctrinis Christia-
næ religionis, Baptismum tamen pro more illius ævi in serius tem-
pus anni 371 rejecit. Desiderio *Hieronymi*, quocum arctissimam
amicitiam constituerat, propius videndi, iter in Orientem est
U u molitus,

molitus, ac in Ægypto per aliquod tempus apud monachos hæsit, multa ab Arianis perpeſſus, tandem in locum aliquem deſertum Palæſtinæ eſt relegatus, ſed liberatus a *Melania*, cum illa A. 377 Hieroſolymam contendit, ibique in monte olivei monaſterium aliquod condidit, ad quod plures undique confluxerunt, quorum vitam ſecundum regulam *Baſilii* eſt moderatus. Ibi *Hieronymus* ipſum inviſerat, ac amicitiam uterque renovaverant, ſed poſt animis ſunt ſejuncti, ſeque mutuis ſcriptis laceſſiverunt. A. 397 iter Romam verſus ſuſcipiebat, inde Aquilejam rediit, mortuus in Sicilia A. 410. *Articulo II* de ſcriptis ipſius, hujusque §. 1 de ipſius *converſionibus Latinis*, agitur. Huc ſpeſtant *Homilia Origenis in Geneſin*, quas Latine loquentes fecit, hac uſus libertate, ut, quæ deeſſe videbantur, adjecerit; *VII Libri Belli Judaici*, a *Joſepho* conſignati, quam verſionem tamen alii tribuunt *Hieronymo*, ſed *Mabillonius Itin. Ital. pag. 12* notat, ſe in Bibliotheca *Ambroſiana* Mediolanenſi Codicem aliquem MStum, non longe a morte *Ruffini* exaratum, inveniſſe, qui nomen illius prætulit; *Recognitiones* porro *Clementis*, *Apologeticam S. Pampbili* in gratiam *Origenis*, *Origenis* libri *de Principiis*, *Sermones* aliquot *Gregorii Nazianzeni*, *Regule Baſilii*, vel potius illarum aliquot compendium. Inde §. 3 de *Hiſtoria eccleſiaſtica* diſſeritur. *Eufebium* ſcilicet in linguam Latinam converſit, eundemque inde ab anno 20 *Conſtantini* uſque ad mortem *Theodoſii Magni*, A. 395, continuavit. Agitur porro §. 4 de *Vitis Patrum*, in quibus ipſi *Petronius* auxiliatrices manus præbuiſſe videtur; §. 5 de *Explicationibus benedictionis filiorum Jacobi*, quas circa A. 409 foras dediſſe cenſetur; §. 6 de *Commentariis in Prophetas Hoſeam, Joel, Amos, & Pſalmos*, quos tamen ipſus non eſſe, ex diverſitate ſtili, ac rebus, in illis occurrentibus, oſtenditur. *Articulus IV* declarat doctrinam ejus de rebus, ad fidem ſpeſtantibus. De cetero fuit ex doctiſſimis ſeculi ſui hominibus, ſcientia rerum & humanarum & divinarum inſtructiſſimus, qui a plurimis oraculi inſtar de graviffimis argumentis conſultus eſt. Eloquentia non fuit deſtitutus; ſtilus ejus, licet ſit ſuccinctus, elegantia tamen non caret. In factis recenſendis non ſemper uſus eſt probæ notæ monumentis, multo-
rum

rum præterea indignationem incurrit, quod haud pauca loca ex *Eusebio* extrusit, in eorundemque vicem alia intrusit. *Caput II de Palladio*, Episcopo Hellenopolitano in Bithynia, & Confessore, exponit. In vitam hanc ingressus est ille circa A. 367, monachorum ordini se adscribi passus A. 386, Episcopus Helenopoli factus circa A. 400, &, quoniam a partibus *Chrysofolomi* stabat, ab ipsius adversariis multa perpeffus, ac munere suo exurus, post Episcopus Asponæ designatus, quod in annum 417 incidisse videtur. A. 431 in vivis esse defuisse eum, a vero alienum non est. Scripsit *Historiam Lausiacam*, a *Lauso*, præfecto ærarii *Theodosii* junioris, nuncupatam, cui illam inscripsit. Est hic ab illo, qui vitam *Chrysofolomi* consignavit, distinctus, quod non uno argumento Autor probatum dedit. *Caput III de Chromatio*, Episcopo Aquilejensi, & Confessore, agit, quem viris doctrina & sanctitate illustribus accensent *Hieronymus* & *Ruffinus*. Presbyter Aquilejensis est factus circa A. 381, Episcopus sub finem anni 388, mortuus circa A. 407, ex aliorum opinione A. 414. Scripta ejus in Bibliotheca Patrum habentur. *Capite IV de Joanne*, Episcopo Hierosolymitano, differitur. Juvenis cucullam induit. Ab Arianismi labe ipsum haud immunem fuisse, scribit *Hieronymus*, quocum, quamdiu Hierosolymis versabatur, amicitiam coluit, post litibus cum ipso implicitus. Episcopus Hierosolymitanus est creatus A. 386, diem supremum obiit A. 417 d. 10 Jun. *Caput V* res persequitur *Pammachii*, senatoris Romani, vitæ sanctitate insignis, literis, ad *Hieronymum* datis, clari, rebus humanis exempti A. 410. *Caput VI de Innocentio*, Papa, exponit. Sedi Romanæ is admotus est A. 402, vitæ finem fecit A. 417 d. 12 Mart. Ex Epistolis ejus potissima hic momenta excerpuntur. *Caput VII* de Papa *Zosimo* commemorat. Fuit successor *Innocentii*, non *Bonifacii*, quod *Theodoretus* vult. Græcus fuit gente, electus A. 417 d. 18 Mart. *Caput VIII* dicatum est *Hieronymo*, Presbytero & doctori ecclésiæ. Stridonensis fuit ortu, natus circa A. 331. Romæ in literis elegantioribus præceptorem est nactus *Donatum*, *Cicerone* & *Plauto* impense delectatus. Romæ sacro baptismatis fonte est ablutus, sedente *Liberio*. Post itineri se dedit, & longe maximam vitæ suæ partem in Palæ-

Aina exegit. Vivis senex admodum est exemptus A. 420 d. 30
 Sept. ipsiusque corpus prope monasterium Bethlehemi est hu-
 matum. *Art. II-VI* disserit de ipsius scriptis, ex iisdemque no-
 tati digniora depromit. *Art. VIII* sententiam ejus de gravissi-
 mis religionis Christianæ dogmatibus explanat. *Art. IX* exhibet
 judicia, de scriptis *Hieronymi* lata, recensens pariter diversas
 Operum ipsius editiones. Præstantissimam omnium habet illam,
 quam debemus industria *Jo. Martianai*, fanulitii Benedictini
 sodalis, qui scripta *Hieronymi* cum pluribus Codicibus MS-
 tis contulit, libris etiam, adhuc neglectis, meliorem vultum induit.
 Luci est data Parisiis ab A. 1693 ad 1706 *quinque Vol.* Secuta est
Veronensis, impressa A. 1738 studio *Vallarfi & Maffai*, correctâ
 tum ex ingenio, tum ad fidem Codicum MS-
 torum, sed emenda-
 tiones, judice *Ceillierio*, maxima ex parte meris nituntur conje-
 cturis, quarum multæ sint aperte falsæ. Textus multis mendis
 typographicis scater, multa denique inutilia in illa continentur.
Capite IX de quibusdam scriptoribus Syriacis disseritur. Ex his,
 & quidem discipulis *Ephremi*, nominat Autor *Isaacum* quendam,
 non confundendum cum *Isaaco*, Presbytero Antiocheno. Illi *Asse-
 manus* tribuit librum *de fide sanctæ Trinitatis, & incarnatione
 Domini*. *Balaus* eadem fere ætate, qua *Ephrem*, in flore fuit. *Ze-
 nobius Gazireus*, ab insula Gazira, in qua natus, appellatus, Dia-
 conus fuit Edessenus. *Absamius*, nepos *Ephremi* ex sorore, Pres-
 byter ecclesiæ Edessenæ, celebris fuit circa A. 400. *Gregorius*,
 Abbas monasterii cujusdam in Palæstina, clarus fuit sub finem Se-
 culi IV, quem plurimi fecit *Epiphanius*. Palæstina relicta, in Cy-
 prum demigravit, ac monasterio cuidam est præfectus. *Mara-
 thas*, Episcopus Tagritanus in Mesopotamia, doctrina & miraculis
 inclurus habetur. *Caput X* de *Bonifacio* Papa & Confessore me-
 morat. In locum *Zosimi* d. 29 Dec. A. 418 est electus, mortuus
 sub finem A. 422. *Cap. XI* de *Attico*, Archiepiscopo Constantino-
 politano, agit. Hic, *Sebaste* in Arabia oriundus, a pueritia insti-
 tutis monasticis fuit adstrictus, primum implicitus erroribus
Macedonii, quos tamen postea missos fecit. *Chrysislomo* male
 cupiit, imo sunt, qui affirmant, ipsum se ducem præbuisse
 illis, qui conspirationem contra illum iniverant. Episcopus
 Constan-

Constantinopolitanus est constitutus A. 406, qua de re graves motus in urbe sunt excitati. Decessit A. 425 d. 10 Octobr. *Cap. XII de Theodoro Mopsuestano* memorat. Antiochiæ, uti creditur, parentibus nobiles & locupletibus procreatus, liberales artes & Philosophiam, præceptore *Libanio*, una cum *Chrysofomo*, itudiorum socio, sedulo tractavit. Circa A. 383 Presbyter Antiochiæ, & A. 392 Episcopus Mopsuestæ, est creatus. Profligandis erroribus in Oriente intentus fuit maxime, post ipse multorum errorum circa personam Christi & labem originariam est postulatus, mortuus A. 428. *Cap. XIII* res explicat *Synesii*, Ptolemaidis in Libya Episcopi. Cyrenen, metropolim Libyæ, patriam agnovit. Eloquentiæ & Philosophiæ laude adeo floruit, ut multorum invidiam sibi conflaverit. Episcopi dignitas in ipsum est collata A. 410. Mors ejus A. 430 contigisse videtur. Scriptis, quæ ætatem tulerunt, pluribus, aliis deperditis, nobilis habetur. *Caput XIV* dicatum est *Gaudenzio*, Episcopo Brixienti. Multa sunt, quæ nobis persuadent, ipsum Brixie natum fuisse, quem cives, cum in Oriente versaretur, inscium licet & invitum concordibus suffragiis sacrorum antistitem dixerunt. De anno ejus emortuuli nihil certi definiri potest, videtur tamen adhuc A. 410 in vivis fuisse. *Cap. XV de Panodoro & Anniano*, monachis Ægyptiis, exponit, quorum uterque scriptis nonnullis chronologicis & historicis celebritatem est natus. *Cap. XVI de Bachiaro* docet. Fuit Britannus natione, Philosophus & Mathematicus insignis, quem nonnulli Episcopum faciunt, sed absque solida ratione. *Caput XVII Paulino*, Senatori & Consyli Romano, post Episcopo Nolano, inscriptum est. Burdigalæ illustri gente fuit prognatus, juvenis præceptorem habuit *Ausonium*, sub ejusque auspiciis profecit plurimum. Ad consulariæ apicem florente ætate ascendit, sed post se totum studiis sacris dedit, ac vitæ monasticæ jugum subiit. A. 393 Ecclesiæ Barcinonensis Presbyter est electus, sed sequente anno munere se suo abdicavit, ac, relicta Hispania, in Italiam demigravit, Episcopus Nolanus designatus A. 409, fato functus A. 431. *Art. II IV* agit Autor de ipsius Epistolis, Carminibus, itemque scriptis perditis ac supposititiis. *Art. VI* exhibentur judicia de scriptis *Paulini*, a præstantissimis quibus-

que viris pronuntiata. *Cap. XVIII Sedulium, Presbyterum & Poetam Christianum, commemorat.* Juvenis operæ multum navavit literis, quæ ab humanitate nomen sunt sortitæ, post se totum ad sacrarum literarum studium transevit, factus Presbyter, quem nonnulli titulo Episcopi insigniunt. *Cap. XIX res Sulpicii Severi tradit.* Ortum traxit ex Aquitania, familia illustri editus, qui præterea per conjugem ingentes acquisiverat opes, quas postea ecclesiæ ita legavit, ut annuos sibi redditus tantum servaret. *Martini Turonensis sanctitatem adeo demirabatur, ut se ipsi totum regendum committeret, Presbyter nominatus circa A. 413.* *Historia ecclesiastica, Vita Martini, ac diversis Epistolis, nomen suum ad posteritatem transmisit. Cap. XX* profequitur Concilia, hoc Seculo celebrata: *Hipponense A. 393, Adrametinum A. 394.* *Art. II* disserit de *Constantinopolitano*, pariter A. 394 instituto; *Art. III* de *Carthaginiensibus*, A. 397 & 398 convocatis. *Cap. XXII* de *Alexandrino, Cyprio, & Constantinopolitano*, agit, quorum illud A. 399, vel, quod aliis placet, A. 401, in causa *Origenis*, istud A. 399 pariter propter *Origenem*, hoc eodem anno, & eadem de causa, est coactum. *Cap. XXIII* de *Taurinensi & Toletano* disserit. Tempus, quo prius habitum, non omnino constat, posterius celebratum A. 400, in quo de erroribus *Priscillianistarum*, & disciplinæ ecclesiasticæ instauratione, est actum. *Cap. XXIV Constantinopolitanum & Ephesinum* persequitur. Prius convocatum A. 400, in quo *Eusebius*, Valentinopolitanus Episcopus, *Antoninum*, Præsulem Ephesinum, graviorum criminum accusavit, posterius A. 401. Ultimum est *Caput XXV de Conciliabulo*, in suburbio *Chalcedonis*, cui nomen a quercu erat, coacto A. 403, in quo artibus *Theophili Alexandrini Joannes Chrysostronus* condemnatus, ac munere suo est exutus. Index præcipuarum rerum huic etiam, ut prioribus, *Volumini* subjungitur.

F. JOSEPHI AUGUSTINI ORSI, ORDINIS Prædicatorum, sacre Indicis Congregationi a Secretis, de Romani Pontificis in Synodos Oecumenicas, & earum Canones, potestate liber. Accedit Dissertatio, qua Ecclesiasticæ Monarchiæ forma explicatur.

Partes II.

Partes II.

Romæ, typis Sacræ Congregationis de Propaganda Fide, 1740, 4.
P. I Alph. 2 plag. 4, P. II Alph. 2 plag. 2.

Habes hic, Lector, Operis continuationem, quod S. Rev. Autor *J. B. Bossuet*, Episcopo Meldensi, opponere, ex usu Ecclesiæ Romanæ exultimavit. De Romani Pontificis autoritate in utraque hac *Parte* commentari pergit. Exhibet in hoc Opere *Libros V, VI, & VII*, quibus ea, quæ Meldensis Episcopus *Libro nono* ac *decimo* de Concilio Constantiensi & Basileensi, ac de Conciliorum Oecumenicorum potestate, ad *Caput secundum Gallicanæ Declarationis* exposuit, statuit examinare & refellere. Opus consecravit Pontifici Maximo *Benedicto XIV*, ejusque laudes illustrissimas nitide concelebravit, & summam simul Voluminis indicavit, quam in Præfatione copiosius edisseruit ac explanavit. Prædicat merito amplissima Præfulis summi in literas ac literatos merita ac patrocinia, hisce potissimum usus verbis: *Quotusquisque est hominum eruditorum, qui cum Te aut privatam, aut Præsulem, aut Cardinalem, cognorit, non statim senserit, nihil Tibi aut potius, aut sanctius, esse, quam eos & colere, & venerari, & maximis beneficiis augere, qui in literis multum opera studique consumserint?* De argumento Operis sic habe. Anquirunt Galli, an tanta sit Romani Pontificis, tamque constans, in dijudicandis fidei rebus autoritas, ut ipse nunquam deficere possit a veritate; an idem Pontifex potestati generalium Conciliorum obnoxius sit; an eorum legibus ipse queat constringi atque obligari. Galli negando respondent ad quæstionem primam, & agentem de duabus reliquis quæstionibus sententiam propugnant, appellantes potissimum Synodum Constantientem, ut opinionis suæ præsidium effulgeat & munimentum. Itali e contrario in omnia eunt alia. Noster de illis ita: *Sed quid ego de hac hominum impiorum colluvie loquor, qui a Jansenio stare non dubitant? Bossuetus succincte: Nullus hominum, stante quidem Constantiensi Concilio, est in fide falli nescius. Atqui demonstravimus, Constantiense Concilium, nullo unquam Ecclesiæ Decreto labefactatum, immo tanta Sedis Apostolica, tanta Ecclesiæ universa, veneratione susceptum, in-*
vidis

visâ autoritate stare debere. Ergo certa & invicta autoritate constat, unius Ecclesie sive collecte, sive dispersae, sed tamen consentientis, sententiam esse infallibilem. Quid Nolter ad hæc? Admonet ipse, plerosque & ex Italia, & ex aliis Romano-Catholici orbis partibus, Theologos jam inde a multo tempore diligentem navasse operam, ut, quænam esset Synodi Constantiensis, quantum ad priores Sessiones attinet, autoritas, quæ vis & qui sensus Decretorum, inquirerent, ac in lumine collocare tentarent. Eos, qui ante Schelstratenum floruerunt, meris conjectationibus indulgisse, arbitratur, quippe quibus haud alia Synodi acta fuerint ad manus, ac ea, quæ Basileenses in compendium, seu epitomen, fraude mala contraxissent. Addit hoc porro: Ei, qui Basileensi Conciliabulo interfuerunt, amplam fusamque Actorum Constantiensium Collectionem publicam tibi invidentes, ea tantummodo vulgari curarunt, quæ aut ab eorum rationibus hæud omnino aliena, aut etiam sibi aliquo esse posse præsidio, putaverunt. Sed Emmanuel Schelstratus, vir summo fide atque integritate, non sine numine ac singulari providentia, feliciter successu in hoc genere argumenti versatus est. Ille, quæ erat assiduitate ac diligentia, e Vaticanis Codicibus anecdotæ quadam in lucem protulit, quibus tum omnis Constantiensium Decretorum vis eversa atque labefactata est, cum eam vel maxime assertam & confirmatum solenni illa sua Declaratione Gallicani Episcopi voluerunt. Ita factum, ut, quosquos deinceps secundam Declarationis Propositionem defendere libris editis studuerunt, in id potissimum incubuerint, ut Vaticanis Actis fidem omnem atque autoritatem adimerent. Nam, ut Ludovicum Maimburgium, Ill. Bossuetium, Natalem Alexandrum, aliosque multos, præteream, quorum in hoc genere argumenti versata industria est, Antonius Araldus, vir acri ferocique ingenio, cum aquo animo ferre non posset, ut, quæ minus ipse probabat, Vaticanorum Codicum autoritate confirmarentur, ad perscribendam Dissertationem eam adjecit animum, quæ post illius obitum lucem adspexit, quaque Schelstratum modo contortis argumentationibus, modo atrocissimis contumeliis, exagitavit. Araldus enim fuit Autor libri illius anonymi, qui A. 1711 in

in lucem editus fuit hoc titulo: *Eclairciffemens fur l' autorité des Conciles generaux & des Papes, ou Explication du vrai fens de trois decrets des Seffions IV & V du Concile general de Conftance &c. contre la Differtation de Mr. de Schelstrate* - - . Certe *Jacobo Lenfant* statim fuboluit, *Arnaldum* fcripti hujus fuiſſe autorem. Vide ejus Praefationem ad *Historiam Concilii Conftantiensis n. XVI*. Cum Rever. *Orſius* Differtationem *Arnaldi* per otium legeret, eam tanta vi, tantoque orationis artificio, elaboratam animadvertit, ut animus, initio percuffus, vix reperiret, quæ ſibi eſſet ad ſolide vindicandum ab invidia *Schelstratum* via munienda. Poſtea autem omnes partes atque ſingula membra conſideravit, rationeſque ſtudioſius expendit. Quo factò credidit, eloquentiam, a veritate deſertam, plurimum obefſe plerumque, prodeſſe nunquam. Licet vero ipſe ſe *Boſſuetò* uni refellendo dedidiſſet, ſtatuit tamen inter hæc, ea quoque *Arnaldi* argumenta diſſolvere, quibus magnum quoddam robur inefſe, incauti lectores, quæ ipſius ſunt verba, ſuſpicari facile poruiſſent. Illud autem ſibi maxime lætandum exiſtimat, quod *Hermannus von der Hurd*, in conſulendis veteribus monumentis diligens inprimis & accuratus, Acta Conſtantiensia poſt perluftratos Mſtos Codices, qui in pluteis Germaniæ Bibliothecarum deliteſcebant, haud exiguo Reip. literariæ bono commodoque vulgaverit. Nam, cum ejus ampliffimam collectionem Autor ſedulo dataque opera pervolviſſet, & cum Vaticanis illis Fragmentis, a *Schelstrato* editis, contuliſſet, comperit ipſe, ita omnia inter ſe cohærere atque congruere, ut nihil poſſit videri atque excogitari ſimilius. Quocirca non amplius miratus fuit, quod *Hermannus von der Hurd* ipſe tum Romani Theologi ſtudia vehementer probavit, tum, ſua intereſſe, putavit, Anecdota illa Vaticana ſibi adoptare, atque in Collectionem ſuam recipere, tum iis etiam inſiſtere, ubi ex recens editis monumentis hiftoriam rerum, in Concilio Conſtantiensii geſtarum, contexit. Nec meliora monumenta, quam quæ *Emanuel Schelſtratus* e Vaticanis, & *Hermannus von der Hurd* e Codicibus Germaniæ, edidit, nanciſci potuit *Jacobus Lenfantius*, qui novam Synodi Con-

stantiensis historiam innotuit fuit. Hæc monumenta, Autor, sibi magno usui fuisse, fatetur ingenue, & ea passim integra in suam hanc lucubrationem transtulit. Id vero *Lenfantio* vertit vitio, quod hæc acta illa Vaticana dimisit intacta, & nihilo minus post exactam suam historiam ad Vaticanos & Germanicos Codices, in *Antonii Arnaldi* Dissertationem bono quodam fato se incidisse commemoravit, & huic in exitu operis pollicem pressit. Ex eo accidit, ut *Lenfantio* tribuerit *heretici hominis ingenium subdolum, inconstans, & varium*. Et quid multa? Noster in eo est, ut fidem & auctoritatem decretis Constantiensibus adimat, Acta Vaticana vindicet, & ostendat, *Joannem XXIII*, licet dubium Pontificem, indigne tulisse, ac vehementer relictum esse, quod ejusmodi decreta, quæ Romanæ Ecclesiæ alicui possent esse incommodo, fuerint sancita. Addit, purpuratos quoque Patres, qui, discedente *Joanne*, Constantiæ subsisterant, aut eo fuerant reversi, decretorum illorum promulgationi omni ope summoque studio & conatu intercessisse. Ex Fragmentis *Sebelstratiani*, ac aliis scriptoribus, suppari ætate conspicuis, constare pronuntiat, *Franciscum* Cardinalem *Zabellam*, Episcopum Florentinum, totius utique sacri senatus consilio, cum Nationum decreta Sessione 4 promulgaret, verba illa Articuli secundi: *ad reformationem in capite & in membris*, silentio præterisse; ac Sessione 5 lectum quidem eundem Articulum, iis etiam additis verbis, fuisse, sed rursus, obstantibus & intercedentibus iisdem Eminentissimis Patribus, indigne quippe ferentibus, rem tantam sine matura deliberatione, non adhibito solenni & canonico examine, ac despecto Romanæ Ecclesiæ senatu, a solis quatuor Nationibus, unius *Gerfons* tumultuaria oratione inflammatis, præter aliorum Conciliorum morem, temere definiri. Adde, eapropter neque *Martini V*, Acta Constantiensis Synodi Apostolica auctoritate confirmantis, iudicio Decreta illarum Sessionum convaluisse, cum suffragium Pontificiæ confirmationis ad ea solum *Martinus* adhibuerit, quæ conciliariter gesta fuissent ac sancita; *cujusmodi profecto multis de causis haberi non poterant, quæ in duabus illis Sessionibus decreta fuerant. Quare, quicquid horum attigerint Adversarii,*

ulcus

utrus erit; ita male instituta ratio exitum reperire non poteris. Quod enim ad Basileensem Synodum provocant, quam veluti legitimam & acumenicam in pluribus ejus Sessionibus, in quibus Constantiensia decreta & inculcata, & laudata, & firmata sunt, & habendum esse, & ab Eugenio IV reapse habitam & confirmatam fuisse, jactitant; na illi mala ac desperata causa pessimum patrocinium arcessunt. Cum enim Basileenses, iis freti decretis, pestilentissimas turbas in Ecclesia excitarint, & nefaria schismata invexerint, & in Romani Pontificis Monarchiam divinitus constitutam debacchati sint; hoc certe eorum exemplo ac funesto experimento tum primum compertum fuit, quantum ex illis Christiana Reipublica exitium impenderet. Neque vero quidquam a veritate magis alienum dici posse crediderim, quam Eugenium IV, Pontificem talem ac tantum, scientem volentemque, Basileensibus accessisse, quos norat jura ac privilegia, quibus donata a Christo sedes Apostolica fuerat, tollere, funditusque delere, instituisse. Ille, quamdiu sibi Romana Ecclesia auctoritatem defendere integrum fuit, sic acriter & vehementer contra improborum hominum manum certavit, ut, si quisquam in eo munere fortis est visus, ille certe meo judicio fuerit. Sed, ubi confessus Basileensium, Principum laicorum favore elatus, atque auxilio fretus, extrema omnia minari cœperat, ille, veritus, ne rursum Ecclesia in factiones discinderetur, atque una nefarium schisma oriretur, quod perpaucis ante annis singulari Numinis providentia excisum erat, vi adactus atque compulsus, cum & animi & corporis aegritudine conflictaretur, ancipiteo nescio quas Epistolas dedit, quibus Apostolica dignitatis fastigium, uni Deo subditum, Concilio quodammodo subjecisse, prima fronte videri potuit. Verum non ex literis, quas ille coactus ad Synodum miserit, sed ex iis, quas & antea libens volensque scripserit, ac deinceps exaraverit, & ex iis, que fortiter gesserit, ut a latrocinialis Synodi injuriis & contumeliis summam sedis Apostolica auctoritatem vindicaret, repetenda Eugenii sententia est. Et post pauca: Sed, ne solus in sua causa pugnare Pontifex videretur, Florentina Synodi, cujus frustra a quibusdam acumenica dignitas & auctoritas sollicitatur, subsidium &

- Latinorum & Græcorum Patrum ad tuendam Sedis Apostolica Monarchiam, ejusque potissima jura & insigniores prerogativas, conspiratio & unanimis consensus accessit.* Hæc Autor. Ipse ubique hæc fecus ac in subnexa Operi Dissertatione evincere laborat, tantam esse, tamque eximiam, Romani Pontificis auctoritatem, ut obnoxius non sit Canonibus & institutis Conciliorum, tametsi, Canonum custodem ac defensorem se esse, jure quodam suo gloriatur. Persuadere lectori idem contendit, tum demum ipsa Synodorum œcumenicarum dictata & definita in arcem summæ auctoritatis invadere, cum Sedis Apostolicæ judicio, fallere & falli nescio, solenniter confirmantur. Idem pronuntiat, Constantiensis Synodi decreta aut ipsa ex se merito Romanis in hoc argumento suspecta esse, aut ea ipsis suspecta per Basileensem Synodum Gallosque Theologos reddi. Contendit porro, hæc verba: *ad reformationem generalem Ecclesia Dei in capite & membris*, a decreto primo Sessionis quartæ abesse debere. Certum est, hoc judice, ea verba in pluribus atque optimæ notæ & indubitæ fidei MStis Codicibus non legi. Addit, ante quartam Sessionem magna tum generatim de Synodi œcumenicæ supra Romanum Pontificem potestate, tum speciatim de illis verbis, inter Cardinales atque Nationes dissensionem ac disceptationem extitisse, immo illa verba a Cardinale Florentino reapse in publica Sessione non fuisse lecta. Inquiret sedulo, an ea omiserit consentientibus, aut refragantibus, nationibus. *Schellbrasi*, similia monentis, fidem *Bossuetus* notavit, Autor vero a suspitione liberare contendit. De schismate, quod Synodum istam præcessit, aliisque monentis, Autor tam diserte exponit, ut Galli dubitaturi sint, an dignior *Bossueto* adversarius obtingere potuisset.

INSTITUTION D'UN PRINCE, OU TRAITE' DES
Qualitez, des Vertus, & des Devoirs d'un Souverain, &c.

id est,

INSTITUTIO PRINCIPIS, SEU OPUS, QUO
precipiuntur requisita, virtutes, & officia,
Principis.

Tomus

Tomi IV.

Lugduni Batavorum, apud Joannem & Hermannum Verbeek,
1739, 12.

Alph. 4 plag. 4 $\frac{1}{2}$.

Librum sui generis pulcherrimum latere sub hoc titulo, inficiari nobis non licet. Autoris nomen in fronte libri est omissum, sed, id libro magis prodesse, quam ullum inferre detrimentum, putandum est. Editor præfixit Operi Præfationem, ac in ea historiam libri externam enarravit succincte. Hinc intelleximus, Institutiones hæc ex ingenio Abbatis *Duguesi* profectas esse. Inchoata fuit libri in formas publicas expressio A. 1733 in urbe Sabaudorum Annecio. Autor vero, qui tunc in vivis adhuc erat, intercessit, quo minus destinata perficerentur. Occasionem scripti fuisse hanc, accepimus. Dux Sabaudie, *Victor Amedeus*, Rex tandem Sardinie, instauraverat monasterium in loco Tamiers, pridem extinctum & dissipatum, haud procul Annecio situm. Abbatem *de la Trappe* oravit, ut hic unum e religiose Cœnobii sui mitteret, qui Abbatis munere fungeretur. Misit hic Duci P. *Arsenium de Parafa*, fratrem Consilarii provincialium procerum Tolusensis, Tolosæ natum. Dignatus fuit Dux novitium Abbatem gratia singulari ac fiducia non minori, sæpiusque ipsum invisit, exquirens rationes saluberrimas, quibus accommodaret educationem & institutionem filii sui natu maximi, regno Hispaniarum moderando tunc destinati. Abbas ille Tameriensis norat dotes ingenii, quæ in *Dugueso*, amico, suo elucebant. Impulit itaque ille hunc, ut librum de requisitis & officiis Principis, ad majora tendentis, concinnaret. Noluit autem hic Duci eo nomine innotescere, nec alio pacto opus perficiendum suscepit, quam ut *Arsenius* iste, se nomini Autoris paritutum esse, sibi polliceretur. Quid multa? Librum Abbas Duci, literis adjectis, obtulit. Hic eum probavit. Manuscriptum posthæc cepit manibus complurium versari, existimantium, inesse institutionibus hæc veritates egregias, & præcepta, quæ Episcopalem fastum refecans & prosternunt. Simplicitas certe cogitationes

- tationes reddidit claras & distinctas, stilumque fonte puro limpidiorem produxit. Pietatis haud parum, prudentiæ multum, veritatis plurimum, hic nobis ob oculos ponitur. *Tomo I & II* recensentur requisita, virtutes, & officia Principis, ratione ad gubernationem politicam instituta. *Tomo III* respexit Auctor ad Principem Christianum, qui cujusdam Societatis, Christo aggregatæ, est caput & auspex. *Tomo IV* format Principem, respectu populi Christiani sibi obnoxii consideratum. Summa saltem rerum fastigia sequemur, ne lectores ignorent, quid in hoc Opere eximio contineatur, & quantum veritatis in aulam ipsam exinde transferatur. Decerpemus ex Opere ipso potiora. *Tomi primi Capitibus* hæc edisseruntur. *Capite primo* præstantia boni Principis, ejusque raritas, demonstratur. Rara hæc in terris est avis, quia eum Deus piis, sui que nominis timentibus, qui sunt satis infrequentes, impertit. *Capite secundo* docet Auctor Principem originem autoritatis, fundamentum, &c. condiciones. *Capite tertio* tradit, Principis esse, se metiri salute reipublicæ, Deumque imitari, ejusque esse exemplar. *Capite quarto* monet, quid judicandum sit Principi de educatione ac magnitudine sua. Ipsius enim est, non inhære cogitationibus de splendore ac pompa figuratis, sed potestatem suam supremam, a Deo proficiscentem, re ipsa reddere venerabilem, quam ex fonte extra sese inveniundo mutuatur, ac serio perpendere, quantopere ipse cum reliquis mortalibus sit Deo subiectus, ac Dei sit præfectus & imperator, eadem sorte ac reliqui natus & moriturus, eisdem imbecillitatibus obnoxius, non ideo ceteris sapientior, quia eis potentia antecellat; nam mors pauperum tabernas æquat turribus Regum. Vita est brevis & circumscisa. Principum est, respicere æternitatem, in qua rationem factorum suorum reddent Regi supremo. Quo potentior est Princeps, eo magis lubrica est, per quam incedit, via, patet ipse pluribus, quam alii, malorum irritamentis. *Tacitus* ac *Probus* erant imperio digni, at reluctando & evitando illud susceperunt, probe memores periculorum, quibus fastigium angustum quam proxime solet esse junctum. Principis est, sibi ob oculos ponere occasionem bene faciendi, tuendi
- Tom. I
pag. 8.
37.
42.
45.
48.

tuendi suos, justitiam colendi, multosque reddendi fortunatos, ac mala compescendi, quibuscum mortales conflantur. Ipsi est, cogitare, se aliis esse lucro & emolumento, non sibi, nec cupiditatibus suis licentiosis, indulgere debere. *Capite quinto* ostenditur, quale iudicium de externo potentiae suae splendore ac magnitudine ferat necesse sit, ne finem & usum ejus perpendere omitat. Veneratio ipsi debetur a suis, & ipse Pag. 51.
 magnificentiam præbeat spectandam oportet. Ipse enim Dei vices sustinet, conservat tranquillitatem & pacem, ac suos tuetur. Character ipsius est divinus, persona autem nonnunquam regno ac imperio est indigna. Operam det Princeps, ut fastigio tanto sit dignus, siquidem personæ sapius genibus ejus accidunt virtutibus majores, quam ipse. Efficiat ipse meritis suis, ut, qui ipsum honorant, faciant & æstiment etiam summi. Magnitudo ac magnificentia, nisi rationis usu dirigantur, nocent magis, quam profunt, suis. Ministerio autem ecclesiastico Autor denegat ejusmodi splendorem, siquidem illud non imperet sensibus externis, sed spiritualia, sensibus superiora, tractet. Præcepta Autoris sunt concise enuntiata, ac simul clara & luculenta. En hoc: *Au milieu de la pompe & du faste, le Prince doit s'affermir dans l'amour de la moderation & même de la simplicité; s'affliger en secret de ce qu'il ne lui est pas permis de rejeter un importun appareil, qui le suit par tout & qui le gêne; trouver l'état d'une personne privée plus heureux en cela que sien, parce qu'il est moins exposé à l'orgueil; porter, comme Esther, avec une secrète confusion tout ce qui ne sert qu'à faire paroître la souveraine puissance plus redoutable & plus fiere, & retrancher de la magnificence tout ce qui n'est pas absolument nécessaire pour maintenir l'autorité.* Quantum interfit inter magnitudinis umbram effictam, & inter veram Principis magnitudinem, idem docet accurato. 54.
Laudat Alexandrum Severum, qui non multum insignibus, aut ad apparatus regium, auri & serici deputabat, potiusque dicebat: Imperium in virtute esse, non in decore. *Capite sexto* ostendit, Principi proprium esse debere, homines nosse & explorasse. 56.
 Quis enim eum gubernabit recte, quem haud novit? 59.
60.
63.
65.
 cujus

- cujus necessitates & propensiones ignorat? Quomodo autem Princeps merita virorum præstantissimorum dignoscet a fidei virtutum larvis? Hic sese objicit Principi difficultas tere inextricabilis. Quomodo enim ipse se ex hoc expediet labyrintho? Egregie Noster: *Raro accidit, ut in aulis virtus reluceat pura & proprii commodi experta. Si Princeps non nisi aliorum narrationibus fidei, ipse nunquam non erit pravus judex.* Recenset Autor hinc nævos, a Principe, ne se fallat in dijudicandis hominibus, evitandos. Diffidentia & imprudentia cæca æque sunt noxiæ. Luminis est, discernere tenebras, & virtus est mensura judicii de virtutibus ac vitiis. Negat, homines singulos esse æquales respectu virtutum ac vitiorum. Judicii enim hujus mater est quietis ac otii inertis amor, nec non experientiæ male sanæ ostentatio. Tum vero exponit Noster non solum reliqua cognitionis hominum, quæ Principem decet, impedimenta, sed methodos varias, quibus ad illam cognitionem Principi pervenire licet, exponit. Subjungit fructus, qui ex illa cognitione profluunt, quorum principatum obtinet evitatio adulationis ac adulatorum nota. Ostendit deinde, qua ratione assentatores a probis & sinceris hominibus queant secerni. Observationes, quas adjicit, duodecim sunt summi pretii ac momenti. Docet porro Principem eas artes, quarum beneficio adulatorum pestis vitatur. Amorem veritatis maximum, in Principe elucentem, esse adulationis securum antidotum, tradit. Addit impedimenta, quæ Principes irretire solent, quo minus sincero veritatis amore sint imbuti. Suedet Autor Principi, ut suspiciat homines, qui veritatem serio ac citra fucum amant; eorumque notas percenset. *Capite decimo quinto* monet, quæ rari sint viri, qui digni sint, quibus Princeps sese & arcana sua accredere valeat. Ostendit tamen, eos dari; additque rationes, quibus illi possint deprehendi ac conservari. Præcipit *Capite decimo sexto*, ne Princeps sit ad temere credendum velox, ac fontem, e quo credulitas summatarum dimanat, recludit. Remedium optimum esse contra delatores arbitratur, ipsos exacte habere compertos, eosque successu temporis opportune aliorum transferre. *Capite*
- Pag. 75.
- 78.
- 83.
- 112.
- 144.
- 157.
- 189.
- 211.

Capite decimo septimo prudentiam consultatoriam Principem perdocet, hujusque virtutis explanat requisita. Monet *Capite decimo octavo*, Principis esse, neminem non magnitudinis suæ reddere participem, ideoque jubet ipsum ita liberalitati ac magnificentiæ studere, ut perpetuo possit huic virtuti litare. *Capite decimo nono* differit de fortitudine, excelitate animi, ac magnanimitate, quæ Principem & ornat, & decet. *Capite vigesimo* Principi suadet, ne fidem violet datam, neu jurejurando obstitat, quo sese obstrinxit. Principem cupit esse dissimulationis prudentem, & abdita reticendi peritum, immo affectationis in moribus, ad augustam simplicitatem compositis, fugitantem. *Capite vigesimo primo* eundem docet artes conciliandi sibi amorem & venerationem. Jubet ipsum esse decori servantem, facilem, affabilem, & digne humanum, serenum, & perpetuo tranquillum. *Capite vigesimo secundo* persequitur scientias Principe dignas, earumque usum. Requirit ab eo nobilem puramque elocutionis rationem, nec non exquisitum omnium rerum gustum atque sensum. Hæc *Tomi primi* est summa.

Tomo secundo præmisit breviorẽ introductionem. Quo facto, indicat modum securum & succinctum docendi Principem officia sua, & inprimis amorem in eos, quibus relicta est gloria ipsi parendi. Exigit a Principe accuratam terrarum suarum notitiam viamque, quæ ipsum ad eam perducit. Justitiæ administrandæ artem regulamque ei commendat quam copiosissime, ipsumque monet, ne quid committat, quo justitia possit violari, siquidem rationem reddere debeat juris a iudicibus suis dicti. Requirit a iudicibus habilitatem, integritatem, justitiæ ardorem, firmitatem animi a turpi lucro alieni, boni publici & pauperum amorem, fidelitatem erga Principem, pietatem in Deum, vacuitatem ab ambitu, & vitam a fama sinistra remotam. Docet Principem, quomodo iudices sint feliciter deligendi. Monet, munia haud esse emenda, Principisque esse, huic infamiæ obdere repagulum. Addit porro, Principum esse, tueri leges vetustas, ac novas caute promulgare. Jubet Principem regere suos sapienter & secundum leges, ne auctoritatem supremam cum arbitrio potentiæ confundat. Virtutes

- Pag. 208. tutes consiliariorum & usum exponit. Suadet Principi, ne favorem suum uni addicat, neve sollicitationibus administrorum aures accomodet, nec foeminas in partem imperii adsciscat. Docet ipsam carere administro rerum publicarum statusque
335. primario, siquidem vita Principis debeat esse seria, curisque & laboribus catenatis circumsepta. Tum vero condocetfacit Principem officium & modum homines, sibi subjectos, legitime reddendi divites ac omnium rerum copia affluentes. Exponit
289. de commerciis, artibusque manuariis. Suadet Principi, ut e terris suis proscribat usuras, pugnantes quippe cum legibus Dei, cum Principis emolumento, cum publica salute, cum agriculturæ & commerciorum felicitate. Redolent hæc Theologiam monasticam. Idem edocet Principem seriem virtutum, quæ hominibus sint inspirandæ, ac ipsis colendæ, ut publicæ salutis sit locus. In exemplo Principis maximum virtutis sectandæ situm esse pondus, prædicat. Ostendit perspicue & evidenter, quantas virtus agat radices, si Princeps meritis statuatur honorem, & crimina pœnis prosequatur; si Princeps scientias ac artes
372. præsidio suo dignetur; si ignorantia minus faveat, & remedia inertia opponat. Ut Princeps populum, sibi divinitus demandatum, regere, ac ab insultibus externi hostis defendere, possit, ipsius est noticiam ac rationem reddituum suorum habere, & modos colligendi tributa convenientissimos observare. Id cum tradidisset Autor luculentissime, Principem edocuit sine mole tributorum ab integro imposita suos tuendi modulos, ac
493. artem, imponendi eis nova. Tum vero de belli necessitate ac jure commentatur. Quid de gloria eorum, qui terris, suæ ditioni per bella acquisitis, dederunt operam, sit judicandum, significat, docens, quomodo gentes, recens devictæ, sint tractandæ. Nec omittit attingere illud temporis vestigium, quo Principem exercitui adversus hostes ducendo præesse oporteat, eique
540. circumspiciendam, se recte gerendi, rationem præcipit. Adjungit hisce disciplinae militaris curam, tum erga conterraneos reliquos, tum militum inter sese, a Principe observandam. Capite postremo de indole meritisque, a provinciarum rectore ac præfecto expectandis, nec non de propugnaculorum defensoribus

fenforibus legatisque, differit. Et hoc cursu, præceptisque paratis, defunctus, *Tomo secundo* imponit finem.

Tomus nunc tertius attentionem nostram commovet & al- Tom. III.
 lectat, in quo Ven. Abbas Principem, qua Christianum ac Chri-
 stianæ cujusdam societatis præsidem, contemplatur, præmonens,
 vitam Regum hac vita haud circumcludi, nec ullam sapientiam,
 pietatis expertem, nomen suum tueri posse, solam vero religionis
 genuinæ culturam esse magnitudinis veræ fundamentum. Prin- Pag. 22.
 cipis est, inquit, doctrinæ Christianæ præstantiam rebus ante-
 ponere universis, eaque solide esse imbutum, ne fluctuetur
 ipsius mens, & ab architectis voluptatum in transversa rapia-
 tur. Adjicit præterea fundamenta ac notas religionis Christi-
 anæ, ejusque veræ pro religionis suæ ratione. Evehit pretium
 religionis Christianæ, siquidem, metam scopumque ejus esse fe- 55.
 licitatem, nobis conciliandam, demonstrat. Status vero no-
 ster sejungendus est a cupiditatibus nostris, deceptionum ma-
 gistris, & irritamentis malorum. Qui se cum ratione ac solide
 amat, is nequaquam cupiditatibus suis depravatis ac perniciosis
 favet, tantum abest, ut has sibi suoque statui, ad felicitatem ad-
 spiranti, substituatur. Quo minus hanc frugiferam aureamque
 veritatem Principi inculcet, se prorsus haud sine impediri.
 Docet deinceps, lumine, quod religio Christiana animo infert,
 perfici vim judicandi, mentem perspicendi, ac homines e 74.
 factis noscendi. Egregia ejus est doctrina, perspicue docen-
 tis, religionem Christianam ac gubernationem politicam ar-
 ste firmiterque invicem esse copulatam. Addit consuetudines,
 quæ ex sententiis, huic oppositis, sponte sua emanant. Con- 94.
 siliis evangelicis ponit pretium pro ecclesiæ suæ norma. Tra-
 dit, pietatem religiosam esse virtutum matrem genuinam, for-
 titudinis conciliatricem, probitatis magistram, & actionum
 laudabilium promam condam. Adducit posthæc pars hominum 121.
 diversissimum in contensionem, infidelem scilicet, seu irreligi-
 osum, & vere Christianum. Quis inficiabitur, com-
 parationem hanc scite fuisse institutam, & solide perfectam?
 Monet idem, religioni in acceptis ferendum esse, quod Regi-
 bus origo tribuatur divina, ac obedientia præstanda fuerit inde
 a mundi

- Pag. 143. a mundi incunabulis; religionem efficere, ut bene precemur Regibus, eisque, qui summæ rerum præsumt, ut seditiones fugiamus, ut officia Principi fida exhibeamus; Regibusque literas sacras, seu libros utriusque Fœderis, commendat. Differentiam legis veteris novæque exponit ex ecclesiæ suæ instituto. Præcipit Principi suo necessitatem, preces ad Deum crebras dirigendi. Quis vero negat, eum, qui preces sacras emittit ad universæ salutis statorem, munere ac dono quodam cœlesti esse instructum? Cur Principi preces divinas commendat, rationes affert selectas, solidas, & omni cura perpendendas. Monet idem, animum ad preces rite dicendas præparari per fidem, per sinceritatem, per sensationem humilitatis ac intimæ paupertatis, per perseverantiam, & continentem ardorem.
153. Quotis regna sint periculis ac tempestatibus obnoxia, copiose exponit. Tum vero Principibus denuo instillat monita de precibus votisque, & perpetuo, & ad statum tempus, cum Deo communicandis. Quid sit genuina animi demissio & superbia, & quantopere hæc animos inescet & obtenebret, pulchre ostendit. Adidit opponitque superbix remedium longe efficacissimum, Dei scilicet amorem, licet, in hac vita superbiam penitus evelli, neget. Principem suum deinde docet rationem fugiendi superbiam, & demittendi animum coram Deo, ejusque infinita majestate. Suggestit eidem doctrinas sua laude dignissimas, e religione Christiana depromptas, nec moratur eos, qui, eximia Christianæ vitæ officia solis Monachis virginibusque sacris relinquenda esse, sibi persuadent. Enumerat ad hæc rationes, quæ Principem ad vitam pure castæque transigendam commovere valent. Demonstrat, quanta sint præmia, quæ fidem divinam sequuntur, & quantopere ea & circumspiciendi, & prudentiæ, sit amica. Superstitiosam futuri curam improbat, Astrologiam judiciariam proscribit, dari pacta hominum, cum cacodæmone clanculum inita, sibi persuadet, & ab hoc nunquam scclatoribus suis eventus futuros, ab arbitrio mentium pendentes, prædici. In felicitatem Regum & veram, & imaginariam, inquirat, ratus, eam in hac vita esse fluxam & inconstantem, siquidem nemo de perseverantia sua, virtuti Christianæ

stianæ amica, in hac vita possit esse certus. Posthæc perdo- Pag. 518.
 cet Principem suum rationes, quibus homines nævus & vitia
 sua explorant. Docet eum artem expiandi peccata, differen- 533.
 tiam peccatorum, poenitentiam male actorum, atque pruden-
 tiam, deligendi sibi virum, a confessionibus sacris futurum.
 Formavit ipse viri ejusmodi exemplar & splendore & perfe-
 ctione refertissimum. An in terris id inveniri possit, vel soleat,
 dicere omisit. Addidit tamen notas & figura, quibus vir ejus-
 modi sese prodatur, ac ab eis, qui mundi illecebras pallio sancti-
 tatis tegunt, facile possit discerni. An Monachum, an Cleri-
 cum, muneri illi potius admoveere debeat, haud profus de- 545.
 finit. Si tamen utriusque merita sint æqualia, Clericum esse
 præferendum, arbitratur. In hoc cardine vertitur *Tomus III.*
 Progredi juvat ad *quartum*, eumque postremum, in quo Tom. IV.
 Autor Principem Christianum, officiis Christiano suo populo
 præstandis adstrictum, considerat & perpendit. Inprimis eum Pag. 10.
 docet reddere æternum felices bene multos, sibi que subjectos,
 mortales, idque non solum virtutis præsidio ac exemplo suæ
 pietatis, sed etiam aliis adminiculis, effectui dare. Monet
 idem, Reges, Christo aggregatos, agnovisse potestatem quan- 29.
 dam ecclesiasticam, uni quondam Imperatori Romano simul
 traditam & in hærentem. Potestatem ecclesiasticam a regali
 haud pendere, tradit. Ostendit limites utriusque potestatis 45.
 tum e sacris literis, tum ex consultis, per manus traditis. Non
 inficiatur, opinionem eorum sacris literis ac traditioni repugna-
 re, qui potestati ecclesiasticæ, ejusque possessoribus, vim ac
 potestatem *indirectam* in potestatem Principum assignant. Di- 54.
 stinguendum, docet, esse Regem inter & hominem religioni
 Christianæ aggregatum. Rex enim considerari potest, vel qua
 Rex, vel qua fidelis Jesu affectator. Statuit tamen, concor- 56.
 diam inter sacerdotium & imperium esse & necessariam, & fru-
 tuosam, eo quod unum alteri præstata manumque ad usus
 communes amplificandos mutuetur. Luculente demonstrat,
 Episcopos primis ecclesiæ Christianæ temporibus electos fuisse 87.
 per populum, Clericos, & Episcopos provinciæ. Adjungit
 exempla & Canones, ne quid super sit dubitationis. Viri ca-
 thedrales

- thedralis sensim potestatem creandi Episcopos sibi vindicarunt, ita tamen, ut a Regibus eam electionis permissionem ac facultatem expetierint. Evidenter docet, Pontifices Romanos, varia prætexentes, electioni Episcoporum inhiasse haud secus, ac Reges libertatem electionis propugnauerint. *Ludovici Sancti* pragmaticam sanctionem commemoratione dignandam esse, existimat. Abusus curiæ Romanæ quamplurimos exortos esse ex Paparum Avenionem demigratione, ac ex schismate, inter *Gregorii XI* successores enato, sibi persuadet. Ad eos reprimendos edicta *Caroli VI*, A. 1406 & 1418 in Galliis edita, spectasse, tradit. Concilio Basileensi libertas electionum episcopaliū denuo fuit firmata, ac sanctione pragmatica Regis Galliarum communita, & denuo per *Ludovicum XII*, restituta vi sanctionis ejusdem, corroborata. Dolet Noster, hanc sanctionem per concordatum, inter *Leonem X* & *Franciscum I* initum, abolitam esse citra libertatem & consensionem ecclesiæ Galliarum, sine tribunalis atque Academiz Parisiensis suffragiis. Uterque ordinum omnino provocavit ad Concilium univiersale. *Carolus IX* ostendit tandem, quantopere ruina sanctionis pragmaticæ proceribus ordinibusque regni sui sit fastidio ac impedimento. Quantis difficultatibus spes recuperandi electiones episcopales laboret, Autor graphice monstrat. Suadet tamen, ut ii denominentur, qui omnium maxime id honoris & oneris mereantur. Posthæc aperte ingenueque confitetur, abusum jam tum usui prævaluisse. Principem docet designare ac nominare prudenter & conscientiz congruenter eos, qui meritis & præcipue modestia excellunt, in Episcopos. Adulatoribus hic indulgendum esse, prælatoribus obtemperandum Principi, modestiz atque humilitati simulatz velificandum, solide negat. Indicia meritorum enumerat, ac Patrum sententias eo sine enarrat. Requirit ad vocationem externam, Episcopatuū accommodatam, duo momenta: unum, ut quis ad eum suscipiendum adigatur; alterum, ut meritis abundet, ac de voluntate Dei sit certus. Principem Ven. Abbas docet omnem muneris Episcopalis indolem & rationem. Notat in Episcopis ambitioſum dominandi conatum & superbiam, in Episcopatu
ferre
- Pag. 98.
 104.
 120.
 123.
 137.
 175.
 203.
 227.
 254.

fere inevitabilem, otii ac voluptatis amorem, ac reliquas imbecillitates. Lineas ducit genuini Episcopi, eique præscribit simplicitatem, justamque bonorum ecclesie administrationem, quibus ex oblati per fideles bonis est origo. Episcopum re- Pag. 396
*puddiat divitiis imminentem, laudans potius frugalitatem & simplex vitæ genus in Episcopo. Reprehendit epulas ejus sumtuosas, ac luxus studium. Meminit Pauli Samosateni, cujus factum damnarunt proceres Concilii Antiocheni. Substructiones sumtuosas ædificiorum ab Episcopo alienas esse, cupit. Optat, ut ipse pauperum rationem usquequaque habeat, & templa Spiritus Sancti sibi credat potissime demandata. Præterea Noster, inscientiam Episcopo esse indignam, arbitratur, definiens scientias, ei futuras & utui, & ornamento. Requirit ab eo peritiam diviniarum literarum, doctrinam per manus traditam, & lectionem Patrum, quam multis effert laudibus. Ferendos, negat, esse Episcopos, qui censuris suis notent Patres. Suadet Autor Principi, ut non nisi Episcopos scientiis refertos 351.
 nominet, hisque præcipit, ut verba sacra ad populum faciant, ac dotibus homileticis sint instructi ac probe præmuniti, ratus, 421.
 religionem Christianam prædicatione verbi divini publica esse fundatam, & eadem esse conservandam. Postulat, ut Episcopus dicat ea, quæ veritati divinæ congruunt; ut perspicua ejus sit universis oratio; ut usum respiciat, fructusque pietatis eliciat, Evangelii annuntiatione; ut persuadere auditoribus verba divina cupiat, & omni ope aggrediatur, nec ad illecebras suas respiciat; ut sensione Spiritus Sancti affectus sit, & sensationem illam cum auditoribus communicare possit; ut preces cum illa annuntiatione conjungat; ut vitam integram scelerisque puram degat; ut vitam exigat talem, qualis re ipsa est Evangelii annuntiatio; ut exuat quemcunque nexum, secundum quippe eventis sinistris; ut excellat virtutum gemmis; ut suspiciat Patrum monita, Episcopis proposita & inculcata. Principi plus esse auctoritatis ad dandos ecclesie Episcopos, quam universis Conciliis, contendit. Episcopum cupit esse animo firmum, veritati affixum, 468.
 obstaculis veritatum superiorem, libertatis in sentiendo tenacem, prudentem simul & necessitatis legi parentem, adulationi inimi-* 398.
 419.
 434.
 440.
 449.
 501.

inimicum. Translationes Episcoporum ab ecclesia una ad alteram credit esse injustas & insalubres, ideoque a Principe haud permittendas, ne ambitioni patefaciat fenestram. Huic cavendum esse decernit, ne Episcopi sibi petant consilio minus sincero laboris socium, ac dignitatem suam familiae suae annexant. Suadet Principi, ne Episcopo permittat licentiam tradendi aliena, & homines obscuros & Episcopi mancipia in laboris societatem adsciscat. Docet Principem leges ecclesiae, earumque necessariam peritiam, ut hic juribus suis ne se exui patiatur, jubetque, ne ipse permittat Episcopis facultatem resignandi munia sua ante obitum & horam, quae est linea rerum humanarum postrema. Dantur omnino Episcopi, qui, imbecilliores redditi, metuunt, ne autoritas ipsorum collabatur, vel ipsi officiant saluti suae sempiternae. Sunt, qui humilis & demissa animi virtute metuque, munitiorum gravissimorum molem circumspicte fugienti, ita commoventur, ut nolint humeros suos tanto oneri, quod Aetna est gravius, supponere. Hos a Principe praeteriendos esse, negat Noster, causatus, ni viri ejusmodi deligantur, Episcopatus imperitis, superbis, temerariis, ac vecordibus, delatum iri. Haec est *Tomi quarti* summa. Fuimus longiores in argumento hujus Operis exponendo, eo quod egregia ei passim inserta sunt capita, nostrisque hominibus passim profutura, qui testes veritatis colligunt, nec, alibi superesse, existimant, viros, qui vitia eorum, quibus datum est operari rei sacrae, candide notant, & viam meliorem pro mensura cognitionis suae temerarios munerum sacrorum affectatores docent. Opera profecto pretium fuerit significasse, Opus, tanto cum candore conscriptum, ac liberius expromptum, invenisse Ducem magnum Regemque augustissimum & approbatorem & praekonem.

Job. David Kölers, P. P. Historischer Münzbelustigung
gehender Theil, 10.
hoc est,

JO. DAVIDIS KOELERI, P. P. GOTTING. DELICIA-
rum e Numis historicarum, A. 1738 singulis heb-
domadibus

*domadibus editarum, Pars decima. Præmissa est octava
Continuatio expositionis compendiarie de plena
Thalerorum collectione.*

Noribergæ, impensis viduæ Christophori Weigelii, senioris,
1738, 4.

Alph. 3 plag. 4.

Præfationem Cel. Autor orditur a Thaleris Saxonice proge-
niei *Ernestina*, quorum seriem in Præfatione, *Parti nona*
præmissa, ad finem haud potuit recensere. Deinde gradum
promovet ad enarrandos stirpis *Albertina* Unciales, ad Thaleros
Ducum Saxo-Lauenburgicorum, Ducum Sabaudicæ, Ducum-
que Wirtembergensium. Tum pertractationi Numorum heb-
domadarie sese accinxit. Non est nostrum, de instituto Cel.
Autoris quidquam repetere, quod quippe ad amissimam primam
exactum perstat. Exhibebimus tantum seriem Numorum,
quibus exponendis, historiceque illustrandis, ipse in hoc fasce
operam impendit. Qui enim studio numario trahuntur, eo-
rum est, *Delicias* ipsas introspicere, quippe quarum epitomen
ita longam, & ita congruentem scopo, haud suppeditare possu-
mus, sicut eam Lector secum communicari cupit. Scenam
aperit Uncialis rarior Comitatus Gronsfeldici, *Justi Maximiliani*,
mortui A. 1667, cujus filii improles A. 1719 obierunt. In Du-
cato idem vocatur *Jodocus Maximilianus*; unde fit verisimile,
Justum, *Jost*, & *Jodocum*, idem esse nomen. Origines Co-
mitatus Gronsfeldensium Autor deducit ex Comitibus Bronc-
horsti, oppiduli ad Iselam in Comitatu Zutphaniensi. Deinde
exhibetur icon Thaleri antiquissimi Brunsvicensis ad A. 1498,
referentis in adversa leonem arrectum, in averfa S. *Autorem*,
Archiepiscopum Trevirensis, Brunsvici patronum, cujus vi-
tam & fata Brunsvicensia Cel. *Kælerus* adjungit. Tum sese ocu-
lis spectantium offert Numisma mnemonicum provincie Selandi-
cæ, representans universalem fœderatorum Belgii Ordinum
conventum, A. 1651 Hagæ celebratum. Excipit illud Numis-
ma, conservans memoriam expugnationum jussu *Ludovici XIV*
Z z A. 1672

Pag. 4.

9.

25.

- Pag. 33. A. 1672 oppidorum 12 Hollandiæ intra duos menses. Succedit huic Uncialis *Caroli Rudolphi*, Administratoris Ducatus Wirtembergici, ad A. 1737, ad quem illustrandum Autor affert exempla tutelarum illustrium, in domo Wirtembergica obviarum. Sequitur Numisma rarius, Augustæ Vindelicorum
- Fig. 1. A. 1632 cufum, cum *Gustavus Adolphus* urbem cepisset, eamque sibi sacramentum clientelare nuncupare curasset. Oculos
- Pag. 41. 49. palcît Scutatus *Antonii Barberini*, Cardinalis Quæstoris, A. 1667, Sede Romana vacante, percussus. Raritate sese commendat Thalerus *Wolfgangi*, Camerarii Wormatiæ, de *Dalberg* dicti,
57. 65. Archiepiscopi & Electoris Moguntini, ad A. 1593. Memoriam victoriæ, quam Elector Brandeburgicus, *Fridericus Wilhelmus*, de Suecis ad Fehr-Bellinum A. 1675 reportavit, Numisma refert proximum. Præstantiam prodit *Joannis Ulrici*,
81. Principis primi Eggenbergensis, Thalerus ad A. 1630. Mortem *Georgii I*, Regis Angliæ, repræsentat & recolat Numus sequens, ad A. 1727 referendus. Excipit eum rarissimus Flandriæ Florenus aureus, A. 1477 jussu Ducis *Maria* Burgundicæ
- TAB. II factus. Raritatem æque præfert Numus mnemonicus, qui, Fig. 2. Cardinalem *Georgium de Anbofia*, *Ludovici XII*, Regis Galliarum, administrum status primum, dignitate Pontificatus Romani excidisse, loquitur. Recolitur mentio eremi, *Betvedere* dictæ, in Bohemia intra dominium Mallechau supra montem
- Pag. 97. 105. *S. Joannis* a *Francisco Antonio* Comite de *Sporck* conditæ, Numo,
113. A. 1697 cuso. Attentione dignus est singularis Thalerus *Fridericici Wilhelmi*, Regis Borussia, qua Ducis Geldriæ, ad A. 1719.
121. Excipit eum Numus Geldriensis argenteus, (vulgo tunc *Snaphane* dictus,) *Carolo*, Duci Egmondano, tribuendus. Qui hunc sequitur, Numus refert *Fridericum II*, R. Dan. & Norw. ad
129. A. 1582, insignem ornamento ordinis equestris, ab elephanto cognominati. *Bircherodii* Breviarium de *Ordine elephantino* Autor inter hæc meritissima persequitur censura pag. 136. Obsidionem Frankenthalis, urbis in Palatinatu inferiori positæ, A. 1623 ab Hispanis susceptam, ostendit numulus quadratus. Bremam, A. 1648 pace Westphalica servatam intra jura & privilegia sua, Metallio demonstrat, anno eodem Bremæ factus.

Joannem

Joannem Miltonum, amissi Paradisi scriptorem poetam, Numus Pag. 153.
 vicesimus illustrat, mortuum A. 1674, 10 Nov. natum annos 66.
 Adjecit Autor fata auctoris atque poematis, variasque in illud
 centurias. Vocat lectorem alio numus Neapolitanus, jussu 161.
Caroli II A. 1684 percussus. Hunc excipit rarior Thalerus, 169.
 Campiduni cusus, ac jurium urbis expositio. Groningam A.
 1672 obfessam significat Numus quadratus. Praeclarus est Me-
 tallio unilateralis, A. 1585 factus, qui offert *Wilhelmum V*, 185.
 Ducem Bajoariae, ejusque uxorem, *Renatam*, Lotharingae ex
 Ducibus procreatam. Ducem Bellicum Groninganum, *Caro-*
lum Rabenaupt, Numus, A. 1672 cusus, illustrat. Rarior est 201.
 Bracteatus bilateralis, A. 1181 circiter cusus, cujus adversa TAB. II
Bernhardum Ducem, sinistra virum gladiatorum, praefert, cui ad-
 jecta perigrapha: CALBA CIVITAS. Addit Autor historiam Fig. 3.
 urbis Calbae, monetque, tractum Vitebergae ad Albim Duca-
 tus Saxoniae olim haud fuisse partem, sed haeredium potius Co-
 mitum Anhaltinorum, & *Bernhardum* Ducem ad Visurgim in Pag. 208
 pago Augariae, ab Hannovera Bremam usque, venisse in par-
 tem terrae ducalis, *Henrico Leoni* ademptae, sed eum hanc il-
 lico amisisse. Ad Archiepiscopi Magdeburgensis *Wicmanni*
 Bracteatum, egregie factum, monet inter alia, ipsum bis unicum
 intra annum numos cudi jussisse. Id vero ita interpretatur, 210.
 quasi alii Archiepiscopi semel duntaxat intra regiminis sui tem-
 pus numos feriundos curaverint. At pnce Cel. Autoris hoc
 esto dictum, scilicet singulis annis semel numos veteres olim
 permultos esse numis recens percussis in loco, quem voca-
 bant cambium. *Wicmannus* vero his annis singulis numos ve-
 teres permutavit recens percussis. Diplomata & chartae medii
 aevi hanc expositionem confirmant. Confer Consultissimi C. U.
Grupii Epistolam in *Parte XI Deliciarum* ad Thalerum Hanno-
 veranum. Genus ejus dedit Cel. *Harenbergius* in *Historia Ec-*
clesiae Gandersbemensis, inter Comites Seburgenses. Erravit autem
 is in eo, quod Seburgenses Comites non in Mansfeldico tractu,
 sed ad Herciniam in Sehufaburgo, se deprehendisse existimavit.
 Promisit Cl. *Samuel Waltherus* apud *Leuzium* pag. 32, vitam
Wicmanni numis illustratam a se editum iri. Procul dubio is ex

- Cel. *Kaleri* hac biographia multum proficiet. *Wichmanni* Numo bracteato succedit *Thalerus* postremi Ducis Juliaci, Cliviæ, ac Montium, *Joannis Wilhelmi*, ad A. 1608. Hunc sequitur icon Numi sepulcralis, quo Principis Anhaltino-Serveſtani *Joannis*
233. mors ad A. 1667 significatur. Numisma illud excipit *Christiani*, primi Comitis Rantzoviensis, ad A. 1657 Numus, nec non *Wilhelmi II*, Principis Anhaltici, *Thalerus* ad A. 1649. Rarus sane in hisce terris est Sinensis numus cupreus, *Tongſien*
249. dictus, Imperatoris nostræ ætatis, quem vocant *Yong tching*, ex *P. du Halde* depromptus, Pekini cufus, dimidio lothoni æqualis. Jucunda est, quam Cel. Autor numo huic adjecit, de re numaria Tzinenſium commentatio. *Thalerus*, Campiduni, urgente necessitate, A. 1672 cufus, notitia eruditorum satis est dignus. Subjuncit ei Autor icona *Thaleri*, quo *Georgius*, Dux Wirtenbergicus, A. 1686 colloquii religiosi, Monte Bellicardo instituti, memoriam consecravit. De *D. Jacobo Andrea* addidit Autor nonnihil, unde patescit, illum artis syllogisticæ
273. fuisse imperitum. Sed convertimus nos ad rariorem *Thalerum Christophori*, Comitis Manderscheidensis, Abbatis Stablenſis ac Prumiensis, ad A. 1570 cufum, ac expositiones de Abbatia Stablenſis ac Malmedensis juribus controversisque. Hic succedit *Thalerus* ultimi Ducis Saxo-Lauenburgici, cui est perigraphæ: *Thu recht, ſcheu niemand*. Hunc sequitur Turcicus Ducatus, jussu *Mabomedis IV* A. 1687 depositi, cufus A. 1680. Illustravit illum Cel. Autor recensione status publici Turcorum civilis & militaris. Tum exhibuit icona Numismatis, quo *Ludovicus XIV* memoriam fœderis, cum Helvetiis A.
297. 1663 renovati, consecravit. Numismate proximo memoria celeberrimi *Petri Baylii* consecratur. Numo quadrato designatur obsidio, ab Osnabrugensibus A. 1633 tolerata. Raritate conspicuus est Suecicus *Thalerus* dimidius, A. 1545, regnante *Gustavo Wasa*, percuffus. Præstantia & magnitudine excellit Numus, quo *Ernestus Augustus* arreptam A. 1662 possessionem
329. Episcopatus Osnabrugensis amplificavit & insignivit. Principatum obtinet *Thalerus* Olsnensis, a Duce Wirtenbergico, *Sylvio Friderico*, curatus feriri. Pulchritudine eminet Ducatus *Juan-*
- TAB. II
Fig. 4.
- nis

Fig. I.

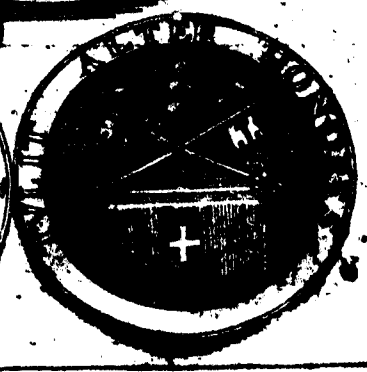
Fig. IV.

Fig. II.

Fig. III.

nis Antonii, Episcopi Principis Aichsterensis, A. 1738 factus, gemina præditus postica. Excipit eum Thalerus *Christiani Ul-* Pag. 345.
rici, Ducis Wirtenbergici & Olsnensis, Bernstadiensis progeniei conditoris, ac Numisma, quo *Gregorius XIII*, Papa Romanus, Collegium Jesuiticum, Romæ A. 1582 fundatum, consecravit. Mirum sane, *Sixtum V* fictionibus adeo sese oblectasse, ut A. 1589 numum percuti curaverit, quo quinque vulnerum stigmata, *Francisco* impressa, & indubie ementita, 353.
 representantur. Sed, Roma relicta, in Germaniam revertimur, intuentes Thalerum Capituli Basilicæ Lubecensis, vacante Episcopatu A. 1727 cufum, & admirantes bigam Thalerorum *Caroli Augusti*, Comitis Hohenlohensis ac Gleichensis, quorum alter A. 1738 cufus est, & memoriam patris, quo ille fuerat gavisus, refert. Numus, qui hinc succedit, memoriam servat *Petri Coddai*, Archiepiscopi Sebasteni, per fœderatum Belgium vicarii Pontificalis, a Pontifice pressi, a Batavis defensi, A. 1705 percussus. Sequitur hunc Bracteatus primi moduli, exhibens Marchionem Misnensium, *Ottouem Divitem*. Memoratu dignum, *Ottoni* insignia leonis nondum fuisse. Optat Auctor, ut Diplomata & sigilla ævi mediæ per Germanos copiose edantur. Differit posthæc de Numo, quo renovatio antiquissimi templi, quod *S. Gumperto* sacrum est Onolsbaci, A. 1738 ad posteros fuit transmissa. Thalerus, quem Capitulares basilicæ Hildenesemensis A. 1724, vacante sede Episcopali, iusserunt cudi, occasionem Cel. Auctori suppeditavit expromendi anecdota nonnulla, alibi vix obvia, ex scriptis *Sonnemanni*. Supplementi loco adjectæ fuerunt icones tres. Prima exhibet Thalerum Comitum *de Reusse* trinitarium; secunda representat Thalerum urbis *Campiduni* ad A. 1655; tertia Numum, in *Petri Coddai* memoriam inter Batavos cufum, a superiori diversum. Dedimus Lectori conspectum apparatus ferculorum selectissimorum, ne is ignoret, quid in hac *Parte* fuerit præstitum. Gratulamur Cel. Auctori tantas divitias, & Lectori amœnitates, hinc profluentes, perquam innoxias, significantes & augurantes, Opus hoc ætatem esse laturum, & Historiæ inprimis Europææ monumentum fore sempiternum, 393.
 401.
 409.
 425.

RIFLESSIONI DISAPPASSIONATE DI FEDERICO VALIGNANI Marchese DI CEPAGATI sopra il libro intitolato Lettere Giudaiche, &c.

hoc est,

**MARCHIONIS DE CEPAGATI JUDICIA, IRÆ
studiique vacua, in librum Gallice scriptum, ac Epistolarum Judaicarum titulo inscriptum.**

Luccæ, opera & impensis Simonis Occhi, mercatoris librarii Veneti, 1741, 8.

Plag. 20.

- L**ibrum hunc *Elisabetta Farnesia*, Hispaniarum Reginae, consecratum esse, ante omnia videtur significandum. Satiricos labores semper turbasse rem & instituta mortalium. Ill. Autor in Praefatione lectorem monet. Tractatio ipsa Epistolis constat XXV, quibus Epistolæ Judaicæ oppugnantur. *Epistola prima* argumentum est proœmiale, *Jacobo Brittoni*, Ebræo, inscriptum. Indicat in ea Autor, se regni Neapolitani esse clientem fiduciarium, seu vasallum, supremique tribunalis assessorem, hæredum masculorum expertem, excepta unica sobole, ex stemmate ad latus subnata. Addit, se studio veritatis ad hoc opusculum conscribendum adductum fuisse. *Epistola secunda* significat, inesse Epistolis Judaicis dubia, atheis grata & triticissima. Dari autem leges divinas, Autor demonstrat. *Epistola tertia* ipse stultam Deismi malitiam, ac mentium, quæ se fortes vocant, infirmitatem, repræsentat & horret. Literis, quæ illas excipiunt, exhibet dolorem suum de face Deismi, ac periculo, quod exinde immineat juventuti. *Epistola quinta* argumentum in eo versatur, ut Autor doceat, cultum Deo haud posse sine cerimoniis prædefinitis exhiberi præstarique. *Epistola sexta* miraculorum veritatem demonstrat. *Epistola septima*, injustas exprobrationes intentari Pontificiis superstitionum obtentu, it comprobatur, simulque prudentiam ecclesiæ suæ dilaudat. *Epistola octava* contendit, opus esse splendore quodam externo in ecclesia ad vulgus regendum. *Epistola nona* profiteretur,

profiteretur, imagines esse invitamenta ad cultum Dei perquam decora. *Decima* propugnat reliquias & usum ligni sanctissimæ crucis. *Undecima* monet, ritus nationum per singula momenta, quibus inter eos intercedit habitudo quædam, esse examinandos. *Duodecima*, tolerantiam abusuum quorundam esse necessariam, monet. Neapolitanos esse natura ad docilitatem aptos & quieti amicos, *decima tertia* ostendit. *Decima quarta* vindicat Hispanos, eorumque intrepidam constantissimamque virtutem, ac eruditos eorum prædicat. *Decima quinta* monstrat, Lusitanorum indolem in Epistolis Judaicis temeraria censura fuisse reprehensam. *Decima sexta* contendit, Gallos nimis judicio critico ibi esse subiectos, Anglos autem nimium laudatos. *Decima septima* monstrat, Italis nondum deesse in præfens gloriam armorum atque literarum. *Duodevigesima* de delectu Philosophiæ est inscripta. Exprobrat inibi Autori Epistolarum Judaicarum ipsi universalem & Scepticismum & Scopicismum. *Newtonum* laudat, nec tamen inficiatur, ejus attractionem, viresque centrifugas & centripetas, cum qualitatibus occultis *Aristotelicorum* in comparisonem posse adduci. *Undevicesima* statui Monachorum vindicando est destinata, cui magna perfectio tribuitur. *Vicesima* exornat elogiis vitam *Ignatii Lojola*, ejusque vitam, & civilem, & sacerdotalem, fuisse labis expertem, persuadere nobis conatur. *Vicesima prima* docet, Jesuitas esse vitæ ad ordinem conformatæ, & exemplis optimis refertæ, amatores. *Epistola* sequens exponit copiose, quantum Principibus populisque profint Jesuitæ. *Vicesima tertia* summa in eo consistit, ne dubites, sanam esse Jesuitarum doctrinam. *Vicesima quarta* denuo eorum conditorem laudibus prosequitur, ac, eruditionem Jesuitarum esse prædicabilem, it demonstratum. *Literis* postremis diluuntur ea, quæ in Jesuitis sibi credidit carpenda & vituperanda Judaicarum Epistolarum Autor. *Elisce* III. Antagonista tandem *Epistolam* subjunxit apologeticam, resque illum suas sibi habere jussit. Dilicimus ex hoc ipso seripso, Judaicas Epistolas in Itatorum quoque venisse manus, eorumque nonnullis, ni probatas, quodammodo tamen placuisse. Laborat scilicet

ætas nostra libellis nugivendulis, qui, ut lectoribus se approbent, nec religioni, nec rectis moribus, locum relinquunt.

TRAITE', OU REFLEXIONS, SUR LES PLAYES &c.

hoc est,

TRACTATIO, SIVE COGITATIONES, DE CURATIONE vulnerum sclopetariorum, per HENRICUM FRANCISCUM LE DRANIUM, Chirurgum Sancti Cosmi, &c.

Amstelodami, sumptibus Societatis, 1741, 12 maj.

Plag. 8.

Observationum chirurgicarum duos jam Tomos edidit solertissimus Autor, qui inter præstantissimos & principes Galliarum Chirugos non extremum suo jure meritoque locum tenet. Quos ut suo loco in his Annalibus nostris laudavimus; ita gratum nobis foret acceptumque, si *tertia* etiam *Partis* accessionem nunc annuntiare liceret, in cujus aliquam spem nos olim ille quodammodo erigebat. Enimvero, postquam is in Academiam Chirurgiæ practicæ, a Rege constitutam, receptus fuit, & ex eo tempore novas suas in re chirurgica observationes conjunctim cum sociorum suorum observationibus publicare animum induxit, laudabili consilio operam suam & studium ad vulnera sclopetaria accuratius pertractanda convertit, in quibus recte cognoscendis curandisque tum ab ineunte ætate institutus fuit, tum observationes suas cogitationesque experimentis confirmare, & scientiam suam his augere, studuit. Quam in rem ante hos decem circiter annos nova ipsi obtigit occasio, postquam Galliarum Rex ipsi officium Chirurgi consultoris in exercitu suo demandavit. Quoniam etiam jam rariorum de hoc vulnerum genere singulares exstant libri, ut *Maggi*, *Ambrosii Paræi*, *Mangetti*, & aliorum, præclare admodum scripti, & egregiis præceptionibus abundantes; ab illorum tamen temporibus tam egregiis Chirurgia aucta fuit incrementis, ut eorum non ubique tuto insistere vestigiis liceat, atque nunc plura alia subsidia commode similem in usum vocentur. Tanta vero etiam horum

horum vulnerum observatur esse diversitas, ut vix duo perfectæ sibi similia quisquam oculis usurpasse videatur. Quæ etiam res haud dubie simul in causâ est, quare nondum perfectum quoddam iis de vulneribus opus in lucem prodierit. Sed tamen & illud certum est, præter tantum istud discrimen insignem quoque in iisdem notari similitudinem, ut pro sanandis iis certæ determinatæque tradi præceptiones queant, non in similibus tantummodo quibuslibet exemplis adhibendæ, sed tum quoque locum habituræ, ubi primo conspectu ingens discrimen observatur. Quæ præceptiones cum longa & multiplici experientia niti debeant; utinam accuratas atque exactas ejusmodi vulnerum bene curatorum non minus, quam symptomatum, inde oriundorum, diversæque eorum medicationis, sive rectæ, sive perversæ, historias conditas haberemus atque consignatas! Ita enim, quemadmodum felix eventus ea, quæ sanitatis causa agere oportet, confirmaturus, sic infelix, quæ vitare, & qua circumspici uti, deceat, indicaturus esset. Multum profecto ea ex causâ doctissimo Autori debemus, qui præstantissimas pro curandis hujusmodi vulneribus regulas expressit, easque tum variis aliorum methodis, tum propria experientia, nixas. Quæ ipse est modesta, longe hunc libellum a perfectione abesse fatetur, certo tamen confidit, fore, ut, si quæ fuerint futuri temporis observationes, eæ medicationem, quam & ipse iniit, & hic commendavit, non convellant, sed novis veluti fulcimentis confirment. *Quinque* autem *Partibus* totum hoc constat opusculum, cujus *tres* priores vulnera sclopetaria generatim persequuntur, & varii generis turbas, quæ exinde tum in parte læsâ, tum in universa corporis humani machina, oriuntur, neque minus communes eas tollendi & avertendi regulas, exponunt. Symptomata ista trium esse generum observantur. Vel enim mox a sclopeto exploso intra 24 horas, vel post aliquot dies, intra duarum tamen hebdomadum intervallum, vel circumacto demum aliquo tempore, non quidem omnia in quibuslibet vulneribus, ut plurimum tamen aliqua, evenire solent, & vel totum corpus, vel partem proxime affectam, vel totum membrum, infestant. *Quarta*

Pars sigillatim cujusvis partis vulnera, quæ pro illius conditione & structura admodum distinguuntur, exponit, & regulas generales cuilibet accommodat. *Quinta* denique syllogem aphorismorum, ex praxi repetitorum, exhibet, qui breviori commentario perspicuitatis causa illustrantur. Jam vero summa cujusvis partis capita velut in tabula quadam diligentius representabimus. Quæ igitur vulneribus sclopetariis generatim destinatur *prima Pars*, symptomata, quæ mox ab inflictio vulnere universam œconomiam animalem pervadunt, exponit, & de totius corporis impotentia ac gravitate, nec minus refrigeratione, de animi deliquiis, convulsionibus, coloris mutatione, disquirat. Hinc ea, quæ illico in parte læsa animadvertuntur, contusionem sine vulnere, crustam, contusionem ossis, vulnus cum fractura ossis conjunctum, peregrinorum corporum diversitatem, & primam hæmorrhagiam, explicat. Hinc enarrandis symptomatibus, in membro læso excitatis, ecchymosis, tumorique, insistit, & de operationibus, quas diversi casus, sive in contusione, sive in vulnere, eveniant, exposcunt, atque mox de contusione, nunc majori, nunc leviori, de contusione cum fractura ossis, de contusione articuli sine ossis fractura, de vulnere sclopetario, in ipsum os penetrante, de vulnere externæ superficiæ, de membro prorsus ablato, de vulnere, membrum profundius subeunte, de vulnere, carnes tantum exterius lacerante, de corpore peregrino, in vulnere abcondito, de osse percusso, de incisione recte efficienda, de hæmorrhagia coercenda, de prima deligatione, de symptomatibus avertendis, vel leniendis, de regimine, de venæsectione, de vomitu, de purgatione, de continuatione deligationum, copiosius exponit. *Altera Pars* alterum genus symptomatum, quæ intra quatuordecim priores dies vulneribus sclopetariis supervenire consueverunt, explanat, sive ea vulnera in partibus carnosis, sive tendineis, existant, sive cum ossium quoque fracturis conjungantur, ac præterea de materiæ purulentæ recessione, ossis contusione, & hæmorrhagiis, quæ ad hoc symptomatum genus pertinent, exponit. *Pars tertia* tertium symptomatum genus, quæ curationis tempore vulnera sclopetaria subsequuntur, atque

que in his abscessus quosdam, vigilias, diarrhoeam, tenesum, ictum, virus occultum, marasum, fistulas, & atrophiam, edisserit. *Pars quarta* ad cujuslibet sigillatim partis vulnera progreditur, atque hinc vulnera capitis muscoli temporalis, vulnera cum fractura sinuum frontaliu & orbitæ oculi complicata, maxillarum, linguæ, colli, claviculæ scapulæ, pectoris, pulmonum, mediastini, cordis, diaphragmatis, sterni, spinæ dorsæ, abdominis, pelvis & ossium innominatorum, genitalium, articularum humeri, cubiti, carpi, metacarpi digitorum, femoris, tibiæ, tarsi, metatarsi, & digitorum pedis, evolvit. *Pars denique quinta* aphorismos, ex diligentiori experientia natos, expromit, qui de necessitate incisionum in ejusmodi vulneribus, de substantia partium conservanda, de tempore deligationis, de frequentiori vulneris per instrumentum, vel digitum, exploratione, de sanguine congruato, identidem in vulnere, quando deligationes repetuntur, reperto, de vermibus, in iisdem subinde contentis, de palpitatione vulneris aliquando percepta, de recessione materiæ purulentæ, de tempore operationum suscipiendarum, de inquietudine, siti ardentissima & non extinguenda, pulsû convulsivo & tremulo, tanquam signis futuræ mortis, agit, rationemque, qua juniores Chirurghi ad vulnera sclopetaria recte curanda idonei evadant, ad extremum inculcat.

M. PORCII CATONIS LIBER DE RE RUSTICA, quem, quantum fieri potuit, accurate ex optimis editionibus recensuit, & brevi Indice, difficilia inexercitatis explicante, instruxit, JO. CHRISTOPH. HAYNISCH.

Schleizæ, apud Ad. Frid. Reismannum, 1743, 8.

Plag. 8.

Doctissimus hujus libri Editor, cujus immaturum obitum ex merito lugent mansuetiores Muliæ, quemque post fata quoque virum eruditum, sedulumque studiosæ juventutis rectorem, veneramus, non unam habuit causam, istum

cur librum publicaret, recitationibusque privatis explicandum proponeret. Jucundus est ille libellus ob latinizatam antiquam, utilis ob res, ab Autore traditas, easdemque nominibus, non ubi-vis occurrentibus, appellatas. Præterea non cuilibet parabilis erat adolescentum, propterea quod a *Popma*, & *Comelino*, & aliis, curatae editiones non amplius prostabant venales, illa autem *Cel. Gesneri* & grandior erat, & carius pauperioribus vendebatur. Hinc nemo, non nisi adum egisse, nomenque suum addere saltem voluisse Cl. Editorem, æquus rerum iudex arbitrabitur; præsertim cum non cæco impetu securus unam fuerit editionem, sed, cum non videret, quo modo ex confusis & corruptis locis sese extricaret, *Popma* ac *Gesneri* editiones conjunxerit, nec *Pontedera* monita plane neglexerit. Nihil tamen minus ingenue profitetur, quanquam & suas ipsius emendationes adjecerit, quædam nihilo minus dubia & obscura superesse, quæ solvere ipse nequiverit, sed in suspensio reliquerit. Nimirum, cum *Gesnero* faciens, deperdita esse quædam *Catonis* iudicat, quædam, incuria & inscitia librariorum, miserum in modum depravata. Ceterum insignem Autori lucem affundit Index atque explicatio eorum, quæ fortasse lectorem inexercitatum remorari possent; ubi plurimas res illustrat, definit, nec raro ipsis Germanorum vocabulis exponit. E. g. *Amylum*, vel *amulum*, est vel puls, vel farina, quæ sine mola fit; Medicis hodie est *weise Stärke*. *Balteus* est cingulum, vel margo, secundum *Turnebum*, vel potius annulus ferreus, aut fictilis, intra quem placenta extensa & formata. *Carpinus* atra est arbor in Italia, durioris ligni, ulmo similis, cujus fructus multus in racemum, lupuli instar, dispositus, in montosis locis frequens est, *Pontedera* teste; alii legunt *sapino*. *Daps profanata erit*, i. e. consecrata erit, scilicet Jovi dapali, pro salute boum & aliorum jumentorum. *Hemina* est mensura liquidorum, dimidia scilicet pars sextarii & duodecima congi; est etiam pondus medicum antiquum libra Rom. sed hæc alias paulo major. *Politio* est species contractus, quo ager colendus locatur, pactione certæ partis frugum. *Ne villa fundum quarat, neve fundus villam*, id est, ne villa ædificata sit adeo magna,

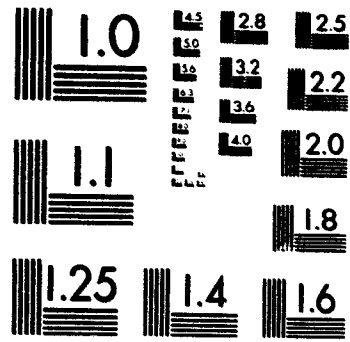
magna, ut complectatur maximam partem fundi, nec adeo parva, ut fundi villa non appareat; & quæ sunt hujus generis alia. De Autore id tantum notatur, eum fuisse clarum ævi sui jurisconsultum, oratorem, conditorem historiarum, philosophum, & aliquoties Romanorum Consulæm, imperatorem, & Censorem, mortuum A. U. 604; quæ omnia ex *Cicerone*, *Livio*, *Plinio*, *Plutarcho*, *Valerio Maximo*, atque aliis, addisci possint. De nostro vero Editore, ut ad eum, veluti per orbem, redeamus, discimus ex ipsa Dedicacione, quod & summi quidam viri, atque inter eos illustrissimus aulæ Dresdensis administer, *Fridericus Augustus de Brandenstein*, idoneum ac dignum judicarent, cui spes suas crederent. Et sane ipsius monumento inscribere possumus antiquum illud: *Χρησιμα πολλὰ ἔπει. Χάρις μεγάλη αὐτῷ.*

HERMIPPUS REDIVIVUS, SIVE EXERCITATIO physico-medica curiosa de Methodo rara ad 115 annos prorogandæ senectutis per anbelitum puellarum, &c. Autore JOANNE HENRICO COHAUSEN, Med. Doct.

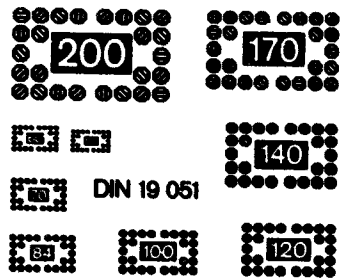
Francofurti ad Moenum, apud Joannem Benjam. Andreæ & Henr. Hort, 1742, 8.

Plag. 6.

Neque ætate, nec persona, sua indignum putavit Cl. Autor, ludicrum hoc scribendi argumentum persequi, & varia doctrina, multisque ornamentis, illustrare. Ipsemet enim libellum hunc non pro consilio medico, a sene profecto, sed ingenii tantum juvenilis exercitatione, fortassis ultima, venditat, ut ejus exemplo cognoscat, non esse quidquam adeo absorum, aut in antiquitate fictum, quod idonea explicatione sub specie veritatis non ludere, aut sub spe longioris vitæ ad imitationem allicere, non queat. Dedit ipsi operæ hujus suscipiendæ occasionem inscriptio, *Hermippi* cujusdam memorie posita, marmorique insculpta, a *Gomuro* Romæ forte fortuna detecta, a *Thoma* autem *Bainefio* in Syntagmate Inscriptionum antiquarum servata, atque

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A

1:24

NOVA ACTA ERUDITORUM
LEIPZIG 1745

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 613 N 4⁰

denuo a *Joanne Kaysero* in Parnasso Cliviensi repetita. Ea ita se habet:

AESCULAPIO ET SANITATI
L. CLODIVS HERMIPPVS
QVI VIXIT ANNOS CXV DIES V
PVELLARVM ANHELITV
QVOD ETIAM POST MORTEM
EIVS
NON PARVM MIRANTVR PHYSICI
IAM POSTERI SIC VITAM DVCITE.

- Quam sive veram, sive fictam & supposititiam, quis habeat, perinde est Cl. Autori, qui eandem nihilo secius fundamenti loco ponendam putavit libello, senibus canitie atque prudentia venerandis, aliisque longævitatatis candidatis, inscripto. *Partis itaque I Cap. 1* sensum hujus monumenti literalem illustrat, & singula fere ejus verba explicat, simulque similem Inscriptio- nem, a *Dalechampio* atque *Cujacio* allatam, qua *L. Clodius Hirpanus* quidam annos 155, dies 5, vel secundum *Cujacium* annos 115, dies 5, puerorum halitu recreatus, refectusque, vixisse perhibetur, repetit, eamque ut incompletam, suspectam, & ad genuinæ modum effictam, esse ostendat, omni opera studioque laborat. *Cap. 2* probatum it, effluvia, quæ cum halitu e puellarum corpore emittuntur, balsamica esse, agilia, maxime activa & elastica, quæ, a sene inspirata, torpidum ejus lentumque valeant excitare sanguinem, novum ipsi conciliare elasticæ virtutis vigorem, sanguinisque circuitum, in quo omnis vitæ ratio consistit, conservare, juvare, & augere, ut proinde nec succorum stagnationes, nec morbi, ex illis oriundi, nec mors præmatura, illis metum incutiant. Quodsi etiam nonnulli sine cibo potuque, sola aeris inspiratione, diu vixisse traduntur, & languidos odorum ex plantis suavitate recreari admodum, & sæpius revocari ad vitam, videmus; quidni iis puellarum anhelitus longe antecellat, cum magna esse halitus humani potentia in syn-
 3. *opticis ad vitam revocandis experientia testetur? Ex principiis Plotini* Platonice ita virtus anhelitus puellaris commode explicatur: Vapor, seu spiritus, in sanguine puellæ genitus, cum
 5. *anhelitu*

anhelitu emissus, per inspirationem *Hermippi* senis sanguini copulatur, ut spiritui facile jungi spiritus solet, continuo petit præcordia, & in ejus desertur sanguinem, ut dici queat, puellæ spiritum habitare in corde *Hermippi*. Qui quoniam vegetus est & vividus, alacrisque juventutis, *Hermippi* cruor eo vegetatur, animatur, & quasi rejuvenescit, ut *Hermippus* non tantum suam, sed & aliam, & duplicem veluti, vitam vivat, adeoque vitæ duplicatæ annos attingat. Veri autem simile est, *Hermippum* in orphanotrophio Romano puellari, seu Gymnasio quodam virgineo, officio Præsidis, seu Præfecti & Institutoris, functum, magnam ætatis suæ partem in contubernio & sub anhelitu puellarum traduxisse, ut hoc ipsum ejus vitæ genus multum ad longiorem ejus vitam contulisse videatur, qua ludimagistros & præceptores omni ævo usos esse constat. Puellæ autem istæ pusillæ, innocentes, castæ, & sanæ, fuerunt, ut exemplo *Abisagis* Sunamitidis, *Davidi*, Israelitarum Regi, adjunctæ, arguitur. Quamvis vero & *Salomoni* tot ex integra puellarum legione singulis horis Nympharum fuerint adspiraciones; ille tamen magis, quam brutus tot Reginarum amplexus, tot pellicum, & gente, & gentilitate, ac magis complexione & valetudine, diversarum, irrationalis concubitus, summam in sanguine dyscrasiam, in solidis atoniam, in spiritibus, libidinum cæstro concitatis, ataxiam, excitavit, ut ad longævitatē pervenire non potuerit, si vel maxime castarum & innocentium puellarum habitu frui licuerit. Quæ libido etiam multo magis in culpa est, cur Turcarum Imperatores, licet tot fornosarum mulierum in Gynæceo suo fruantur anhelitu, minimè tamen evadant longævi. Quoniam supersunt nonnulla, quæ ad longiorem *Hermippi* vitam tribuisse aliquid videntur, licet in superiori Inscriptione non memorata, ipso tamen anhelitu non minora, fortassis etiam efficaciora; *Parte* etiam *II* demonstrare laborat, qua ratione per insensibilem transpirationem ex puellarum corporibus vita senum producat. Exhalationes enim puellarum salubres, humidæ, & unctuosæ, id est, ex aqua & oleo constantes, tum diuturna consuetudine, tum nocturno accubitu in eodem lecto, poros & vasa, quæ vocant, absorbentia subeunt corporis senilis,

Pag. 8.

P. II
Cap. 1.

nilis, hocque variis modis recreant. Quo sine non pusillas tantum, sed maturiores etiam, puellas adhibere congruit, teneræ ætatis, molles, & succi plenas, in quibus calor nativus vegetior, ab animi motibus summa quies, veneris passiva impotentia, salubris & moderata victus ratio, atque sic perspiratio libera, facilis, sana, & optima, est; quemadmodum sæpius miserrima juvenum in societate vetularum conjugali redditur conditio, quibus istarum anhelitus, & expirationum noxa, in eos plerumque redundans, juventæ vigorem exhaurit, vitamque ante diem eripit, ut exinde contraria ratione beneficium vitæ longioris, ex puellis in senes profectum, amplius confirmetur.

- Pag. 4. Mariti vero etiam senes uxorum juvenum sanarum & bene moratarum contubernio ad longævitatē pervenire queunt, nec semper innuptæ requiruntur. Imo eadem & lacte opem ferre senibus maritis, & nutricis atque medici partes agentes, ut hic memorabili exemplo comprobatur, marito seni ægrotanti sanitatem & vigorem restituere possunt.
6. Verum haud dubie *Hermippus* fuisse Philosophus adeptus videtur, atque ex anhelitu puellarum, singulari modo per tubulos collecto & concentrato, magnam illam medicinam & arcanum animale exemplo nonnullorum Spagyricorum, qui in ejusmodi halitu sibi non, quod pueri in faba, invenisse videntur, confecit, ejusque usu tot vitæ annos explevit, dignus propterea, qui sapientum ordini adscribatur. Atque ita summam libri indicavimus, ut, si quibus placet, ac forte etiam congruit, veneres illas & oblectamenta, quæ Autor liberali manu exhibet, propius in ipso libro confectentur.

VITA JO. GUILIELMI HOFFMANNI, J. U. Doctoris, Potentissimi ac Serenissimi Regis Poloniarum & Electoris Saxonie - a Consiliis Aulae & Justitiæ, ac Historiarum Professoris in Academia Vitebergensi Celeberrimi, quam, una cum ejusdem Panegyricis & Orationibus, præmissa Commentatione de JCorum & Politicorum in Scripturam sacram meritis critico-exegeticis,

ticis, recensuit GOTTLOB FRIDERICUS GUDIUS, A. M. V. D. M. Laubæ Lusatorum.

Lipsiæ, apud Jo. Christianum Langenhemium, 1742, 4.

Alph. 1 plag. 9, Tab. æn. 1.

Ven. Autor, summo affinitatis vinculo junctus cum B. Hoffmanno, cujus sororem in matrimonium duxit, ut hujus necessitudinis officio fungeretur, aliis rebus muneris sui gravissimis posthabitis, animum appulit ad vitam Viri excellentissimi conscribendam. Sunt omnino ejusmodi conatus vehementer laudandi, cum aliis de causis, tum quod ostendunt, ad imitandum propositam, viam & rationem, qua summi viri, eruditionis stadia ementi, inoffenso pede ad ejus honorisque fastigium pervenerunt. Cothurni quidem ejusmodi sunt paucis apti, atque peccatur magis, non idoneum sibi, quam neminem, imitando. Interim, qui subacti sunt ingenii, qui omnes docti esse debent, facile earum rerum, quarum imitatione exprimentarum ipsis data est facultas, rationem & præstantiam intelligunt. Inprimis doctores in scholis Gymnasiisque inde multa poterunt in rem convertere suam. Præfatus est Ven. Autor huic vitæ Commentatione aliqua admodum erudita, qua Jurisconsultorum & Politicorum in Scripturam sacram merita recenset. Jam A. 1728 jusserat hanc in nomine Hoffmanni, decurso scholastico curriculo se ad adyta lucis in Viadrina Academia conferentis, apparere, ut mollissima ratione juvenis, ad summa grassantis, aurem velleret; quem etiam deinceps, Vitebergæ Historiam ecclesiasticam docentem, testatur, potuisse vel æquare, vel superare, si diutius vixisset, ejusmodi Jurisconsultorum honorem. De hac igitur pauca dicamus. Ven. Autor primum investigat originem proverbii Germanici, Jurisconsultos non esse germanos Christianos; qua occasione multorum hujus loci hominum perversissimam vitam digna Theologo ratione norat, atque his prudentiorem opponit, Themidis sacra tuentium, ordinem. Multi quidem, quos in censum defert, in eodem fere elaborarunt argumento; sed habuit tamen, quæ colligeret, ommissa ab aliis spicilegia. Jurisconsultorum nimirum alii, ut *Mornaus*,

Pag. 6-

10.

12.

12-17.

18. 19.

B b b

ut

- ut *Grotius*, ut *Frerandus*, ut *Huberus*, *Coccejus*, &c. divinam
 Pag. 20- Scripturæ sacræ auctoritatem tuiti sunt. Alii Commentarios
 22. composuerunt in eandem, ut *Hegendorfinus*, *Mafius*, *Ferran-*
ducus, *Mercerus*, *Gentilis*, *Heresbachius*, *Grotius*. Alii pecu-
 22-28. liaribus observationibus unam alteramve Codicis particulam il-
lustrarunt, ut *de Padro*, *zu Vach*, *Knatschullius*, *Leighius*,
Deusingius, *Stryckius*, *Neuburius*, *Godofredus*, *Barbeyracius*,
 28-33. *Clasenius*, *Merillus*, *Spanbemijs*, &c. Alii denique varia, quæ
 dicuntur, subsidia hermenevtica suppeditarunt, ut meliores Co-
 dicis sacri editiones, Lexica, antiquitates, reliqua, quorum
 etiam exempli loco quosdam excitabimus, ut *Kusterus*, *van*
Mastricht, *Velferus*, *Widmanstadius*, *Reuchlinus*, *Ferrandus*,
Happelius, *Zanolinus*, *Molinæus*, *Schottelius*, *Bertramus*, *Cu-*
 33 seq. *naus*, *Seklenus*, &c. Deinceps binas dijudicat quæstiones,
 34-36. utrum Jureconsultis licitum sit, nec ne, primum Scripturam
 sacram interpretari, deinde sacras explicare literas; qua data
 occasione, rationem monstrat, qua versari in Codice sacro de-
 beat Jurisconsultus.

Verum, quod ipse *Hoffmannus*, cujus causa hæc a Cl. Autore sunt præmissa, nos ad se rapit, hæc omnia, eleganter disputata, malumus legi integra apud Autorem, quam hic mutilata. Divisa autem est omnis de vita *Hoffmanniana* disputa- tio in tria Capita, quorum primum agit de natalibus, edu- catione, studiis, moribus, & morte *Hoffmanni*; alterum de mu- neribus & dignitatibus in *Hoffmannum* collatis; tertium deni- que, quod amplissimum est, de scriptis, ab *Hoffmanno* editis & affectatis, annexis judiciis, quæ de editis tulerunt eruditi. Atque hoc ultimum Caput in tres est descriptum Sectiones, quarum prima exhibet libros, ab *Hoffmanno* vel *Francofurti*, vel *Vitebergæ*, cum orbe literato communicatos; altera vero li- bros, ab aliis confectos, sistit, sed quos in lucem protraxit *No- rker*; ultima denique elegantissimarum Orationum & Poema- tum syllogen exhibet.

- 1-4. Est vero hic *Joannes Guilielmus Hoffmannus* elatus, cum nonus & vicesimus ejus dies natalis esset, non magnum adeo- emensus vitæ spatium, doctrinæ vero & honoris longe majus.
 Vissæ

Vitus est nemini secundus, superior plurimis, atque ætate etiam multis provectioribus æquiparandus. Erat, quod de *Scipione* testatur *Livius*, non veris tantum virtutibus mirabilis, sed arte quoque quadam ab juvena in ostentationem earum compositus. Poterat, atque illud, quod mireris, sine invidia, elegantem doctrinæ suæ habitum præ se ferre in colloquiis conviviisque, atque homines in sui amorem admirationemque raperè. Longiori omnino vita dignus erat vir, qui, vix virilens ingressus vitam, operibus, omnem ætatem serenibus, inclaruit. Ipse quidem aggressus est vitæ suæ commentarios adornare, quos tamen inchoatos modo reliquit. Natus vero est in amplissima & elegantissima Lusatia superioris urbe Zittavia, bonorum ingeniorum omni ævo divite. Factum vero illud A. 1710, decimo tertio Calendarum Decembris. Patrem habuit *Godofredum Hoffmannum*, qui, in mortui *Christ. Weissi* locum successus, Gymnasio præerat, incomparabilis doctor, ac juventutis, cujus semper magnum fugebat omnium ordinum numerum, formator. Matre vitus est omnibus virtutibus cumulatissima, *Schænsfelderia*, quæ filium hunc suum, nondum bimulum, patre orbum, incredibili cura & studio educandum curavit. Rudimenta scientiarum ipsi tradidit *Altmannus*, A. M. qui sæpe testatus est, sibi in disciplinam traditum puerum, cui, ut *Attico* quondam, prætor docilitatem ingenii, summa suavitas oris ac vocis esset, ut non solum celeriter arriperet, quæ traderentur, sed etiam excellenter pronuntiaret. Decimum tertium ætatis suæ annum ingressus, patrium frequentavit Gymnasium, atque excellentem dedit *God. Polyc. Mullero* operam, qui juvenum fingendorum, ad summaque excitandorum, scientissimus doctor, atque hac in arte fere *Rofcius* nostræ ætatis, erat, ut omnes testantur, qui quondam in ejus fuerunt disciplina. Præter hujus autem insignis doctoris tria potissimum erant, quæ ingenium excellens ad summum eruditionis fastigium agebant; maternæ preces & admonitiones, quæ, ut *Gracchis* quondam, sic *Hoffmanno*, magnos addebant stimulos, imprimis illustris fratris, in summa positi dignitate, indefinenter ante oculos po-

Pag. 5.

6.

7.

8.

- Pag. 9. sita imago; deinde *Gottlieb Stollii* Historia literaria, mature ipsi ad versandum data, quæ summorum virorum incredibiles in acquirenda eruditione consumptos labores exponebat ipsi. Satis erat ardentis spiritus juveni, hoc scire. Nihil monitorem ipsi opus. Idem stadium decurrere studebat. Tertium denique reliquorum Gymnasii civium, ad eandem laudem adspirantium, inprimis *Jo. Georgii Waltheri*, qui nunc Serenissimi Ducis Weissenfelsensis Consiliiarii, atque in Academico Weissenfelsæ Gymnasio Prof. Historiarum, literarum humaniorum, moralis Philosophiæ, Poeseos, ac Rectoris adjuncti, personam sustinet, conatus. Idem Ven. Autor in erudita Commentatione de causis neglectæ linguæ Græcæ, Laubæ A. 1732 typis descripta, atque huic *Walthero* inscripta, cum præficeretur Lyceo Torgaviensi, repetit ex autographo *Hoffmanniano*; nimirum *Hoffmanno* suo cum *Walthero* perpetuam fuisse studiorum æmulationem, inprimis historiarum, atque eloquentiæ. Atque hæc res omnino ingentis solet esse utilitatis. Non tantum *Pythagore*, sed nostro etiam, ævo æmulantium studia juvenum cætus magnos producant sæpe viros, quorum in numero etiam noster est *Hoffmannus*, licet ejus ætas non comparetur cum doctrina, habendus. Multum etiam se professus est semper debere Græco cuidam homini, qui *Jonas* dicebatur, atque Græcarum erat doctissimus rerum. Hic tunc temporis Zittaviæ, *Mulleri* adjutus opera, commorans, nonnullis Gymnasii civibus Græcas tradebat literas. Qui cum secum ferret multos Grammaticos Græcos, non editos; Noster *Lesbonactis* librum
10. *περί σχημάτων* eleganter descripsit. Inprimis utriusque sapientiæ, & divinæ & humanæ, præcepta avidissime didicit, Historiæ antiquæ magnam dedit operam, ususque est incredibili industria in consequenda Oratoriæ & Poeseos facultate. Primum ipsi animus erat incumbere in studia theologica. Sed, cum A. 1727 esset cum fratre suo, Antecessore in Academia Viadrina & Consiliiario Regis Borussiae intimo, Viro longe doctissimo, collocutus, repudiavit, quod prius intenderat, consilium, atque ad Jurisprudentiam humanioribus literis ornandam se contulit. Anno ætatis suæ vicesimo octavo Francofurti
- 11.
- 12.
- 13.

furti ad Oderam rerum suarum sedem posuit, atque humanissime amantissimeque acceptus a fratre suo, manfit in ejus contubernio ad usque hujus mortem, summisque, ac plus, quam fraternis, auctus ab eo beneficiis est. Hujus & beati *Heineccii* ductu insignem consecutus est Romanorum rituum, historiae utriusque, & literariae rei, cognitionem; quo etiam factum, ut jam vix egressus vicesimum aetatis suae annum, honoribus Magistri auctus, simul Philosophiam publice tradendi, & sequenti anno, Jura docendi, potestatem acciperet. Brevi vero ab eo effectum & scholis publicis privatisque, & libellis cum orbe literato communicatis, ut in omnium ore versaretur, aestimareturque magni. Fuit ipsi perpetuum, quod dicunt, commercium literarium cum *Heineccio*, *Wolffis*, *Hamburgensibus*, *Wesselingio*, *Wielingio*, *Uhlio*, *Everhardo Ottone*, *Menckenis*, *Mylio*, *Jenichio*, *Mesero*, *Basbuisen*, aliisque. Laboribus eruditis omnis generis perferendis tenerum ejus corpusculum, magni animi habitaculum, vix videbatur idoneum esse; proinde etiam succubuit die 12 Novembris A. 1739, ipsoque est die natali elatus. Laudavit eum oratione panegyrica amicus integerrimus, *Jo. Christophorus Pesterus*, J. U. D. atque nunc Professor Juris publicus in Academia Viadrina. Ven. Autor magnificis effert laudibus *Hoffmanni* imprimis pietatem adversus Deum, ac, se vidisse, ait, saepe apud eum in itinere *Pascalii* librum, qui inscribitur: *Pensées sur la Religion*, a multisque ejus intimis compertum habere, *Hoffmannum* singulis diebus aliquid temporis sacri Codicis lectioni dedisse. Ab ineunte vero aetate maximum ad scelera horrorem in se sensisse, saepeque magnis animi doloribus cruciatum, per quos a vitiis fuisset retentus & avocatus. Praesertim mortis meditationi, ut alterum *Platonem*, medio in literarum cursu constitutum, saepius vacasse. Tristioris fuisse ingenii, nativam tamen tristitiam ita moderari solitum, ut in convictu molestus & gravis esset nemini. Et adolescentibus, & senibus, fuisse jucundum, ut difficile esset judicatu, utri aetati esset aptissimus. Claudat hoc primum Caput hisce Distichis:

Pag. 14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

*Excelsi votis Te prematurus orbis
Ora caelestes asseruere sibi.
Triste Tui desiderium, Phœbi quod alumnae
Solicitas urget, secula nulla silent.
Te, qui majorum docuisti facta, nepotes,
Ventura genti fera propago dubit.*

- Pag. 22.** *Altero Capite* munera & honores, *Hoffmanno* delatos, recenset. Primum *Gryphiswaldica Academia Hoffmannum* sibi vindicare voluit A. 1734, atque ipsum commendavit Sueciæ Regi, qui, etiamsi primum non annueret, tamen deinde A. 1738 in *Upsalensi Academia* ipsi *Historiam* docendi munus demandare voluit. Quo tempore etiam *Syndici* munus, quod ipsi offerebatur in urbe quadam superioris *Lusatiz*, quod totum se *Academiz* dicasset, accipere noluit. Cum autem, *Gottlieb Krausio*, *Historiarum Professore*, mortuo, ad munus hoc tuendum in *Academiam Vitebergensem* evocaretur, maluit redire in patriam, quam in *Academia Viadrina* munus docendi *Jura*, quod ipsi deferrebat a *Rege Borussiz*, obire. Tandem, sed ægre impetrata a *Rege* venia, redeundi in patriam, venit *Vitebergam* A. 1737 mense *Majo*, salutatis ante *Dresdensis aulæ magnatibus*, quibus talem se exhibuit, qualem favore tuo ad extremum usque vitæ spatium dignum existimarent. Incredibilem etiam in modum sibi *Collegarum suorum* animos devinxit, ut, a quo unquam læsus fuisset, se nescire, morti vicinus libere sit professus. Magna semper audientium corona gavisus est.
23. Teste *Heuchero*, nullas auscultationum tabulas proposuit, quin ad eos magni fierent concursus; nihil de ullo commentatus est genere, quin mentes audientium attentas teneret, atque defixas. Semper ingenio erat, teste *Illustri Bergero*, promptus, differendo uber, selectione rerum solers, explanando concinnus, pari doctrine & stili cultu. Idcirco in transferenda *Bibliotheca* sumtus facti ei sunt redditi, annuumque stipendium trecentis imperialibus auctum. Frequentes quoque ad eum missæ literæ a *Viris Perillustribus de Loff, de Zech, de Holtzendorf, ut Heidenreichii, Lascheri, Marpergeri*, summorumque *Virorum*, epistolas, humanitatis plenas, taceamus. Multæ quoque rursus *Academiz* contenderunt ab eo, ut in ipsis rerum figeret suarum

suarum domicilium, ut Julia, ut Göttingensis, ut denique Ul- trajectina, quæ eum voluit in locum <i>Everhardi Ottonis</i> suffi- cere; cujus etiam per curatores missæ ad eum literæ sunt a Ven. Autore insertæ. Parumque aberat, quin ceteris omni- bus Academiis Belgicam præferret, nisi interposita Regis Po- loniarum Potentissimi autoritas consilium mutasset ejus. Sed, cum in eo esset, ut Professoris Juris munus adiret in Viteber- gensi, subita morte intra famuli sui complexus expiravit. <i>Ca- pitæ tertio</i> secundum annorum seriem ejus afferuntur libri, quos intra novem annorum spatium omnes conscripsit. Fran- cosurti cum orbe erudito communicavit <i>Dissertationem</i> ge- nealogico-historicam <i>de Stemmate Babenbergo Austriaco</i> ; Pu- blicæ lætitiæ monumentum, quod, cum Serenissimus ac Potenti- sissimus Princeps & Dominus <i>Franciscus Stephanus</i> Lotharingiæ auspicatissimo transitu Academiam Viadrinam mense Martio A. 1732 illustraret, erectum est; <i>Diss. de Juribus</i> emigrantium propter religionem; ad legem Juliam de adulteriis coercen- dis librum singularem, in quo multa Juris & veterum Auto- rum loca explicantur ac illustrantur, eodem anno; tum sin- gularia capita. ex historia Triumviratus ad illustrandum jus Romanum publicum & privatum perita, A. 1733; <i>Program- ma de Dialectica</i> veterum Jureconsultorum, quo statis diebus <i>Disputationes publicas de Jure</i> controverso induxit, A. 1734; <i>Meteorologica Academica ad Pandectas</i> , A. 1735, qui liber vehementer arrisit Batavis, ut ejus recudendi inirent consi- lium; <i>selectarum</i> , quæ ad usum fori spectant, <i>Observatio- num syllogem</i> , A. 1735, quæ septem constat <i>Dissertationi- bus</i> . Eodem anno quoque typis descriptum <i>Φιλαδέλφιας</i> monumentum fratris germani, <i>Christiani Godofredi Hoffmanni</i> . A. 1736 divulgata primum <i>de legitimis impedimentis ex Ju- re Germanico</i> , <i>de observantia gentium circa preliminaria pa- cis</i> , <i>de jure publico</i> , quod in Romano imperio interregni magni temporibus obtinuit, & reliquæ <i>Dissertationes</i> , quæ typis expressæ hoc nomine: <i>Quinarius Dissertationum ad materias se- lectas</i> . Vitembergæ vero multa quoque publicata sunt ab eo scri- pta, ut primum <i>Programma de lubrico artis diplomaticæ</i> ; deinde <i>Dissertatio de foederibus</i> , quæ Imperatores Romani cum Francis	Page 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39-41. 42. 43-50.
--	---

- ante tempora *Chlodovai* fecerunt. Consutavit hac novum systema Cel. Abbas *du Bes*, qui in Originibus Francorum in Gallis peculiarem adornaverat sententiam; sed, admonitus a praestantissimo Abbate, quaedam in ea retractavit. Totam rem controversam suppeditat Ven. Autor. Anno sequenti conscripsit Observationum Juris Germanici Libros duos, quos ludendo magis, quam laborando, composuit, & duas Dissertationes, alteram, qua comprobatur, *Q. Septimii Florentis Tertulliani*, quae superant, omnia in Montanismo scripta videri; alteram vero de ruina superstitionis paganæ, variis observationibus ex historiis ecclesiæ Seculi IV & V illustrata. Eodem quoque anno Panegyricus dictus est in auspiciatissimum conjugium Potentissimi Regis utriusque Siciliae *Caroli*, & Serenissimæ Principis *Mariae Amaliae*. Proximus annus, qui ejus ultimus est, vidit Dissertationes de Decanis & Decanibus, de parte historiarum Europæ postrema, de positionibus ex Historia Germanica, & tandem ad Concordatum *Henrici IV & Calisti II* de investituris Episcoporum & Abbatum. Progreditur Ven. Autor ad Classem alteram scriptorum, ab aliis confectorum. Adducit ejus Syllogen Documentorum veterum, Hala impressam, *Ægidii Menagii* Amoenitates, subsidia, *Allis Eruditorum Novis* præstita. In Classe tertia reperiuntur libri, ab *Hoffmanno* inchoati. Sic *Jo. Georg. Leifferi* Jus georgicum; porro Constitutionem de expeditione Romana, quam *Marcus Velferus*, omnium primus, typis describi curavit, notis illustrare suscepit. Ven. Autor hoc monumentum rursus ari incisum exhibet, & notas, in schedis *Hoffmanni* repertas, addit. Hanc vitæ *Hoffmannianæ* accuratam descriptionem sequuntur Orationes omnes ejus integræ & Poemata, ut in Lotharingæ Principem, fratrem germanum suum, cum Programmate Universitatis Viadrinæ; de studii historici impedimentis, quæ inprimis nobile tractat argumentum, huic. 157-154. que satisfacit; in connubium *Caroli & Amaliae*; & in obitum *Georgii FridERICI Schraeri*; ac tandem *Hellor*, Tragedia, juve- 172-188. nili opera conscripta. Addit huic vel amoris, vel pietatis, monumento Ven. Autor elegantissimam Odam, in qua moestissimam *Hoffmanni* matrem sapienter & pie consolatur.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Julii Anno MDCCXLV.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΤΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΑΠΑΝΤΑ, *PHI-*
lonis Judæi Opera, quæ reperiri potuerunt, omnia.
Textum cum MSis contulit, quamplurima etiam e Co-
dicibus Vaticano, Mediceo, & Bodlejano, scriptoribus
item vetustis, nec non Catenis Græcis ineditis, adjecit,
interpretationem emendavit, universa notis & obser-
vationibus illustravit, THOMAS MANGEY,
S. T. P. Canonicus Dunelmensis.

Volumina II.

Londini, apud Guil. Innys & Car. Bathurst, 1742, fol.

Vol. I Alph. 8 plag. 7, Vol. II Alph. 7 plag. 15.

Dudum est, cum docti viri hoc in optatis habuere, ut
Philonem aliquis & accuratiori versione instruendum,
& magis, quam adhuc factum erat, emendandum,
animadversionibusque illustrandum, susciperet, qui satis ei rei
idoneam & doctrinam, & criticam facultatem, haberet. Quare,
cum spes, quam erudito orbi fecerat *Ericus Benzelius*, Vir Re-
verendus, aut ad irritum venit, aut nimis in longum trahitur,
præclare fecit *Thomas Mangey*, Vir Clariss. multis ad eam rem rite
perficiendam adjumentis instructus, cum animum ad *Philonem*
sua doctrina ingenioque perpoliendum edendumque adjunxit,
eo eventu, ut jam *Philonem* multo, quam fuit, integriorem or-
natioremque habeamus. Quod ut intelligatur, quædam de
C c c hac

hac *Philonis* editione, more institutoque nostro, dicemus. Id antequam faciamus, Præfationis videtur ratio reddenda, cujus maxima pars in *Philonis* vita, religione, placitisque, eleganter, ex ipsius maxime scriptis, exponendis consumitur.

Philo igitur sacerdotali genere, sed ita splendido, partus fuit, ut, *Eusebio II, 4*, autore, nullo τῶν ἐπ' Ἀλεξανδρείας ἐν τέλει διαφανῶν inferior fuerit. Sed τὸς ἐν τέλει διαφανῆς Vir Cl. male interpretatur magistratus Alexandria maxime illustres, qui principes dignitate, aut maxime illustres dignitate & conspicui, dicendi erant; ut *Philo* ipse *adv. Flacc. pag. 991* exules, quos ante ἐν τέλει vocarat, mox ἐπιφανεστάτους appellat. Sed genus ejus maxime illustratur fratre *Alexandro Alabarcha*, cujus filius, *Tib. Alexander*, *Berenicen*, *Agrippa* filiam, uxorem habuit, *Cuspio Fado* successor datus. Fuit autem *Philo* in re lauta & copiosa. Natus porro videtur A. U. C. 723, quæ est etiam *Basnagii* sententia. Nam ipse se A. U. 793, qui est *Caji* quartus, senem vocat, quod nomen, ex *Pirke Avoth Cap. 5* constat, apud Judæos non nisi septuagenarios usurpasse. Seniorem putare, legatio ad *Cajum* suscepta non permittit. Ita ætate *Philonis* constituta, concidunt, quæ de fide Christiana, vel recepta ab ipso, vel repudiata, veteres quidam tradidere, recentioresque defendunt, itemque de Therapevtis, Christianis, ejusque Romæ habitis sermonibus cum *D. Petro*, qui tum, cum *Philo* Romæ erat, Hierosolymis fuit, ibique ad mortem usque *Herodis Agrippæ* permansit. Judæus igitur mansit, ejus religionis per omnes libros magnus admirator, qui templo Hierosolymitano, ejusque redivitibus, æternitatem spondet, uti circumcissioni, aliisque Judaicis ritibus; qui Messie jam nati nuspam mentionem facit, sed temporalem, merumque hominem, suis non uno loco promittit, &, licet plurimas divinitatis notas *Verbo* tribuat, ejus tamen personam eandem cum Messia fore, nuspam docet. Neque vero pro Schismatico cum *Bernh. Lamio* habendus est, (quod jam rejicit *Tillemontius*,) cum ipse commemoret, se per Ascalonæ urbis fines iter fecisse ad precandum & sacrificandum in templo patrio. Sectæ haud dubie fuit Pharisaicæ, admirator magis

gis Essenorum, quam imitator, Sadducææ autem a sententiis plane abhorrens per omnes libros; quippe multa de natura angelorum, de resurrectione mortuorum, quam *παλιγγενεσιάν* etiam vocat, de æternis præmiis & pœnis, de gratia divina, libertate non sublata, habet. In Pharisaismi notis etiam allegorica sacras literas interpretandi ratio videtur ponenda, dudum ante *Philonem* ab *Aristobulo*, *Eleazaro*, Pontifice, *Philone* seniore, omninoque Essenis, ut ipse *Philo* autor est, tractata & culta. In quo tamen moderationem *Philonis* prædicat Vir Cl. qui paucas longius petitas allegorias habeat illa *Paulina Gal. IV, 25*, quæ tamen verba ille (post *Bentlejum*) pro glossa librarii habet, saltem explicari commode posse negat. Præfert quidem *Philo* allegoricum sensum literali, sed ita, ut non auferat historiæ veritatem, de qua re insignis locus est *de Migrat. Abraham. pag. 450*. Philosophandi genere sequitur ille quidem maxime *Platonem*, sed habet quædam etiam e Pythagoricis, Stoicis, Pyrrhoniisque adeo, fontibus ducta, ut in Eclecticis numerandus videatur, qui, autore *Pozamone*, Alexandria sub *Augusto* floruerit: quod hoc magis fit probabile, quod nullæ tum illustres *Platonica* scholæ vel Athenis, vel Alexandria, quod sciamus, fuere, ne *Seneca* quidem ætate (*Nat. Q. VII, 32*) Antistitem Academicis habentibus. Sed maxime digna sunt cognitu, quæ *Philo* de *Verbo*, *περὶ τοῦ λόγου* sensit, nihil illa discrepantia ab iis, quæ scriptores gentis ejus ante tradiderant, & Evangelia confirmant. Magnum enim est contra Judæos recentiores & Unitarios præjudicium, si *Philo* haud paucis annis ante *D. Joannis Paulique* scripta eadem fere de hoc mysterio sensit. Cum enim neque a Judaica disciplina defecerit, neque ad Christianam transferit; testimonium ejus inter utramque Ecclesiam magnum pondus habeat, necesse est. De *Verbo* autem sic statuit *Philo*, ut primo *personam vere subsistentem & agentem*, &, ut *Ignatius* loquitur, *ἑσιώδη* faciat. Nam *de Opif. M. pag. 5* eum appellat *ἀρχέτυπον παρὰ ἰδέσγµατος*, *ἰδέων τῶν ἰδεῶν*. Docet autem *Didymus* apud *Euseb. P. E. XI, 23*, *ἕναι τὴν ἰδέαν αἰδιον ἕσταν*. Sane *λόγος* in universum apud veteres de substantia intellectuali dicitur,

tur, & *Philo* angelos Dei λόγος ejus vocat. Porro λόγος illum æternum *Philo* vocat *Dei filium primogenitum, Dei imaginem, Angelorum primum, mundi conditorem, &c.* quæ non nisi de substantia dici possunt. Eundem λόγος dicit visibili specie Patriarchis apparuisse, & omnes ἐπιφανείας, in Scripturis memoratas, a Verbo, vel filio, factas esse. Secundo huic λόγος omnes divinitatis notas tribuit; in quo genere inprimis memorabilis est locus in libro de Profugis: ὁ δὲ αὐτὸς ἰκέτης μὲν ἐστὶ τῆ θνητῆ κηραίνοντος αἰεὶ πρὸς ἀφθαρτον, πρεσβυτηὸς δὲ τῆ ἡγεμόνος πρὸς τὸ ὑπήκοον — ἔτε ἀγέννητος, ὡς ὁ Θεὸς, ὦν, ἔτε γέννητος, ὡς ἡμεῖς: quæ vel sola sufficiunt ad intelligendum, *Joannem* non novæ, sed dudum inter Judæos recepta, docuisse, cum scriberet initium Evangelii sui. Id tamen interest inter Apostolum & *Philonem*, quod hic doctrinam de Verbo sub allégoriarum involucris profert, ille, in usum imperitæ multitudinis scribens, verbis simplicibus & apertis. Neque tamen negandum est, *Philonem*, Allegoricorum more, qui non semper sibi constant, in nonnullis divinitatem λόγος nimis deprimere videri; quæ tamen ipsa sanum & orthodoxum sensum capere possunt. Quodsi erravit, mirum non sit in Judæo; mirum potius, qui tantum viderit. Ceterum nil præsidii sententiæ suæ Ariani e *Philone* sperent. Jam illa placita de Verbo *Philo* haud dubie hausit ex interioribus gentis suæ literis, duces nactus *Davidem, Salomonem, Siracidem, Autorem Sapientiæ, & alios.* Mysterium quippe Trinitatis ab initio mundi promulgari cœpit, sed gradatim, non statim summam perspicuitatem ferente imbecillitate humana, ut *Basilius, Theodoretus, Isidorus, & alii,* recte monent. Itaque, quo serius quisque scripsit, hoc clarius de eo mysterio exposuit. *Siracides* quidem *Cap. LI v. 14* ita clare, ut *Grotius, Sociniani* plus nimio favens, eo se redactum viderit, ut spuria pronuntiaret verba: Κύριον πατέρα τῆ κυρίας μῆ. Similia porro *Philonianis* tradidit *Aristobulus* ducentis fere annis ante, ut patet ex ejus fragmentis apud *Eusebium P. E. VII, 1, XIII, 12.* Sed jam dudum ante *Aristobulum* λόγος personalitatem agnoscere Græci sacrorum librorum interpretes, quod intelligitur ex locis inprimis

iis,

is, ubi paraphrasticae expositiones, a textu literali discedentes, afferunt, ut *Pf. CIX*, *πρὸ ἑωσφῶρε ἐγέννησα σε*, *Ef. IX, 6*, *καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτῆ μεγάλης βαλῆς ἀγγελος*. Post versionis igitur hujus & *Apoeryphorum* editionem, non mirum est, opinionem de verbo *ἐνυπόστατος* universaliter apud Judæos obtinuisse; unde etiam *Orphicorum* scriptor, haud dubie Judæus, & Christianisimo forte antiquior, similia *Philonianis* de *Verbo* protulit. In Novi Fœderis autem libris sæpius, quam vulgo videtur, *λόγον ἐνυπόστατον* memorari putat Vir Clariss. v. g. *Luc. I, 2*, *Jo. V, 38*, *Act. XX, 32*, *Jac. I, 18*, *Tit. I, 3*, *1 Petr. I, 23*, &c. Neque alia, quam *Philo*, tradunt *Onkelasus* & *Jonathan* in suis *Targumim* qui eodem fere, quo *Philo*, tempore vivere, de *λόγῳ*, *Memra* vocant, de quo *Rittangelius* ad *Jetsira*, & *Allixius* de *Eccl. Jud. judicio contra Unitarios*, copiose dixerunt; utinam non etiam ex libro *Sohar*, opere spurio, nec Seculo VII antiquiori! Quodsi *Philo* e *Platone* hausit de *Verbo* placita, unde illos Paraphrastas dicemus hausisse? Nam de *Platone* hic nulla esse suspicio potest. Ex quo intelligitur, illam de *Verbo* sententiam indigenam apud Judæos & quasi *αὐτόχθονα* fuisse. Quod Judæi posteriores eandem sententiam tenuisse non videntur, multæ ejus rei causæ esse possunt. *Maimonides* quidem *Mora Nevoch. P. I Cap. 71* docet, multas egregias scientias Judæorum, partim longitudine temporis, partim infidelium populorum in Judæis dominatione, partim quod non cuivis concessa essent, periisse, & in oblivionem devenisse. Adgo igitur non probabile est, ista e *Platone* sumpta, ut *Plato* potius e sacris literis hauserit, quod veterum plurimi tradidere. Sane per ætatem *Plato* videtur versionem Græcam sacrorum librorum legisse. *Aristobulus* quidem versionem, ea, quæ sub *Ptolemao* confecta dicitur, antiquiorem, jamque *Platoni*, cum in Ægypto esset, lectam, tradit apud *Euseb. P. E. IX, 6*. Quodsi *Philo*, quæ de *Verbo* habet Novi Fœderis scriptoribus contentanea, non debet *Platoni*; multo minus debere putandus est, quæ de Spiritu Sancto scripsit ejusmodi, de *Mundi opif pag. 32*, de *Special. Legibus pag. 343*, de *Mandato decimo pag. 356*. Et si autem Deum summum, Verbum æternum,

num, & Spiritum divinum, sapientiae largitorem, sigillatim confitetur *Philo*; non tamen tres personas sub una conjungit idea, nec de earum unitate & aequalitate simul ita loquitur, ut inde sacrosancti mysterii plena species effingi possit, adeoque nec formaliter Trinitatis mysterium tenuisse & tradidisse videtur. Ceterum *Philo* fuit longe instructissimus ab omni genere liberalis doctrinae, nisi quod Ebraicas literas omnino ignoravit, ut recte viderunt *Jos. Scaliger* & *Huetius*, id quod vel ex etymologiis inficetis elucet, e Graeco fonte ductis, omninoque ab Ebraica ratione abhorrentibus. In morum praecipis nil sanctius *Philone* ac verius: Decalogi interpretes severus & perspicuus, quo etiam veteres Ecclesiae Patres, etiam ubi non nominant, usi videntur. Mira vero sensuum consonantia inter ipsum & Novi Foederis scriptores, *Joannem, Jacobum, Lucam, Paulum*, vel autorem *Epistola ad Ebraeos*. Cumque, per temporum rationes, *Philonis* libros perlegisse possint, perlegisse Vir Clariss. non dubitat. Quicquid sit, quaedam adeo sunt eadem, ut saltem ex iisdem fontibus hausta sint; cujus generis exempla & in Praefatione Vir Clariss. protulit, & in notis passim annotavit.

De libris editis *Philonis* & *Fabricius*, quantum satis erat, dixit, & *Mangaus* ad singulorum Caput. Sed haec editio habet quaedam, ante vel omnino non edita, vel saltem non in corpore librorum *Philonis*. Nam primum hic editur liber *de posteritate Caini Vol. I pag. 226* e Cod. Vaticano; deinde *octavus, nonus, & decimus Liber in Decalogi mandata*, liber porro *de Justitia*; quod utrumque opus Vir Clariss. sua manu descripsit e Cod. MSco perantiquo, quem *Jo. Seldenus* Bibl. Bodlej. donavit, *Vol. II pag. 335-374*. Congesta porro sunt *Fragmenta Questionum in Genesim & Exodum* e *Jo. Damasceno* & Codice inedito alterius *Joannis*, *Vol. II pag. 646*. Denique capita integra *Philonis* una cum aureo *de Providentia* libello ex *Eusebii Praep. Evang.* adjunxit, adjectis insuper sententiis ex *Antonio*, fragmentisque aliis non contemnendis, & jam primum editis tum e Cod. Barocciano n. 143 in Bibl. Bodlej. tum e *Cassena* inedita Cod. Reg. n. 1825 Bibl. Reg. Paris.

Si nihil aliud praecipui haberet haec editio, praeter haec
 aucto-

auctaria, chartæque & typorum nitorem, satis commendationis haberet. Sed alia quoque commemoranda habemus. In contextu ubique securus est *Mangæus* editionem Parisi. anni 1640, quoad contextum, non abhorrentem ab editione *Adr. Turnebi*, nisi quod addita est versio *Gelenii*, cum tribus Tractatibus, ab *Hæschelio* ex unico Codice Augustano editis. Textum nullam ex conjectura, aut unius *MSti*, nisi *Medicei*, omnium optimi, fide, mutat, ex quo etiam hiatus in textu bene multos supplevit. *Interpretatio Latina* est illa quidem *Geleniana*, sed multis in locis correctâ & suppleta, majori, ut ait, labore, quam si omnino novam fecisset. *Libri de Vita Moſis* autem habent accuratam *Adr. Turnebi* versionem. *Hæscheliani* libelli *Fed. Morellum* interpretem habuere; sed ea versio est tam puerilis & barbara, ut eam pæne totam *Mangæus* immutavit. Qui autem nunc primum prodeunt libri, conversi sunt a *Benzelio* & *Mangæo*. Ordo librorum plane alius est a vulgato, qui dudum a doctis improbatum fuit. Ad cujusque libri initium ratio redditur loci, cuique libro assignati, ubi etiam, quæ ad historiam cujusque libri pertinent, breviter traduntur. Fatendum est, ordinem hunc esse magis naturalem, & menti *Philonis* accommodatiorem, ex cujus quippe ipsius monitis inprimis hanc mutationem instituit. Diversus tamen est & ab eo, quem *Fabricius* ὁ πρῶτο excogitavit in *Bibl. Gr.* Eum, nos haud alienum putavimus, huc transferre, profuturum fortasse vel sic iis, qui hac tam cara editione uti non possunt: Vol. I 1) de Mundi opificio; 2) Sacrarum Literarum allegoria Lib. I, II, III; 3) de Cherubim & flammeo gladio; 4) de sacrificiis Abelis & Caini; 5) de eo, quod deterius potiori insidietur; 6) de posteritate Caini; 7) de Gigantibus; 8) quod Deus sit immutabilis; 9) de agricultura; 10) de plantatione Noe; 11) de ebrietate; 12) quod respicit Noë; 13) de confusione linguarum; 14) de migratione Abrahami; 15) quis rerum divinarum hæres; 16) de congressu quærenda eruditionis gratia; 17) de profugis; 18) de nominum mutatione; 19) a Deo mitti somnia Liber I, II; Vol. II 20) de vita Abrahami; 21) de vita viri politici, seu Josephi; 22) de vita Moſis Liber I, II, III; 23) de Decalogo;

24) de

24) de circumcissione; 25) de monarchia Lib. I, II; 26) de premiis sacerdotum; 27) de animalibus sacrificio idoneis; 28) de sacrificantibus; 29) de mercede meretricis; 30) de specialibus legibus; 31) de septenario; 32) de specialibus legibus ad 6, 7, praeceptum; 33) de specialibus legibus ad 8, 9, 10; 34) de iustitia; 35) de constitutione Principum; 36) de fortitudine; 37) de humanitate; 38) de penitentia; 39) de premiis & penis; 40) de execrationibus; 41) de nobilitate; 42) quod omnis probus liber; 43) de vita contemplativa; 44) de mundi incorruptibilitate; 45) adversus Flaccum; 46) Legatio ad Cajum; 47) de mundo; 48) Fragmenta. In capite libri adv. Flaccum refellitur *Valesius* ὁ πρῶτος, qui ad *Euseb. H. E. II, 5, 6*, multis hoc egit, ut hunc librum Legationi postponendum vinceret, eumque esse ipsam illam *Palinodiam in Cajum*, cuius mentio fit in Legatione extrema. Nam ista omnia, quae *Valesius* disputat, convincuntur una temporum ratione, cum satis constet, *Flaccum* jam relegatum fuisse in insulam *Andrum* anno *Caji* secundo, (vid. ad *Or. Flacc. pag. 525 not. l & pag. 540 not. c.*) Legationem autem ad quartum annum pertinere. Illud vero recte concludit *Mangaus* ex initio illius libri, similem librum a *Philone* in *Sejanum* scriptum fuisse, eumque intercidisse. De *Mundo* librum, monet, non esse proprie *Philonis*, sed collectionem eorum, quae *Philo* sparsim de mundo creato, sed non interituro, dixit; inprimis maxima pars defumta est e libro de incorruptibilitate mundi, cuius collatione etiam *Mangaus* plurima menda sustulit, quae Graece doctissimum *Guil. Budaeum* fagerant, qui istum libellum Latina versione donavit, a *Mangao* servata. Quid *Budaeus* in textu emendando praestiterit, intelligitur ex epistola *Budaei* de ea re, ex autographo nunc primum edita.

In emendando contextu usus est *Vir Clariss.* 1) Codice Vaticano n. 1521, qui largam messem variarum & meliorum lectionum suppeditavit; 2) tribus Codicibus e *Bibl. regia Paris. n. 1295, 2250, 2251*, qui egregiae notae videtur; 3) collatione Codicis *Coisliniani n. 43*, accepta a *Thoma Carte*, Viro Cl. a quo etiam accepit excerpta e *Juanno Monacho & Catena* inedita; 4) collatione

tionem Codicis Augustani, cujus opera *Hafchelius* usus erat in tribus *Philonis* libellis edendis, quam debet *Cl. Wolfio*, Hamburgensi; 5) quatuor Codicibus Anglicanis, quos ipse contulit; 6) collatione Codicis Medicei, omnium præstantissimi. Sed, quia eam collationem accepit, cum jam magna pars Operis prelum subiisset, petitas ex ea emendationes demum in addendis & corrigendis posuit; 7) *Philone* edito, cujus margo ab *Erico Benzelio*, Viro Clarissimo. Variis Lectionibus Codicis Augustani & Seldeniani repletus erat, tum observationibus in *Philonem*, ex quibus quæ huic editioni inseruit, nomine *Benzelii* notata sunt; 8) Commentario de libris *Philonis*, quem *Eduardus*, Episcopus hodie Dunelmensis, scripsit, e quo multum se profecisse fatetur. Adjutus est etiam consiliis & conjecturis *Marklandi* & *Tayloris*, Virorum Græce doctissimorum.

Jam Notæ, in universum quidem, sunt tales, ut neque multitudine supervacua, aut verborum, librum onerent, neque nimia aut siccitate lectores fatigent, aut raritate destituant. Præterque in constituenda textus lectione versantur, quod genus maxime desideratur a doctissimis, eoque etiam moderatione quadam commendantur; qua servata, tamen multa loca e MScis feliciter sunt restituta. In conjecturis tamen, Britannico more, justo audacior *Mangæus* reperitur. Neque tamen res negliguntur, sed, quæ aliquid obscuritatis habere apud lectores non doctissimos videntur, ea eleganter plerumque, sed breviter tamen, sine omni ostentatione, explicantur & illustrantur. In quo tamen fatendum, interdum de rebus hodie satis notis & vulgatis animadversiones proponi. Sæpe etiam *Philoniana* loquendi formæ & sententiæ cum stilo Novi Testamenti comparantur. Quo loco subit mirari, qui factum sit, ut, cum tot viri docti in stilo Novi Test. illustrando laborarint, in eoque modo *Xenophonte*, modo *Polybio*, modo aliis, usi sint, interdum parum feliciter, nemo instituerit eum cum *Philone* comparare, qui ceteris scriptoribus Græcis omnibus est accommodatior, quemque maxime legere debebant, qui Novi Fœderis libros interpretari instituunt. Sed ad eam comparationem plurimum profuturum erat, si doctissimo *Mangæo* placuisset,

indicem verborum Græcum adjicere, quales hodie ita mos est accedere, ut lectores in novis editionibus tanquam debitos requirant. Nam ita multi potuissent formas dicendi in Novo Test. e Philone illustrare, etiam, ut in aliis Autoribus fit, non lecto Philone. Sed, nisi labor molestus Virum doctissimum deterruit, forsitan voluit ignavum, pecus fucos, a præsepibus his arcere. Nunc, cum de Notis universe diximus, ex iis etiam quædam libata Lectoribus proponemus. Sed, quoniam maxime apud omne genus doctorum hominum in pretio esse debent *Oratio in Flaccum & Legatio ad Cajum*, ad hos libellos quæ dicta sunt, maxime excutiemus, non neglectis tamen iis, qui sunt *de Essais & Therapevtis*.

Jam primum, ut ad textum Græcum redeamus, fatemur quidem, ut antea diximus, multa e Codicibus MSis esse feliciter restituta, in eoque constituendo laudabilem moderationem adhibitam esse; sed vehementer tamen desideramus omnis varietatis, in Codicibus MSis observata, enarrationem, quæ vel plura loca restituendi facultatem, vel certe conjecturis locum, erat datura. Nihil Cl. *Mangao* detractum volumus; sed omnes tamen vident, non esse hoc vel expectandum, vel postulandum, ut unus omnia videat, nihil in tanto opere aliis post se reperiendum relinquat. Itaque recte hoc instituerunt a jam satis longo tempore doctissimi in hoc genere homines, ut omnem varietatem lectionis cum fide representari curent; quam consuetudinem, non erat, quare Vir Doctiss. relinqueret, præsertim in eo Autore, qui adhuc parum a viris doctis tractatus esset. Ceterum vellemus, textum paulo correctiorem a mendis typographorum esse. Sæpe interpunctiones male turbatae, ut *Tom. II pag. 568 lin. 26*, sæpe verba corrupta, ut *ibid. pag. 588 lin. 26 seq. tribus versibus bis peccatum*. Sed tamen, quicquid in eo genere peccatum est, id, quoad nos observavimus, raro est ejusmodi, ut lector Græce mediocriter doctus turbari possit. Quod autem ad versionem Latinam attinet, ante vidimus, quid in ea Vir Clariss. præstare susceperit. Neque in eo sua cum laude fraudare animus est; qui etiam libenter, quæ in ea peccata

cata sunt, condonamus, non ignari, quam difficile sit, in hoc genere nihil omnino peccare. Illud autem nullo modo probari potest, quod Vir doctus interpretationem persæpe ad conjecturas suas, de lectione textus, potius accommodavit, quam ad lectionem vulgatam. Quodsi id in iis tantum locis fecisset, ubi manifeste vulgata est corrupta, neque ullus sensus ullo modo ex ea erui potest, de eaque re monuisset in notis, esset fortasse, ut ea res ferri posset; nunc id fecit, ubi nulla emendandi causa erat, ipsæque adeo conjecturæ inanes, si excusseris, reperiuntur. Id ne temere dixisse videamur, age, exempla ex multis quædam in medium proferemus, ex paucis omnes paginis, in quas primum incidimus. *Vol. II pag. 550 Legat. ad Cajum* pro ἡγεμονίας legendum suspicatur συγγενίας, sola conjectura aliqua inductus; ecce, in versione sunt cognati, cum tamen illa conjectura inanissima sit. Nam quinam sunt illi, quos *Caligula* sustulit, quod verebatur, ne ad eos Ἰθαλοκακῶντες καὶ ἐν ὑπεψίσει ὄντες inclinarent? Nempe nepos *Tiberii*, qui unus a *Philo* commemoratur sublati. Atqui hic erat, ut *Philo* ait, a *Tiberio* κοινωνὸς ἀπολαφθῆς τῆς ἀρχῆς καὶ διαδόχος pag. 549, eique dicit pag. 550 init. ἡγεμονίαν a *Cajo* ablatam, ἣν εἶχεν ἤδη, unde eum etiam συναίροντα vocat. Manifestum igitur est, recte legi vulgo: μηδὲν ἔτι λαπομένη τῆς ἡγεμονίας, & sensum esse, nullo reliquo, ad quem imperium pertineret. Pag. 554 init. dicit *Cajus*, quemadmodum ad liberos propagentur reliquæ ὁμοιότητες σώματος καὶ ψυχῆς, sic etiam τὴν πρὸς ἡγεμονίαν ἰμφορίαν, id est, ὁμοιότητα. Quis hic aliquid desideret? At *Mungaus*: Melius forsan ἰσφύων, quod minus ante superioribus respondet, idque in interpretatione exprimit *habilitatem ad imperium*. Pag. 555 occurrunt λαίψανα ψυχικῶ πνεύματος in moribundo: reliquia animalis spiritus. Nihil hic dubium esse credis. At *Mungaus* conjicit: συγγενικῶ. Itaque interpretatio habet *cognatum spiritum*. Pag. 557, cum *Philo* dixisset, *Cajum* insignia plurium Deorum assumpsisse, subjicit: καίτοι τί παραισῆμων ἔδοι σοι, οἷς ἔθος ἀρεσκῆσαι τὰ τῶν ἀρεμῶν ἀφιδύματα; εἶχῆν γὰρ ζῆλῶν τὰς ἐκνήων ἀρετάς.

ταῖς. Non credidiffemus, hic aliquem mediocriter Græca scientem hæere, & aliquid corruptelæ fufpicari, poffe. At Nofter audaciter emendat: ἀσκηθῶν, vel ἐνσκουάζῳθῶν, *arnari*, idque in Latina verfione ponit; cum multo elegantius fit ἀσκηθῶν: quo indicatur, inanima fimulacra his insignibus contenta effe, cum nihil virtutis illorum infit; ipfum autem virtutes potius amulari oportere. Pag. 562 ὑφ' ἡε ἡμῶς οἱ πρότερον ἀτυχεῖς ἐπερθεύμεθα, *qua nos, jam antea fati miferos, perdidit.* Nofter vero putat, legendum effe ἐτυχεῖς, idque in verfione pofuit. Talia innumerabilia deprehendere licet. Sed, in verfione etiam interdum peccatum effe, vel negligentia, vel Græci fermonis ignorantia, his exemplis intelligetur. Pag. 543 extr. manca eft interpretatio. Omittuntur enim omnino hæc verba: καὶ οὖν ἀπραγμοσύνη καὶ ἐυταθεία ζῆν δυναμῆων; ἔς ἀτοπον εἶναι τρυφῶν. Pag. 543 in verfione omiffa funt verba: αἱ, χροῖω δέ:ν ἀμαυροῦθῶν, παρήγαντο μᾶλλον. Pag. 544 extr. τοιαῦτα καὶ Φλόικος ἔπαθε, *hæc funt, qua Flaccus perculit*, omiffio τῶ καὶ, quod refertur ad librum eum, qui de *Sejano* fuit, in quo ejus injurias in *Judæos*, ejusque exitum, explicarat. Pag. 550 lin. 5 in verfione omiffit: ἕδονός ἐτι πρῶτονικῶς. Pag. 579 extr. ἔπειτα πρόσοδοι καὶ δησεις, *eius ὁ καιρός ὑπὲρβαλε, fecuta funt compellationes & preces, quales dictavit occafio.* Male. Πρόσοδοι non funt *compellationes*: quid enim hic *compellationes*? fed *supplicationes*, de quibus πρόσοδοι in utramque partem dicuntur. Sic habet *Demosthenes de Corona Cap. 27 πρόσodus καὶ θυσίας, supplicationes & victimas*; ubi tamen de supplicatione, quæ & *gratulatio* dicitur; hic autem est de ea, quæ & *obsecratio*. Glossæ Vet. πρόσοδοι, *supplicium*. Nefcimus etiam, quid fibi velint *figillariorum prestigia*, quibus verbis interpretatur pag. 446 τὰ ἐν θάύμασι. An *figillarii* funt forte *θαυματοποιοί*? Sed quis hoc verbo ita utus est? Dein τὰ ἐν θαύμασι funt mirabiles, fed falsæ, narratiunculæ. Sed eodem loco ἀμφιθαλῆς male vertuntur: *bene nati & patricii*. Conjecturæ de emendando contextu funt prope infinitæ; fed in his paucæ, nostro judicio, quæ insignem speciem habeant.

Atque

Atque adeo sunt, in quibus graviter grammaticæ leges violantur. *Rog. 561 Philo a.c.*: ὡς, αὶ σύμπας ἀργυροὶ καὶ χρυσοὶ — σωτηριώδη, πολλῶν καταδίκων ἀν' ἐπιθῆναι. Hic legendum censet *Mangaus καταδίκων*, cum longè elegantior sit nominativus infinitivo junctus, quia hoc adjectivum ad nominativos ἀργυροὶ καὶ χρυσοὶ refertur. Piger, in re tironibus nota & trita hodie, exempla proferre. Multo autem pejus est, quod *rog. 575* pro ἀναπαθέτος reponi vult ἀνισωθίτες, quod paulo ante sit ἰσῶσι. Qui in recensendis criticis libris versantur, cum in verbo aliquo hæserunt, fere a dubitatione liberantur, & a corrigendi consilio abstrahuntur, ubi id sæpe eodem sensu ac modo pluribus in locis reperiunt, constanterque a Codicibus & editionibus representari vident. At *Mangaus* contra, his rebus nihil motus, omnibus locis mutat. Itaque sæpissime pro γενεῶν reponit συγγενείας, pro διαγνῶς, διαισαγίης, pro ἐπιβυλαῖς, ἐπιβολαῖς, pro βύλημα, βάλουμα, pro ὄρη, ὄρη, &c. Jam, si omnes conjecturas inanes referre & referre vellemus, quæ ad illos supra dictos libellos quatuor reperimus, dicendi finem non reperiremus. Paucis exemplis hoc magis Lectores erunt contenti, cum quædam jam paulo ante, cum de interpretatione diceremus, allata sint. In libro *adv. Flacc. rog. 520*: Διονύσιοι δημοκόποι, λάμπωνες, γραμματοκύφωνες, ἰσίδωροι, τασιαίρχοι &c. Pro Διονύσιοι reponendum conjicit Διονυσιοκόλακας, ex *Athenæo* notus. Quare? Scilicet, quia sequitur δημοκόποι. An vero non videbat, hic nomen proprium cum attributo requiri, ut in sequentibus λάμπωνες & ἰσίδωροι cum suis attributis ponuntur? *Ibidem*: ὀφθαλμῶν ἀπώτατοι ὡς ἰωτεροποιῆς καὶ κοινῆς πολεμίας. Sana & clara omnia. At Noster legerat bis apud *Philonem* κοινῶν λυμῶνα. Quid ergo? Legi jubet: κοινῆς λυμῶνας. Hoc est sperere. *Rog. 529*: ἰσθμῶσι ματιγόμενοι, κρημάμενοι, τροχιζόμενοι, καταδικαζόμενοι, διὰ μίσης τῆς ὀρχήσεως απαγομένοι τὴν ἐπὶ θανάτῳ. Hic ostenditur Vir Doctus, verbo καταδικαζόμενοι. Nempe ordo rerum non fuit, ut post suppliciorum verba demum καταδικαζόμενοι dicantur. Hoc est arguari. Non ita subtiliter ordines sunt studiosi scriptores.

Deinde, quæ præcedunt, non capitis pœnæ, sed castigations, sunt; nam, ad supplicium adductos esse, post demum dicit. *Pag. 541 Philo*, de Præfæto Ægypti loquens, Ægyptum vocat *ευδαιμονιστάτην χώραν*, id est, locupletissimam. Id non placet *Mangro*, sed magis probat lectionem Codicis Medicei & Vaticani *ηγεμονιστάτης*, hoc est, in qua quis late imperet, propter provincie magnitudinem. Verum non vidit, eam lectionem ortam e præcedenti verbo *ηγεμῶν*, errante librarii oculo. Nam hic superlativus primo non de regione, sed de imperante, adhiberi posset; deinde ne quidem est usitatus. *Ευδαιμονιστάτος* autem ita late dicitur, ut omnia bona & opportunitates provincie complectatur. *Pag. 543* *ὄργαι χρόνω παρεήγοντο*, non absurde, sed tamen non necessario, mutari vult in *παρεδήγοντο*: nam & illud significare potest *intendebantur*. Illud autem temerarium & inane, quod in verbis *γαίος ἐς ἔννοιαν ἦλθε τῶν ἐν τέλει Φυγάδων*, conjicit *μνήμην*. *Pag. 547 Legat. ad Cajum* præter necessitatem *ηγείθησαν* mutari vult in *ηγαλιώθησαν*. *Pag. 549*: *τῶ συγκληρονόμων καὶ κοινωνῶν δικαίῳ ἐπιβέβησαν*. Hic legi vult: *συγκληρονόμοι καὶ κοινωνῶν δικαίων*. Nam & *Philo* paulo ante habet: *τὰ πρὸς τὸν κοινωνὸν δικαία*. Sed *τὰ δικαία π. τ. κ.* sunt officia in collegatis imperii, quæ huc non quadrant. Legendum potius videtur: *τῶ συγκληρονόμων καὶ κοινωνῶν δικαίῳ ἐπιβέβησαν*, *ἰσφιδίαιος ἐστὶ ἐι, qui coheres & participes imperii esse debebat*. Festellie Virum doctum modus loquendi, obvius tamen & in vulgaribus Lexicis notatus. *Pag. 551 Tiberio* tribuitur *ἄληκτες ἐπὶ τῆ ὑμῶν φόβος*. Codex Vaticanus & Collegii Novi habent *ἀλλόκοτος*. Hæc varietas orta erat e præcedente: *ἀλλόκοτος*. Sed hinc arripit Vir Clariss. occasionem emendandi, & legi vult *ἄλειπτον φόβον*. Atqui *Philo* non tam videtur dicere voluisse, *Tiberium* in magno timore fuisse, sed in perpetuo, eumque tandem euentum esse a *Macrone*. *Ibid. ἐν τοῖς ἐς Γαίον ἐπαίνοις, ἐι δὲ καλῶν ἀξίως ἐπαίνοις τὰς ἀπολογίας* &c. *Mangro* legendum censet *καλῶν ἀξίον ἐπαίνους τὰς α.* Sed hæc emendatio est imperfecta. Nam quid fiet *τῶ δὲ*, quod in hac lectione stare non potest, in qua intelligitur *ἐπὶ*. Eric igitur

igitur legendum *δι δὴ κ.* Sed vulgatam forte quidam sic capient, ut *ἀξίας ἐπαινῶ* sit *dignas laudis nomine*. Certe triplex illa in paucis verbis mutatio sine ullo indicio MSeorum Codicum dura est. Pag. 556. Δεσμὸς οἰκῶν ὀθνεῖων ἀδ ἐπιγαμίας, τὴν αλλοτριότητα ἐς οἰκειότητα συνάγων. ἔ λυθίντος, λίλυται καὶ τὰ τῆς κοινωσίας. Ita editiones & scripti omnes. Nos autem apud *Antonium Meliss.* Serm. 64 reperit *μετάγωσση* pro *συνάγων*, ut referatur ad *ἐπιγαμίας*, idque ita probavit, ut in contextum contra fidem in Praefatione datam receperit. Male. Nam melius est *συνάγων*, referrique debet ad *δέσμος*, quod est verbum principale: idque etiam ex eo patet, quod sequitur *ἔ λυθ.* Satis autem constat, scriptores in laudandis aliorum locis e memoria scribere, & verba similia permutare. *Ibid.* *Philo* ait, interfectis *Druso*, *Macrone*, & *M. Silano*, *Cajum* existimasse, cum potentissimos superavisset, *κατωπληκτικώτατον θεὸς ἐνεργείσασθαι τοῖς ἄλλοις ἄπασιν*. *Mungaus* ad h. l. pro *ἐνεργείσασθαι*, melius, *ἠρίνον*, *ἐνεργείσασθαι*. Immo vero *ἠρίνον*. Primo *ἐνεργείσασθαι* non est in textu, sed *ἐνεργείσθαι*. Utrumque autem melius est eo, quod ipsi placet. Sermo enim est de factis, non de futuris. Pag. 558 *Drusus*, *Tiberii* nepos, vocatur *Caji* *ἀδελφός*. Hic reponi e Codice Augustano vult *ἀνεψιόν*. Sic enim idem paulo ante vocatur. Sed Augustani Codicis lectio est glossa lectionis veræ. Nam & *ἀνεψιοὶ ἀδελφοί*, ut consobrini & patruales, apud Latinos, fratres; quod etiam *ἑρονibus* hodie notum. In eo autem loco etiam majorem vim habet, & invidiosius est, obicere fratris, quam patruelis, eadem. Pag. 562 narrat, *Cajum*, se pro Deo haberi, voluisse, & addit: *ὅπερ ἀσεβημάτων ἔκρινον ἕνα χαλεπώτατον*. Illud *ἔκρινον* sane stare non potest, nullum subiectum habens, ad quod referatur. *Mungaus* igitur legendum putat: *κρίνω*, non *πνέω*, qua sensum, sed non est hic usitatus loquendi modus. Usitatus erit *ἔκρινον*. Pag. 570 extr. *Heliconem Philo* inducit secum statuentem jocis aculeos quosdam immittere, *ὥς μὴ γέλωτος καὶνόν μόνον ἀλλὰ καὶ πικρίων ἐκ τῆς καχυπότητος*. *Mungaus* vult *κακός*: quod nihil est ad vulgatum. Quid enim est *υδίου πνευρε* e *malevolentia*, quod etiam in versione Latina apparet.

Nos

Nos non intelligimus. Sed ἐκ τῆ καυχόνε est, *malis suspitionibus injiciendis*. Verbum autem καυχόνε, quare suspectum sit, non apparet, quod nihil analogiæ repugnans habet. *Pag. 576 προμαθῶν δὲ ακριβῶς τὰ μέλλοντα ὡς ἤδη παρόντα καὶ τὰ γενησάμενα, ὡς χειριόμενα.* MSti: ἐν χειρὶ εἶσόμενα. Inde *Mangaus, forsan, ait, ἐν ἀκκιρεῖ εἶσόμενα.* Male. Primo scire velimus, an omnes Codices habeant ἐν χειρὶ εἶσόμενα? Quod si est, & Vir Doctiss. improbat lectionem vulgatam, cur non recepit? Si quidam tantum, ut nobis videtur, cur non nominavit? Manifesta illa MStorum lectio est glossa lectionis vulgatæ χειριόμενα, vel χειρῶμενα, quæ multo melior est conjectura proposita. *Certa* etiam Latinis dicuntur esse sic, ut ea, *quæ manibus tenentur*. Ceterum negandum non est, quasdam etiam, sed eas perpaucas, satis probabiles esse, ut cum *adv. Flacc. pag. 521 νόους αὐτρεπέεις πρὸς ἀναφυγὴν* legit pro *εὐπρεπέεις, pag. 524 νοί. α ἢ πατρίδας* pro *πατρίδας, pag. 534 & 539 πύσιν* pro *πίσιν*, adjuvantibus Codicibus MStis, *pag. 545 Legat. ad Cajum τὰ παρόντα θεραπεύειν* *απεροράτος τῶν μελλόντων ἔχοντας, pro βραβύειν, & in verbis, εἰσοθήσει πεπλευμένη χρωμένεσ πρὸς διανοίας ἀφανῆς, pro ἀφανῆς, ἐπλωνῆς, pag. 547 in verbis ἀργυρον καὶ χρυσόν, τὸν μὲν ὡς ὕλην, τὸν τὲ ὡς νόμισμα, τὸν τε ὡς περὶ κάσμημα δι' ἐκπωμάτων καὶ τινῶν ἐτέρων, pro περὶ βότκημα, quo verbo Philo aliquoties utitur: item quod pag. 469 in libro Quod omnis probus liber pro λαχάειον reponit λαγαίων, & pag. 446 ἀκίτριψι pro πικρότριψι, &c.*

Jam, quod ad ceteras Notas attinet, quæ ad illustrandum *Philonem* pertinent, in his pleraque non nimis exquisita sunt, quædam etiam repugnantia & falsa. Suspectum etiam nobis est, quod *Suetonium* modo secundum Libros laudat, modo secundum nomina Imperatorum. Sic eundem locum *Vol. II pag. 568* laudat *Tiber. 36 pag. 569, Lib. III Cap. 36 pag. 518, Lib. II Cap. 32 pag. 568 Aug. 53*. Quis est porro *Philo de Legat. X, 14*, quem laudat *pag. 565*? *Pag. 527 not. x* citat notam ad *pag. 907*, sed ibi quoque nos amandat ad *pag. 907 Pag. 520 not. r in Sapient. Sal. XVI, 6*, reponi vult *σύμβολον*.

Atqui

Atqui id jam ibi in bonis editionibus, ut *Bosiana*, exhibetur. Jam nota de *collegiis Romæ prohibitis pag. 518*, de *δυσγέτης* cognomine *pag. 549*, de assessoribus Magistrorum provinciarum *pag. 582*, de apostolis *pag. 588*, de auro Judaico *pag. 578*, & utraque nota exscripta est e *Gorbosfredi* ad *Cod. Theod. XVI, 8*, & aliæ his similes, hodie supervacuae in talibus editionibus. Falsum porro est, quod *pag. 544* *ἀνάλωσιν* explicat *reditum*, etiam 2 *Tim. IV, 10*, & aliis locis, cum simpliciter iter abeuntis e loco significet, ut demonstrat *Bos* ad *l. c.* Item, quod *pag. 572* negat, *πρὸ ὀλίγου* significare posse *ante biennium*. Cum *Philo*, quadraginta annos *pag. 575* *ἑπεὶ ἔτος χεῖρας* contraria ratione dicat, notumque sit, etiam apud Latinos *nuper, modo*, de multorum annorum tempore dici, neque ista esse ad vivum refecanda. Nec ferendum, quod *pag. 592*, ubi *Philo Liviae* sub *Juliae* nomine mentionem facit, scribit: *Videtur Juliam pro Livia ponere, ut Suet. Calig. Cap. 23, licet ex cognomento Julia esset appellata.* Hæc non nisi imperitissimo historiæ Augustæ, & rudi a lectione *Suetonii* & *Taciti*, excidere posse putes. Occurrit etiam aliquoties in notis *suicidium, non cades suis, sed sui ipsius*, ne quis erret. Reperias etiam *didrachmata pag. 578*. Repugnantia porro de *Proseuchis Vol. II pag. 168 & 565* traduntur. Nam priori loco ostendere instituit, *proseuchas* proprie a *Synagogis* differre, sic, ut hæ intra muros, illæ extra muros, ad mare fluviumve, sint, in quo etiam utitur noto *Epi-phanii* loco. Sed hæc refelluntur loco posteriori, & ipse ille *Epi-phanii* locus. Neque erat, cur *pag. 568* hæretet in loco, ubi *Augustus* dicitur se nunquam *Dominum Deumve* dici passum esse; quod *Suetonius* aliique tradunt, eum honores divinos templorum & victimarum accepisse. Nam aliud est, honores eos recipere, quibus heroes etiam affecti & illustres viri, aliud nomen Dei. Aliquoties etiam tentat loca *Novi Test.* e quibus referre lubet unum *Act. II, 9*. Eo loco, cum aliis profanorum scriptorum, utitur ad illustrandum id, quod *Philo Legat. ad Cajum pag. 587* dicit, *Judæos maximam terrarum partem habitare.* Ibi inter populos ab *Hierosolymis* remotos memorantur *οἱ κατοικῆντες Μεσοποταμίαν, Ἰουδαίαν τε καὶ Καππαδοκίαν.*

μαδου. quod non sine ratione dubium videtur. *Augustinus* quidem, ut notum est, legebat *αἰγυπτίαν*: *Mangaus* autem, si Codices addicerent, legere mallet *αλαμίου*, cujus mentio etiam *Act. VI, 19*, & apud *Philonem l. c.* Est etiam, ubi aut non satis verfatum in recentiorum Criticorum libris, aut non satis diligentem in locis difficilibus illustrandis, reperias. In *Legat. ad Cajum Philo* dicit, *Pilatum* Hierosolymis posuisse in Pratorio, hoc est, *Herodis* regia, auratos clypeos, sed sine specie, tantum cum titulo, in quo & dedicantis, & ejus, cui dedicati essent, nomen scriptum legeretur. Huic videtur repugnare *Josephus*, qui, imagines fuisse positas, dicit. Hos sic conciliare studet, ut, utrumque de diversa re & diversis temporibus loqui, dicat. Ignorabat autem ea, quæ de hac re *Wesselingius*, Vir Clariss. *Obs. I, 17, pag. 64. seq.* disputat, haud dubie probabiliora iis, qui clypeorum veterum rationem perspectam habent, in hanc sententiam, ut in illis *Pilati* clypeis *Cæsaris* imagines fuerint, sed res callide & oratorie a *Philone* extenuetur. Porro in *Flaccum* dicitur *Augustus* Judæis in *Ægypto* instituisse Senatam *πατὴρ τῆν τῆ γενιάρχου τελευτήν*. Ea verba in *Gelenii* versione plane omissa sunt. *Mangaus* vertit: post obitum generis sui principis, intelligens *Julium Cæsarem*. Sane *Hesychius* & *Glossæ γενιάρχου* interpretantur *patrem*. Eo sensu est etiam alibi apud *Philonem*. Sed quis inde sensus? Sane *Augustus* omnia post *Cæsaris* mortem fecit. Frigidissimum esset, de re duodecim amplius annis post ejus mortem facta dicere, eam post *Cæsaris* mortem institutam. Necessè est igitur, *γενιάρχης* h. l. alium sensum habeat. Atqui idem ille *Wesselingius* in *Diss. de Archontibus Judæorum*, quam *Mangaus* in Præfatione laudat, ostendit, de *Ethnarcha* sermonem esse, & *Philonem* cum *Josepho* conciliat. Quomodo ergo istud non vidit, aut non retulit? Sed finis tandem faciendus est. Et satis arbitramur ex his, quæ diximus, de Opere toto statui posse.

CALLIMACHI HYMNI ET EPIGRAMmata, quibus accesserunt THEOGNIDIS Carmina, nec non Epigrammata CLXXVI ex Anthologia Græca, quorum

quorum magna pars non ante separatim excusa est. His adjuncta est GALENI Suasoria ad artes. Notas addidit, atque omnia emendate imprimenda curavit, Editor.

Londini, impensis Guil. Thurlburne, 1741, 8.

Plag. 19.

Hi libelli junctim editi sunt in usum juventutis *Φιλάνθρωπος*. Itaque de iis, nihil esset, quod diceremus; nisi Editor in *Callimachum* notas addidisset, de quibus ipse non contentum sentit. *Nota mea*, inquit, *cum voluptate & fructu, ni fallor, legentur. Sunt enim pleraque in eis intacta & nova, & nisi nimis blandi sunt amici, vera. Callimachum ipsum saepe illustravi, emendavi etiam aliquoties non infeliciter.* Quod ad emendationes attinet, ex ab ingenio Viri Clariss. profectæ sunt. Nam, Codicem *Callimachi* MSum nunquam se vidisse, fatetur. Veteres autem editiones, commodante *Richardo Mead*, Viro Clariss. se consuluisse dicit. Versionem Latinam, quæ in *Græviana* est, non mutavit. Cujus rei tamen ipsum postea pœniquit, cum tot tantosque errores in ea admissos vidisset. Ergo ante non inspexerat. Ceterum, in notis se eam sæpe correxisse, dicit, & totam emendaturum in secunda editione, promittit.

Jam de interpretatione Latina fatemur, eam passim ab ipso feliciter emendatam esse, sed plerumque tamen ita emendarent jam alii. Quod autem ad notas attinet, primo miramur, quare Vir doctus non usus sit iis, quæ alii passim, imprimisque *Arnaldus*, Vir Clariss. ad *Callimachum* illustrandum emendandumque scribere, in quibus sane non pauca sunt probanda; deinde, quæ ille primus videtur attulisse, ea neque adeo multa sunt, neque, maximam quidem partem, satis recta. Nam, si quis Scholia Græca, & superiorum interpretum observationes, legerit, pleraque inveniet sibi jam nota; nova autem qui diligenter excusserit, paucissimis profecto, aut omnino nullis, calculum suum adjiciet. Denique, si qui satis versatus erit in *Calli-*

mascha, quædam etiam ab eo intacta, neque factis aut illustrata, aut constituta, reperiet.

In *Hym. in Jovem* v. 35 αἱ μὴ τότε μαιώσαντο, recte monet, μὴ ad *Rheam* pertinere, non ad *Jovem*, ad quem Latina versio refert, atque adeo esse vertendum: *quæ ipsam tunc parturientem curabant*. Sed hoc jam *Stephanus* vidit, qui interpretatus est, *quæ ipsi obstetricabantur*. V. 47, κέμισον, dicit, vertendam *sopivis*, non *circumtulit*. Recte. Sed idem *Stephanus* monuit, & sic est, uti prius illud, in versione Latina, quæ est in *Stephaniana* aliisque. Atque in eo etiam *Grævio* iniquior est. Dicit: *etiam Grævius, quod miror, circumtulit*. Atqui non illa *Grævii* versio est, sed non emendata a *Grævio*, qui versionem Latinam inemendatam, ut ipse hic Editor, reliquit. V. 65 ψευδοίμην &c. sic interpretatur: *Si mentiri velim, ea mendacia dicam, quæ sint verifimilia, & quæ auditorem inducant ad credendum*. Plane sic etiam *Stephanus* exposuit. Talia sunt in ceteris etiam Hymnis permulta. Sed veniamus jam ad ea, quæ, quoad scimus, nova sunt, quæ scire, maxime interest doctorum hominum. *Hym. in A.* v. 22 seq. de *Nio* beo saxo *Callimachus*:

Καὶ μὴν ὁ δακευόεις ἀναβάλλεται δάκρυα πέτρως,

Ὅσις ἐνὶ Φρυγίῃ διερός λίθος ἐσηρίκται,

Μαίμαρον ἀντὶ γυναικὸς οἴζυρόν τι χανύσης.

Hic intolerabile videtur Viro docto, poni tribus versibus πέτρως, λίθος, μαίμαρον. Ferret tamen, si modo esset μαίμαρον χανύσας, aut μαίμαρον χανύσης, a recto μαίμαρος, subintelleto λίθος genere feminino; unde etiam conjicit, *Callimachum* scripsisse διερή λίθος potius, quam διερός λίθος, ut est apud *Æschylum*, ταφῆ λίθος, melius, quam τάφιος λίθος, quæ similiter desinunt. Ad hæc pauca accipiat. Primo, quod ad διερός λίθος attinet, etsi ὁμοιότιστα sunt, tamen propterea non statim debent esse suspecta, cum omnes Codices & editiones in ea lectione consentiant, inprimis hoc loco, ubi, si scribas διερή, tamen ὁμοιότιστα oriuntur, præcedente Φρυγίῃ. Deinde, πέτρων, λίθων, μαίμαρον, tribus continentibus versibus dici, nihil habet, quod offendere possit

posse paulo versatorem in legendis scriptoribus antiquis, qui talia non raro habent. Sufficit, tria diversa verba esse de eadem re posita; quod ipsum quoque interdum negligitur. Quod autem tolerabilem locum putat fore, si pro *μαρμαρον* legatur *μαρμαίρον*: sane modus constructionis placeret, modo illud *ἐξυρόν τι χροεῖν* marmori satis conveniret. Ponitur autem *μαρμαρον* per *ἐπαναλήψιν ἐπὶ τῆς ἐξηγήσεως*. Sensus est: illud, inquam, marmor, in quod mulier miserabiliter ejulans est conversa. Porro ad v. 31 inquit: Dicat, si quis vult, quid sit: *ἔδ' ὁ χροεὶς μετὰ Φοῖβον ἐφ' ἂν μόνον ἡμῶν αἰείσας*, & amici conjecturam profert *μετὰ Φοῖβον αἰείζας*. Eam ille quidem audacem vocat, sed verba tamen vitiosa judicat. Vix credas verum esse, quod in Præfatione dixit, se veteres editiones consulisse. Reperisset enim, a quibusdam, nominatim editione *Vascosani* & Basileensi *Frischlini* abesse illud molestum *μετὰ*, & ejus loco articulum *τὸν*: qua lectione probata, nihil conjectura opus est. *Versus 33* incipit ab *ὄϊς*. Primam, inquit ille, corripit, ut jam ex *Homero* vidimus. Nihil opus erat ex *Homero* discere. Ipsa, litera satis indicat. Quid ergo? Legendum; *ὄϊς*. An parebimus ædiliticæ editioni? Non, opinamur. Si Vir doctus in Poetis & versibus eorum ad numeros revocandis satis versatus esset, non ita edixisset, aut, si legisset v. g. quæ civis ipsius quondam, *Clarkius*, scripsit ad *Il. α. 308 l. 404*, &c. Ceterum hanc emendationem occupavit *R. Bentleyus*. Apud ipsum *Callimachum Hym. in Cer. v. 32* in medio versu (*τρισηπτάων*) tribrachys est pro dactylo, nedam ab initio versus; cujus rei exempla multa apud *Homerum*. In eodem Hymno traditur *Apollo Battum*, cum populo suo novas sedes quærentem, sub specie corvi fluxisse, & additur: *δεξιὸς ἀμικτῆρ καὶ ὄμωσα* &c. Hic primo legit *δεξιὸς ὀμικτῆρ* quasi non etiam populo faustum auspiciam præbuerit. Quid autem impedit, quo minus corvus ille *colonia dux* dicatur, cum etiam apud *Curtium IV, 7*, corvus *dux itineris* dicatur. Dein negat, *καὶ* produci posse, quia sequatur vocalis & addit *τ'*. Adde etiam poterat, e *Bentleyo* ad *b. l.* cui utramque conjecturam sublegit, & est extra cæsuras, nam in cæsura, nil novi, aut

miri, quæ etiam breves natura sua syllabas producit. Vid. v. c. *Homer. Il. 9, 10, 25, 26*, & locis infinitis aliis. Sed hujus quoque rei exempla apud *Homerum* esse scimus, *ibid. 23. Vers. 73* legit *ἀτυ Κυρήνης* pro *ἀτυ Κυρήνη*. Atqui hoc est in editione *Vulcanii*, ut e nota in *Grædiano* perspicere potuisset, in qua ipsa forte est operarum vitium, & aliis, etiam *Lipsiensi*, nuper ab homine imperitissimo Græcæ linguæ curata. V. 104 in *Grædiana* est: *τὸ δ' ἔστι κείθεν αἰείδη*. Servandum cenlet jota subscriptum. Rara observatio. Verendum: *jam nunc sic usurpavis*, nempe *αἰοσητήρ*. Iterum ignoravit, editiones antiquas habere *αἰείδη*: idque secutos Interpretes, vertisse: *canis*, & retulisse ad *populum*, qui sensus fortasse melior est. Eodem modo conjecturas ad alios Hymnos convellere possemus, si omnia persequi vellemus. Nonnulla tamen addimus, ut primum in oculos incurrent, prætermittis omnibus, quæ *Bentlejo* sublegit. In *Hym. in Cer. v. 130* pro *τελοσφορίας* legendum conjicit *ταῖς τελοσφορίας*, ut sine initiata, a *τελοσφορίας*. Sed hoc verbum est contra analogiam. Deheret esse *τελοσφορίας*, quod verbum tamen in usu non est; *τελοσφορίας* autem habemus, a quo *τελοσφορίας* in accusativo est. *Ibid. v. 57* non concoquit: *νέμεσις δ' ἐγχεύετο φωνάν*. Neque ei satisfacit *Spanhemius*, qui, *γέειφασθαι* esse Atticis, dixit, *accusare*. Hoc sane nec nobis satisfacit. Neque tamen propterea statim ad mutandum verbum provolare debemus. Nobis quidem locus hic elegantissimus videtur, & *Nemesis* scribere vocem, quæ puniri debet. Legat *Vir doctus*, quæ *Almetovenius* in *Amantibus* de libris *Deorum*, imprimis *Jovis*, scripsit; non hærebit, opinor, amplius in illa loquendi forma. V. 20 pro *πράτα* scribendum judicat *πράτα*. Recte. Sed an non viderat, vitium istud esse operarum, cum interpretes Latini *πράτα* expresserint. Ipse autem modestus Criticus, qui conjecturas non statim, ut *Bentlejus*, textui infert, reliquit in textu *πράτα*. *Hym. in L. P. vers. ultimo*, pro *ἵππυς* legi vult *ἵπποις*. Non absurdè de p̄o ratione Græcæ linguæ. Sed quamnam ob causam? Si *Callimachus* Accusativum ponere voluisset, scripsisset *ἵππους*. Ergo, ubi hoc edixit, nunc etiam v. 75 mutabimus *μῦνον* &

v. 108 μόνον in μῶνον, quia v. 48 est μόνος, & v. 62 ἴππος mutabimus etiam in ἴππος, ad quem locum ille nihil monuit. Et, quia v. 48 est Δαυαῖ pro Δαυαῖ, etiam v. 140 scribemus Ἰωνχίω, v. 87 τῶ, &c. His exemplis declaratum esse arbitramur, quam vere judicaverint Editoris amici, qui, non modò nova, sed etiam vera, ab ipso prolata esse, dixerunt. Non profecto rite preparatus ad emendandum & constituendum *Callimachum* venit. Meminisse debebat, non hoc esse bonum Criticum agere, si, ut quodque non videmur nobis intelligere, statim rejiciamus, & de nova lectione, Codicibus MScis & vetustis editionibus inconsultis, cogitemus. Invalescit quotidie magis hic pruritus emendandi, etiam sana loca, in Britannia, posteaquam semel veluti signum a *R. Bentlejo*, Viro Cel. datum est. Cujus rei fructus nullus alius est, nisi ut alii habeant, quod confutent, & in quo tempus perdant.

JOANNES BRUNATIUS DE RE NUMMARIA Patavinorum.

Venetis, typis Jo. Bapt. Pasquali, 1744, 8.

Plag. 12, Tabb. æn. 3.

Haud inutilis est labor, imprimisque magnum Patavinis ornamentum adjicit, quem nuper Clariss. *Brunatius* suscepit, id agens, ut impeditam, ac tot retro seculorum memoria obscuratam, de pecunia Patavina quaestionem explicaret, adjutusque genuinis atque optimis singularum ætatum documentis, tam publicis, quam privatis, pleniorẽ ejus rei historiam, quæ non solum suæ genti, sed aliarum etiam nationum eruditis, prodesset, elaboraret. Ut autem accuratius constet Lectori, quanto studio, quanta etiam doctrina, scriptus sit hic liber, jam strictim posteriora capita attingemus, ut ex decerptis particulis, quid de toto judicandum sit, appareat.

In ipsa Præfatione libri, qui *M. Fescareno*, Equiti, Procuratori Divi *Marci*, inscribitur, & *XV Capitis* constat, causam scribendæ *Cl. Brunatius* aperit, docens lectorem, sibi, diu versanti in Pataviniis, proximarumque urbium, tabulariis, nihil crebrius, perverstiganti

- stiganti chartas antiquas, in manus incurrisse, iis monumentis, quæ pecuniariam rem continerent. Simul instituti rationem exponit, cujus hinc difficultatem, hinc commodum, ostendit. Totum ordinem ita disponit, ut primo de numis in urbem receptis, deinde de numis in ipsa urbe signatis, dicat. *Caput igitur primum* exponit usum *pecunia Veneta* apud Patavinos Seculo X & XI. Hic illud monetur, multo antiquiorem mentionem esse numorum, quos aliis ex locis Patavini acceperint, quam eorum, quos ipsi constarint. Idque declaratur exemplo pecuniæ Venetæ, ex charta Seculi XI archetypa, 3. itemque ex literis *Henrici IV* Regis ejusdem Seculi, quarum 4. hic sententia excutitur. *Caput secundum* agit de *Veronensi pecunia*, & hujus usu apud Patavinos Seculo XI. Hoc ad probandum, producit Diploma Imperatoris *Henrici* ad Episcopum *Bernardum*, scriptum A. 1049, quod, a *Sigonio*, *Ugellio*, *Ursato*, *Muratario*, aliis, allatum, hic rursus apparet, collatis duabus membranis Canonicis. Vindicatur idem a dubiis 9. *Muratorii*. Præterea, ut indicium numorum Veronensium hoc Seculo faciat, provocat ad autographa tabularii Vicentini, 13. ad quod liberum sibi accessum fecisse *Joannis Chocotii* humanitatem, fatetur. In *tertio Capite* id agit *Cl. Brunatius*, ut de *pecunia Lucensi*, *Byzantia*, *Murabotina*, Seculo XI & XII 15. Patavii usurpata, differat. Lucensem cum una tantum syngrapha ex Archivo Mutinensi commemoret; hujus usum, credit 17. Noster, parcius fuisse Patavii receptum. Semel etiam tantum occurrere numos Byzantios, idem monet, usus testimonio aliqujus chartæ Canonicorum. *Caput quartum* de *numis Veronensibus ac Venetis*, ab A. 1080 ad A. 1128, exponit. Frequentior usus pecuniæ Veronensis apud Patavinos his temporibus. Veneti numi primum fuerunt argentei, ideoque in antiqua charta *Albuli* dicuntur, id est argentei. Veronenses quarta parte ponderis Venetos superabant. *Quintum Caput* de *eisdem Numis*, ab A. 1128 ad A. 1173, & rursus ab 1173 ad 1221, 24. deserit. Altera ætas harum pecuniarum ab A. 1128 usque ad A. 1173 decurrit, quo spacio Veronensis pecunia ubique obtinuit, Veneta autem nullquam usum habuit. Notatur hic *Cavacius*, 31. qui

qui contrarium statuerat. Tertia ætas est ab A. 1173 ad 1221, ubi redit moneta Venetorum. Variæ vicissitudines pecuniarum, Venetæ & Veronensis, his Seculis observantur, quarum de usu, pondere, vi, varia adduntur ex tabulariis. Pondus habebant, partim Librarum, partim Solidorum, partim Denariorum. Vis in eo consistebat, ut recitandæ Missæ stipendium Solidus unus esset, ut arborem, vel vitem, frugiferam 20 solidis æstimarent, ut equum militarem 25 libris, bovem, tauro vitulove sociam, 13 libris & 5 solidis, aprum 26 solidis, emerent. <i>Caput sextum</i> enarrat varias pecunias, <i>Seculo XIII Patavium accitas</i> . Hic memoratur Codex Statutorum, e tabulariis Patavinis, membranaceus, & pretio, & mole, grandis, quadringentorum & quadraginta circiter annorum. Ex hoc autem Codice probatur, <i>Grossos Venetos, & Veronenses, & Tridentinos</i> , hoc Seculo in usu fuisse apud Patavinos, etiam <i>Denarios parvos</i> , tam Veronenses, quam Venetos, item <i>Tarinos aureos, & Sertinos argenteos</i> . Præterea <i>Imperiales, Aquilinos</i> , ab Aquilæ signo impresso dictos, <i>Florenos, Turonenses, Jauvinos, Rogatos, Assensés, Ducatos</i> , alios numos, omnes hoc Seculo. Explicatur per occasionem, quid sit <i>Feudum Caneva</i> , seu <i>Canipa</i> , & vindicatur <i>Cangius</i> ab objectionibus <i>Muratorii</i> . Curam <i>Canipa Cunipuriam</i> dixerunt. <i>Canipa</i> autem, cella condendis vinariis, & arca recipiendis pecuniis, & aliarum denique plurium rerum congeries. Has qui servarent, <i>Caniparii</i> nominati sunt, quorum etiam iurandum hic apponitur ex Statutorum Volumine. Adduntur, ex parva pecunia hujus Seculi, <i>Pizoli & Bagatini</i> , quorum duodecim pondus solidi habuerunt, ex argentoque fuerunt. Hactenus de pecunia, quam aliunde accepit civitas Patavina, Cl. Autoris exposuit diligentia. Nunc <i>Capite septimo</i> idem in <i>Numos Patavina moneta</i> studiosius inquirat. Ostendit ex probatis illius ævi monumentis, Seculo XIII monetam Patavinam rebus, tam publicis, quam privatis, tam sacris, quam profanis, jam adhibitam. De falsariis hoc observat, jurasse Officiales Prætoris, nolle se uti falsa pensâ, falsa moneta, falsa mensura, & quæ sunt reliqua, ex Codice Statutorum. Addit etiam Decretum duntaxat	Pag. 32. 33. 35. 39. 43. 44. 46. 47. 48. 51. 54. 55. 56. 62. 63. 65.
---	---

410 NOVA ACTA ERUDITORUM

- civitatum, Patavinæ & Tarvisianæ, de falsa moneta. Pro-
 fert plura alia Decreta publica contra falsarios & falsam pecu-
 niam. Claudit denique totum *Caput*, facta commemoratione
 numi ærei, quem refert ad postremos annos stantis reipubli-
 cæ Patavinæ, videlicet ab A. 1256, quo pulsus sit *Ezelinus*,
 usque ad A. 1318. Numus ipse, cujus icon offertur, habet
 hanc vocem PADVA. in averfa CIVITAS, & est desumptus e
 Museo *Honorii Arigoni*, doctissimi Veneti, cui ut in eo, quem
 rei numismaticæ magno commodo suscepit, labore cuncta ex
 sententia feliciterque cedant, nos quidem vehementer optamus.
Caput octavum de Numo, PADVA REGIA CIVITAS inscripto,
 72. agit. Numus argenteus, qui aquilam ostendit, in averfa cru-
 cem, & parvum clypeum, fasciola trajectum, refert. Primus
 est ejus edictor *Jacobus Zurabella* in *Aula Heroum*, ubi tamen
 desideratur elegantia typi. Idem *Jacobus* atque *Ursatus* eun-
 dem numum male ad Episcopum *Bernardum* referunt, cujus
 utriusque argumenta hic reselluntur copiose per totum *Caput*.
 82. Extenditur hæc tractatio usque in *Caput nonum*, ubi, rudio-
 ris fabricæ literarumque ductuum indicio, Cl. Auctor probat,
 vel in fine Seculi XIII, vel initio XIV, numum esse percussum.
 85. Scutum, zona trajectum, Ducum Austriacorum insigne fuisse,
 89. demonstrat. Notat præterea ex historia illorum temporum,
 92. Austriacos Duces Patavium tenuisse A. 1319. Quibus positis,
 tandem concludit, numi epocham esse inter A. 1319 & 1328
 collocandam, sub Austriaco Duce, *Federico*, Rege Romanorum
 tertio. *Caput decimum de insignibus Carrariensium* commemorat.
 Fuit apud *Papasavios* gaza Carrariensium illustris, Gemmis, Ta-
 bulis, Membranis, Torevmtis, Codicibus, Lapidibus, Nu-
 mis, æreis, argenteis, aureis, resurgens, quam secum habuit
 aliquis ex hac gente, *Albertinus*, nuper mortuus. Hujus No-
 ster laudat humanitatem in se effusam, quæ nihil ex his opibus,
 93. suum in usum vertendis, negaverit. Accepit ab eodem mera-
 branam, trecentorum ferme annorum, eamque veluti clavem
 numerorum Carrariensium, propterea, quod stemmata comple-
 ditur hujus Patavinæ gentis, quæ pluribus persequitur, ex eo-
 dem Codice, Auctor Clarissimus. *Caput undecimum agit de Nu-
 mis*

mis Marsilii, Ubertini, Jacobini, Francisci senioris, qui numi & afferuntur, & explicantur. Capite duodecimo, quod de Du- Pag. 114.
catis exponit, producitur num. 14 numus aureus Patavinus, qui Ducati pondus habet. Caput decimum tertium agit de iis 120
numis, qui Carrarensii appellantur, quorum ab altera parte currus, cum titulo, Franciscus de Chararia, ab altera Sa-
ulus Daniel. Cujus generis plures numi hic in tabulis affe- 137.
runtur, additis etiam variis conjecturis, haud inficitis. Quarto
decimo Capite, ad locum Præfatosque monetæ Cl. Autor pro-
gressus, plures, testatur, ædes adhuc Patavii monstrari, in
quibus olim pecuniam esse cusam, fama teneat. Et de his qui-
dem ædibus monetariis hic pluribus exponitur, ex monumen- 144.
tis idiographis. Subtextitur scita commentatio de Francisci II 150.
quodam numismate. Caput decimum quintum, idque extre-
rum, constat totum syngrapha, satis longa, cujus ex senten-
tia declaratur, Franciscum II A. 1398 monetam publicam lo-
casse. Postremo loco adjicitur Annotatio de annulo Marsilii 165.
de Carrararia, cum ipsa icone expressis. Annulus hic, Sam-
torum cimelium apud Veneros, quem inde Noster impetravit
per Aloysium Zenum, est ex auro, & habet gemmæ loco di-
scum aureum, in duas partes spectandum, ita, ut ab una parte 166.
sit currus, ab altera galea, subiecto clypeo parvo. In casti-
de rota cernitur, & aliâ præterea, quæ produnt ornatum viri
militaris, & accuratius describuntur hoc loco. Tandem ex 167.
annuli materia, mole, arte, loco ipso, quo repertus est, pro-
batur, eum omnino ad hunc Marsilium pertinere.

Potest ex his, quæ attigimus, fortan haud obscure intel-
 ligi, quam sit laboriose scriptus *Brunatianus* iste liber, & quan-
 tam ab omnibus Patavinis gratiam ineat Autor Clarissimus, quod
 partem historię nationis suę, valde impeditam, tam studiose
 industrieque evolvere atque excutere voluerit. Utitur opti-
 mis ad probanda singula adminiculis, sumtis ex Cœnobiorum
 eor chartis vetustis, quarum est melior pars ex tabulariis Ca-
 nonicorum depromta. Quæ quidem omnia cum tanta fide
 adducit, nihil ut dicat, quod non ex iisdem probet continuo,
 iisque non fortasse descriptis, sed authenticis & idiographis

ipsis, ut præterea integras sæpe chartas, ubi res postulat, interponat, nonnunquam decerptis inde particulis sit contentus, cum insigni harum mole labore. Numos, in tabulis propositos, incidit in æs *Petrus* Monachus, cujus in hac arte solertia jam probata est. Ceterum non dubitamus, quin eruditi viri in varietate rerum, hic propositarum, (nam de stilo jam nihil dicimus,) reperturi sint, quæ ex sua re putent esse.

D. N. JUSTINIANI PERPETUI AUGUSTI Institutionum, sive elementorum, per Tribunianum, Virum magnificum, Magistrum & Exquestore S. Palatii, & Theophilum & Dorotheum, Viros illustres & Antecessores, Libri IV, emendarissimi, ex editione JACOBI CUFACII. In eisdem JANI A COSTA, JCSI & Antecessoris clarissimi, Commentarius. Accedunt huic editioni annotationes & notæ THEOD. MARCILII, JCSI, & M. ANT. MURETI, JCSI, ut & M. TATII ALPINI Dissertatio de furto per lancem & licium concepto. Adjecti quoque sunt varii Indices, curante JOANNE VANDE WATER, JCSO. Editio altera & emendatior.

Lugduni Batavorum, apud Sam. Luchtman, 1744, 4 maj.
Alph. 3 plag. 21.

Magnam ante hos quinque & viginti annos ab omnibus elegantioris Jurisprudentiæ studiosis gratiam *Jo. vande Water*, Ultrajectinæ curiæ Actuarius gravissimus, iniit, cum egregium *Jani a Costa* in Institutiones *Justinianas* Commentarium, *Marcilii & Mureti* notis stipatum, & erudita Præfatione auctum, publici juris faceret. Utilissimum Opus non potuit non emtores plurimos invenire, atque hinc, exacto Seculi quadrante, rarissimum evasit. Movit hoc *Jo. Conr. Ruckerm*, Virum Clariss. Academiæ Leidensis Antecessorem, ut de nova editione cogitaret. Nactus est autem *A. Havercampi* beneficio primam Commentariorum *Jani a Costa* editionem, quæ Parisiis anno superioris

terioris Seculi quinquagesimo nono, cura Germani Nyvard, prodiit, eaque in consilium advocata, plurima restituit exinde & emendavit; elegantissimam imprimis ejusdem Jcti ad l. *de p. pro Socio* recitationem solennem, cum ea, quæ subjuncta Commentario ad Decretales prodiit, collatam, a mendis innumeris, quæ in priorem Belgicam editionem irreperant, purgavit. Non minorem curam adhibuit bibliopola, ut splendori externo confuleret, & ad speciem statim Jurisprudentiæ cultores delegeret, quos, auguramur, ex Cel. Ruckeri posita in his Juris scientiæ elementis industria maximos esse fructus percepturos.

JUS NATURÆ, METHODO SCIENTIFICA pertractatum. Pars quarta, de actibus, ad aliorum utilitatem tendentibus, in specie, ubi agitur de donationibus, & de contractibus, tam beneficis, quam onerosis præcipuis. Autore CHRISTIANO WOLFIO, Pot. Borussorum Regis Consiliario intimo, Fridericianna Cancellario & Seniore, Juris Naturæ & Gentium atque Matheseos Professore honorario, Academiæ Regiæ Scientiarum Parisinæ, Londinensis, ac Borussicæ, Membro.

Hale Magdeburgicæ, in officina libraria Rengeriana, 1744, 4.

Alph. 5 plag. 14.

Vidimus nuper, Ill. Autorem in *Parte tertia* docuisse, quomodo jura ab uno in alterum transferantur, ac homines ad dandum & faciendum sese sibi invicem perfecte obligent, & de præstationibus, sive gratuitis, sive mutuis, inter se conveniant, ut perfecte debeantur. In *Parte igitur quarta* in specie inquit in ea, quæ dari ac fieri possunt, & ad quæ danda & facienda ex mutua conventionione homines sese sibi invicem obligent. Actus omnes aliis utiles in dando & faciundo consistunt, & vel benefici sunt, ex quibus unus tantummodo utilitatem percipit, vel permutatorii, quibus pars utraque ad aliquid dandum, vel faciendum, adstringitur, seu res & facta invicem permutantur. Cap. 1.

rar. Quemadmodum vero illi vel mere benefici sunt, quibus nimirum nulla adhæret obligatio perfecta, vel benefici obligatorii, quibus mutua adhæret obligatio perfecta; ita permutatorii, aut diremtorii, sunt, qui separatam utriusque partis respiciunt utilitatem, præstationibus peculiaribus obtinendam, vel communicatorii, in quibus per præstationes communes intenditur quædam utilitas communis. In actibus diremtoriis, vel do, ut des, vel do, ut facias, vel facio, ut des, vel facio, ut facias, dari autem possunt res tam corporales, quam incorporales, usus rei tam nudus, quam cum fructu conjunctus, & pecuniæ, & in communicatoriis vel facta, vel res, sive pecunia, vel hinc res, inde facta, communicantur; actus autem benefici obligatorii aut disponunt de re sine alienatione, aut de facto. Ex hac actuum humanorum differentia, tanquam fonte, manant omnes contractus, tam benefici, quam onerosi. Quoniam vero actus mere benefici in præsens absolvuntur, aut in futurum prominent; ideo in beneficia & promissiones liberales dividuntur. De his dictum abunde est *Parte tertia*; de illis itaque hic tantummodo verba facit Ill. Autor. Naturalem itaque obligationem ad beneficia aliis exhibenda, & officia beneficiariorum, expendit, ubi & de animo grato & ingratitude agitur. Enimvero dationes gratuita speciali nomine donationes appellari solent, & si fiant ad sublevandam extremam vitæ necessitatem, eleemosynæ nomine veniunt. Quamobrem Noster prolixè agit de donationibus ac eleemosynis, ac ideo etiam de liberalitate ac illiberalitate, de misericordia & immisericordia.

- Cap. 2. Quoniam vero nemo tenetur alteri gratis dare, vel facere, si is vicissim dare, vel facere, possit, ac ideo actus permutatorios probat lex naturæ, facta autem ac res, tam corporales, quam incorporales, non semper commode permutari possunt, ac difficulter in permutando observare datur æqualitatem, ut alter tantundem recipiat, quantum ipse præstat; ideo non modo necesse est, ut pretia rerum determinentur, verum etiam necesse fuit, ut pecunia inveniretur, tanquam mensura communis pretii omnium rerum & operarum. Noster itaque, antequam ad contractus in specie declarandos accedat, de pretio rerum definiendo,

finiendo, & de pecunia, ea demonstrat, quæ Juri naturæ consen-
 tanea sunt. Atque, hac data occasione, agit de divitiis, redi-
 tibus, expensis, egestate, paupertate, parsimonia, prodigali-
 tate, continentia, avaritia, sordibus, incuria. Jus nimirum
 naturæ continere debet theoriam Philosophiæ moralis, ut ex
 eo intelligatur, quid virtutis sit, quid vitii. Hisce præmissis, Cap. 3.
 ad contractus beneficos pedem promovet, in quorum nume-
 rum refert commodatum, mutuum, depositum, sequestrum,
 mandatum, fidejussionem, & expromissionem. Deinde vero 4.
 contractus onerosos præcipuos contemplatur, nimirum permuta-
 tionem, emtionem venditionem, arrhæ dationem, additio-
 nem in diem, legem commissoriam, pactum de retrahendo,
 pactum de retrovendendo & redimendo, (ubi quoque agitur
 de commodo & periculo rei emtæ, nec non de evictione,) lo-
 cationem conductionem, socidam, societatem, contractum fœ-
 nebrem, ubi de usuris & anatocismo agitur. Qui in Jure ci-
 vili versati sunt, facile intelligent, quænam sint ea, de quibus
 hic dicendum fuerat. Noster enim demonstrat, quæ in con-
 tractibus, tam beneficeis, quam onerosis, præcipit Jus naturæ,
 quemadmodum doctores Juris civilis inquirunt in placita Jcto-
 rum Romanorum. Non diffitetur Ill. Autor, plurima, de his con-
 tractibus tenenda, coincidere cum iis, quæ Jcti Romani tradi-
 derunt, vel etiam doctores addiderunt; propterea tamen ea
 non erant silentio prætereunda. Demonstrandum nimirum erat,
 ea esse Juris naturalis, ut ex collatione pateat, quinam sit Juris
 naturæ ac civilis consensus, quinam dissensus. Ceterum, cum
 legicrepe nonnulli ineptam sioxerint distinctionem inter Jus na-
 turæ philosophicum & juridicum, ideo Noster in Præfatione
 ob singulares, quæ sibi sint, rationes, easque non contemnendas,
 illorum, quicunque sunt, inscitiam redarguit. Naturalia ju-
 ra, quæ Imperator semper firma atque immutabilia permanere
 asserit, eadem manent, sive a Philosopho, sive ab eo, quæ
 Jctus audit, tradantur, modo uterque eadem sciat; alias enim
 metuendum, ne, qui Jctus vocatur, quod civile est, cum natu-
 rali confundat, Jctorum Romanorum placita, & quæ ab Im-
 peratoribus Romanis constituta sunt; atque doctorum opinio-
nes,

nes, usu fori probatas, pro Jure naturæ incautis venditas, quam ne, qui Philosophus dici amat, opiniones suas pro æterno isto ac immutabili Jure aliis obtrudat. Quamvis vero terminorum diversitas nondum faciat realem differentiam inter Jus naturæ philosophicum & juridicum; Nostro tamen consultius videtur, ut in Jus naturæ recipiantur termini, in Jure civili recepti, imprimis ii, quos approbarunt Jcti Romani, ut facilius intelligatur ab iis, qui ad Jurisprudentiam civilem animum appellant. Quamvis vero prober, quod recte dictum a *Cicerone*, non ex duodecim Tabulis & Edictis Prætorum, sed penitus ex intima Philosophia, Juris artem hauriendam esse; ultro tamen concedit, Jus Romanum mutum adjumenti asserre ei, qui Systema Juris naturæ condere aggreditur, ac, se re ipsa hoc expertum, minime diffitetur. Cum tamen necesse sit, quod civile est, a naturali separari, & ad naturale reduci; se non minus didicisse observat, quantum hic cœcutire debeat, qui principiis philosophicis destitutus est, nec habitu ratiocinandi satis pollet, ut adeo idoneum Juris naturæ doctorem non agnoscat, nisi qui idem ex intima Philosophia haurit, & quæ sint hujus juris, ex ipsis rerum notionibus demonstrat, retentis licet terminis, in Jure civili receptis, & ad notiones determinatas reductis. Equidem constitutum ipsi erat, in hac *Parte quarta* agere de contractibus omnibus usitatis, immo etiam de quasi contractibus; quoniam tamen tanta enascebatur dicendorum seges, ut uno Volumine omnia comprehendere minime possent, ideo magnam eorum partem, quæ de contractibus dicenda erant, in *Partem quintam* rejicere coactus fuit, prouti proxime videbimus.

*DE SUCCESSIONE MORBORUM LIBRI
III, Autore CAROLO GIANELLA, Lignia-
censi, Phil. Med.*

Patavii, ex typographia Seminarii, 1742, 8 maj.

Plag. 11.

Dignum sane, in quo accuratius enodando omnes ingenii industriæque nervos contendat peritior Medicus, hoc de morbo-

morborum successione est argumentum, non solum propterea, ut Cl. Autor putat, quod, cum, morbis aliis ex aliis prodeuntibus, vulgus ut plurimum Medicos criminetur & incuset, tanquam supervenientis mali autores, illi hac ratione, si, quæ mala malis supervenire solent, prædicere queant, & ad suam sanandam, augendamque, & ad ægrorum salutem consulendam, valeant quam maxime, sed etiam, quod ita morbi cujusvis indoles ac natura, ejusque curandi ratio, exactius intelligatur, si illius ex alio antecedente morbo ortus non ignoretur. Quapropter non omnino nulla diligentissimo Autori laus debetur, quod hanc doctrinæ medicæ partem singulari disquisitione enucleandam suscepit. Quanquam enim præter *Cassrensem Lusitanum*, quem solum in suo libello: *Quæ ex quibus*, hanc morborum successionem persecutum esse contendit, ex nostratibus nostri temporis Medicis præclarissimi viri, *Hoffmannus* atque *Stablius*, eandem data opera perquisiverint; multa tamen adhuc restant, quæ ad hanc doctrinam amplius deducendam, & plena luce illustrandam, pertinere quam maxime videntur. Quæ an Cl. Autor explicaverit omnia, nos quidem temere asseverare non audemus. Præterquam enim, quod, quæ *Libro primo* de morbis ex animi perturbationibus oriundis disputat, nulla cum hoc, quod de morborum successione tractat, argumento cognatione conjuncta esse existimamus, ipsa etiam reliquorum librorum capita non satis digesta, nec ultimam limam experta esse, perlectis iis, haud difficulter constat. Neque enim Cl. Autor ordinem in recensendis, atque ad suas classes revocandis, morborum generibus ubique tenuit, neque nexum morborum inter se, & succedendi modum, ex doctrina physica, Anatome, & Physiologia, aliisque principiis, quantum satis erat, explanavit, nec medendi rationem dilucide satis ostendit, sed omnia attigit potius, quam plene perfecteque, quod tamen in singulari ejusmodi libello opus erat, pertractavit. Quam tamen, hono animo prolatam, sententiam nostram, tantum abest, ut fraudi esse cupiamus laudibus hujus libelli, ut, in eodem multa esse præclare scripta, & præstantissimas præcipue hic diligentissimi

Autoris observationes practicas contineri, eodem mentis candore pronuntiemus. Placuit Cl. Autori, totum opus in *tres Libros* dividere, & *primo* quidem de morbis, ex animi affectibus genitis, commentari. Postquam igitur *Cap. 1* operis utilitatem, & *Cap. 2* ejusdem divisionem, tradidit; *Cap. 3* de animi morbis agit; ~~*Cap. 4* quomodo animi motus agunt in corpore,~~ disquirat; *Cap. 5* amorem & morbos, qui ex eo succedunt; *Cap. 6* odium, & ex eo natos morbos; *Cap. 7* iram, & morbos, inde derivatos; *Cap. 8* timorem & morbos, hinc genitos; *Cap. 9* spem, & desperationem, & morbos, ex hac pendentes; *Cap. 10* demum gaudium & mœsticiam, morbosque, ex iisdem provenientes, exponit. *Liber secundus* morbis, ex corporis ægreditudinibus prognatis, destinatur. Orditur *Cap. 1* a febribus, utpote gravissimo, difficillimo, & frequentissimo, morbo, & *Cap. 2* febres, aliis morbis succedentes; *Cap. 3* febres, ideam mutant; *Cap. 4* febres, in alios sese mutant morbos; *Cap. 5* morbos, anginæ supervenientes; *Cap. 6* morbos, a pleuritide genitos; *Cap. 7* morbos, ab hepatis morbis oriundos; *Cap. 8* morbos, ex iætero derivatos; *Cap. 9* morbos, ex doloribus intestinorum concitatos; *Cap. 10* morbos, ex dysenteria fluentes; *Cap. 11* morbos, ex lienis morbo pendentes; *Cap. 12* morbos, qui hypochondriacis incumbunt; *Cap. 13* morbos, ab hysterica passione conflatos; *Cap. 14* morbos, qui ex variolis gignuntur; *Cap. 15* arthritidem succedentem & migrantem; *Cap. 16* scorbutum succedentem & migrantem, persequitur. *Tertio* denique *Libro* eas morborum successiones explicat, quæ propterea evenire solent, quod non solum quælibet partes corporis solidæ cum aliis partibus consentiunt, vicinitatis consensus & officii ratione, verum etiam fluidæ maximo inter se nexu contineantur, ut facili negotio vel ex uno in alterum ferantur locum, vel unius indolis naturam in alteram, vel meliorem, vel pejorem, mutant. *Capite* igitur *1* refert, quænam inter se partes morbos communicent, ob eam, quam cum parte affecta habent, vicinitatem. Verum præter vicinitatem occultus quidam & reconditus inter partes adest consensus, cujus ratione, sicuti in naturæ functionibus obeundis inter se communicant,

nant, ita pariter occulto quodam modo morbos sibi faciunt
 communes, quos hinc *Cap. 2* percenset. Denique & pro-
 pter idem, quo defunguntur, officium partes quædam in socie-
 tatem morborum veniunt, qui *Cap. 3* exponuntur. *Cap. 4* de
 successione morborum ex translatione humorum ex uno in al-
 terum locum agitur. *Cap. 6* eadem successio vel ex humo-
 rum majori depravatione, vel eorundem in alteram naturam
 mutatione, sicut *Cap. 7* ex vitiosæ materiæ ad solidas partes
 propagatione, explicatur. Singula cujusvis *Capitis* momenta
 accuratius enumerare, quid aliud foret, quam totum, qua
 patet, opus exscribere? Quod cum ab omni ratione, institu-
 toque nostro, prorsus abhorreat, speciminis loco ex *Lib. II*
Cap. 6, quod de morbis a pleuritide oriundis agit, nobisque, si
 quod aliud, non male elaboratum videtur, potiora excerpemus.
 Pleuritis non raro in peripnevmoniam mutatur, malo utpluri-
 mum omine. Dignoscitur hæc maligna mutatio, quando do-
 lor pleuriticus diminuitur, rubores ingentes in genis excitantur,
 & oculi velut igniuntur, pulsusque ex duro mollis fit.
 Tum nimia sanguinis emissionem vires enervare non licet, cum
 materia jam amplius dissolvi non possit, sed in suppurationem
 transeat. Transit in empyema pleuritis, cum intra 14 dies
 non expurgatur. Hoc utplurimum fit, si initio pleuritidis va-
 rix fuerint exspuitionses. Hæc mali translatio innotescit ex do-
 loris acerbitate, quæ in gravitatem vertitur, ex febris mutatio-
 ne, quæ facile nocturno tempore recrudescit, ex dyspnœa,
 ex ptyalismo, qui ante ruptionem accedunt, ex sputo mutato
 ex salso in dulce, ex rigore, qui crebro citatur, ex syncope,
 ex cardialgia, & ex sudore cum facie rubicunda, quæ ut-
 plurimum etiam tanti morbi successionem comitatur. In-
 ter specifica hujus morbi remedia referuntur Decoct. Fl.
 Papav. rhœad. & Hederæ terrestr. Syrup. de Eryfimo Lob.
 Pilul. Morton. & Bals. Sulphur terebinthinatus. Mutatur
 quoque pleuritis in vomitum, sed rarius, & tunc cessat
 sitis, tussis minuitur, pulsus fit inæqualis, ægrotus velut tre-
 more quodam concutitur, & exspuit cruda, nullo juvante me-
 dicamento. In causum convertitur, quando ex *Hieronymi*

Mercurialis sententia, materia biliosa, quæ jam cœperat colligi in lateribus, retrocedit in venas, cordi proximas, atque ibi computrescit. In febrem acutam continuam mutatur, ubi, quamvis inflammatio semper febrem habeat comitem, aliquando inflammatione etiam sublata ex illa materia, stabulante intra thoracis cavum, atque per sanguifera vasa delata, velut nova febris, synochi, nunc benignæ, nunc malignæ, morem secuta, excitatur. Optimam tunc opem emulsiões, medicamenta pæregorica, vesicatoria, & blanda diaphoretica, ferunt. Pleuritis porro in phrenitidem degenerat, nullo primarii morbi vestigio relicto, tota nempe per metastasin morbosâ antecedentis morbi ad cerebrum delata materia, alteraque in meningibus inflammatione excitata, quæ ut plurimum funesta est. Internoscitur hæc morbi mutatio ex pulsu celeriori & frequentiori facto, ex respiratione rara & gravi, & ex urinis claris tenuibus. Succedere etiam pleuritidi solet lethargus, aliique soporosi affectus, ex infueta pulsus raritate aperte cognoscendi, idque accidit vel vigente adhuc morbo primario, ex materia quadam, in thorace & thoracis membranis subsistente, ad caput translata, quod funestum plerumque est; aliquando autem in fine morbi primarii, veluti per crisin quandam jam ad consummationem redacti, idque non adeo exitiali cum eventu, neque cum tanta medicationis difficultate. In paralytes quoque abicit pleuritis, item in tumores, vel sub auribus, vel sub pedibus, qui boni jam ab *Hippocrate* judicantur, modo non retrocedant. Succedit pleuritidi diarrhœa etiam, quæ distinguenda est, an critica sit, vel symptomatica. Critica, quæ fere semper in biliosa pleuritide evenit, bona est; symptomatica autem mala ut plurimum est, cum ab ipsâ supernæ partes exsiccentur, & spuri purgatio amplius prodire non possit. Tandem & pleuritidem pleuritis, & peripnevmoniam peripnevmonia, subsequitur, quando ex una pleuræ parte ad alteram, & ex uno pulmonis lobo ad alterum, transfertur materia morbosa. Et peior solet esse pleuritis, quæ ex latere ad dorsum fertur, quam quæ ex dorso ad latus, quia pleura in parte posteriori ad dorsum spectante est durior, quam in anteriori, sicut pariter peior est pleuritis,

pleuritidis, quæ ex latere sinistro fertur ad dextrum, quam quæ ex dextro ad sinistrum, quoniam pars dextra ob majorem exercitationem densior redditur.

THEOCRITUS, SCRIPTURAM SACRAM ILLUSTRANS, sive sententiæ ac phrasæ, e Poetis Græcis, & imprimis Bucolicis, Theocrito, Moscho, & Bione, ad illustranda quamplurima sacri Codicis oracula eruta, studioque collectæ, a M. CHRISTIANO FORSCHBERGERO, Neostad. Misn. Past. Schœnerstad. De deposito Paulino ex 2 Tim. I, 12, præfatus est D. GOTTLIEB GAUDLIZ.

Dresdæ & Lipsiæ, apud Fridericum Hekel, 1744, 8.

Plag. 14.

Sacra profanis jungere, tum historiam divini cœtus, tum sacri Codicis interpretationem, mirifice juvat. Agnoverunt id plurimi literatissimi homines, proque virili hanc ipsam utilitatem promovere laborarunt. Horum numerum nunc auget eruditus hujus libri Autor; cujus institutum merito commendavit S. Ven. Gaudlizius, ex cujus præmatura morte plurimum res sacra & literaria detrimenti cepit. Digna est inprimis illa Præfatio, quam paulo accuratius consideremus. Illustrat eadem oraculum divinum 2 Tim. I, 12. Non omnes hic legunt παραθήκη, sed & probati Auctores παρακαταθήκη agnoscunt. Prius dialecto communi, posterius ἀττικῶς, dicitur. Παρακατατίθεσθαι est dare quidpiam fiduciam contracta. Vocabulum ergo proprie ad forense dicendi genus pertinet, unde παρακαταθήκη est depositum, seu, ut Ambrosius appellat, commendatum. Prius vocabulum in usus suos translisse post Christum natum Græcos, docet interpolata S. Ignatii ad Polycurpium epistola apud Coclerium in Patr. Apost. Tom. II f. 92: Τα δειπότερα ὑμῶν τὰ ἔργα ὑμῶν. Unde, in Glossario Basilicorum δειπότερον per παρακαταθήκη exponi, notat Usserius. Aliam vero hanc παρακαταθήκη ab ea, cujus Paulus 1 Tim. VI, 20, 2 Tim. I, 14, meminisse, esse, plures sunt, qui existimant, ibi esse sanam do-

Animam a *Paulo Timotheo* commendatam, *scilicet* *Tim. I, 12*, ani-
 mum, quem corpore hoc emigrantem Deo committimus as-
 fervandum, arbitrati. At doctum Præfationis hujus Autorem
 in assensum illa neutiquam trahunt; quin sensum priorem po-
 tius & huic loco asserat. Probat id ex toto contextu. Nam,
 licet ipse *Paulus*, externarum gentium præco & magister con-
 stitutus, id, quod perperam maxime asperum esset, experiretur,
 eo tamen pudore se nequaquam frangi testabatur, sciens, cui
 crediderit, persuasumque habens, eum posse depositum suum
 custodire ad eum, qui in omnium expectatione est, dicit. Ideo
 retinendum esse sanorum didorum, quæ ex *Paulo* audierat
Timotheus, exemplum, servandumque præclarum illud depo-
 situm, per spiritum, in nobis habitantem, sanctum. *Abbr. Scul-*
terus, huic interpretationi contrarium esse, putat, adjectum *μω*:
 at ita & alibi scribit divinus ille legatus, c. g. *Rom. II, 16*. Ac
 sane modo eodem antiquissimi Christianorum doctores, quos
 vulgo Patres appellant, non raro loquuntur. Nec deest hu-
 jus nominis fundamentum, si vel, *Judeos* scripta sacra in arca
 fœderis posuisse, consideremus. Siquæ, cadere ita de certitu-
 dine salutis argumentum, clamitent nonnulli, sapienter respon-
 det *B. Gaudizius*, non illam doctrinam nostram defendendam
 esse, quæ facile destrui queant, rationibus, firmioribus omnino
 atque exceptione majoribus innixam. Et multum omnino vidit,
 ubi, æque labi, asseverat, eos, qui scilicet argumentis veritatem
 defendant, ac qui data opera eam risui exponere laborent. Jam
 vero *Cl. Pongibbergeri* labores nos invitant, vel breviter, dum
 plerumque non nisi versus Poetarum, cum verbis sacris quid-
 quam commune habentes, indicantur, rarius autem explicatio-
 nes adjunguntur, lustrandi. Spectant autem illæ explicaciones
 atque illustrationes partim antiquitates, partim opiniones ve-
 terum. E. g. statim pag. 1: *Veterum opinio fuit, ut frontem*
pudoris, risus lienem, sic & ira sedem esse nares. Persius: Disce
sed ira cadat naso rugosaque lanna. Et ante illum dixerat
Plautus: Fames & mora bilem in nasum concium. Prebuit oc-
casione huic sententiæ insimul & dicendi generi, quod in omni
graviore commotione, maxime autem ira, spiritus concitatus,

ae velut astuans, copiosius & vehementius ebullit, naresque exampendo dilatat. Cernas id maxime in brutorum generosissimis, equo, tauro, leone. Quam ob rem placet τῶν Φυσιολογῶν μετέσαι, nares in homine apertas & patulas signum esse iracundi, ἀσφραγιστάς γάρ, ajunt, εἰς ταύρας καὶ λέοντας. Atque, haec ne nimis rideamus, verant prisca Ebraei, qui eadem vocabulo & narium & ira significationem tribuerunt. Vid. Isaac. Casaub. ad Theocritum. Locum illum longiorem ideo simul adjunximus, ut illi, quem adhibet Autor, neutiquam agrestis, sed qui Gymnasium Portense redoleat, nec miris, quibus ille postea subiectus est, satis in aliam formam redactus est, exemplum praebeamus. Sed nec ars ipsa interpretandi omittitur. Ita e. g. pag. 21 seq. ad Luc. XXIV, 31, ex Theocrito confirmatur, quod ἀφραγιστος non omnino ipsum penitus evanuisse designet; pag. 26 ad Matth. XVI, 22, suppletur ὁ Θεὸς γινέσθω, & id quidem praecunte Henr. Bened. Starckio in Notis sel. ad h. l. ut reliqua taceamus. Id denique commemorari meretur, plus praestitisse Cl. Autorem in nigro, quam promiserat in rubro, neque solum alios pariter Poetas Graecos, verum etiam Latinos bene multos, ad illustrandum adhibuisse quam diligentissime.

D. LUCÆ OSIANDRI, THEOLOGI QUONDAM
apud Wurtembergenses celeberrimi, Cynosura studiorum
sacra, sive de studiis Theologorum privatis rite & cum
fructu tractandis Commentatio, una cum PIIIL. ME-
LANCHTHONIS & CASP. CRUCIGERI similis
fere argumenti Consiliis, ex recensione & cum notis per-
petuis historico - literario - theologicis M. GODOF.
BALT. SCHARFFII, Pr. Minist. Suidnic. in Sil.
Accedit ineditarum haëtenus aliquot Cl. virorum
Epistolarum decas.

Gedani, apud Georg. Marc. Knochium, 1742, 4.

Alph. i pag. 19.

Experientia edocuit, quantum ipsi profuerit *Osiandri* libellus, & ut suas pariter observationes, per longum temporis spatium.

spatium vel collectas, vel factas, cum literatis communicaret, Commentationem hanc, notis suis illustratam, publicare voluit Ven. *Sebarfius*. Cum enim, ante annos nunc quatuor & triginta, ex Academia Vitembergenfi rediit, dum tertium & vigesimum nondum annum attigerat, sacro divinitus muneri admoveretur; vivis præceptoribus subductus, inortuis se tradere cogebatur. Eam igitur in rem omnes, qui de studiis sacris tractandis præceperunt, quotiens nancisci poterat, studiosius evolvebat, ut, quæ adhuc deerant, suppleret. Sed tantum non omnes sui temporis formam atque sæculi genium ante oculos habuerunt, & Theologum singulis numeris absolutum fingere laborarunt, ad quem tamen gradum aspirare licet paucissimis. Hinc optare cœpit Noster, ut in Academiis, singulis prope modum annis, publicus quidam doctor lectiones *προπαιδευτικῆς* institueret, inque illis ad temporis rationem, ingeniorumque diversitatem, institutiones suas accommodaret. Fecit autem Noster pariter, quod suum esse putavit, & quæ subinde in lectione quotidiana occurrebant, animadvertens, his denique librum *Osiandri* animadversionibus illustrare, & ad præsentis sæculi usum accommodare, studuit. Compulit eum præsertim ad opusculum istud Theologi, meritorum, quæ in cœtum puriorem remque literariam exstant, plurimorum gloria insignis, eligendum, quod hoc ipso viam non tam instituendi, quam continuandi potius, studia sacra ostendere, neque studiosum sanctioris disciplinæ formare, sed verbi divini ministrum monere, voluerit. Necessaria quippe ipsi hoc magis videtur talis admonitio, quo plures, utcumque peractis aliquot in Academia annis, sacrum munus ingressi, literarum sacrarum studia negligunt, nec de amplificanda rei sacræ scientia, qua deceat, sollicitudine cogitant. Justum quoque huic libello præteritum statuerunt, suisque diligenter commendarunt, magni nominis eruditi, quos inter haut ultimum locum merentur *Jo. A. Quenstedius* in *Eth. Past. Adp. & Aug. Herm. Franckius* in *Monit. Pastor. Præf.* Potest etiam libelli hujus dignitas inde cognosci, quod, quanquam plures ejus editiones exstant, e. g. *Tubingensis* A. 1591, 8, *Vitembergenfis* A. 1596, 8, & *M. Jo. Præterii* rationi formandorum studiorum ad-

dita,

ditæ, ad rariores tamen sic referendus, nec vel ab omnibus harum rerum magistris, vel ab omnibus vitæ B. *Osiandri* scriptoribus, id quod partim ex silentio, partim ex mala allegatione, patet, oculis quidem subiectus. Sed quid externa hæc ad commendationem libelli commemoremus? Ipsa ejus inspectio docere potest, non ad eos Autorem esse referendum, qui ad stivam damnatos esse putent verbi divini ministros, sed velle eum potius, ut donum suum *ἀναστροφῶν*, & *Tanaquilli* etiam *Fabri* iudicium, qui bonam mentem acremque & attentam lectionem hujus ordinis in viris critica perspicacitate desideravit, confundatur, atque indidem etiam optimæ notæ profanorum scriptorum lectionem sedulo iisdem injunxisset. Nihilominus multo adhuc commendabiliorem librum istum fecit doctissimus Editor; quippe qui non solum ipsius præceptiones fulsit, illustravit, emendavit, sed & non pauca ex Historiæ literariæ fontibus hausit, ab Autore ipso vix nomine ac titulo indicata. Vel unum utriusque momenti exemplum, & quidem ex ipsa Præfatione decerptum, sufficiat. Ita e. g. ubi ordinem, privata studia tractandi, laudavit *Osiander*, *aureum hoc est*, addit Noster, *B. Viri monitum, quod tamen hoc aro plane negligitur, ubi, plurimos studia sua sine delectu, sine oriline, imprimis verbi divini ministros etiam, tractare, quotidie videas. Per omne scriptorum genus, nullo habito discrimine, nulloque adhibito iudicio, prout in quemque incidunt, vagantur; desultoria levitate, vix 2, aut 3, pagellis forte Præfationis perlectis, unum deserunt, ad alium properantes, neutrum vero a capite ad calcem perlegunt, atque in succum sanguinemque convertunt. Tempus, quod a publicis sacri muneris operis reliqui ipsis est, si quidem literas amare videntur, legendo commentandoque, sine consilio & circumspectione sullunt, & quandoque etiam perdunt. Re vera enim nusquam est, qui fastidiosa lectione sic ubique est, & bonas horas non optime collocat, qui, intempestiva & confusa diligentia, non singula accurate perpendit, & horis suis locoque convenienter peragenda distribuit, &c.* Ad alterum vero momentum prima statim pertinet animadver-

no, ubi Academiz Tubingensis laudes hunc in modum persequitur: *Laus hac alma inclutaque huic schola propria fore ac perpetua ab ipsis instaurata purioris doctrinae initiis fuit, quod munditiem doctrinae caelestis cura cordique haberet, & imbuti orthodoxa religione juvenes ex ea, tanquam ex equo Trojano, magno saepe numero prodirent, & casta solidaque veritatis studio postea gregem, sibi commissum, fideliter pascere, atque ab omni labe illibatum praestare conarentur. Usinam hodie laudatissima haec patrum vestigia accuratius legerent, qui piis doctisque hominibus, iuvenis suis consiliis, justam conquirendi causam haecenus dederunt!* Quae post verba de meritis doctorum Tubingensium disputat Ven. Scharsius, & plurimos praeterim, ubi fusius ista tractantur, excitat libros. Nos autem de appendice potius aliquot Dissertationum & Epistolarum, cum rariorum, tum MStarum, tria verba subjungamus. Primum hic locum obtinet brevis discendae Theologiae ratio, autore *Philippo Melancthone*, ex Tomo I Oper. Wits. A. 1580 in fol. editorum, excerpta. Alterum *Casp. Crucigeri* admonitio ad verbi divini ministros, quae quidem Praefatio est, quam Theologus inter *Lutheri* adjutores non postremus, & variarum linguarum eruditione, matheos ac rei medicae peritia, candore ac fide, commendatissimus, *Margarita theologica Jo. Spurgebergii*, *Vittembergae* A. 1541, 8, editae, praefixit. Tertium Epistola *Melancthonis* ad amicum, ex *Luc. Bacmeisteri* modi consionandi simplicis informatione, *Vittembergae* A. 1598, 8, publicata, cum in nulla Epistolarum *Melancthonis* collectione reperiri potuerit. Quartum Epistola *Abrab. Buchtzeri* ad *D. Freihubium*, Prof. Lips. iucoseria, ex ipso autographo descripta. Quintum ejusdem Epistola ad nobilissimum *Nic. Rbedigerum de Seriefa*, hiennio ante obitum Autoris scripta, nec nihil de vitae ipsius ac morum ratione pandens. Sextum *D. Chytrai* ad *Petrum Monavium* Epistola, similiter ante inedita, cujus generis plurimas servat *Scharsius*. Septimum *Jo. Caselii* ad *Dan. Bucretium* Epistola inedita, de obitu potissimum *Petri Monavii*. Octavam Epistola *M. Mylii* ad *Sim. Grunaum*. Nonum *Mich. Gebhardi*

hardi Epistola ad eundem. Decimum *Andr. Osindri* ad *Ambros. Moibanum* Epistola. Undecimum Epistola *Th. Beza* ad *Claud. Textorem*; & duodecimum demum altera ejusdem ad eundem. Ubivis similiter limatissimæ notæ adjunguntur, deque Autoribus maxime, ut & de viris, ad quos Epistolæ nominatim exaratae fuerunt, varia, eademque notatu dignissima, miscentur. Quid multa? Sicim excitavit doctissimus Editor leætoribus suis, reliquas pariter, quas maximo numero in scriniis suis servat, Epistolas tam accurate illustratas accipiendi.

LA DECOUVERTE DES LONGITUDES &c.

hoc est,

LONGITUDINUM INVENIENDARUM

Methodus detecta, junctâ instructione pro navigatoribus, eandem in usum convertendi. Autore D. DE

LA DREVETIERE.

Parisii, 1740, 8.

Plag. 3.

Celebre illud longitudinum Problema utilitate sua juxta ac difficultate Autorem allicuit. Summa cogitatorum ejus huc redit: Semicirculum, per Polos & Nadir Parisiense transeuntem, *primum meridianum* vocat; ab eo sol quovis die exiens, diem inchoat, *universalem & longitudinarium* ipsi dictum, deinde *secundum meridianum* per Zenith Parisiense duxit, qui adeo cum priore circulum complet. Jam Lunam aliquam fingit motu prorsus regulari præditam, quæ cum Sole conjungitur sub primo suo meridiano, cum media nox est Parisii. Hæc ergo Luna facta primo mensis sui die cum Sole a primo meridiano proficiscitur, & cum in omnibus motibus suis regularis sit, quovis die in circulo revolutionis suæ menstruæ 12 gradus absolvat, ut 30 diebus integrum percurrat, adeoque quotidie a Sole gradibus 12 versus orientem recedet, unde singulis horis dimidium gradum revolutionis diurnæ retardatur, ut, cum Sol una hora 15, hæc Luna saltem 14½, absolvat, adeoque ¾ quartæ

H h h 2

ts

te partis unius gradus singulis minutis horalis, ita ut, cum Sol reversus sit ad primum meridianum, luna sit in circuli revolutionis suæ gradu 348, reversaque ad primum meridianum, diemque suum secundum longitudinarium inchoans, a Sole 49' 36" distet. Si quis igitur sub meridiano ignoto sit, comparare debet distantiam Solis ab hac Luna ficta sub suo meridiano cum ea, quæ esse debet inter utrumque sidus sub meridiano primo, & differentia inter ambas distantias imputatis 2' 4" in singulas horas dabit horam diei longitudinariæ, qua Sol per meridianum incognitum transit. Quas vero Autor motus regulas Lunæ suæ fictæ præscripsit, eas a vera quoque observari, & hinc, quæ dixit, ope hujus perfici posse, credit, inductus his rationibus: quia lunam non oporteat in motu suo irregularem, sed regularem, esse, cum revolutiones suæ efficiant partem ordinis universi, cujus harmoniam quam maxime regularem esse oporteat; deinde quia raptæ circa tellurem cum hujus vortice, cujus motus maxime regularis est, motus similis esse debet; denique, quia, si a quavis alia causa impellatur, hæc tamen ipsa causa, cum pars universi sit, debeat regulariter agere. Hæc ad ferendum de Autore judicium sufficient, qui tam bene rei astronomicæ peritus est, ut longitudinem in circulis meridiano parallelis computari dicat, & quod orbita Lunæ circa terram, cum re vera circularis sit, *Elyptica* (ita enim perpetuo scribit) videatur ex terra, rationem esse contendat telluris extra centrum ejus positum. Itaque in his uberius explicandis nec tempus, nec chartam, perdemus, contenti, memoriam libelli conservasse, qui, si nihil memorabile haberet, hoc tamen præcipuo gaudet, quod in eo loco, ubi summorum ingeniorum studia, regis beneficiis sustentata, cœli secreta tam feliciter terricolis pandunt, potuerit scriptum tot tantisque absurdis, quæ cuivis, non dicemus Astronomo, sed homini sana ratione utenti, in oculos incurrunt, repletum, in lucem proferri.

DELLE ANTICHITA' DELLE ARMI GENTILIZIE, &c.

hoc est,

DE

DE ANTIQUITATIBUS ARMORUM GENTI-
tiorum Liber CELSI CITTADINI, cum anno-
tationibus JOANNIS HIERONYMI
CARLI.

Luccæ, typis & sumtibus Salvatoris & Joannis Dominici Ma-
rescandi, 1741, 8.

Plag. 11.

Armorum insignibus quibusdam jam veteres scuta sua di-
stinxisse, nemo ignorat. Ipsa vero reddita fuisse con-
stantiora, tritioris usus, & magis hæreditaria, ex quo feuda
evalerunt hæreditaria, & expeditiones cruciatæ fuere susceptæ,
omnes largiuntur. Priorem sententiam vulgus eruditorum non
satis habet in numerato. Optime idcirco meritis est de anti-
quitatibus insignium heraldicorum *Celsus Cittadini*, qui illam
in plena luce collocavit. Idem pronuntiare libet de libri
Cittadiniani Cl. Editore, quippe qui passim egregias ad-
perserit sententiis *Cittadini* illustrationes. Nostri instituti est,
paucos hinc inde delibare flosculos, in fasciculum complica-
tos. Memorabile est, milites olim navigantes pro more arma
in puppibus religasse, quemadmodum patescit ex *Maronis Æn.*
X, 80, & V, 15. Addimus locum illustrem *VI, 349-353.* Conf.
etiam *I, 186, 123.* Scutum notari *armorum* vocabulo sæpius,
intelligitur ex *Æn. X, 412,* ubi hæc leguntur: *Seque in sua col-
ligit arma.* Addidit hæc *Servius: Post scutum se clausit.* Con-
fer eundem æque ac *Donatum* ad *Æn. XII, 841, & X, 412.* Ea-
dem vocis potestas occurrit apud *Valerium IX, 6, & II, 2, &c.*
Et quis nescit, apud *Livium, Propertium, ac Tacitum,* eandem
vocis potestatem haberi? Signum, quo scutum a scuto discre-
pavit non coloris tantum, sed etiam figuræ, respectu, vocatur
δείγμα. Digma illud in gregariorum scutis olim designabat
nomen militis ac centuriæ, nec non centurionis. Nonnunquam
nomen militis etiam in galea fuit scriptum. *Clypei* dicti viden-
tur *ἀπὸ τῆ γλύφου, γλύπτου,* a *sculpendo;* nam ipsis ima-
gines continebantur, teste *Plinio XXXV, 3.* Quæritur vero,
an

Pag. 6.

14.

20.

- an arma familiarum illustriorum gentilitia sine ævo *Caroli M.* antiquiora. *Cittadinius*, ea fuisse multo vetustiora, contendit. *Homerus* sane meminit *Il. XI, 36*, scuti *Agamemnonis*, ac
- Pag. 36. *Gorgonis*, in eo depictæ. De tribus *Gorgonibus*, lororumve tri-
ga, videndus est *Isidorus XIX, 3*, æque ac *Plinius VI, 31*. *Apol-
lodorus* in *Bibliob. III* Regi *Adrasto* tribuit scutum, & huic
quidem assignat caput apri. *Alcibiadis* insigne, scuto insertum,
40. meminit *Athenæus XII, 9*. *Pausanias Lib. IV pag. 157* descri-
psit familiarum illustrium arma gentilitia, commentatus de *Ari-
stomenis* scuto, intra *Trophonii* templum consecrato. Idem
42. *Lib. V pag. 213* prodidit, *Idomenea*, *Minois* nepotem, gallo
usum fuisse pro insigni, designaturum ea ratione, se ad *Pasi-
phaen*, *Solis* filiam, genus referre. Serpentem fuisse in *Epami-
nonda* scuto, idem docuit *Lib. VIII pag. 291*. Eodem insigni
47. usum esse *Lysandrum*, autor est *Plutarchus*. Aquilas athenas
in scutis heroum eminuisse, testes sunt *Aristophanes* & *Æschy-
lus*. Imagines familiarum in exequiis Romanæ nobilitatis fuisse
49. antelatas, ni profus esset notum, e *Taciti Ann. III* intelligere-
tur. Non est, quod existimes, imagines eas nunc his, nunc il-
lis, signis variantibus fuisse distinctas. Nam, *Suetonio* teste, *Ca-
ligula vetera familiarum insignia nobilissimo cuique ademit, Tor-
quato torquem, Cincinnato crinem, - -*. In clypeo *Ajasis* cælata
erat mundi imago, teste *Ovidio Metam. XIII, 110*, & *Homero*
56. sub finem *Iliadis XVIII*. Naves sculptas fuisse *Maccabeorum*
insignia, patescit ex *Macc. XIII*. In numis *M. Marcelli* caput
66. elephantis visitur, siquidem *Lucius Metellus*, ejus progenitor, du-
xit primus elephantos in Italiam, autore *Plinio VIII, 43*. Omit-
timus alias familiarum Romanarum imagines ac insignia. *Tur-
ni clypeum* sublatis cornibus *Io* aurea insigniebat, teste *Virgilio*
72. *Æn. VII, 789*. Respiciunt plerumque Poetæ ad seculi sui
morem ritumque. In columna triumphali *Aurelii* visuntur ar-
ma militum, eorumque scuta, insignibus notata. In velis quo-
que forium proceres & Imperatores titulum & insignia sua ex-
ponere solebant, de quibus *Noster* copiose. Olim cortinæ, sive
vela, possessionibus præfixa fuerunt. Ex velis ejusmodi suspen-
sis,

sis, tituloque, inde dilucente, tituli *Cardinalium* emanarunt, a templis cardinalibus desumpti. Id vero, quod Autor de liliis aureis, *Clodovai & Caroli M.* insignibus, habet, fabulis merito annumeramus. Nostrum est, Editori Cl. qui notas opusculo addidit limatissimas, honorem gratiasque habere, eo quod de *Cittadini* scripto, ac de re omni literaria, eo ipso egregie voluit mereri. Pag. 104.

ESAME CRITICO, INTORNO A VARIE SENTENZE d'alcuni rinomati Scrittori di cose poetiche, e in particolare dell' Autore del Paragone della Poesia d' Italia con quella di Francia.

id est,

JOSEPHI SALII, PATAVINI, SECRETARII perpetui Academiae Recuperatorum, Examen criticum in varias opiniones nonnullorum celeberrimorum de rebus poeticis scriptorum, & speciatim in librum Autoris de Comparatione Poesios tragicæ Italicæ atque Gallicæ, Tiguri A. 1732 editum.

Patavii, impensis Josephi Comini, 1738. 8.

Alph. 1 plag. 3.

Opus hoc est posthumum, quod *Joannes Antonius Vulpius*, Professor Eloquentiæ in Academia Patavina, in lucem emisit, ac Præfatione ornavit. Legitur in ea pars elogii, quo *Salius* fuit dignus, Philosophus quippe & Poeta Italicus optime moratus, & honestissimis natus parentibus. Legerat & perlegerat hic Poetas priscos. Suspiciebat *Aristotelis* de Poemate tragico præcepta, & *Sophoclem Euripidi* reliquisque Poetis anteferendum ducebat. Scripserat idem Tragedias, quibus indiderat inscriptionem *Penelopes, Themisti, & Salvii Ottonis*. Ignoraverat, Autorem libri illius, quem sub examen vocat, esse Equitem Italicum. Vindicavit autem *Salius Homerum* adversus Equitem illum, adversus *Giraldum, Tassonum, ac Muretum*, ostendens,

- dens, vel contendens, ab *Homero* rationem decori erga Deos haud fuisse neglectam. *Virgilium* defendit. Exponit rationes, cur quintus sextusque Liber *Scaligeri* de Poetica sibi displiceat, minusque probetur. Exhibet iudicium de Poemate epico, idque ad *Homervum* ac *Virgilium* accommodat, laudans iudicium *Vincentii Gravina* de *Homero*. Dijudicat Poema *Ariosti* ac *Tassi*, nec non Italiam liberatam a Gothis, a *Triffino* compositam. Regulas poeticas *Aristotelis* defendit a censura Equitis. *Themisti* Tragœdiam ab eodem defendit. Examina hujus sententias, quantum ad antiquas & recentes Tragœdias attinet, eidemque objicit ignorationem veræ ac perfectæ Tragœdiæ, secundum præcepta Græcorum concinnatæ.
110. Edisserit partes quatuor Tragœdiæ genuinæ. Fabulæ requisita exponit. Quid sit *Aristotelis* fabula duplex, & Tragœdia *Odyssea*, disquirat. Dissertit de Tragœdiis exitus & læti, & tristis.
141. Exponit requisita Tragœdiæ hæc tria, consuetudinem, locutionem, & sententiam. Quantum liceat philosophari in componendis Tragœdiis, monstrat. Græcorum præcepta, de Comœdiis Tragœdiisque condendis sancita, ipsi sunt iustar omnium. Negat, Græcos errasse in characterum dignitate. De choro, in Comœdias inducto, doctam tractationem exhibet, eumque existimat esse & necessarium, & utilem. Tuetur veterum præcepta tragica & dramata, licet Eques eis anteponat recentiora. Superest nihil, nisi ut novus surgat Criticus, qui vetera laudet, quantum ea possunt laudari, & recentiora Poemata atque præcepta cum eis ita in comparationem adducat, suumque tribuat cuique. Est enim, ubi bonus dormitat *Homerus*. Si certæ possint suppeditari de re poetica regulæ; tum facillimum factu erit, ad eas, tanquam ad lapidem Lydium, examinare præcepta & poemata comica æque ac tragica tum veterum, tum recentiorum. Si vero de hisce regulis constituendis lis restabit perpetua, vel eæ sint prorsus nullæ; tum redibit semper labor actus in orbem, & controversiæ ferrâ reciprocabitur, dum sidera erunt, & guttæ pluviarum in flumina, flumina vero in Oceanum, decurrent.

* * *

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Augusti Anno MDCCXLV.

ANTIQUITATES ITALICÆ MEDII ÆVI, SIVE
Dissertationes de moribus, ritibus, religione, regimine, magistratibus, legibus, studiis literarum, artibus, lingua, militia, nummis, principibus, libertate, servitute, fœderibus, aliisque, faciem & mores Italici populi referentibus, post declinationem Rom. Imp. ad annum usque MD. Omnia illustrantur & confirmantur ingenti copia Diplomatum & Chartarum veterum, nunc primum ex archivis Italiæ depromptarum, additis etiam Nummis, Chronicis, aliisque monumentis, nunquam antea editis, Autore LUDOVICO ANTONIO MURATORIO, Serenissimi Ducis Mutinæ Bibliothecæ præfecto, Palatinis Mediol. Sociis editionem curantibus.

Tomus V.

Mediolani, ex typographia Societatis Palatinæ in regia curia, 1741, fol.

Alph. 7 plag. 4.

Novum hoc Antiquitatum mediæ ætatis Italicarum *Volumen* Historiam ecclesiasticam illius temporis potissimum illustrat, & eximiam prodit Celeberrimi Autoris in isto scientiarum genere sedulitatem. Quare nec opus est laude nostra, cum ipsa Operis inspectio ad adornandum Muratoris encomium sufficiat. Conabimur ergo summa totius libri capita delineare, Lectori iudicium relicturi de immortalibus

- bus tanti Viri meritis, & æquo in alia sentientes animo, ferendum. *Dissertatio LVIII*, quæ hujus est *Voluimini prima, de Christianorum erga Sanctos veneratione post declinationem imperii Romani* agit. Cultus sanctorum hominum religiosus, quem spes beneficiorum, ipsorum precibus obtinendorum, cum laudibus mundanæ, imo & lucri, cupiditatæ, plurimum commendavit, ad Seculum a C. N. IV natales refert. Jam tum enim ad S. *Felicis Nolani* & S. *Hippolyti* sepulchra magna confluit Christianorum multitudo. Perrexit in ista pietate rudior ætas, operamque navarunt cum Principes, tum Episcopi, ut terris suis sancta ejusmodi pignora inferrent. Ita *Liutprandus* ossa S. *Augustini* A. 722 Ticini, *Aistulphus* corpus S. *Sylvestri* A. 753 in Cœnobio Nonantulano, *Ludovicus II* Imp. reliquias S. *Clementis*, e Taurica Chersoneso accitas, A. 862 apud monachos *Casaurienses*, *Everardus*, Dux Fori Julii, corpus *Callisti* Papæ Cifonii, condiderunt. Seculo X sepulchrum S. *Geminiani*, Episcopi Mutinensis, claruit. Inde certatim templa Sanctorum nominibus inscripta, & integri Episcopatus patrocinio eorundem commendati sunt; dies insuper, quibus martyrii coronam meruerant, celebrati, ceu vel MSta Reip. Mutinensis Statuta de A. 1327 testantur. Si qua urbs forte thesauris ejus generis destitueretur, ægerrime ferebat inopiam, nec raro eam monachâ fraude ac nundinatione solabatur. A. 653 legimus monachos *Floriacenses* ossa S. *Benedicti* & S. *Scholastica* e monte Cassino surripuisse, quo exemplo *Aistulphus*, Langobardorum Rex, *Sico* atque *Sicardus*, Beneventani Duces, immo *Henricus I* & *Friedericus I* Augusti, instigantibus præterea forsitan Episcopis, ad idem faciendum sunt excitati. Hinc remedia violentiæ quaesita, & possessores reliquiarum mentita sæpius corpora Sanctorum supposuerunt, quæ anilis plebeculæ superstitione pro genuinis habuit, & credulitati pertinaciam adjecit. Pari imperu ad credenda, quæ narrabantur vulgo, miracula ferebantur non tantum vulgus, sed sapientiores etiam, inprimis Hispani, inter quos hanc sibi telam *Higuera*, *Tamagus*, *Ramiresius*, sumserunt pertexendam. Profuit superstitioni literarum neglectus amor, quo resuscitato, varix fraudes detectæ sunt. Ravennam
A. 1660

A. 1660 *Papebrochius* docuit, ethnica mulieris esse, qui positus Martyri ferebatur lapis. *Catervio & Severina* Sanctorum decus detraxit apud Tolentinates *Mabilonius*. Quodsi *Dionysii Bonfanti* librum, *Triumpho de los Santos del Reyno de Cerdenia* inscriptum, & Calari A. 1635 editum, aliquis sub examen vocaret, multi sane Divi, quos ex literis lapidum *B. M.* confinxit, de gradu suo dejici optimo jure possent. Nam nec istæ literæ, nec palmæ signum, cujus summa est penes *Bosium, Severanum, Aringium, & Boldetum*, autoritas, martyrium evincunt; imo egregiam habet speciem veritatis, palmam vel propter virtutes singulares, vel propter spem futuræ resurrectionis ac vitæ æternæ, in monumentis fidelium quorumcunque positam, non Martyribus solis reservatam. Falsa opinio, postquam jam olim esset a *Scacchio, Papebrochio, & Torrigio*, derisâ, ex decreto S. Congregationis Romanæ de A. 1668 *Boldetto* visa est novum robur ac firmitatem adipisci, de *Cameteriis SS. Mart. & Christ. Lib. I Cap. 44-55*. Quapropter in eo totus nunc est *Muratorius*, ut ex Inscriptionibus, a *Fabretto* collectis *Cap. 8 pag. 555*, ostendat, aridas esse ac inanes *Boldetti* conclusiunculas; & omnes simul cavere jubeat, ne pios quosvis Sanctorum societati adscribant. Pertinet hoc quoque ad *superstitionum in obscuris seculis Italia semina*, quæ *Dissertatione LIX* studiosius paulo eruuntur. Eo *Muratorius*, post curationes morborum per media, a Deo minus probata, judicia Dei, & pugnas singulares, usum arborum sanctarum, (vulgo *sanctivas* vocant,) sub Regibus Langobardicis, retulit, quas, ne superstitionem alerent amplius, *Liutprandus Lib. VI l. 30*, suffragantibus Synodorum Antisiodorensis ac Nannetensis patribus, succidi jussit. Communis de tempestariis fabula, quorum incantationibus grandines & tonitrus excitari credebatur vulgus, consimiles spirat ineptias, quas *Muratorius* luget circa A. 1422 adventu Cingarorum in Italiam revocatas. Vid. *Synodus Paris. de A. 829, Lib. III Cap. 2 Agobardus de grandine*. Nec multum abest superstitiosa temporum atque dierum observatio, in quam, præter primos ecclesiæ doctores & Conciliorum patres, *Nicolaus I responso ad consultationem Bulgarorum Art. 34 seq.* invehitur.

Pag. 17.

33.

53.

34.

54.

Diff. LIX.

Pag. 65

seq.

68.

70.

- vehitur. Antiquitatem traditionis, qua quisque binos dies Ægyptiacos, id est, infaustos, habere credebatur, *Junii Dionysii Florentini Calendarium*, a R. Janningo in *Actis S. S. Jun. T. VII* publicatam, prodit ad A. C. 354. *Dissertatio LX* questionem explorat, *quanam seculis rudibus hæreses Italiam direxerint.*
- Diff. LX. *Arii* secta Gothis sub *Theoderico* placuit, & multos est affeclata, donec *Aginulphus* ab ea suasu *Gregorii M. Pontificis* abstraheretur. *Manetis* error post A. C. 1000 irrepsit, Insubribus & Mediolani civibus præcipue proberus. Illius fautores *Butarini*, id est, cleri & nuptiarum hostes, dicti sunt, quorum molendina in charta Mutinensi de A. 1192 destitui jubentur. Sunt & aliæ non paucæ Manichæorum appellationes, ab urbibus non raro petiæ, in quibus ipsemet *Casbarorum* nomen adamabant. Historiam sectæ *Photius* in libro inedito Bibliothecæ Regiæ Scorialensis *de recens exorta hæresi Manichæorum*, & in *Eclogis disputationum*, quas cum *Nicephoro*, a *Manichæorum hæresi recens converso*, instituit, *Fabricio Bibl. Gr. T. IX* ignoratis, persecutus est. Late circumcirca radices egit, & novos erroneos genuit, *Josephinos*, *Gerardinos*, *Pauperes de Lugduno*, *Fraticellos*, & sectatores *Guilielmina*, quæ, ex Bohemia veniens Mediolanum, dementissimas *Quartaicus* vendidit, Te quo Spiritum S. foemini sexus esse, a *Constantia*, Bohemæ Regina, edicere, & a *Raphaele* archangelo ante incarnationem nuntiatum, Judæos se, Saracenos, & Pseudochristianos, postquam Christus fideles solos redemisset, salutarum, morituram ergo, sed ante resurrectionem totius generis humani resurrectionem, & abituram in coelos, finxit, præterea vicariam generalem in terra *Mayfredam*, Ordinis humiliatorum sanctimonialium, constituit, nova IV Evangelia conscripsit, & indulgentias ad sepulchrum in monasterio *Clarevallesi* spondidit. In tanta religionis corruptione Seculo XIII Ferrariensis Episcopus *Ottonis IV* opem contra Manichæos imploravit; Imperator etiam sub poena proseriptionis ipse mentem mutare A. 1210 jussit, cujus minas A. 1220 *Fridericus II* repetiit. A. 1300, cum *Guilielmina* sepulchrum detegeretur, ossa seductricis combusta sunt, & antesignanus sectæ, *Andreas Saramita*, una cum *Mayfreda* sanctimoniali,

moniali, flammis data. Sed nec sum turbis ecclesia fuit libera-
 ta. Ferrariae enim *Armannus Pungilupes* somnia veterum
 Gnosticorum suscitavit, seque Bagnolensæ hæresi socians, effecit,
 ut post obitum A. 1269 a plebe Sanctus propter conficta quæ-
 dam miracula celebraretur. Instituta igitur inquisitio, quæ in
 plures protraxit annos, & A. 1300 a *Bonifacio VIII* Romam ac-
 cersita, hunc finem exitumque sortita est, ut A. 1301, 22 Mar-
 tii, damnaretur hæreticus personatus, tumulusque dejiceretur.
 Acta inquisitionis, *Capitibus constantia XVI*, a *Peregrino Priscia-*
no olim collecta, & a *Muratorio* nunc primum publicata sunt.
Armannum vulgo vagæ libidinis insimulant, cujus criminis cum
 nulla in universo actorum volumine fiat mentio, vulgari sen-
 tentiæ fidem jure negavit *Muratorius*. Qui circa idem tem-
 pus caput extulere, *Gerardus Secarellus*, Parmensis, atque *Dul-*
cinus, A. 1307 Vercallensem infestant agrum, verum eccle-
 siæ cura repente obmutuerunt. *Dissertatio LXI* agit de *Car-*
dinalium institutione. Quinam dicti sint primum e Clericorum
 numero Cardinales, non una est hominum eruditorum sententia.
 Alii ab archæ cum ecclesia nexu, alii a dignitatis prærogativa,
 statum arbitrantur nomen. *Muratorius*, utramque temperans
 opinionem, Cardinalium nomen, scribit, ad perpetuos ecclesia-
 rum baptismalium atque diaconiarum rectores pertinuisse, quia
 illi in ecclesia incardinarentur quali, & sic præ ecclesiarum com-
 mendatarum præfatis singularem nanciscerentur auctoritatem;
 quo sensu notat & *Principem Cardinalem a Gassiodoro Var-*
rib. VII Ep. 3) commemorari. Presbyterorum & Diaconorum
 Cardinalium differentiam naturam conjicit, cum ex Clericis alii
 Ecclesiæ baptismali, alii Diaconia, præficerentur. Solam dignita-
 tis notam cardinalitico titulo contineri posse negat, quod in in-
 fami quoque subtelii civitatibus Cardinales Episcopos commo-
 darent Epistolæ *Gregorii M.*, & ruralem parochum Diaconi
 Cardinalis titulo cohonestet *Zacharia* Pontificis scripta A. 747
 ad *Pipinum* Epistolæ VII. Add. Jo. *Diaconus* in *Vita Gregorii M.*
 III, II. Non subtitis usus tituli intra Romanam diocesim, sed
 incunte Sec. XI, in præstantiores Italiae universæ urbes dimana-
 vit, restantibus id chartis apud *Purcellium Monum. Basilicæ Am-*
bros.

Pag. 96.

116 seq.

118 seq.

139.

141-148.

149.

Diff. LXI.

Pag. 155.

156.

157.

158 seq.

- bruf. ad A. 1032, 1034, 1105, 1123, & Rubrum Hift. Rav. Lib. V pag. 232, qui, eundem morem ad A. 1568 duraffe, Lib. X pag. 745 testimoniis validiffimis evicit. Addit Muratorius, in*
- Pag. 164. regionibus quoque transalpinis Cardinalium nomen aliquibus Clericis tributum, quos tamen existimat nunquam Canonicos tantum fuisse, sed Parochos insuper, aut Capellæ alicui, seu Diaconis, præfectos; atque hinc forte in subscriptionibus Diplomatum Canonici a Cardinalibus distingui cœperunt. Presbyteri Cardinales ad residenciam erant obstricti, ceu Parochi. Hinc Synodus Romana, sub Leone IV habita, Anastasium A. 853 deposuit, quod contra Canones parochiam suam per quinquennium
- 166 seq. deseruisset. Idem titulum suum in chartis solent adscribere, non æque Diaconi; quare, si quando in Bullis ejusmodi quidpiam occurrat, diligentius erit inquirendum, num in autographis ita legatur, an incuria forte, vel audacia, librariorum irrepre-
- Diff. LXII. rit. A Cardinalibus ad *Canonicos Dissertatione LXII* progredi-
- Pag. 185. tur Muratorius, quorum originem cum deprehenderet communi virorum eruditorum suffragio a Francis & Sec. VIII repeti, demonstrandum in se recepit, jam Seculo IV Eusebium, Vercellensem Episcopum, instituti jecisse fundamenta. Narrat enim S. Maximus, cujus de S. Eusebio sermones Noster Tom. IV *Anecdor. Latinor.* inseruit, Præsulem Vercellarum ecclesiæ suæ Clericos communi mensa ac domo excepisse, regulaque præscripta ad
187. vite austerioris disciplinam conformasse. Gregorius Turonensis in ecclesiis Bituricensi ac Turonensi mensam Canonicorum inter consuetudines Sec. VI memorat. Tabula Bertibranni, Episcopi Cenomanensis, de A. 615, Agericum, ferant, Turonensem Episcopum, Canonicis suis quidquam vendidisse. Atque hinc clarum evadere censet Muratorius, ex Eusebio Augustinum, ex
188. Agerico Cbrododangum, Metensem, profecisse. Indulgentia Ludovici Pii, & studium Amalarii, Diaconi, per omnem Galliam ex-
- 190 seq. citavit collegia Canonicorum, quorum necessitatibus ipsi Sec. IX subvenerant Episcopi. Italia idem institutum placuit. Florentiæ jam A. 724 collegium Canonicorum S. Joannis Baptiste floruisse, confirmatio Ludovici II, in Codice MSto Bibliothecæ
- 201 seq. Strozziæ superstes, testatur. Quam ab exordio ecclesiæ cathedralis

chedrales habebant prerogativam, paulo post praestantiores
 quæque aliarum urbium ecclesie imitatae sunt, imo etiam ru-
 rales, si fides Diplomati *Adelardi*, Regiensis Episcopi, de A. 944, Pag. 204.
 & privilegiis, quæ a *Benedicto VII* A. 976 Canusium, & a 207.
Celestino III A. 1195 Ganacetum, acceperunt. Hæc origo ec-
 clesiarum collegiatarum. Sec. XI corrupti sunt mores Canoni- 216.
 corum, quorum antiquam restituere formam *Nicolaus II*,
Alexander III, *Gregorius VII*, & pii cujuscunque dioecesanos an-
 tistites, sunt annisi. Sed frustra, postquam, ruptis claustris, in
 libertatem sese vindicassent Canonici; quod non ubivis eodem
 tempore factum. Missa veteri *noiviviq* introductus *Praben-* 229.
darum usus, quo vocabulo designatur reddituum portio, quam 232.
 Canonici, singulatim habitantes, ad victum atque vestitum ca-
 piunt. Rei vestigia, forte & ipsum nomen, Seculum X haud igno-
 ravit, teste *Ratherio Veronensi* in *Opusculo de Abbatia. Regula-* 256.
res Canonicos, *Muratorius* negat, ab *Augustino* institutos, sed in
 summa ceterorum corruptela, probat, a *Romualdo*, *Jo. Gualber-*
to, *Bernardo Claravallensi*, & aliis coævis, ad normam, quam 257.
 olim *Augustinus* tenuerat, formatos. *Secularium* ac *Monacho-*
rum cum *regularibus* altercationes ex defensione duumviro-
 rum celeberrimum, Sec. XII exarata, & a *P. Pezio* edita, curiosus Le-
 ctor haurire potest. *Dissertationis LXIII* argumentum est *de* Diff.
Advocatis ecclesiarum & Vicedominis. Defensorum scholasti- LXIII.
 corum, quos Episcopi ab Imperatoribus petebant, in Concilio Pag. 275.
 altero Milevitano occurrit memoria. Hi Advocati postea dicti
 sunt, & quod forensium tricarum ignari penitus essent Cleri-
 ci, & calumnie juramento singularique certamine prohiberen-
 tur, in secularibus ecclesiarum negotiis adhibiti. Vid. *Leg. I*
Langobard. Henrici II in *Script. rorum Ital. Tom. I P. II pag.*
178. Quod enim multi statuunt, a iudicibus seculi Clericos 276.
 abstinuisse, ad prima pertinet rei Christianæ tempora; quando-
 quidem media ætate Episcopi, Abbates, & Abbatissæ, frequentes
 in forum civile consuebant. Cum autem mente manuque de-
 fendere ecclesias deberent Advocati, plures ideo deligebantur,
 quemadmodum A. 865 in ecclesia Mediolanensi duo, *Boni-*
prandus & Aribertus, apud *Petrum*, Aretinum Præsulem, A. 933
 tres

- Pag. 278 tres eo functi officio perhibentur. Spectata & personarum
 seq. merita; quare regium magistratum voluit *Carolus M.* adhiberi, qui, quod plurima essent Advocatorum privilegia, electionem antistitis confirmaret. Aliquando Principes sibi jus eligendi vindicarunt. Sic monasterio Ticinensi A. 841 *Lotharius I.*, monasterio S. *Michaelis* in Viliana A. 857 *Ludovicus*, ecclesie Aretinae A. 898 *Landbertus*, monasterio Aretino A. 1022 *Henricus II.*, monasterio Veronensi A. 1050 *Henricus III.*, dederunt Advocatos. Quodsi Advocatia, quae ob imaginarium ingens coram Deo meritum, immunitatem ab expeditionibus bellicis, & beneficia feudalia, multis arridebant, armatam manum postulabat, tum signum deferrebat Advocatus, unde *Signiferorum & Confanoniarum* nomen. Ausa potestate, Advocati sensim sensimque Episcoporum se subtraxerunt imperio, unde Principum implorari auxilium coepit, quo factum, ut prater sacramentum ecclesie praestandum Principibus quoque fidem jurarent Advocati. Sane Advocatus monasterii S. *Hilarii Olivolensis* A. 1064 *Dominico Contareno*, Venetiarum Duci, jure se jurando obstrinxit. Alicubi hereditarium jus introductum, per Italiam praesertim, ubi clara familiarum *Tempesta*, *Azzonum*, *Balogolensis*, ac *Cellesta*, studis. *Vicedomini*, quo munere *Muratorius* Pistorii sanctos *Buonvasallos* suspicatur, bona ecclesiarum secularis procurabant, vasallis Episcoporum reddebant jura, ac, Praesule satis functo, domum ipsius ecclesieque reditus custodiebant. Primum e Clericorum ordine legabantur, sed sensim in eam messem laici venerunt. *Dissertatio LXIV. LXIV. varium statum Diaecesum episcopatum* examinat. Sub initium de terminatione earundem disputat *Muratorius*, antiquam explodens de *Mutinensis & Bononiensis* Episcopi in juvenes currentes compromisso fabulam, posthumo *Sigonii de Episcopis Bononiensibus* Commentario imperiti forsitan hominis manu asatam, quam vel imperatorius *Ratchisii* titulus in charta de A. 747, ad quam *Bononienses* provocant, falsitatis convincit, etsi negari nequeat, jam *Sec. XI* vestigia insulse narrationis inventi.
311. *Murationibus provinciarum sacrarum bella & schismata an-*
 Diff. *rum dederunt, nec minor culpa privilegiis exemptionum de-*
 LXIV. *bet*
- Pag. 326. *327.*
328.
 329 seq.

bet tribui. Illis enim monasteriis non solum peculiare datæ sunt diœceses, ut Casinensi, Pomposiano, Carensi, Farfensi, Pag. 338 Nonantulano, Vulturvensi, Bobiensi, sed etiam ecclesiæ baptis- seq. males. Cautè tamen in Diplomatis Sec. XI antiquioribus di- 335 seq. spiciendum est, ne fidei temere fides adhibeatur. *Dissertatio Diss. LXV. LXV de Monasteriorum erectione, & Monachorum institutione*, in- scripta est. Ascetas Sec. IV, nullus dubitat *Muratorius*, Mona- Pag. 363. chatus jecisse fundamenta, eumque ex Oriente in occidentales plagas transeulisse. Mediolani primum monasterium fuit exstru- 364. ctum, cujus memoria jam sub *Ambrosio* celebratur, nec adeo est ab *Augustini* demum temporibus repetenda. Sub *Martino* idem institutum observat *Sulpicius Severus* in *ejus Vita Cap. 4. Atha- 365. nasum*, frustra refert *Bavonius*, A. 340 Romæ monachalem disciplinam intulisse, ipsumque habet *Hieronymum*, cujus testi- moniis narrationem stabilivit, contradicentem. Seculo V ubi- que ferme per Italiam universam excitata Cœnobia. Seculo VI celebritatem ea cura adeptus est *Cassiodorus* Senator. Ea- dem tempestate regulam *Benedicti*, vix introductam, plurima adsciverunt monasteria, cui summa commendatio a peste Sa- rabaitarum deleta accessit. Sed non minor pietatis & litera- 366. rum gloria in monasteriis, quæ Principes primum, tum ho- rum exemplo magnates ceteros, ad ea certatim condenda invi- tavit. Posteriori ætate, dici nequit, utrum Pontifices Romani, an Episcopi, an Principes Beneventani, an Fori Julii Duces, an Etruscorum Principes, plura condiderint monasteria; neque du- bium est, quin plura exstrui curassent, ni Langobardorum depopulatio pietati singulorum evassisset impedimento. Fun- 367 seq. datoribus integrum erat eligere Abbatem, & ceteros congrega- tioni officiales præficere, quorum nomina ordinatio monasterii 378. Bobiensis de A. 835, *Waba* autore stabilita, servavit. *Oblato- 380. rum* in historia Ordinis S. *Benedicti* frequens mentio. Sec. VIII 382. Principes ipsi vitam monasticam seculari antulerunt, saltem si morbo graviore decumberent, aut in mortis articulo versarentur. Hos *Monachos ad succurrendum* dictos, discimus e *Luitprando 389. III, 5.* Seculo XIII plures Ordines religiosorum hominum debent natales, Prædicatores imprimis, Minores, Carmelitæ, Servi B. 390. Virginis,

- Virginis, qui & ipsi laude pietatis florentes, in Principum secretaria adsciti, & secularibus muniis præfecti sunt; quare non potuit non augeri in immensum religiosorum per Italiam numerus, & ruri etiam locus condendis Coenobiis requiri, qualia nunc *cellarum*, nunc *obedientiarum*, nomine insignita, *Jo. Gualbertus*, Ordinis Vallumbrosiani conditor, abrogavit. Opes horum sacrariorum frequenti liberalitate, æque ac numerus, creverunt; & minora sensim majorum potestati subjecta sunt, vel sponte, quod in Cluniacensis monasterii flore præsertim contingit, vel coacta a summo sacrorum moderatore. Orta etiam *monialium monasteria*, quorum institutum *Dissertatio LXVI.* pluribus exponit. Devotæ virgines jam Sec. IV sumere velum; ast Sec. VI demum regulam, a *Cæsario*, Episcopo Arelateni, præscriptam, sunt professæ, senioribus Nonnarum & Abbatissarum nomine dato. Ante tempora *Pii V* prodire in publicum monialibus licebat, modo per villas & prædia non discurrerent, quod jam legitur a *Gregorio M. Ep. IV, 9*, & Concilii Aquisgranensis, itemque Cabilonensis, Patribus, interdictum. *S. Scholastica*, soror *S. Benedicti*, semel quotannis e monasterio Casinensi ad invisendum fratrem iter instituit. *Henrico V*, A. 1111 ad coronationem Romanam venienti, obviam missæ sunt monachæ centum. Quid? quod moniales, si actione civili peterentur, ipsæ ad tribunal properarunt, ceu de *Roza charta* A. 1001 indicat. Immo manserunt nonnullæ, postquam velum sumissent, in domo paterna, aut sua, quod vel uno potest *Agelbrada, Guidonis Augusti* viduæ, exemplo corroborari. Abbatissas, quas ad Concilia sæpius venisse constat, legebat e gremio conventus, accedente in monasteriis non exemptis autoritate Episcopi. Castitatis votum ab antiquo servarunt monachæ, quæ, si corpus prostituissent, æque ac liberæ, servili congressu contaminatæ, inter pensiles Regis & privatorum ancillas in gynæceo collocabantur. Pessimum morem, quem ne a Langobardorum Regibus invecum tueamur, *L. 1 Lib. V Liutprandi* facit, præclaro consilio sustulit *Lotharius I Imp.* Sera *Canonicarum* origo, quarum hodie numerosa propago in Belgio & catholicis Germaniæ territoriis. Regulam A. 817 Conciliata
- Aquis-

Aquisgranensē præscripsit, cujus sit in decreto *Eugenii III* de A. 825, & mox ad A. 958, apud *Jonam*, Episcopum Æduensem, mentio, a Synodo Romana A. 1058 sub *Nicolao II* reprobata. Peculiares sunt ritus in consecrandis monialibus adhibiti, quos maximam partem e libro rituali perantiquo, Casanatensis Bibliothecæ *κατηλιω*, hausit *Muratorius*; quare dignus visus est liber, ex quo prætermissa ab *E. Martene* plurima describerentur. *Dissertatio LXVII* modos recenset, quibus olim *Ecclesia, Episcopi, Canonici, Monasteria, & alia ejusmodi universitates sacrae, terrenis opibus & commodis aucta sunt*. *Æraria ecclesiarum, quæ primum vix alimenta Clericis necessaria subministrabant, piorum oblationibus transituque multorum in ordinem sacrum, quibus ecclesia ex lege Theodosii Jun. & Valentiani inde ab A. 434 succedebat, nec non dote puerorum oblatorum, aucta sunt. Dein fundos coemere more privatorum, oblatos stipulato canone annuo reddere offerentibus, emphyteutes constituere, legata & hæreditates capere ex testamento, donatos a piis agros, aut ab ituris in bellum sub conditione relictos, possessionibus suis adscribere, liberalitatem imprimis Principum cum potestate *judicandi pro anima*, hoc est, in ecclesiarum, monasteriorum, aut hospitaliorum, jus transferendi, in usus suos convertere, sacrae, quas nominavimus, universitates didicerunt. Nec rara fuerunt ejus generis accessiones, cum pro iisdem Clerici, lateri Principum adherentes, exhortationes patrum ad eleemosynas, persuasiones superstiosæ de raptis injusto titulo bonis per oblationem consecrandis, preces denique sacerdotum & monachorum, laborarent. Multa præcipue locis sacris *peccatorum redemptione* accesserunt, quod caput *Dissertatione LXVIII* tractat *Cel. Muratorius*, simulque in *originem indulgentiarum* inquirat. Ante *Theodorum*, monachum Græcum, qui Sec. VII floruit, nemo certas peccatis quibus cunque poenitentias statuit in Occidente. Nam, quæ *S. Columbanus* ordinaverat, abdita in monachorum scriniis servabantur. *Theodori* exemplo invitati sunt *Beda*, aliique, ut canones poenitentiales colligerent; quare Sec. IX nullus Presbyter libro poenitentiali facile caruit. Canonibus his mos taxandi peccata,*

Pag. 571.

573 seq.

Diff.

LXVII.

Pag. 589.

625 seq.

634.

644.

653.

655.

Diff.

LXVIII.

Pag. 711.

712.

713.

- & vel pauperum nutritione, vel parata pecunia, redimendi, introductus, quem inde Canon 26 Concilii Cloveshoviensis II,
- Pag. 716. A. 747-a *Bonifacio* in Germania convocati, *novam adinventio-*
nem vocat, conspirantibus ipsis pœnitentialibus libris, quorum
 719 seq. bigam e Bibliothecis Italis primus protraxit *Muratorius*. Nova
 742. acquirendi via cum perplaceret monachis, in messem eandem
 advolarunt, etsi audire confessiones ecclesiasticis legibus pro-
 hiberentur. Frequentissimum peccati pretium annua solidorum
 XXVI pensio erat, aut, si peccatori curta esset supellex, trium.
 Vid. *P. Damiani Epist. ad Hildebrandum* in *Scr. rev. Ital. T. IV*
- 743 seq. pag. 28. Peccator, omni destitutus pecunia, fundos offerebat,
 761. servato interdum pro se, aut liberis suis, usufructu. Pœnas illas
 indulgentiarum origo eliminavit, quibus antistites, Romanus
 imprimis Pontifex, peccatorum pœnas relaxarunt, quoties dif-
 ficilia tempora, impotentia, corporis ægrotudo, aut alia justa
 762. causa, misericordiam postularet. Magis invaluit usus in expedi-
 tionibus adversus Saracenos. Qui enim tum cruce sumta in
 terram sanctam, aut posteriori ævo in Hispaniam, proficisceban-
 tur militatum, remissionem criminum quorumcunque facili ne-
 gotio obtinebant. Post annum Christi 1000 inter solennia
 763. dedicationis templorum indulgentiæ adhibitiæ, quas alii in lu-
 crum verterunt, & A. 1300 *Bonifacius VIII* spondit omnibus,
 765. qui Romam iter susciperent. Vid. *Chron. Astense Cap. 26*. Sunt,
 qui minus considerate de indulgentiis sentiunt. Sed hos putat
Muratorius non animadvertere, per indulgentias tolli clericalis
 avaritiæ occasionem & umbram. Addit votum pro restituendo
 prisce ecclesiæ rigore, quo rei criminum publicorum, a Prin-
 cipe ægratiati, censuram ecclesiasticam haud effugiebant. Ad-
 ducit pro confirmanda *ὑποθήκη Oderici Canonici* locum e Co-
 dice MSto A. 1235 Bibliothecæ Senensis *de ordine officiorum*
ecclesiæ Senensis, ubi traditus modus, quo homicidæ Sec. XIII
 Diff. coram ecclesia crimen expiare sunt iussi. *Dissertatio LXIX*
 LXIX. agit de *Censibus & redditibus*, olim ad ecclesiam Romanam spectan-
 Pag. 797. tibus. Constatam, quæ circumfertur, *Constantini M.* donationem
 etsi *Muratorius* fateatur; nihilo tamen minus liberalem fuisse in
 Rom. ecclesiam Imperatorem, qui Christo primus dedit nomen,
 testimoniis

testimoniis fultus *Anastoffi & Ammiani Marcell. Lib. XXVII Cap. 3* asseverat. *Pipini* donationem defendens, ingentes eam attulisse divitias tuetur, aliosque recenset Principes, qui variis modis Romanam ecclesiam locupletarunt. Æque curiosus est labor, proventus ejusdem e monumentis Sec. XII & XIII haurire. Hos insigni ratione auxere census monasteriorum, pro exemptione cameræ Pontificiæ quotannis persoluti, qualis legitur 10 solidorum aureorum A. 817 Farfensi monasterio a *Stephano IV* Pontifice indictus. Sollicitus in censibus ejusmodi exigendis fuit præ ceteris *Gregorius VII*, cujus exemplum *Urbanus II*, *Hadrianus IV*, & *Calixtus II*, sunt secuti. Fœderibus, contra infideles ictis, ea lege plerumque accesserunt Pontifices Romani, ut urbes captæ feudali, vel, si mavis, emphyteutico, nexu adjungerentur Romanæ ecclesiæ, & census in recognitionem domini directi annuus solveretur. Vid. *Gregorii VII literas de A. 1073 Lib. I Epist. 7. Dissertatio LXX Cleri & ecclesiæ immunitates, privilegia, atque onera, post invasas in Italiam barbaras gentes, repræsentat.* Immunitates quædam ad Clericorum personas pertinent, aliæ ad loca, cultui summi Numinis dicata, aliæ ad reliquas Clericorum possessiones. Primum genus immunitatum pro diverso Principum in Clericos atque religionem animo variavit. Sic, etsi cognitio de Clericis sit penes Episcopum, Reges sese & Principes non raro ecclesiasticis controversiis immiscuerunt. Sane Langobardorum Regum autoritas subinde implorata, si Episcopos inter litigia ferverent. Controversiam *Talisperiani*, Antistitis Lucensis, cum *Joanne*, Antistite Pistoriensi, A. 716 *Ultianus*, Notarius & missus *Liutprandi* Regis, *Speciosus*, Præsul Florentinus, & *Walpertus*, Lucensis Dux, diremerunt, quod judicatum, in archivo Lucensi hodieque superstes, ex avtographo descripsit *Muratorius*. Similiter querelæ Cleri Lucensis contra *Peredeum*, Episcopum, A. 771 ad *Desiderium*, Regem Langobardorum, sunt delatæ. Ad hunc modum Reges Franciæ & Italiæ, si Clerus, ab Episcopo gravatus, suppliciter fieret, revisionem, id est, novum judicium, imperarunt. Ita, cum *Alpulus* quidam, Lucensis Presbyter, stupri, in sanctimonialium commissi, damnatus, ad *Pipinum*, *Caroli M.* filium, Italiæ Regem,

Pag. 805
seq.

809.

829.

Diss. LXX.

Pag. 913.

914.

915.

916.

917 seq.

- gem, confugisset, *Jacobus*, Lucensis Antistes, novum instituere
 judicium A. 803 jussus est, quo ubi iterum causa cecidisset
Alpus, Adalardus, Abbas Corbejenfis, & regius in Italiam mis-
 sus, ad justitias faciendas tertium postulavit judicium, per quod
 fuit tandem potestas reclamandi penitus adempta. Quodsi Cle-
 rici contra honorem Principis, vel datam ei fidem, essent quid-
 piam moliti, ad audiendum verbum Regis citabantur, & in cri-
 mine manifesto carceris monastici, vel exilii, pœna plecebantur.
Carolus M. legitur & Præsulem Pisanum, & *Pothonem*, Vultur-
 nensis Coenobii Abbatem, ad se vocasse, immo *Anastasium, Ha-*
driani Pontificis missum, pro captivis intercedentem, & impor-
 tabilia verba loquentem, abitu prohibuisse. *Ludovicus Pius Ni-*
gellum Abbatem in exilium egit, *Anselmoque*, Archiepiscopo
 Mediolanensi, itemque *Wolfoldo*, Cremonensi, & *Theodulpho*, Au-
 relianensi, Episcopis, qui conjurationis fuerant socii, pœnitentiam
 irrogavit. Graviore Clericorum judices fuere ex Imperatoribus
Lotharius I, ex Italix Regibus *Hugo & Berengarius*. In civilibus
 ecclesiasticorum hominum causis, dubium non est diu habitum,
 seculares cognoscere debere. Judicata ejusmodi de A. 833 & 880,
 a missis *Lotharii & Caroli Crassi* pronuntiata, & ab ipsismet
 Augustis corroborata, edit hoc loco *Muratorius*, qui eodem jure
 A. 1010 *Henricum I* Imp. usum probat, neque prius a Pontificibus
 prohibitos credit Principes, quam cum libertate sua abuterentur,
 eandemque in perniciem ecclesiarum verterent. Rerum ecclesiasticarum
 privilegia in immunitate a vestigalibus quibuscunque & immediata
 Principum protectione maxime consistunt. Sed nec potuit ecclesia
 omnibus carere incommodis & oneribus, ex quorum longa serie,
 a *Cel. Muratorio* collecta, tria delibasse juvabit, oblationes annuas,
 Principibus ab Ecclesiis & Episcopis faciendas, hospitia Regum,
 missorum, & officialium, quoties ad sacras domos, vel monasteria,
 divertebant, *parata, mansionatici, & metatorum*, nominibus
 clara, pensiones, illustribus personis, imperante Papa, interdum
 solvendas, qualem *Beatrix*, vidua *Andrea II*, Regis Hungariæ,
 cum filiolo *Stephano* A. 1245 ab *Innocentio III*, P. R. obtinuit.
 Eundem in censum referri possunt jurisdictionis ecclesiasticæ
 turba-

turbationes, a personis secularibus susceptæ, quæ ideo tot privilegiis cohibitæ leguntur. Documento est *Caroli M. Diploma* Pag. 970. de A. 773, *Frodoeno*, Abbati Novaliciensi, datum. Nemo autem existimet, Diplomatum ejus generis immunitatem a judiciis missorum regionum procuratam, uam in rem clare pronuntiat *Henrici VI* charta de A. 1191 pro monachis S. Salvatoris de insula, *ne quis eos præsumat ad placita trahere, vel distringere, aut judicare, nisi in imperiali presentia*. Similiter *Friedericus II* A. 1219 Vangadiciensibus monachis largitur, *ut nulli respondere tenerentur, nisi ipsimet, aut certo misso, ad hoc specialiter destinato*. Præcipue criminales causas sibi servare solebant Principes, sicut *Lotharius I* in Cœnobio Novaliciensi. Sed non raro Comites & privilegia Regum, & Bullas Sedis Apostolicæ, anathemate obsignatas, neglexerunt. Ipsa monasteria privilegiis exemptionum ecclesiæ jura minuerunt, quæ quo tempore primum innotuerint, accurate nequit definiri. Certius existimat *Muratorius*, ambitione illas & avaritia Præsulum, nec tamen sine horum consensu ante Sec. XI contigisse. Quamvis enim antiquioribus seculis monasteria deprehendamus sub immediata Apostolicæ sedis tutela, & *Joannes VIII* A. 874 *Pomposianum* monasterium ab antecessoribus suis fuisse possessum affirmet; rariora sunt tamen ejus privilegii exempla, & si quæ sese offerunt chartæ, diligentius examen ad unam omnes merentur. Ita enim monasterii S. *Medardi* privilegium, quod ad *Gregorium M.* refertur, Bullæ *Stephani II* & *Hadriani I*, Cœnobio S. *Dionysii* datæ, Diplomata *Gregorii M.*, *Theodori I*, & aliorum, pro Cœnobio Bobiensi, Bulla *Zachariæ*, monasterio Casinensi A. 742 concessa, ad Sec. XI fisiones pertinent. Imo nec Sec. XI monasteria sunt, quando sub protectionem Apostolicæ sedis recipiebantur, a jure diocesano Præsulis in universum exempta, etiamsi annum Pontifici censum in recognitionem domini directi solverent. Ita fuisse cum monasterio Arctino monachorum Camaldulensium S. *Mariæ in gradibus* & cum Cœnobio Brixellensi S. *Cicnesii* comparatum, Bulla *Leonis IX* & literæ *Anastasio IV* ad *Pacificum*, Abbatem, de A. 1153 declarant. Recentior ætas omni cavet studio, ne qua

972.

974.

980.

981.

985.

999 seq.

1020 seq.

1037.

pote-

potestatis Episcopalis umbra in exemptis monasteriis superesset. Hinc ad consecrandas ecclesias extraneum potius, quam diocesanum, Præsulem monachi requisiverunt, simulque curarunt, ut reversalibus literis exemptioni suæ prospiceretur. Dissertationibus *Muratorianis* Appendicis loco subjunctum est Itali-
 Pag. 1063 cum *Bonamentis Aliprandi*, Mantuani civis, Poema, rudi conscri-
 seq. ptum dialecto, quo *Chronicon urbis Mantua a condita eadem ad A. 1414* continetur. Suggestit egregium Sec. XV monumentum, quod ab Autoris nomine *Aliprandina* inscribitur, MStus Codex *Torellanus*, in quo cum *Muratorio* communicando facilem se exhibuit possessor, eaque re non *Muratorium* solum, sed omnes rerum per Italiam gestarum indagatores, sibi plurimum devinxit.

IUSTI FONTANINI, ARCHIEPISCOPI ANCYRANI, Historiæ literariæ Aquilejensis Libri V, Opus posthumum.

Romæ, ex typographia Palearinorum, 1742, 4.

Alph. 2 plag. 15.

Non est hoc Opus ex eorum posthumorum genere, quæ nondum satis elaborata relinquuntur a suis autoribus, sed, quicquid hic legeris, ultimam Autoris manum facile agnosces. Omnia sunt *Fontanino* digna, cujus libri jam dudum inter summa literatæ Italiæ decora referuntur summo merito; qui & hoc in Opere se præstat virum cum lectionis immensæ, tum summæ *ἀκριβοῦς* philologicæ criticæque. Imo plura hic occurrunt, quæ antea observarat, ad liquidumque perduxerat, nemo. Titulus tamen fortasse offendet nonnullos, cum hic non exhibeatur tota Aquilejensis historia literaria, sed aliqua duntaxat ejus pars, insignis quidem certe illa & cognitu dignissima. Illustratur enim hic historia clarissimorum sex virorum, qui Aquilejæ fuerunt ornamento maximo, & ita illustratur, ut fieri vix quidquam possit illustrius. Quare facile credetur, nondum ad finem perductum esse hoc Opus, sed reliquorum quoque provinciæ *Fori Julii*, in qua *Aquileja* eminent, virorum illustrium,

illustrium, quorum catalogus in exitu hujus Operis pag. 457 seq. exhibetur, historiam exponendi consilium cepisse virum excellentissimum.

Totus *Liber primus* dicatus est memoriæ *Cornelii Galli*. Et in *primo* quidem *Capite* de ejus patria, anno natali, prænomine, muneribus, & rebus gestis, morte denique, & ejus causa, agitur accuratissime. Docetur scilicet, non Foroliviensem, sed Forojulientem, fuisse *Gallum* hunc, & prænomen habuisse *Cajum*. Veram autem mortis causam nunc primus detexit *Fontanus*; ad quem ideo Lectores nostros delegamus. In *Cap. 2* de scriptis *Cornelii Galli*, quæ fere omnia sunt perdita, disseritur, simulque, quantis laudibus ea veteres affecerint, docetur. Superest autem perelegans carmen ejus, *Ciris*, quod, cum vulgo tribuatur *Virgilio*, hic summo studio *Gallo* vindicatur. In *tercio Capite* manifestum redditur, elegias illas, quæ sub *Cornelii Galli* nomine edi solent, autorem habere *Maximianum* quendam, eumque fuisse Hetruscum, sexto vixisse Seculo, fuisse virum illustrem, & aliquando legatum *Theodorici*, Gothorum Regis, in aula Constantinopolitana.

Liber secundus est de *Hermete Pastore*, ejusque fratre, *Pio I*, Papa, Aquilejensibus. Et *duobus* quidem in prioribus *Capitibus* de *Hermete*, in posterioribus de *Pio*, disputatur. Initio docetur, *Hermetem* hunc, cognomento *Pastorem*, librum scripsisse, nunc amissum, de *Paschate die Dominica celebrando*, diversumque esse ab *Herma Pastore*, cujus tres libri, visionum pleni, supersunt. Præterea, quæcunque de illo *Hermete* in veterum scriptis occurrunt, proferuntur. Valde tamen nos veremur, ne, quæ de hoc *Hermete* hic disputantur, non satis certa & explorata haberi possint. Quod ad Papam *Pium I* atinet, ejus historiam plenissime hic persequitur Autor, & omni obscuritate liberare conatur. Duns ad *Justum*, Viennæ Episcopum, scriptas epistolas ei vindicat studiosissime; cumque in earum altera *colobii* fiat mentio, de hoc vestis genere Nolter in *Cap. IV §. 5* copiose disserit ac pererudite.

In *duobus* prioribus *Libri tertii Capitibus* de *Fortunatio* agitur, qui Seculo quarto Episcopus fuit Aquilejensis. Sunt,

qui hunc cum *Fortunato* Martyre confundunt; quorum error hic rite coarguitur. Traditur vero & illud vulgo, a *Fortunatio* compulsū esse Papam *Liberium* ad subscriptionem hæreseos *Arianae*. At Noster, falsissimum id esse, docet, cum *Liberius*, etsi subscripserit formulæ Sirmiensi, non tamen ad *Arianos* transferit. Ita, cum *Baronius* folius *Liberii* causam egerit, Noster, æque innoxium, & æque hæreseos immunem, fuisse *Fortunatianum*, summopere contendit. In *Cap. III Chromatius* exhibetur, Seculi quinti Episcopus Aquilejensis, in hac ipsa urbe natus. Multi ex ejus vita tolluntur hic errores, planeque ad liquidum perducitur ejus historia. Potissimum docetur, ejus rogatu *Hieronymum* aliquot sacri Codicis libros fecisse Latinos; eum item reconciliare *Rufino* studuisse *Hieronymum*; partes denique *Chrysostomi* tuitum esse; cujus ad *Chromatium* epistola adhuc existat. In *Cap. IV* manifestum facit, *Homilias XVIII in Evangelium Matthæi*, quæ sub *Chromatii* nomine supersunt, ejus vere esse; ac simul ejus doctrinas defendit adversus Centuriatores Magdeburgenses. E contrario docet, falso ei tribui duas ad *Hieronymum* epistolas.

Quartus Liber & quintus, maximam hujus Operis partem occupantes, de *Rufino* agunt, & quidem tam diligenter, ut *Rufinus* potissimum excitasse videatur *Fontaninum* ad suscipiendam descriptionem historię Aquilejensis literarię. Igitur in *quarti Libri Cap. 1* docet, eum Concordiæ natum esse, quod oppidulum erat agri Aquilejensis; prænomen ei fuisse *Tyrannium*, non *Toranum*; Aquilejæ factum esse monachum. In *Cap. 2* describit ejus itinera; quorum comes cum fuerit pia *Melania*, etiam hujus historiam persequitur. In *Cap. 3* inimicitiam *Hieronymi* erga *Rufinum* exponit, ejusque originem. In *Cap. 4 & 5* de restituta inter *Hieronymum* & *Rufinum* amicitia disseritur, deque *Rufini* cum *Melania* in urbem Romam reditu. *Liber quintus* exhibet *Rufini* scriptorum recensionem pariter & examen criticum. Et quidem tribus prioribus in *Capitibus* agitur de laboribus *Rufini* in vertendis pariter ac defendendis libris *Origenis*. De *Rufini* & *Hieronymi* scriptis eristicis agunt tria sequentia *Capita*. Qua occasione in *Cap. 6* multis

multis docetur, *Origenis Apologiam* injuste *Pamphilo* abjudicari ab *Hieronymo*. In *Cap. 7* distincte, itemque clarissime, docet, quas *Origenis Homilias Rufinus* Latinum converterit in sermonem, quas *Hieronymus*. Multi enim hic errarunt, multas *Hieronymo* tribuentes, quæ *Rufini* sunt. *Cap. 8* de *Homiliarum Basilii octo*, deque *Gregorii Nazianzeni* Opusculorum decem, versione agit, itemque de versione *Sententiarum Sixti Pythagorici*. Quam occasionem arripit, de *Sixto* illo, ejusque ætate, religione, & editionibus, agendi copiosus. Eum fuisse Philosophum sectæ *Pythagorica*, satis demonstrat. Jam, cum & *Evagrii* Opuscula Latine reddiderit *Rufinus*, de hujus quoque & patria, & cognomine, Noster *Cap. 9* agit, simulque, quid in hoc *Evagrío* vel laudatum fuerit, vel vituperatum, indicat. De *Recognitionum Clementis* versione *Rufiniana* in *Cap. 10* disputans, *Clementem* hunc a *Romano* illo *Clemente* diversum esse, tertioque Seculo, & quidem ante *Origenem*, vixisse, docet doctissime. In *Cap. 11* *Rufini* versionem *Historiæ ecclesiasticæ Eusebii* meditate contemplatur, deque hujus versionis encomiis, versione Græca, & editionibus, profert lectu jucundissima. In *Cap. 12* de *Rufini* *Historia eremitica* agit; de qua cum ceteri *Historiæ* literariæ scriptores ne leviter quidem egerint, nunc autem demum *Rufino* certis argumentis vindicetur hic liber, magnas certe *Fontanino* debemus gratias; qui præterea docet, *Rufinum* non suorum ipsius per *Ægypti* monasteria itinerum *historiam* exponere, sed *Petronii*, Bononiensis Episcopi, de quo in *Catalogi* sui *Scriptorum ecclesiasticorum* *Cap. 41* mentionem fecit *Gennadius*. Ejusdem *Historiæ* varix editiones & versiones commemorantur in *Cap. 13*, ac simul notatur & refellitur *Hieronymi* iniquum de ea judicium. *Cap. 14* agit Noster de *Rufini* *Commentario in Symbolum Apostolorum*, ejusque editiones recenset. Hic pag. 383 ait, a *Rufino* singulos articulos contra hæreticos & paganos tanta recondite & sincerioris doctrina copia & excellentia exponi, ut nihil doctore & theologo Christiano dignius excogitari possit. Paucis in *Cap. 15* agit de *Rufiniana* versione *Canonis Paschalis Anatolii*, itemque de deperditis *Rufini* epistolis. In *Cap. 16* eorum confutatur error, qui,

Flavii Jofepbi opera vertiffe *Rufinum*, existimant. Qua occasione de illa Latina versione *Jofepbi* accuratum fert judicium, quæ Mediolani fervatur in Bibliotheca *Ambrofiana*, & pro *Rufini* autographo haberi folet, docens, eum Codicem tempore *Caffiodori* exaratum effe, & hujus verſionis autorem fuiſſe amicum quendam *Caffiodori*. Tum de *Egeſippi* quinque de *Bello Judaico* libris diſſerit; quem ait effe purum putum *Jofepbum de Bello Judaico* Latine contractum ab *Ambroſio*; addens, ex *Jofippo*, corrupto *Jofepbi* nomine, corruptius factum effe *Egeſippum*. In *Cap. 18* docet, utrumque *Libellum fidei*, quorum alterum A. 1650 *Sirmondus*, alterum A. 1673 & *Norifus* & *Garnerius*, e MSto ediderunt ſub *Rufini* nomine, minime debere noſtro *Rufino* tribui. Tollendus ſcilicet videbatur Noſtro error, quo multi viri docti hæreſes omnes, his libris contentas, tribuere *Rufino* non dubitarunt; qui tamen uſque ad exitum (utimur verbis *Fontanini*,) ſanctiſſimis ſua ætatis *Prafulibus*, aliisque probatiſſimis viris *Catholica* communionis, glutino adhaſit, quemque poſt obitum ſancta mater eccleſia pium & religioſum ſcriptorem agnovit. Ac, priorem horum libellorum autorem habere *Hieronymum*, jam obſervavit *Mabillonius*; cui Noſter aſſentitur. Poſterioris compositorem Noſter effe docet alium *Rufinum*. Sex enim *Rufinus* producit, viros omnes eccleſiaſticos, qui eodem, quo noſter *Rufinus*, vixerunt tempore.

Nunc, poſtquam Noſter de omnibus *Rufini* operibus, tum veris, tum ſpuris, ſive exſtantibus, ſive deperditis, erudiſſime diſſeruit, & perfectiſſimam exhibuit *Rufini* hiftoriam literariam, in *Cap. 19* docet, *Rufinum* nec a *Theophilo*, *Alexandrino* Epifcopo, nec a *Papa Anaſtaſio*, unquam damnatum fuiſſe; ab *Auguſtino* vero vehementer improbatas effe *Hieronymi* in *Rufinum* inveſtivas. Denique in *Cap. 20*, (quod poſtremum eſt,) poſtquam, *Rufinum* A. 410 *Mellanz* in *Sicilia* diem obiſſe ſupremum, clare demonſtravit, copioſe docet, ſumma *Rufinum* injuria affectum effe ab *Hieronymo*, hæreticorum in claſſem eum referente. Ait, ab uno *Hieronymo* *Rufinum* judicatum effe hæreticum, alios, Epifcopos pariter & inferiorum graduum

duum viros ecclesiasticos, eum amasse, & tutatos esse, & virum Catholicæ fidei agnovisse. Iptum *Hieronymum* his verbis & hunc in modum excusat: *Fuit Hieronymus doctrina, pænitentia, & sanctitate, vere maximus, summeque orthodoxus, qui vel levas & minimus suspicionum umbras in religionis negotio ferre non posset. Itaque haud mirum, si zelo ductus, & absens, eas umbras, interdum ex aliorum relatu in viris sanæ fidei auctas, infectatus est. At in hujusmodi rebus non unius liceat summae auctoritatis viri testimonium toti reliquæ Ecclesiæ consensui præponendum.*

Quæ subnexa est Dissertatio de *Arbanasi anno emortuali*, septem implens folia, in ea *Baronii* firmatur sententia, mortem ejus referentis ad annum 372, cum, in annum 371 eam incidisse, contendissent *Socrates, Godefridus Hermannus, Chiffletius, Autores Actorum Sanctorum, & Petavius*; in annum 373 *Norivius, Pagius, Tillemontius, & Montefalconius.*

HIERONYMI FRACASTORII, VERONENSIS, ADAMI FUMANI, Canonici Veronensis, & NICOLAI ARCHII, Comitis, Carminum editio secunda, mirum in modum locupletior, ornatio, & in Tomos II distributa. In Tomo primo Italica FRACASTORII Epistolæ adjectæ, nunc primum summo studio quæsitæ, & congestæ; inter quas eminent longiores illæ *aræbeæ*, seu potius libelli, JO. BAPTISTÆ RHAMNUSII & FRACASTORII de Nili incremento.

Patavii, apud Joseph. Cominum, 1739, 4 maj.

Alph. 5 plag. 16.

Illustre par *Vulpiorum*, magnis in omne genus literas meritis celeberrimum, a quibus, nisi quod cultum & elegans est, prodire nihil solet, alteram hanc *Fracastorii* Carminum editionem, absolutam plane & singulari studio expolitam, manufactioris eruditionis ac Musarum amatoribus, magno horum cum plausu, in manus iterum, quippe frustra quærentes per varios annos incomparabilem Poetam, tandem vero aliquando reddiderunt, &, ut mole sua, pretio, splendore, sic

varia quoque doctrina, auxerunt, & exposuerunt præ superiore prima, & forma, & opere, & meritis, illustriorem. Præter alias igitur laudes, doctrinæ illorum & summæ diligentis ex jure debitas, merentur pariter multorum, vel propterea, præconia, quod fortunæ ac dignitati pristinæ editionis, omitendo in hac posteriore *J. Costa & Jacobi Bonfadii* Poemata, consulere studuerunt, indeque effecerunt, ut prior illa nunquam sit pretium suum amissura, nec verendum sit, ut, nova hac apparente, illa tanquam inutilis, siquidem sic fieri plerumque assoler, abjiceretur. Retinebitur potius editio prior in Bibliothecis, & manibus doctorum hominum, quamvis a nova isthac, quod ad *Fracastorium, Fumanum, & Archium*, attinet, longissime, aut infinities, superetur. Tam insignis enim facta est ad horum Scriptorum monumenta, cum ex editis libris, tum ex MStis Codicibus, accessio, ut superiorum temporum editiones omni ex parte antecellat. Nam justis *duobus Voluminibus* totus liber continetur. Quorum *primum*, idque integrum, *Fracastorii* datum est operibus, *alterum* autem *Fumani & Nicol. Archii*, Comitis, Carminibus destinatum cernitur. Latina *Fracastorii* Poemata cum editione prima ac pulcherrima, quæ *Venetis, apud Juntas, A. 1555, 4*, prodiit, collata sunt, & editionis hujus monitu atque subsidio Variæ Lectiones non contemnendæ sunt adductæ, quale quid inprimis in illo *de Josepho* Poemate accidit, quod editionum posteriorum curatores, incertum quare, immutaverant. Ex *Cominiana* etiam editione Lectionum multarum conciliata est varietas. Præterea magnus adest versuum Latinorum cumulus, vel nunquam ante editorum, vel certe ad reliquos non adjectorum, qui a viris eruditis, quos suo quemque loco insertos invenimus, ad Editores doctissimos transmissi sunt. Accedunt porro, quæ *Etruscis* lusit Carminibus *Fracastorius*; cujus generis tria tantum existisse Poemata, quidam arbitrati sunt, cum duo insuper alia, hoc loco, una cum Epigrammate Italico ex Codice MSto, sint adjecta. Alia deinde sequuntur Opusculorum Fragmenta elegantissima, quæ ab *Hieronymo de Prato*, Patricio Veronensi, liberaliter communicata sunt cum Editoribus. Epistolas autem has Italicas, *divendentes* huc usque, accurata excipit reliquarum

quarum Epistolarum sylloge, Italice a *Fracastorio* conscriptarum, quæ propterea suspiciendæ sunt, & habendæ in pretio, quod inexpectatæ penitus, propter incertos ad nostrates, ut mox videbimus, rumores, fuerunt. Epistolæ imprimis *Fracastorii Rhamnusii*que amœbæ, de incremento Nili conscriptæ, præ reliquis eminere videntur; de quibus & ipsis, an fuerint unquam conscriptæ, multi dubitarunt. Sic adornatum est etiam *Volumen* hoc numo *Fracastorii* aliquo, novaque ejus imagine, a peritiori, quod ait Præfatio, manu in æs incisa, & quæ sunt reliqua. Ante vero, quam Poetæ ingeniosissimâ scæta habetur felicissimus, vitæ ipsius legitur narratio, quam annotationibus variis Editores, & censuris, adauxerunt. In quibus memorant a principio, & laudant, *Frid. Ottonis Menckeni* nostratis Commentationem, *de Vita & meritis Fracastorii*, A. 1731 Lipsiæ editam, eandemque, variis in rebus accuratius inquirendi, occasionem ipsis suppeditasse, ingenue profitentur. Atque patet ex integra editione *Fracastorii*, ubique consultam esse istam Commentationem, ac, veluti primarium in eo genere, quod ipsi in Præfatione fatentur *Cel. Vulpii*, librari, pervolutatam. Ceterum pleraque quidem ex eo libro confirmant Editores Celeberrimi; quædam tamen etiam, sed modeste cuncta & erudite, monere videntur; magnamque sine dubio inierunt a *Menckenio* nostro gratiam, quod varia rerum adjuncta ejusmodi, quæ nostræ terræ eruditibus omnibus, propter temporis longitudinem, & distantiam locorum, non poterant non obscuriora esse, in clariorem lucem posuerunt, & magis confirmarunt. Nos autem strictim quædam atque breviter ad *Vulpii* *Cel.* dubia, prout ea nobis res visa fuit, adjiciamus. *Pag. 22*, cum vitam *Fracastorii*, ab Autore *Anonymo* conscriptam, quam *Menckenius* ex conjectura sua *Paulo Rhamnusi* tribuit, Doctissimus Editor ad *Adamum* potius *Humanum* referri oportere affirmat, provocando ad eruditissimos populares suos, nos quidem malle, libuisse Viro Celeberrimo, ut viros nominaverit, rationesque simul adduxerit, ex quibus, tali modo se arbitrari posse, pateret. At enim vero, quod-

quodsi vel maxime etiam *Fumano* huic debeatur vitæ *Fracastorii* descriptio, nihil tamen a *Menckenio* peccatum esse, inde constabit, quod is non certa affirmet fiducia, *Rhamnusium* autorem esse, sed, quando evolvimus, in *Historia Fracastoriana*, locum, patebit inde, sic scripsisse illum pag. 24: *Autor Anonymus, quem Paulum Rhamnusium - - puto*, adjecta hac limitatione: *Si is ipse est autor vitæ, qui editor est Operum Fracastorii.* Sed ad alia, age. Quæ de *Rhamnusio*, ejusque collectione Operum integra ac perfecta, recenset *Vulpius* pag. 23 not. e, pergrata erunt *Menckenio*, & valde accepta. Neque tamen videmus, quare non cum distinctis ipsius verbis possint consistere, quæ leguntur pag. 142: *Penes vulgares vitarum scriptores altum est de hoc Rhamnusio silentium.* Quod longe verissimum esse, unanimes penes nostros consensus approbat. Conferantur interim, quæ de *Rhamnusio* profert *Anton. Teiffierius* in *Eiog. des bom. sav. Tom. I pag. 275*, ubi vitam ipsius exponit, & varia, quæ edidit, scripta enumerat. *Liviani*, Italorum Ducis, bella non esse apud Nostros tam nota, ut sunt penes Italos, nos quidem valde dolemus. Nec inde imputari quidquam *Menckenio* poterit, quod ignoravit, quæ communi apud nos silentio & nocte involuta sunt. Erit tamen *Liviani* gloria non adeo magna, si forte nullo alio testimonio nitatur, quam quod *Vulpius* pag. 24 not. f ab Elogiorum scriptoribus desumpsit, quorum fidem subinde non nimis veram esse comperimus. Non adeo magni res momenti est, quæ nota g sequente objicitur. Nam fatetur ipse *Cel. Vulpius*, loca admodum obscura esse, ad quæ *Abdua* fluat. Quando Anonymus Autor de *Fracastorii* naso odoratur, eum a contemplandis tam sæpe stellis finum factum esse, jure ridet, ex nostra sententia, *Menckenius*, de naso hoc nasutam crisin. Sed nos hoc loco obiter observamus, aut falsam esse totam hanc vultus *Fracastorii* descriptionem, aut imaginem, quæ æri incisa præfertur in hac editione nova, & valde laudatur a *Cel. Editore*, longe alium referre, quam *Fracastorium*, adeoque æque dubiam esse istam effigiem, atque ea sunt omnia, quæ *Vir Oel.* pag. 29 not. p de imagine, in fronte *Vitæ Fracastorii*,

castorii, a *Menckenio* conscriptæ, movit. Elegia *Fracastorii*, in funere *M. Antonii Turriani*, quare a *Menckenio* non probata sit, satis ipse, &, ut nobis videtur, optime, indicavit in libri sui pag. 122 & 123. At, nimis libere hæc esse judicata, Vir Doctissimus objicit. Cujusmodi tamen sententiam laudandam magis esse, nos diceremus, atque causas malleus adductas, quare ista Elegia apud Italos pro præstantissima habeatur, uti ait Vir Celeberrimus pag. 28 not. 1. Sed ad editionis nostræ enarrationem recurramus. In qua gratissimam multis rem fecit *Vulpus* eruditissimus, quod doctam *Jo. Baptistæ Parisotti* Epistolam Italicam, de vero *Fracastorii* mortis anno, pag. 31 inseruit, unde, vera omnino scripsisse *Menckenium* pag. 191, luculenter patet; quemadmodum ipse etiam Editor non diffitetur. Sequitur hanc Epistolam pag. 34 titulus Inscriptionis, quam in honorem *Fracastorii*, amici sui, *Rhamnufius* adornavit, adjecta perverusta Aræ alicujus dedicatione, ex ruinis Salonarum, urbis Dalmatiæ, eruta; quæ ad *Fracastorium* quidem nihil attinet, nisi ut locus, in quo ipsius pariter, & *Naugerii*, sitæ sunt exuvie, illustrior reddatur atque spectabilior. Quibus igitur præmissis, succedunt divina Carmina, quibus vere se immortalem reddidit *Fracastorius*, ut *Syphylidis*, seu *de Morbo Gallico*, Libri tres, ad *Petrum Bembum*; Libri duo, *Joseph* inscripti, ac *Alexandro Farnesio*, Cardinali, dicati, qui ea tamen ingenii alacritate & vi, qua incomparabilis *Syphylis*, scripti non sunt; præterea fasciculus Carminum adest, in quibus primum, *Alcon* inscriptum, de cura canum venaticorum exponit, denuoque in calce Poematum *Fracastorii* pag. 175 seq. exhibitum, *Hannibalique Crucejo* tributum, plerisque Variis Lectionibus insigne est; quod excipiunt alia *miscellanea*, in quibus ingeniosa multa & elegantissima inveniuntur. Mox Carmina *Fracastorii*, post primam *Comini* editionem inventa, conspiciuntur. Deinde illustrium Poetarum adjecta sunt Carmina ad *Fracastorium*, & de *Fracastorio*, ut *Pierii Valeriani*, *Antonii Marii Visdomini*, *M. Anton. Flamini*, *Georg. Jodoci Bergami*, *Benedicti Lambridii*, *Jo. Bapt. Amaltbei*, & aliorum. Jam *Fragmenta Operum Poetæ*,

M m m

longe

longe copiosissima, eaque cuncta ex avtographo Codice nunc primum vulgata, soluta pariter & ligata oratione, sequuntur. Inter quæ & *Ecloga* elegans & *Fragmentum* aliud *de reformando Cyclo Paschali*, deinde, coronidis loco, *Italica* adhuc quædam *Opuscula*, referri debent. In fine *Tomi prioris* integer etiam *Paragraphus 10* insertus est ex *Historia Fracastoriana Menckeni*, de *Operum Fracastorii editionibus*, cum ejusdem *Menckeni* notis & observationibus, novæque quædam additiones & animadversiones a *Vulpio* conscriptæ sunt in hunc *Menckeni* paragraphum. Cujusmodi sunt, quod pag. 153 titulus affertur *editionis Fracastorii Venetæ*, quæ prodit apud *Juntas* A. 1555, sed rarissimæ, de qua, an unquam forte exstet, *Menckenius* ipse dubitavit; porro, quod de *editione Venetæ*, anni 1574 & 1575, a *Menckenio* recensita, non duas esse, sed unam, affirmatur: quamvis id *Menckenius* pro certo non habeat, cujus verba pag. 227 hæc sunt: *Non satis certo scio, an diversa hæc sit a priori, quæ anno 1574 prodit; tandem, quod quatuor adhuc classes ab Editore Cel. adjiciuntur ad Opera Fracastorii, ut Fragmenta, Epistola Italica, aliæ Amæbeæ de Nili incremento, inter Fracastorium & Rhannusium collatæ, atque ultimo Syphilidis Metaphrasæ Italica.* Quæ quidem universa, eo inprimis nomine, laudandam fecerunt Editorum eruditissimorum industriam, quod in hoc *Volumen* ea redegerunt, de quibus ad Transalpinos incerti rumores translati erant; quapropter in ejusmodi priscis, & a nostris terris tam remotis, rebus scribere *Menckenius* certiora vix potuit. In plerisque autem primariis rebus ac capitalibus, nullam esse *Vulpis* cum *Menckenio* nostrate dissensionem, contemplantibus haud obscure patebit. Sed hæc de *primæ* editionis hujus *Volumine* dicta satis sunt. Jam ad *alterum*, age, accedamus. In quo primo statim loco Poema omnino ingeniosum, eruditum, venustum, *Adami Fumani*, Canonici Veronensis, nunquam ante cum erudito orbe communicatum, nunc autem ex avtographo Codice primum erutum, comparet, quod magnus in literas amor *Polycarpi Palermi*, Jcti, a bibliopola quodam redemit, & posteritati conservavit.

Perse-

Persequitur hocce Carmen, Libris quinque, integram *Dialecticam*, & cuncta ejus præcepta, quam diligentissime, atque in re, non nimis quidem lauta, tantam tamen habet sermonis & orationis abundantiam, tantas divitias, tam illustres sententias, tam opportunas digressiones, apta schemata, ingenium summum redolentia dicta, ut mirandum sit majorem in modum, quomodo res, tam sicca ex se atque sterilis, tam eleganter tamen proponi, tamque poetice, potuerit. Dictio nitida plerumque atque splendida est, in qua ætatis *Tullianæ* hominem, *Lucretium*, Autor sibi proposuit. Illustrationis autem & paradigmatum causa, exempla, quæ τὴν θεωρίαν τῆς διαλεκτικῆς magis confirmant, semper petita sunt ex historiis præcis, & omni alia antiquitate; mereturque omnino liber egregius non ab his tantum legi, qui elegantioribus literis ex instituto operantur, sed ab illis etiam profundis ædipol! doctissimisque, æ subtilitate judicii ad obscuritatis usque, aut soliditatis potius, speciem formatis, Philosophis, qui sane vel eam ob rationem sufficientem, aut, credimus, determinantem, legere *Fumanum* possent, quod non ex antiquioribus unus est, sed, quemadmodum per pronam inde demonstrationis consequentiam fuit, ex recentioribus. Insunt quidem nonnulla in hoc *Fumano*, quæ ex Philosophia hodierna & seculari aliter finire grandes Cosmodidactali solent, quod *Aristotelem* secutus est Autor, qui a nostris sapientissimis recentioribus Philosophis tam generose contemnitur; at erunt tamen, nisi nostra nos fallit opinio, quæ ad palatum etiam subinde erunt, nec mediocrem delectationem parient. Sed mirum esse haud poterit, quod subinde versus, in re tam sicca & sterili, sicci & ipsi & exsanguis occurrunt, ut sunt, cum definitiones traduntur, aut species rerum recensentur, aut divisiones enarrantur, aut loci topici, vel communes, commemorantur, aut figuræ syllogisticæ exponuntur, & quæ sunt alia. At profecto multa etiam, immo pleraque, elegantissima in summa sorditie, ingeniosa multa in admodum ligneis rebus, facundissima varia in plane straminea materie, ornatissima plurima in summa planitie, inveniuntur. Qualia sunt, quando *Lib. I vers. 2386 seq. de conversione*

propositionum venustissime exponit, & *Lib. III vers. 174 de Sorite* ediscenda verba facit, & aliis in locis plurimis. Non possumus autem a nobis impetrare, quin, quod nunquam adhuc editus est *Fumanus*, duo saltem loca, ut scribendi etiam ratio pateat nostris Lectoribus, adducamus. Nam, de *Fracastorio* ut dictionis specimina daremus, ipsa jam Poetæ præstantiæque ejus, notitia vetuit, aut desideranti satis potest sitim pellere in omnibus *Menckeni* nostratis liber, in quo ex vero & libere præcepit de stilo *Fracastorii*. Prior autem *Fumani* locus, de *Conversione*, hic est:

*Transpositos porro fines suevere vocare,
Mutata inter se quoties ratione vicissim
Alterum in alterius sedem transisse videmus;
Sit prior ut, qui posterior fuerat modo, itemque
Posterior, modo qui fuerat prior; ut si dicam,
Natura ipse animans se ipsum movet; ipse movens se,
Sponte sua est animans. Viden' hic, ut sine in utroque
Ordinis extemplo ratio est conversa prioris?
Hæc ratio a doctis Conversio dicitur, estque
Triplex, & triplices vultus trique induit ora, &c.*

Soritis autem definitio ac specimen elegantissime affertur ex *Cicerone*, in *Tusculanis*, qui rationem *Aristotelis* sequitur:

*Sorites vero patria qui voce vocatus
Chryssippo, nostris Latio appellatur Acervus,
Argumentandi forma est, - - -
Hæc fit, ubi extremum aggestum ex omnibus ipsi,
Primi substrato effati connectimus; hocce
Nempe modo: Ipse animus se ipsum movet; ipsa sibi ipsis
Quæ motus sunt causa, etiam sunt ipsa movendi
Principium, ac quedam veluti primaria virtus;
Quod vero motus causa est primaria, fonsque,
Præcipuus primusque, illud progignier unquam
Qui potuit? claræque erumpere lucis in oras?
At cui nulla data est vitæ primæve potestas,
Certo certius id sit ut immortale necesse est.
Hæc animus ratione ergo immortalis habendus.*

Hanc

Hanc *Fumani* Dialecticam alia adhuc ejusdem Viri Carmina excipiunt, non ejusdem tamen, veluti ipse Cl. *Vulpus* fatetur, dignitatis. Quorum alia nunquam ante sunt edita, alia excusa quidem typis, sed in libris variis dispersa, nec sine difficultate obvia, fuere. Quæ omnia Doctiss. Editor studiosissime collegit, ac eum nobis stitit apparatus, ut vix deesse quidquam ex Carminibus *Fumani* in hac editione videatur. Græca insuper quædam Poemata, ab eodem conscripta, nec communis certe laporis, sed quæ de lectione Poetarum Græcorum studiofatis testantur, adjecta sunt. Et annexa pariter alia, Latina, Græca, in honorem *Fumani*, ab aliis conscripta. Jam ordine sequuntur *Nicolai Archii, Comitiss, Numerorum Libri*. In quibus edendis unicam illam, quamvis parum admodum emendatam, editionem *Mantuanam*, paucissimis cognitam, sed pro codice summi pretii habendam, & a magni nominis viro, *Petro Catharino Zeno*, cum Cel. Editore communicatam, ipse secutus est. Inclusit præstantissimus Editor hæc Carmina in Libros tres, atque aliquibus ex causis, quas justissimas vocat, sed nominatim haud indicat, varios Operis versiculos omisit. Genus dicendi penes *Nicolaum* occurrit, si a quibusdam, quæ cum linguæ castitate non conveniunt, recesseris, satis ceterum purum & non inelegans. Atque pro insigni accessione, quæ facta fuit Poetis Italis, qui Seculo XVI Latine scribendi facultate floruerunt, haberi potest. Nam cunctis ferme eruditiss. Poeta hic ignotus huc usque, in situ jacuit, & in tenebris se suis volutavit. Præ reliquis autem elegans est, in *Nicolao, Areostii* imitatio, de puella *luchrymulis* scripta, quæ ex *Cominiana* editione huc translata est. Nec contemnenda sunt Poemata, de *Amore & Junipero, de Laura Bononiensi*, itemque alia. Quamvis, uti jam ante diximus, unius pretii omnia habenda non sint, præsertim, cum ab Autore, quod necessum tamen quam maxime est in Poematibus, Carmina non recognita fuerint ac retractata. Atque ista quidem præcipua sunt, quæ in nova hac editione sunt exhibita. Quædam tamen adhuc restant, quæ in *Appendice* ad eandem a Cel. *Vulpio* adjecta sunt. Primo loco comparet *Della Sifilide del Fracastoro Libri tre,*

vulgarizzati da Vincenzo Benini, Colongnese. Qui Beninus, ut est vir eruditissimus, hanc Metaphrasin, pro suo, quo in Cel. Editorem fertur, amore, promte communicavit. Et, quamvis variæ sint editæ Syphilidis *Fracastoriana* Versiones Italicæ, recte tamen credit *Vulpus*, transferri huc posse, quod de Homero & Virgilio *Macrobius* ait: *Quid suavius est, quam duos præcipuos vates audire, idem loquentes?* Optime enim *Beninus Fracastorium* convertit. Secundum locum *Andrea Chiocchi*, Medici & Philosphi Veronensis, *Apologia* occupat pro divina *Fracastorii* Syphilide, adversus *Jul. Cesar. Scaligeri* censuram exarata, quæ, prima vice a *Bernard. Chioccho*, Autoris fratre; Veronæ, apud *Hieron. Discipulum*, A. 1598, in lucem edita, satis culta est & erudita, pro illo tempore, quamque dono acceperat *Vulpus*, editor, a supra laudato *Zeno*, publicum exinde applausum merito. Ulterius habetur, post hanc *Apologiam*, liber ad *Fracastorii Josephum tertium, Joseph* & ipse nominatus, a cultissimi ingenii Viro, *Francisco Luisino*, Utinensi, elaboratus, *Alexandro Farnesio*, Cardinali, inscriptus, editusque primum Venetiis, apud *Georg. de Caballis*, A. 1569. In quo libello operam dedit *Luisinus*, ut partem reliquam sacræ *Joseph* historię, quam *Fracastorius*, jam magnus natu, inceperat, morteque præventus, nec expolire poterat, nec absolvere, Latine & eleganter versibus persequeretur. Neque negandum est cum *Vulpio* Celeberrimo, concinnum esse *Luisinum* hunc, acutum, & plane feracem; luxuriam tamen nonnunquam apparere in eodem, & immanem quandam abundantiam, nec tot esse cumulandum ac tantis laudibus, quantis eundem *Atosius Luisinus*, nimia ductus erga fratrem suum benevolentia, ornavit, aut potius oneravit, dicendum est. Bene autem omnino fecit Cel. Editor, quod opus hoc, paucis adhuc cognitum, ut in plurimorum possit manus pervenire, typis iterum excudi curavit. Extremo denique Volumine collocatus est Liber *Julii Caf. Scaligeri*, cui indicem fecit *Aræ Fracastorea*. Turpes sunt multorum, inprimis autem *Bailleti*, lapsus, qui, a *Scaligero* divinos honores esse *Fracastorio* tributos, ex hoc titulo existimavit, quare a *Menckenio*, in *Historia Fracastorea*,
jure

jure castigatus est. Quem locum etiam *Cel. Vulpus pag. 122* adduxit; simulque tamen addidit in *not. b.* nimium liberaliter a nostro *Menckenio Jo. Bapt. Marino* in venustissimis Italicorum Poetis collocari, cui vero multa sint vitio versa ab Italis. Sed tam æquus est *Vulpus* arbiter, ut vix negatum sit iturus, plurima etiam satis elegantia, acuta, ingeniosa, in *Marino* inveniri, quæ emunctioris naris Itali, tantum abest, ut interpretari sint, ut potius bene sint agnoscendi illorum præstantiam ac merita. Ipsæ vero hæc *Aræ*, quanti *Scaliger Fracastorium* fecerit, quamvis in pluribus rebus eum redarguerit, singulari tamen ratione offendunt. Ad Carmina autem ipsa quod attinet, ut omnia quidem *Scaligeri* recondita sunt, & hæc doctrina intima continentur; at multa etiam inest in ipsis durities, insunt veterosa multa, vocabula vieta, latentiores, aut potius obscuriores, sententiæ, verbo, ea insunt omnia, quæ summus ille vir in Poetis sui ævi dente aspero ac invidioso momordit & sectatus est. Nos vero, ut summam dicendorum faciamus, jure summo iteramus elogium, quod *Menckenius* in *Commentatione* sua priori *Vulpiorum* editioni de hoc *Fracastorio* tribuit. Augeri tamen illud nunc debet & amplificari, quoniam *Par Celeberrimum* editionis hujus moram ultra centenas usuras persolvit.

*LEGES XII TABULARUM, SUIB, QUOTQUOT
reperiri potuerunt, fragmentis restitutæ, & observa-
tionibus critico-antiquariis illustratæ, a JO. NI-
COLAO FUNCCIO, Marburgensi.*

Rintellii, sumptibus Nicolai Striederi, 1744, 4.

Alph. 2 plag. 17.

Qui adhuc in linguæ Latinæ originibus investigandis, ac historia illius per diversas arates tradenda, laudabili cum industria est versatus, indeque optimam ab eruditissimis inquit gratiam, eruditissimus *Funccius*, non postremum *Academix Rintellienensis* decus, in præsentis Opere, quod describendum sumimus, eo curam cogitationemque suam convertit, ut primæ illæ

- illæ ac antiquissimæ Quiritium leges integritati suæ, quantum fieri potest, restituantur, eisdemque lux nova accendatur. Id igitur agit, ut leges illas, apud priscos scriptores superstites, colligat, ad suas singulas tabulas referat, diversas lectiones inter se confligat, difficultates, inde emergentes, tollat, ad antiquorum illas scribendi rationem reducat, fontes ex Græcorum legibus ostendat, vim potestatemque vocum ex suis originibus priscorumque institutis explanet, ac idoneis testimoniis probatissimorum Auctorum confirmet. Præmissis prolegomenis, singulas Tabulas una cum legibus suis ordine sistit, eisdemque erudito commentario illustrat. In Dissertatione præliminari sermonem facit de legibus, quæ, cum adhuc penes Reges imperium esset, viguerunt, & historiam legum XII Tabularum ex *Livio & Dionysio Halicarnassensi* repetit. Dictæ sunt *leges XII Tabularum*, quia totidem tabulis, æri incisis, pro rostris fuere positæ. Equidem *Pomponius, JCrus, l. 2 §. 4 D. de Origine juris* loquitur de tabulis *eboreis*, sed id antiquitati advertatur. Nec *Scaliger* audiendus, *marmoreas* legens, & quod *Dionysius Rom. antiqu. Lib. III Cap. 9* de *quernis tabulis* commemorat, antiquiora tempora respicit. Originem debent legibus Græcorum, præsertim *Solonis*, quædam etiam ex *Lycurgi & Charondæ* legibus sunt desumptæ. Non omnes leges, quas *Cicero* recenset, ex XII Tabulis sunt depromptæ. Stilus est rudis & incultus, occurrunt hic verba prisca & obsoleta, structura est simplex fere & neglecta, ut jam *Ciceronis* tempestate interpretes doctissimi in multis hæsitaverint, ut patet ex *Lib. II de Legib. Cap. 23*, commendant tamen se a brevitate, verborum proprietate, in illisque antiquitatis quædam effigies conspiciuntur, quod testimoniis & exemplis comprobatur. *Ciceroni* dicuntur *carmen de Leg. Lib. II Cap. 23*, & *de Orat. Lib. I Cap. 57*, non quod ligata consignatæ fuerint oratione, sed quia conceptis verbis & summa brevitate fuerunt descriptæ, ut disci ac recitari potuerint. In illis componendis multum operæ Decemviris præstitit *Hermodorus Ephesius*, qui, ob virtutem patria ejectus, a Romanis multa cum honoris significatione ex-
24. 25. ceptus, & post statua publice est donatus. Leges hæc omni tempore

tempore maximo in pretio sunt habitæ, & origo aliqua juris omnis sunt reputatæ, quas variis, iisque insignibus, appellationibus, hic in medium prolatis, decorarunt. Navos, quos ipsis allinit *Christian. Thomafius*, breviter quidem, sed nervose ac erudite, detergit. Quo tempore perierint, definiri nequit. A. U. C. 368 bello Gallico una cum optimis ædificiis conflagrarunt, sed paulatim restitutæ, fragmentis & *ἀπορρομαίσι* undique conquestis. Vid. *Liv. Lib. VI Cap. 1. Augusto* imperante, adhuc incolumes pro rostris publice propositas fuisse, testimonio *Diodori Siculi Hist. Lib. XII* intelligitur. *Cyprianus Ep. Lib. II Ep. 2* ad illas, tanquam adhuc exstantes, provocat. *Rittersbusius Dodecadetr. Proleg. Cap. 5* arbitratur, Gothis per Italiam longe lateque grassantibus, ipsamque urbem devastantibus, hoc verissimum antiquitatis monumentum deperditum fuisse. Quoniam tamen, cum orbi Romano præcisset *Justinianus*, post C. N. A. 527 integrum XII Tabularum textum *Cajus* commentariis suis inseruit, post illud tempus interiisse videntur. In illis illustrandis plures ex antiquis pariter atque recentioribus, quos ordine nominat, occupati fuerunt, ex quibus palmam reliquis præripuerunt *Fulvius Ursinus* & *Jac. Gothofredus*. Inde fragmenta legum, ad singulas Tabulas revocata, ordinem *Gothofredi* secutus, antiqua scriptura servata, exhibet, diversas lectiones conciliat, & vocum atque locutionum, in illis occurrentium, interpretationem subjungit.

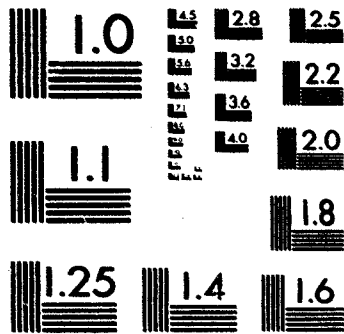
Ad Tabulam I refert *Leges VIII*, in quibus præcipitur de reis in judicium vocandis, & quid faciendum, ubi illi tergiversarentur, vel imbecillitate quadam, aut morbo, impedirentur, sponsoribus illis ac defensoribus dandis, itemque reorum & actorum, dum ad Prætores irent, reconciliatione. Quæ illis, quod ad verborum significatum, itemque præscos ritus, illustrationis gratia adjecit, brevibus complectemur. Ad *Legem II* notat, verbum *antestari* antiquis significare *testes facere*, aut rogare, ut de præsentis negotio verum *perhibeant testimonium*. *Auriculam tangebant monitores*, quod, illam memoriæ sacram esse, putarent. *Calvi*, quæ vox in III Lege habetur, est renuere, vel moram necere. Vetus Glossa exponit

- per ἐξαπατᾶν, Nonius per decipere. Manum injicere designat reum invitum ad judicem obtorto collo rapere. Ar-
- Pag. 65. *cera* erat plaustrum, tectum undique & munitum, quasi arca quædam magna, vestimentis instrata, cujus generis hodie-
68. no die sunt *die Kutschen und Senften*. *Vindicere* antiqui dicebant pro *vindicare*, uti in illo *Lucretii Lib. III v. 895: Ipse sui miseret; neque etiam se vindicavit hulum*. *Affidens*, quod in Lege VI occurrit, venit ab *asse*, vel *are dando*; locupletem igitur denotat. *Vindex* quoruplice sensu veniat, docetur. *Proletarius* dicebatur, qui non re ac censu, sed prole, rempublicam augebat; inter *proletarium* tamen & *capite censum* aliquid erat discriminis, & illorum ordo honestior habebatur.
- 74-79. *Pairo*, qua voce legislatores in Lege VII utuntur, antiquis, quibus litera *g* nuncium in usû erat, ponebatur pro *paciscor*, de quo *Festus*, *Priscianus*, *Terentianus Scaurus*. In Lege VIII mentio fit *comitii & fori*; quæ igitur inter utrumque differentia intercesserit, accurate docetur. In priori graviores causæ tractabantur, & facinorosis supplicia irrogabantur, ibi tribunal pro iudicibus, rostra pro oratoribus posita erant, tectum illi, ubi *Hannibal* impressionem in Italiam fecit, est impositum. *Forum* unde nomen habeat, & quid in illo actum fuerit, declarat. *Causam conicere*, uti prisca pro *conjicere* scribebant, idem erat ac rem breviter narrare, & quasi per indicem summam colligere. Tabula II dat Leges VII. Ad Legem I, quid inter *vadem & pradem* intersit, anquirat. *Vadem* in causis capitalibus, *pradem* in civilibus, fidem suam interposuisse, quidam existimant, sed, veteres differentiam illam non observasse, patet ex *Horatii Serm. Lib. I Sat. I v. 9*, *Ciceronis Orat. pro P. Quintio*, & *Varronis de L. L. Lib. V Cap. 7*. *Hostis* dicebatur olim peregrinus, & cui post adhaesit nomen hostis, is antiquitus appellabatur *perduellis*. *Diffindere*, quod verbum obvium est in Lege
103. IV, ex foro est petiturum, notans causam in iudicio disceptandam differre, producere, aut in aliud tempus rejicere. *Vil. Liv. Lib. IX Cap. 38*, *Horat. Serm. Lib. II Sat. I v. 79*, *Gellius N. A. Lib. XIV Cap. 2*. *Obvagulare*, quæ vox adhibetur in Lege III, hunc involvit significatum, aliquid anxie petere, aut quærere,

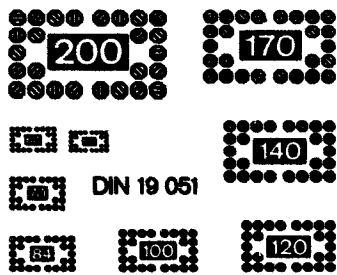
rere, descendens a *vagire*, quod infantum est in cunis, non, uti *Augustinus Tarraconensis* autumavit, a *vagari*, vel *vagum esse*. Ad Legem IV, de fure nocturno impune interficiendo, Pag. 110. observat, fieri id posse æque a patrefamilias ac domestico, sicque 111. sententiæ *Hottomanni* contra *Rittershusium* accedit. Nostrum Germanicum *Nacht* ab Ebræo נָחַשׁ, *quievit*, cujus prima persona נִחַשׁ, fluxisse videtur; illius antiqui septem partes numerabant. Ubi quis furem diurnum in furto deprehenderat, poterat il- 114-118. lum ex Lege V post verberationem tam diu servi loco habere, usque dum damnum pensatum fuisset. Servi, ubi prius ad 120-121. necem virgis cæsi essent, de saxo Tarpejo præcipites dabantur, quæ tamen lex postea est abolita. Impuberes, in furto 121-125. prehensi, verberibus pro arbitrio Prætoris castigabantur; qua occasione de pubertatis termino, deque *δεξιμασία*, qua de pubertate certi reddebantur, itemque Prætoribus, quædam leſu non indigna interspergit. In Lege VII memoratur *furtum* 125-131. *per lancem liciumque* repertum, de quo, quoniam in divertia abeunt interpretes, Cel. Autor, recensitis prioribus hariolationibus, ita mentem suam explicat. Si cui, res furto sibi ablatas in suspectis ædibus quærendi, a magistratu potestas esset facta, *illum*, vel, quod propius vero ipsi videtur, *lictozem*, & quidem nudum, amictum tantum infra umbilicum cincticulo, quod *licium* fuerit dictum, ne alienas opes secum attulisse videretur, tenentem ante se *lancem* manibus incessisse, qua furtum deprehensum, si capi illa posset, ob oculos posuerit omnibus, inque forum deportarit. Consuetudinem hanc ex Atticorum moribus fluxisse, ex *Aristophanis* explanatore, itemque *Platone*, dat probatum. Tabula III de *rebus creditis* agit. Ad Legem 139-149. II differit Autor de fœnore, ejusque modo apud Romanos constituto, quem qui excedebat, quadruplum solvere obstrictus erat, cujus constitutionis æquitatem, cum fur ad dupli tantum restitutionem teneretur, ostendit. Præter viam locum *Ciceronis in Verrem Orat. III Cap. 72 de binis centesimis*, & *Plinii ad Trajanum Ep. LXII Lib. X*, qui quibusdam vel corrupti, 161-172 vel obscuro, sunt habiti, vindicat & illustrat. Debitor, ubi debitum suum confessus in judicio esset, illique dies 30 ad sol-

- vendum dati essent, nec tamen fidem liberasset, creditori ad-
 dicebatur, qui illum, nervis & compedibus constrictum, domi
 suæ captivum tenere poterat, qui, si ad opus faciendum, vel
 ut sacris interesset, dimitteretur, compedibus 15 pondo, ne
 clanculum se subduceret, vinciebatur. Postquam 60 dies in
 vinculis detentus fuisset, tribus nundinis publice produceba-
 tur, & quidem ea de causa, ut, si quis, misericordia tactus,
 pro ipso sponderet, liber dimitteretur, sin minus, capite mi-
 nuebatur, jus civitatis illi adimebatur, domino in servitutum
 adhibebatur, qui ipsum ultra Tiberim extra Italiam vendebat,
 ne ipsius causa seditio excitaretur. Si pluribus obæratuſ esset,
 elapsis tribus nundinis, illum, si vellent, non equidem ven-
 debant, ut pretium, inde rediens, æqualiter inter singulos distri-
 bueretur, quæ mens est III. *Bynckershakii*, sed poterant illum in
 partes secare; quod, licet forte nunquam effectui sit datum, ter-
 roris tamen causa est adjectum, quo quisque fidem servaret.
173. Tabula IV *de jure patrio & connubii* inscripta est. Ad Legem I
 183. notat, patribus in liberos absolutam fuisse potestatem, ut ipsos
 etiam interficere, vel in servitutum vendere, potuerint, qui mos
 tamen post ab Imperatoribus vel abrogatus, vel restrictus est; ubi
 186 194. quæ tam de impio more exponendi liberos subjungit. Filius
 monstrosus, deformi aliquo signo notatus, impune vel igne
 cremari, vel in Tiberim, sive alium fluvium, projici & suffo-
 cari, poterat. Tabula V est *de hereditatibus & tutelis*. Apud Ro-
 194 200. manos tria testamentorum genera usu obtinebant, unum, quod
kalatis comitiis, alterum, quod *in procinctu*, tertium, quod
per as & libram, appellabant; quæ qualia fuerint, luculenter
 201-210. exponit. Liberto, secundum Legem III absque hæredibus mo-
 rienti, patronus, ejusque liberi, si qui essent, ab intestato succe-
 212-214. debant. Quædam hic de manumissionis ritu, libertorum ju-
 ribus ac observantia in patronum, etiam post manumissionem
 233-240. præstanda, in medium adducuntur. De *ercto cito*, quod in
 Lege V legitur, ita judicat, ortum esse prius ab antiquo *horctum*,
 quod *bonum* significat, unde, o in e verso, & adpiratione abje-
 cta, prodierit *erctum*. Glossarium vetus *herctus citus* explicat
διαίρεσις τῶν ὑπαρχόντων. *Citus* est a *cio*, quod ortum suum
 debet

debet antiquo *σχιω*, unde *σχιζω*, *divido*. Ex voce *erstum* & *citum* fluxit vox *ercisco*, quæ notat *bona dividere*, unde *familia herciscunda* est hæreditas inter hæredes dividenda. Tabula Pag. 244-
 VI de *dominio & possessione* agit. Ad Legem I exponit, quid in- 245.
 ter *nexum & mancipium* intercedat, & quibus ritibus sive homo, 254-258.
 sive res, in *nexum*, vel *mancipium* alterius, devenerit. Ad Legem
 III differit de *venditione publica & privata*. Illa fiebat hasta
 posita, quando debitor clam abierat, nec, Prætoris licet jussu
 tertium evocatus, comparuerat; hæc pro lubitu possessoris, nec
 res vendita tradebatur prius, quam vel pretium solutum, vel
 pignus datum esset, vel fidejussor se stitisset, vel alio quocun-
 que modo venditori satisfactum esset. Quæ re ab uxore dis- 261-265.
 crepet concubina, & quæ fuerint nuptiæ per *consarreationem*,
coemptiorem, itemque *usum*, accurate demonstrat. Fœmina an- 268-272.
 tiquitus, Vestalibus exceptis, nunquam sui juris esse cenleba-
 tur; erant tamen quædam matronis privilegia. *Nubere* idem
 esse, quod subijci & servire thori socio, ex *Martialis Lib. VIII*
Epigr. 12 probatur. De vindictis fundi, itemque ædium & servo- 272-273.
 rum, ea adducit, quæ ad intelligentiam Legis VI & VII faciunt.
 Vocem *concapet* in Lege VIII recte se habere, nec verbi instar 274-279.
 pro *vindicet* ex sententia *Jac. Gothofredi & Wielingii* posi-
 tam, sed nomen esse, & idem, quod *concapes*, asserit, dictam
 quasi *concapita*, quæ vox significabat non solum *depactum* ac
defixum terra ad vineam sustinendam, verum etiam trabes in
 domibus, ceteraque ad fulciendas ades in capitibus, id est,
 extremitatibus, suis unita & composita. Cum divortia inter 280-283.
 Romanos inusitata non fuerint, quærit, num mulieribus etiam
 a maritis divertendi potestas fuerit. *Romuli* atque Decemviro-
 rum ætate id obtinuisse negat, nisi quod ab illa, quæ usu capta
 erat, ante annum integrum elapsum fieri potuerit; seculis se-
 quentibus accidisse, testimoniis firmat. Ex *Romuli* lege con-
 jugem domo ejicere licebat ob *veneficium*, *fraudem*, & *adulter-*
ium, quod ex *Plutarcho & Dionysio Halicarnassensi* liquet,
 item ubi vinum bibisse comperiebatur. Post *Carvili* tempora
 sæpe ob leviculas causas vinculum matrimonii solvebatur. Ta-
 bula VII de *delictis* inscripta est. Ad Legem IV monstrat, illum, 285-290.

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A

1:24

NOVA ACTA ERUDITORUM
LEIPZIG 1745

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 613 N 4⁰

- qui frugibus damnum intulerat, de olea suspensum fuisse, quo *Ceres*, quæ læsa judicabatur, placaretur, ubi quædam de cruce & patibulo, itemque de *Cerere*. Impuberes, si hoc fecisse arguerentur, ex Prætoris sententia verberabantur, & ad duplum restitutum obstringebantur. Ad Legem VI commentatur, illum, qui destinato consilio frumenti acervo, ædibus apposito, ignem subjecerit, sicque ædes illas & vicinas igni dederit, verberibus ante probe affectum; vivum crematum fuisse; qui id imprudens & casu fecerit, illum, cum damnum illatum suis opibus sarcire non potuisset, carcere ac virgis, sed levius, coercitum fuisse. Lege VIII statutum erat, ut, qui aliquem libello famoso læserit, ipsiusque famæ clanculum detraxerit, is fustibus ad internecionem usque cæderetur, ubi significatum vocis *pipulus* a *pipando*, quod Oicis ejulabunde conqueri notat, item *occentare*, tradit. Occasione Legis IX & X explicat jus talionis. Lege X vult legi, *quas seirit testarier*, id est, qui se siverit testari; unde suspicatur, lectionem *testatior* apud *Gellium N. A. Lib. VI Cap. 7* esse corruptam, item, *fariari* pro dicere recte se habere, contendit. Qui vero testimonium in se receperat, post autem rogatus negabat, is improbus & intestabilis habebatur. Falsus testis de saxo Tarpejo ex Lege XII præcipitabatur, quæ poena ad tranquillitatem publicam conservandam est statuta, posteriori autem tempore est abrogata, ita tamen, ut istiusmodi homo vel relegatione, vel bonorum omnium publicatione, puniretur. Parricida ex lege *Romuli* dicebatur omnis homicida, specialiori autem sensu ita appellabatur, qui parentem, cognatum, & affinem, interemerat. Parricida etiam habebatur, qui veneno alium vita privaverat. De poena parricidarum, stricte sic dictorum, eorundemque supplicio, culeo, & quæ ratione poena executioni fuerit data, & quid animalibus adjunctis, ceu totidem symbolis, fuerit repræsentatum, ad Legem XV enucleate differit. Si quis patronorum clienti damnum intulisset, is execrabilis & diris devotus habebatur, ut a quocunque impune occidi posset; ubi mutua officia patronorum & clientum explanantur. Tabula VIII de *juribus prædiorum* exponit. Ad Legem I verba facit Autor de spatio duorum pedum cum dimidio, quo

quo ædificia distare debebant, quo circumiri, ac incendia prohiberi, possent. Societates, quæ coibant, poterant sibi leges scribere, sed ita, ne quid detrimenti inde caperet res publica; qua occasione quædam de sodalitatibus ac societatibus, speciatim *fratrum arvalium*, in medium adducuntur. Ex Lege III quinque pedum spatium inter agros confines vacuum relinquebatur, quod neuter sibi vindicare poterat. Illis, qui de finibus agrorum disceptabant, ex Prætoris sententia tres arbitri dabantur; quo loco differentiam inter *jurgium* & *litem* indicat. *Sublucare* est ramos arboris circumcidere & amputare, ne sua umbra noceant vicinis agris. *Glans* pro quocunque arboris fructu olim sumebatur. Viæ latitudo, quæ linea recta procedebat, *octo*, quæ in obliquum curvabatur, 16, pedum spatium Lege VIII definitur. In Tabulæ IX Lege II vox *firemps*, ut & apud *Plautum*, & in aliis antiquis monumentis, pro *similiter* adhibetur. Qui ex iudicibus, sive arbitris, se corrumpi fuerat passus, is ex Lege III pœnam capitis sibi arcessebat, ubi, quo sensu præci vocem *capital* acceperint, disceptatur. De civis Romani libertate ac vita iudicium ferri non poterat, nisi in comitiis centuriatis, sive maximis, ubi de *civitate Romana*, itemque de *comitiis centuriatis* & *tributis*, notatu digniora expromuntur. Qui iudicia capitalia exercebant, non nisi populi suffragiis creari poterant, & hi dicebantur *questores*, vel *questores, parricidii*. Nocturni cœtus in urbe vi Legis VI sub comminatione pœnæ capitalis prohibentur, quæ ipsa etiam illum manebat, qui patriæ bellum inferret, aut civem hosti traderet; ubi, quis olim *hostis*, quis *perduellis*, sit appellatus, de novo inculcat. Tabula IX de *jure sacro* est. Quibus ritibus iusjurandum antiquitus conceperint, quantaque religione idem observarint, ad Legem I traditur. Lex III interdicit, ne mortuos intra urbem sepeliant, neve comburant. Ratio instituti hujus, quod apud varias gentes in usu fuit, inde repetitur, ne urbs cadaveribus funestaretur, neve tetrus odoribus inficeretur. Sepeliebant igitur extra urbem in via, in lucis etiam ac nemoribus, quod ex *Propertii Lib. III Eleg. XV* liquet. Humatio apud Romanos, uti & alias gentes, diu locum habuit, crematio

- tio est introducta, a quo tempore demortua corpora ab hostibus terra iterum fuerunt eruta, in urbe tamen sepulti & combusti viri summi, itemque virgines Vestales, non autem privati, quia sepulcra sua habebant sacra, quæ stato tempore præstanda erant, ad quæ publicus locus obligari non poterat. In cadaverum combustione varii ritus observabantur, quos Eruditiss. Autor ordine enucleat. Leges sequentes a IV ad IX agunt
- Pag. 411-421. de luctu & funerum sumptibus minuendis. Hac occasione sermonem instituit Cl. Autor de Diis Manibus, illorumque cultu, rogo, (quam vocem a Germanico *Rost, Rasten*, derivari posse censet,) *ascia* non poliendo, quod de lignis, unde strues facta, intelligendum esse decernit; a quo more tamen postea multum discesserunt, ligna non solum asciantes & polientes, sed etiam pictis & variis emblematum ornamentis distinguentes, & monumenta etiam marmorea exasciantes. Ubi efferebantur & cremabantur, non nisi tribus *viciniis*, id est, vestibis, quibus mulieres usque ad funeris tempus utebantur, tegebantur, & vinculis, fasciis purpureis, obligabantur, & decem tibicinibus cantu lugubri luctus significabatur. In virorum nobilium & celebrium funeribus tubæ etiam personabant, & ad tibiarum sonum nenia: instituebantur. Mulieribus interdictum erat, faciem unguibus, vel ferro, carpere, aut genas radere, ut sanguis, qui ad piandos Manes facere judicabatur, eliceretur, vel lessum funeris ergo facere, quam legem tamen sapissime migrarunt.
- 421-426. Cineres & ossa colligebantur, nec tamen membrum aliquod, sive ossa reliqua, alibi cum sumtu condi voluerunt. Unctura & convivia sepulcralia in funeribus servorum nefas habebantur; ubi de *unctura, pollinctoribus, convivis sepulcralibus*, quæ *silicernia* dicebantur, & quæ proximis cognatis & amicis, a funere
- 432-438. reverfis, domi apparabantur. Ad Legem XI & XII quædam proferuntur de *porione murata*, quam optimi vini, sacchari, & aromatum, mixturam fuisse asseverat, quæ in rogam ardentem, post in cineres, spargebatur, de *usu coronurum*, & ratione, qua-
- 438-447. re adhibita, itemque *acerris & aris portatilibus*. Non diversis in locis funus parari, nec plures uno lecto sterni, concedebatur.
- 447-453. A funere aurum abesse jubebatur, sed, cui dentes excide-
- 458.

exciderant, & illi auro incrustati servati erant, una cum auro rogo immitti & comburi poterant. Sepulcri jus, quod Lege Par. 458 XVII declaratur, ad hæredes transibat, nec in illud alii involare fas habebatur. 463. Ubi funus viri alicujus dignitate illustris ducebatur, comitia cessabant. His subjicit Cl. Autor enarrationem rituum funebrium, qui inde ab excessu usque ad exequias Romanis fuerunt solennes. Tabula XI sistit supplementum quinque priorum. 465. 466. In hujus legibus præcepta dantur de autoritate populi Romani in ferendis suffragiis, & quod priores leges per posteriores sint abolendæ, de patriciis cum plebejis connubii vinculo non sociandis; quæ lex tamen, quod insignem materiam invidiæ & simultatum præberet, septimo anno post irrita est declarata. Tabula XII complectitur supplementum quinque posteriorum, 466-471. in qua de rebus controversis, durante lite, ad res sacras non destinandis, de vindictis in duplum restituendis, si quis illas falso usurpasset, servo, domino sciente, furtum, vel damnum, alicui inferente, puniendo, leges feruntur. Index nominum & rerum opus claudit. 471-476. Operarum mendæ diligenter admodum sunt sublatae, ut harum paucæ supersint. Gratulamur amplissimo Autori de labore hoc eximio feliciter profligato, quem non ipsi tantum apud seram posteritatem multo honori, sed aliis etiam, qui cognoscendi juris antiqui studio seruantur, imprimis utilem, futurum, certo speramus. 476-482.

A TREATISE OF MIDWIFERY, &c.

hoc est,

TRACTATUS DE ARTE OBSTETRICIA, IN
tres Partes distributus, Autore FIELDING
OULD, artis obstetriciæ cultore.

Dublino, apud Oli. Nelson & Carolum Connor, 1742, 8 maj.
Plag. 15, Tabb. æn. 2.

Ars obstetricia nostra imprimis ætate multis & egregiis celeberrimorum virorum scriptis illustrata fuit; Autor vero noster in hoc Opere non quidem completas artis obstetriciæ institutiones

o o o

tiones

rationes exhibuit, primaria tamen capita tetigit, & experientis, ex praxi cognitis, illustravit. Opusculum hoc in tres Partes distribuit; in quarum prima de partu naturali, in altera de præternaturali, sed tamen administratione manuum tantum perficienda, in tertia de illis præternaturalibus casibus, agit, ubi foetus ferreamentis admotis educendus est. *Parte prima* monet, cognitionem partium anatomicam necessariam esse, ideoque organa generationis foemina, & foetum cum partibus adhaerentibus, ejusque situm, describit. De hoc speciatim monet, in statu naturali non faciem, sed pectus, versus os sacrum conversum, caput vero ita positum esse, ut mentum humerum respiciat, id quod primo quidem per experientiam probat, sed deinde etiam ostendit, figuram ellipticam, ita factam, partui aptissimam esse, cum figurae pelvis accommodata sit. Monet igitur, obstetrices situm hunc agitatione capitis non immutare debere. Quomodo orificium uteri tactu disquirendum sit, & ex ejus habitu prognosis de partu secuturo fieri possit, brevibus inquiri, causas, quæ naturalem partum retardant, addens, & hunc accurate describens, simulque monens, quid agendum sit, si gemelli occurrant. De secundinarum extractione postea disserit, eandem non nimis præcipitanter suscipiendam esse docens. Si enim per funiculum educere tentes, ille facile dilaceratur; si manu in uterum immissa separare velis, vasa uterina facile læduntur, ita, ut præter hæmorrhagiam varia alia mala oriantur. In *Parte altera* pauca de abortu præmittit, postea casum placente ad orificium uteri accretæ examinat, & ostendit, quomodo puerperæ succurrendum sit. Foetus mortui extractionem explicaturus, signa foetus mortui & vivi obiter tantum tangit, & de extractione foetus per pedes fusius disserit. Inde statum præternaturalem ligamentorum uteri, & speciatim laxitatem eorundem, disquiri, quo in casu cum Cel. *Mauriceau* non consentit, qui extractionem foetus peculiari enchiresi perficiendam suadet, sed monet, ipsam vim matris expulsionem præstare posse, licet simul asserat, in extractione secundinarum majorem attentionem adhibendam esse, ne prolapsus uteri subsequatur.

sequatur. Recenset postea varios modos, quibus matrix a situ suo naturali recedit, & similes casus de situ præternaturali partium infantis adducit, e. g. de perverso capitis situ, si funiculus umbilicalis & manus simul cum capite exeant, si brachia primum exeant, & sic porro. In his & similibus circumstantiis modum operationis concinne describit, & historiis partus, passim interspersis, illustrat. De situ præternaturali gemellorum pauca addit, & quomodo mola extrahenda sit, in fine exponit. In *Parte tertia* rationes ostendit, quibus per morus, operationes manu sola perficiendas separatim descripsit, & ferramentorum applicationem nunc tandem addat. In hac vero *Parte primo* quidem de singulari constrictione externi orificii uteri agit, & porro de orificio uteri interno scirrhuso, de insigni capitis magnitudine, & figura pelvis præternaturali, disserit; qua occasione magnæ forcipis, omnibus artis obstetricæ cultoribus cognitæ, applicationem quodammodo considerat, & ostendit, in quibusnam casibus instrumentum hoc applicari possit, in quibus vero nullius usus sit. Instrumentum *Cl. Mauriceau, Tire tete* dictum, examinat, & ejus usum perpendit; postea terebram occultam describit, & icone addita delineat. Est vero instrumentum pungens, vagina ænea conditum, cujus apex quidem per hanc vaginam pressu procedit, elastro tamen, ex filo ferreo spirali facto, iterum post pressionem intra vaginam reducit; quam apte vero & sine læsione matris hoc instrumento Chirurgus uti possit, ex eo ostendit, quod non opus sit, in mollissimas capitis partes inter suturas inquirere, sed quod ubique in caput fœtus mortui impelli possit. Qua in re tamen monemus non omnem perforationem sufficere, cum non ubique contenta cranii facile educi possint, e. g. si perforatio per medium ossis parietalis perficiatur. Idem instrumentum quoque in mole capitis abrupti imminuenda, & in hydrope infantis, commodissimum esse, paulo post ostendit, & simul methodum, qua *Mauriceau* & alii in hoc casu utuntur, declarat. In fine quoque de partu cæsareo agit, & variis argumentis ostendit, hanc operationem minime admittendam esse. Ipse vero,

quæ afferit, & concise quidem, sed factis accurate, describit, variis casibus practicis interspersis illustrat.

AN IMPARTIAL INQUIRY INTO THE SEAT
of the immediate Organ of Sight, &c.

hoc est,

DISQUISITIO CANDIDA DE PROPRIA SEDE
organi visus, an in retina, an in choroidea, reperiatur. Argumentum, lectionibus de natura & curatione oculorum præmissum. Annectuntur quinque & quadraginta quaestiones de eodem argumento, curiosorum examini submissæ per JO. TAYLOR, Med. Doct. & Medicum ocularium Regium, &c.

Londini, apud M. Cooper, 1743, 8 maj.

Plag. 4.

Proprium organum visus est illa pars fundi in globo oculi, cui actio radiorum lucis objectorum externorum sensum imprimat, quo, mediante fibra nervea, idea cum mente communicari possit. Licet igitur tunica retina a pluribus assumta fuerit; tamen non desunt, qui rationibus variis adductis hunc visus effectum choroideæ adscribunt. Autor noster in hoc libello idem evincere annititur. Retina quidem nervi optici expansio est; nullum tamen cum pupilla habet nexum, illa vero membrana, quæ actionem radiorum lucis suscipit, omnino cum pupilla nexum habere debet, quippe quæ a radiis diversimode afficitur, & modo extenditur, modo contrahitur. Talis vero nexus choroideæ competit, quæ, licet non tam copiosas fibrillas nerveas habeat, iisdem tamen non prorsus destituitur. Retina læsa vix sentit, & si etiam sentiret, tamen inde visus non destruitur; si vero in operatione cataractæ nervus quidam læditur, qui a choroidea ad pupillam tendit, sensus visus deficit. Retina quoque pellucida membrana radios transmittit, non vero icones objectorum suscipit, cum radii tandem in choroidea densa & minus

minus pellucida effectum exerant. His argumentis expositis, ea quoque profert, quæ in contrarium moneri possent. Vitium oculorum, quod muscas volatiles visui sistit, distensionis arteriarum retinæ adscribitur, quoniam radii non sufficientibus fibris nervosis imprimi possunt; inde quoque patet, choroideam non sufficientes nervos habere, ad iconem completam suscipiendam. Porro mobilitatem pupillæ variam a varietate lucis ex eo declarare possumus, quod retina non satis opaca alios quoque radios ad choroideam transmittat, qui sensum & motum iridis efficiunt, & si in simili quoque casu distensio arteriarum, per medium nervi optici ad retinam tendentium, assumitur, extensio duræ & piæ matri, & nervis, per illas ductis, vim infert, & ita effectus perversos in iride excitat. Hæc & alia plura argumenta in medium producit, quæ, retinam proprium visus organon esse, confirmant. Sed, his omnibus expositis, tamen ad alia progreditur, quæ choroideam præ retina verum organum visus constituunt. Si muscis volantibus similes maculæ oculo oberrant, tunc ipsæ arteriæ retinæ, ita distense, impediunt, quo minus sufficientes radii ad choroideam accedere queant. Nec choroidea tota nervea requiritur, quoniam & retina, si organon visus esset, non tota nervea invenitur, sed vasa interspersa habeat. Postquam igitur his & similibus argumentis, choroideam organon visus proprium esse, asseruit, usum retinæ in eo ponit, quod radios lucis moderatiores reddat, & illum usum, quem cuticulæ in cute a nimis forti sensatione defendenda adscribit, retinam quoque respectu choroideæ habere asserit. Quod quidem an cum vera partium oculi internarum structura adeo accurate conveniat, lectoribus dijudicandum relinquimus. Quæstiones appositæ idem argumentum spectant, & ad illas omnino contra sententiam Autoris responderi posset. Ille quidem in fine nomina ægrorum subiicit, quibus operam tulit, & methodum medendi ad sententiam suam composuit, sed magis forsitan eandem probasset, si historias morborum integras apposuisset, vel aliis, contrariæ sententiæ additis, ulterius in hanc rem inquirendi occasionem præbuisset.

CHRISTIANI SIGISMUNDI GEORGII,
Professor. Publ. in Academia Wittenbergensi, Appara-
tus philologico-theologicus ad Evangelia, Domini
festisque diebus dedicata.

Volumen I.

Lipsiæ, sumptibus Joannis Michaelis Teubneri, 1745, 4.

Alph. 3.

Qui paucis abhinc annis suam, qua pollet, rerum & lingua-
rum sanctorum peritiam, & ingenium ad res philologi-
co-theologicas perapte compositum, variis, eisque non prole-
tari argumenti, scriptis egregie prodidit, Cl. *Christianus Sigis-*
mundus Georgius, novo nomine de re sacra bene est meritus.
Rogatus ab illis, qui in ipsius degunt commercio erudito, com-
militonibus, animum ad Disputationes publice habendas appu-
lit, eo potissimum consilio, ut argumentum, quod omnibus rei
exegetico-homileticæ cultoribus inservire posset, tractandum
eligeret. Quo igitur Oratoris sacre studiosus manus ferret au-
xiliatrices, consilium iniit, Apparatum philologico-theolo-
gicum, tanquam promum homiletici studii eundum, ad Evan-
gelia Domini adornandi, secutus *Glossii, Gerhardi, Waltheri, &*
Lyseri, quos in hoc negotio habet præambulones, vestigia. Ope-
ræ vero pretium est, monere, quibus in partibus hic labor a
spissis aliorum Theologorum operibus differat. *Primo* id ne-
gorii sibi datum esse credidit Cl. Autor, ut ex ordine omnes
versus, eorundemque voces, & phrasas, e primis fontibus e-
rueret, & easdem suæ notioni & significationi vindicaret, cum
aliis compararet, & verum inde confirmaret sensum. At-
que in hoc argumento, quos supra adduximus, Autores multis
stadiis post se relinquit, quippe qui de præstantioribus tantum
& difficilioribus solliciti fuerunt verbis, phrasumque signifi-
catu. Augent hujus libri dignitatem optimi & recentissimi rei
criticæ & Philologiæ sacre Autores, quorum nostra ætate multo
largior & felicitior est, quam pristinis temporibus, leges. Ut
speci-

speciminis loco unicam adducamus industriam hujus documentum, ad Evangelium Domin. Advent. II, Luc. XXI, 25, provocare placet. Occurrit ibidem vox ἀπερία, quam cum consequentibus, ἰσχύος θαλάσσης καὶ σάλας, conjungit *Daniel Heinsius*, sed demonstratum dedit Cl. Autor, hanc vocem antecessentibus κατὰ τῆς γῆς συνέχει ἰθὺν esse vindicandam, quia verbum ἀπερία tremorem animique hæsitationem, quæ ab animo perplexo, consilii que experte, proficiscitur, indicat, quod *Isocratis* testimonio omnium illustrissimo confirmat. Retundit eadem dexteritate *Grosii* & *Rev. Starckii* opinionem, qua per θαλάσσαν statum mundi admodum turbulentum, & varia populorum molimina, intelliguntur. Secundo Autor noster res exegeticas prolixo admodum tractat filo, cum alii interpretes magis meditationibus, quam rebus explanandis, sint intenti. Haud vulgares addidit commentationes, ex primis fontibus hauritas, neque in *Glassio*, neque *Wolffii* Curis philologicis, obvias, quæ multæ lectionis, indefessæ lucubrationis, & acuti iudicii, sunt testes omnium certissimæ. Interpretem nostrum non macilenta verborum explicatione esse contentum, sed in viscera, & verborum vincula, penetrare, patet ex dictis ad Evangelium Domin. Advent. II, & ejus v. 25, in quo de signis in sole & luna conspicuis agitur. Refellit argumentis oppido validis magis ingeniosam, quam accuratam, *Rev. Christoph. Starckii* in Synopsi Bibliothecæ exegeticæ ad hunc locum explicationem, qua per solem Antichristi imperium, & per lunam, temporalem, quæ ab imperio Antichristi, veluti luna a sole, suum reciperet nitorem, intelligit potestatem. Ostendit Autor, Christum in excitato dicto non de Antichristo, sed de Pseudopropheta, qui cum Antichristo magno non sunt confundendi, agere. Accedit, hoc oraculum, a Christo datum, non ad Antichristi excindendi tempora, sed ad excidii Hierosolymitani ævum, esse referendum. Nec leve est argumentum, a mente Christi petitur. Si enim Christus de Antichristo magno egisset, non ἤτῳ ad propositam respondisset quæstionem, quæ erat de signis excidii Hierosolymitani, & mundi. Ex his commentationibus, sale non destitutis, patescit, studii hamiletici cultores

Pag. 32.

Pag. 33.

ex

ex hujus operis usu & lectione haud inanes esse redituros. *Tertio*, ex usu usque, iudicatis, & recte quidem iudicatis, si cuius communi exponantur & perscrutata apponeret, qua quidem ex tam largo effluant gurgite, ut amplissimum, meditationes inferendi sacrae, deprehendat campum orator. Illa vero ipsae meditationes non e longinqua sunt petita, sed innatae, & domesticae, nec non ita comparatae, ut summo cum fructu in suggestu sacro adhiberi possint. Defunctus quidem hac provincia est *B. Glassius*, sed has meditationes ex tota aliqua pericopa potius, quam commata, collegit, & prolixè exciavit; inde parcius est horum perissimarum apud *Glassium*, sed uberius & fertilius apud *Georgium*, proventus. Et, quo rerum suarum satageret Autor, adiecit *quarto* concinnam & succinctam textus sacri dispositionem, eandemque analyticam, ut illorum, quibus res augusta domi est in supellecile libraria, interserviret rationibus. Laudabitur forte a multis, prout sunt nostra tempora, culpabitur etiam ab aliis, hoc, quod suscepit Clariss. Autor, opus, praesertim, cum subsidia & exegetica, & homiletica, nostro aëro proferant bene multa. At enim vero, si ex altera parte consideraveris, hujus generis existere scripta partim obsoleta, & nostro genio parum interservientia, partim optimis fontibus & subsidiis hermenevticis destituta, partim denique ab usu homiletico valde remota, non dubitamus, quin hoc nostri Auctoris institutum laude dignum iudicaturi sint multi. Talem in hoc *Volumine* Autor a Domin. Advent. I usque ad Domin. VI post Epiphan. pertexuit. Ut igitur hoc Opus feliciter absolvat, vires ipsi ex animo comprecamur.

Prælo nostro haud ita pridem extierunt *Indices generales sexti Aetorum* nostrorum, quod est *Novorum Aetorum primum, Decennii, Annorum* a 1732 usque ad 1741, nec non *Supplementorum ad Nova Aetia quatuor priorum Voluminum*, summa argumenta continentes, & qua fieri potuit, fide & industria confecti.

Nuper etiam *quinti Voluminis Supplementorum ad Nova Aetia Sæctio XII*, cum Indicibus & Praefatione ad totum *Volumen*, publicavimus, proxime, si Deus voluerit, ad edendum *Volumen sextum* progressuri.

* * *

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Septembris Anno MDCCXLV.

Pars I.

ANNALES COMPENDIARIII REGUM
*Et rerum Syriæ, Nummis veteribus illustrati, deduc-
ti ab obitu Alexandri Magni, ad Cn. Pompeji in Sy-
riam adventum, cum amplis Prolegomenis; conscri-
pti ab ERASMO FROELICH, Soc. Jesu
Sacerdote.*

Viennæ Austriæ, ex typographeo Kaliwodiano, 1744, fol.

Alph. 2 plig. 14, Tab. æn. 19.

Inter præcipua veteris historię subsidia, quibus omnes, qui ad eandem recte cognoscendam animum appellunt, instru-
ctos esse oportet, non ultimum profecto est accurata Chro-
nologię investigatio. Hanc ipsam vero Corinthum adire da-
tum sane est paucissimis. Quot enim, bone Deus, dubiis & dif-
ficultatibus ea res laborat? Quantum sæpius conjecturis dan-
dum est, si, quo quæque tempore gesta sint, dehoire quis stu-
deat? Nam, qui ipsas historias fufius descripserunt veteres, du-
bios lectores hac in parte tantum non semper relinquunt, &
haud raro nummis, vetustate jam corrosis, ultimisque antiquita-
tum prietinis, denuntiandum est testimonium. Vix igitur hac
in eruditionis parte aliquid præclari quispiam posset præstare,
nisi summorum hominum liberalitas in colligendis recluden-
disque numophylagiis eruditis ad labores ejusmodi suscipiendos

P p p

incita-

incitamento esse. Haec enim haec bene itera, non solum a privatis diligenter tractentur, verum etiam Principibus, purpura coronisque fulgentibus, perplacant. Illustre, profecto hujus rei exemplum jam praeiit, ob victorias non solum ab hostibus reportatas, verum & ob egregiam doctrinam, singularemque erga literatos favorem, omnibus miranda *Maria Theresia*, Hungariae Bohemiaeque Regina, cujus vere regia munificentia praestantissimum hoc Opus orbi literato peperit. Inscriptum est illud Augustissimo *Maria Theresia* nomini, & nummum in honorem ejus cusum in fronte gerit, in cujus aversa effigies optime Reginae visitur, aversa autem *Palladis* simulacrum exhibet, cum epigraphe: ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΜΑΡΙΑΣ ΘΕΡΕΣΙΑΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΔΙΚΑΙΑΣ ΕΥΕΡΤΕΤΙΔΟΣ. In basi legitur: ΕΤΟΥΣ Δ. Ut autem de tota hujus Operis ratione Lectori eo certius constaret, Prolegomena satis longa, ultra 90 paginarum spatium excurrentia, & in quinque partes descripta, Autor egregius, & inter vere doctos hujus seculi numerandus, praemisit. Occasio horum Annalium conficiendorum non una fuit. Non solum enim historia ex diligenti inquisitione, seriei & ordinis eorum Syriae Regum, qui post *Alexandri M.* interitum regnarunt, multum accipit lucis, verum etiam *Macchabaeorum* libri, quos valde, & ex nostra sententia, nimis, Cl. Autor extollit, quin & vaticinium, *Danielis Cap. XI* contentum, hoc pacto egregie illustrantur, & hac ratione male feriatis hominibus occasio deprimendi sacrarum literarum fidem eripitur. Et, quamvis gravissimi jam Autores in constituenda hac historiarum parte desudarint, immo & a *Vaillantio* permulti nummi ad ejus illustrationem fuerint prolati, non tamen usque adeo ad liquidum omnia a viris doctis sunt perducta, ut non Cl. Autori amplum satis reliquerint ingenii exercendi campum. Cumque in variis praestantissimisque numophylaciis varia, ab aliis nondum visa & observata, deprehenderit numismata, annorum characteribus, raris symbolis, & Regum consignatis titulis, pretiosa, adeo prospera fortuna calcaria ei, hoc in stadio currenti, subdidit. Non vero longiores variorum eventuum narrationes attulit, cum hoc ab aliis jam, quos

quos ipse nominavit, sic præstitum; sed præcipuas res gestas Pag. 4.
 continuo, quoad licebat, annorum ordine paucis recensuit, &
 ad ipsos semper fontes lectorem ablegavit. Inter hos, autem
 fontes primo locos commemorat *primum & secundum Maccha-*
baeorum librum, etique nullum scriptorem Syriacarum rerum,
 si a *Polybio* discesseris, conferri posse, existimat. Quamvis
 vero hæc non omnino damnemus; dolendum tamen est, Cl.
 Autorem istos *Macchabaorum* libros divini spiritus ductu
 conscriptos arbitrari. Certe hac in re contrarios sibi inve-
 niet, quotquot sunt cordatorum eruditorum, tantum non
 omnes; cum, istos libros inter apocryphos esse referendos, &
 hominem minime *Θεόπνευστον* eorundem autorem esse, cer-
 tissimum sit. Nam ipsemet horum librorum autor, se errare
 posse, candide profiteretur 2 *Maccb. XV, 39*, nec libri illi He-
 braico idioma, uti canonici, conscripti sunt, nec pro ca-
 nonicis a primitiva Ecclesia sunt habiti. Certe in catalogo li-
 brorum canonicorum Vet. Test. a *Melitone Sardenfi*, qui Seculo
 secundo floruit, confecto, apud *Eusebium Hist. Eccl. Lib. IV*
Cap. 26 libri *Macchabaorum* exulant. Usus vero est Cl. Au-
 tor vulgata horum librorum versione; Græcum tamen Syri-
 acumque textum, re exigente, non neglexit. Cumque *Mac-*
chabaorum libri non omnia, hisce Annalibus inferenda, suppedi-
 tarent, præsto etiam fuerunt *nummi veteres*, quibus plurimum
 auctoritatis tribuit, eam ob causam, quod publica auctoritate
 eusi, certissimas temporum notas præ se ferant, atque ab erratis
 monetariis Syriaci nummi Græcis Romanisque multo
 sint puriores. Omnes igitur nummos, a celeberrimis rei num-
 maria scriptoribus evulgatos, & ad rem suam pertinentes, cau-
 te tamen & cum delectu in usus suos convertit non solum, ve-
 rum etiam nummos, quorum nondum extabat memoria, præ-
 cipue ex Potentissimæ Hungarorum Reginae thesauro deprom-
 tos, edidit, quem thesaurum literis *C. Reg. id est, Cæsario-Regi-*
gius, Lector notarum hic videt. Hoc pacto numismata, Sy-
 riam illustrantia, quadringentis plura, vel solorum Syriæ Re-
 gum, nummis urbium non annumeratis, apposuit, & eo no-
 mine *Vaillantium* longissime superavit. Prædicat hæc occa-

- sione Cl. Autor Illustrissimi *Euerardi Fabketter*, Potentissimi Britanniarum Regis ad aulam Ottomanicam Legati, singularem humanitatem, & in promovendis literarum finibus studium. Is enim præstantissimus heros togatus, varia numismata, ex Oriente Vindobonam allata, cum hac iter faceret, cum Cl. Autore communicavit partim, partim accuratissime delineanda curavit, eique liberaliter impertit; ex qua singulari Viri summi humanitate multum utilitatis in hos Annales profluxisse; ipse gratus fateatur. Nummis antiquis marmora atque gemmas addidit. Ad illa quod attinet, præter ea, quæ jam viri docti, a Cl. Autore adducti, vulgarunt, admodum pauca inventa sunt, huc facientia, quæ tamen suis locis inserta comparent. De gemma satis pretiosa, cui *Alexandri M.* res gestæ artificii manu insculptæ sunt, in ipsis Annalibus fuse disserit. Tertium subsidiorum genus ab antiquis scriptoribus arcessivit. Ad seriem chronologicæ ordinem multum profuerunt *Eusebii Chronicon*, & *Porphyrii Fragmenta Græca*, a *Josepha Scaligero* in *Tthesauro temporum* vulgata, *Appianus* item, *Justinus*, *S. Hieronymus* in *Cap. XI Danielis*, & *Flavius Josephus*, cui tamen non plus tribuit fidei, quam aliorum scriptorum aut consensus suadet, aut silentium. *Josephi* editione se usum esse ea, quam A. 1726 *Havercampius* typis dandam curavit, eam ob causam indicat, ne frustra sit in evolvendis *Josephi* locis lector, eum aliis in editionibus alius Capitum ordo ac numerus inveniantur. Plures adhuc his nominatis addidit Autores, *Polybium* nempe, *Diodorum Siculum*, *Livium*, *Plutarchum*, *Arbenetum*, alios. *Astronomicos* etiam temporum characteres in consilium vocavit. Eclipsium, olim observatarum, passim meminere Historici. Et, quamvis Astronomi majori diligentia eas annotare soleant, nihilo tamen secius plus utilitatis Historicorum qualiscunque narratio præstat, cum hi rem aliquam illustrem commemorent, quæ eclipses tempore contigit; illi contra hoc raro faciant, astronomicis potius observationibus intenti. Et, quoniam ad Regum Syriæ Chronologiam illæ fere tantum eclipses faciunt, quæ a morte *Alexandri M.* ad annum usque tertium & sexagesimum observatæ sunt, eas, celeberrimorum quorundam

raudam hominum insitens vestigiis, eo, quo contigerunt, or-
 dine recensuit, & unam, cujus *Polybius* meminit, & de qua Pag. 9.
 dubium quoddam subortum est, ad calculos ipse revocavit.
 De cometis, aliisque id genus cœli phaenomenis, nec non pla-
 netarum cum stellis fixis conjunctione, quod ex iis nihil fere,
 quod esset alicujus momenti, deduci posset, penitus tacuit.
 In usu tamen horum, de quibus dictum est, subsidiorum variæ
 difficultates se ostenderunt. Ne igitur eas intactas relinqueret,
secunda Prolegomenorum Parte de dubiis, e Macchabæorum hi-
storia subortis, verba facit, deque modo numerandi annos apud
Græcos, sive Syro-Macedones, atque Judæos differit, cum sine
amborum inter se contentione dubia, in Macchabæorum libris
occurentia, solvi nequeant. Certum videlicet est, in Maccha-
baorum libris annos ab æra Græcorum supputari, cujus æræ
initium in anno Juliano ante æram Christi vulgarem 312 pe-
riodi Julianæ quater millesimo quadringentesimo secundo po-
nendum est. Porro, Græcos, sive Syro-Macedones, annum
primum æræ suæ in autumno modo memorati anni Juliani in-
choasse, a Petavio & Norisio extra omnem dubitationem est
positum. Jam vero, annum civilis usus apud Syro-Macedones
duodecim mensibus lunaribus definitum fuisse, Petavio & No-
risio satis demonstrarunt. Ut ergo annus lunaris cum solaris
conciliaretur, necessum erat, cum menses sive 30 dierum,
sive alterius 29, essent, aut dierum intercalarium, aut mensis
embolini, usum introducere. Embolinum autem re vera obti-
nuisse, Gemini & Diodori Siculi testimonia evincunt. Jam
apud Judæos eo tempore initium proprii anni verno tempore
affixum erat, primusque mensis, Nisan dictus, ex sententia Cl.
Autoris respondebat mensi Xanthico Syro-Macedonum, reli-
quorum mensium nomina & ordo extra controversiam sunt.
Embolinus quoque mensis, post mensem Adar insertus, anni
lunaris usum Judæis fuisse, probabile facit. Perspectis hac
ratione mensium anni Syro-Macedonici & Judaici ordine ac
nominationibus, tabellam confecit Cl. Autor, in qua menses Judæo-
rum & Syro-Macedonum primum inter se, tum etiam cum an-
ni Juliani mensibus, contulit. Huic tabellæ nonnullas observa-
 P p p 3 tiones

tionem addidit: mensē scilicet *Xanthicum* rō *Nisan* ita respondisse, ut is ante *Nisan* inchoatus sit, atque adeo aliqua pars *Artemisi* cum eodem *Nisan* concurrerit. Hujus observationis ope conciliari posse suam sententiam cum iis, quæ *Jo. Alb.* Pag. 21. *Fabrieus* in *Menologio* pag. 15 attulit, existimat. Ex his porro consequi tradit, mensē *Dium*, qui anni Syro-Macedonici primus fuit mensis, altera sui parte cum mense *Tisri* (*Septembre*), altera autem majore cum *Marchesvan* (*Octobre*), decurrisse. Et, cum nonnullis videri posset mirum, quare Syro-Macedones anni initium ab exeunte fere *Octobri*, (ita enim eos fecisse credit,) deduxerint, cum tamen veteribus solenne fuerit, ab æquinoctiorum, vel solstitiorum, alterutro annum ordiri, ejus rei rationem in sequentibus reddit. Rejicit *Ufferii* sententiam, qui ea de causa, *Hyberberetæum* (*Septembrem*) loco *Dii* primum Syromacedonici anni mensē fuisse, statuit. Observat potius, vetustiores Græcos (more apud Hebræos Chaldæosque etiam usitato) æquinoctii tempus a stellæ alicujus fixæ ortu, occasu, aut cum sole conjunctione, definivisse. Cum vero Astronomia eo tempore non ad tantum fastigium, ad quantum hodie, esset perducta, ex errore eos annum lentis accrementis justo majorem constituisse, & hoc pacto anni initium multorum seculorum lapsu in *Octobrem* & *Septembri* ultra veri æquinoctii limites esse prolapsum. Hanc annorum computationem apud veteres re vera ita se habuisse, ex *Ptolemæo* atque *Petavii Dissertationibus* comprobatur. Harum igitur observationum ope varios nodos in historia *Macchabaorum* solvi, multosque locos, inter se pugnantes, conciliari posse, statuit, ejusque rei specimen haud unum affert, nihil non agens, ut veritatem horum librorum tueatur, in quo negotio an semper feliciter sit versatus, apud lectorem esto judicium. Nos profecto stupendum laborem, & excellentissimum Cl. Autoris ingenium, miramur, optandum tamen esse censemus, ut præclarum ejusmodi studium diviniore libris, quam illi *Macchabaorum* sunt, adhiberetur. Dubiis chronologicis, his in libris occurrentibus, historica quædam & geographica, veluti coronidis loco, adjevit, omnemque diligentiam eis discutendis impendit.

Ipsa

Ipſo *Libri I Macchabæorum* exordio *Alexander M.* primus in Græcia regnaſſe traditur. Sed, ante eum Reges bene multos Græciam gubernafſe, ex Hiſtoricis abunde conſtat. Nonnulli, ut hoc dubium ſolverent, dixerunt, in Græco eſſe *πρότερον*, & non *πρότερος*, hocque exponendum eſſe, qui *prius* regnavit in Græcia. Hoc vero rejicit Cl. Autor, propterea, quod *1 Macch. VI, 2*, de *Alexandro* dicatur, *ὁ βασιλεύς πρῶτος ἐν τοῖς Ἕλλησι*. Rectius ergo fieri cenſet, ſi ſub nomine *Græciæ & Græcorum* totius Græcæ monarchiæ imperium intelligatur, cui utique primus præfuerit *Alexander*, qui & primus ab omnibus Græciæ populis *βασιλεύς* nomine conneſtatur ſit, quò nomine priores Macedoniæ Reges admodum raro & timide ſunt uſi, ita, ut & nummi eorum *βασιλεύς* titulum nunquam præ ſe ferant. Eodem fere loco *Macchabæorum* libri ſtatuunt, *Alexandrum* morti vicinum regnum inter amicos diviſiſſe. Pugnare hæc videntur cum illis, quæ de *Alexandri* morte *Justinus*, *Curtius*, *Plutarchus*, alii, prodiderunt memoriæ, quippe ex quibus diſcimus, moribundum Regem, a ſuis interrogatum, ecquem ſucceſſorem designaret, reſpondiſſe, *digniſſimum*, annulum vero ſuum *Perdiccæ* tradiſſe. Hic utique aliquid humani paſſus videtur libri *Macchabæorum* conditor. Sed Cl. Autor, nihil non agens, ut auctoritatè operis ſtius tæatur, hiſtoriæ *Alexandri* ſcriptores ex *Macchabæorum* libris emendare & ſupplere ſatagit, dicens, eos aliquid fortaliſſis omiſiſſe. Inſuper, teſtamentum ab *Alexandro* eſſe conditum, ex *Curtio*, *Chronographo Alexandrino*, *Joſepho Gorionide*, & *Diodoro Siculo*, comprobatur. Sed, quamvis etiam contra hæc nonnulla moneri poſſent, dabimus tamen, *Alexandrum* condidiſſe teſtamentum; num, quæſumus, inde ſequitur, eum, cum adhuc viveret, regnum inter amicos diviſiſſe? Facile ergo apparet, excuſationem illius erroris ingenioſam potius eſſe, quam veram. Idem dicendum de *Antiocho M.*, qui *1 Macchab. VIII* vivus a Romanis ex ſententia Cl. Autoris captus traditur. Cum hac de re ſilent Hiſtorici veteres, *Polybius*, *Lælius*, alii; iterum illud ſilentium ex egregio ſuo *Macchabæorum* libro ſupplendum cenſet. Putat tamen, in loco quodam *Li-*

Pag. 31.

32

32.

viano

viam utique hujus rei mentionem injici, quia Epitomator *Livii Lib. XXXVIII* dicat, *Lucium Scipionem Antiochi victorem in jus vocatum esse eam ob causam, quod prada cum Antiocho capta ararium defraudasset.* At enim vero parum præsidii hoc in loco ejus reperiet sententia, cum, ipso Cl. Autore non dissimulante, locus ille sit dubius, & plurimæ editiones, *prada ex Antiocho capta*, legant. Insuper totus ille labor inutilis videtur, cum i. *Macchab. VIII* plane non dicatur, *Antiochum a Romanis fuisse captum*, sed duntaxat ejus exercitum fuisse fugatum, ita, ut pacem petere cogeretur, tributum quoque ipsi fuisse impostum, quotannis Romam solvendum, id quod e probatis veterum testimoniis certum reddere debebat Cl. Autor, cujus tamen rei altum deprehenditur silentium. Post allata hujus generis dubia quamplura, *Parte Prolegomenorum tertia* difficultates, in veterum Syriæ Regum nummis obvias, commemorat. Accurata eorum disquisitio plus, quam initio minari videbatur, negotii Cl. Autori facessivit. In discernendis Seleucidarum nummis permultum quidem *Vaillantius & Haymuis* præstitere; neuter tamen viam & rationem ex instituto tironibus monstravit, qua tanta nummorum farrago in ordinem digeri, ac suo quisque Regi assignari, debeat. Hoc igitur negotium, in se suscepit Cl. Autor, cum ut haberent tirones aliquam in ejuscemodi materia utiliter versandi rationem, cum ut candide aperiret, quantum sit in his illisve nummis discernendis certi ac firmi. Annales suos ab *Alexandri M.* obitu deduxit. Hujus obitus tempus annum æræ Seleucidarum duodecim annis antecessit, & *Seleucus I Nicator* duodecimo æræ istius anno Syriam obtinuit. Aliorum igitur Regum, qui ante *Seleucum* Syriam Asiamque possederunt, conquirenda erant numismata. Primus post *Alexandrum M.* uti totius imperii, ita Syriæ Asiæque, βασιλεύς fuit *Philippus Arideus*, *Alexandri M.* frater, cum quo subinde in tituli regii communionem venit parvulus adhuc princeps *Alexander*, *Alexandri M.* a *Rhoxane* posthumus, & fortasse etiam *Hercules*, ejusdem *Alexandri M.* ex *Barfue* concubina filius. Jam inter varios nummos, qui βασιλεύς Φιλίππου, vel βασιλεύς Αλεξάνδρου, titulum præ se ferunt,

ferunt, vix ullos certo indicio ad *Philippum Aridaum* ex sententia Cl. Autoris referre licet, ad *Alexandrum* puerum omnino nullos; *Herculis* etiam istius nullum adhuc nummum esse productum, existimat. Multos profare tradit nummos, *Philippi* & *Alexandri* nomine inscriptos, imberbe caput referentes, pelle leonis testum, quod qui *Alexandri*, aut *Philippi*, Regum semper esse censent, valde ex ejus sententia falluntur. *Herculis Dei* potius caput in illis exhiberi, satis confirmare censet vultus binos, in *Philippi*, *Alexandri*, *Seleuci I*, atque *Antiochi I*, nummis plane inter se similes, cum credi vix possit, omnes illos Reges similes habuisse vultus. *Philippi* tamen nummos argenteos, qui elegantiore fabricam, & Βασιλεύς titulum, magnamque cum *Alexandri M.* atque *Seleuci I* nummis similitudinem, habent, *Philippo Aridao* potius, quam patri *Alexandri M.*, tribuendos contendit. Post *Philippum Aridaum* cum omni regia stirpe e medio sublato, primus *Antigonus* cum filio *Demetrio Polioretete* *Syriae* atque *Asiae* praefuit. *Antigoni* istius ac *Demetrii* nummos ab aliis *Antigonorum* ac *Demetriorum* nummis discernit cornutum caput, quo proximi tantum *Alexandro M.* Reges in nummis exprimuntur. Victo ac sublato *Antigono*, *Seleucus Nicator* *Syriam* *Asiamque* obtinuit, *Phanices* duntaxat ac *Cale-Syria* parte litorali excepta. Hic igitur *Seleucus* eorum Regum, qui ab ipso imperii ac stirpis autore *Seleucidæ* audiunt, ducit familiam. Institutorum Regum, id est, eorum, qui *Syriam* invaserunt & occuparunt, nummi facile ab illis *Seleucidarum* discernuntur, cum eorum cognomina, bona rei nummaria fortuna, ostendant. Ad ipsos vero *Seleucidarum* nummos quod attinet, primum subsidium ab historiae veteris scriptoribus erat petendum, ut Regum eorum nomina, & respondentes eisdem nummi, in qualemcunque ordinem disponerentur. Cognomina igitur Regum, titulosque eorum honorificos, ex scriptoribus antiquis Cl. Autor excerpfit, annotatis etiam annis, quibus quisque Regum imperium adiiisse, eoque dejectus esse, perhibetur. Constituto ita qualicumque eorum catalogo, cum eodem numismata, ad rei illustrationem facientia, diligentissime contulit. Ut autem ad discernendos tot

Pag. 35.

- Pag. 38. ejusdem nominis Regum nummos firmo satis fundamento niteretur, e numismatum omni penu ea primum selegit, quæ certas æræ Seleucidarum notas præ se ferunt, utque lectoribus insignem erga *Macchabaorum Libros* venerationem inspiraret, tabellam confecit, qua, libros illos cum Chronologia, in nummis comparante, consentire, ostendit. Altera in parte hujus tabellæ anni omnes, ad Regum Syriæ historiam facientes, adscribuntur, quorum in *Libris Macchabaorum* fit mentio; altera parte annorum numeri exhibentur nummis illis insculpti, qui notitiam Cl. Autoris non effugerunt. Ex hac tabella simul intelligitur, nummos, Regum Seleucidarum epochæ notis insignes, primos sub *Antiocho III*, & postremos sub *Antiocho VIII & IX*, comparere. Hujus rei rationem satis ingeniose Cl. Autor reddidit. Regum nempe Syriæ numismata, quæ epochæ caractere insignia vidit, pæne omnia vel in *Phænice*, *Tyri* potissimum ac *Sidone*, vel pauca *Apamea* in *Cale-Syria*, aut *Cyrrhi* in *Cyrrhestica* regione, percussa sunt. Jam vero *Phænice* ac *Cale-Syria* usque ad *Antiochi III* tempora *Ptolemæis*, *Ægypti* Regibus, paruit; porro, *Antiocho VIII & IX* fraternas lites ac civilia bella inchoantibus, *Phænices* imprimis ac *Cale-Syria* urbes, alia post aliam sese in libertatem vindicavit. Id pugnantibus tum inter se Reges aut cogebantur dissimulare, aut ipsi ultro potentiores urbes privilegiis ac immunitatibus ornare, ut easdem partibus suis adjungerent. His observatis, in aperto est causâ, cur ante *Antiochum III* & post *Antiochos VIII & IX* nummos, Regum epocha notatos, non deprehendamus, quia nimirum urbes illæ, quibus epochas nummis inscribere solenne erat, istis duntaxat, & qui inter eos intercedebant, Regibus erant subiectæ. Horum igitur, de quibus dictum est, numismatum ope, & una librorum *Macchabaorum* subsidio, jam certo discernere nummos, & e nummis veros vultus ac titulos septem *Antiochorum*, deinde *Seleuci IV*, & primorum duorum e Seleucidis *Demetriorum*, datum esse statuit. *Antiochus X*, quoniam *Ιουδæος* cognomen & a scriptoribus ei tribuitur, & idem in ære veteri reperitur, facile cognoscitur, etsi chronicus nummorum character desideretur. *Antiochus XI* etiam suis sese titulis in nummis

nummis manifestat; cum *ἐπιφανῆς* & *Φιλάδελφος* in monetis soleat compellari. Cum *Vaillantius* nummos quosdam, *Βασιλῆως Ἀντιόχου ἐπιφανῆς Διονύσου* inscriptos, *Antiocho XII* tribuerat, ipse deinceps errorem retraxit. *Flavius* vero *Josephus* decepit virum doctissimum, qui, *Antiochum* illum *XII Dionysium* cognominatum esse, perhibet, cui tamen fides his in rebus eo minus habenda, quod & aliis Syriæ Regibus titulos affingat, de quibus nihil copiosa prodidere numismata. Alatis bene multis, huc pertinentibus, controversiis, & conciliatis cum numismatum fide *Maccabæorum* libris, Regum Syriæ chronologicam seriem, ac titulorum notitiam, ex Historicis veteribus primam affectam, nummorum ope perfecit, duosque Regum Syriæ exhibuit catalogos, quorum prior, ex *P. Riccioli Chronologia reformata* desumptus, Reges Seleucidæ tantum continet. In sequenti vero, a Cl. Autore confecto, omnes Syriæ Reges ac tyranni comparent, etiam qui Seleucidæ non erant, quos ultimos tamen asterisco notatos Lector inveniet. Adscripti sunt anni æræ Seleucidarum *Juliani*, in quorum nempe autumno incipit ejusdem numeri annus secundum Syro-Macedones, in vere autem annus ejusdem numeri secundum Judæos. Propositam hac ratione Regum Syriæ chronologicam seriem cum ab objectionibus eruditorum quorundam, aliter hac de re statuentium, vindicare constitutum esset; huic negotio *Partem Prolegomenorum quartam* Cl. Autor dicavit. Notum satis est præcox *Jo. Harduini* ingenium, qui in portentosis, & nemini eruditorum probatis, opinionibus proferendis atque defendendis mirifice sibi placebat. Is igitur in *Chronologia Vet. Test.* Syriæ Reges in alium longe, quam Cl. Autor, ordinem digessit. Ut ergo primo statim intuitu & de sua, & de *Harduini*, sententia lectori constaret, tabellam, in qua Regum Seleucidarum series ita, uti enim *Harduinus* fingit, compareret, e regione apponendam curavit. Statim vero, ut intelligatur, cujus pretii sint *Ignatiani* istius Sodalis prolata, exemplum quoddam illustrationis ergo offeremus. Vulgaris & recepta est sententia, *Selencum Nicatorum* ultra quadraginta annos regno præfuisse, quam opinionem & Cl. Autor in suis Annalibus

Pag. 43-

49.

49.

50.

53.

libus pag. 21 defendit. Sed aliter visum *Harduino*, qui, cum annos LIV regnum tenuisse, statuit, propterea quod in Regis *Seleuci* quodam nummo deprehenderat litteras Δ. N. que valore numerico LIV indicant, unde confici statuit, ab æra *Seleucidarum* totidem annos *Seleucum* imperasse. Sed elegantè Cl. Autor regeat, statui non posse, illas litteras Δ. N. epochæ esse indices, cum in illis nummis sæpenumero occurrant litteræ, quarum explicatio *Oedipo* interprete opus habeat. Habere se nummum quoque affirmat ejusdem *Seleuci I*, cui littera ζ inscripta sit; ergo sexaginta annos *Seleucus* imperitavit? Quam absurdum vero hoc sit statuere, ex testimonio potissimum *Polybii*, sententiæ *Harduini* prorsus contrario, ostendit. Nihil tamen secius eundem errorem erravit Academicus aliquis Parisiensis, de *la Nauze* dictus, in peculiari de Regno *Seleuci Nicatoris* Dissertatione, Gallico idiomate conscripta, & Tomo VII *Historia Academiæ Regiæ Inscriptionum* inserta, qui inter alia etiam ad nummum illum litteris Δ. N. insignem provocat, cujus tamen sententiam, una cum *Harduini* somniis, egregie dedit depexam Cl. Autor. De *Seleuco II* etiam his aliqua cum inter viros hoc in eruditionis genere versatissimos, *Vaillantium* nempe & *Theophilum Boyerum*, orta esset, quorum ille, *Seleucum II* duas in *Arfacem*, Parthiæ Regem, sibi rebellem, expeditiones bellicas suscepisse, priorem quidem anno æræ *Seleucidarum* 76, alteram anno 85, quo ipso anno captus sit ab *Arface Seleucus*, atque anno sequente in libertatem ac regnum restitutus, paulo post eodem durante anno 86 equo lapsus vitam finierit, *Arfacem* porro ex *Justin* mente regnum sibi tum plenius formasse, cum *Seleucus II* post primam illam expeditionem motibus Asiæ domum revocaretur, statuit; hic vero contendit, bellum unicum a *Seleuco II* adversus Parthos esse gestum, eundemque *Seleucum* anno æræ *Seleucidarum* 72 victum, in *Arfacis* potestatem venisse, sequenteque anno 73 ab *Arface* regnum Parthicum formatum, & æræ Parthicæ tertiæ initium datum esse, *Seleucum* vero post multos annos captivitate solutum, tum denique, eodem *Justin* teste, motibus Asiæ revocatum esse; Cl. Autor, argumentis horum duumvirorum diligenter

gener expensis, mediam iussit sententiam, statuitque, *Seleucum* Pag 65.
 Et bina adversus *Arfacem* gessisse bella. Prioris belli tempus
 statuit annum æræ Seleucidarum Julianam 74 exeantem, &
 sequentem 75, quo *Seleucus* ab *Arface* victus, & novis moti-
 bus, ab *Attalo* concitatis, revocatus est, dum nempe, absente
Seleuco, *Attalus*, *Eumemis* novus successor, in Asia regnum sta-
 bilitate & amplificare cepisset. *Arfaces* quoque interea novam
 æram instituit, dum regnum sibi corroborat. His anno 75 &
 76 gestis, & rebus in Asia vel desperatis, vel a *Seleuco* compo-
 sitis, (neutrum enim scriptores prodidere,) eodem anno in *Ar-
 facem* *Seleucus* bellum instaurat, ab eodem capitur, ac regie
 habetur, denique circa annum 86 libertatem cum regno recu-
 perat, sed eodem anno equo lapsus vitam amittit. Egregie dein-
 cept hanc suam sententiam defendit, variasque adhuc hujus ge-
 neris disceptationes profert, quas ab ipso lectore, quam a no-
 bis, dijudicari malimus. Cum vero inter nummos, quibus An-
 nales suos illustravit, & multi Hebraici inveniuntur; non abs re
 putavit Cl. Autor, de illis *quinta Protegomenorum Parte* ex in-
 stituto differere. Nummos Hebræorum dicit nummos He-
 braico charactere inscriptos. Hebraicus vero character, quo
 signata deprehenduntur numismata, duplex est. Horum al-
 ter *Samaritanus* appellari solet, alter vero, quo *Judæi* hodie-
 num sacrum Codicem describunt, *Assyrius* dicitur. Utriusque
 characteris formas ad calcem Operis, ubi Numismata adducta
 æri incisa comparent, Tabula XVII exhibuit Cl. Autor, una
 cum Alphabeto alio *Samaritano*, quo sacer Codex conscriptus
 exstat, nec non Alphabeto Rabbi *Araria* & *Vaticano*, quæ
 doctissimus *Villalpandus* edidit, & vetere *Alphabeto Græco*.
 Charactere *Samaritano* inscripti sunt nummi omnes, sub *Mas-
 chubais* signati, quales pro veris ac genuinis merito habentur;
Assyrio autem characterè signati inter adulterinos rejiciendi
 sunt. Investigat deinde rationem, quare *Samaritanus*, & non
Assyrius, character ad signandos nummos fuerit adhibitus; quæ
 utriusque denominationis ratio, quæque ipsius characteris veru-
 tas, sit. Hebræis nimirum, uti permultis aliis gentibus, character
 duplex erat, sacer alter, quo legem scribebant, alter civilis
 usus,

usus, quo in nummis aliisque rebus conscribendis utebantur. Hoc vel ex eo conficitur, quod nummi veteres *Hebraeorum* alio inscripti caractere inveniantur, quam ille est, quo sacra Biblia constanti scribuntur more. *Affyrium* igitur characterem, quo in sacris usi sunt, & hodiernum utuntur, *Judæi*, a *Mosè* eos accepisse, & per traditionem ad posteros propagasse, censet Cl. Autor, suamque sententiam ex loco Rabbi *Obadia a Bartenora*, verbo tenus adscripto, & qui hac in re utramque paginam facere videtur, comprobat. *Affyrius* iste character an a voce אֲשִׁירָא , *beatum reddidit*, quod, qui legem *Affyrio* caractere scriptam servant, beati sunt, uti *Bartenora* statuit, dicatur, aut eo, quod *Abram* eum ex *Mesopotamia* (*Affyriæ*, latius acceptæ, provincia,) in terram *Chanaan* attulit, non definit. Civilis vero character quare *Samaritanus* dicatur, postea edisserit. Ipse character, vocabulo *Samaritanus*, multo est antiquior; cum *Samaria* ipsa circa annum ante æram Christi 923 demum sit condita. *Affur-Haddon* Rex postea *Chutzos*, & alios ex *Babylone*, *Media*, & *Persia*, *Samariam* deduxit. Novi isti incolæ sensim etiam *Chananeorum* linguam & literas usurparunt. Sub *Macchabæis* postea Principibus novi isti *Samaritani* sæpius victi, & pars eorum a *Judæis* subacta est. Subjecti ergo *Judæis*, *Hebræico* etiam ac civili caractere, apud eos introducto, usi sunt. Successu temporis, victis sub *Tito* & *Hadriano*, variasque in terras dispersis, *Judæis*, civilis hic character apud eos exolevit, cum ejus regionis, in qua viverent, civili lingua & caractere uti cogerentur, quamvis alterum illum, in sacris scilicet usitatum, nunquam oblivioni darent. *Samaritani* contra, a *Judæis* quippe diversissimi, suis in sedibus a *Tito* & *Hadriano* relinquebantur, usitatumque sibi characterem civilem constanti usurparunt, & inde character ille, ex Cl. Autoris sententia, *Samaritanus* audit. Ante *Macchabæorum* tempora *Hebræos* monetas percussisse negat, hanc sententiam contra aliorum objectiones erudite defendens, & anno æræ *Seleucidarum* 171 primos *Hebræorum* nummos esse percussos, ostendens. Cumque multum intersit, numismatum illorum nomina & pondera nosse, summo studio hæc omnia expla-

explanat, quidque *fictus*, tam *integer*, quam *dimidius*, quid *tertia* & *quarta pars* sicii, quidque *obolus*, Hebraice *Gbera*, fuerit, insigni eruditionis apparatu commonstrat. Æstimat etiam nummorum Hebraicorum pondera; qua in re doctissimi *Villalpandi* & *Eisenschmidii* vestigiis insistit. Non tamen in eo acquievit, sed, ut propria experientia illud confirmaret, quod alii dixerant, nummos quosdam Hebraicos, in præstantissimis cimeliis inventos, ad libram Noribergensem, pharmacopolis usitatam, exegit, insignemque ejusmodi nummorum apparatus, Pag. 85.
 qui etiam ad calcem libri Tabula XVIII delineati comparent, 87-91.
 atulit, & illustravit, appendicis etiam loco numismata Hebraicorum adulterina, ut de fraudibus ejusmodi sibi caveret lector, adjecit. 91. Ipsos Annales ita disposuit, ut binæ paginarum facies, quæ se mutuo respiciunt, historicam synopsis altera, altera nummorum, historiæ respondentium, descriptionem, exhiberet. Est illud constanter observatum, nisi cum vel numismata deficiebant, vel historica narratio nummorum recensio-
 nem explere non poterat; tunc enim, quæ abundabat, materia in alteram quoque pagine faciem excurrit, quemadmodum *pag. 21, 27, 31, 51, 57, 121*, factum esse, Lector deprehendet. Nonnunquam utraque paginarum facies Annales continet, nullis numismatibus appositis, v. c. *pag. 34 & 41*, nonnunquam & nihil præter nummos continent, v. c. *pag. 62 & 90*. Facies illa, quæ historicam synopsis offert, in quatuor columnas divisa est. Earum *prima* numerum exhibet anni, ante æram Christi vulgarem currentis; *altera* numerum æræ Seleucidarum; *tertia* columna continet numerum anni periodi Julianæ; *quarta* denique historicam narrationem brevem ac simplicem completitur. Infimum faciei spatium occupant scriptorum veterum indicata testimonia, ubi etiam nonnullæ eorum dissensiones proferuntur, & quoad licet, componuntur, eæ præsertim, quæ in assignandis cuilibet Regi regni, aut vitæ, annis enalcebantur. Adjecit quoque Cl. Autor primum cujusvis Olympiadis annum, quod id valde commodum lectori crederet. Alteram faciem, nummis destinatam, in tres columnas dispescuit. *Prima* nummi cujusvis modulum, (quorum tres diversos statuit,) & metalli

metalli speciem, notavit, *tertia* vero librum, aut cimeliorum possessores, nominavit, e quibus nummi depromti sunt. Media columna nummorum epigraphen, & figurarum descriptionem, suppeditat, præfixo in fronte ejus Regis nomine ac titulis, cujus monetæ recensentur. Infimo loco quædam notantur, ad nummorum illustrationem facientia. Ad calcem universi

- Pag. 122. Operis genealogia Seleucidarum uno schemate proponitur, quam Inscriptiones antiquæ, ad Annales Regum Syriæ illustrandos pertinentes, excipiunt, Regumque eorum nummi alijs rariore recensentur. Index deinde geographicus, posteaque historicus, Opus claudit. Numismata, in Annalibus secundum tabularum ordinem citata, ultimo loco æri incisâ comparent. Gratulamur merito seculo nostro tam præclarum Opus, eoque certius speramus, summam laudem apud veros & intelligentes harum rerum judices reportaturum esse Cl. Autorem, quo majoribus difficultatibus impedita est hæc ipsa Chronologiæ investigatio.

*CAÏI JULII CÆSARIS DE BELLO GALLICO
& Civili, nec non A. HIRTII aliorumque de Bellis
Alexandrino, Africano, & Hispaniensi, Commentarii.
Notas & animadversiones addidit THOM. BENTLE-
JUS. Accessere conjecturæ & emendationes
JACOBI JURINI.*

Londini, sumptibus Guil. Innys & Richardi Manby,
1742, 8 maj.

Alph. 1 plag. 17.

Hæc editio continet, præter *Cæsaris* Bellum Gallicum & Civile, *Hirtii* Alexandrinum & Africanum, incerti Autoris Hispaniense, Epistolas *Jul. Cæsaris*, ex Epistolis *Ciceronis* collectas, & duas tabulas geographicas, unam Galliæ, alteram Italiæ, tabulam locorum belli Africani, & figuram pontis Rhenani. *Capite* statim *I sermo*, eorum una pars initium capit a flumine *Rhodano*, videtur *Jurino* inconcinnus, quem concinnum fore putat, si legatur earum (partium Galliæ) una pars &c.

Mox

Mox verba *Cæsaris, eam partem Oceani, quæ est ad Hispaniam, Jurinus legi vult, quæ adluit Hispaniam.* Quid? si legamus: *quæ adit Hispaniam.* *Cap. VIII* probat *Jurinus Dionys. Vossii* sententiam de muro *Cæsaris.* *Cap. XIII* pro verbis: *ut magis virtute, quam dolo, contenderent, aut insidiis niterentur, reponi vult Bentlejus: ut magis virtute, quam dolo atque insidiis, niterentur & contenderent.* Cur non malimus legere: *ut magis virtute contenderent, quam dolo atque insidiis niterentur.* Nam viri nervos intendunt, imbelles dolo, aut insidiis, nituntur. *Cap. XIV* *Bentlejus* superfedere potuerat commemoratione, esse Criticos, qui expungi vellent ex hac oratione *Cæsaris: eas res, quas legati Helvetii commemorassent, nomina legati Helvetii.* Nam *Cicero, Curionem Lib. II ad Divers. Ep. 4* alloquens, non scribit: *quod possit a me scribi ad te, sed quod possit graviter a Cicerone scribi ad Curionem.* *Cap. XVII* pro *dubitare debeant Jurinus* legi vult *dubitari debere.* Sed primum, in longis orationibus solæcismos existere, nihil est novi. Deinde, verbum *debeant* pendere potest a præcedente particula *quod.* Tum ab his verbis nova præceptio incepta dici potest, quæ fere conjunctivo modo exprimuntur a præstantissimis Historicis. Ibidem *neccessario rem coactus Cæsari enuntiavit* converti vult in *necessitate coactus rem Cæsari enuntiavit.* Omnino vox *rem* ejicienda, tanquam supervacua, vel cum *jam* commutanda est. *Cap. XVIII* geminationem verbi *factum* improbat *Bentlejus.* *Cap. XXIII* verbum *existimavit* jubet *Jurinus* mutari in *existimans.* *Cap. XXVI* verba: *tota nocte continenter ierunt,* delenda putat *Bentlejus,* ne tautologia existat, quæ tamen nulla est, cum proxima verba causam adventus in Lingonum fines declarent. *Cap. XXXI* pro: *qui ante fuerant ad Cæsarem, reverterunt,* rursus mutata cupit *Bentlejus,* ut pro *fuerant* posthac legamus *venerant.* Sed interpunctione loci hujus intelligentiam adjuvit jam *Cellarius.* *Cap. XXXIII* delenda cupit verba: *præsertim cum Sequanos a provincia nostra Rhodanus divideret.* Verum post *Sequanos* nomen *unus* excidisse nobis videtur, quod sententiam commodam efficit, & ab imprudente librario incommode omitti potuit. *Cap. XXXVIII* geminationem verbi *processisse* concoquere non

potest *Bentleyus*, more suo non satis bono. Nam *Cesar* eandem vocum repetitionem non aspernatur, ut e tot exemplis animadvertere potuerat Criticus noster, item ut *Cellarius* dudum animadverterat. *Cap. XXXIX* exilium decernit idem vocibus: *magnum periculum miserabantur, quod*, sed ei *Cellarius* satisfacere potuerat. *Cap. LIII* pro verbis: *sibi salutem petierunt*, amplectitur Editor illud *Heinsii* pepererunt. *Lib. II Cap. XXV* desertos respuit, *desessos* obtrudit. Prætermisiss multis Editoris monitionibus, quas nos Lectori parum profuturas putamus, monendum videtur, Editorem male *Cæsaris* sermonem accepisse *Lib. III Cap. VIII*, cum pro *acceperant & malissent* rescripsit *acceperint & malint*. Nam post præsentia Historicorum, pro præteritis posita, sæpe ponuntur plusquamperfecta & imperfecta. Qua de re Grammaticæ quædam Latinæ satis testantur. *Cap. XII Lib. III* negat Autor, bis intra 12 horas æstum se incitare, & ad experientiam provocat. Sed experientia stat a *Cæsaris* partibus, si æstus incitatio major intelligatur, non totum illud spatium sex horarum, quo æstus & inchoatur, & remittitur. *Cap. XIII* pro *scopulis copulas* reponit. Sed copulæ nomen a loco isto alienum est, quia rem experientia compertam non indicat. *Cap. XX* rursus ejectionem vult Editor voces: *ex his regionibus*, cum tamen sanitatem loci *Cellarius* & alii dudum vindicariint. *Cap. XXIII* verba: *adeo montibus angustis mare continebatur*, explicari putat, si *montibus abruptis* legamus. Sed locutio, *mare continetur montibus angustis*, valet idem, ac *mare coercetur montibus prope assitis*. *Angustum* enim est *parum latum, brevi spatia arctatum*. Nam & montibus in littus minime spatiosum & arctum facile tela adjici possunt, in spatiosum & longinquum tela minime adjici possunt. *Lib. VIII Cap. IX*, nescire se, ait Editor, quid sibi velint verba: *portis fores — imposuit*. Sed *fores* sere *portis* adjungebantur, cum alia atque alia ratione claudi solerent. Nam *portæ* sunt *loca pervia, patentia, non obseptæ*. *Fores* autem sunt coagmenta illa versatilia, quæ iter intercludunt urbem intraturis. *Bel. Civ. Lib. I Cap. XXI* pro: *tanta erat summa rerum expectatio*, *Jurinus* legi jubet: *tanta erat summa rerum expectatio*. *Cap. XXV Bentleyus*

XXX Bentlejus pro collocatis legit colligatis. *Cap. XXXVII* pro legionibus III ex *Capite XL* constari jubet *Jurinus IV* legionibus. *Cap. LVII* pastores indomiti *Jurino* non placent, sed pastores *Domitii*. *Cap. LXXIX* ineptias, tum inquirebant, ex *Oudendorpio Jurinus* convertit in relinquebatur, ut, ubi tamen præcedens tum in unum verti itidem vult. *Cap. LXXXI* veterem scripturam, castra castris convertunt, commutat cum castra castris continuant. Videt ergo Lector *Notarum Bentleji* atque *Jurini* & genus, & utilitatem, & acumen. Aliquæ autem etiam, quæ antiquitates explicant, interspersæ sunt. Si quæ vero contumeliosiores in alios *Casaris* Editores videantur, eas interpositas nos sane, quo sumus studio æquitatis, nollemus.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ

Βιβλία Δ΄.

id est,

XENOPHONTIS MEMORABILIUM SOCRATIS
dictorum Libri IV, Græce & Latine, cum Notis integris ERNESTI, aliorumque selectis; nunc variis etiam novis observationibus adaucti & illustrati. Huic editioni accedunt Capitulum, Verborum, & Phrasium, Indices locupletissimi.

Oxonii, impensis Jacobi Fletcher, 1741, 8 maj.

Alph. 1 plag. 1.

Dedicationi subscriptum est nomen Editoris, *Boltoni Simpsenis*. Præfatio non multas novi hujus Editoris *Memorabilium Socraticorum* promittit annotationes, quas tamen bonas fore speramus, propterea, quod aliquæ a Viro quodam impense docto communicatæ sunt. Ad ipsum libri principium comparet annotatio de nomine *γενεσις*, pro *accusatione* posito, cum origine significationis, e consuetudine accusandi Attica repetendæ. Mox *Φήμεις* omnium potestatem tribuit Editor. Proxima nota *ἐνόμιζεν* in verbis, *ὡς ἐνόμιζεν ἀριστὸν πρᾶξαι θῆται*, putat in *ἐνόμιζον* convertendum. Sed hominis sapientis

tis, si qua de re consilium rogetur, non est consultores ad propriam sapientiam & sententiam amandare, sed suam ipsius cum consultoribus communicare, & tamen iis arbitrium proprium relinquere. Ergo, ἐνέμιζαν legi, satius est. *Lib. I Cap. 1 f. 18* βελεύσας explicat per verba βελευτής ὢν. *Cap. VI f. 9* docet, Cl. Gesnero ζᾶσις suspectum videri; sed rem ipsam non explicat. Locus corruptus est. Nos legitimus: Εκπολισηθεῖν δὲ πότερος ἀνὴρ θάπτον, ὁ τῶν χαλεπωτάτων δόμοις μάλλον, ἢ ὁ τοῖς ζᾶσις ζᾶσις ἐντυγχάνειν ἀρχάντως χρώμενος; *uter facilius expugnabitur, qui rebus difficillimis eget, an qui facillimis inventu modice utitur?* Potest igitur ζᾶσις etiam intrusum esse ab imperito. *Lib. II Cap. 1 f. 10* legi vult Editor: πότεροι ζῶσι ἢ δῖον, εἰ ἀρχόντες ἢ ἀρχόμενοι; non πότερον. *Ibidem f. 18* affert conjecturam Taylorii de verbis: ὁ μὲν ἐκασίως τελευτωρῶν, ἐπ' ἀγαθῇ ἐλπίδι φροναῖν εὐφραίνεται εἶον &c. qui legat πονῶν εὐφραίνεται. Sed eam neque probat, neque improbat. Improbendam esse, tautologia indicat, & neglectio contrarietatis hic necessaria. *Ibid. f. 20* ad *Hesiodi Eργ. v. 288*, a *Xenophonte* citatum, bene miratur Autor, in omnibus *Hesiodi* editionibus reperiri nomen ἐλίγη, non λέγη, quæ scriptura tamen etiam in *Platonis de Rep. II* offendatur. *Cap. IV f. 2* locum φίλον δὲ &c. multis corruptum videri, ait Editor, quocirca pro δῖον τε substitui vult ὄντας. Sed ista correctio depravatio est. *Cap. V f. 2* etiam verba: Ἀρχ, ἔφη, ὦ Ἀντίθετες, εἰσὶ τινες ἀξίαι φίλων, ὥσπερ ἐπὶ δικαίων, tentat, mutando ἐπὶ in εἰσὶ. Sed sana non sunt tentanda. *Cap. VI f. 30* pro nomine παθημάτων belle μάθημάτων legit. *Lib. III Cap. 4 f. 3* ex *Caselliana* editione Φιλόνομος reponit in loco nominis Φιλόνομος. *Cap. 14 f. 3* ἀτκήσεως nomen ex illo ἀθλήσεως corruptum putat. *Lib. IV Cap. 1 f. 5* pro vulgato ἔτς repositum videmus ἔντε, pro quo αὐτὰ malit Editor.

THE GERMAN SPY, &c.

hoc est,

PERVESTIGATIO GERMANIÆ, SEU
Epistole

Epistolæ familiares hominis nobilis de suis Germaniæ inferioris itineribus, & Hamburgensi aliquot annorum permansione, ad amicum Anglum, continentes germanam novam & jucundam descriptionem urbium & oppidorum Hamburgi, Lubecæ, Bremæ, Verde, Stadæ, Tychopoleos, Slesvici, Altonaviæ, Rostochii, Vismariæ, Suerini, Sirelizii, Raceburgi, Travemundæ, Fridericopoleos, Husumi, &c. ac proinde Ducatum Bremensis ac Megaloburgici & Principatus Verdensis, &c. cum religione & moribus populi, publicis oblectationibus, characteribus mercatorum Anglorum & aliorum, Hamburgi, Lubecæ, Bremæ, Stadæ, Rostochii, aliisque in oppidis Hanseaticis, domicilia habentium; non prætermisso regimine civili & militari, commodis & politiis, munitionibus, templis & edificiis publicis, & rebus rarioribus, &c. præmissa brevi enarratione harum literarum, & notis, huic operi a THOMA LEDYARD, Armigero, interspersis.

Editio altera.

Londini, expressum pro Jo. Bailey, 1740, 8 maj.

Alph. 1 plag. 6.

Præfatio Editoris narrat, hunc Bibliothecam coemisse, in qua literas hæc repererit, ita, ut dies earum & consul una cum nomine Autoris, & personarum, in literis memoratarum, deleta fuerint. Cum autem *Th. Ledyardus* Secretarius fuerit Legatorum Britannicorum in Germania inferiore; cum eo literæ hæc communicatæ sunt, & ordinatæ ab eodem inde ab anno 1727. Initiales tamen literas nominum, quæ offensionem habitura essent, *Ledyardus* immutavit. *Epistola prima* memorantur incommoda diversiorum Westphalicorum, & fabula de origine nominis *Pompernickel*, quod potius frustum panis signat, per *Nicolaum*, sanctum illum scholarum præsidem, partum. Ut enim Venetiis habent *Marci panem*, ita in Westphalia jam olim ha-

R r 3

huerunt

buerunt *Nicolai panem*. *Epistola secunda* Monasterii sacerdotum & prostibulorum multitudo, materiem scribendi suppeditat, & notissima urbis illius fata. *Epistola tertia* Sultium, Lipstadium, & Paderborna; *Epistola quarta* Castellæ prædicantur & Bielefeldia, Hervordia & Osnabrugæ adumbrantur. *Epistola quinta* Mindam; *Epistola sexta* Bremam; *Epistola septima* eandem, & præsertim commodos civium Lutheranorum mores; *Epistola octava* Bremensium origines, privilegia cum personarum, tum mercium, describit. *Epistola nona* agit de cadaveribus quibusdam incorruptis, & de ædificio *Ruperto*, lunaticis aliisque ægrotis dicato. *Epistola decima* continet descriptionem Bremæ novæ, Oldenburgii, & Delmenhorstii, & famosi illius cornu Oldenburgici.

THOMÆ SCHWENCKE, PROF. ANAT.
& Chir. Hag. *Hematologia, sive sanguinis historia, experimentis passim superstructa. Accedit observatio anatomica de acetabuli ligamento interno, caput femoris firmante.*

Hagæ Comitum, apud Jo. Martinum Hufson, 1743, 8 maj. Plag. 15.

Postquam Cl. Autor inde a viginti annis animadvertit, sanguinis indolem atque naturam neque a veteribus, neque a superioris nostrique sæculi, Medicis satis, & quantum ejus rei dignitas postulat, esse exploratam; ipsemet in illud argumentum magna cura, multaque opera, excutiendum incubuit, idque tam felici successu, ut permulta nunc experimenta in eleganti hoc libello expromat, quæ utique rei adhuc obscuræ novam lucem affundunt. Non neglexit ea, quæ præstantissimi viri eam in rem jam instituerant, experimenta, sed in usum suum hæc transtulit, & suo quodque ordine ac loco apte collocavit, adeo, ut ipsa sæpe Autorum verba repetere non dubitavit. Ubi tamen ab aliis dissentit, id sine bile fit & conviciis. Si quando sententiam non aperuit, id defectui experimentorum tribuendum

buendum esse, ingenue fateatur. Cum non omnia, quæ singularia attulit, repetere nobis per instituti nostri rationem liceat; summam tantum cujusvis capitis strictim attingemus. Ne igitur oleum perdidisse & operam videntur, non sine causa initio statim disquirat, quantum intersit ad cognoscendos curandosque morbos, indolem sanguinis paulo diligentius explorare. Quod si enim pulsus cognoscere expedit, qui motu sanguinis, in arteriam impressi, eamque extendentis, excitatur, multumque pro natura extendentis & motu liquidi variat; quanto erit satius, humorem ipsum accuratius perspicere, qui extensionem illam efficit. Si linguam inspicere & urinam solent Medici; magis eorum interest, inquirere in sanguinem, a quo seceratur, præsertim cum vitium in sanguine statim has secretiones mutet, atque perturbet. Hinc vero de canalibus, partibusque, quas sanguis perfluit, tum & de motu sanguinis per vasa, ejusque diversitate, exponit, pulsuum differentias & numerum diverso diei tempore, ejusque incrementum a motu, & præter alia, nondum satis exulta, sanguinis quoque calorem & quantitatem, diligenter perquirat, repetitoque sæpius experimento cognovit, pulsus ab hora matutina sexta ad primam meridianam quovis minuto esse inter 55 & 65, undecima vespertina esse ut plurimum 80, ante prandium vero esse inter 55 & 60, quo tempore stomachus vacuus imprimis creditur. Ex quibus patet, sanguinem ceteris paribus in minimo motu esse ab hora octava matutina, ad primam pomeridianam, ab hac vero post prandium, & hora undecima post cœnam, violenter moveri, & idcirco hominem matutino tempore ad primam meridianam esse temperatissimum, ad vespertinam fieri calidiorem, sed undecima calidissimum. Post cursum, vel violentum corporis exercitium, uno minuto pulsus micant 130 ad 140, quo tempore hominem acutissima febre laborare, ex pulsu crederes. Calorem non sola quantitas mota intra vasa arteriosa & venosa excitat, nulla habita ratione qualitatis humorum, sed quantitas cruoris globulorum, cum multiplicata velocitate. Hinc, si quantitas globulorum cruoris & velocitas augmentur, utrisque major calor & æstus efficitur. Ex his itaque demonstrare co-

Cap. 2.

3.

4.

6.

natur,

- natur, tum naturalem sanguinis calorem per thermometrum optime dijudicandum, tum calorem praternaturalem. Neque, ut prius temporibus sepius factum est, ex solo pulsuum numero, eorumque celeritate, morbos judicandos esse probat, cum, thermometro adhibito, neutiquam tales adfuisse, constiterit. Neque semper ad intensiorem calorem excitandum requiri materiam peccantem, cui accendendo armeni quoque pathemata, & plura alia, forent paria, augeri calorem pro modo & quantitate motorum, eumque calorem per varios morbos ope thermometri notavit. A moto hoc & calido sanguine, vasa persuente, omnes partes nutrir, & a succo ac fonte sanguinis deprompto totum corpus fieri docet, eumque semper replere vasa, sive arterias, sive venas, respexeris, non eundem tamen omnibus numeris esse sanguinem, sed venosum ab arterioso multum discrepare, ut effectibus, ratione, & spontanea sanguinis separatione in partes, facile animadvertitur. Eo fusius argumentum hoc Noister persequitur, quo negligentius huc usque a plerisque fuit pertractatum. Quando sponte separatur, & in partes secedit, sanguis, in cruorem & serum dissolvitur. Hominis sani & adulti cruor se habet ad serum, ut $\frac{1}{4}$ ad $\frac{3}{4}$, id est, binæ partes sunt feri, una cruoris. Fibrosa sanguinis substantia, quam nonnulli commenti sunt, in vasis hominis sani & vivi non reperitur. Post mortem quoque, vel in ipso mortis articulo, sepiissime generantur polypi, & si qui polypi in mortuis inveniantur, quos in vivis adfuisse, ob symptomatum concursum credimus, insunt ii plerumque in ventriculo cordis dextro, & ex sanguine, placido cursu ex venis recepto, fere stagnante, generantur. Quod ad indolem sanguinis proprie attinet, totam nullam sanguineam in corpore vivo asserit esse substantiam globulosam, globulos autem eos diversis esse magnitudinis ac densitatis, ut hinc recte in varios ordines dispescantur. Totus autem sanguis temporis progressu abit in serum, modo experimentum non hieme in aere aperto instituitur. Atque hos sanguinis & feri globulos, eorumque quantitatem, experimentis ob oculos ponere constituit, ac dein, humores ac liquida cruore longe subtiliora in corpore adesse, ex vasis minoribus

minoribus, cruorique, aut sero, recipiendo ineptis, probat, ut ex his vasis incredibilis horum fluidorum tenuitas esse videatur. Cruorem densitate serum antecellit, utriusque autem specifica gravitas difficulter determinatur, ob diversitatem ætatis, sexus, & constitutionis. Maxima tamen est densitas in primo globulorum ordine, minor in secundo, atque sic amplius. Posthæc Cl. Autor ex quantitate elastici cruoris, motu aucto, & calore, diversos effectus naturali in sanguine, cruore, & sero, percerfet, habita ubique ætatis, corporum, sexus, reliquorumque necessariorum, ratione. Quamquam autem post dubitationes quasdam e medio sublatas examen sanguinis chemicum proponit, quo aquam, oleum amarum, colore aureum, sal volatile, oleum nigrum fœtidissimum, carbonem denique in fundo relictum, in quo nihil inest salis, excepto sale marino, qui in sanguine illorum, qui istiusmodi sale utuntur, deprehendi solet, provocavit, quorum pondus propterea non addidit, quod aliquo modo variet, bene tamen monet, per ejusmodi analysis chemicam naturalem sanguinis indolem non erui. Progre-

12.
13.

14.

15.

16.

17.

Cap. 11.

tur,

tur, & mirifica varietate oblectent. Ex quibus nos quidem in præsentia notamus, Autorem, repetitis experimentis, cognovisse, nullum ex notis medicamentis tam pulchrum floridumque colorem conciliaffe, quam salviæ ex aqua infusionem, sanguini calenti adjectam. Quæ ad calcem accessit observatio anatomica, de ligamento, caput femoris acetabulo connectente, interno, egregie hujus ligamenti notitiam illustrat. Sæpe miratus est Noster, quomodo ligamentum sic dictum teres e fundo sinus acetabuli duplici, vel triplici, principio ad nonnullorum sententiam oriretur, & in sinum globosum capitis infereretur, omnem, qui fit in enarthrosi, motum sine dolore, aut manifesta læsione, subire posset, cum, caput femoris in ipso acetabulo ligamentum illud fatis crassum pressurum esse, in rotatili illo, vel alio quovis, motu fere videatur probabile. Magna proinde cura structuram hujus articuli perquisivit, & qualem invenit, hic diligenter enarravit. Sigillatim ligamentum illud, quod perperam teres vocatur, ex Nostri observatione, propriis ipsius verbis huc referenda, neutiquam ex sinu cotylæ nascitur, sed tendinosum ex multis fibris in parte inferna & anteriori oræ externæ, qua ossea acetabuli substantia producta, augetur juxta foramen ovale, & situm obturatoris musculi externum vicinum. Dein fibræ colliguntur, ac robustissima alba & nitente facie supra sinuosam partem ischii margini externo osseo firmiter coheret, infra cartilaginem, vel cartilaginofum ligamentum, oras oris connectens, & cavum acetabuli augens, quasi supra trochileam tensum, atque illic loci per sinum cotylæ insculptum, quasi gremio foram, cavum intrat, dein adscendens ad interiora, in capitis femoris oblique positi sinum inferitur, quem externe totum replet, ab interna vero parte minime. Parvus est hic sinus, sed profundus, inæqualis, & sub medio globosi capitis situs, ita, ut a parte superiori fere $\frac{2}{3}$, & inferiori $\frac{1}{3}$, globosi capitis distantia a margine absit. Quæcumque hic strictim attigimus, ea facile Lectores ad ipsum libellum curiosius pervolvendum invitabunt, cujus consilii, non fore, ut ipsos pœniteat, merito speramus.

HER-

MENSIS SEPTEMBRIS A. MDCCXLV. P. I. 507

HERMANNI BOERHAAVE PRÆLECTIONES
Academicæ in proprias institutiones rei medicæ.
Edidit, & notas addidit, ALBERTUS HALLER.

Tomus quintus. Pars prima, respiratio, loquela, se-
men masculinum; Pars secunda, menstrua,
conceptus.

Gotingæ, apud Abrahamum Vandenhoock, 1744, 8.
Pars I Alph. 1 plag. 6, Pars II Alph. 1 plag. 13.

Pergit Cel. Hallerus in edendis *Prælectionibus Boerhaavianis*,
& non solum præceptoris eruditionem, sed etiam insignem
suam peritiam in detegendis observationibus anatomicis, &
enodandis veritatibus physiologicis, nobis declarat. In hoc
quinto Tomo omnia, quæ Physiologiam spectant, absolvit, & ob
rerum dicendarum copiam eundem in *duas Partes* distribuit.
Nos vero, ut ideam operis exhibeamus, excerpta quædam se-
lecta ipsis Autoris verbis expressa cum Lectoribus nostris com-
municamus. *Pag. 1* respirationem dicit aeris communis per
asperam arteriam in vasâ aerea pulmonis adductionem, & ex
hisdem ejusdem aeris alternam expulsionem. Quatuor in hac
actione periodos distinguit. Prima est aeris derivatio in vasâ
pulmonis aerea; secunda aeris in his vasis retentio; tertia
aeris adducti & retenti expulsio; quarta secunda quies pulmo-
nis post expirationem. *Pag. 11* duplex causa est, quare pulmo
dilataetur. Prima est aeris in asperam arteriam & pulmones ni-
xus, major renixu, quem opponit aer externus, pulmoni cir-
cumpositus. Altera causa est vacuum *Boyleanum*, factum in-
ter pulmonem & parietes pectoris, dum aditus intra vasâ pul-
monis aerea aeri externo liber superest. *Pag. 20* cavitas pe-
toris in viro sanoque homine nulla est, uti neque cavitas pe-
ricardii aliqua in rerum natura datur. Nam aer, irruens in di-
latabilem pulmonem, eum adeo pleuræ applicat undique, ut
inter superficiem pulmonis externam & internam faciem pleu-
ræ nullum omnino spatium sit, neque aere plenum, neque in-
ane. *Pag. 47* *Hooekii* pulcherrimum certe experimentum est,
& ad veram respirationis indolem percipiendam maxime ido-

neum. Canem vivum resupinum mensæ alligavit, thoracis utrumque latus aperuit unico scalpelli ictu, costas abscidit forcice acutissima, ita pulmones concidebant, & animal mortuum videbatur. Quando nunc de vita videbatur actum esse, tunc aperiebat juguli tegumenta, tubum inferebat in asperam arteriam, per hunc follem, hunc inflando expandebat pulmonem, reviviscebat animal; pergebat inflare, ut pulmo semper æqualiter distentus maneret, animal denuo mori videbatur; penitus fere mortuo, folle diducto, sinebat collabi pulmonem, continuo canis reviviscebat, aperiebat oculos, musculos varios movebat, & sanguis, per pulmones transiens, novos in corde ciebat pulsus. Quando pulmones collapsos relinquebat denuo animal, moriebatur, & perinde exspirabat, quando continuo urgebat inflando. Tunc autem distendebat quidem pulmonem perpetuis & celerrimis follis succussionibus, sed aciculis vulnerabat pulmonem, ut in bronchia usque vulneraret, & aer per ea spiracula egredi posset; continuo canem videbant ad vitam redire. Atque ita duodecies animal & mori coegit, & alternatim vitæ reddidit. Ex hoc experimento manifestissimum est, actionem pulmonis totam esse in mutatione magnitudinis atque figura vasorum aereorum, qua alterne aucta & imminuta, liber sanguini per pulmones transitus conceditur, nullus futurus, si perpetuo idem status aerei pulmonis constaret. *Pag. 61* costa vile aliquod corpusculum videtur; sed accede propius, videbis, inter duodecim costas ne unicam quidem reperiri, quæ fabrica, directione, magnitudine, connexionione segmentorum cartilagineorum mutua, & articulatione ad sternum vertebraeque, suæ vicinæ perfectæ similis sit. Fabricam costarum & nexum cum sterno & vertebris a *pag. 72* ad *82* accurate describit *Cel. Hallerus*; postea usque ad *pag. 91* in motum musculorum intercostalium inquirat. *Pag. 116* motum alternum thoracis ex sententiis variorum Auctorum disquirat, & *pag. 120* causam phænomeni sequentem exhibet. Certum est, & post expirationem, & post inspirationem, sanguinem difficilius per pulmonem circumagi, hinc molestiam oriri, sed omnes muscoli, qui cum dolore aliquo agunt, ex insuperabili necessitate instinctus cito quiescunt

quiescunt. In pleuriticis dictum est solo diaphragmate respirari, in inflammationibus septi hepatisve solo thorace. Ergo videtur alterna hæc necessitas unice fieri a relaxatis vi consensus animæ cum corpore musculis septi transversi & intercostalibus, quamprimum ex dilatato aliquandiu pectore minimum incommodum sequitur. *Pag. 181* ad vocem producendam nervos recurrentes integros esse, & peculiarem quandam tensionem in organis vocalibus efficere, oportet. His enim in canibus & porcis ligatis, tota vox perit, etsi eosdem motus musculorum ederent, quos prius. *Ammannus* monebat, sonum ope nervorum ita animari, ut totus alius fiat; potes enim in vicini aurem insuffrere voces articulatas, quas amicus audiat, vicinorum nemo, sed idem potes etiam canere alta voce, quæ eminus percipiatur; ergo agebat, hanc altam canoramque vocem fieri a quodam spiritu, ex communi sensorio advenientium, peculiari influxu in omnia totius corporis organa; canenti enim videntur omnia totius corporis ossa contremiscere. Quo facto, *pag. 182 seq. Hallerus* historiam nervorum laryngis tradit. *Pag. 198*, dudum ex consensu veterum notum esse, docet, vocem humanam vel gracilem esse, qualis flentis pueri, aut querulæ puellæ, vel gravem & masculam. Sed plerique homines bene nati in potestate sua habent, vocem ad minimum per sesquioctavam mutare per gradus successivos, dum a gravissima, quam quisque exere potest ex imo pectore, ad gracilissimum & puerilem sonum adscendunt. *Pag. 212* de voce & formatione literarum agitur ex inventis *Ammanni* & aliorum. *Pag. 279* arteria spermatica cum vena, quam in communi vagina sociam habet, veris confunditur anastomosis. Viderant veteres, recentiores vero post circulationem sanguinis inventam exploraverunt, sed *Leal* *Lealis* priorum sententiam renovavit, cum vidisset, in ariete, animale salaci, maximis testibus prædico, vivente, ad oculum sanguinem ex arteriis spermaticis per laterales propagines in comites venas verum rubrum sanguinem in medio itinere transmittere. Hanc observationem *Ravio* olim narravit *Barbavius*, oravit, ut experiretur. Derisit ille *Lealem*, maturata tamen sententia, post propria experimenta, falsus est, eadem sibi

vifa esse. *Hallerus* quidem simile quid vidit, nempe ceram per arteriam hypogastricam repletam rediisse per venam feminalem. Sed id tribuit absolute viæ circulationis; & eadem ratione credit idem aliis evenisse, ut per ramos laterales arteriæ vena feminalis ceram acceperit, quod neque in mesenterio rarum est. Nam, si ex magnis truncis arteriæ magnæ anastomoses in venas paterent, facile demonstratur ob minorem resistenciam, cito desertum iri arteriam, venamque solam sanguinem accepturam. *Pag. 300* mira res est. Quo propior testi est arteria feminalis, quo remotior adeo ab aorta, eo eadem major est. Et pariter, quo venæ feminales a cava vena & emulgente remotiores, eo eadem ampliores fiunt, contrario modo, quam in omnibus aliis partibus corporis humani. *Pag. 372* videtur vermiculus, futurus homuncio, caput & spinam dorfi invisibilem repræsentare, eundem per tubam injectum, in ovum maturum, in ovario hærens, sed tuba amplexatum subire umbilicalia vasa, quæ forte in vermiculo & succum ex semine hauserant alibilem, & inutilem excreverant, adhærere similibus vasculis ovi, in cavitate fluitantibus, sic frenatum ad ovi parietes foetum quietiorem reddi, ali ex ovi membranis, & forte ex liquore ejus gelatinoso, per os accepto, excrefcere, cum ovo ad uterum devolvi. Ibi ovum exteriori vasculosa facie uteri villosæ carni adhæret; sic placenta nascitur, tuncque porro vermiculus ab ipso utero per ovum & umbilicum alitur. *Pag. 444* miles erat, cui vis ignis tormentarii amputaverat utrumque testem. Convaluit tamen, sed ita, ut jam pæne fœmina esset, corpore nempe, non animo. Manserat in viro musculorum robur omnium, nihil deerat eorum, quæ ad virilem naturam requiruntur, solis exceptis testibus, & tamen vox mutabatur, & barba cadebat. Inde discitur, mutationes illas, quæ contingunt pubescentibus, non idæo fieri, quod homo eam ætatem quatuordecim annorum ingrediatur, neque a mutata fabrica corporis; unicamque causam esse, quod semen nunc confectum adsit. In *Parte altera* ad menstrua progreditur. *Pag. 30* uteri fibræ in integro & sanguine distento utero nullæ apparent; tunc enim mera vasa videntur. Quando vero a partu sanguine spoliatus pallet,

pallet, tunc innumerabiles apparent; inde sequitur, aut eorum uterum nil esse nisi fibras, aut omnino nullas adesse. Quid ergo? Nonne *Ruyfchius* musculum vidit? Adfunt utique, sed fibræ non sunt; quid ergo? meræ lacunæ fungosæ, sanguine plenæ, quamdiu uterus distenditur, tortuosum autem vas, aut accumulatio vasorum similibus, fibræ refert muscularem. *Pag. 92 Sanctorius* observavit, viros perinde ac fœminas menses pati, non tamen sanguineos. Sed, in viris omni mense nasci ad ponderis stateram augmentum, & ad sensum minui perspirationem, corpus languere per duos & tres dies, & appetitum torpere, ut plethoram enatam inedia homo cogatur auferre. Tandem sudorem copiosum prodire, aut crassam & multam urinam, atque ita morbum solvi, donec cum proximo mense novus redeat paroxysmus. *Pag. 151 scemella* cuniculi ad marem admittitur fere certo concipit, ut raro omnino fallat, & quatuor quidem, vel quinque, fœtus ex uno coitu suscipit. Quot fœtus concepit, tot post coitum bullæ in ovario eminent, quod certum est ex plurimorum experimentorum consensu. *Pag. 173 Harvæus* tubas rigidis suis finibus ad ovaria admotas vidit, & humanum uterum, in quo fimbriæ tubarum cum ovario concreverant; ergo non repugnat naturæ, recipi per tubam ovum, & ad uterum descendere. *Pag. 222 ovum* majus & globosius fit, & incipit mole sua uteri capacitatem replere. Videtur autem tam diu liberum manere, donec adeo magnum fit, ut convexitate sua uteri concavitatem attingat, tunc autem cum eo concrefcere. *Pag. 258* inter mille, quos videbat *Barbaavius*, abortus, vix centum fuerunt exempla, in quibus non eo tempore contigerit illa calamitas, quando menses tertia vice recurrere oportuerat; tertio nempe mense gestationis solent fœminæ percipere fluentem per vaginam sanguinem, quasi menses decederent, tunc continuo, si rerum suarum peritæ fuerint, abortum expectant imminentem. In hoc malo plethora uteri, quam non potuit consumere incrementum fœtus, tenelli hætenus, urget chorii superficiem applicatam utero, & dimovet & effluit. *Pag. 296* canales omnes, qui recta ab origine sua procedunt, faciunt, ut illæ liquidi sui particule recta progre-

progrediantur, quæ motus sui tenaciores sunt. Si sclopetum oneraveris fragmentis plumbi, quod metallorum post aurum ponderosissimum est, tum cupri, ferri, lignique, & explosoris sclopetum in loco ita disposito, ut locus observari queat, in quem globuli delapsi sunt, inveniatur, plumbeos globulos longissime progressos fuisse, ligneos autem sclopeto jacere proximos. Ita sanguis, qui per aortam descendit, incurrit in arterias iliacas, invenit laterales & retrogradas arterias umbilicales, eas ergo subit ea pars sanguinis, quæ ex legibus hydraulicis motui suo continuando ineptissima est. *Pag. 339* incredibilis vis humorum est, quæ per uterum fertur; verum motus eorum humorum lentus est, & videntur calore, qualis incubationis est, foveri & mutari. Uterus mulieris, neque gravidæ, neque menstruatæ, figura turbinata est, & cavitatis figura obtuse conica. In eo statu uterus non multum distat a vaginæ initio, sive a pudendis externis. Quando vero mulier utero concepit, ascendit continuo uterus, & removetur a pudendi externo orificio; hoc primum signum est facti conceptus. *Pag. 435* non bene foeminæ pueris prospiciunt, quando lac, quo puer alitur, ad ignem prius excoquunt, fere per horam, donec imaginariam, quam accusant, cruditatem deponat. Depravatur enim coquendo, amissa parte fluidiore, salubriori, multoque salubrius foret, si absque ullo igne unice cum panis mica parvulis propinaretur.

Beschreibung des im Anfang des Jahrs 1744 erschienenen Cometen.

id est,

DESCRIPTIO COMETÆ, QUI SUB INITIUM ANNI 1744 APPARUIT, MEDITATIONIBUS QUIBUSDAM ILLUSTRATA; AUTORE GODOFREDO HEINSIO, Acad. Scient. Imp. Membro & Prof. Astronom.

Petropoli, e typographia Academiæ Imp. Scientiarum, 1744, 4. Plag. 13, Tabb. æn. 4.

Qui

Qui sub initium anni proxime elapsi fulsit Cometes, vel eorum, qui maxime a rerum cœlestium contemplatione absunt, claritate & magnitudine sua in se convertit oculos, efficitque, ut de horum corporum natura & affectionibus frequentiores vel inter indoctos sererentur sermones. Cum vero duo sint, quæ de corporibus cœlestibus solent quæri, alterum orbita, qua circa solem feruntur, alterum natura, duratio, omniumque, quæ illis accidere videmus, causæ; utrumque quidem post immortalis *Newtoni* inventa in Cometis etiam ab Astronomis non omnino infeliciter tentatur, sed prius, præter accuratissimas observationes, tædiosum calculum, aut operosissimas figurarum descriptiones, postulat, quod vero secundo loco commemoravimus, paucioribus experienciis, maxime quæ per tubos haberi possunt, ratiociniisque, ex Physica petitis, nititur, & a pluribus intelligi potest. Postremum hunc laborem potissimum in præsentî scripto in se suscepit Cel. Autor, jam apud nos dignissimus Mathematicum Professor, priorem non omnino quidem negligens, maxima tamen ex parte aliis, quibus accuratissimas observationes instituere datum fuit, relinquens. Ex libro, qui dignissima scitu Physicorum de Cometis theoremata solide, perspicue, doctæque, explicat, commemorabimus, quæ scopo nostro suffectura videntur.

Confluxerunt in Cometa nostro, quæ raro solent in eodem Cometa conjungi, mireque ad Astronomiam hanc ulterius perficiendam conspirant. Accessit enim ad nos eo anni tempore, quo in hemisphærio terræ boreali propter noctes longiores commode satis spectari potuit, deinde tempore, quo apparuit, in ea parte orbis sui terra collocata erat, ex qua optime orbitam Cometæ motumque definire potuimus. Ex quo enim apparuit, simul tum Terræ, tum Soli, propior factus est, adeoque insignia magnitudinis visæ, claritatisque augmenta accepit, ita, ut telescopiorum ope interdum transitus ejus per meridianum spectari potuerit. In contemplando vero Cometa usus est Cel. Autor egregio telescopio *Gregoriano*, quod, ab insigni artifice Londinensi *Short* confectum, longitudine circiter 4 pedes continet, foco speculi concavi majoris digitorum Anglicorum

corum 37 existentes. Pro variis, quæ inter specula minora & vitra ocularia fieri possunt, combinationibus, effici potest, ut objecti diametrum 110, 180, 230, 380, vicibus augeat. Sed augmento, quod 110 vicibus contingit, contentus fuit Cl. Autor, tum ut plura uno intuitu conspici possint, tum ne Cometæ lux, satis jam debilis, nimis dissipata, minus distinctam visionem efficeret. Hujus instrumenti ope cum primis caput Cometæ spectatum, pluribusque ostensum est, et observatae sunt variæ in atmosphæra ejus mutationes, quæ doctrinæ de origine caudæ multum lucis affundunt. Eas designari curavit, operique adjecit, ex quibus duas elegimus, cum Lectoribus nostris communicandas; tum sequemur observationes Cl. Autoris, hoc præmonito, stilum veterem in diebus designandis intelligi.

Primum visus est Cometes vespere 5 Jan. inter stellas Pegasi, cœlo post longum nubilum tempus rursus serenescente. Caput Cometæ, tubo consideratum, nucleum lucidum exhibuit, pallidis vaporibus veluti involutum, quas *atmosphæram Cometæ*, ut nucleum *corpus Cometæ*, appellat. Corporis diameter $\frac{1}{2}$ diametri Saturni annulo orbi æstimata est, & atmosphære semidiameter a centro corporis ad concavitatem atmosphære 6 diametrorum Cometæ. Lux atmosphære satis quidem fortis prope corpus, licet corporis luce debilior, & recedendo a corpore magis magisque decrescens, ut sensim evanesceret. Omittimus intermedias observationes usque ad illam

TAB. III 25 Januar. Tunc tubus corpus Cometæ non circulare, sed Fig. 1. ovale ostendit, ita, ut axis major, quæ fere $\frac{1}{2}$ diametri disci Saturni continere judicabatur, hora 7 horizontis respectu verticalem fere situm obtinuerit. Corporis lux non uniformis fuit, sed versus superiora fortior, quam versus inferiora. Satis etiam bene terminabatur margo superior, male contra inferior. Circa hanc inferiorem marginem insigniter splendebat atmosphæra, & versus inferiora divaricabat ad distantiam diametro corporis æqualem, similitudinem exhibens barbæ lucidæ, corpus infra adornantis. Reliquum atmosphære debilius hac barba splendebat, fortius tamen adhuc infra, quam supra, corpus. Die 31 Januarii corpus ovale comparuit, lumine fere

MENSIS SEPTEMBRIS A. MDCCXLV. P. I. 515

fere Saturnum æquans, diameter, margo, ut ante. Barba, quam *Vaporem* posthac nominabimus, aliam faciem erat adeptus. Divergebat enim margine inferiore corporis, quæ Soli erat obversa, atque ad distantiam duarum diametrorum majorum corporis, post ad utramque corporis partem in curva, versus regionem caudæ ascendens, altius tamen in plaga orientali, quam occidentali. Intensior erat lux prope marginem corporis, quam ad utrumque latus, ubi ascendebat, hic autem intensior, quam in curvatura inferiore. In superiore margine corporis similis barba lucida apparuit, ad orientem inclinans, & versus superiora divaricans. Reliquæ atmosphære lux debilior multo utraque barba. Inferior atmosphære pars curva erat, versus superiora latior. Superior barba evanuerat d. 2 Febr. Quarta die ejusdem mensis magna mutatio in vaporibus, modo dictis, cometicis contigerat. Cum enim antea inferiori corporis margini saltem adhæsisent; jam dimidium fere corporis circumdabant, ut obnubilaretur corpus quasi novo vapore, qui, a margine corporis computando, tertiam diametri majoris corporis partem latus erat, neque lucis intensitate corpori multum cedebat. Hunc vaporem circumdabat alia adhuc, lucis paulo debilioris, ab inferiore corporis margine ad duas cum dimidio diametros majores Comete se extendens, & utrinque in curva linea se attollens versus caudam duabus quasi columnis, quarum occidentalior, exiguam altitudinem attingens, in acumen desinebat, orientalis, multo magis ascendens, divaricabat in summitate, ac insigne intensitatis lucis decrementum patiebatur. Die 8 Febr. corpus fere ad summitatem usque vapore illo lucido circumdabatur, usque ad distantiam $\frac{1}{2}$ vel $\frac{2}{3}$ diametri majoris corporis, a margine, eumque continebat alius vapor minus fulgidus, nec satis accuratis limitibus circumscriptus, alioque adhuc vapore inclusus, qui ad utramque corporis partem parabolæ ad modum ascendebat, duas columnas vaporum formans. Harum columnarum, ut ipsius vaporis, lux non penitus albida videbatur, ut ante, sed subfusco colore mixta, quam ab atmosphæra terrestris conditionibus ortam, ea de causa

non est verisimile, quod Cometes, ante in eadem altitudine observatus, simile quid non ostenderit. Columnæ illæ altiores erant, quam ante, propiusque ad se in summitatibus accedentes. Nona Februarii die observatio facta est, qua arcus visionis Cometæ definiri potest. Visus est enim Cometes ab aliquo, insigni visus acumine prædito, 5^h 6', cum Sol circiter 4^h 41' occubuisse. Unde arcus visionis 2° $\frac{3}{4}$ deducitur. Phænomena colorum, ante indicata, majori adhuc claritate et magnitudine, coloreque subfusco fortiori, adhuc oculos feriebant.

TAB. III Hæc ex observatis Cl. Autoris excerptisse sufficiat, in quibus Fig. 2. se ipsum profitetur minus ad *ἀντιστοιχείαν* astronomicam, quam ad circumstantias physicas, attendisse. Subjungit barometricas thermometricasque annotationes, durantibus Decembri, Januario, Febuario, a Cel. *Kraftio* ex observatis in Academia communicatas, non quod his connexionis multum cum Cometa intercedere existimet, sed quod notatu dignum credat, per totum apparitionis Cometæ tempus insolitam barometri ut plurimum fuisse altitudinem, prætereaque non ingratum esse posse lektoribus, aeris atmosphærici pondus, insignesque, quibus in borealibus regionibus magis, quam in australibus, subjacet, mutationes, breviter ante oculos positas habere.

Jam propriis meditationibus Cl. Autor observata illustraturus, quid orbita Cometæ sit, primo explicat, deinde monet, hujus Cometæ orbitam constructione aliqua geometrica quam proxime se determinasse, quæ etiam satis bene cum observationibus sequentibus conspiravit. Orbita, & quæ inde sequuntur, satis, quantum scopo ipsius sufficit, consideratis, ad figuram magnitudinemque phænomeni progreditur. Ovalem formam, fatetur, se initio pro phasi corporis, a Sole illuminati, habuisse, sed aliam sententiam suasit constantia hujus formæ in variis Cometæ respectu Solis Terræque sitibus, diameter maxima, versus Solem vergens, & defectus phaseos bissectæ, aut falcatæ, etiamsi propinquius semper ad Solem accedebat. Constans igitur videtur, præditum fuisse Cometem figura ovali, unde ex analogia cum Iove et Tellure colligi posset, esse eidem motum circa axem sui, ut major diameter sit diameter Æquatoris.

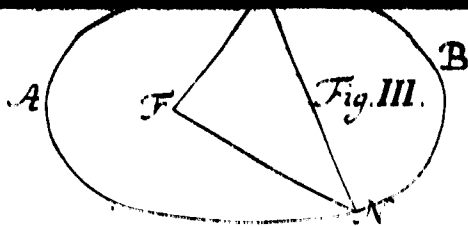
Quod

TAB. III ad Nova Acta Erud. A. 1745 Mens Septemb. Pl pag. 514. 516. 523.

229 Jan. Fig. I.

216 Febr. Fig. II.

1

Quod veram magnitudinem corporis attinet, ea ex apparente deduci debet. Judicabatur vero diameter apparens major Cometæ in perigeo quam proxime $\frac{7}{8}$ disci Saturni, qui cum circiter 30 secunda contineat, huic 24 debentur. Distantia vero Cometæ a nobis eo tempore erat circiter $\frac{3}{4}$ distantia Solis. Unde diameter Telluris vera ad majorem Cometæ diametrum erit in ratione 3 : 4, cum Terræ diameter ex Sole spectata arcum 20 secundorum subtensura sit. Igitur, posita Terræ diametro 1720 mill. Germ. erit major Cometæ diameter 1376, & minor 917, quæ ad priorem est in ratione 2 : 3. Atmosphæræ altitudo iisdem ex datis definiti potest. Ponatur enim, 4 Febr. 6 diametros Cometæ continuisse, & prodibunt 8256 mill. Germ., pro altitudine, atque plus quàm 17000 pro crassitie, secundum directionem minoris diametri. Cauda vero, quæ 28 Jan. 28 graduum fuit, longitudinem 5000000 mill. Germ. efficit, quæ, quantumvis magna videntur, minor tamen adhuc vero esse poterit. Nam, cum cauda die 24 Jan. gradus 26 long. fuerit, Cometæque eo tempore magis adhuc a Tellure remotus, vera caudæ longitudo plus quam 7000000 mill. efficit.

Devehimur jam cum Celeb. Autore ad objectionem aliquam contra theoriam cometicam *Newtonianam*, quæ ab aliquibus pro invicto argumento, falsitatem ejus theoriæ demonstrante, habita est, defectum scilicet phasium in Cometæ, quæ necessario orituræ videntur, si talis esset Cometæ circa Solem via, qualis a *Newtono* describitur. Sed ea objectio facile & ad oculum quasi refutari potest, considerando corpus cometicum vaporibus involutum, quod reflexione refractioneque radiorum totum illuminatum videri potest, cum re vera pars ejus saltem Solis radiis illustretur. Longiorem Cel. Autoris explicationem cum figura, brevis hic addi non permittit.

Quæ de mutationibus, in cauda observatis, habet, huc redeunt. Aliæ ex theoria Cometæ consequuntur, & *theoreticæ* ab eo nuncupantur; aliis cum theoria Cometæ nullum intercedit vinculum, & has *externas* appellat. Huc referuntur crepusculi lux intensior, lunæ splendor, auroræ boreales, ser non satis serenus, Cometa prope horizontem existens, quæ

omnia breviorē caudam, quam alias apparitura erat, exhibent. Sed observator, acutiore visu præditus, longiorē caudam aliis videt, imo idem observator de exacto caudæ termino dubius est, cum sensim se in æthereis regionibus perdat. Hæc simul in censum veniunt, quando theoria caudæ *Newtoniana* ad observationes examinanda est, reperiunturque in præsentē Cometa quædam, quæ primo intuitu parum theoria favere videntur. Nam cauda die 28 Jan. 20 gr. longa, deinde fere semper decrevit, ut 9 Febr. saltem 11 gr. occupaverit; at ex theoria crescere debebat ob Cometam continuo propius ad Solem accedentem; neque videtur ea diminutio omnis in circumstantias externas, Lunæ v. g. splendorem, rejici posse, cum cauda ob propinquitatem Solis similiter insigni splendore fulserit. Hæc eo deducunt Cel. Autorem, ut, superesse quædam adhuc, doceat, nondum satis huc usque considerata, quæ possint longitudinem caudæ insigniter immutare. Huc spectat dissipatio vaporum prope finem caudæ, quæ tanta esse potest, ut vapores, nimium a se distantes, oculos nostros non amplius ferire possint. Præterea æther, qui cœlestibus regionibus inest, licet tam tenuis, ut densa corporum mundanorum massis plane non resistere videatur, potest tamen resistere vaporibus ascendentibus, ærique cometico, idque eo magis, quo velocius Cometa, ad Solem accedens, movetur, denique in vicinia Solis vapor gravitans versus Solem velut novus planeta alia via circa Solem movetur, quam ea est, quam Cometa describit.

De Atmosphæra cometica quæri potest, unde vapores ejus oriantur, quo pacto ad tantam altitudinem ascendere, ibique veluti natæ, possint, & quomodo cauda ex iis oriatur. Quod ad primam quæstionem attinet, cuius facile in mentem veniet, vapores ex corpore Cometæ effluere, neque tamen impossibile omnino judicari debet, eosdem ex æthere, in quo Cometa versatur, in atmosphæram transire posse, quod *Mairanus* in libro suo de Aurora boreali satis probabilibus argumentis confirmat. Attamen in præsentē Cometa nihil est observatum, quod sententiam hanc confirmet. Nam eo tempore, quo mixta in atmosphæra vicissitudines observabantur, a die scilicet

25 Jan.

MENSIS SEPTEMBRIS A. MDCCXLV. P. L. 519

25 Jan. usque ad 9 Febr. multum remotus erat Cometa a lumine zodiacali, quod pro atmosphæra solari habetur, licet postea non negandum, eum huic atmosphære immersum fuisse. Quo igitur sententia, vapores ex corpore Cometæ ascendisse, magis adhuc confirmetur, aliquid etiam monendum est circa alteram quæstionem, modusque explicandus, quo ascendere sustinerique possunt vapores. Hic vero convenit, eam de ascensu vaporum in genere sententiam amplecti, quam etsi hic omnino explicari locus non permittat, tamen hypothesos verisimillimæ loco assumere licet, vapores ascendentes particulas esse corporis, in aere solutas, eademque ex causa in atmosphæra ascendere & sustineri, ex qua metalla in menstuis specificè levioribus dissolvuntur. Notum est, chymicas solutiones ex cohæssionum viribus posse ac solere explicari, cum soluti corporis particula valde exigua minus ponderis habeat, quam quod vi cohæssionis menstui superandæ sufficiat. Itaque hac occasione varia, quæ solutiones, earumque speciem, evaporationem, tangunt, dilucide eleganterque Cel. Autor explicat. Sit globuli alicujus, v. g. aurei, pondus absolutum = P pondus in menstuo, puta in aqua regia, tanquam fluido eî decedens = a , erit pondus, quocum deorsum in menstuo urgetur, seu *pondus relativum*, = $P - a$, adeoque, si ponatur globulus innatare menstuo, sitque vis cohæssionis menstui = C , erit ob æquilibrium $C = P - a$. Porro densitates globuli & menstui sint in ratione $D : d$, erit $P : a = D : d$ & $P - a : P = D - d : d$ & $P - a = \frac{D - d}{D} \cdot P = C$. Porro sit c vis cohæssionis aeris, p gravitas absoluta globuli aquei, vim cohæssionis aeris æquilibrantis, & densitas aque ad densitatem aeris in ratione $\delta : \theta$, erit rursus $c = \frac{\delta - \theta}{\delta} \cdot p$. Ergo $C : c = \frac{D - d}{D} \cdot P : \frac{\delta - \theta}{\delta} \cdot p$. Jam ponatur uterque globulus, aureus & aqueus, ejusdem molis; erunt pondere absoluta, ut densitates, seu $P : p = D : \delta$. Ergo $C : c = D - d : \delta - \theta$. Si exempli

pli loco adhibeantur aurum, aqua regia, aqua, aer, erit $D = 19.646$, $d = 1.234$, $\delta = 1.000$, $\theta = 0.999$. $D - d = 18.406$, $\delta - \theta = 0.999$, ergo $C:c = 18.406 : 0.999$, aut fere $18:1$. Si densitas menstrui evanescat fere prae densitate globuli sustinendi, ponendo $d = \theta = \delta$, habetur $C:c = P:p$. Hoc locum habet, si ponatur menstruum utroque casu aer, globuli autem r. g. unus ex aqua, alius ex spiritu vini. Praeterea duo diversa aëris genera concipi possunt, sola cohaesionis vi diversa, sic, ut aer A , vi cohaesionis c , sustinere possit globulum aqueum diametri α , & aer B vi cohaesionis K , globulum aqueum diametri β . Unde vires cohaesionis erunt ut pondera absoluta; hoc est, propter eandem materiam, ut globuli, hoc est, in triplicata diametrorum. Ergo $c:K = \alpha^3:\beta^3$. Sit A aer imaginarius, idemque, quem ante consideravimus, & B aer naturalis, qui ponatur aquae globulum sustinere diametri subquintuplae ejus, quem sustinet A , ut sit $\alpha:\beta = 5:1$. Erit

$$c:K = 125:1. \text{ Erat vero ante}$$

$$C:c = 18:1. \text{ Ergo}$$

$C:K = 18 \times 125:1 = 2250:1$, seu vis C , quacum aqua regia globulum aureum sustinet, 2250 vicibus fortior existit vi K , quacum aer naturalis sustinet globulum aqueum diametri subquintuplae. Ex his patet, ad densitatis discrimen, quod inter menstruum & corpus solvendum intercedit, non esse respiciendum, eodemque modo, quo aqua regia aurum 16 vicibus gravius solvit, solvere posse corpus, 50, vel 100, vicibus gravius, si tale daretur, dummodo possit corpus in particulas sat minutis discerni, quarum pondus absolutum cohaesionem menstrui non superet. Huic autem negotio calor multum conducit. Quodsi imminuatur vis cohaesionis menstrui, dilutione puta, aut, si aer ejus loco sit, rarefactione; patet ratio, cur soluta praecipitentur; praeterea, si partes solutae diversas habeant magnitudines, & menstrui loco materia fungatur, quae ut aer magis magisque ascendendo rarefcit, evidens est, crassiores partes ad certam altitudinem substituras, levioribus altius se attollentibus. Hocque modo ipse aether, caelestes regiones implens, vapores continere potest. Decet enim hunc aetherem ita concipere, ut
perinde

perinde ac aer noster elasticus sit gravisque, sed versus Solem, saltem infinites rarior. Hac ex ipsa aeris natura consequi credit Cl. Autor. Posito enim aere planetæ elastico, & prope eum spatio vacuo, illud elasticitate aeris replebitur. Quare in eo loco atmosphæra planetæ in ætherem abibit, in quo major sit aeris versus Solem, quam versus Planetam, gravitas. Itaque, cœlestem ætherem vapores solutos continere posse, non solum possibile, sed facti etiam, esse videtur. Nam zodiacale lumen utique pro atmosphæra Solis visibili habendum est, sed, cum atmosphæra Solis, æther scilicet, versus eum gravitans, sine dubio totum systema solare expleat, neque tamen ejusmodi splendore oculos nostros feriat, consequens est, ut eo in loco, in quo zodiacale lumen comparet, vapores sint, vel ipsi igniti, vel Solis lumen ad nos reflectentes. Omne enim corpus, aeri innatans, heterogeneum & subtile, vapor appellari potest. Sed, quæ de vaporibus his, modoque, quo eadem formant, fufus deducit, nolumus omnia persequi. Unum id addemus, rationem assignari, cur Planetæ, Mars præcipue, Tellus cum Luna, Venus, & Mercurius, caudati non appareant, siquidem & atmosphæris gaudent, & in ea a Sole distantia positi sunt, in qua Cometæ caudæ jam a calore Solis auferuntur. Huic objectioni sic obviam iri potest: Telluris nostræ vapores non tenues satis sunt, ut altius ascendere, ab aereque valde subtili sustineri, possent, Lunæ vapores deesse, tuborum ope institutæ observationes colligi sinunt. Variabiles illæ in Planetis maculæ, quas telescopia detegunt, si nubes sunt, indicant vapores crassiores, quam ut multum ascendere a Planeta possint, siquidem ita compactos eos esse oportet, ut satis fulgidum Planetarum lumen non transmittant. Præterea Planetarum, in orbitis parum eccentricis motorum atmosphæra, æquabiliorem multo Solis actionem sentiunt, quam cometæ, quibus subito a Sole calefactis, oportet utique elasticum aerem magno cum impetu se expandere, vaporesque secum abripere. Denique de atmosphæra Cometæ agitur, quam re vera multo majorem statuit, quam a nobis videri potuerit, extremis ejus partibus ob raritatem suam sensibus nostris se sub-

ducentibus. Inde verò dubium removeri potest, an non resistentia ætheris extremos atmospheræ limites perpetuo sit turbatura. Quod licet negari vix possit, tamen a nobis, qui extremam atmospheram non spectamus, animadverti nequit. Appendicis loco elementa, ex quibus orbita Cometæ definitur, a Cel. *Eulero* sibi transmissa, adjicit, quæ & hic exhibebimus:

Dist. perih. a Sole = 21898 posita media

Terræ a Sol. dist. = 100000

Semilatus rect. Traject. Com. = 43712

Dist. per. a nod. ascend. = 151° 38'

descend. = 28° 22'

Longit. heliocentrica

nodi ascend. = 1. S. 16° 20' 45"

descend. = 7. S. 16° 20' 45"

Inclin. orb. Com. ad Ecl. = 48° 30'

Cometa per perihel. transit A. 1744 Mart. 1. 16 h. 28 } stil.
 — — — — — nod. desc. — — — — — 3. 20. 40. }

nov. tempore med. in merid. Berol.

Ex his, quæ Cel. *Eulerus* ope theoriæ suæ Cometarum invenit, in eademque post explicavit, nihil adhibuit Cl. Autor, quam perihelii a Sole distantiam, quæ *Eulero* est proxime 0, 22, Nostro 0, 32 dist. med. a Terra, satis exigua pro natura rei differentia, ut pateat, cum successu adhiberi posse Cl. Autoris methodum, si ex paucis observationibus, nudo oculo institutis, quam proxime saltem orbita desideretur. Hæc speciminis loco ex doctissimo libro adducta sufficiant, in quo Physica potissimum Cometarum ita perspicue solideque explicatur, novis etiam meditationibus subinde augetur, ut, tantum ea in re huc usque ab aliis factum esse, non meminerimus. Gratulamur Virum celeberrimum jam possidenti Academiæ nostræ, & ut diu is gloriam ejus doctrina sua scriptisque augeat, ex animo vovemus.

PRO-

PROBLEMA GEOMETRICUM, PROPOSITUM
publice ab Anonymo Geometra.

Proposito puncto lucido *F* invenire omnes curvas *AMB* TAB. III
 hujus naturæ, ut singuli radii ex *F* egressi post duplicem Fig. 3.
 reflexionem in *M* & *N* in idem punctum *F* revertantur.
 Primum quidem perspicuum est, omnes ellipses, quæ in *F*
 habeant alterutrum focum, quæsito satisfacere. Sed præterea
 dantur innumerabiles aliæ curvæ, eadem indole gaudentes,
 quarum investigatio limites analyseos non parum extendere
 videtur.

CHRISTIANI WOLFII, UNIVERSITA-
ris Halensis Cancellarii, Monitum de libro, qui nu-
perrime in Batavia prodiit sub titulo: La Decouver-
te de la Verité & le Monde detrompé à l'égard
de la Philosophie & de la Religion.

Cum haud ita pridem in Novellis, quæ Hagæ Comitum pu-
 blicantur, legerem, prodiisse ibidem sumtibus Autoris
 librum, cui titulus: *La Decouverte de la Verité & le Monde*
detrompé à l'égard de la Philosophie & de la Religion, & me
 eundem approbasse; miratus sum, qua fide dicatur, me appro-
 basse librum, quem MSicum nunquam videram, multo minus
 legeram, immo cujus ne quidem titulus mihi notus erat. Post-
 quam vero ex amico intellexeram, *Hazfeldum* esse Autorem;
 memoria mihi subiit, ante aliquot annos hunc Berolino, literis
 commendatitiis instructum, ad me venisse, & a me petiisse, ut
 subscriberem libro, suis sumtibus edendo, in quo insufficien-
 tiam principiorum Philosophiæ *Newtoniana* & *Cartesiana* de-
 monstraturus sit, qui vero tunc temporis nondum erat scri-
 ptus, sed scribendus. Quoniam institutum Autoris non in-
 utile judicabam ad reprimendum sectæ studium veritati inda-
 gandæ inimicum; facile adduci me passus sum, ut, commen-
 dationi satisfactorius, subscriptioni nominis adjicerem hæc ver-
 ba: me istiusmodi librum non indignum judicare, qui imprimatur.

Inquit. Cum vero Autor Lipsiam venisset, ibidemque alius pro-
 pius innotuisset, certiores me factum memini, quod is ipem,
 quam forsitan de eo conceperim, non sit impleturus. Eum
 enim conviciis incessere viros summos, quorum eximia &
 eminentia in Remp, literariam merita suspicienda & laudanda,
 nec ab hoc proposito abduci posse, in religione vero illorum
 placita sequi, quos Fanaticos vocant. Ego, qui a censendis
 aliis semper alienus fui, multo minus autem unquam probavi
 morem, aliorum laudi ac famæ detrahendi, quemadmodum ex
 operibus meis, quæ publice prostant, abunde patet, haud-
 quaquam ferre possum, ut virorum, quorum in scientiam me-
 rita eminent, fama laceretur, si vel maxime contigerit, eos in
 nonnullis aliquid humani passos, a vero aberrasse. Immo me
 publice jam non semel professum memini, iterumque profiteor,
 quod gratiam rependam etiam iis, qui errore suo in viam re-
 ctam me perduxerunt. Quod autem ad religionem attinet, a Fa-
 naticorum principiis animum habui semper alienum, & quem-
 admodum, quod Philosophi est, in Theologia naturali verita-
 tem religionis naturalis, & ejus consensum cum Scriptura Sacra,
 demonstravi, nequaquam vero, eam reformandam esse, statui,
 ita ex adverso Theologiam revelatam totam Theologis pertra-
 ctandam reliqui, etsi partim in Horis subsecivis, partim alia sub-
 inde occasione sese offerente, docuerim, quomodo methodus
 demonstrativa, quam ad Philosophiam adhibui, ad Theolo-
 giam quoque revelatam applicari possit, ut Antiscripturariis ab-
 undantius satisfaciat, & quænam inter discordes Theologorum sen-
 tentias cum iis, in quibus una est concordia, cohæreat, evi-
 dentius pateat. Quæ denique mea sit de arte regnandi senten-
 tia, abunde dudum exposui in Politica, quam olim idiomate
 patrio in lucem edidi, & ea forma indutam, quam cetera Ope-
 ra Latina habent, suo tempore Latino sermone orbi erudito
 sistam. Quodsi ergo Autor illius libri, de quo quaestio est,
 quædam de insufficientia principiorum Philosophiæ, quæ di-
 citur, *Newtoniana & Cartesiana* recte monuit, quæ ad repræ-
 mendum sectæ studium faciunt, ea probo, quæ vero non sine
 convicio

convicio in viros summos dicta sunt, ea maximopere detestor. Ast, quæ de religione ac regimine civili, nec non præsentis rerum publicarum in Europa statu, dicta sunt, vel posthac dicentur, cum de hisce nihil dixerit Autor, subscriptionem petens, adeoque ne sumniare quidem possit, quasi ea approbaverim, ea ad me nullo modo pertinent, nec quidquam eorum meum facio. Injuriam mihi faceret, qui talia mihi imputare veller, quæ cum doctrinis meis consistere minime possunt. Neque enim aliquid præclari ab Autore in hoc genere sperare possum, qui satis persuasus sum, raro Deum hominibus maledicis, & in alios injuriis, dare facultatem præclari quidpiam præstandi.

NOVA LITERARIA.

Quid novi & præclari Florentiæ paret Jo. Bapt. Zannonius, Typographus haud ignobilis, jucundum erit Lectori ex Programmate publico, haud ita pridem a Zannonio in lucem emissio, accipere. Nimirum ita ille: *Cum primum Typographia condenda animum applicui, cogitare cepi de edendo eximio aliquo opere, quo eruditorum virorum favorem mihi conciliarem, & prelis meis decus insigne parevem. Eapropter a Clarissimo Viro, Amico meo, Jo. Targionio, Med. D. & Bibliotheca Publ. Magliabechiana Præfetto vigilantissimo, petii, ut, si inter cimelia ditissima ejusdem Bibliotheca aliquid luce publica dignum reperisset, typis meis elargiretur. Plura ille Anecdota venustissima, ac summopere fructuosa, ostendit; & præterea mecum perhumaniter communicavit propositum suum, edendi Syllogen Epistolarum, ad Cel. Antonium Magliabechium, nonnullosque alios, scriptarum a Viris in omni doctrina genere claris, quæ innumera, & artographa, asservantur inter MSta ejusdem Bibliotheca. Mirum quantum ea res mihi placuit; tum quia similes alias Collectiones Epistolarum in maximo pretio apud eruditos, huic præsertim florentissimo seculo, haberi noveram; tum vero, quia Epistole illæ, ad Magliabechium scriptæ, locupletissimum*

eruditionis omnis peno censei iure merito possunt. Cum enim Vir hic summus, & magnum patrie nostrae ornamentum, solidam, longe lateque diffusam, & cui aequalem nulli sperare fas est, doctrina famam sibi comparasset, concordibus eruditorum suffragiis Reip. literariae Dictator quodammodo constitutus, de novis singulis arcanisque literariis certior factus, & oraculi instar ab omnibus consultus diu fuit. Eapropter Sylloge haec Epistolarum, ad ipsum scriptarum, complectitur Historiam literariam absolutissimam dimidii circiter Seculi, eujus maximam partem frustra alibi queras. Ut enim brevi multa complectar, patebunt ex hisce Epistolis arcana plura, ad vitam & mores doctorum virorum illius temporis pertinentia, quae lectori non minus voluptatem afferent, quam documento erunt. Cognoscat siquidem immensus labores, ab illis exantlatos, & methodos adhibitae in perficiendis praclaris operibus, ut posterorum commodis inservirent; eoque indicio plura illorum opera affecta, necdum confecta, & in privatis Bibliothecis delitescens, expiscari poterit. Causas quoque simultatum, inter claros viros susceptarum, causas item sinistrae quorundam fortunae, intelliget; mores aliorum aureos, & ad omnem civilis vitae partem conformatos, amabit; aliorum vero nequitiam, rusticitatem, & *δοξομανίαν*, execrabitur. Nova praeterea in Astronomicis, Mathematicis, & Physicis, reperta; antiqua monumenta, in lucem prolata; Codices antiquos, ab oblivione vindicatos, sciet; principum virorum munificentiam erga bonas artes admirabitur; Academiarum, Bibliothecarum, & Museorum, initia, & progressus, vel & interitus, ediscet; ut verbo dicam, statum literarum per ea tempora in singulis Europa provinciis cognoscat, unde earum progressus, vel decrementa, recte aestimare modo possit. Nil mirum igitur videri debet, si ab ipso nec Magliabechio plures clari viri flagitarent, ut hasce Epistolas, ad se scriptas, typis edi sineret; idque rursus obnixis precibus ab Ant. Franc. Marmio, D. Stephani Equite, & Magliabechianae hereditatis curatore, exposcerent. Quapropter maximam apud eruditos gratiam inire me posse ratus, si labores meos a talibus, tamque desideratis, civiliis

*meliis auspiceret, facile ab ipso Targionio impetravi, ut propo-
 situm urgeret, & typis meis concederet in publicum emitten-
 dos thesauros hosce literarios. Commodum ille manus admove-
 bat recensendo Catalogo Scriptorum Epistolarum eruditaram, qui
 MMD circiter sunt. Una igitur eademque opera seligere cœ-
 pit, & describi curavit, Epistulas luce publica dignas; eas nem-
 pe solummodo, quæ aliquid opis asserre possent ad illustrandam
 Historiam, sive Literariam, sive Ecclesiasticam, sive Civilem, sive
 tandem Naturalem; plurimis emissis, quæ non nisi gratiarum
 actiones, vel encomia tantum, vel mercaturam librariam, vel
 futiles & vulgatissimas quasdam res, continent. Ut autem ali-
 qua in magno acervo servaretur methodus, Scriptores singulos
 juxta natalis soli ordinem in totidem manipulos distribuit, eo-
 rumque Epistulas chronologica serie digerit; ex quo illud etiam
 utilitatis promanabit, ut singula hæc corpora Historiam litera-
 riam provinciæ suæ complectantur. Ego vero mora impatiens
 rem differre nolui, usque quo delectus omnis absolutus esset; sed
 circa initium hujus anni prelo commisi Epistulas illas, quæ pri-
 mæ ad manus erant; jamque ad umbilicum produxi, & brevi
 prodire sinam, Volumen primum, hoc titulo: Clarorum Belgarum
 ad Ant. Magliabechium, nonnullosque alios, Epistolæ, ex Avto-
 graphis, in Bibliotheca Magliabechiana, quæ nunc publica Floren-
 tinorum est, asservatis, descripta. Tomus primus. Complectitur
 hic I Gisberti Cuperi 55 Epistolas ad Magliabechium; 1 ad Ja-
 cobum Tollium; 1 ad Lud. Ant. Muratorium; & 1 ad Ant.
 Mariam Salvinium; II Nicolai Heinsii 10 ad Magliabechium;
 18 ad Carolum Datum; 1 ad Cassianum a Puteo; 1 ad Lucam
 Holstenium, & 1 ad Andr. Cavalcantem; III Jo. Georgii Græ-
 vii 16 ad Magliabechium; & 2 ad Jac. Gronovium. In Præ-
 fatione Editor rationem instituti sui fusius exposuit, & erudi-
 torum commodis inserviens, annotatiunculis pluribus loca Episto-
 larum obscuriora illustrare annisus est, & indicem rerum memo-
 rabilium ad calcem addendum curavit, quod in aliis etiam To-
 mis faciet. Primum hunc Belgarum proxime sequetur Tomus
 primus Epistolarum Clarorum Venetorum, in quo continentur
 I Fleu-*

I Henrici S. R. E. Card. Norisii *Epistola* 104 ad Magliabechium; *i* ad F. Ant. Pacinium; *i* ad F. Christ. Lupum; *i* ad F. Paulum Marianum; *Œ* *i* ad F. Dom. Ant. Gandulphum; *II* Justi Fontaninii 49 ad Magliabechium, *Œ* 14 ad Ant. Franc. Marmium; *III* Francisci Blanchinii 4 ad Magliabechium; *IV* Fr. Vinc. Coronelli 9 ad Magliabechium; *V* Jo. Ant. Astorii 13 ad Magliabechium; *VI* Laur. Pataroli 8 pariter ad Magliabechium. *Manum etiam opera admoventur* Tomo II *Epistolarum Clarorum Belgarum, in quo Jacobi Gronovii Epistola describuntur; eodemque tempore excuditur* Tomus I *Epistolarum Clarorum Saxonum, a Leibnitianis incubatus. Parem celeritatem in aliis omnibus Collectionis hujusce Tomis adhibebo, prout ad editionem parati erunt, adeoque intra paucos annos universum corpus absolvere me posse confido. Volumina singula XXI ad minus foliis constabunt, formarumque præ se ferent octavam, utpote commodiorem, & minus sumtuosam; centum exemplaria in charta majore, quam de' Frati vocant; cetera in charta Leoncina vulgo dicta, imprimi curavi. Pretium statui quinque Romanorum Denariorum, quos Julios vocant, exemplaribus in charta ampliore, seu de' Frati; ceteris vero, in charta Leoncina impressis, quatuor tantummodo Juliorum. Corpora singulorum Nationum seorsim distrahentur pro emtorum libitu; omnia autem simul conjuncta conficiet corpus absolutissimum, in cuius commodum, si eruditi laboribus meis fuerint, Indicem generalem amplissimum adjiciam. Optandum sane fuisset, ut conjunctim ed: possent Epistola elegantiores, quas Magliabechius aut Amicos hosce suos scripsit. Harum nonnulla in Bibliotheca publica Florentinorum asservantur, quas suis locis edemus; reliqua prope dixerim infinite apud heredes Amicorum Magliabechii delitescunt. Eos igitur enixe rogatos volumus, ut conatus nostros adjuvare, & Epistolas illas nobiscum communicare, non dedignentur, ut tam splendida accessione Sylloge nostra perfectior evadat; ex quo sane ingenti beneficio nos sibi in perpetuum devincient. Valete. Dabam ex Typographio meo a. d. 7 Cal.*

Majas 1745.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Septembris Anno MDCCXLV.

Pars II.

*DISSERTATIONES IN LIBRUM JOBI, AUTO-
re SAMUELE WESLEY, Rectore de Epworth
in Diœcesi Lincolnienſi.*

Londini, typis Gulielmi Bowyer, proſtant venales apud C. Rivington & S. Birt, Londinenſes, R. Clements & M. Fletcher, Oxonienses, C. Crownfield & W. Thurlbourn, Cantabrigienses, bibliopolas, 1736, fol.

Alph. 6 plag. 13, cum Mappis geographicis & Figuris 9.

Cum ad Scripturam sacram rite interpretandam linguarum atque antiquitatum cognitio, Historiæ præcæ & Geographiæ accuratior notitia, veri rectique scientiæ, plurimum faciat; eos, qui per has artes atque scientias ingenium suum circumtulerunt, egregii quid in præstantissima hac eruditionis sacræ parte præstare posse, nemo prudentiorum facile diffitebitur. Ut quis aliorum lucubrationes in concinnum ordinem redigat, deque aliorum sententiis sapienter pronuntiet, ad id quidem non proletaria doctrina, nec vulgaris judicii vis, requiritur. Sed enim, qui librum aliquem enarrare aggreditur, qui a primis fere nascentis ecclesiæ temporibus est exaratus, eundemque, ubi ab interpretibus destituitur, ex spissis antiquitatum tenebris, ex historia omni, antiquissimarum gentium institutis, omnique adeo eruditionis apparatu, luce quadam nova conspergit, ac singula momenta defixa meditatione subigit, majorem longe industriam, sagacitatem, ac doctrinam,

X x x

ostendit.

ostendit. *Jobum* ob dictionis indolem, stili sublimitatem, ac inaccessam fere antiquorum populorum historiam, intellectu difficilem admodum atque impeditum esse, ad unum fatentur omnes. Aetati igitur nostræ hæc debetur felicitas, quod duumviri præstantissimi sunt inventi, qui omnem eruditionis copiam, quæ præ aliis pollent, eo converterunt, ut lux limpidior *Jobo* nostro inferretur, ex quibus Cel. *Schultens* beneficio linguæ Arabicæ *Jobi* dictionem, eruditissimus *Wetsius* vero ex Historia prisca librum ipsum, cum maxime illuminare sunt aggressi. Quid posterior in libro hoc explanando præstiterit, cum nostrum sit in præsentia docere, primo, quibus adminiculis fuerit usus, brevibus indicabimus, inde selecta quædam capita, quantum instituti nostri ratio permittet, enotabimus. Per multos annos *Jobum* in fontibus diligenter læsitavit, cum versionibus Græcis, Chaldaica, Syriaca, Arabica, vulgata, *Junii & Tremellii*, *Piscatoris*, ac Anglicanis, dedita opera consilixit, quo verum sensum erueret. In auxilium advocavit Geographos antiquos pariter atque recentiores, Chronologos, Alcoranum semel atque iterum perlegit, in quo haud pauca reperiantur, quæ ad Geographiam, Historiam, & dogmata, veterum Arabum spectent. Commentarios neglexit fere, nisi quod ex Patribus nonnullos ac *Poli* Synopsis in consilium adhibuerit, multis autem se difficultatibus expedivisse, ac ulteriorem meditandi occasionem præbuisse, fatetur, *Frider. Spanhemium* in *Historia Jobi*, quem librum aureum appellat, qui plus contineat, quam immensa aliorum volumina, totum resplendentem infinita doctrina critica copia. Non quidem continuum sistit Commentarium, sed selecta tantum illius capita Dissertationibus LIII est complexus, quibus concinnandis ubi per plurimos annos insudavit, illas senex septuagenario major in publicam eruditorum lucem tandem prodire jussit. Subjiciuntur collationes textus Ebraici cum variis versionibus, & orientalibus, & occidentalibus. Insunt tabulæ aliquot geographicæ, *Maundrelliana*, exhibens iter ipsius Hierosolymitanum, Pentapoleos, maris rubri, cum adjacentibus provinciis Arabiæ.

Dissertatione I quaeritur, num liber *Jobi* contineat veram
historiam,

historiam, an vero sit totus *parabolicus* ac *dramaticus*, fidus in exemplum patientiæ, ac documentum singularis providentiæ. Postquam igitur veræ historiæ criteria indicaverat, objectiones, quæ contra veritatem historiæ promuntur, expedit. Divina sapientia factum fuisse observat, ut, quæ historiæ fatu- rum *Jobi* constituunt *Cap. I, II, & Cap. XLI, 7*, ad finem usque pedestri sermone sint perscripta. Num sermones inter- medii ab alio quodam in poema conversi, iidemque amplifica- tionibus nonnullis fuerint circumscripti ornatique, quod *Hu- tsius* arbitratur, non definit. Ad objectionem, difficile esse cogitatu, qui Deus suos dæmoni ad libitum divexandos trade- re possit, respondet: 1) quodsi etiam scriptores sacri adhibi- tis schematibus ænigmatice loquantur, id tamen veritati histo- ricæ non obesse; 2) nobis non omnem spirituum *πολιταίων* esse perspectam; 3) difficultatem evanescere, si dicatur, dia- bolum cum filio Dei egisse, per quem pater cum genere hu- mano, primis parentibus nostris, aliis, omnia transegerit. Con- jecturam hanc inde firmat, quoniam Chaldaus ad minimum ter nomen *יָהוָה* & *אלהים* per *יְיָ סִימָנָה* reddidit. Pro ve- ritate autem historiæ, & quod *Jobus* re vera exstiterit, pugnant verba *Ezech. XIV, 14, 20, Jac. V, 11*, quæ sensum haberent nul- lum, si *Jobus* in viventium numero plane non fuisset, prouti etiam *Paulus 1 Cor. III, 19*, ex *Cap. V, 13*, ipsius verba excitat.

Dissertatio II est de autore libri, quem, refutatis variorum sententiis, qui vel *Elibu*, vel *Mofen*, vel alium quem, nominant, ipsum *Jobum* fuisse asseverat, nec valere objectionem, α) sic ipsum nimis benigne de se loqui *Cap. I, 1*, & alibi, quia scri- ptus sit ex inspiratione divina, ipsum Deum hoc illi testimo- nium impertivisse v. g. fidem historicam id requisivisse, ut & res & verba accurate referrentur. Nec *Mofen* præterire lau- des & vituperia sua *Num. XII, 3*, quem ad modum & *Jobus* meminit temeritatis & patientiæ, Deoque gloriam dedit *Cap. XXX, XXXVII, XXXVIII, XLII, 3-6*. β) Addi mortem ipsius, cum & *Mofis* libri finiantur narratione mortis ipsius, nec zamen ipsi abjudicantur. Non additum hoc esse a *Mofe*, quia per 80 aut circiter annos *Jobus* illi superstes fuerit, sed a Pro-

phetis sequentibus, cum liber in canonem referretur; fortean circa tempus judicium, quoniam ante canticum *Hanna* & *Sam.* II, 7, 8, nihil ex illo in Scriptura allatum legimus.

- Pag. 15. *Dissertatio III de dramate Jobi* agit. Carminis genus, quo
 16. utitur, non *epicum* esse, inde probat, quoniam in illo Poeta semper loquitur, personarum tam narrationes, quam fata, recensens, sed *drama*, & quidem *tragicum*, quod auditorum mentes, misericordia & terrore satis ante depressas, læto tandem successu erigit. *Grotius* jsm̄dum, *Sherlockius*, alii, maxima ex parte drama esse agnoverunt. Inde secundum regulas criticas virtutes dramatis enarrat. α) Actionem esse satis regularem, unam, integram, magnam, quæ infortunia *Jobi* cum læto illorum exitu completatur. β) Interlocutores esse Deum, qui non fictè, nec parabolice, sed vere, actioni interfuerit, principem spirituum malorum, a Sabaïs, Arabibus, Chaldaïs, aliis, cultum *Jobum*, ejusdemque amicos, personas mutas bene
 17, 18. *elohim*, Sabæos, Chaldaeos, &c. allegoricas *δαίμονας*, *αἰδῆν*, *πύλωρον αἰδῆ*, &c. γ) Decoramenta & machinas esse totum cœli ac terræ κόσμον, characterem atque ἦθος singulis personis congruum adjuungi, Deo, diabolo, amicis, *Jobo*, qui constantiam semper servet, & licet nonnunquam in peccata fuerit prolapsus, servat tamen personam poeticam, quam *moralem* appellant, quia mortalium est nullus, qui non aliquando prolabatur. δ) Cogitationes (*les sentiments* dicunt Galli), conceptus, convenire personis, & quidem quales in dramate occurrunt, affectus esse commodos, ὑπερπώσις exhiberi luculentas, quales de equo, behemot, leviathane, aliis, γνώσις
 18-20. intercurrere graves & aptas. ε) Stilum esse, qualis tragediam deceat, gravem, sublimem, ardentem, aliquantulum super naturam & communem vitam, certe supra vulgi sermonem, prudenter elevarum, non autem tumidum. Inde esse, quod crebris figurarum coloribus illuminetur, dialecti variæ immisceantur, Arabica, Chaldaica, Syriaca. ζ) Morale præcipuum fuisse, divinam stabilire providentiam, tum in genere, tum in specie, & falsum esse illud, bonis semper bene, malis male, in hac vita esse debere. Quo evictò, concidebat illud

Inde de duobus sempiternis principiis boni & mali, quod tum Pag. 22-
temporis plurimorum animos habebat. 26.

Dissertatione IV digreditur Autor ad carmen *pastoriticum*, distinguens inter carmen *pastorale* & *amatorium*, omne pastorale, docens, in Sacra Scriptura esse amatorium, sed non omne amatorium esse pastorale. *Pf. XLV* esse epithalamium, sed concisum, & quasi epitomen Cantici canticorum. Canticum canticorum non esse pastorale tantum, sed & amatorium, quod locutionibus & 27, 28. sententiis, ex utroque depromptis, probat. Sententiam *Sandtii*, existimantis, Canticum canticorum esse epithalamium, unde *Theocritus* primum, & ab illo alii Poetæ, epithalamii leges didicerint, non omnino rejiciendam esse. Imitatum autem esse in idylliis suis passim dictiones & sententias, in Cantico occurrentes, plurimis exemplis monstrat, licet illas aliquando ad amores minus castos traduxerit. Pessime autem fecisse *Whistonum*, 28-33. asseverantem, Canticum scriptum fuisse a *Salomone*, ad senium devertente, cum in omnem luxum se effudisset, esse mere amatorium, idque humanum, a Spiritu S. non inspiratum, nec *Salomonem* unquam inter Prophetas a Judæis numeratum, nec ad illius locutiones scriptores sacros allusisse, nec Constitutiones Apostolicas, quas divinis libris æquiparet. Quæ 33-38. omnia ipse sigillatim diluit. Concedit quidem, esse epithalamium, sed non merum, secundum literam tantum accipiendum, cui arcanior sensus non subsit, quod nec ipse *Grotius* omnino diffitentur, adstruens hoc locutionibus, quæ non nisi spiritualiter intelligi possunt. Nec tamen totum esse allegoricum, 38-41. referens solum amores spirituales inter Christum & ecclesiam, ut nulla ratio habita fuerit connubii inter *Salomonem* & filiam *Pharaonis*, sicque typus cum antitypo compositus fuerit. Sunt, qui opinantur, oracula divina omni culta, omnibus 41, 42. gratis, destituta esse, cum scriptores sacri orationis ornatum vel ignorarint, vel despiciatui habuerint; contra vero barbarie squalere. Ex adverso demonstrat Noster, tum temporis, cum *Jobus* scripserit, Rhetoricen & Poesin Europæis gentibus, ipsis etiam Græcis, cultam haud fuisse, in ecclesia vero Dei poliores literas, imo & comiores dicendi & scribendi formulas, floruisse.

Cumque a figuris vel grammaticis, vel rhetoricis, vel poeticis, multum ornatus orationi accedat, omnes in *Jobo* ob-
 Pag. 43-48. vias *Dissertatione quinto* ordine enarrat, *sexta* parallelismum locutionum & sententiarum *Jobaarum & Homeri ex Jac. Dupor- ti* Gnomologia HomERICA in medium producens.

49 52. *Dissertatione VII* inquirat in rationem nominis, quod alii ab *יוב*, quasi *magus & sapiens*, alii ab *יוב*, quasi *dolens, gemens, ululans, aut exosus*, alii ab *יוב*, *odio habere*, arcessunt, quoniam non solum impiorum osor extiterit, verum etiam ab illis odio sit habitus. Ipsi potius placet sententia *Spanhemii*, dictum esse a *יוב*, *ἐπιποθῆναι*, *amare, desiderare*, unde *Suida* per *ἐπιποθῆτος* redditur, ex *יוב* autem per metathesin literarum esse *יוב*, uti *Jabetz* dictus *יעבץ* ex rad. *עצב* *Chron. IV, 9*, ut sic denotet omnium amorem, spem, desiderium. Sed addit, dubium vix esse, quin vel ipse, vel alii, nomen hoc mutarint. *Jobum* nostrum esse *Jobabum*, cujus mentio *Gen. XXXVI, 33*, antiqui fere omnes, Christiani, Judæi, Muhamedani, judicant, contrarium evincere allaboraverat *Spanhemius*, cujus argumenta omnia ponderat Noster, nec videt, quare non is ipse & rex, licet forte unius tantum civitatis, esse potuisset. In fortuna florenti appellatum esse *Jobabum*, in afflictâ & prostrata *Jobum*, in restituta pristinum nomen rediisse, ut nuncupatus fuerit *Jobab jubilans*, & hoc nomine inter reges *Idumææ* comparere.

52-58. *Dissertatio VIII* agit de *Jochane*, ejusdemque posteris, quem communem fundatorem Arabum fuisse, & forte primum coloniam emisisse, ac *Euphratem* transmisisse, ferunt, cujus exemplum imitati videntur filii. Illius memoriam adhuc servari inter Arabes, quibus nominetur *Cabtan*, & urbs regia in hunc usque diem *basfash Fektan*, domus, seu habitatio, *Fektan*. Sedes ipsius assignat *Moses Gen. X, 30*, *Meschem*, *Muzam*, portum sinus Arabici, nominat *Plinius Lib. VI Cap. 23*, & *Sepharam*, mons *Saphar*, pariterque oppidum, in *Sabæa* adhuc superest. Hujus filii XIII totidem coloniarum ductores memorantur *v. 26-29*. *Almodadum* in mediam Arabiam felicem penetrasse,

trasse, in qua, teste *Plinio*, adhuc superstes *Helmoderien. Scheleph*, vel *Schaleph*, vestigia superare in *Σαλαπινοῖς*, *Ptolemaeo* memoratis. *Chatzar-mauesb*, a quo dicta natio in Arabia thurifera, nomenque remansisse in *Adramytbo* in Æthiopia, *Ægypto*, itemque *Æolide*, unde sinus *Adramiticus*, pariterque *Hadramusb*, tertia Turcarum in Arabia regione. *Jarach luna*, unde gens forsitan dicta, quæ cultui lunæ fuit dedita *Job. XXXI, 26, 27. Jerachei Agatharchidi* dicuntur *Alilei*. *Alila Herodoto Lib. III* est *Venus Urania*, & *Bochartus* coniectat, *ἡσρον Ἰερὰς* in Arabico sinu esse insulam *Jerachæorum*. *Hadoram*, cuius reliquiæ ex sententia *Bocharti* in *Corodamo*, promontorio, ad fretum maris Persici. Autor huc reducit *Rammæos* apud *Plinium*, priori voce ablata. *Uzal* forte nomen habet ab *זל*, recessit, quia procul a patre in mediam Arabiam coloniam duxerit, cuius meminit *Ezechiel XXVII, 19*. *Diklab palma*, seu *palmetum*, ex *Bocharti* sententia in Arabiæ felicis aditu ad mare rubrum; hinc memorari civitatem *Phoinicon* & *Phoiniconem* in opposito litore Troglodytarum. Videri igitur probabile, *Diklab* cum comitibus suis primo civitatem prope palmetum condidisse, indeque nomen regioni adhæsisse, quæ postea forsitan appellata fuerit *Panchaia*, aliam ex illis coloniam ad Persicum usque sinum penetrasse. *Obal*, Arabibus *obil*, est nomen cameli. *Bochartus* arbitratur, ab hoc nomen habere *Abaliten* sinum, *Plinio* memoratum, *Ptolemaeo* dictum *Analiten*, Obalem autem ex Arabia in Africa partem Troglodyticam per angustiam freti migrasse. Apud *LXX* pro *Obal* legi *Γαμααλ* 1 *Chron. I, 21*, & apud *Plinium* in Arabia nominari fontem *Emiscabalem*. *Abimael*, interprete *Bocharto*, est pater *Malitarum*; hos autem esse unam ex provinciis Arabiæ. Ex *Sebeba* natales ducere *Sabeos*, qui vel late sumantur pro quatuor populis, qui Arabiæ *πέζων* occuparunt, *Sabeis* nempe, *Minais*, *Catabanis*, & *Chatramotis*, vel stricte pro illis, qui prope maris rubri litora sedes habuerunt. *Ophirem* *Bochartus* locavit inter *Cassanitas* prope *Sabæos*, in qua terra *Ophir Salomonis* quærenda non sit. *Havila*, cuius nominis cum plures exstiterint, & horum sedes fuerint permixtæ, illas Autor definit.

definit. *Jobab*, distinguendus ab illo Idumæo, dictus a *jubilando, clamando*, in omen futuræ victoriæ & triumphî. *Bochartus* inde *Isosapiras* deducit, ubi cum *Salmasio* Autor legendum censet *Isosapiras*. Hujus posteros, illorumque reliquias, forte inter *Omaritas* inveniri conjectat.

Pag. 58-
65. *Dissertatio IX posteros Chanaanis* recenset, eorundemque sedes diversas indicat. Sub finem illius quæstionem, quare Deus, cum totam Chanaanorum terram Israelitis promiserit *Gen. XV, 18*, coll. *XXII, 16*, *Jos. XIII, 2-6*, illam tamen ipsis non dederit *Judic. III, 5*, ita disceptat, promissionem hanc fuisse *conditionatam*, suspensam ab observatione præceptorum divinorum, & ne cum Cananæis connubia conciliarent *Jos. XXIII, 12, 13*, quibus conditionibus cum non steterint, promissis divinis excidisse.

66 80. *Dissertatio X* in eo occupatur, ut, quinam per *Hycfos, Josepho ex Manethone contra Apion. Lib. I* memoratos, intelligendi sint, investiget. Illos non fuisse Cananæos, qui ante Israelitarum in Ægyptum ingressum impressionem fecerint, quæ sententia est *Scaligeri, Marshami, Ufferii, Cumberlandi*, sed Israelitas; *Manethonem* multas attexuisse fabulas, ut Judæis invidiam conflaret, crudelitatemque, quam hi ab Ægyptiis fuerint perpeffi, in Judæos transtulisse. Nomen *Hycfos, pastores reges*, esse vocem hybridam, extusam ex appellatione *Abrahami*, qua ipse נשיא אלהים *Gen. XXIII, 6*, fuit nominatus, quo titulo etiam insignitus ab angelo *Jacobus Gen. XXXII, 29*. Per *Salatin* forsitan intelligendum esse *Josephum*, qui pastores illos primus posuerit in Gosen; memorari inde quinque generationes, quæ a *Josepho* ad exitum usque numerari possint.

80 83. *Dissertatio XI* est de *gentibus*, quæ nominantur *Gen. XIV, 5-7*, מִיִּם, a מִי *movendo*, vel *robore*, dictitatæ. Immanis stature gigantes Autori fuisse videntur, quoniam cum *Rephaim* jungantur, qui nihil differant a *Zamzummim Deut. II, 20*. Locus habitationis ipsis assignatur *Ham*; non enim cum *LXX* & vulgato, quos sine ratione sequatur *Ufferius*, provocans ad Samaritanum, legendum esse מִיִּם. 1 *Paral. IV, 40*, legi Cham; מִי & מִי sæpe invicem converti in Samaritano Codice, cum punctis

punctis vocalibus destituatur, æque legi posse **בְּרִים**, ac **בְּרִים**.
Emim, ab **אִים**, unde **אִיִּים**, *terribilis*, dictos, fuisse populos Pag. 83,
 validos, ipsoque vultu terribiles. Sedes illis assignatur **אֲרָץ** 84.
קִרְיָתִים, *planities*, sive *vallis, civitatum*, de qua nihil certi de-
 finiri posse fatetur. *Horim* ex *Deut. II, 10, 11*, illas terras olim
 tenuisse videntur, quas postea *Esau* cum posteris occupavit.
 De quatuor gentibus his observat, recto ordine locari a *Mose*,
 omnes fuisse gigantes staturæ, *Chami* profapia oriundas, quæ
 licet a *Chedorlaomero* primum debellatæ, post a Moabitibus, Am-
 monitis, Idumæis, multis cladibus affectæ fuerint, illarum ta-
 men reliquias ad *Jobi* usque ætatem superfuisset. *Avim*, qui 84, 85.
 nominantur *Deut. II, 23*, ab **אֲוִים** dictos, quoniam forte vitam
 perverse traxerint, locatos fuisse videri in Philistæorum terra,
אֲוִים quippe legi *Gen. XXXVI, 35*. De *Chatzorim* notat, 85, 86.
 fuisse gentem magnam sane, ab austro Palæstinæ ad septentrio-
 nem usque disseminatam. Locum *Jer. XLIX, 28-33*, illustrat,
 urbemque *Chatzor* ac gentem *Nabuchodonosorem* penitus ex-
 terminasse, nomen tamen in nonnullis Canaanis urbis etiam post
 captivitatem Babylonicam remansisse *Neb. XI, 27, 33. Gen. X,*
14, memorantur *Patrusim, Casluchim*, itemque *Philistæi &*
Caphthorim, qui posteriores coloni fuerint, a prioribus emissi.
 Philistæos non a **פְּלִשְׁתִּים**, *evadere, eripere se*, nomen habere, sed
 potius, quod *Cumberlandus* existimat, a *Pelischæ*, quæ vox
 in versione Samaritana *Gen. XIV, 6*, pro loco ponatur, hanc
 autem convenire cum *Pelusia*, cujus situs cœnosus & paludo-
 sus. A *Pelusia* igitur, unde a patribus suis Patrusæis vene-
 rint, nomen adoptasse. *Caphthorim* regionem inter *Pelusium*
 & Palæstinam olim coluisse; qui quare a *LXX* & vulgato ex-
 ponantur per Cappadoces, disquirat; *Caphthor* & *Rimmon* ejus-
 dem esse significatus; inde multa loca in Palæstina Rimmonis
 nomine insigniri, terram autem *Caphthorim*, sive *Casiotin*, veri-
 similiter fuisse terram *Rephaim*, sive *gigantum*. In transitu il-
 lustrat locum *Jer. XLVII, 4*. Per **אִים** intelligit insulam *Pf.*
XCVII, 1, Ezech. XXVI, 18. Nilum enim, mare mediterraneum,
 lacum *Sirbonidis* & paludes, efficere peninsulam, ubi de Philis-
 tæis dicit, fore, ut excendantur, voce **לְהַכְרִיתָם** per *paronom-*
 Y y masiam

massam alludi ad Crethim, qui ex Philistæis fuerint *Ezech. XXV, 16*. *Anakim* dici ab *אנאק*, torque aureo, quo ornati fuerint, hostibus forsitan erepto, quorum diversa nomina profert, in eorundemque significatum inquiri. Pugnam, quæ inter *Num. XXXIII, 31, 32*, & *Deut. X, 6*, occurrit, quæque tanti visa est *Grotio, Capello, & Whiffono*, ut corruptelam aliquam inesse censuerint, ita tollit, ut per *Moseroth* integram regionem, per *Mosera* urbem in illa regione, intelligat, prouti solitudo Pharan inclusit civitatem El-Pharan & forsitan maritimam Pharan. *Hor Hagidgad* denotare speluncam, aut refugium turmarum, sive latronum, qua occasione notat, Cyclopes dictos esse a foramine cavernarum suarum. Quis populus per *כוכב Ezech. XXX, 5*, designetur, se ignorare fatetur, nisi forte ex *כוכב* sit contractum, ut *Job* ex *Jobab*, inde procul dubio *Cauchabeni*.

- 93-97. *Dissertatione XII* quæstio instituitur de filiis *Abrahami* ex *Hagare & Ketura*. *Hagarem* forte *Abrahamo* a *Pharaone* datam *Gen. XII, 16*, eamque fuisse proselytam. *Ismaelis* sedes fuit Pharan, quæ regio a mari rubro ad confinia *Canaan* se protenderit. In illa sitam fuisse urbem Pharan ad austrum & sinum Arabicum inter *Elaniticum & Heroopolitanum*, *Ismaelitarum* emporium, si non ab ipso *Ismaele* conditum, tempore *Davidis* satis cognitum *1 Reg. XI, 18*, cui hodierno die est *Faram*. Montem Pharan contiguum fuisse *Sinai*; hinc *Schechinam* inde a monte *Sinai* etiam de monte Pharan conspectam fuisse *Deut. XXXIII, 2*, & civitatem Thema *Habac. III, 3*, monti Pharan adiacuisse. *Ismaelis* filium natu primum, *Nehaioth*, forte nomen tulisse a matre *Ægyptia*, a quo ortum duxerint *Nabathæi*, nominati *1 Macc. V, 14*, pariterque *Dionysio, Ptolemao, Straboni, Plinio, Eusebio, Hieronymo*, aliis, qui a *Libano* ad *Petram*, & inde ad sinum usque Arabicum, terminos suos protenderit. Filium natu secundum, *Kedar*, inde forte nomen tulisse, quia ipse & posteri ejus nigri, aut subfusci, coloris fuerint, cujus etiam ipsorum tabernacula *Cant. I, 5*. Ab illa *Kedareni* natio irrequieta & prædatoria, nomades maxime & scenitæ, de quibus *David* quæritur *Pf. CXX, 5*, qui quoniam *Jes. LX, 7*, cum *Naba-*

Nabathæis conjunguntur, vicini fuisse videntur. Ex *Jes. XLII*,
11, apparere, *Sela*, sive *Petram*, Arabiæ a Kedarenis non longe
 abfuisse. Reliquorum filiorum *Ismaelis* nomina in sequentibus Pag. 100-
 investigat, illorumque sedes, quantum fieri potest, indicat. 102.
 De *Jeshure*, ejusdemque posteris, quorum mentio *1 Chron. V*,
19, notat, ipsos *Ismaelem*, patrem suum, ad vivum retulisse, qui
 fuerint feroces, latrones famosi, & prædones, unde *Antonius*
 ipsos in corporis sui satellitium legerit, quique sagittandi arte
 peritissimi fuerint. Hinc gradum promovet ad liberos *Abra-* 102-104.
hami, ex *Ketura* sublatos, quam, quia nomen a *suffimense*, vel
incensu, habet, ex Arabia forte aromatiferâ oriundam fuisse, su-
 spicatur, distinctam ab *Hagare*, quam *Abrahamum* recepisse,
 magistrorum aliqui autumant. Ex illa procreati sunt *Abrahamo*
 filii ac nepotes numero 15, qui pone *Ismaelitas* a mari rubro
 ad septentrionales limites *Palæstinæ* habitarent. Horum no- 104-110.
 mina ex interna sua significatione ordine interpretatur. Cujus
 interpretationis ipsius hoc tantum speciminis loco adducemus,
 quod de sexto filio *Schuach* in medium profert, ipsum nomen
 foritum fuisse a *שָׁוָה*, *inclinari*, *declinari*; innui igitur troglo-
 dytas, qui in speluncis ac foraminibus latitarint, quibuscum
 conveniant *שָׁוָה*, a *שָׁוָה*, *tegere*, dicti, unde *LXX* *τρογλο-*
δυται. A *Schuach* autem plura loca & populos nomen accep-
 disse, portum *Suez*, *Suchalitas*, *Plinio* memoratos, *Suchen*,
Socgusam. Ex quibus *Ketura* filiis cum numerosi populi or- 107.
 tum traxerint, promissionem *Abrahamo* factam de multiplican-
 do semine ipsius ex parte impletam fuisse, sensum autem my- 110.
 sticum excludendum non esse.

Dissertatio XIII statum *Pentapoleos* delineat. *Strabonem*
 ex sententia *Salmasii* *Sirbonem* cum *Asphaltite* confundere, ipsi
 non probatur, 1) quia lacum utrumque satis distinguat, 2)
 utrumque locum appellari posse *Sirbon* a *שָׁרְבֹן*, *ussit*, cum uter-
 que fuerit fœtidus & urens. Difficultatem, quæ ex verbis *Gen.* 112.
XIII, 10, emergit, ubi dicitur & sicut *Ægyptus* venientibus in
Tzoar, ita tollit, ut statuat hyperbaton, sive hysteron proteron,
 frequens in Scriptura, hoc sensu: & vidit regionem *Jordanis*,
 qua venientibus in *Tzoar* universa irrigabatur, &c. inter
 Y y 2 utrum-

- utrumque enim terminum ad minimum totius deserti spatium fuisse. Sicut Pentapoleos ita definit. Ad superiorem lacus partem ponit Sodomam, huic proximam fuisse Gomorram, inde Adamam, tum Zebaim, tandem Tzoar, a parvitate dictam. *Mitzar Ps. XLII, 7*, esse montem, prope quem structa urbs
112. Tzoar. Ad partem australem lacus sitam fuisse Engedi, anti-
114. quitus dictam Chazeton Thamar, inde forte appellatam, quia olim in tabernaculis, sub palmarum arboribus structis, habitabant, totam quippe regionem constam fuisse palmetis, vineis, arboribus balsamiferis, & aliis; ad vineas illius alludere *Salomonem Cant. I, 14*, ad arbores balsamiferas *Ezechielem XLVII, 10*. In terram hanc non fulmina solum missa esse de coelo, verum etiam motu esse concussam *Job. XXVIII, 9-11*, idem testante *Strabone Lib. XVI*; inde vero erupisse fluvium, ac urbes illas inundasse *Job. XXVIII, 11*. Ante destructionem Sodomæ Jordanem ex sententia *Cellarii* & aliorum non in mare Arabicum, sed potius per Syrbonidem in mare mediterraneum, sese exonerasse. Post conflagrationem totam illam regionem factam fuisse grave olentem & valetudini noxiam, *Diod. Sic. Lib. XIX pag. 733*, *Plin. Hist. Nat. Lib. V Cap. 17*, ut hinc etiam *Abrahamus* sedes mutasse videatur *Gen. XX, 19*. Reliquias civitatum illarum per multa annorum millia superfuisse, testimoniis *Josephi*, *Alcorani Cap. 15*, *Strabonis*, *Maundrelli*, 118. probat. Quod recentiores referant, partibus statuæ salis avulsis novas accedere, id forsitan fraudibus accolarum in acceptis esse referendum, qui novas columnas ex rupibus exciderint. Terram hanc & lacum ultimis temporibus in pristinum statum 118-121. suum restitutum iri *Ezech. XVI, 46, 53, 55, XLVII, 1-10*, quod ipsum etiam innuat *Jobus XIV, 7-12*.
- Dissertatio XIV* ostendit, *Jobum* ad res prisca Israelitarum ante ingressum in Ægyptum sermonem suum accommodasse, nec minus fata, quæ ipsis in Ægypto obtigerunt, passim tan-
- 121-142. gere, quod ipsum locis adductis it probatum. Ex illis quædam tantum notatu digniora delibabimus. Per diem illum *Cap. I, 6*, intelligit sabbatum, quod cum inde ab orbe condito ob-
- 131, 132. tinuerit, dubiam vix esse, quin *Jobus* idem illud celebrarit.
- Ad

Ad divisionem maris rubri, Israelitarum transitum, & Ægyptio-
rum internecionem, respici *Cap. XXVI, 12*, per *Rahab* esse in-
telligendam Ægyptum, prout *Rahab Ægyptus & Leviathan*,
id est, *Pharao*, sæpe conjungantur *Pf. LXXIV, 13, 14, LXXXIX,*
11. Jordanem olim fluxu suo quatuor lacus fecisse, vel reliquis-
se, *Samachonitem, Tiberiadem, sive Tarichææ, Sodomæorum,*
& Sirhonidem, ubi *Jordanus* in mare mediterraneum se exone-
rarit, ab interitu vero *Sodomæ & Gomorræ* alveum ejus esse
exsiccatum in deserto. Huc respici haud semel apud *Job.*
XIV, 11, XXVIII, 4. Olim moris fuisse, ut calami fige-
rentur, quo peregrinantes viam prosequi potuerint, arena ter-
ras operiente, qui *Jeremia* dicantur צִיָּוִיִּם, item תְּמָרִים,
palma, columnæ, palmarum instar in altum assurgentes, ac per-
eigrinantes, ingenti numero congregatos, iter fecisse, quas so-
cietates *caravanas* posterior ætas appellavit. In quas digitum
intendere *Jobum VI, 18, 19,* clarius id liquere ex *Gen. 141.*
XXXVII, 25.

Dissertatio XV persequitur historiam *Esavi*. Illum primum
habitasse in monte *Seir*, qui duplex fuerit, minor in tribu
Judæ Jof. XV, 10, initio non longe ab *Hebrone*, ubi pater &
avus & postea *Jacobus* vixerant, sedem habuit *Gen. XXXVI,*
6, 8; unde facile intelligi potest, quo modo *Jacobus* ab illo
metuere, ad eundemque nuntios mittere, potuerit *Gen. XXXIII,*
vidis vero postea, non autem omnino prostratis ac extermina-
tis, *Horitis*, montem australem *Seir* sibi vindicavit *Deut. II, 12.* 144, 145.
Probabile esse admodum, *Esavum*, redeuntem a fratre *Jacobo*,
400 illos viros in monte *Seir* reliquisse ad *Horitas*, gentem
ferocem, frænandos. Post id tempus bella multa strenue ges-
sisse, amplasque sibi possessiones paravisse, quas auctiores red-
diderint posteris, adeo, ut illorum imperium ad tria maria pro-
cesserit, *Persicum, Arabicum, mediterraneum.* Nec dubium
esse, quin terra *Utz* in ditone *Edom* fuerit *Tbren. IV, 21;*
nec enim adeo angustam terram fuisse, cum plures reges ha-
buerit *Jer. XXV, 20.* Pro תִּיִּם *Gen. XXXVI, 24,* cum *Bo-* 146.
abarto legendum esse existimat תִּיִּם, quod scribitur cum
Gen. XIV, 5, vel sine illo *Deut. II, 10, 11.* *Anam* scilicet magna
virtute

- Pag. 147- virtute irruisse in Emim, illosque percussisse. Reges, qui Idu-
 149. mæ præfuisse dicuntur *Gen. XXXVI, 31-39*, Horitas fuisse, ex
 posteritate *Seir*, contra *Cumberlandum* negat, cum illi, ab *Edo-
 mo* victi, terræ reges dare non potuerint. Quod v. 31 dicitur,
illi fuerunt reges, antequam in Israele reges fuerunt, non scri-
 ptum esse a *Mose*, sed a *Sumuele* forsitan adjectum, *Mosen* non
 nisi ad *Jobabum* pergere potuisse, quo regnante ipse forte vi-
 150, 151. vendi finem fecerit. Qua ratione vero *Edom*, ejusque posterii,
 alias, itemque alias, provincias regno suo adjunxerint, in sequen-
 tibus docet; veritati etiam propius esse id, quod de *Erythra*
 narrat *Xenophon*, ipsum ad sinum usque *Perficum* penetrasse,
 151-153. ejusdemque sepulcrum ibi superesse, de *Edomo* intelligendum.
Dissertatio XVI complectitur *periptum maris rubri*. Ap-
 pellatur illud $\eta\gamma\theta \epsilon\lambda$, *mare fruticosum*, non solum a papyra-
 ceis arundinibus, ad litus illius nascentibus, sed & a silvis sub-
 termarinis corallii, algæ, & aliorum fruticum. Græcis appella-
 tur $\epsilon\gamma\theta\epsilon\alpha \delta\alpha\lambda\epsilon\sigma\sigma\alpha\iota$ *Exod. X, 9*, ab *Edomo*, qui non longe
 ab hoc sinu primas sedes nactus, medii ævi scriptoribus *sinus*
Arubicus, ab Arabibus *aceolis*, recentioribus *mar del Mecca*,
 155. *Catzen*. Illius sinus maxime celebres sunt *Heroopolitanus* &
Elaniticus, non ex sententia *Bosbarti* ab Horitis, sed potius
Pharaone, ejusque magnatibus, heroibus, ibidem submersis, di-
 ctitatus. Adhæc nominatur *apocopa* & *clysmâ*. Prius notat ab-
 scissionem, posterius submerisionem, in quo utroque nomine
 ingressus & egressus *Israelitarum*, *Ægyptiorum* contra sub-
 156, 157. mersionis, memoria est servata. In sequentibus de stationibus
Israelitarum & præcipuis locis, quæ sinus hic alluit, disserit.
 157-164. *Dissertatio XVII* explanat *faciem sinus Perfici* cum adjacen-
 tibus regionibus, urbibus, ac insulis, quas efficit. Antiquitus
 dicebatur *mare orientale*, oppositum *occidentali*, id est, me-
 diterraneo. *Joel. II, 20*, nominatur *sinus Perficus*, quia *Perfi-*
dem alluit; alia nomina tum prisca, tum recentia, addit & ex-
 plicat. Urbes, quas nominat, sunt *Basora*, portus & empo-
 rium nobile, ad influxum *Euphratis* & *Tigridis* in sinum *Perfi-*
cum, qui inde *Golfo de Basora* nominatur; *Charax*, quam na-
 tivitæ suæ nobilitavit *Dionysius Periegetes*, ab *Alexandro*, qui
 illam

illam incolis implevit, *Alexandria*, item *Pelleniam*, dicta, restituta a *Pasine*, regis alicujus Arabiæ filio, cum a flumine multum passa esset, unde *Pasinium vallum*, sive *Pasinibarax*, est nuncupata, *Persopolis*, de cujus rudibus, magnificentiæ testibus, inscriptione, *Semiramidis* sepulcro, quædam habet.

Dissertatio XVIII lustrat *Arabiam petream*. Illa num ab *Pag.* 164. occidente, situ suo, an vero diversorum populorum commix- 171. tione, *Jer. XXV, 20*, sit dicta, non definit; nomen saltem Chroni- 172. corum demum libro in sacris occurrit. *Petream* dici a metropoli *Petra*, respondente prisce appellationi Ebraicæ *Sela*, nisi forte etiam prisca appellatio ducta a solo lapidoso & confragoso, quod rupes vastæ undique cingunt. Illius spectat montes *Suphar*, dictum a pulchritudine, ad distinctionem forte montium nigrorum *κατρακαυμένων*, *Casium*, in quo delubrum *Jovis Casii* & tumulus *Pompeii*. Ex urbibus nominat 173, 174. *Lusam*, quæ etiam scribitur *Lousa* & *Louza* & *Eleusa*, quam pro *Nysa*, *Bacchi* patria, habet, cum situs saveat, & *I* in *u* apud Græcos & orientales haud raro convertatur. In Scholiis Græcis ad *Deut. I, 1*, pro *Iadatas* *ἰδατάς* describi vult *ἰδατάς* *ἰδατάς*. Distinctionem inter Libanum & Anti-Libanum antiquis temporibus non obtinuisse, rationibus non contemnendis ad- 175, 176. struit. *Damascum* habet urbem antiquissimam *Gen. XV, 2*, non autem structam ab *Eliesere Damasceno*, quod *Hieronymo* & aliis visum, sed potius *Aramo*, filio *Utz*, sitam in regione antecessissima, ut hinc Arabici scriptores jactitent, solem hic habere diversum adspectum & benigniorem influxum, quam ullo alio in loco, unde *Julianus* Imp. illam maximi fecit, & *Mubammedes* pro paradiso aliquo reputavit, huc etiam exemplar aliquod *ἀντὸ γὰρ* Alcorani misisse fertur. Inde lu- 177, 178. strat *Trachonitidem*, *Ituræam*, *Auranitidem*, montem, diversa principum *Midianitarum* nomina exponit, ortum *Jordanis*, ejusque cursum, specularur, ac montem *Pangum* describit. 178-181.

Dissertatio XIX descriptionem *Arabia deserta* sistit. Illius quoniam in sacra Scriptura distincta mentio non fiat, indicio id esse, cum *Arabia petra* olim confusam esse. Limites illius ponunt *Geographi* ad septentrionem *Thapsacum*, sive *Amphi-*

- Amphipolin ad Euphratem, ad orientem montes Chaldaeos, facies illius satia tristis, nisi quod ad ripam Euphratis aliter se habeat, ubi densæ sunt arbores, frequentes urbes, pagi, ca-
181. stella. Incolæ fuerunt Agræi, Agareni, sive Hagaritæ, juxta
182. quos habitaverunt Saccæi, quos non a *Suacbe* ortum suum cum *Spanhemio* habere existimat, sed a $\gamma\psi$, vel $\gamma\phi$, *tugurium*, sive *tabernaculum*, quia scenitæ fuerint, quin forsitan eosdem esse, quos *David* appellat *Mesbech* *Pf. CXX, 5.* *Bazanæ* & *Bataniudem* eandem esse, contra *Spanhemium* probat, cum siturus, qualis describitur a *Josepho*, *Eusebio*, *Hieronymo*, faveat, nec objectionem valere, *Bazanæ* fuisse fertilem, *Batanæ* sterilem, quia terra non ubique locorum ejusdem indolis fuerit. Inde notat lapsus aliquos, a *Bocharto* circa *Maachah* & *Au-*
183. *sciden* admissos. *Lilich*, quæ nominatur in paraphrasi Chal-
184, 185. *dæa Job. I, 15*, fuisse reginam & forte *Chaldæam*.

- Dissertatio XX* contemplatur *Arabiam felicem*, ita dictam, quia aromatibus, thure, casia, auro, abundet, cujus incolæ
185. ob aromatum odorem doloribus capitis sæpe affligantur. Arabibus nominatur *Yaman*, *Jaman*, sive *Alieman*; illam olim habitaverunt *Sabæi*, *Minzi*, *Charramotitæ*, & *Homeritæ*. Celebriores urbes sunt *Jemama*, sive *Jamama*, a qua tota regio nomen tulit, *Sanaab* locuples, cœli ac soli temperie insignis, ut *Damasco* haud inferior habeatur, sed omnium celeberrima *Mariaba*, quæ antiquæ *Sabæ* successit, quæ aliquando gravem inundationem passa, ut incolæ omnes perierint, ad quam rui-
186-188. nam forte alluserit *Jobus XIV, 19.* Reginam *Sabæ*, quæ ad *Salomonem* accessit, quamque Arabes appellant *Belkir*, vel
188, 189. etiam *Maqueda*, fuisse reginam *Sabæ*, sive *Mariabæ*. In Arabia hac multos repertos esse *Judæos*, forte eo delatos, urbe a *Ves-*
spasiano eversa, vel ab *Hadriano* eo translatos, vel ortum duxisse ab *Idumæis*, qui post *Joannis Hyrcani* tempora *Judæo-*
rum sacra amplecti sint coacti.
- 189, 190. *Dissertatione XXI* Autor digreditur ad *Magos*, qui ad Christum recens natum venerunt, quos ex Arabia venisse arbitrat, quia, quæ attulerunt, thus, myrrham, & aurum, ex Arabia habere potue-

potuerunt, quos regulos fuisse coniecit, quales in Arabia plures fuerint. Pag. 191-195.

Dissertatio XXII est de *Chamo*, *Chusch*, et illius posteris. Hic docentem videas Autorem, *Chusch*, *Chami* filium natu primum, in partibus orientibus initio consedisse, inde vero in feliciores sedes, Arabiam scilicet, penetrasse, in qua amplissimum regnum condiderit. Per *Cusch ben Jemini Ps. VII, 1*, intelligendum esse *Doeg*, qui, licet Edomita dicatur, potuerit tamen esse *Cuschita*, quia gentes illæ conterminæ, illum dici *ben-Jemini*, quia forsitan profelytus factus, insertus tribui *Ben-Jamin*. Abyssinos nomen habere ab Arabico *habesch*, multitudinem hominum, ex diversis tribubus collectam, denotante, hos originis Arabicæ esse, ex convenientia linguæ Amharicæ & Arabicæ probat. Abyssinos regem & primores regis se appellare Israelitas, tradere ipsos, reginam Sabæ ex *Salomone* filium, nomine *David*, genuisse, qui Hierosolymis institutus, inde vero cum nobilibus Judæis et nonnullis sacerdotibus cum lege fuerit remissus, sectari ipsos Judæorum mores, tum in religione, tum in rei publicæ ac militaris forma. Judæos inter illos possedisse amplas et pulchras regiones, proprium habuisse principem, in communi vitæ consuetudine usos fuisse dialecto Talmudica, qui videntur ipsi primum ingressi cum *Menilbeleko*, filio *Salomonis* ex Sabæa regina, post aucti per exules, qui tempore *Schischak*, *Nabuchodonosoris*, & *Vespasiani*, Judæa excefferint, quique, cum, imperante *Constantino*, Christiana religio per Abyssinorum terram invalesceret, suam religionem ac ritus retinuerint. 197. 201. 201-205.

Dissertatione XXIII Autor commentatur de triplici *Idumæa*. Considerat igitur montem *Seir*, urbes *Kadesch*, quæ non *Cadytis Herodoti*, cum urbs illa describatur tanquam ampla, capta a *Pharaone Neco*, ut hinc non alia, quam quidem Hierosolyma, intelligi possit, *Bozram*, ex qua forsitan oriundus *Jabus*, *Themanem*, *Dinhabam*, quæ eadem putatur *Dizabab Deut. 1, 1*, 206-215. alias.

Dissertatione XXIV disputat de *cardinibus cæli* & *bene kedem*. Ebræi & orientales faciem mundi habent orientem, cuius rationem hanc dant Judæi, quoniam *Adamus* faciem obver-

terit orienti. *Bene kedem* occupasse totum illum tractum, qui a Charan Mesopotamiæ ad Arabicum usque finum protenditur; horum igitur nomine intelligendos esse Midianitas, Amalekitas, Saracenos.

Dissertatio XXV recenset *liberos Jobi*, ac illorum fata. Huic ante calamitatem nati fuerunt septem filii, tres filiæ, *Job. I, 2; 215.* convivium die suo, id est, natali, celebrasse v. 4. Filii ipsius non videntur fuisse scenitæ ex v. 18, 19, cum potius in domibus & palatijs habitarent. Inde Autor explicat nomina filiarum, quæ ipsi versis in melius rebus procreatæ, memorata *Job. XLII, 14*, quæque possessiones natæ fuerint inter fratres, ac terris illis nomina dederint, *Jemimam* regioni Jemimæ, imo universæ Arabiæ, nomen imposuisse, a *Kezia* appellatum esse montem Cassium, vel Cassium, *Keren Happuch* memoriam remansisse in Carana, urbe Minzorum, ex sententia *Strabonis*, maxima, quæ aliis dicitur *Samaryard*, inde *Aquila* nomen hoc reddit *Ка́рваФък*. Quod filiabus cum filiis hæreditatem dederit, id factum forte 215-219. fuisse apud Arabas usitato, cujus vestigia deprehendantur in Corano.

Dissertatione XXVI sermonem instituit de *Jobi uxore*, quam non *Dinam*, *Jacobi* filiam, quod magistri contendunt, sed 220, 221. Arabem, fuisse judicat, ac post ærumnas superstitem existisse.

Dissertatio XXVII amicorum *Jobi nomina* exponit, et, 222-231. quibus terris oriundi fuerint, edocet.

Dissertatio XXVIII agit de inimicis *Jobi*, ex quibus nominantur primo *Sebeba* *Cap. I, 15*, inde Chaldæi v. 17. Hos Sabæos non arbitratur natales duxisse ex *Sebeba*, *Abrabami* ex *Ketura* nepote, sed potius ex progenie *Chumi* & *Cuschi* *Gen. X, 16*; hos primum nominari, quia viciniore fuerint, inde Chaldæos. Hac occasione disceptat, quid Chaldæus sibi velit, nominando *Li-* 232, 233. *lib*, reginam Samaryard & Barthinn, procul dubio illam fuisse reginam Babylonicam, sive Chaldæam.

Dissertatio XXIX investigandæ patriæ *Jobi* est destinata. Arabem fuisse, fatentur omnes, ob Arabismos frequentes, constantem Arabum traditionem, ritus illorum in libro eius occurrentes, sublime dicendi genus, & quæ huius generis sunt alia. Sed, num

num Arabia felix, an deserta, an petraea, patria ipsi sit assignanda, in partes discedunt eruditi. In Arabia felici quaerunt *Vil-* Pag. 234.
alpandus, itemque *Guil. Temple*, quorum argumenta exami- 235.
 nat & refellit. Pro Arabia deserta pugnant *Bochartus*, *Span-*
benius, *Cellarius*, alii, sed nec horum sententia ipsi probatur. Qui in Arabia petraea sedem *Jobi* locant, hi rursus in
 duas secedunt partes, quorum alii septentrionalem illius partem, ubi olim Idumaea fuerit, patriam *Jobi* nominant, sed
 nec illis pollicem premit, potius in australi parte iuxta Idumaeam sedem suam constitutam habuisse pertendit, & quidem
 speciatim *Jobi* habitationem fuisse in Aulone magno. Et, si qua fides habenda traditioni hodiernae, viris antiquitatum peritissimis,
 & eruditis Scholiastis, dici posse *Et-Paran*, sive urbem, sive terebinthum, sive planitiem, aut campestria, Paranis, sedem
Jobo praebuisse; ita enim habere Scholia Graeca ad *Gen. XIV, 6*, edit. Londin. 1653: *τερεβινθε* Schol. *δρως, η πόλις αυτη τε*
'Ιωβ, & Hesybium τερεβινθος πόλις 'Ιωβ. Duos igitur amicos, *Bitdadum* & *Zopharem*, probabilius in Arabia felici, *Eli-*
phazum in Idumaea, sedem habuisse, *Elibu* non longe ab ipso habitasse, imo forsan, quod Judaei dicunt, ex illius schola pro-
 diisse. Ad Arabiam petraeam, & quidem partem illius australem, *Jobum* passim in libro suo alludere. 234 244.

Dissertatione XXX Autor de tempore *Jobi* disquisitionem instituit. Ipsum 210 annos vivendo exegisse, quot anni ipsi dantur in *Seder olam* & *haba Lathra*, maxime habet probabile. Quodsi enim post calamitates vixit annos 140, *Cap. XLII, 16*, ipse 60 annos habuit, quando afflictiones ipsum oppresserunt, denique 7, vel 8, annos in calamitatibus exegit, numerus hic facile efficietur. Ipsum autem circa *Mosis* tempora in vivis fuisse, probat ex eo, quod ipse passim ad res, quae Israelitis, Aegypto excedentibus, 244, 245.
 obvenerunt; fissionem scilicet maris, alludat, Aegyptum venire sub nomine *Rabab*, *Pbaraonem* appellare Leviathanem & draconem. Quam suam sententiam deinde fusius explicat, & illorum opinionem, qui ipsum vel *Mose* anteriorem, vel superiorem, faciunt, refellit. Ipsum etiam librum suum, vel ex amicis aliquem, conscripisse; quae vero de morte ipsius sunt adje-

ta, subjunxiffe forte *Elibu*, vel alium quendam virum divinum, librum forte ab *Elimelecho & Naemi*, agentibus in Moabitide, repertum, indeque in solatium familiæ suæ relatum fuisse.

Pag. 245-255.

Dissertatio XXXI ostendit scientiam *Jobi* in arte militari, quam ut declaret Autor, varia armorum bellicorum nomina exprimit et explicat.

255-258.

Dissertatio XXXII declarat *Jobi* jurisprudentiam, & quidem habita ratione legum ac consuetudinum, quæ inter Arabas vigerint. *Σκαπελισμὸν*, inter Arabes supplicium satis frequens, innuere *Job. V, 23, XXXI, 38, 39*. Cum inter Arabas juris fuerit, ut filix in parentis bona æque ac filii succederent, filiabus possessiones inter fratres suos dedisse *Cap. XLII, 15*. Ad morem judiciorum, accusationes, defensiones, libellos supplices, ex-
258-261. promissionem, passim respicere, imo forensia verba subinde adhibere, productis exemplis demonstrat.

Dissertatione XXXIII commentatur Autor de metallis, arboribus, frutricibus, apud *Jobum* obviis. His interspergit conjecturam aliquam de *Ophir Salomonis*, quam forte in Arabia quærendam esse suspicatur, cuius nominis vestigia quædam supersint in
261-264. *Aphara Arriani*, *Σωφισ* & *Σωφισαμ* LXX, itemque *Maphirite* regione in inferiori Arabia.

Dissertatione XXXIV diversa gemmarum nomina, quæ apud *Jobum* occurrunt, illustrat. Notat *Salmasum*, qui nomina gemmarum, quæ tamen vel Ebraicæ, vel Arabicæ, originis sint, ex Græcia vult arcessita. Inde vim nominum פתרה *Cap. XXVIII, 19*, ספיר *Cap. XXVIII, 6*, topazii v. 19, quod non cum *Salmasio* petendum a *τοπαζεν*, *quarere*, sed ab *opbaz* potius, derivari, cum *t*, per protesein præmisso; *שהו* *vers. 16*, זכנא *v. 17*, תנחא *v. 18*, נכיש *v. 18*, quæ vox a multis redditur *unio*, ex *גב*, *excelsum*, *eminens*, unde *גבן*, ex quo *gibbus* & *gibbosus*, quoniam conchæ, uniones inclusos habentes, rupibus altis accrescunt, vel quoniam uniones in pinna, sive concha, ut verrucæ eminent, vel a *גבה*, *se extollere*, *elevare*, *excellere*. Quod Latinis *unio* ex nonnullorum sententia dicatur, quoniam singuli tantum in concha reperiantur, id falsum esse demonstrat, cum
apud

apud Britannos aliquando duo, vel plures, licet minores, in una concha inveniantur, in una concha maris Indici aliquando ultra 100 offendi, nonnullos testari. Illos ab urinatoribus multo cum periculo ex fundo maris extrahi, eosdemque in India & Arabia reperiri, præsertim in sinu Persico & Arabico; inde esse Erythræos lapillos, Autoribus familiares; omnium nobilissimos esse illos, qui in sinu Persico ad insulam Baharen extrahantur, quam ab illis forte nomen accepisse censet; *babara* enim Arabibus esse Pag. 264
270.
lucere, & Chaldæis *babir lucidum* esse.

Dissertatione XXXV considerat calamitates, quæ non memorantur in prologo libri, quas tamen *Jobus* passim delineare videtur. 271.272.

Dissertatione XXXVI agit de constellationibus & meteoris. Ponit scilicet, *Jobum*, & populares, itemque *Ægyptios*, & *Chaldæos*, Astronomiæ deditos fuisse, de ipsius autem peritia testari librum ipsius, cum primis locum *Cap. IX, 9*, cujus voces omnes, quæ in illo occurrunt, explicat. Per שׁוּעַ quod *Cap. XXXVIII, 32*, שׁוּעַ a שׁוּעַ *coire*, congregari, scribitur, congregationem stellarum, quam Græci ἀστέρων, Latini *ursam*, sive *plaustrum*, sive *aurum*, appellant, per כְּסִיל *orionem*, ob suam in tempestatibus ciendis inconstantiam, per כִּימָה *pleiades*, a כָּסָה, *desideravit*, quoniam illæ tempore verno oriantur, quod omnibus desiderabile, per הַרְרֵי הַיַּמִּין *penetralia austri*, australes stellas, inter 272-273.
que illas syrium, intelligendum esse iudicat, quoniam illis, qui in hemisphærio septentrionali degunt, occultantur, indeque penetralibus inclusæ esse videntur. *Cap. XXXVI, 32*, & *XXXVII, 21, 22*, lumen boreale innui iudicat. Posteaquam igitur diversas meteori huius species enarraverat, & *Plinium* ipsum *Lib. II Cap. 25, 26, 33, 34*, ad hoc φαινόμενον respicere docuerat, notionem, quæ in citatis *Jobi* locis occurrunt, ad meteoron hoc plane admirabile accommodat. 273-279.

Dissertatione XXXVII agit de ave phœnice, occasionem ipsi suppeditante loco *Cap. XXIX, 18*, ubi vocem תַּרְוִי nonnulli convertunt per phœnicem. Nomen non derivat cum *Bocharto* a *bene-Anak*, sed עֲנַנְךָ *Ezech. XXVII, 17*, quam *Aquila*, *Symmachus*, & *Theodotia*, efferant φαινόμενον. Inde, ubi illa, quæ de

phœnice passim habentur, in medium protulerat ac examina-
verat, existimat, *manucodiata*, sive *avem paradisi*, sub fabula
Pag. 279- illa latere, licet non sit una in specie fus, quæ inveniatur in in-
284. sulis Moluccensibus, speciatim insula Ara, & inde forte in
Arabiam avolare, vel tempestatibus eo deferri.

Dissertatione XXXVIII in disquisitionem mittit, quæ *Jobus*
de *behemot* & *leviathan* habet. Postquam igitur illorum senten-
tiam discusserat, qui, elephantem intelligi, volunt, ipse, descri-
ptionem, quæ *Cap. XL* instituitur, *bippopotamo*, in fluvio Nilo
non longe a *Jobi* patria degenti, quadrare, statuit, quocum animal,
quod nautis Anglis *mors* dicitur, multum similitudinis habeat.
284-289. Per *leviathanem* intelligit *crocodilum*; quare argumenta *Bucharti*
pro illa sententia ulterius stringit & confirmat. Observat ta-
men, per *behemot* & *leviathan* mystice repræsentari regem Ægy-
829-301. pti, itemque *Nabuchodonosorem*, Babyloniorum imperatorem,
in nonnullis vero locis sustinere symbolum ipsius dæmonis.

Dissertatione XXXIX in *originem mali* inquirat. Proponit
igitur sententiam Chaldæorum ac aliorum de duobus principiis
301-312. æternis, cui si non *Balrus* adstipulatus fuerit, saltem, ex ratione
refutari posse, negarit.

Dissertatione XL in *primos natales idololatriæ* penetrat,
quam ante universalem eluvionem *Cainum* introduxisse, post illam
Chamum renovasse, existimat, solem fere tanquam symbolum Dei
veneratos fuisse, prout patres Deum sub *Ischechina* apparen-
tem divinis profecuti sint honoribus. *Κεκοζηλιος* multa dæ-
monem in profano cultu usum fuisse, quod igne ex sacrificiis
profiliante, oraculis, sacrificiis humanis, & his similibus, probat.
312-320. Cultum solis & lunæ inter Arabas obtinuisse, ex *Cap. XXXI, 26,*
27, apparet.

Dissertatione XLI de *Sabæis* ac *Sabaismo* commentatur.
Nomen derivat a *Sabu*, filio *Cusch*, nepote *Chami*, qui autor im-
piæ religionis inter ipsos exstiterit. Coluerunt stellas & plane-
tas, solem supremum Deum habent, planetarum imagines por-
tatiles sub certa constellatione sunt fabricati, in quas incanta-
tionis magica spiritus aliquos impuros devocarunt, quas ad
bona impetranda ac mala averruncanda facere sibi persuadebant.
Sacrorum

Sacerorum præses ipsis dicebatur *Cbumar* a כבמר, quoniam atratis indutus erat vestibus, quod nomen postea omnibus sacerdotibus Baalis est accommodatum *Zeph. I, 4.* Hi canem nigrum, & quicquid nigrum erat, colebant, diabolum, principium omnis mali, Deo coæternum habuerunt, quæ sententia transit ad Gnosticos, Valentinianos, Massalianos, Euchitas, Bogomilos; illorum etiam, qui Sabæorum instituta sectantur, ingens numerus superest in monte Libano, ejusque confinibus, qui dicuntur *Duruzim, Durzii, sive Drusi, Kalbii, Yezidei, Sbeitani, sive Satanicæ, Chamfi*, quorum numerum ad 200000 assurgere, sunt, qui affirmant. Illorum ritus pluribus deinde Pag. 321-328. persequitur.

Dissertatione XLII explicat sententiam *Zoroastris*. Duorum principiorum illorum fieri mentionem in *Jobo*, per lucem vitæ *Cap. XXXIII, 28*, Deum omnis lucis, omnis bonitatis causam, intelligendum esse, cui oppositus diabolus lucis ac Dei inimicus, a Deo creatus, sed non malus. *Zoroastris* systema non esse idem, quod Sabæorum, quam sententiam fovet *Baluis*, qui statuit *Oromasden* Deum bonum, omnis lucis autorem, eique adversum *Arimanium* diabolum, creatum a Deo, sed bonum, malum autem factum sua culpa. Cum autem illius sectatores postea in partes discesserint, ut 70 sectæ sint numeratæ, mirum non esse, illorum aliquos ad impiam Sabæorum doctrinam 329-333. prolapsos esse. Inde præcepta virtutis ex *Zundavesta* proponit.

Dissertatione XLIII docet, descriptiones *bebemot, leviantan*, equi, ac aliorum animalium, adeo accuratas, tantoque artificio ex interna sua natura exornatas esse, ut non facile tales apud 334-340. ullum Poetam reperiuntur.

Dissertationem XLIV inscripsit de *ὀφιολατρεία*, quam inter Chaldaeos, Ægyptios, Phœnices, Græcos, atque Romanos, obtinuisse, luculentis testimoniis confirmat. De *Cneph*, Ægyptiorum Deo, notat, illum judicari vulgo serpentis speciem retulisse, sed probabilius videtur ipsi, ingentis culicis formam repræsentasse, cum Græcis *κάνωψ* culex, & rete ad culices arcendos comparatum *κωνωπέϊον* dicatur. *Exod. VIII, 17*, non *pediculos*, 344;345. sed *culices*, intelligendos esse.

Differ-

Dissertatione XLV investigat voces כְּנַר & αἰδης. Occasione illa notat, vocem Cerberus forte ortum suum ducere ex קִיר כּוֹר, vel כְּנַר, murus putei, qui murus igneus, canis ignivomus, janitor inferorum. Inde vim vocum כּוֹר, כְּנַר, כְּנַר, & Græcarum Φθογῆς ac διαΦθογῆς, declarat.

Pag. 345-348.

Dissertatione XLVI versatur circa contemplationem magiæ. Posteaquam igitur distinctionem inter magiam naturalem & diabolicam præmiserat, quæ posterior pactum cum pessimo genio, si non formale, saltem virtuale, involvat Deut. XVIII, 11, Jesh. XXVIII, 15, 18, docet, illam se ex Chaldæa, matre omnis magiæ ac superstitionis, diffudisse ad Arabas, Ægyptios, Cananos, Persas, Medos, Assyrios, Græcos, Asiaticos, indeque ad Europæos & Romanos; speciatim demonstrat, ex Chaldæa & Mesopotamia ad Ephesios devenisse, quorum γράμμαται satis famosa. Ex illis nonnullas voces barbaras superare apud Clementem Alexandrinum & Hesychium, hoc inclusas verficulo:

Ἄσκι, κατώσκι, τέρεας, λιψ, ἄσι, δαμνομανεύς, cujus singulæ voces in processu expendit. Apud Arabas illam viguisse, dubium esse nullum. Necromantias vestigia quædam animadverti in libro Jobi, סַפְרֵי יוֹב, sacerdotes diei, non esse nisi Chaldæos, genethliacos.

348-352.

Dissertatione XLVII agit de Bileamo, cujus nominis rationem ubi dederat, de patre ipsius docet, binominem fuisse, hinc esse, quod filius Beor Num. XXII, 5, XXXI, 8, Jos. XIII, 22, XXIV, 9, Mich. VI, 5, & τῷ Βοσόρ 2 Petr. II, 15, dicatur, nisi Bofor locum natalem indicet. Patria fuit Syrus Num. XXIII, 7, speciatim Mesopotamia oriundus Num. XXII, 5. Urbs patria ipsi fuisse dicitur Pethora Num. XXII, 5, per quam non intelligenda sit Pacoria, ad Euphratem sita, cum hæc recentior longe, condita demum a Pacoro, Parthiæ rege; alii, Borsippen & Barsiten eundem locum esse, conjectant, dictam a כּוֹר & סַפֵּן, puteus occultus, quoniam magi in abditis speluncis sacra faciebant, Barsiten a כּוֹר & סוֹת, persuadere, consulere. Fuisse ipsum falsum Prophetam, qui vero tum temporis a Spiritu sancto fuerit illuminatus. In vaticinio suo Cap. XXIV, 15 seq. exhibere

bere prophetiam, se protendentem ad omnes populos, Dei inimicos, ad ultima usque tempora, quam ipse ordine explanat, ac implementum indicat, de Rechabenis ac Essenis quædam *inspergens*, consideratione non indigna. Pag. 352-376.

Dissertatio XLVIII complectitur ἀντισηχας ex Scriptura Sacra, Persis, Magis, Ægyptiis, Græcis, Romanis, Saxonibus. 377, 378.

Dissertatio XLIX modum scribendi inter veteres eruit. Vel maxime occupatur in explicandis verbis *Jobi Cap. XIX, 23, 24.* De voce יֵנֶן, quam interpretes plures omittunt, notat, designare gravem ac vehementem animi commotionem, quæ tamen non ita commoda voce exprimi possit. Plumbo veteres usos fuisse docet, ut in illo res, quas oblivioni eripere volebant, exprimerent; quoniam autem etiam plumbum igne liquefcit, ideo vult petrae insculpi; Arabas autem multa petrae ac saxi impressisse, passimque σήλας lapideas, inscriptionibus ornatas, excitatas fuisse, testimonio *Plinii* confirmat. 379, 380.

Dissertatio L eximium oraculum *Jobi Cap. XIX, 25, 26, 27*, de goele & resurrectione illustrat, illudque non de liberatione aliqua ex calamitatibus corporis, sed potius spirituali redemptione, intelligendum esse, contra *Grotium* evincit. 381-387.

Dissertatio LI de nupero modo interpretandi Scripturas inscribitur. Præmittit Autor, ingens esse discrimen inter Socinianos & Arianos, quorum hi longe sint integrioribus illis, loca Scripturae, quæ de Christo agunt, de illo interpretando. Inde, quid de *Grotii* interpretamentis habendum sit, expromit. Has autem positiones probandas sumit: 1) Locos Scripturae sacrae plurimos, qui de Deo extra omnem controversiam dicuntur, ad Christum a Judæis antiquis & eorum Targumim, itemque a Patribus ante-Nicænis, semi-Arianis, ino rigidis *Arii* sectatoribus, applicari; 2) Deum nunquam apparuisse, vel locutum esse, patribus antiquis, sed per filium illis apparuisse, locutum & operatum esse; 3) utramque hanc propositionem a scriptoribus Novi Test. probari. 387-395.

Dissertatione LII dissertat de fide *Jobi* & *Elihu*, qua de causa

pag. 395- causa per singulos fidei articulos ita ac demonstrat, de illis *Jobum & Elibu* persuasos fuisse.

402. *Dissertatione LIII* ostenditur, textus nonnullos a LXX nimis caute conversos esse, & additamenta fini *Jobi* addita esse. Mutationes instituisse vel ob metum Ægyptiorum aliorumque infidelium, vel ut honori gentis suæ confulerent, vel denique ex pietate & κακοζηλίας præpostera, quod ipsum in medium prolatis exemplis comprobat. Hoc autem non eum in finem facit, ut versio hæc in contemptum adducatur, cum maximi sit usus, sed ne qui eo audaciæ prolabantur, ut versionem hanc Ebræo textui vel æquiparent, vel anteferant. Inde pergit ad additamenta *Jobi*, cum primis notabile illud, quod *Cap. II, 9*, insertum, occasione forte sumta ex contextu, licet πείθεσθαι suo & oratoriis luminibus non destituantur. Sed maximum omnium esse illud, quod in fine libri legitur, cujus variantes lectiones cum diversis interpretibus ac editionibus confert. Illud nonnulli ab ipso Spiritu sancto profectum esse autumant, quod in gratiam versionis vulgatæ facit *Bonfrerius*, alii spurium omnino, ab incerta manu adjectum, habent; Noster, media via incedendum esse, existimat, ejusdemque autoritatem deuterocanonice esse judicat. Quod de resurrectione *Jobi* cum illis, quos dominus sit suscitaturus, dicitur, hoc statuit cum *Spanhemio* a Judæo quodam hellenista ex *Jobi XIX* esse 402-413. expressum, quo Sadducæorum hæresis reprimeretur.

Sic igitur brevibus lineis argumentum eximii hujus Operis indicavimus. Ut, quas subjungit Autor, collationes variarum interpretationum pariter percurramus, institutum nostrum non patitur, nec tanta cum utilitate Lectoris est conjunctum. Ex iis autem, quæ in medium produximus, cuique facile constabit, quid de Opere hoc sit judicandum. Tantam lucem ex prisca historia affundit *Jobo*, quanta in illa temporum antiquissimorum caligine expectari poterat. Si conjecturis subinde Autor indulget, id vitio ipsi ferendum non est, quia, ubi certa documenta deficiunt, suspitionibus uti nos posse, quisque facile largietur. Optandum tantum esset, ut eruditissimum hoc Opus extra Britanniam typis iteraretur, quo illud pluribus usui esse posset.

JOAN-

MENSIS SEPTEMBRIS A. MDCCXLV. P. II. 555

JOANNIS DAVIDIS KOELERI, P. P. GOTTING.
im Jahre 1739 wöchentlich herausgegebener historischer
Münzbelustigung eilfter Theil.

hoc est,

PARS UNDECIMA HISTORICARUM DELI-
ciarum ex Numis, A. 1739 singulis hebdomadibus
editarum.

Noribergæ, impensis viduæ Christophori Weigellii, senioris,

1739, 4.

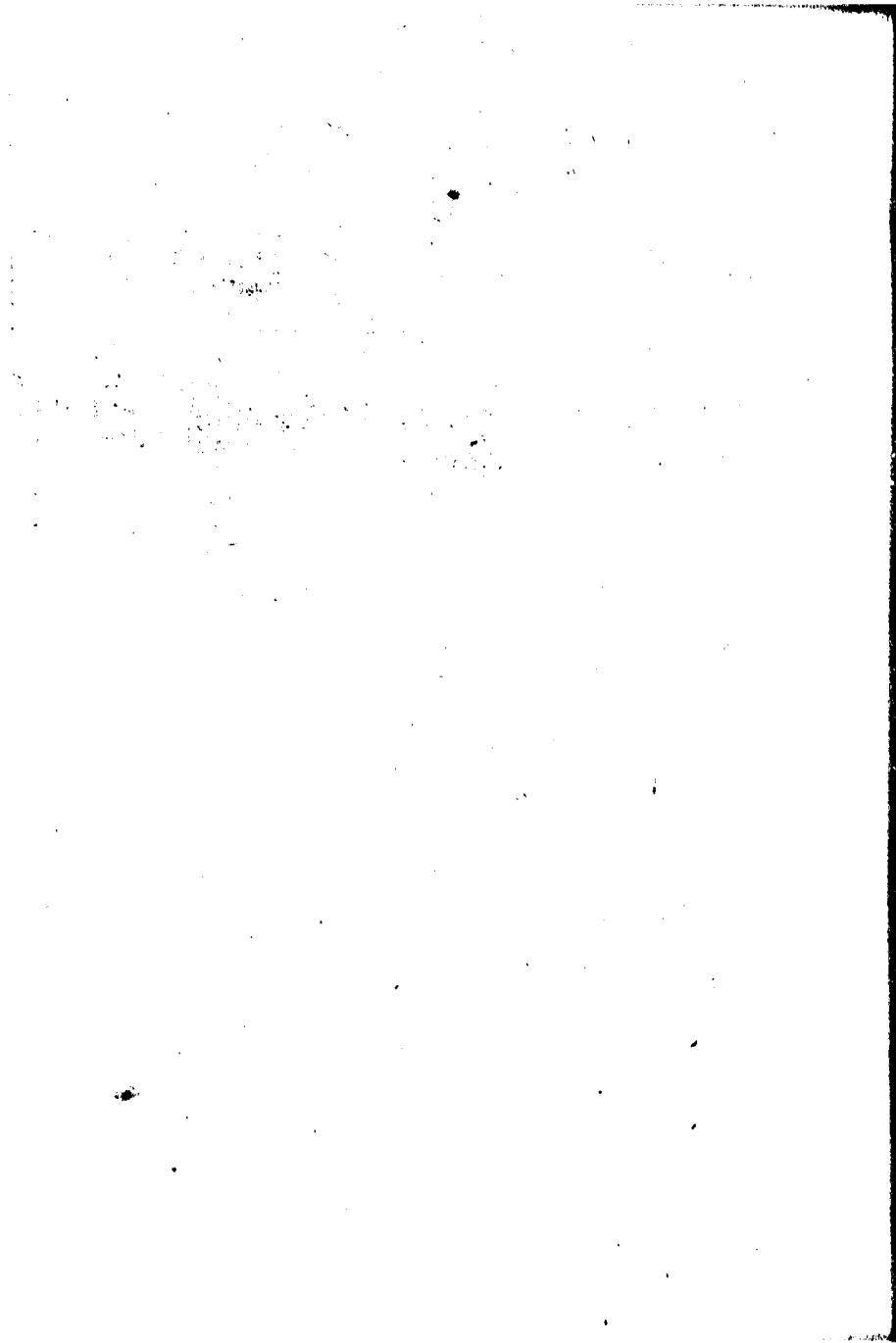
Alph. 2 plag. 10.

Deliciis hisce denuo delectamur, atque oblectationis nostræ
vestigia spargimus merito longe lateque. *Tomum* hunc
Cel. Autor Antistiti sacre Gandersheimensi inscripsit, cui, in-
vita & refragante domo Brunsvico-Luneburgensi Serenissima,
dignitatem Principatus imperii esse propriam, sibi persuasit.
Præfatione continuavit syllogen Numorum uncialium, quos no-
strates solent Thaleros appellare. Continuatio hæc in suo gene-
re est præstantissima, eaque jam nona. Exhibentur ea descri-
ptiones Thalerorum, quos feriendos curarunt familie Principum
juniorum, nominatim ab *Arembergo, Aversbergo, Croy,*
Dietrichstein, Eggenberg, Furstenberg, Hohenzollern, Lam-
berg, Lichtenstein, Lobkowitz, Lowenstein, Mansfeld, Nas-
sovia, Ottinga, Frisia orientali, Piccolomini, Portia, Salm,
Schaumburgo, Schwarzburgo, Schwarzenbergo, Turre & Taxis,
Trutshohn, & Waldeck, distorum. Solent passim unciales, a
Comitibus, Principum horum progenitoribus, percussi, simul
afferri. De singulis horum Principum originibus Autor per-
docte & succincte exponit. Communicabimus cum Lectore po-
tiora. Cœperunt hæc Deliciæ jam in Gallicum converti sermo-
nem, quæ ratio est, cur soli facem præferre, vel vino lectissi-
mo hederam suspendere, nolimus. Numus sepulcralis Land-
graviæ Hasso-Casselanz, † 1711, 16 Jun. ex *Jacobo,* Duce
Curonum, natæ, *Carolo A. 1673* nuptæ, aperit scenam.
Excipit eum numus, quo *Georgius II,* Angliæ Rex, Elector
Brunsvico-Luneburgensis, consortem thalami Reginam *Wilhelmi-*

Pag. 9.

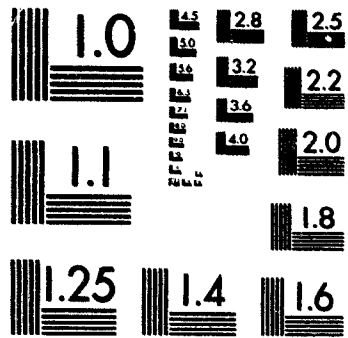
- nam *Carolinam* A. 1738 memoriz sempiternæ consecravit. Et digna est profecto tanta tamque venerabilis Regina, cujus memoriam perpetuo colant eruditi. Sequitur uncialis *Mauritii*,
 Pag. 17. Comitum Teclenburgici ac Bentheimensis, ad A. 1657 referendus. Recenset Cel. Autor ad Numum illustrandum historiam
 19. Comitum Teclenburgicam, exorsus a *Simone*, qui *Henrici Leonis* fuit & hostis & amicus. Adjungit *Francisci Wilhelmi*,
 25. Comitum Wartembergensis, Cardinalis & Episcopi Ratisbonensis, Osnabrug. Mind. ac Vind. Thalerum ultimum, A. 1661
 33. cufum. Operæ pretium est, virum illum, in Historia ecclesiastica memoratu dignissimum, propius nosse. Egregia est vita illa expositio, quam Deliciarum architectus subjunxit numi figuræ. Quinto loco comparet uncialis, A. 1666 a senatu populoque Hannoverano cufus, quem cum Autore communicavit Vir antiquitatum patriæ peritissimus, *C. U. Grupe*, qui commentario etiam illum per literas illustravit. Jus feriundi numos *Otto* ac *Wilhelmus*, Duces Brunsvico-Luneburgici, Hannoverano senatui A. 1322 vendiderunt. Confirmarunt *Wenceslaus* & *Albertus*, Duces Saxoniz, id juris ac privilegii A.
 40. 1371 & 1373. Reservarunt autem sibi Duces jus præscribendi regulam & normam monetandi, nec non arbitrium, jussu suo in oppidis suis cudendi numos. Juri monetæ annexum erat quondam jus cambii publici, seu tabulæ numulariæ, quod exigebat, ut ii, qui in loco, cui erat jus monetæ, permutare deberent numos alienos numis ejus loci. Rex Daniæ *Christiernus II*, in Norwegiam redux, A. 1531 ex argento templorum numum angulatum jussit confari, quem *Katerus* representavit, ac vita Regis adjuncta illustravit. Sequitur vitam *Christierni* infelicem rarior Thalerus *Joannis Georgii* senioris, Marchionis Brandenburgici & Ducis Jægerndorfensis, ad A. 1611.
 57. Succedunt ei duo grossi veteres cruciati Borussici, prior 24 infelicis Magistri Teutonicæ familiæ *Mariana Henrici*, Domini de *Plauen*, posterior *Heurici Reuff*, Domini in *Plauen*, Magistri Teutonici 29. *Henricum* priorem illum A. 1413 ab infestis Equitibus Ordinis dignitate sua amotum esse, nemo facile ignorat. At, quomodo fama ipsius ab obreftationibus sit vindicanda,
 da,

- TAB. IV viget, A. 1739 cufum. Rariffimum est Numifma *Joannis Albini*
 Fig. 1. *Schlick*, Comit̄is *de Paffau*, atque conjugis *Joanna*, Dominæ
Wildenfelfenfis poftremæ. Jucunda funt ea, quæ Confiliarii
Büchneri literis de familia *Wildenfelforum* enarrantur. Numus,
 Pag. 170. qui exhibet memoriam victoriæ, de Comite *de Boffu*, atque clas-
 TAB. IV se Hispanica, reportatæ A. 1573 a Frifis occidentalibus, memo-
 Fig. 2. ratu inprimis dignus est. Succedit ei Numus Epifcopi putatitii
 Pag. 177. poftremi Caminenfis, *Ernefti Bogislai*, Ducis Croyenfis ac Ar-
 185. fchotani, quem ipfe A. 1684 in memoriam mortis fuæ excogi-
 193. tavit, fierique fecit. Quod fequitur, Numifma fpectandum præ-
 bet *Jufum Lipfium*, Profefforem Lovanienfem, A. 1598 cufum.
 Adjunxit Autor pro merito vitam viri, fama, quam corpore,
 201. præftantioris. Numus hunc excipit *Balthafaris de Pronniz*,
 Epifcopi Vratislavienfis, qui familiam fuam admodum ditavit, ad
 A. 1551. Controverfiam Cel. Autor de dominatu Pleftæ Si-
 209. lefiaco doctè expositam adjecit. Marca fuccedit integra Lu-
 becenfis A. 1549, & dimidia Hamburgenfis A. 1506. De pon-
 dere & pretio marcæ Lubecenfis erudite differitur in fubjecta
 expositione. Commendat Numus mnemonicus *Benedictum*
 217. *Ariam Montanum*, A. 1560 cufus, virum gloria Bibliorum Ant-
 werpienfium polyglottorum illuftrem. Excipit hunc Numus
 TAB. IV *Cofmi II*, Ducis magni Florentini, rarior, referens fidus felici-
 Fig. 3. tatis, A. 1569 cufus. Rarum est Numifma Imperatoris *Fri-*
 Pag. 225. *derici III*, A. 1468 auspiciis anni novi equites Romæ creantis.
 233. Hunc excipit Thalerus Principis Monacenfis, A. 1561 percuf-
 fus, Principis *Honorati II Grimaldi*, callide Hispanos deferen-
 tis, ac ad Gallos transgredientis. Deinde exhibetur icon Thale-
 ri; juffu *Joannis Chriftiani*, Ducis Silefiæ, Lignitii, & Brigæ,
 249. A. 1621 cufi, ejusque vita. Huic fuccedit rarior Numus Epi-
 fcopi Lofannenfis, *Aimoni de Montfaulcon*, ante A. 1517 cu-
 257. fus. Hic deformatam Ecclefiæ Romanæ conditionem graphice
 delineavit. Rarus est Thalerus Cardinalis & Epifcopi Conftan-
 265. tienfis *Marci Sitticonis de Hohen-Ems*, ad A. 1573. Vifum pascit
 Numifma, indigniffimum Comitem ftabuli Galliarum *Carolus*
 273. *Albertanum*, Ducem *de Luynes* cognominatum, referens. Ra-
 ritate feſe commendat Numifma *Ulrici de Rambschwag*, Equi-
 tis

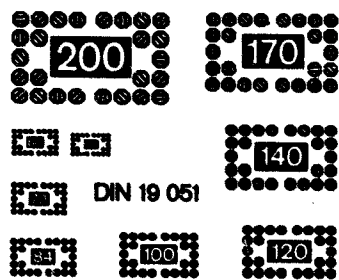

MENSIS SEPTEMBRIS A. MDCCXLV. P. II. 559

tis Joanneo Ordini adscripti, & Commendatoris Wirceburchen-
 sis, ad A. 1569 referendum. Miranda sedulitate Cel. Autor Pag. 281.
 familiam viri præstantissimi equestrem in dias luminis auras
 produxit. Sequitur Numus, seu *Ortug*, *Stenonis Sturii* junioris,
 qui regnum Sueciæ administravit, A. 1512 fusus, quem ab
Elia Brennero etiam exhibitum fuisse, alibi indicavimus. Com- 297.
 memorabile est Numisma, quod memoriam herois *Ludovici*,
 Ducis Borbonii, Principis Condæ, servat, A. 1668 percuf-
 sum. Succedit ei Numisma, ejusdem Ducis honori sacrum,
 referens prælium, ab eo ad Senef A. 1674 feliciter commissum.
 Sequuntur illud duo Numi rariores *Nicolai Sturen*, qui A. 1527 305.
 adversus Regem *Gustavum* seditionem studuit excitare, quem- 312.
 que Sueci appellant *Dale-Junckaren*; nec non duo angulati &
 unilaterales Numi, cusi A. 1524 Paviæ, quam urbem tunc *Fran-*
ciscus I obsidebat. Excipit hocce Numus mnemonicus, jussu Ca-
 pituli cathedralis Paderbornensis A. 1719, sede ibi vacante, per-
 cussus. Exponit Autor ad illustrandum numum vitam *Caroli M.*
Hathumari, Episcopi Paderbornensium primi. Sequitur Numus, 330.
 representans in memoriam *Antonii* Comitis *de Shaftsbury*, A.
 1681 e carcere Tower Londinensi liberati, olim statui publico
 præfidentis, Deistæ, & Astrologiæ judicariæ studiosi. Succedit
 icon rarioris Thaleri, A. 1623 a senatu populoque Rotevillensi
 feriri jussus. Privilegio monetæ Rotevillam ornavit *Maximi-*
lianus I A. 1512, 15 Febr. Urbs ipsa jam A. 771 sub ditione 346.
 Regis Francorum *Carolomanni* in pago Bertoltishara existit.
 Judicium Rotevillense initia debet *Conradi III* privilegio. Sed 353.
 vocat nos alio rarior Thalerus *Joannis* Comitis *de Heja*, Epi-
 scopi Monasteriensis, Administratoris Osnabrugensis ac Pader-
 bornensis, A. 1572 cusus. Quæ de autoritate Concilii Tri- 358.
 dentini, a Pontificiis ipsis repudiata, Autor intexit, eis tradi-
 mus, qui illam venerantur. Raritatem sane tuetur Numus Re- 361.
 gis Anglorum *Wilhelmi Conquestoris*, inter annos 1067 & 1087
 factus. Elegantiam vero & soliditatem spirat expositio vitæ
Wilhelmi, ab Autore adornata. Curioso spectatore dignus est
 Metallio, qui imaginem *Theophrasti Paracelsi* ad A. 1539
 exhibet. Prædicanda est Autoris moderatio, vitam *Paracelsi*, 369.
 cujus

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A

1:24

NOVA ACTA ERUDITORUM
LEIPZIG 1745

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 613 N 4⁰

- cujus excellens ingenium magnis nobile erat vitiis, addentis.
- Pag. 377. Pulchritudinem præfert Numisma, quod repræsentat *Jacobum Sadoletum*, Episcopum Carpentoractensem, post A. 1536 cufum. Opera *Sadoleti* A. 1737 & 1738, 4, Veronæ fuisse in lucem edita, vitamque ejus illis præfixam, quæ hic denuo supeditatur, meminimus. Excipit illam rarior Numus sepulcralis, exhibens *Annam Descars*, Cardinalem *de Givry*, & Episcopum Metensem, A. 1612 factus; & uncialis singularis, A. 1627 cufus, servans memoriam *Caroli Gonzaga*, Ducis Niverniæ ac Rheteliæ, sacri Imperii Principis. Nivernia ætate *Cæsaris* dicta fuit Noviodunum, & Comitibus suis, florente Regum Gallicorum stirpe prima & secunda, gavisa est, de quibus Cel. Autor diligenter disseruit. Numus sequens servat memoriam *Arnaldi* Cardinalis *de Ofsat*, administri rerum status Galliæ, † 1604. Excipit eum Numus Capituli cathedralis Hildeneshemensis, A. 1724, sede Episcopali vacante, cufus. Autori luit contendere, Episcopos Hildeneshemenses ante *Carolus IV* regalia ab Imperatoribus haud obtinuisse, nec Episcopatum Aulicæ a *Carolo Magno* fuisse fundatum. Posterius ita est comparatum, ut a nemine possit in dubitationem revocari. Prius vero suffragio haud nobis licet corroborare. Seculo enim jam undecimo Episcopi Hildeneshemenses cœperunt obtinere a Regibus Comitatum haud unum, jura venandi ac foresti, stuldidii, &c. Seculo XII ipsi jam exercuerunt jus cudendi numos regale, advocatiæ regalis Ringelheim jura, &c. *Fridericus II* Imperator A. 1223 vocavit *Conradum*, Episcopum Hildeneshemensem, *dilectum sibi Imperii sui Principem*. Jam A. 1221 aliquot Germaniæ Præsules *Henrico* Regi supplices miserunt literas, ut dignaretur *Conrado* illi, recens electo, regalia pro more impertiri. Epistolam edidit *Jo. Fr. Schannatus Vindem. liter. Collect. I pag. 191*. Ipse *Fridericus II* A. 1224 literis datis *Conrado* filium *Henricum* Regem & alia imperii negotia commendavit, ut videre est apud eundem *pag. 194*. Ipse *Conradus* jus advocatiæ contulit in ecclesiam Ohlsburgensem, *pag. 202*, immo advocatiam in villicationes *S. Mauriti* in Monte prope Hildeneshemium, a Comitibus Woldebergicis sibi resignatam, ecclesiæ

ecclesiæ S. *Mauritii* impertivit, pag. 203. *Sigfridus*, Episcopus, A. 1281 testatur, sese castellis advocatos præficere. Ipse A. 1294 una cum reliquis Imperii Principibus paci regiæ sese jurejurando adstrinxit. Nonne *Henricus VII* Imperator jam A. 1310 Comitatum Dasselensem, regalibus juribus fœcundum, in feudum perpetuum contribuit? Hisce ex argumentis, ni fallimur, efficitur cogiturque, Episcopos Hildeneshemenses jam ante ætatem *Caroli IV* regalia jura ab Imperatoribus suscepisse. Sed hæc hætenus. Accedunt supplementi loco Deliciis *Kalerianis* Numi tres: unus, qui *Ludovici XIV* cum Helvetiis A. 1663 Pag. 417. renovatum fœdus delineat; secundus, quo *Christina Ludovica*, vidua, Ducis Serenissimi, conjugisque, A. 1735 defuncti, *Ludovici Rudolphi*, memoriam conservavit, posteritati omni jure summo venerandam; tertius, renovans memoriam Britæci, per *Bernhardum*, Ducem Vinariensem, A. 1638 expugnati. Pro- 433. pediem dabimus, si Deus voluerit, summam *Partis XII* Deliciarum Cel. *Kaleri*, quem meritissimis plausibus excipiunt Tagus & Indus.

MONITA ISOCRATEA, JACOBI FACCIOLATI
studio collecta & explicata. Editio altera,
locupletior.

Patavii, typis Seminarii, apud Joannem Manfre, 1741, 8.
Plag. 6.

Ad mores formandos comparatus hic liber est; quo nomine magnum is, & majus, quam ingentia volumina, habere pretium, recte Cel. *Facciolato* dicitur. Huic recte etiam probatur *Seneca* illud *Ep. 94*: *Omniū honestarum rerum semina animi gerunt, quæ admonitione excitantur, non aliter, quam scintilla, flatu levi adjuta, ignem suum explicat.* Hinc idem, præeunte *Plutarcho*, proverbialia maximi facit, quippe in quibus maximæ res, minutis signis expressæ, contineantur. Isthæ rationes secutus, excerpit atque illustravit monita LXXX, ad privatæ vitæ institutionem, ex *Oratione Isocratis* prima; monita LXVII de officio Principis erga civem ex *Oratione Isocratis* secunda; & monita XL de officio

officio civis erga Principem, ex Oratione *Isocratis* tertia. Primam illam Orationem ad *Demonicum*, jam diu censuerunt eruditi, non esse illius *Isocratis* Atheniensis, *Theodori* filii. *Harpocration* eam refert ad *Isocratem Apolloniatem*, *Amicta* filium, senioris discipulum, cujus ferebantur Orationes quinque, ut scribit *Suidas*, inter quas προπεμπτικός λόγος forsitan hæc ipsa, quæ alio nomine παραινέσις dicitur. *Dionysius Halicarnassæus* autorem ejus facit juniorem quendam *Isocratem*, sodalem suum. Similitudine autem sermonis, quæ plurimis in locis apparet, inducuntur alii, quorum princeps *Hermogenes*, ut eam ipsam *Isocrati* seniori tribuerent, præsertim cum ille quoque ad privatæ vitæ institutionem scripserit, ut significat dictus modo *Dionysius* περὶ τῶν ἀρχαίων ῥητόρων. Ad eundem *Theodori* filium, adversus *Henr. Stephanum* disputans, duas reliquas refert *Noster*. Nos autem ad ipsas sententias, atque imprimis subjeetas annotationes, accingimur, quarum nos nonnullas excerptas, veluti per lancem saturam, apponemus. Ad verba ἀ ποιῆν ἀισχρόν, ταῦτα νόμιζε μὴδὲ λέγειν εἶναι καλόν, notatur pag. 15: Hoc traductum est inter *Publii Syri* mimos n. 793: Quod facere turpe est, dicere honestum ne puta. *Isocrates* sumit fortassis ex *Herodoto de Persis Lib. I ed. Steph. pag. 27*: Ὀκίσα δὲσφι ποιῆεν ἢ ἔξεισι, ταῦτα ἂδὲ λέγειν ἔξεισι. Pag. 17 ad verba: Μάλιστα δ' ἂν εὐδοκμοίης, εἰ Φαίνοιο ταῦτα μὴ πρᾶττων, ἢ τοῖς ἄλλοις ἂν πρᾶττων ἐπιτιμώης, scribitur: Idem monebat *Thales* apud *Diogenem Laertium Lib. I n. 36*, unde sumit *Isocrates* &c. ad *Or. II pag. 56 seq. n. 26*, per iram, inquit *Cicero*, nihil recte fieri, nihil considerate, potest. Nam iratus videre nequit mediocritatem illam, quæ est inter nimium & parum. Idcirco autem videre nequit, quia, ut scribit *Plutarchus* de ira, ὡς δι' ὁμίχλης τὰ σώματα, καὶ δι' ὀργῆς τὰ πράγματα μέζονα φαίνεται. Decet igitur, ut ait idem *Cicero* in *I Offic. Cap. 25*, eos, qui præiunt reipublicæ, esse legum similes, quæ nunquam irascuntur. Multa sunt exempla sapientum virorum, qui noluerunt castigare eos, quibus essent irati, ob id ipsum, quod essent irati Pag. 64 seq. ad verba n. 49: μὴ τὲς μὲν ἄλλης ἀξίε κοσμίως ζῆν; τὲς δὲ βασιλέως

Βασιλείας ἀτάκτως κ. τ. λ. Eandem sententiam *Isocrates* expressit in Oratione Areopagitica, ubi loquitur de *Solone* & *Clisthene*. In bonum exemplum *Vellejus Lib. II Cap. 126*, in malum *Cicero de Leg. Lib. III Cap. 14*. *Plutarchus* in *Syntagm. ad Princip. imperit.* comparat eum, qui imperat, regulæ; quæ, nisi recta sit, non potest ea, quibus applicatur, recta facere. Porro de iis, quæ Princeps facere debet, ut civibus suis ad virtutem exemplo sit, vide *Xenophontem* in *Cyri pæd.* sub init. *Lib. VIII*. Sufficiant hæc; non enim opus esse putamus, excerpere plura. Monita Noster monitis auget, plurimamque omnino ac triplicem studiosæ juventuti comparat utilitatem. Nam *Autorum* simul ipse Græciæ & Latii optimorum loca selecta profert, & præceptiones veluti in speculo sistit viri, de quo jure suo *Dionysius Halicarnassæus* (*de antiquis Oratoribus pag. 95 ed. Lipsj. A. 1691*): Μάλιστα δ' ἡ προαίρεσις ἢ τῶν λόγων περὶ ἐς ἐσπέδαζε, καὶ τῶν ὑποθέσεων τὸ κάλλος, ἐν αἷς ἐπειετο ταῖς διατριβαῖς. Ἐξ ὧν ἐ λέγειν δεινὸς μόνον ἀπεργάσσαιτ' ἂν τὲς προσέχοντας αὐτῶ τὸν νῦν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἤθη σπευδαίως, οἰκωτε καὶ τῇ πόλει χρησίμως. Κρατίστου γὰρ δὴ παιδεύματα πρὸς ἀρετὴν ἐν ταῖς Ἰσκραίτες ἐστὶν εὐρεῖν λόγοις. Καὶ ἔγωγέ Φημι χρῆναι τὲς μέλλοντας ἐχθὲ μέρους τὴ τῆς πολιτικῆς δυνάμεως, ἀλλ' ὅλην αὐτὴν κτήσασθαι, τῆτον ἔχειν τὸν ῥήτορα διὰ χειρός.

J. O. CASP. HAGENBUCHII, PROFESSORIS
Linguarum Græcæ & Latinae, de Græcis Thesauri novi Muratoriani Marmoribus quibusdam metricis Diatriba. Philemon:

Ὅσαι τέχναι γέγονασι, ταύτας, ὦ Λάχης,
 Πάσας ἐδίδασκεν ὁ χρόνος, ἐχθὲ δὲ διδάσκαλος.

Tiguri, sumtibus Heideggeri & Sociorum, 1744, 8 maj.

Plag. 3.

Quam utilis, tam etiam difficilis, est in monumenta antiqua inquisitio. Laudem igitur insignem *Cel. Muratorius* refert, difficultatem qui non recusans, utilitatem est assecutus eximiam.

Bbb b 2

Sed,

Pag. 4.

Sed, quemadmodum nihil eodem tempore perficitur, quo incheatur, ita nec esse mirum cuiquam debet, si inter magni laboris molestias humani nonnihil interdum perpeffus intelligitur obscuriorum ille antiquitatum perveffigator celeberrimus. Ostendit huic, veritatis amore ductus, errores quosdam in ea, quæ coram est, Commentatione acutiffimus *Hagenbuchius*; fitimque nobis excitat, non nisi plurimis aliis ejusmodi tractationibus sedandam. Scilicet non inidoneus esse faber videtur, quem Inscriptionum antiquarum studio, quod ipsi numerorum præfert, & cui quasi vetustatis omnis apicem tribuit, adhuc deesse, profiteretur ipfemet ingenue. Classicos omnino fæxorum antiquorum collectores novimus fuisse *Gruterum*, *Scaligerum*, *Reinesium*, *Oxonienfes*, *Sponium*, *Fabretum*, *Gudium*, *Donium*, & noviffime *Muratorium*; quorum quinque posteriores, fæxa, a prioribus jam edita, ne iterum darent, etfi sedulo caviffie velint videri, fæpe tamen *Reinesius* & *Gudius*, fæpiusque *Sponius*, *Fabretus*, & *Donius*, infcii imprudentesque eosdem lapides repetiverunt. Neque vero ulla est collectio classica, in qua omnis generis repetitiones majore copia occurrant, quam in *Muratoriana*. Non enim fæxcenties, sed millies, ibi erratum esse, ipfasque classes sine neceffitate multiplicatas, atque ita studium Inscriptionum admodum implicatum, deprehendit Noster. Ista, simulque emendationem, meditatûs, *Miscellanea Lipsiensia Nova* leætans, invenit Cl. *Jo. Henr. Leichii* Specimen notarum & emendationum ad Græcas Inscriptiones, a Cel. *Muratorio* editas, quo doctiffimi Viri specimine non sine fructu, & magna cum voluptate, utebatur, & ad maturandum atque exequendum consilium incitabatur; ita tamen, ut simul *Leichiana* quædam examinandi sibi neceffitatem impositam videret. Sunt vero inprimis tria marmora, quorum Inscriptiones ex instituto ac fufius perpenduntur; sed data occasione tot sunt alia bonæ frugis argumenta admixta, ut ipsam malimus conferri lucubrationem, quam excerpto discindi. Inscriptio prima legitur apud *Muratorium* pag. 1704 n. 7, altera pag. 1450 n. 1, tertia denique pag. 1736 n. 7. Omnes illas etiam Cl. *Leichius* vocarat sub limam, cujus in conatu quid laudandum, quid vituperandum,

dum, ostenditur. Nihil hæc famæ *Leicbiana* officere judicabis, si cogites tecum, vix ullum esse tam felicem Criticum, quin alium invenire possit monitorem.

INSTITUTIONES MEDICÆ, SUCCIN-
dis Thesibus comprehensæ, notisque uberioribus ad
mentem M. Hippocratis, recentissimorum placita, ar-
tisque salutaris usum theoretico - practicum, illustra-
tæ a JOANNE BURCHARDO SCHLE-
RETH, Phil. & Med. Doctore, ejusdemque in alma
Fuldensi Universitate Adolphina Prof.
Publ. & Ord. &c.

Fuldæ, typis Josephi Antonii Koeff, 1744, 4.

Alph. 1 plag. 7.

Institutionum medicarum plures habemus inde a renatis literis scriptores; qui tamen omnes numeros expleverit, certe neminem. Merito hinc optandum esset, ut, postquam superiori, atque hoc nostro, seculo multis, iisque insignibus, accessionibus aucta fuit Medicina, vir aliquis ab ingenio & judicii acumine, doctrinaque, & cogitandi non minus, quam dicendi, arte, satis instructus ad ejusmodi opus nova industria elaborandum accederet, qui, quæ nunc certo in Medicina cognoscuntur, & in ejusmodi Institutionibus tradi solent, ex omni Autorum medicorum penu collecta, aptoque inter se nexu & ordine colligata, ea, qua fieri queat, brevitate pariter ac perspicuitate edissereret, atque ita disiecta velut membra in unum corpus digne & concinne coagmentaret. Equidem non dubitamus, fore permultos, qui hic de summi Viri, *Hermani Barbaave*, tanto adhuc plausu exceptis perlectisque Institutionibus Medicinæ cogitent, & in his perfectum absolutumque omnibus numeris ejusmodi libri exemplar reperiri, nobis objiciat. Atque cum his ipsis neutiquam nos contendemus, ut qui præclaras ejus libelli dotes, pro eo, ac decet, admiramur. Illud tamen veremur, ut ingenio omnium eundem accommodaverit Illustris Autor, cum, non paucos esse, constet, qui ipsius acumen cum brevitate conjunctum, concisumque & nervosum scribendi genus, non

assequantur. Tanti tamen viri insistere vestigiis, & opus ejus-
 modi perficere, nunc esset eo facilius, si, quæ Cel. *Halle-*
rus aliique ex *Barbavianis* prælectionibus non minus, quam
 suis observationibus, ad explanandum istum libellum divulga-
 runt, commode in hunc usum converterentur, atque ex iis
 perinde atque ceteris, quæ postea observata clarius, vel cer-
 tius etiam fuerunt confirmata, concinno ordine aliquod præ-
 cipuarum Medicinæ partium systema, quod nec brevitate ob-
 scurum, nec amplitudine tædiosum, foret, conscriberetur. Quo
 loco numeroque has, quas breviter strictimque in his nostris
Annalibus nunc attingimus, doctissimi *Schloretbi* Institutiones
 medicas habere deceat, ipse conspectus satis ostendit. Equi-
 dem, id sibi potissimum consilii in condendis iis fuisse, profite-
 tur, ut a quovis etiam non Medico, sola tantum linguæ Latinæ
 notitia prædito, & commodius legi, & facilius intelligi, queant.
 Nescimus tamen, sintne ii facturi operæ pretium, atque
 hunc fructum percepturi, qui eo consilio ad hunc librum per-
 legendum accedunt, in quo tenuiter & jejune traduntur omnia,
 notionesque rerum nec evolvuntur illustranturque accurate,
 nec sententiæ confirmantur, nec apte inter se coherent, nec
 eo scribendi genere, a quo Latinæ linguæ indoles non profusus
 abhorret, sed misero & vitiorum non experte, exponuntur.
 Hanc vero viam ingressus est Autor, ut succinctas Theses, quibus
 potissima doctrinæ medicæ capita contineri sibi persuasit, pro-
 poneret, hasque aliquantum inter se connecteret, & expunctis
 iis, quæ ad solidam praxin clinicam nihil emolumenti asserunt,
 annotationibus nunc majoris, nunc minoris, momenti, quibus
 vel consensus cum *Hippocrate*, aliisque veterum Medicorum,
 declaratur, vel quædam recentiorum inventa & placita indi-
 cantur, vel aliis de rebus agitur, illustraret. Ceterum in pleris-
 que doctrinis Cel. *Stablii* placita consecratur, anatomicas tamen
 recentiorum observationes simul in usum vocat. Solam pro-
 inde animam rationalem & bonam corporis humani crasin
 conservare, & ab intima dissolutione putredinosa, ad quam con-
 tinuo propendet, defendere posse & debere, autumat. Indu-
 bium vero hoc, ut putat, animæ in machinam corporis hu-
 mani

mani imperium, ex eo, quod in hoc corpore omnia non promiscue & tumultuarie, sed numero, mensura, & ordine, eveniant, item ex animi pathematibus, nausea imaginaria, motu voluntario, summa actuum vitalium cum moralibus connexionne, nervorumque maternorum impressione, comprobatur. Hoc autem officio suo fungi solet anima perperua circulatione sanguinis, qui non quidem sexcentorum salium colluvie, sed sanguine stricte dicto, lymphæ, & sero, constat. Fit autem duplici modo, pulsû nimirum & tono, quibus & respiratio subvenit. Quando igitur motus sanguinis, tam intestinus, quam progressivus, recte procedit, sine intermissione etiam secretiones atque excretiones peraguntur, quibus sanitatis vitæque jugis conservatio debentur. Secretionem lymphæ nervorum pro horum flexilitate fovenda, partiumque, sensui ac motui intervientium, continuo vigore conservando, admittit quidem, ceterum vero impervios esse nervos, nec ullum in iis moveri fluidum, quod vulgo spiritus animales vocant, contendit. Data de sanguinis circuitu differendi occasione, ubi in ejus inventionem incidit, eam opera *Guilielmi Harvæi* Seculo decimo quinto factam esse prodit, eo, quod historia doceat, eundem A. 1557, cum 80 annorum esset, diem suum obiisse. Quod vero alii scribant, id factum esse A. 1628, hanc rationem asserit, quod ejus temporis medici errorem suum, tot seculorum autoritate roboratum, usque ad mortem retinere, quam cum *Harvæo* respiscere, mauerint. Hinc, *Exercitationem Harvæi* anatomicam de motu cordis & sanguinis in animalibus *Francofurti* apud *Guilielmum Fischeberum* A. 1728 prima vice typis mandatam fuisse, affirmat. Quæ omnia quam aperte temporum rationibus repugnent, & ridiculi erroris significationem habeant, nemo non videt. Sensibus internis sentium animæ vitalem Noster annumerat, quem ope nervorum subtilissimorum, per omnes corporis partes dispersorum, & in sentio communi concurrentium, fieri ait, ut, eo mediante, anima, sui quoad se & intra, ut Auctor loquitur, optime conscia, cognoscat, quid intus accidat, aut unde corpori suo noxa imminet. Quam esse causam opinatur, cur multi alimenta, per sensus externos jam approbata, sensui autem vi-

tali minus accepta, vomitu rejiciant, & nonnulli instantem fibi
 mortem vaticinando præfagierint. In eo a *Stablii* affectis disce-
 dit, quod non animam in utero futurum corpus suum con-
 struere, sed in conceptione ovulum muliebre, singula corpo-
 ris futuri lineamenta in se continens, semine virili spirituosissi-
 mo, singulari quadam & humano intellectui non perferenda
 crasi prædito, foecundari, actuari, vivificari, animam autem
 non cum semine patris transfundi, sed creando a Deo in-
 fundi, & infundendo creari, ab Ecclesiæ scilicet suæ placitis non
 dissensurus, edicat. In Pathologia non minus *Stabliana* sectæ
 vestigia hinc inde observantur. Inter morborum causas cum
 venena rectissime locum habeant, ea quidem ad unum omnia
 notat unum eundemque effectum, nempe deleterium, edere,
 prima tamen & specifica crasi sua quam maxime differre,
 dum miasmata maligna aerea, per quæ petechiæ, febres pesti-
 lentes, & ipsa pestis, propagantur, ope salivæ communicata,
 totam sanguinis compagem dissolvunt, venena animalium hu-
 moribus motum fermentativo-putredinosum inducunt, mine-
 ralia partes solidas illico inflammant, & corroduunt, vegetabilia
 emortua velut in fibris & nervis stuporem relinquunt, &
 præsens corpori exitium machinantur. In Hygiene Infusis ca-
 lidis Theæ, Caffæ, & Chocoladæ, non multum admodum tri-
 buit, quod sæpius adulterentur, corrumpanturque, Infusum
 Theæ effectum vel nullum, vel tantummodo adstringentem,
 edat, Infusum Caffæ pressionem ventriculi, inquietem syste-
 matis aëryosi & sanguinis, atque orgasmum ratione olei, quod
 in se continet, excitet; Infusum denique Chocoladæ, a multis
 licet commendatum, viscida sua tenacitate ventriculum destruat
 magis, quam roboret, & præterea sanguinem agitet, atque
 commoveat. In ætate grandiori commendat præcipue usum
 viperarum Italicarum, sive cum jure vituli coquantur, sive
 cum gallinis & caponibus in pulvem redigantur, seu globulis ex
 carne viperarum factis volucres ejusmodi deliciores saginen-
 tur, & deinde per sex hebdomades medicationis causa in men-
 sa apponantur, cum quocunque modo sumtæ vires conservent,
 & corpus insigniter roborent. Veteres ad longævitatem sibi
 conci-

conciliandam ufos esse viperis, cum *Baldo Angelo Abbate* probatum it ex numismatibus, *Caio Tetrico* Imperatori, *Æmilio Claudio*, & *Faustina*, dedicatis, symbolo serpentis ad optandam vitam longam ab alterutro ut plurimum latere exornatis, imo ex moneta, *Hippocrati* a Coorum republica dedicata, in qua imago divi senis baculum cum vipera sustinet, quod hæc vitæ humanæ adjumentum esset. In Therapeutice opii usum tum internum, tum externum, noxium semper esse, affirmat, & uti, remedia specifica omnino existere, credit, ita ad eorum rectum & salutarem usum requirit, ut Medicus naturam morbi recte cognoscat, cum id medicamenti genus affectum idiopathicum exacte tollat, symptomaticum ne attingat quidem, porro ut exhibendi tempus recte observetur, an scilicet versus paroxysmum, sub incrementum circa statum, aut in declinatione, eadem dare conveniat. Quibus neglectis, aut plane ignoratis, nulla eorum est efficacia. Corpus etiam ante preparatur, & humores universim repurgentur. In fine libri, quando de remediis antiveneficis agit Autor, fascinum visuale & vocale rejicit, philosophicum vero, quod naturale est, vel magico diabolicum, quod supernaturale est, admittit, rationemque, posteriori huic occurrendi, explanat.

MEMOIRES POUR SERVIR A L' HISTOIRE, &c.

hoc est,

COMMENTARII, HISTORIÆ CELEBR-
rimorum in republica literaria virorum inservientes.

*Accedunt catalogi librorum, a singulis scripto-
rum, de iisque judicium.*

Tomus XLII.

Lutetiæ Parisiorum, apud Briassonum, 1741, 8.

Plag. 18, & totidem plag. dimid.

Nondum tacet, etsi silentium ei mors imperavit, *Nicero-
nius*. Scilicet permultas reliquit suis in scriniis *Vitas
eruditorum*, studiosissime elaboratas; quas nunc demum publica
luci exponunt ipsius amici. Primus hoc in *Tomo* produci-
tur

CCC C

tur

tur *Franciscus Robertellus*, m. 1567 d. 18 Martii. Subse-
 quuntur *Claudius Berneyerius*, Advocatus Parisiensis, m. 1735,
 d. 7 Martii; *Bartholomæus Latomus*, primum in Colonienſi
 Academia, deinde in Parisienſi, Profeſſor eloquentiæ, m. 1566;
Nicolaus Vignierius, Regis Gallorum *Henrici III* & Medicus
 & Hiſtoriographus, m. 1596 d. 13 Martii; *Nicolaus Vignie-
 rius*, prioris filius, Paſtor Reformatæ Eccleſiæ in Gallia, ſcri-
 pto *Theatro Antichriſti* clarus, ſed circa annum 1631 in ca-
 ſtra Papæ tranſgreſſus. Mortis ejus annus ignoratur. *Guiliel-
 mus Wollaſtonus*, autor libri laudatiſſimi *de religione naturali*,
 cujus ſexta editio A. 1738 prodiit, m. 1734 d. 29 Octobris.
 Cantabrigienſis Academiæ alumnus cum per aliquot annos fui-
 ſet, & inter magnas rei familiaris anguſtias eximios feciſſet in
 literis progreſſus, creatus eſt ſcholæ cujuſdam Conrektor; quo
 munere per decennium functus eſt laudabiliter. Poſtea A.
 1688 ſucceſſit in magnas opes cognati cujuſdam ſui. Qua-
 propter, abdicato munere ſcholæſtico, Londinum demigravit,
 ductaque ibi uxore, & ipſa divite, privatus vixit per omnem vi-
 tam inter aſſidua literarum ſtudia. Dedit autem ſe culturæ
 Philologiæ, Hiſtoriæ antiquæ pariter & recentioris, Phyſicæ,
 & Mathæſeos. Inprimis autem ad religionem meditationes ſuas
 contulit, contemplando & paganorum & Judæorum & Chriſtia-
 norum religioſa placita. Hinc natus ipſi liber eſt *de Religione
 naturali*, cujus tamen duas duntaxat partes elaboravit, morte
 præventus, quo minus tertiam etiam perficiendo inſtitutum
 ſuum abſolveret. Qui liber communi exceptus eſt eruditiffi-
 morum hominum applauſu, translatus etiam A. 1726 in lin-
 guam Gallicam. Ac tanta hujus libri gloria permovit Regi-
 nam Britanniæ, ſuo ut in horto ſtatuum ei æque poneret, ac
Lockio, *Newtono*, & *Clarkio*. Sequitur *Guilielmus Forbeſius*,
 qui, cum operam dediſſet literis in Academiis Helmſtadienſi,
 Heidelbergenſi, & Lugdunenſi Baravorum, factus ad ultimum
 Epiſcopus Edimburgenſis, deceſſit A. 1634 d. 1 Aprilis. No-
 ſter copioſe diſſerit de ejus ſtudio reconciliandi Eccleſiam
 Proteſtantiæ cum Romani, adjectis nonnullorum eo de co-
 natu, quæ ipſe laudat, judiciis. *Juannes Forbeſius*, prioris
 cogna-

cognitus, Theologiae Professor in Academia Aberdoniensi, editis *Instructionibus historico-theologicis* clarissimus, m. 1648 d. 29 Aprilis. Plura ex Nostro repetenda nobis videntur de *Francisco Bruysio*, qui, in Gallia natus A. 1708 parentibus Catholicis, cum iter fecisset in Hollandiam; ibi in Ecclesiam transiit Reformatam. Hic ut vivere posset, ad libros scribendos animum appulit. Edidit itaque *tribus Tomis La Critique desintereffée des Journaux*. Cum autem in illo opere, fortius defensa *Saurini* de falsiloquio nonnunquam licito sententia, magnum incurrisset periculum, A. 1730 in Angliam se contulit. Hac occasione hic describitur tota illa controversia, acriter tum agitata inter Batavos; quam & mortis causam fuisse *Saurino*, Noster pag. 139 existimat. Redux ex Anglia *Bruysius* Emmericum, Clivix oppidum, denigravit, ibique A. 1731 uxorem duxit, itemque libellum composuit *de Jure Regis Borussiae in Juliacenses Bergensesque terras*; qui liber nondum editus asservatur in illius Regis Bibliotheca. A. 1735 vocatus est in aulam Comitis Wiltensis, futurus ejus Bibliothecarius. Paruit vocanti; verum non diu contentus hac sorte, A. 1736 revertit in Galliam, ibique rursus est amplexatus religionem suam. Sed non est fructus, quam ea re consecutus esse videtur, fortunae indulgentia, quippe A. 1738 d. 20 Maji, trigesimo vix superato vitae anno, rebus humanis ereptus. Autor noster pag. 145 seq. longus est de ejus opere, *La Critique desintereffée* inscripto, valdeque id contemnit, simul docens, eos errare, qui, *Camusatum* ejus esse autorem, credant. Docet item pag. 151 seq. eundem *Bruysium* esse autorem *Historiae Paparum*, Gallice scriptae, & *quinque* implentis *Volumina*, nec hic in *Actis* non recensita; quod tamen opus non solum inter deterioris notae historias Noster refert, sed etiam irreligiositatis & Naturalismi accusat. Venimus nunc ad *Renatum Josephum Turneminium*, Jesuitam, m. 1739 d. 16 Maji, sextatis anno septuagesimo nono. Quinquaginta duo scripta hic edidit, perbrevia illa pleraque, sed rarissima eruditione conspicua; quorum maxima pars inserta est *Disario Trevoltensi*. Excipit hunc *Petrus Petitus*, Consiliarius Regius, excellens Physicus, m. 1667 d. 20 Augusti. Diversus hic est a *Petro Petito*, Me-

dico & Philologo clarissimæ famæ, m. 1687. *Augustinus Manuel de Vasconcellos*, Lusitanus illustris, qui libros aliquot edidit, historiam Lusitanæ illustrantes, A. 1641 d. 2 Aug. capite plexus est Ulyssipone una cum aliis illustribus viris, qui adversus Regem *Joannem IV* conjurarant. *Joannes Pintus Ribeirus*, Lusitanus, Jureconsultus & Consiliarius Regis sui, m. 1649 d. 11 Augusti. Libri ejus, quos universos composuit sermone patrio, uno volumine (in fol.) editi sunt Conimbricæ A. 1729. *Gaspar Barreiros*, aliis dictus *Varrero*, Lusitanus, m. 1610. Notissimus, sed idem rarissimus, est liber ipsius, Romæ primum A. 1563, deinde A. 1599 Heidelbergæ, editus sub hoc titulo: *Censura Gasparis Varrerii in Berosum*. *Bartholomeus du Quental*, Lusitanus, m. 1698 d. 20 Decembris. Condidit hic A. 1668 Ulyssipone *Congregationem Oratorii*, similem Romanæ, & a Papa *Clemente IX* A. 1673 confirmatam. *Joannes Froissardus*, m. paulo post annum 1400. Vita ejus hic satis longa exhibetur; sed deest scriptorum catalogus. Potest autem is repeti e *Commentariis literariis Academiae Inscriptionum Parisiensis*; ubi nuper exactissime descriptam vidimus ejusdem *Froissardi* vitam. *Franciscus Philelphus*, m. 1481, anno ætatis 84. Copiose & hujus ac studiosissime exposita est vita. Verum etiam hanc meminimus non minori diligentia descriptam esse in laudatis modo *Commentariis*. Ceterum nec hic loci confecit catalogum librorum *Philelphi Niceronius*. *Jacobus Latomus*, Theologus Academiae Lovaniensis, m. 1544 d. 29 Maji. Multa hic scripsit adversus *Lutherum*; idque (addere hoc nobis liceat,) tam probabiliter, ut eum *Lutherus* ipse ceteris omnibus suis adversariis anteponeret, dicitans, eos, si cum *Latomo* comparentur, esse ranas coaxantes. Testis est *Seckendorffius Hist. Luth. Lib. III §. 136 pag. 653*. *Sixtus Besulejus*, Rector scholæ & Bibliothecæ Augustanæ, m. 1554 d. 19 Junii. *Conradus Brunus*, Assessor Cameræ Imperialis Spirensis, m. 1563 mense Junio. Hic, præter libros juridicos, edidit librum *de personis Judicii Camerae Imperialis a primo illius exordio usque ad A. 1556*, itemque *Admonitionem catholicam adversus Historiam ecclesiasticam Flacii, & collegarum ejus Magdeburgicorum*. *Joannes Martinus*, Parisiensis, m. 1553.

Edidit

Edidit *Hori Apollinis*, *Vitruvii* item, & aliorum librorum, versiones Gallicas. *Pompejus Sarnellius*, Archiepiscopi Beneventani, qui postea, adscito *Benedicti XIII* nomine, fuit Papa, Vicarius magnus, postea Episcopus Biseglianus, m. 1724. Scripsit omnes suos libros sermone Italico, inter quos eminent *Epistola Ecclesiasticae*, in his *Actis* quondam recensitæ A. 1687 pag. 172 & 248. *Gaspar Abeille*, scriptor & Comœdiarum & Tragediarum, homo ad risum ciendum natus, m. 1718 d. 22 Maji. *Josephus Castalio*, Poeta egregius & Criticus, Romæ m. circa annum 1616. *Claudius Stella*, Poeta Gallicus, m. 1651. *Philippus Ouselius*, Prof. Theol. in Academia Francofurtana, m. 1724 d. 12 Aprilis. De accentuatione Hebræorum scripsit & de Decalogo. *Laurentius Rhodomanus*, m. 1606 d. 8 Januarii. Hujus vitam, & copiosius & accuratius a Cl. *Langio*, Philologo Lubecensi, expositam, nuper in his *Actis* recensuimus A. 1741 pag. 665 seq. *Jacobus Ouselius*, in Academia Groningana Professor Juris, m. 1686 d. 20 Junii. Dicitur fuisse insignis plagiarium, & omnia, quæ scripsit, surripuisse aliis. *Josephus Lambertus*, Parisiensis, homiliarum & aliorum moralis argumenti librorum vernaculo sermone scriptor, m. 1722 d. 31 Januarii. *Daniel Hasenmullerus*, in Kiloniensi Academia Professor Græcæ & Hebraicæ linguarum, m. 1691 d. 29 Maji.

Hactenus hic *Tomus*, quem claudit Index alphabeticus eruditorum illorum omnium, quorum Vitæ in *quadraginta duobus* his *Tomis* exhibentur. Nec vero finis nunc Operis. Imo vero hic docemur, plures esse secuturos *Tomos*, cum materiam reliquerit *Niceronius* ad plures *Tomos* conficiendos. Rogat simul Editor literatos, ut ferant suppetias, & ad bibliopolam mittant sive additiones & correctiones, sive integras novas *Vitas*.

JO. NICOLAI FUNCCII, MARBURGENSIS, DE
Scriptura veterum Commentatio, qua passim antiquitates literariæ florum instar ad loca difficiliora classicorum Auctorum illustranda sparguntur.

Marburgi & Rintelii, 1743, 8.

Alph. 1.

- Cap. 1. **C**omplectitur erudita hæc Commentatio *Capita VIII*, quorum nullum considerationem nostram non meretur. *Primum* agit de prima scribendi origine, ubi scripturæ potissimum divinitas ostenditur, quæ rationis fructus & memoriæ subsidium fuisse jam *Adamo* videtur. Fuit autem origo hieroglyphica. Unde & verbum *scribere*, affine Græcorum *γράφειν*, haud immerito a *στυλῖνος*, *stilus*, ducitur, atque illud *Eustathius* exponit per *ἔσων*, quod, ex veteri usu, cum neque literæ, neque chartæ, fuerint inventæ, veteres animalia quædam & alios characteres sculperint, ad significanda ea, quæ voluerint. Sed inventæ rei facile fuit emendationem ac supplementum adungere, quod tamen & ipsum non unius seculi opus erat. Indidem & literæ variarum gentium manserunt; nominatim autem Ebræi artem istam perpoliendam curarunt. Interviebant olim scripturæ saxa, lateres, plumbum, æs, lignum, folia, cortices arborum, & crassior, & interior tenuis ille, quem librum vocant, præsertim tiliæ, lignæ tabellæ, quas cerâ sæpius obduxerunt. Hinc usus chartæ accedebat, cujus varæ species indicantur, papyracea, corticea, hieratica, seu Augusta, seu Livia, amphitheatrica, Athribitica, Fanniana, Saitica, Tanitica, emporitica, macrocollum, Claudia, bombycina, dentata, cedro fricata, atque aliæ. Sed antiquior, usuque durabilior, erat charta pergamena, seu membrana, quæ, literis prioribus abrasis, ubi iterum adhibebatur, palimpsestus a *ψέω*, seu *ψάω*, *rado*, vel potius palimpsestus a *ἔσω*, dicebatur, quod locus *Ciceronis* ad *Trebatium* indicat. Instrumentum, quo scribebatur, antiquissimum fuit stilus, vel ferreus, vel osse confectus, hinc arundineus calamus, pennarum vero anserinarum usus multo recentior est. Stilus aliquis æneus, præunte *Hermanno Hugone*, qui de prima scribendi origine & rei literariæ antiquitate egit, describitur, quod sit, *instar ligunculi, incurva pala, ut nempe, impposito indice, firmiter cera sulci complanentur; cauda, seu cuspide, inter reliquos digitos inclusa. Quare, qui hunc stilum verterit ad inducendas literas, non eo utetur plane erecto, sed obliquo, omnino sicut parvo ligunculo, non sicut typo epistolari, quo signantur*

ur epistola. Cuspis quadrilatera est, latior tamen, quam densior. Latera autem, seu potius anguli laterum, sunt lima rasi, ut stilus certius teneatur, nec manum fallat. Cum vero exacte graphiis literas in cera, aliave materia, scriberent, *graphicus* pro elegante, polito, & ad unguem facto, ponitur apud *Plautum* atque alios. Calamis utebantur, ad chartam quod attinet, eundemque in finem adhibebant atramentum librarium, literarium, seu scriptorium, ad differentiam futorii, vel tinctorii, sic appellatum. Atramentum illud præ ceteris describit *Plinius Hist. Nat. Lib. XXXV Cap. 6.* Poetæ vocabant sepiam, vel sepia sanguinem, a pisce marino, nigro se sanguine suo, cum peteretur, descendente. Meminit *Cicero ad Quintum Fr. Lib. II Ep. 14* atramenti temperati, id est, bene tinxi & liquefacti; ut calamus temperatus eodem loco est concinnatus, vel acuminatus, & charta dentata polita dente ac lævigata. Varios præterea rubri coloris liquores usurpabant majestatis, terroris, vel ornatus, gratia. Nonnunquam plumbo, creta, & carbone, scribebant boni, vel mali, ominis causa. Auro demum & argento membranæ purpureæ non nisi ad pompam descriptæ, & alii libri exornati fuerunt. Id genus membranæ, vel chartæ etiam, crocæ, coccinæ, crocatæ, librique purpurei, aurei, sive argentei, nominantur. Quæ vero chartæ illinebantur, indidem literæ dici solent. Atque hac occasione omnium literarum Latinarum figura, vis, ac potestas, eleganter expenditur. Post & ad Ebræos pergit, qui potissimum ad sonum cujusvis elementi fingere cœperunt notas illarum rerum, quarum vocabula istas peculiaris elementi literas initiales habent; unde, velut ex fontibus, derivatæ sunt gentium aliarum literæ, earundemque nomina. Judæi statuunt, ab astris primum desumptas fuisse; qua de re agit *Corn. Agrippa de occulta Philosophia Lib. III Cap. 30*, ac fusius etiam *Jac. Gaffarellus in Curiositatibus inauditis P. IV Cap. 12 seq.* qui non modo characteres cœlestes depingit, verum etiam luculenter sibi demonstrare videtur lecturam stellarum, quæ in cœlo literarum figura dispositæ, ut in eo, tanquam libro, quæ toto orbe sunt præcipua, legi possint. Sed nos ad veriora progredimur, ubi observat *Cel. Autor*, quod veteres neque Græci, neque Latini, habuerint accentus & distinctionum signa hodierna; numerorum

Cap. 4.

5.

- rorum apud illos rationem indicat; quod literæ omnes fuerint majusculæ & cubitales; quæ signa sint MStorum antiquiorum; quod scribendi fuerit genus occultum; qui super genua modus; quæ compendia scriptiois, ut reliqua taceamus. Nimirum ad totum a partibus, vel ad libros, accedimus. Notat hoc vocabulum, præter corticem arboris interiorem, volumen minus, maxime chartaceum, nonnunquam & epistolam minorem. Eodem spectant codicilli, pugillares, volumina cum ornamentis suis, libri plicatiles, ac diplomata. Diplomata nominabantur literæ cum signo patentes, quæ, a principibus præcipue viris, propter cursum publicum, aut beneficium aliquod concessum, dabantur; quod in duplicium tabellarum modum formari consueverint. Ante, quam scripta emendata in novas mundasque chartas illas, ab una tantum parte scriptas, transferebantur, in palimpsesto, vel schedis aliis, ab utroque latere scribebant, hinc *Opisthographorum* nomen adeptis, vel adversariorum. Qui scribebant, librarii vocabantur. Eodem pertinent chartularii & tabelliones. Diversa quippe scribarum apud Romanos munera erant, eademque & publica & privata. Docti & bibliopola vel privatim alebant Græcos ac Latinos. Nec parvo in pretio fuerunt servi quoque & liberti literati, quorum primarii a studiis erant domino. Hac data occasione, inquitur in munus ac titulum *primicerii* & *secundicerii*, apud principes maxime personas. Neque tantum viri, sed mulierculæ interdum, libris describendis laudabilem operam navarunt. Notarum vero frequens, & sexus utriusque hominibus familiaris, usus erat. Quibus tractatis, imperitiisque simul atque incuria veterum libratorum, magno codicum pretio, veterum bibliopolarum notitia, ac tabernis librariorum, observatis, sub finem *Capitis*, quid scribas inter ac scriptores intersit, quique scriptores cyclici appellari soleant, exponitur. Ille scilicet modo describebat, iste autor ipse operis fuit, hic demum poeta circumforaneus, qui in conventiculis hominum versus suos obruderet in orbem coactis, præmio satis magnifico. Verum neque postremum *Caput*, fusius illud reliquis, omnino prætereundum esse arbitramur. Agit hoc de Bibliothecis veterum. Tales ante eluvionem generalem, quamvis affingantur *Adamo*, *Setbo*, ejusque filiis, *Enocho*, *Noacho*, *Chamo*, plane negatur, existisse. Porro instructissimas fuisse docetur *Alexandriæ*, *Susæ*, *Babylone*, passim in *Judæa* & *Syria*, *Pergami*, *Athenis*, atque alibi apud Græcos, *Byzantiæ*, & apud Romanos. Hic *Julius Cæsar* & *Augustus* publicas primum decreverunt. Cælebres deinde fuerunt *Tiberiana*, pacis Bibliotheca, quam *Vespasianus* dedicavit, *Ulpia Trajani*, *Capitolina*, & plures aliæ, non in urbe solum, sed in prædiis quoque, atque alibi passim. Sed, cum amplum illud argumentum jam ab aliis sit occupatum, nihil addimus, nisi hoc unum, quod hanc ipsam etiam *Cel. Funccii* lucubrationem Bibliothecæ, vel potius manui ac lectioni, uniuscujusque elegantiorum literarum cultoris sedulo commendemus.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Octobris Anno MDCCXLV.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΕΦΡΑΙΜ ΤΟΥ ΣΥ-
 ρου τὰ ἐπισηκόμενα πάντα. *Sancti Patris EPHRAEM
 SYRI Opera omnia, quæ exstant Græce, Syriace, Latine,
 in sex Tomos distributa, ad MStos Codices Vaticanos
 aliosque castigata, multis aucta, interpretatione, præfa-
 tionibus, notis, variantibus lectionibus, illustrata. Nunc
 primum sub auspiciis BENEDICTI XIV, Pontificis
 Maximi, e Bibliotheca Vaticana prodeunt. Syriacum
 textum recensuit PETRUS BENEDICTUS, Socie-
 tatis Jesu, notis vocalibus animavit, Latine vertit, &
 variorum Scholiis locupletavit. Tomus primus
 & secundus, Syriace & Latine.*

Romæ, ex typographia Vaticana, 1737 & 1740, fol.
 Tomus I Alph. 6 plag. 9, Tomus II Alph. 6 plag. 16.

Prodierat ante hos fore duodecim annos hujus præstantissi-
 mæ editionis Operum S. Ephraem Syri Tomus I, a Cel.
Josepho Simonio Assemano procuratus, cujus notitiam de-
 dimus in his *Actis A. 1738 Mens. Junii P. I pag. 289*. Consi-
 tutum erat Cel. Editori, in *sex Tomos* omnia Opera S. Patris
 distribuere, ex quibus *tres* priores *Græca*, quæ supersunt, *tres*
 posteriores *Syriaca*, comprehenderent. Vix autem Cel. *Asse-*
manus primum Tomum Operum Ephraem Syri Græce & La-
 tine ediderat, cum, in *altero & tertio* parando occupatus, a
 Summo Pontifice in Syriam, rei sacræ causâ, navigare
 jussus, cœpta interrumpere coactus est. Ne vero tantæ mo-
 lis negotium nimia cunctatione protraheretur, visum est ordi-

D d d d

nem

nem, ante definitum, paululum immutare, & *quartum quintum-*que *Tomum*, qui *Latino-Syriaca* opera continent, secundo ac tertio, *Græco-Latina* complexuris, præmittere.

Tomus hic itaque *Syriaco-Latinorum primus*, *Clementi* *Papæ XII* inscriptus, continet explanationem *S. Ephraem Syri* in *Pentateuchum, Josuam, Judicum, Samuelis, & Regum*, libros. Præfatio Editoris, *Petri Benedicti*, Societatis Jesu, ad Emin. ac Rev. Dominum *Angelum Mariam Quirinum*, S. R. E. Cardinalem Bibliothecarium, docet, hortatu hujus Viri summi editorem *Syriacum* textum in *Latinum* convertisse, nulloque studio & labori in hac editione perpolianda pepercisse. A prima mundi origine usque ad *Ebræorum* in *Assyriam & Chaldæam* transmigrationem *Commentarios* in *S. Scripturam* complectitur hic *Tomus*, appositâ *Syriaco* textui *Latina* conversione. Summo jure *Ephraem Syrus πολυγλωφώτατος* vocari solet, siquidem per multa ingenii sui documenta reliquit. Inde etiam *Cl. Editor*, *primo altero-*que horum Operum *Volumine* edito, *tertium* quoque se daturum, promittit, varios *Tractatus*, potissimum autem *polemicos*, adversus *hæreses*, complexurum; quid? quod spem faciat de edendo omnium Operum *septimo, octavo, & nono Tomo*, si quidem *S. Doctoris* in *Nov. Testamentum* *Commentariis* potiri licuerit, quos *S. Gregorius Nyssenus* indicat, & alter *Gregorius Tugritensis*, *Seculi XII* Autor, se vidisse testatur, extare etiam testantur *periochæ*, *Catenis* in *Matthæum & Marcum*, a *Corderio* editis, insertæ.

Secundus Tomus Syro-Latinorum Operum Ephraem Syri, Pontifici Summo *Benedicto XIV* inscriptus, continet explanationem *S. Patris* in *librum Jobi & Prophetas, Esaiam, Jeremiam, Tbrenos, Ezechielem, Danielelem, Hoseam, Joctem, Amos, Obadiam, Micham, Zachariam, & Malachiam*, porro in selecta *S. Scripturæ* loca *Sermones exegeticos XI*, in natalem Domini *Sermones XIII*, & *polemicos Sermones* adversus *Hæretes LVI*. Hæc omnia *Syriace* cum conversione *Latina Petri Benedicti* exhibentur. Penuria *Codicum* in causa fuit, quod pauci *versionem* horum operum susceperint; quam tamen suppleville laudat Editor *Clementem XI*, qui *Codices* ex *Vaticana Bibliotheca* suppeditaverit. Ante mille circiter annos omnes jam descripti

scripti fuerunt Codices in ipso sancti doctoris patrio solo in Mesopotamia, indeque ad monasteria Nitriæ in Ægyptum translati. Antiquitas hæc Codicum interpreti laborem multiplicavit; multa jam erant antiquitate oblitterata, literæ detritæ, non modo syllabæ, sed etiam integræ voces, exciderant, punctorum tandem vocalium defectus negotium edendi valde molestum fecit. Ex quibus facile judicium fieri potest, quantus labor fuerit, in Latinum sermonem transferre hæc *Ephraem Syri* opera. Urget præterea noster Editor heterodoxorum, Marcionitarum, Manichæorum, Valentinianorum, & Bardesaniistarum, paradoxa, &, quam molestum fuerit, docet, dubia dubiis, obscura obscuris, griphos griphis, reddere. Tandem novas difficultates injecit ipse *Ephraemus*, quod solutæ orationi sæpe metrum prætulit; unde, metricos Tractatus edere, res laboris plena fuit. Has tamen omnes difficultates Interpres indefesso studio & perpetua cura superavit. Nullas in his *Tomis* animadversiones, nec variantes lectiones, sed solam conversionem Latinam cum Syriaco textu, deprehendes.

In ea opinione est Editor, S. *Ephraemum*, in ultimo Oriente quamvis natus fuerit, & extra Romani imperii fines habitaverit, tamen cum Romana ecclesia exactissime consentire, ut non trans Euphratem, sed ad ripas Tyberis, natus, educatus, & doctus, fuisse videatur. Ex eadem hypothese etiam factum est, ut in calce hujus *Tomis II* Cl. Editor Antirrheticon adjecerit, seu confutationem annotationum *Jo. Koblii* ad geminos Sancti *Ephraemi* de sacra Cœna Sermones. *Johannes Koblius*, in Academia Petropolitana Historiæ ecclesiasticæ & humaniorum literarum Professor, ediderat Altonaviæ binos Divi *Ephraemi* Sermones de sacra Cœna, hisque adjecerat annotationes, in quibus contendit, S. *Ephraemum* cum Lutheranis in ea esse sententia, panem in eucharistia cum Christi corpore componi. Totus in eo est *Benedictus*, ut hanc sententiam *Koblii* confutet, partim ad contextum, partim ad alia verba B. Patris, quæ ex sua hypothese interpretatur, partim ad testimonia aliorum Syrorum, v. g. S. *Jacobi*, Sarugensis Episcopi, *Isaaci Ninivita*, & his plurium, provocans.

Succedit *Antirrheticon* alterum adversus R. P. *Le Brunum* &
D d d 2 *Eusebium*

Eusebium Renaudotium, in quo contra utriusque hypothesin asseritur S. *Ephraemi*, ejusque discipulorum, de forma hujus Sacramenti vera & certa doctrina, & Syrorum Anaphoræ cum eodem S. Doctore & communi Theologorum definitione conciliantur. Circa formam Sacramenti inter Latinos & Græcos est disceptatio. Latini docent, statim post consecrationem verum Domini nostri corpus, verumque ejus sanguinem, sub panis & vini specie una cum ipsius anima & divinitate existere, quemadmodum etiam in Concilio Tridentino cautum est; Græci e contrario asserunt, formam Sacramenti eucharistiæ non consistere tantum in verbis Christi, sed etiam in certis precibus, quibus in Liturgia Spiritus S. invocatur. *Renaudotius* & *P. Je Brunus* in ea fuerunt opinione, hanc sententiam receptissimam fuisse omnibus ecclesiis orientalibus, Græcis, Syris, Chaldæis, Ægyptiis. Quem errorem, ut vocat, Cl. *Petrus Benedictus* hoc Tractatu confutare laborat *duodecim Capitibus*, in quibus partim sententiam orthodoxam, ut scribit, ecclesiæ Romanæ proponit, partim adversariorum suorum placita explicat, partim hujus opinionis fundamenta evertere conatur, demonstraturus, ut loquitur, illa, quæ hac sententia vel ex Theologis Syris, vel ex Anaphoris, vel ex aliis ecclesiasticis codicibus, allegantur, infirma, inutilia, atque frivola, esse. Nihil his controversiis addimus, nostris lectoribus judicium relinquentes, qui ex attenta lectione facile intelligent, *Ephraemum* dogmatibus Romanæ ecclesiæ non magis favere, quam reliqui Patres, quos causæ huic minus, quam vulgo existimatur, patrocinari, dudum a aliis demonstratum est. Ceterum ex animo optamus, ut reliqui, qui supersunt & promissi sunt, *Tomi* a Doctiss. Editore proxime cum orbe erudito communicentur.

TRAITE' PHILOSOPHIQUE DES LOIX

Naturelles, &c.

id est,

COMMENTATIO PHILOSOPHICA DE LEGIBUS naturalibus, in qua investigatur & stabilitur per verum naturam forma harum legum, firmaneturque
prima-

primaria earum capita, ordo, promulgatio, & obligatio, simulque refutantur elementa ethica & politica Thomæ Hobbesii, per D. RICHARDUM CUMBERLANDUM, postea Episcopum Petroburgensem, conversa e Latino per BARBEYRACIUM, Doct. & Prof. Jur. in Acad. Groning. una cum Notis Interpretis, qui adjunxit annotationes Anglicæ interpretationis.

Amstelodami, apud Petrum Mortier, 1744, 4.

Alph. 2 plag. 13.

Celeberrimi *Cumberlandi* Opus hoc philosophicum anno lucem adspexit eodem, quo *Puffendorffii* Opus de Jure naturæ & gentium publici fuit juris factum. Annus utriusque est natalis 1672. Laudavit *Samuel Puffendorffius* librum *Cumberlandi* in *Specimine controversiarum circa Jus naturale*, *Samueli Puffendorffio notarum, Cap. 1 §. 6*, quod posthæc *Eridi Scandinicæ* insertum fuit. *Cumberlandus* in eo fuit totus, ut opinionem *Hobbesii* everteret, & principia ei contraria stabiliret. Superstruxit ædificium hoc amor, erga Deum & homines ab hominibus exhibendo. Proœmiali Dissertatione hunc scopum complexumque structuræ suæ delineavit copiose. Laudibus id ipsi ducendum, quod inter primos ex Anglis contra *Hobbesium* scripsit, ac in eorum numero huc usque obtinuit principatum. Dolendum est, quod ipse, argumento intentus, non solum non diserte, sed etiam duriuscule, invenuste, negligenter, sententiisque sæpius instar funium extensis, ac parenthesisibus passim interjectis, sensum animi expressit. Dolendum est, quod apographi scriptor fuit juvenis imperitior, qui, ut typographus errata cumularet citra culpam suam, existit in causa. Errata indicat quidem series subjuncta, at nec omnia, nec semper graviora. Impulsus fuit Autor crebris admonitionibus peritiorum, ut librum revideret suum, ac emendatiori, nec non luculentiori, forma emitteret. At noluit ipse veteri rursus sese ludo includere. Tradidit Diacono suo *Payne* exemplar, in quo

folia singula interposita chartæ puræ erant distincta, quibus hinc inde additiones alleverat, ut hic in usum suum publicumque decerperet inde potiora. At irrito eventu. Conquievit Anglia in editione prima. Translationes ac editiones Germanicæ naves auxerunt. Obliti fuerant Angli pæne hujus operis, cum A. 1727 Anglicam translationem adornaret *Joannes Maxwell*, Præbendatus Connoricæ, & scriba Perill. Domini *Carteresi*, tunc Hiberniæ Proregis, eamque Londini in forma, quam vocant, quarta evulgaret. Gallicam in præfens concinnavit translationem *Cel. Barbeyracius*, qui *Puffendorfio* ac *Grorio* consimilia exhibuit officia. Id muneris *Barbeyracio* dudum destinaverat Dominus *de la Roche*, Ephemeridologus Anglus, in Actis literariis, quæ inscribuntur *Mémoires littéraires de la Grande Bretagne, Tom. IV pag. 248*. Juris naturæ hic doctor illustris, compluribus aliorum hortationibus ad idem tentandum extimulatus, tertiam operis partem circa A. 1730 in Gallicum convertit. Interrupit posthæc occupationum aliarum moles destinationem, donec vir præstantissimus A. 1739 telam iterum aggredere pertexere. Latatus inter hæc fuerat spe varia obtinendi ex Anglia accessiones & annotationes, ab Autore ipso profectas. Nactus quoque fuit tandem beneficio Perill. *Carteresi* & Pl. Rev. *Casparis Wessleini* exemplar, cui Autor addiderat nonnihil, navesque passim detraxerat. At correctiones illæ erant perpaucæ, & restabant maculæ permultæ, exque passim graviores, ad sensum ipsum corrumpendum satis aptæ. Additionum mica ad finem libri coniecta erat, complectens duas cum dimidia paginas. Correctiones *Richardii Bentleji*, quem A. 1742 senectus exstinxit, præter orthographicas emendationes & interpunctiones, vel stili maculas, continebant nihil. Ad sensum illustrandum nullâ inde lux orta. Interpres novus suas annotationes a *Cumberlandianis* distinxit. Sententias condidit breves & luculentas. Venustior & magis perspicuus hic rediit *Cumberlandus*, quam Latium & Anglia eum initio genuerant. Libro *Cel. Interpres vitam* præfixit *Cumberlandi*, ab Anglo, Autoris scriba, ac Diacono, & Barnacensi intra Northamptonensem provinciam parochio ecclesiaste,

concri-

conscriptam, separatim editam primo, & deinceps loco Præfationis præmissam *Historiæ Phœnicie Sanchoniathonis Cumberlandianæ*, in Anglicum conversæ A. 1720. Desiderat in hac vita Interpres varia momenta, quæ omnino intererat novisse. Quantum huic resciscere datum fuit, id in annotationibus significavit subjunctis. Hæc sunt, Lector, quæ ad bibliographiam æternam atinent. Accedendum nunc esset ad vitam *Cumberlandi* fusius edisserendam, nisi hæc passim jam exstaret, ex commentariis *Paynii* decerpta. Exhibebimus tamen ea, quæ alibi haud fuerunt repetita. Commillitones *Cumberlandi*, A. 1632 Londini patre cive nati, floruerunt Cantabrigiæ duo imprimis, *Ezechias Burton*, & *D. Hollings*, Anatomiciæ scientiæ peritissimus. Præceptoribus ipse indidem operam dedit *D. Raimbuvio*, Episcopo Carliliensi, & *D. Duporso*, Decano *Petroburgensi*. Amicitiam coluit idem Cantabrigiæ cum Equite *Samuele Morlando*, cui solet inventio tubæ stentoreæ attribui, insigni Mathematico; cum *Pepysio*, humaniorum literarum ornamento; cum Equite *Orlando Bridgeman*, cui hoc opus inscripsit, ac specimen de Ponderibus ac Mensuris Judæorum veterum. In Academia ipsa Baccalaureum Theologiæ agere cœpit. Cum ei valedixisset, curam animarum suscepit in villa *Bramptoni* intra provinciam *Northamptonensem* & *Dicæcesin Petroburgicam*, patrono *Joanni Norwich* nunquam non approbatus. Equitis *Bridgemanni* opera adiit curam pastoralem, *Stamfordi* in Comitatu *Lincolnenfi* gerendam. Reliqua jam fuerunt exposita in hisce *Actis A. 1722 pag. 532 seq.* Id jam monemus, scriptum illud, ibi in epitomen redactum, a *brief Account of the life - - of Richard Cumberland*, esse illam ipsam *S. Paynii* elaborationem, quam *Cel. Barbeyracius* hic denuo edendam curavit. Monuit hic Vir optimus, *pag. 533* mendum quoddam irrepsisse *lin. 18*, legendumque esse: *nec non separationem, ab ecclesia Anglicana, esse schismaticum*. Scripsit *Cumberlandus* quoque *Sanchoniathonis Historiam Phœniciam*. Recensitam invenies eam in *Actis A. 1722 pag. 524 seq.* At, de libro ejusdem morali *de Legibus Naturæ* dictum fuisse a majoribus nostris, haud meminimus. Exponemus igitur de

- eo, quantum pro instituto satis erit. Præmisit *Cumberlandus* operi suo Dissertationem præcæmalem, in qua edisseruit ea, quæ ad originem legum naturæ & institutum suum propius cognoscendum faciunt. Celebrat in ipso limine mærito *Hugonis & Wilhelmi, Grotiorum* fratrum, ac *Sbarrocki*, Angli, qui hanc disciplinam illustrarunt. *Wilhelmi* illud opusculum posthumum prodit Hæge in lucem A. 1667, 4, ac Jenæ A. 1669, 12, præfixa inscriptione: *Gulielmi Grotii de Principiis Juris naturalis Enchiridion*. *Robertus Sbarrock* edidit Londini A. 1658, & 1682 auctiorem in modum, *Hyporbesin ethicam de finibus & officiis secundum jus Naturæ, unde casus conscientia, quatenus notiones a natura suppetunt, dijudicari poterunt*. Edidit item *Judicia, seu Legum censuras, de variis incontinentia speciebus*, Tubingæ A. 1668, 12, recusas. Judicium tulit de libro utroque *Christianus Thomæsius* in paulo pleniori *Historia Juris naturalis* Cap. 6 §. 9 pag. 83. *Hugo Grotius* ex sententia *Cumberlandi* existentiam & obligationem legum naturæ ex testimoniis Autorum ivit stabilitum. Interpres addit, *Grotium* omnino rationibus quoque adhibitis docuisse, existere jus naturæ, eoque homines obligari, licet jus gentium, pro consuetudine & arbitrio gentium moratorum acceptum, autoritatibus scriptorum superstruxerit. *Cumberlandus* nullum ponit pretium testimoniis scriptorum, qui, universas gentes atheismo theoretico, eique negativo, immerfas esse, tradiderunt. Aversatur *Hobbesium & Spidenum*, existimantes, nullam juri naturæ inesse obligationem, & hanc non nisi a magistratu politico introducti. Posterior ille vim juris naturæ ex tradita Ebræis ac olim Noachidis disciplina justæ arcessendam credidit. Monet *Noæ*, leges, Noachidis datas, ad Rabbiorum dogmata spectare, nec reliquis gentibus fuisse compertas. Tum vero it comprobatur, leges naturæ a Deo petere, eisque inesse sanctionem internam, ut virtutibus præmia naturalia, praveque factis pœnæ naturales, cohereant. Rejcit *ideas* Platonicorum *innatas* haud secus ac *Puffendorfius*. *Comes de Shaftsbury* eas vocavit *con-naturales*. Admittit autem *Cumberlandus* propositiones immutabiles, quibus cura felicitatis promovendæ in mentibus ho-minum

minum convenienter naturæ ipsorum insistit. Curam vero eam a Deo nobis fuisse insitam ex universo, quis inficiari aulit? Recenset idem deinceps veritates Physices, quarum in hac tractatione utilitas elucet. Notionum ac judiciorum nostrorum effectus naturales a voluntate Dei determinatos esse, docet. Leges naturæ universas ad hanc unicum sententiam refert: *Pro-move pro viribus commune bonum ac communem salutem civitatis mentium ratione præditarum.* Proinde voces, quibus hæc sententia componitur, omnes ac singulas exponit. Edisserit vincula hujus sententiæ. Deducit ac limitat leges alias naturales, quæ ex illa sententia emanant. Addit, Deum esse hujus sententiæ autorem & legislatorem competentem ac unicum, a quo sanctio naturalis sit constituta, ad cujus notitiam homo, ad eventa actionum suarum respiciens, facile possit venire. Ostendit, actiones, legi naturæ conformes, esse bonas, justas, pulchras, honestas, decoras, amabiles. Ad objectionem, bonis probisque hominibus evenire sæpius mala, & malos frui jucunditatibus, dicitantem, respondet, ea, quæ a cura & providentia nostra haud pendent, sanctioni illi pœnali haud obstare, siquidem mala, quæ causis externis, haud evitabilibus, originem debeant, malis æque accidant ac bonis. Ut veram de sanctione illa notionem animis informent, tradit ipse, præmia, quæ homo vel ob stultitiam, vel ob virtutis culturam, reportat, semper sic esse comparata, ut æstimatio ejus sit major eo eventu, qui ex actione, quæ legi repugnat, prodit ac in lucem emergit. Sanctionis naturalis veritatem & vim exinde comprobatur, quod homo, societatis quippe pars, semper recipit partem salutis promotæ, & a sese propugnata. Speciatim vero eam inde stabilit, quod amicitia hominis cum Deo & hominibus nunquam potest esse infructuosa. Felicitatem generis humani metitur commercio inter diversas nationes tranquillo ac securo, conservatione civitatum societatum, ac observatione vinculorum amicitia particularium, seu œconomia moralis. Aliud argumentum depro-mittit ex actionum humanarum effectibus. Objici potest, effectus illos non semper certo obtineri posse. Respondet, nihilo minus actionibus bonis esse vacandum, siquidem non omittamus

Pag. 9.

11.

14.

17.

19.

20.

22.

- mus trahere spiritum, licet aer nonnunquam sit contagiosus, nec agriculturæ renuntiemus, licet messis subinde spem agricolæ eludat. Comparat deinde effectum observatarum legum naturalium cum effectu adminiculorum naturalium, quæ conservandis animalium corporibus sunt usui. Confirmat tandem methodum & principia hujus Operis per hominum consensionem ac suffragia. Principium juris naturæ unicum ut exhibeatur, suadet, in quod ceteræ conclusiones possint resolvi. Societatum civilium originem deduxit ex duabus legibus naturalibus, quarum una ad dominium distinctum in res, quibus uti possumus, altera ad benevolentiam parentum erga liberos, pertinet. Hoc est Operis fundamentum, quod sua sese commendat firmitate & præstantia. Non est nostrum, plures flosculos ex libro jam olim edito decerpere. Prædicamus tamen merito laborem Cel. Interpretis, cujus annotationes quippe sunt auro contra caræ maximam partem, immo gazis cariores.
24. Pag. 24.
- 26.
- 31.

*P. CASTI INNOCENTIS ANSALDI, O. P. DE
Principiorum legis naturalis traditione, ad CAROLUM
POLINUM, S. Martini Abbatem, Libri III.*

Mediolani, in regia Curia, apud Josephum Richinum Maledestam, Regium Ducalemque typographum,

1742, 4 maj.

Alph. 2 plag. 12.

Quem præfixit titulum operi suo Vir doctissimus, scopum tractationis non satis dilucide exprimere videtur. Ipse in eo est, ut demonstret, legem naturalem non tam ex principiis nobiscum natis, quam quidem ex *traditione*, id est, doctrinis inde ab antiquissimis hominibus ad posteros continua successione transmissis, haberi posse. Sed, num inde lex naturæ dici mereatur, aliis disceptandum relinquimus. Ad ipsum potius opus nos convertimus, & præcipua illius eo, quo se nobis offerunt, ordine, succincte exhibebimus. Nomen præfert, cui inscriptum est, *Quirini*, Ecclesiæ Romanæ Purpurati, eximii non Brixia solum suæ, verum universæ Italiae, decoris,

coris, cujus doctrinam summam, ac singularia in rem literariam & ecclesiam Romanam merita, debitis extollit laudibus. Ortum est ex sermonibus familiaribus, inter *Anfaldum & Polinum* in prædio Calvisiano ultro citroque de legum naturalium obligatione & principiis habitis, quos post ordinatius digessit, & accuratius elucubravit. Initium demonstrationis facit ab homine, quem ex omnibus rebus creatis cognitione Dei instructum, adeoque societatis & religionis capacem, esse, recte affirmat. Absque *idea Dei practica* lex naturæ consistere non potest. Legis autoritas est nulla, nisi, qui tulit, illius contemptum vindicare possit. Dei cognitionem repetit a traditione, impertita primum *Adamo*, inde *Noæ*, *Abrahamo*, *Mosi*. Gentiles Philosophi, Deum ex naturali contemplatione cognoscere satagentes, in varios errores sunt prolapsi. In exemplum adducit Philosophos olim insignes, quos omnes ad classem *Atomistarum & Academicorum* revocat, ad priores referens *Pythagora* sectatores & *Epicureos*, ad posteriores *Stoicos*, *Platonicos*, & *Peripateticos*, quorum illi per Deum mundum intellexerunt, hi *materiam* cum Deo confuderint, quæ ex ipso ab æterno prodierit. A qua sententia cum nonnulli immunem pronuntiant *Platonem*, quod speciatim fecit Cl. *Zimmermannus* in *Schelhornii Amæn. liter. Tom. IX*, ex scriptis Philosophi contrarium demonstrare contendit. Æternitas mundi, sive quod ad *materiam*, sive quod ad *formam*, cum conceptu Dei consistere nequit. Circa naturam mentis divinæ veteres a vero aberrasse, Autor judicat, quoniam absque traditione *natura immaterialis notitiam vi luminis naturalis habere non potuerint*, quod inde probat, quoniam & ipsos genios & animas humanas in numerum rerum materialium redegerint, quemadmodum etiam recentioribus temporibus *Lockius & Voltairius* materiæ cogitandæ vim aptarint. Hinc disputat adversus *Cudworthum*, aliquos *Atomistarum* excusantem, qui sic di&is atomis infinitam mentem, omnes illas colligantem, inque justum ordinem redigentem, præfecerint. Deum nominare non sufficit, quod omnes fecerunt Philosophi, nisi simul de illo ea dicantur, quæ ipsi conveniunt. Horum sententias vult admodum fuisse diversas,

Pag. 7-

10.

10-13.

13-15.

15-30.

30-32.

32-40.

40-47.

- quoniam illas non vi mentis, aut constante quodam principio, aut certa traditione, sint indepti, sed in illas casu quasi quodam
- Pag. 47-49. incidere. Ex perfectionibus & virtutibus divinis illæ cum primis sunt spectandæ, quibus societas humana constituitur & firmatur, speciatim justitia, qua præmia virtutibus, pœnæ vitii, sunt destinatæ; hinc, ex Epicureorum opinione, providentiam divinam tollentium, virtutem locum habere non posse, recte concludit. *Stoici* pariter fato suo virtutis exercitium proscripterunt, Deum cum hac rerum universitate inepte permittentes. A qua impia opinione cum alienus non sit *Spinoza*, hujus sententiam de Deo Autor proponit, eandemque refellit, & 59-94. quæ ex illa incommoda sequantur, ostendit. Horum omnium erroribus refutatis, qua via quis in cognitionem Dei per naturalem contemplationem, tum sui, tum aliarum extra se rerum, pervenire possit, docet; sed notat, illam non tantum, quantum debeat, valere, nisi traditio accedat, quia etiam iisdem forte argumentis alii ad errores suos tuendos & incrustandos uti possunt, quod argumento, ab ordine in hoc mundo petito, liqueat, quod 94-100. *Stoici* etiam in commodum suam vertere queant. Circa demonstrationem existentiae deitatis, quam *Weigelius* a continuata Dei creatione, in conservatione hujus mundi conspicua, multum monuisse *Leibnitium*; *Wolffum* exactiorem Ontologiæ, Cosmologiæ, & Psychologiæ, cognitionem requirere ab illo, qui de Deo ac attributis divinis prorsus persuasus esse velit. Cum autem uniuscujusque sit, Deum colere, & legibus ipsius obtemperare, id autem absque existentiae illius cognitione fieri nequeat, sed via, ad illam per rationem perveniendi, partim salebrosa, partim nimis longa, sit; tutissimum esse colligit, ad traditionem se recipere, quorsum etiam Philosophi se, cum diu multumque ancipites 100-113. circa divinam naturam fluctuassent, contulerint. Speciatim id adstruit argumento, a *novitate mundi* desumpto, quod adversus atheos non multum proficiat, nisi quis traditionem in subsidium vocet. Atque hoc, quod Deus e nihilo produxerit mundum, sufficere ad leges, quæ ad jus naturale, & ad ordinatam humani generis societatem, ducant; in illis autem quo tempore, quo modo, singula produxerit, ingenium hominis se exer-

exercere posse. Inde percenset Autor diversas veterum de rerum omnium principiis sententias, & quæ mundi systemata prisca pariter ac recentiores effinxerint, enarrat; adhæc, quid scientia rerum naturalium a disciplinis mathematicis sibi polliceri habeat, docet, de inconstantia denique sectarum philosophicarum, quarum alia alii successerit, quæque haud diu locum suum sint tenuitæ, disserit; cum contra in traditione pedem quis tuto figere possit. Uti *Libro I* probatum iverat, certam atque indubiam existentiam rerum omnium cognitionem parari non posse, nisi ex traditione; ita *Libro II* hoc pariter de providentia divina adstruere molitur, affirmans, de illa, speciatim origine boni & mali, neminem certo persuasum esse posse, nisi ad traditionem, quæ primum fontem ac originem mali indicet. Quotquot ex Philosophis vexatissimam illam quæstionem attigerunt, quorum diversas sententias in scenam producit Noster, inventi tamen semper sunt, quod sigillatim de *Scepticis* est dicendum, qui, si non omnia incerta reddiderint, saltem dubia ex dubiis nexuerint. Quod homines prohi, prudentes, rerumque suarum provide satagentes, adversis aliquando fati urgeantur, improbis contra ac imprudentibus ex voto omnia eveniant, illius rei rationem non aliunde, quam ex traditione, dari posse, Noster judicat. Quod porro recte facientes præmio mactentur, male facientes ex adverso pœnam expectare habeant, id pariter indubie non sciri, nisi per traditionem, ait. Animam morti obnoxiam non esse, cogitationem eidem soli esse propriam, nec vim illam corpori communem esse posse, traditione certissime constare, licet de eo ratiocinando exquirere multa queamus. Num ex eo, quod animæ sentiant, colligi queat, animam hominis materialem esse, anquirat, sententiam de anima brutorum fusius proponens. Nec origines rerum, nec fines certos illarum, patere, nisi traditionis ope lux aliqua præferatur. In rebus physicis multam dominari incertitudinem, cui non melior medela, quam per traditionem, afferri queat. Patres primævos inde ab *Adamo* rerum naturalium & fideralis scientiæ probe gnaros fuisse, eamque ad successores suos traduxisse, quam corruptam restituerit *Salomo*, & ad quam propius accesserit Phi-

Pag. 127-141.

142-168.

168-185.

185-200.

201-204.

- lofophia *Aegyptiaca*, quam fequentibus temporibus insigniter
 Pag. 238. coluerit *Philo.* Ipsa illa etiam nisi morum doctrinam, quæ
 circa officia in Deum, socium, se ipsum, verferet, in quibus
 cum immane quantum deviatum fit a diverfis gentibus, turpe
 ac indecorum pro recto & honesto reputantibus, ad traditio-
 nem, velut sacram anchoram, confugiendum esse; maxime cum
 238-257. Deus officia omnia decalogo explanaverit ac declaraverit. De ju-
 ris naturæ principio multa disputant Philosophi priscei & nostri
 ævi, inque sententiarum divortia secedunt, &, qui optima de
 virtutibus & officiis præcepta tradunt, illi, affectibus abrepti, in
 transversum aguntur, sed, qui traditionis semitam legunt, illos
 257-327. habere arbitratur, in quo tuto consistant. *Libro III* removel
 objectionem, plurimos populos absque primæ traditionis
 scientia in societatem coire, vitam sociale agere, & ordina-
 tas constituere posse civitates, quorum tamen plures crassissimis
 erroribus fuerint immersi, ac detestandum fictorum Deorum
 cultum sint sectati, docendo, ex ipsa idololatria multas pri-
 mæ traditionis promicare scintillas. Quicquid primis hu-
 mani generis parentibus, & speciatim populi Israelitici proge-
 nitoribus, de Deo rebusque divinis fuerit cognitum, id ipsum
 symbolis fere fuisse involutum, cultum etiam illorum maxi-
 mam partem symbolicum exstitisse, sed cum temporis lapsu
 occasionem male sanæ suppeditasse superstitioni, ubi res exter-
 nas, quæ symbolorum tantum vicem ante præstabant, cultu di-
 vino prosequi cœperint. Qua ratione autem Dii fuerint effi-
 di ex *Adamo*, *Noacho*, ejusque filiis, ac *Mose*, ex *Vossio*,
Bocharto, aliis, ostendit. *Huetium*, Deos gentiles ad unum fere
 omnes ad *Mosén*, Deas ad illius conjugem *Sephoram*, vel soro-
 rem *Mariam*, revocando, aliquam judicii imbecillitatem osten-
 351-374. disse. Cum temporis lapsu religio omnis ars quædam politico-
 rum est facta, qui, quo populum sibi haberent obsequentem,
 colloquia cum Diis effinxerunt, legesque suas ab illis profectas
 esse sunt commenti, hoc ipso testati, absque traditione religio-
 nem & virtutis cultum non ita facile locum suum tueri posse.
 374-382. Philosophi athei fere erant, mundum pro Deo habentes, nec
 ab illis sacerdotes & Poetæ multum aberant, qui, quo probra
 a Diis

a Diis averterent, ea, quæ de Deorum facinoribus circumferantur, de naturæ viribus explicare, ac Deorum nominibus partes hujus universi insignire, instituerunt. Misera etiam cum tempore facies gentis Ebrææ est facta, quæ hæresibus infandis, superstitionibus, ac humanis placitis, aliisque malis, circummagi coepit, quod non alia de causa est factum, quam quoniam a prisca, simplici, ac divina, traditione discesserint, quam Christus, salutis humanæ reparator, restituerit, veræ religionis & virtutis præcepta inculcans, hominumque animis ingenerans. Cl. Autor, traditionem juris naturæ principium constituendo, hypothesebus ecclesiæ suæ aliquid dedisse videtur, quæ, quod abunde constat, in doctrina religionis revelatæ multum huic concedit. Sed, per traditionem quid intellectum velit, non definite exponit, modo illam de doctrina morali, in sacris literis contenta, modo de sententiis moralibus, inde a primis mortalibus per reliquas orbis gentes propagine quasi quadam sparsis, & jugiter conservatis, accipiens. Stilus per omnia sibi similis non est, aliquando planus, tersus, nec ornatu destitutus, aliquando solæcismorum & barbarismorum labe fœdatus.

*SIMONIS DE VRIES DISSERTATIO CRITICA
de Priscillianistis, eorumque fatis, doctrinis,
& moribus.*

Trajecti ad Rhenum, apud Joannem Brœdelet, bibliopolam, 1745, 4.

Plag. 16.

Inter Hæreticos, qui prioribus post C. N. Seculis ecclesiam vehementer turbarunt, non ultimum occupant locum *Priscillianista*. Duplex autem male feriatorum ejusmodi hominum secta, quibus hæc ipsa compellatio adhæsit, in veterum monumentis deprehenditur. In Asia nimirum Seculo secundo perversis opinionibus innotuit *Montanus*, asperioris ingenii homo, qui, austeris sibi vitæ legibus imperatis, pietateque simulata, permultis, & sigillatim *Priscilla* & *Maximilla*, sceminis opulentis, facum faciens, divino eas agitari spiritu, dicitavit.

Priscilla

- Priscilla* hæc nomen sectæ dedit, perversissimæ profecto, ipsis-
que Principum constitutionibus, quæ in Codice *Theodosiano*
comparent, reprimendæ. Cum autem fuscè & accurate de his
ipsis hominibus, eorumque sententiis, a viris doctis sit actum;
noluit Clarissimus *de Vries*, hujus Dissertationis Autor eruditis-
simus, sæpe jam dicta repetere, sed de alia potius *Priscilliani-*
starum secta, a *Montani* asseclis diversa, quæ in Hispania pra-
vas disseminavit de rebus sacris opiniones, differuit. Auto-
rem sectæ *Priscillianum* quendam, ex Gallæcia oriundum, fuisse,
Pag. 4. observat. Is enim, familia progenitus nobili, opibus abundans,
ingenio, eruditione, & dicendi facultate, egregie instructus, a
Marco quodam, Ægyptio, qui circa medium Seculi quarti Ma-
nichæorum & Gnosticorum errores in Hispania sparsit, institu-
tus, brevi tempore hæresin per omnem, qua patet, Hispaniam
disseminavit. Eam ob causam Concilium Cæsaraugustanum
coactum est, in eoque *Priscillianus*, sociique ejus, quamvis
indicta causa, in exilium sunt acti. Hac Synodo finita, res non-
dum esse compositas, verum post varios tumultus, Concilium
Burdigalense A. C. 384 autoritate *Maximi*, qui, cæso *Gratia-*
no, imperium ad se rapuerat, congregatum esse, eoque finito
Priscillianum in carcerem coniectum, & capite tandem Tre-
viris truncatum, Cl. Autor observat, nimiam erga hæreticum il-
lum Hispanorum Præsulum asperitatem perstringens. Fun-
9 seq. ctus is hæresiarchæ exitus ipsam hæresin plane non extinxit.
Sectatores enim ejus, summo erga *Priscillianum* amore flagran-
tes, in Gallæcia, quam universam fere erroribus infecerant,
multos excitarunt motus. Eam ob causam Concilium Toleta-
num anno, ut Cl. Autori videtur, 400 celebratum est; cujus
12. historiam accurate exponit, eoque finito, *Priscillianistarum*
causam ingens quidem detrimentum passam esse, per plura ta-
men adhuc secula, variis Conciliis nequicquam idcirco coactis,
viguisse, pronuntiat. Delineata hoc pacto hæreseos hujus hi-
storia, *Priscillianistarum* etiam opiniones lectori ante oculos
ponit. Cumque maximam partem deliria sua a Basilidianis,
16 seq. Marcionitis, & Manichæis, hauserint, horum hominum placita
prius recenset, & quæ *Priscillianistis* federint, deinceps ad-
struit.

struit. In dogmate tamen de Scriptura S. non cum hæreticis
 antea nominatis eos per omnia consensisse, statuit. Sacrum etiam Codicem ab illis fuisse corruptum, non satis probari posse,
 contendit. Apocrypha vero scripta quamplurima, quæ ho-
 mines Θεοργύους autores mentiebantur, ad opinionum suarum
 defensionem aut confinxerunt, aut ab aliis conficta, maxi-
 mi fecerunt. Ipse etiam *Priscillianus*, ut erat facis eloquens
 & eruditus, varia edidit opuscula, uti ex *Hieronymo* apparet.
 Eum secutus *Ditlinius*, opusculum maximæ inter Priscilliani-
 stas autoritatis composuit, & *libram* inscripsit, quod duode-
 cim quæstionibus, velut libra Romana unciis, abfolveretur. *Ma-
 tronianus* & *Tiberianus*, *Priscilliani* assectæ, varios reliquerunt
 ingenii sætus, ultimusque Apologeticum conscripsisse traditur,
 qui una cum reliquis Priscillianistarum libris, ob maximum,
 quod veteris ecclesiæ doctores abolendis hujus farinae codi-
 cibus impendebant, studium, ad nostram plane non pervenit
 ætatem. Cumque hæc ita sint, facile intelligitur, adeo dilu-
 cide dogmata istorum hominum exponi non posse, cum præ-
 fertim antiqui, nimio nonnunquam contra hæreticos odio in-
 censi, varia de eorum sententiis tradiderint, a veritate abhor-
 rentia. Conjecturis igitur hac in re aliquid dandum erat, qua-
 les admodum ingeniosus Cl. Autor, de Priscillianistarum agens
 somniis, attulit. Unum igitur Deum eos credidisse, statuit.
 Patris tamen, Filii, & Spiritus S. unam atque eandem esse perso-
 nam, delirasse illos homines, *Leo Magnus*, *Augustinus*, *Orosius*, va-
 riaque Conciliorum acta, quæ etiam Sabellianis Priscillianistas
 eam ob causam accensent, tradunt. Quæ ergo fuerit *Sabellii*
 hæresis, fuse disquirat, eumque, patrem & filium unam esse hy-
 postasin, statuisse, negat. Hinc ad ipsos Priscillianistas progredi-
 ens, dici absolute non posse, eos unam duntaxat in Deo hy-
 postasin credidisse, contendit. Immo, si vel maxime ita pro-
 nuntiaissent, eos tamen commode excusari posse existimat;
 cum ipsi Catholici ita nonnunquam locuti sint, ὁμοούσιους vo-
 cabulo eandem, quam ὁσίως, significationem subjicientes. Vi-
 tio datum est Priscillianistis, quod, filium Dei inuisibilem
 (ἀγύβητον) fuisse, dixerint, eoque nomine inter *Sabellii* secta-
 tores

Pag. 10.

31.

34.

37

- ores numerati sunt. Sed nec eam ob causam eos satis certe dici posse Sabellianos, subtilibus multis rationibus Cl. Autor evincere annitur; a Photinianismi etiam, Arianisimi, & Samosatzenianismi, labe, quam ipsis *Leo M.* impegit, ingeniose hos homines liberat, & dictos modo hæreticos diversimode sensisse, atque adeo eorum sententias simul adoptari a Priscillianistis non potuisse, evincit. Mundum a Deo conditum esse, negarunt, immo malignum spiritum ejus autorem fecerunt. Et, quamvis hæc certa sint, & unicuique persuadeant, detestandos prorsus Priscillianistarum fuisse errores, Cl. Autor tamen, ut eos, quantum posset, excusaret, observat, non Priscillianistas hunc errorem excogitasse, sed a Gnosticis, aliisque hæreticis, quorum adeo hac de re sententias exponit, hausisse, immo ex pietate, ast male consultis, illum errorem profluxisse. Angelos ex substantia Dei extitisse, crediderunt. De diabolo statuerunt, eum non fuisse prius bonum angelum a Deo factum, sed ex chao & tenebris emeruisse, nec aliquem sui habere autorem, verum ipsum esse principium atque substantiam mali. Hæc etiam Manichæorum fuisse deliria, Cl. Autor comprobat, eorumque de dæmonibus ineptas opiniones recenser. Cumque una cum Manichæis omnem materiam sua natura malam atque vitiosam existimarent, Deum quidem animam terreno miseroque corpori, tanquam ergastulo, inclusisse, sibi persuaderi haud patiebantur. Et inde pestilens profluxit error, creationem universæ carnis non Dei, sed malorum angelorum, opificium esse. Hunc ipsum errorem ante Manichæos *Saturninum* jamjam errasse, & ex veteribus etiam Philosophis haud paucos ita delirasse, Cl. Autor egregie ostendit. Animas coelestes & puras esse substantias, quæ ante corpus jam sunt, relictisque coelestibus locis in illud commigrarunt, Priscillianistas existimasse, non vero constitui posse, utrum corpora iisdem animabus attribuerint, contendit. Animas etiam e Dei substantia prodiisse, divinæque substantiæ partem esse, ajebant. De propagatione & transmigatione earum quid crediderint, in obscuro jacet. Duplici anima hominem esse instructum, Priscillianistas docuisse, totumque hominem ex tribus veluti naturis, nempe

nempe ex materia, ex anima, quæ ex materia originem ducit, atque ex spiritu cœlesti, constare, credidisse, Cl. Autori videtur probabile. Fatum illos finxisse, multi veterum loquuntur. Fatalibus enim stellis animas hominum obstringi, *Leone M.* teste, pronuntiarunt. Non tamen prorsus absolutum aliquod fatum induxisse illos homines, Cl. Autor summa eruditione & acumine ostendit, multos etiam alios hæreticos astris aliquas in regimine hujus mundi derulisse partes, commonstrat. Historiam lapsus humani, a *Mose* conscriptam, in allegoricum sensum Priscillianistas detorsisse, conjicit. Matrimonium eos damnasse, docet, maculam tamen, quam *Leo M.* illis asperit, ac si vagas libidines approbassent, ab illis abstergere annititur. Multos insuper antiquorum, sigillatim *Encratitas* atque *Origenem*, matrimonium reprobasse, ostendit. Corpora de sepulcro resurrectionis negarunt; qua in re permultos veterum hæreticorum consentientes habebant; inque hunc errorem ideo fortassis inciderunt, quia antiqui Theologi, sententias hodiernorum Chiliastrarum nonnunquam foventes, talia de resurrectione prodiderunt somnia, quæ cretioribus ingeniis non poterant non displicere. S. Coenæ usum Priscillianistas non detestasse, inde fit probabile, quod Manichæi, quorum quidem vestigia prefferunt, hoc Sacramentum in suis cœtibus retinebant, neque scriptores eo nomine in Priscillianistas invehuntur. Cum vero plurimi eorum, Encratitas secuti, a matrimonio, carne, & haud dubie etiam vino, quemadmodum & apud Manichæos moris erat, abstinerent, eos aquam vini loco in S. eucharistia adhibuisse, probabile fit. In baptismo conferendo valde hos homines errasse, & in nomine trium patrum, filiorum, & spirituum sanctorum, baptizandos tinxisse, *Jos. Binghamus* conjecit. Ejus tamen sententiam lætis firmo niti talo, Cl. Autor negat, & hac in re nihil certi dici posse, contendit. Usum carnis, & fortassis etiam vini, perfectioribus suæ sectæ negabant. Cujus rei rationem *Concillii Bracarenfis I* acta reddunt illam, quod nempe statuerint, immundos fieri illos, qui carnes prægustant. Cum vero hæc ratio Cl. Autori minus justa videretur; rectius statui asseverat, eos castitatis studio exem-

Pag. 74.
81.
83.
86.
89.
93.
97.
99.
101.
plo

- plo permultorum apud veteres hanc ipsam præcepisse abstinentiam. Jejunabant diebus dominicis, id quod nefas antiquis videbatur, & in Canonibus, qui vulgo Apostolici audiunt, aliisque Conciliorum decretis, severe erat prohibitum. Laicos sæpissime doctores sectæ suæ, contra constantem Catholicorum praxin, constituebant, immo aliquando multerculam, *Agapen*, apud ipsos docuisse, erroresque ipsorum inter alios sparsisse,
- Pag. 107. ex *Sulpicio Severo* & *Hieronymo* cogi posse videtur. Ad mores tandem Priscillianistarum quod attinet, a quamplurimis antiquorum longè turpissimi ac detestandi pinguntur, quos etiam nostro tempore doctissimi viri, qui Historiam literariam Galliæ conscripserunt, sine examine & delectu secuti sunt. Recte adeo Cl. Autor observat, & *Dallaum* consentientem exsultat,
108. morem Patribus, & illis præsertim, qui ferventioris ingenii erant, fuisse, ut in hæreticos nihil non contumeliæ spurgerent. Eadem ratione cum Priscillianistis actum est. Eos enim magiam exercuisse, veterum haud pauci prodiderunt memoriz. Hæc vero sententia quam ridicula sit, & a veritate aliena, unusquisque deprehendet, qui, quæ Cl. Autor contra eam protulit, cum cura pensabit. Mendacia approbasse, nec religioni sibi duxisse, jurejurando illa corroborare, & hoc pacto sectæ suæ arcana & dogmata occultare, dicuntur. Sed, etiam hæc in remitiis de illis sentiendum esse, Cl. Autor existimat, eamque rem potius fragilitati humanæ, quam ipsorum principiis, adscribendam esse. Cum enim a persecutoribus suis gravissime vexarentur, ad evitandas, quæ ipsos manebant, pœnas, nonnunquam aliud dixerunt, aliud pectore clausum gestarunt. Obscenos & fœdissimis libidinibus inquinatos fuisse Priscillianistas, *Sulpicius Severus* autor est. Et, quamvis ejus testimonium satis rem conficere videatur, Cl. Autor tamen, Rev. *Beaufobrii* vestigiis insistens, longum istis hominibus contexit apologeticum; qua in re an ipsi palma concedenda sit, Lector candidus atque eruditus judicet. Nos interim ex vero affirmamus, tanto ingenio atque doctrina totam hanc Commentationem esse conscriptam, ut optimis, quæ hoc in genere exstant, lucubrationibus merito sit acceptenda.

HADRIANI RELANDI, CLARISSIMI Viri, Antiquitates sacra veterum Hebræorum. Cum in eos, tum præsertim in Systema rituum sacrorum, quale, stante templo altero, autoritate Phariseorum invaluit, & duabus Partibus postremis libri continetur, notas & animadversiones adjecit JO. EBERHARDUS RAVIUS, in Academia Nassavica Professor Theol. & Ling. Orient. nec non Regiæ Societ. Berolin. Scientiarum Sodalis. Opus, ex ipsis fontibus haustum.

Herbornæ, excudit Jo. Nicol. Andreæ, Acad. Typographi, vidua, 1743, 8.

Alph. 2 plag. 18½.

Quo insigniorem sibi nominis famam scriptis, doctrina varii generis præclara refertis, quibus veterem in flore Palæstinam stitit, arcum Titi triumphalem, cum spoliis templi, in eodem conspicuis, oculis subjecit, & mores institutaque præteritæ gentis Hebrææ recensuit, in orbe, qua patet, erudito sibi comparavit *Hadrianus Relandus*, hoc majori laude exornandi sunt, quotquot in scriptis ipsius illustrandis laborem non omnino nullum ponere in animum inducunt. Fecit hoc Doctissimus *Ravius*, qui diviniore literas, linguasque veteris Orientis, in Academia Nassavica non sine laude tradit. Hic enim *Relandi* nobis librum, quo *Antiquitates gentis Hebrææ* comprehenduntur, nova facie exhibuit, animadversionibus uberrimis doctissimisque locupletatum. In Præfatione, quam præmisit, post indicatos nonnullos editionis *Relandi* Lipsiensis, Præfatione *Buddei* commendatæ, errores, tempora distingui vult, quibus ritus Hebræorum viguerunt. Posthæc, diversi generis, docet, esse eos, qui tradendis Antiquitatibus Hebræorum operam navarunt, quorum alios nimium Judæis habuisse fidem, conqueritur, alios, neglectis plane Judæis, tantum ex divinis cultus Levitici libris profecisse, scribit. In illis imprimis Antiquitatum Compendiis, quæ in usum scholarum confecta sunt,

sunt, desiderat, quod, missis fontibus, sicut ex rivulis suis Auto- res deduxerint, præterea partem nobilissimam, qua exponitur de sacrificiis, vel plane præterierint, vel pro dignitate non persecuti fuerint, denique, quod sceleta exhibuerint, non indicatis monumentis, atque Autoribus, unde omnia derivata.

- Magna igitur laude ac honore *Relandum* meclat, quod verorum investigatione fontium, usu methodi, admodum concinnæ, brevitate etiam ac perspicuitate insigni, effecerit, ut liber ipsius virorum etiam doctissimorum manibus texatur. Effert imprimis *Relandi* methodum, qua quatuor partibus de *locis, personis, rebus, ac temporibus* Hebræorum sacris, doctrinam illam omnem absolvit, eaque usum jam esse docet *M. Terentium Varronem*, laudatum ob eam rem ab *Augustino de Civit. Dei VI, 3*. Jam ad Animadversiones ipsius libri, a *Doct. Raviq* adjectas, veniamus, ex quibus quasdam decerpere nostrum erit, omnes persequi, nimis longum foret. Quæ dixerat *Relandus* de angustia nominum terre *Canaan*, & terre promissæ, studiosè expendit Autor, collato opere *Polestina* ipsius ampliori; quod argumentum non ignobile, neque indignum observatu, videbatur.
11. Ubi *Relandus* Hierosolymam interpretatur *בְּיָמֵינוּ שָׁלוֹם* possessionem perennem pacis, *Ravius* potius hic latere existimat nomen *Salem* antiquissimum, *Ps. LXXVI, 3, Genes. XIV, 18*. Præmissum *שָׁלוֹם* quid sit, an indicari commode possit, dubitat. Cum tamen *שָׁלוֹם* Hebræis sit *madefacere, irrigare*, videtur ipsi appellatio forsan redire ad fontes Hierosolymitanos, atque aqueductus, cura & sapientia
43. *Salmonis*, ob defectum & inopiam aquarum, confectos. Disputatur de *בְּרִיחַ*, sive animalibus, quorum e corio tabernaculi vela paranda. Ipse *Ravius* corium intelligit, animali aquatili, in sine Arabico maribusque Indiæ reperiundo, quod *Mancala* vocant, detractum. Galli illud corium *chagrin* dicunt.
62. Quæ sit vera mens *Josephi*, ubi de *συνδοχαις*, sive vasis sacris, exponit, declarat Noster, & questionem, utrum ei vasa mensæ sacræ imposita, an minus, fuerint, expendit.
91. Promon templi altitudine ædem superasse ipsam, indicat, eoque figuram leonis cubantis refert, templo a vate *Jesaja* voce

voce מרינת datam, XXX, 1, quo tamen vocabulo non tam eadem Hierosolymitanam, quam urbem ipsam, significari, sequens קריה, *urbs*, velut interpretatio prioris, peripicuum reddere videtur. Fenestra templi, a *Salomone* facta, quomodo intelligenda sit, ostendit. Ubi negat *Relandus*, gentium in templo existisse atrium, Noster de nomine duntaxat hic litem moveri, judicat, quæ rem ipsam non attingit. Verum, recte egisse *Relandum*, persuasum nobis habemus, quod hic circumspicte locutus fuerit. Atrium enim gentium omnis ignorat antiquitas Hebraica, tacentibus, præter Codicem Hebræum, Judæis omnibus, ipsoque *Flavio*, refragante etiam tam sicu atriorum, quam structura, quod singulari propediem Diatriba ad liquidum perducere nonnemo annitetur. Nomen portæ *Nicanoris* erudite *Ravius* persequitur, indicata causa, ob quam eidem collatum. Vocem מרינת, *vestibulum*, e Chaldæorum sermone deducit, in quo מרינת *corroborandi, firmandi*, significatu præditum est. Hujusmodi enim loca ædibus firmamenti instar fuisse, ex *fortalitio portæ*, quo nomine מרינת ab *Ezechiele* inscriptum, consecit. De אבן שתיה, seu *lapide positionis*, quædam Noster disserit, quæ amplificari potuissent, si doctissima ea de re *Theod. Hæsi* Commentatio excusa fuisset. De origine Synagogarum quæ disputantur, præterea de Ps. LXXIV, cujus autor non *Assaph* constituitur, sed ad ætatem *Antiochi Epiphani* transfertur, curatius expendi merentur. De hyperbolis, scriptis Judæorum insertis, non contemnenda inspergit. Ἀρχαῖος Judæorum respondere existimat τοῖς שרי מרינת & *Chron. XXXVI, 14*, eosque, collapsis Judæorum rebus, summos Pontifices dictos, censet, qui dignitate illa jam splenduerant. Utrum manicis ornatum fuerit amiculum Pontificis Hebræorum, quæstio est, quæ torsit virorum eruditissimo- rum ingenia. Noster in eam rem inquirat, collata *Josephi*, affirmantis, *Braunii*que, negantis, sententia. Putat autem, manicas vere assutas fuisse amiculo, iisque ad axillos duplicem affixum lapidem, qui שמש dicitur. Inde etiam perspici, vult, rationem atque usum catenularum, unde lapides pependerit. In quo discrimen vocum כף & כד situm fuerit, inquirat, no- tato

pag. 102.

130.

136.

163.

172.

180.

199.

202.

220.

298.

- tato simul *Branis*, qui in *Selectis sacris* קטא סומ' צד' com-
 Pag. 305. miscet. Indicat etiam discrimen dictionum קטא & קטא, quarum illi Græcorum βραχίη, Latinorum *brachia*, hinc σάλπιγγ' & *cuba*, respondet. Ipsum tamen *Flavium* neglexisse discrimen, conqueritur. Cur Levitæ in inauguratione ad officium aqua conferti, & corpore rasi, fuerint, rationem investigat.
341. Synagoga magnæ originem, de qua digladiantur eruditi, non definit, sed provocat ad suam de Synagoga magna disputationem, quam cum iudicio vult legi. Cum quatuor supplicia capitalia Iudæi numerent; Noster, tantum lapidationem & combustionem divins lege statutam, docet, contra vero, decollationem & strangulationem a moribus gentium profanarum adscitam, putat. Differentiam nominum קטא & קטא non tam in Prophetis ipsis quæri jubet, quam potius repeti a vulgo Israelitarum. In agitanda quæstione: Quamobrem e numero Prophetarum Codicis sacri *Danielem* proferbant Iudæi, recipit se in primis ad id, quod Iudæi doceant, non publico Propheta munere functum *Danielem* esse, ejusque librum non tam populum Dei & Ecclesiam persequi, quam fata gentium aliarum. Plura tamen adjicit, non indigna, quæ expendantur.
405. *Hillelem* a *Flavio Pollionem* dictum fuisse, ut vulgo creditur, negat. Corrupta tamen dicit nomina *Josephi* Hebraica. Hinc, cum *Josephus* recte expresserit Ἰλληλον, græculum quendam hoc in Παλλίωνας corrupisse, sibi persuadet. Utrum Sadducæorum familia prognata sit ex male intellecto dogmate *Antigoni Socbei*, in *Pirke Abboth* repertiundo, quæstio est, non omnino nullius momenti. Negat hoc Noster, illudque dogma a Græcis translaturum ad eos dicit. Phariseos, ostendit, pariter atque Iudæos Rabbanitas, Karæos, ac Samaritanos, doctrinam de resurrectione mortuorum admittente, eamque ob causam castigat *Josephum*, cujus locum quendam contrarium de Phariseis excerptit. *Scaligerum*, ostendit, aliquando succensere *Epiphanio*, quod phylacteria Iudæorum *segmenta purpurea* dixerit. Noster existimat, *Epiphanium* loqui de קטא קטא, pallio laneo quadrato, capiti imposito, atque in humeros desuperate. Huic segmenta purpurea non advesari, addit.
- Cur

Cur Essæorum in Novo Testamento non sit facta mentio, causas Pag. 430
 has indicat, quod victimas non immolarint, quod religionis cau-
 sa cum Judæis reliquis non adscenderint Hierosolymam ad sacra
 anniversaria, quod præter illos, qui Ægyptum incolebant, re-
 liqui ad mare mortuum commorati fuerint, quæ vero loca
 Christus non peragravit. Ex textu Græco, *Act. XVIII, 18*, 444
 non confici posse, monet, quisnam sibi raserit caput, utrum
Paulus, an *Aquila*, ipseque posterius verisimile judicat. De
 voto etiam *Aquile*, ob quod comam deposuit, varia inspergit.
 Quæ Talmudici docent, de sanctissimis, ad aquilonarem alta- 458.
 ris partem, minus sanctis ad orientalem, vel australem, jugu-
 landis, Noster improbat, putatque, hostias omnes, etiam mi-
 nus sanctas, ad aquilonem, unoque in loco, fuisse cæsas. Quo- 559.
 modo sacrificium pro delicto, *זבח* dictum, a sacrificio pro
 peccato, quod *זבח חטאת* vocatur, differat, copiose aliquot
 paginis & erudite docet. Agnum paschalem veri nomi- 602.
 nis existisse sacrificium, ex *Bocharto*, ejusque rationum
 fulcris, ostendit, atque, in plerisque convenire, docet, cum
זבח, in quibusdam etiam cum *תורה* & *זבח*. Quæ 609.
 in Gemara, *Mass. Pesuchim*, & *Ecceba Rabbati*, de Rege *Agrip-
 pa* leguntur, qui ex numero renum agnorum paschalium
 edoctus aliquando fuit numerum Israelitarum, tangit *Relandus*,
 sed Noster copiose ea de re commentatur. Persequitur etiam 615.
 discrimen, *Minchæ* cum libamine intercedens. Primitias a 644.
 primitivis e proventu terræ distinctas esse, multos sibi persua-
 sisse Christianorum, sed sine causa, judicat, illudque latius
 probat. De vocabulo *קנים*, quo Judæi in votis suis utuntur, 690.
 non contemnendâ disputat. Ipse deducit e Persarum lingua.
 Vocabulum *עצרת* tum quoad ejus originem, tum quoad usum 780.
 in doctrina de Festo Pentecostes, latius examinat. Indicat 806.
 frondes & virgula, unde fasciculus *Lulabb* in festo Tabernacu-
 lorum compositus. *Joma* non nomen festo Expiationum esse, 819.
 sed tantum titulum Codicis Talmudici, ostendit, Judæosque no-
 men hoc, addit, semper restringere ad expiationem, si de festo
 disputent. Inde igitur locum *Hebr. VII, 27*, illustrari posse,
 negat. De mense ac die excidii templi secundi non convenire 933.

Chronologos, neque ipsum *Josephum* litem decidere, scribebat. *Judaos* tamen *Talmuditas* diem IX Abh constituisse, ut haberent tempus, quo fata sua deserent. Plura non excerpimus. Librum integrum qui excusserit, intelliget, Autorem Clarissimum neque in questionibus difficilibus examinandis infelicem, neque in conferendis prisca Orientis linguis scriptisque *Talmudicis* minus exercitatum, esse. Id unum vellemus, caractere & majori, & nitidiori, animadversiones, non indoctas, expressas fuisse. Nihil tamen secius saluum manet libri ipsius pretium.

DISSERTATIO DE SALIVATIONE MERCURIALI physico-medico-mechanica BARTHOLOMÆI BOSCHETTI, Vicentini, Phil. & Med. Doct. in tria Capita divisa. Quorum prius continet salivæ naturalis examen, alterum Caput ejusdem vitia considerat, tertium salivationem artificialem exhibet. Iis accedunt Historiæ, felici & lethali experimento comprobata.

Venetis, typis Joannis Tibernini, 1744, 4.

Plag. 20.

Primum laborum suorum specimen Autor noster in salivatione mercuriali pertractanda edit, Capite hujus libelli primo *salivæ naturalis examen* præmittens. Hujus *Articulo 1*, differentia inter fluida & humida exposita, salivam corpus humido-aqueum, tenue, pellucidum, lente fluidum, insipidum, dicit. *Art. 2*, salivam ex chylo potius, quam ex sero, oriri, affirmat, & in examine chemico inter varias Autorum sententias oberrat, acido salivæ nimium intentus. *Art. 3* pauca de viis salivæ adducit, nihilque eorum, quæ recentiores hac de re exhibuerunt, in medium profert, in glandulæ vero disquisitione, & secretionis ratione enolanda, copiosior quidem est, maxime tamen varias Autorum sententias enarrat. *Art. 4* de usu salivæ differit, eamque non tantum cibos, ob salinam, quam habet, substantiam, vim cunei exercentem, penetrando digerere, incidere, & solvere, verum etiam suis

his salibus ventriculi tunicas ad motum irritare, asserit. *Capite secundo de saliva & salivatione præter naturam* differit. Hic *Art. 1* de vicio salivæ in quantitate aucta agit, & copiam fluidi non rite subacti, nec non distensionem canalium in glandulis salivalibus, causam illius vicii inducit, pauca de rebus non naturalibus, quibus hoc ipsum producit, nec non de sinistro effectu & remediis, adducens. *Art. 2* simili ferme modo salivæ defectum explicat. *Art. 3* de aciditate salivæ agit, & commonstrare annititur, quomodo ex chylo crudo acido saliva acida oriri possit, quod, licet copiose satis ab Autore declaretur, tamen naturæ humorum animalium, secretionem passorum, & ipsi cum saliva instituendis experimentis, contrarium est. Hoc eo magis patet, quod in emendanda salivæ aciditate non tantum abstinentiam ab acidis suadeat, sed eandem quoque plantis, odorem actu ferentibus cum suavitate, & fragrantiam quandam spirituosam & aromaticam redolentibus, temperandam esse moneat, cum hæ sulphureis particulis, seu salino-oleosis volatilibus, abundant, harum autem aromaticis particulis depressa sulphurea corpuscula in sanguine excitari, seigniterque commota exagitari, monet. *Art. 4* de faldedine salivæ agit, nec adeo acuminatis, qualia in salino-acidis apparent, spiculis salum salivæ contextum coalescere, sed falso-terreis involutis salium particulis emergere affirmat, cubis nimirum, quæ planorum inclinationibus, & lineis, ad plana insistentibus, constantes, in angulos rectos coeunt, seroque salivali confertim innatantes, laterum aciebus aculeatis sensorium quasi incidendo, non nisi falso-sapidum saporem imprimere valent. Effectus & curationem hujus acrimoniæ salivalis perpendit, & *Art. 5* salivæ amaritudinem, & vero salivæ dulcedinem ex particularum operosa potius descriptione, quam ex phænomenis certis naturæ, explicat. *Art. 7* de saliva præter naturam, prout habet rationem remediæ & motus critici in morbis, & *Art. 8* de saliva ut signo, differit. Tandem, his præmissis, *Capite tertio ad salivationem artificialem* progreditur, & hujus *Art. 1* salivationis artificialis genericum indicans, depravatam sanguinis labem, & statum aliorum liquidorum vitiosum, quo ipso minus fluxilia, vel mobilia, li-

quida redduntur, esse ostendit, prohibens vero esse humorum vitium, quod particulis sanguinis inquietis, seu impetuosè commotis, peculiariter inhæret, ob quas, mediante salivatione, ita fandi potest, & laxari fluidorum compages, ut fibrosâ pars penitus destruat. *Art. 2* de diversitate remediorum salivalium, eorumque usu & utilitate, in specie de medicamentis masticatoriis, & *Art. 3* de salivatione mercuriali, agit. Postquam igitur ostendit, qui primi eadem usi fuerint, diversos vel inungendi, vel intus sumendi, modos, & præparaciones medicamentorum mercurialium, considerat, & morbos, in quibus vel salivatio hæc institui, vel intermitteri, debet, recenset; qua quidem in re magis ad studiosam explicationem actionis particularum, quam ad observationes Practicorum, attendit. *Art. 4* Mercuriologiam sistit. Pergit ideo in argumento antecedenti, & variorum Autorum sententias de Mercurii usu expendit, simulque morbos illos, in quibus mercurialia medicamenta cum fructu adhibentur, recenset; quod etiam argumentum in *Art. 5* ulterius perpendit, & de morbis per salivationem mercurialem curabilibus agit; ubi quidem contagium venereum, quod acidolacre appellat, primo loco, sed postea quoque varia alia morborum genera, colicam, hydropem, epilepsiam, paralytin, &c. adducit. *Art. 6* de phænomenis, salivationem concomitantibus & consequentibus; *Art. 7* de methodo salivatoria, agit, & inprimis monet, quomodo variis symptomatibus, circa salivationem occurrentibus, obviam eundum sit. In fine annectit septem historias morborum, breviter & sine accurato morbi decursu recensitas.

HERMANNI BOERHAAVE PRÆLECTIONES
Academicæ in proprias Institutiones rei medicæ. Edidit
ALBERTUS HALLER. *Tomus VI, Pathologia, Semeiotice, Hygiene, Therapeutice. Accedit Index*
totius Operis.

Gottingæ, apud Abrah. Vandenhœck, 1744, 8.
 Alph. 1 plag. 13.

Postquam

Postquam Cel. *Hallerus* in præcedentibus *quinque Tomis* Physiologiam non tantum ex mente *Barbaavii* explicaverat, sed & variis Auctorum observationibus, nec non propriis, imprimis anatomicis, exornaverat, nunc in hoc *sexto* Pathologiam & reliquas Medicinæ partes, in Institutionibus propositas, tantum ex meditationibus præceptoris declarat, nullas ex suis aliorumque observationibus adjiciens. Nos vero ex omnibus selectas quasdam eruemus, & cum Lectoribus nostris communicabimus. *Pag. 3* functiones, vel facultates, ab actionibus distinguit. Manet enim facultas, licet aliquo temporis momento effectum suum non producat. Ita, si quis respirationem ad tempus suppressit, aufert actionem, facultas vero superest integra. Ergo facultas in corpore humano id omne est, quod ad actionem efficiendam requiritur. Actio vero est motus, vel in toto corpore, vel in parte aliqua, facta mutatio. *Pag. 21* partes pure terreae non cohererent; nam cineres dilabuntur, & vento distillantur. Ergo elementa ultima gluten requirunt, quo cohaereant. Hoc gluten duplex est: nempe aliud aquosum, aliud pingue oleosum. Glutine delecto, fibræ in cineres abeunt, neque ultra cohererent, quod testis docimasticis, ex terra pura factis, demonstratur. *Pag. 43* corporum animalium partes æquabiliter crescere voluit creator; ergo fecit, ut omnes minimæ particulae sensim evolverentur. Ideo Deus omnia animalia, dum crescunt, complicata in liquido suspendit. Hoc enim balneum facit, ut omnes partes æquabilem pressionem patiantur, & ex ea actione liquida ex corde in omnes particulas æqua vi distribuantur. Sic, cum undique æqualis est resistentia & pressio interne æqualis, necesse est, omnia æquabiliter evolvi. Hinc in utero mediis in aquis suspendimur; quando vero in lucem editi sumus, in medio aere, qui perinde undique æqualiter in corpus nititur, ut vis aortæ impensa partes æqualiter crescere faciat. Sed & minores & minimæ partes corporis omnes in cavo sunt, & liquidum habent, quo alluuntur. *Pag. 79* duo homines in nulla forte particula corporis sui ita differunt, ut discrimen ab Anatomico demonstrari possit. Horum idem vitus est & similis dixta, neque tamen eosdem humores generant

rant. Alter enim eundem cibum in bonum chylum mutat, alter ex eodem ægrotat. Hujus phænomeni ratio esse videtur, quod naturalis quædam inter-humores ipsos, & inter humores & solidas partes, sive vasa, & inter vasa demum & vasa, rubra ad rubra, rubra ad serosa, & sic porro, proportio sit. Si nihil in toto corpore mutatum fuerit præter proportionem inter vasa primi & secundi generis, ex hac sola diversitate humor, quem hæc vasa elaborant, totus alius nascetur. Hinc impossibile est, dare generalem aliquam regulam exercendi artem. *Pag. 111* non alia ex causa velocius destruitur corpus humanum, quam ubi frigus externum rigidius superatur per calorem, ex motu musculorum generatum; quando, in exemplo, homines per hyberna frigora super glaciem ferratis calceis armati decurrunt, imprimis si præterea ventus adversus flaverit. Tunc enim solida adeo valide in humores agunt, ut calorem per attritum generent, qui & superet externum frigus, & præterea sanguinem super consuetum gradum cogat incallescere. *Pag. 132* acre in aromate aliquid exilissimum est, ignisque simillimum. In libra integra piperis vix aliquot grana acria sunt. Ablato enim oleo essentiali, reliquum omne iners est. Ergo, quod in aromatibus acre, id spiritus est. Non mirum adeo, cum hoc acre adeo subtile sit, posse nervos nostros subire; destrucendum omnia & adusturum, si nostros spiritus superaverit. *Pag. 170* in homine sano sanguis adeo blandus est, ut optimum collirium sit. Nunquam vidisse se, ait Autor, ullam partem corporis a sanguine instillato dolere, cum potius recentissimus pipionum sanguis, oculo instillatus, dolores leniat. Quando vero sanguis per motum animale agitur, tunc adeo acris fit, ut ipse sudor foveat, putrefactor sanguinem, si retineretur; & ipse sanguis adeo blandus, adeo lenissime salsus, aucto calore adeo putridus sit, ut manum, quam contigerit, cogat desquamari. Id enim contingit illis, qui cadavera putridissima trahunt. *Pag. 196* singultum vulgo pro diaphragmatis convulsione habent, sed ad singultum pertinet etiam contractio fibrarum longitudinalium oesophagi, quæ gulam ad fauces elevant, dum simul ventriculus & diaphragma deorsum trahuntur. Hinc a diutur-

diuturniori singultu in ventriculo superius & inferius dolor percipitur, ex irritato superiori ventriculi orificio. *Pag. 220* pus in ipsa pericardii cavea repertum est, & inter secedentes mediastini laminas, ex inflammatione ibi nata, aliis visum est; quod sanari potest sterno trepano perforato. Hæc operatio Amstelodami in Theologo instituta est, cui plurimum ex foramine pus effluxit, & cor ita nudum reliquit, ut opposito speculo cor in pectore proprio pulsans contemplaretur, uti heteroclitus erat homo. Is enim *Beckerus* fuit, cujus scriptura contra dæmonum existentiam exstat. *Pag. 240* opium operatur, dum in ventriculo adhuc retinetur. Canem invitum Autor coegit devorare opium, deinde, cum jam ex medicamento fere convelleretur, incidit, & opium adhuc in ventriculo invenit. Ergo efficacia opii non eget longa illa per lactea vasa via. *Pag. 260* animalia, quæ solis vegetabilibus vivunt, excrementa alvi fetore destituta habent. Homo, si solo pane & aqua vixerit, excrementa egerit parum olida, foetidissima vero, qui plurimis carnibus, ovis, & piscibus, vivunt. Qui de fetore excrementorum queruntur, solent levari ex usu aquosorum, acidorum, salforum, alimentorum, &, quoties in fecibus flavedo naturalis straminis colore major est, eadem audacter propinari possunt. *Pag. 269*, qui servos emunt, pulsus & respirationes numerant, deinde currere jubent; si tunc a magno motu pulsus & respiratio non admodum mutantur, intelligunt, corpus validissimum esse; quo morbidius, eo leviori ex causa pulsus mutatur; mortisque candidati vix corpus movent, quin pulsus bis, vel ter, frequentiores fiant. *Pag. 282* dolor non ab acrimonia sanguinis solum oritur, ut putant vulgo, sed ex impulsu sanguinis in vas angustum, a valente vi urgentis febris; &, si decies dolor adfuerit, vix semel est ab acrimonia. Qui vero ab acrimonia producitur, is fere absque febre, aut sanguinis motu aucto, est, ut in scorbuto. *Pag. 303*, quamdiu pulsus fortis & æqualis est, æger nondum morti propinquus est; nisi forte causa aliqua potentissima per accidens accesserit. Nam pulsus hujusmodi ponit cor validum, pulmones meabiles, cerebellum vitaliter agens; sed ab istis visceribus reliqua omnia pendent; &, quamdiu

diu hæ principes functiones vigent, res adhuc in vado est; eoque meliora omnia, quo integriora, sunt. *Pag. 327*, nunquam ipsum sefellisse præfagium, docet Autor. Quando prius urina spumam retinet, uti aqua, in qua sapo resolutus est, tunc tenaciter adhuc olea & salia sibi adherent. Quando vero die septimo urina concussa, bulla inde orta mox sponte dissilit, certum est, ægrum in vado esse. *Pag. 339* omnes sanorum hominum morbi oriri solent a motu nimio, & acuti esse, chronici vero tum demum nascuntur, quando vires deficiunt, & vix ante quinquagesimum annum robustus homo aliunde, nisi a ninio impetu, ægrotaverit. *Pag. 345* non opus est purgatione. Nam homines octogenarii reperiuntur, qui nunquam alvum medicamento duxerunt, neque ideo feces congefferunt. Si vero necesse habueris, alvum mollire, id efficere poteris aucto potu, diminuto cibo, vel omisso prandio, & motu ante passum paulo majori. Hæc est naturalis purgatio. *Pag. 379* male Medici plerumque venena ad unam classem solent reducere. Nam alia agunt in primis viis vi nota, erodente, mechanica, uti pulvis adamantum; alia operantur in spiritus; alia in pulmones, uti vapor spiritus vitrioli. Longe melius *Nicander*, qui venena in classes divisit, eorum alia explicata dedit, cum symptomata describat, in aliis nihil notavit, præter funestum eventum. *Pag. 389* crocus metallorum oculum, aut vukius, non lædit; sed ventriculum etiam, mediæ grani pondere sumtus, cum misero cruciatu subvertit, equi vero etiam unciam tolerant. Vitrum antimoniæ ad grana quatuor sumtum occidit. In his malis nihil præstantius est oxycrato assiduo & abundantissime ingesto. *Pag. 391* mulier, quæ figulo serviebat, qui lateres plumbo obducebat, per totam vitam miserrimas ærumnas passa est, languorem, dolores, asthma. Dabantur acida merumque acetum; ita levebatur & solvebatur pulvis plumbeus, qui interiora obliniebat undique; neque curabat Autor, quando ægri ab acidorum usu expallescebant. *Pag. 401* caro sale condita, quæ fæledinem neque tertia cõsione deponit, & lardum, quod etiam viginti quatuor horarum maceratione minime salem deponit, semel omnino in lixivio calis vivæ cocta dulcescunt. Hinc scorbutus, muriaticum

cum illud malum, ortum a sale marino, cum oleis nostris tenaciter conjuncto, non facilius, quam per lixiviam calcis vivæ, sanatur. *Pag. 407* in lue venerea, quæ in ipsa ossa radices egit, non alia curatio superest, quam ut repleatur corpus decocto ligni Guajaci, ut fere hydropicum sit, deinde æger cistæ includatur, ut solum caput emineat, sub cistâ vero spiritus vini accendatur, ut ascendens vapor corpus seriat, totum in sudoris speciem liquefacturus. Quando cum hac curatione copiosus potus conjungitur, potest adeo profusus sudor cieri, ut, quod vidisse se ait Autor, crustæ crassissimæ intra duas horas de fronte cadant separatæ, & porus omnis absque mora per cutim exeat. Sed hic vapor alcoholis, ut in chemicis demonstratur, non nisi aqua est, si alembico exceperis, perit autem forte pars sedecima, quæ forte aliquid salini est. Ergo & ipsum alcohol hic operatur per aquam, in quam vertitur, elementarem. *Pag. 419 Hippocrates* jubet in morbis exustis omni quarta hora clysmâ, alvum diluens, subdere. Experimentum curiose cepit *Barbavius*. Injecit per anum diluentia & oleosa, & maximam partem prius per totum corpus vidit abire per venas mesentericas & lacteas ad sanguinem. Ergo clysmata ad plura profunt, etiam præter purgandi scopum.

MERCURIUS SUB SOLE VISUS ET OBSERVATUS
in specula astronomica Academiæ Giefensis A.
1743 die 5 Nov. a CHRISTIANO LUDOVICO GERSTEN, Math. Prof.
& R. S. Lond. Sodale.

In observatione hujus transitus tribus potissimum machinis usus sum, quarum brevem descriptionem ut præmittam, institui ratio ante omnia postulat.

Prima atque præcipua erat tubus astronomicus 10 pedum bonæ notæ, cui aptavi micrometrum exquisiti operis, Londini comparatum. Præcipua structura in eo consistunt. In centro tubi loco convenienti ad angulos rectos sese decussant duo fila immobilia, & alia rursus duo, situ ad unum immobilium
H h h h
parallelo

parallelo per motum unius cylindri chalybei, duplici cochlea (quarum una ad dextram, altera ad lævam, vergit,) æqualibus helicibus striati, continue & æqualiter, pro diverso cochleæ motu, aut versus centrum progrediuntur, aut ipsum post se relinquunt, addita machinula peculiari, duobus indicibus instructa, quorum unus numerum revolutionum integrarum cochleæ, alter numerum divisionum unius revolutionis, monstrat. Hoc omne rursus per rotam dentatam & cochleam aliam perpetuam, ubi opus est, circumagi, atque ad quosvis angulos & circulos cœli accommodari, potest. Hoc micrometrum methodo *Cassiniana* usitatori ad transitum observandum applicavi. Radebat nempe Mercurius filum immobile ad æquatorem parallelum, dum ex mobilibus unum marginem Solis inferiorem attingebat. Machinæ parallaxicæ apparatus facile carui; nam, adducto semel Mercurio prope centrum tubi, rotæ dentatæ atque cochleæ perpetuæ artificio, brevi mora filum immobile in eum situm redigebatur, ut Mercurius super istud incederet.

Secundum instrumentum erat horologium oscillatorium astronomicum, Londini ab egregio hoc in genere artifice, *Jo. Ellicott*, R. S. S. confectum, de cujus exacto scitis, & ad medium motum Solis accommodato, motu complurium annorum observationes nullum mihi dubitandi locum relinquunt. Ope hujus automati, appulsuum momenta, tam Mercurii, quam limborum Solis, ad filum horarium annotavi.

Tertia machina ad tempus veri meridiei inveniendum inserviebat. Ob defectum quadrantis astronomici eam ad usum meos inveni atque effeci, prolixiore descriptionem alia fortassis occasione daturus. Quæ vero præcipua sunt, huc redeunt, ut ejus ope momenta temporis complurium duarum æqualium altitudinum Solis ante & post meridiem, ad 2, summum 6 minutorum secundorum temporis certitudinem (pro ratione nimirum obliquitatis arcus Solis diurno motu transcurssi ad lineam horizontalem) determinare, atque exinde meridiei verum tempus ad 1. 2, summum 3 secundorum certitudinem indagare possim. Et hac ipsa quidem 5 Nov. die per diem
bonus

bonas cum hoc instrumento confectas observationes, quibus sequenti 6 hujus mensis die alias 3 addere contigit, horologii tempus ita correxi, ut citra 2, vel 3, secundorum errorem, recte istud factum fuisse existimem. Præmissis hisce, ad Phænomena me convertito.

Paulo post horam matutinam 8 nubes, quibus totum cœlum fœde obductum erat, præter expectationem dehiscere cœperunt, atque brevi intervallo per hiatum satis magnum Sol apparebat purissimo lumine fulgens. Tubo statim applicato, cum nihil adhuc de Mercurio, nullaque prorsus macula in eo, conspiciebatur, id egi, ut diametrum ejus horizontalem, repetitis compluribus observationibus, caperem, quod etsi ob motus rapiditatem non ita facile fuerit factu, existimavi tamen, non male tandem deprehensam fuisse semidiametrum ejus in partibus micrometri, 21 rev. $\frac{3}{2}$. Verticalem semidiametrum postea, hor. 11 m. 20 circiter, reperi exacte 21 rev. $\frac{1}{2}$. Quantum hi numeri in partibus circuli maximi efficiant, istud infra indicabitur.

Capta semidiametro Solis horizontali, densissimæ nubes rursus eum occultabant, sed hora 9 min. 6 sec. 25 subito Mercurium in ejus disco conspexi, jam totum, si recte memini, ingressum, in margine tamen adhuc hærentem. Forte nomenclator, qui horologii oscillatorii numeros viva voce mihi indicaret, aberat; quapropter statim ab hoc spectaculo ad horologium, temporis noticiam ut caperem, evolavi, in reditu reliqua observaturus. Nam ultra 5 passus non distabat, sed eo situ, ut a tubo ad indices non pateret prospectus. At, scriptis in schedam numeris, rectum nubibus solem, reversus, inveni. Inde factum, ut non audeam affirmare, quod exacte tunc temporis in contactu interioris marginis solaris constitutus fuerit.

Quæ mox sequuntur observationes, nubium intervalla concessere. Favebat tamen aeris tranquillitas status, favebat & absentia multorum spectatorum. Corpusculum Mercurii rotunde nigrum margine determinata absque ullis atmospheræ vestigiis apparebat, sed tantæ exilitatis, ut, quantum nudo oculorum judicio conjectare licuit, non multum ultra duplum

Fl h h h 2

crassitie

612 NOVA ACTA ERUDITORUM

erassitiei filii immobilis in micrometro, quod ex capillo capitis humidi constabat, affurgeret. Circa hor. 1 m. 10 post mer. usque ad egressum sat magno intervallo nubes patebant, sed purior aer atque longior Solis mora in eo, circa parietem observatorii, in directum tunc ferme Soli obversam, calorem effecit, inde trepidatio atque undulatio limbi, quam nullis remediis amovere potui.

Sequentis Tabulae prima columna exhibet tempus horologii; secunda tempus verum correctum; tertia intervalla temporum ab appulsu limborum Solis ad appulsum Mercurii ad filium horarium, conversa in minuta secunda circuli maximi, pro declinatione Solis $15^{\circ} 39' 18''$; quarta observationes; quinta distantias Mercurii a limbo inferiori Solis in partibus micrometri; sexta denique micrometri partes ad scrup. secunda circuli maximi redactas. Basis reductionis est 23 revolutiones integræ dant $17' 33\frac{1}{2}''$, quam ex fixarum nonnullarum transitu talem inveni:

Temp. Horol. A. M.	Temp. ver. corr. A. M.	Dist. \wp	Observationes.	Micr.	Dist. \wp
h ' "	h ' "		1.		
9. 6. 25	9. 5. 55		Mercurium totum ingressum vidi, aut certe quoad maximam partem.		
9. 44. 7	9. 43. 37	694	2. Mercurius ad horarium	5. $\frac{1}{2}$	237
— — 55	— 44. 25		Limbus Solis sequens ad horarium.		
9. 49. 5	9. 48. 35	722	3. Mercurius ad horarium	5. $\frac{1}{2}$	251
— — 55	— 49. 25		Limbus \odot sequens ad horarium.		
9. 56. 30	9. 56. 0	766	4. Mercurius ad horarium.	5. $\frac{6}{8}$	271
— 57. 23	— — 53		Limb. \odot seq. ad horarium per nubeculam \odot conspectus.		
10. 2. 43	10. 2. 13	794	5. Mercurius ad horar.	6. $\frac{1}{2}$	288
— 3. 38	— 3. 8		Limbus \odot sequens ad horar.		

Temp.

MENSIS OCTOBRIS A. MDGGXLV. 6130

Temp. Horol.	Temp. ver. corr.	Dist. s	Observationes.	Micr.	Dist. s
A. M.	A. M.				
h ' "	h ' "				
10.44.35	10.44.5	996	6. Mercurius ad horarium. Limbus ☉ seq. ad horarium.	8. 7 ²	393
45.44	45.14				
10.48.14	10.47.44	1028	7. Mercurius ad horarium. Limbus ☉ seq. ad horarium.	8. 9 ²	404
49.25	48.55				
10.53.26	10.52.55	1054	8. Mercurius ad horarium. Limbus ☉ seq. ad horarium.	9. 7 ²	418
54.39	54. 9				
11.33.52	11.33.22	1272	9. Mercurius ad horarium. Limbus ☉ seq. ad horarium.	11. 3 ²	522
35.20	34.50				
11.40.54	11.40.24	1310	10. Mercurius ad horarium. Limbus ☉ seq. ad horarium.	11. 7 ²	538
42.25	41.55				
11.43.52	11.43.22	621	11. Limbus ☉ præcedens ad horarium.		
44.35	44. 5	1329	Mercurius ad horarium. Limbus ☉ seq. ad horarium.	12. 7 ²	553
46. 7	45.37				
11.57.42	11.57.12	549	12. Limbus ☉ præcedens ad horarium.		
58.20	57.50	1401	Mercurius ad horarium. Limbus ☉ seq. ad horarium.	12. 3 ²	580
59.57	59.27				
12. 3.27	12. 2.57	520	13. Limbus ☉ præcedens ad horarium.		
4. 3	3.33	1430	Mercurius ad horarium. Limbus ☉ seq. ad horarium.	13. 7 ²	600
5.42	5.12				
12.46.56	12.46.26	289	14. Limbus ☉ præcedens ad horarium.		
47.10	46	1661	Mercurius ad horarium. Limbus ☉ seq. ad horarium.	15. 7 ²	715
49.11	48.41				

H h h h s

Temp.

Temp. Horol. D. M.	Temp. ver. corr. D. M.	Dist. μ	Observationes.	Mier.	Dist. μ
h ' "	h ' "		15.		
1. 16. 58	1. 16. 28	144	Limbus ☉ præcedens ad horarium. Mercurius ad horarium. Limbus ☉ trepidare cœpit.	17. $\frac{3}{2}$	788
- 17. 8	- 38		16.		
1. 19. 27	1. 18. 57		Limbus ☉ præcedens ad horarium. Mercurius ad horarium. Limbus ☉ sequens ad horarium.	17. $\frac{3}{2}$	793
- - 35	- 19. 5		17.		
- 21. 41	21. 11		Marginem interiorem tangere videbatur, certe tetigit, aut paulisper superavit, penitus in limbo evanuit, importuna admodum trepidatio ac undulatio limbi comitabatur hoc spectaculum.		
1. 36. 15	1. 35. 45		Obs. 16. Ob trepidationem limbi solaris ad analogiam reliquarum sic corrigendam existimo.		
- - 20	- 35. 50				
- 38. 19	- 37. 49				
1. 19. 26 $\frac{1}{2}$	1. 18. 56 $\frac{1}{2}$	122	Limbus ☉ præcedens ad horarium.		
- - 35	- 19. 5	1828	Mercurius ad horarium.	17. $\frac{3}{2}$	793
- 21. 41 $\frac{1}{2}$	- 21. 11 $\frac{1}{2}$		Limbus ☉ sequens ad horarium.		

Ad cœnfectaria nunc progredior, ex his observationibus derivanda. Ante omnia diameter Solis determinanda. Ut id rite fiat, opus est, ut habeamus declinationem, nec non altitudinem ejus eo tempore, quo diameter verticalis mensurata fuit. Declinatio Solis facile ex longitudine ejus supputatur. Longitudinem ex Tabulis Ludovicianis ad hor. 11. 20'. 30". temp. ver. (medium sc. propemodum transitus) pro meridiano 25'. 10" temporis a Parisiensi versus orientem distans *) deprehendi

*) Talem pro Giessensi accipio, quoniam Francofurtum ad Mœnum

hendi in $12^{\circ} 37' 32''$. Huic longitudini respondet declinatio australis $15^{\circ} 39' 18''$. Intervallum temporis ab appulsu limbi Solis præcedentis ad appulsam sequentis, per obs. 11. 12. 13. & 14. est $2' 15''$. Quod tempus in arcum æquatoris conversum dat $33' 45''$. Quodsi igitur hic arcus pro declinatione inventa secundum sphericæ doctrinæ regulas ad partes circuli maximi reducat, prodit Solis diameter $32' 30''$.

Porro ex observationibus astronomicis *Philippi Butisbacensis Hassiæ Landgravii*, latitudo urbis Butisbaci, ultra 4 horas itineris a Gießa non distantis, est $50^{\circ} 28'$. Quare pro latit. Gießensi accipio $50^{\circ} 30'$, inde altitudo Solis tunc temporis, quo diameter ejus verticalis mensurata fuit, est præter propter inter 23° & 24° . Semidiameter Solis in part. micrometri erat 21. rev. & $\frac{1}{2}$. Quod secundum tabulam meam = $16' 13''$ circ. max. Inde diameter verticalis eo tempore $32' 26''$. Sed propter refractionem ea justo minor apparere debuit, proditque ex tabula *V Hireana* defectus iste $4''$. Addito hoc, habemus rursus $32' 30''$. Sin adhibeamus tabulam refractionum recentiorem, ex hypothesibus *Taylorianis* constructam, quam publici juris fecit *Cel. Hallejus*, *) atque reliquis præfert, defectus iste prodibit nonnulla scrupula tertia tantummodo minor.

Horizontalem semidiametrum, ut supra dictum, deprehendi in partibus micrometri 21. rev. $\frac{2}{3}$. Duplum hujus quantitatis dat secundum tabulam meam $32' 31'$ circ. max. Ergo hæ tres observationes satis bene inter se consentiunt, atque veram diametrum Solis constituunt $32' 30''$.

Pergo nunc ad angulum visum semitæ apparentis Mercurii cum ecliptica. Extra controversiæ aleam hoc positum existimo, quod anghus sit oporteat,isque divinis machinis instructus, qui complures ejusmodi observationes ita perficeret, ut

num in eisdem tabulis $24' 40''$ orientalis statuatur. Sed Gießa rursus orientalis Francofurti, & quidem secundum nonnullas mappas geographicas $30''$. Dubito, hæc omnia per bonas observationes esse comprobata, sed hoc casu error nonnullorum minorum nihil ad rem.

*) *Philosoph. Transactions N. 368. Vide, si mavis, the Abridgment by Mr. Reid & Gray Vol. VI pag. 160.*

ut omnia Mercurii loca, per easdem determinata, exacte in unam eandemque lineam coincidant. Nam, ut taceam refractiones atque parallaxes, quas methodus adhibita non excludit, error semiscrupuli secundi temporis, septem propemodum minuta secunda, in distantia Mercurii a limbo Solis sequenti, vel precedenti, efficit. Modum igitur, quem ob eandem rationem *Cel. Manfredi* in transitu anni 1736, *) nec non passim alii in similibus eclipsibus, adhibuisse se testantur, elegi. Exacta nimirum scala summaque cura omnes in typum retuli, quo peracto, deprehendi, quodsi inter locum obs. 15, & obs. 16, correctæ, arithmetice medius locus quaratur, deinde per hunc atque per eum, quem obs. 5 determinat, recta ducatur, tam quam proxime veram semitam apparentem in disco Solis exhibere. Hoc principio assumto, numeros adduxi. Distantia media inter obs. 15 & 16 correctam, a limbo Solis sequenti est 1817". Distantia media inter easdem observationes a limbo inferiori, 790" $\frac{1}{2}$. Distantia loci obs. 5 a limbo sequenti est 794". Distantia a limbo inferiori 288". Ergo differentia inter distantias a limbo seq. = 1025". Differentia inter distantias a limbo inferiori 302" $\frac{1}{2}$. Hæ differentiæ ergo triangulum rectangulum constituunt, quarum prior pro basi, altera pro catheto, habenda. Ducto his elementis calculo, angulus ad basin provenit, 26°. 9'. = angulo semitæ cum circulo ad æquatorem parallelo. Eodem modo angulos singulorum locorum ab obs. 7 incipiendo cum loco obs. 5 quæsi, & proficere sequentes:

Ex obs.	5 & 7	ang. semitæ cum parall.	26°. 33'
5 & 8	-	-	26. 33
5 & 9	-	-	26. 5
5 & 10	-	-	25. 51
5 & 11	-	-	26. 21
5 & 12	-	-	25. 41
5 & 13	-	-	26. 7
5 & 14	-	-	26. 13
5 & 15	-	-	26. 17
Medium ergo			26. 11.

Qua-

*) *Philosophical Transact.* N. 446 pag. 106.

Quapropter, cum priori casu angulus semitæ sit $26^{\circ}. 9'$. hoc vero $26^{\circ}. 11'$. medium inter hosce, scilicet $26^{\circ}. 10'$. pro angulo viso semitæ accipiendum puto. Erit ergo hoc casu angulus semitæ app. cum circulo horario $116^{\circ}. 10'$. Sed ad locum Solis $12^{\circ}. 37'$. Ma, respondet per tabulam *Hireanam* angulus eclipticæ cum meridiano $107^{\circ}. 43'$. propterea angulus semitæ app. Mercurii cum ecliptica = $8^{\circ}. 26'$.

Pro distantia centrorum minima, assumsi duas observationes, inter quas mediam viam tenere semitam, typus indicabat, septimam nempe & decimam. A distantis Mercurii a limbo inferiori subdixi $8''$. ex his $5\frac{1}{2}$ semidiametro Mercurii, *) reliquum dimidio crassitie filii paralleli tribuendo. Nam ex constructione micrometri in introductione exposita claret, distantias a centro tubi, non vero a margine filii, assumendas esse. Deinde ex distantia Mercurii a limbo sequente in obs. 7, semidiametro Solis, & angulo invento semitæ cum circulo parallelo, per triangulorum analysin inveni semitæ, sive centrorum Solis & Mercurii, distantiam minimam $9'. 2''$. Ex observatione 10 vero simili calculo hæc distantia prodit $9'. 7''$. Medium ergo $9'. 4\frac{1}{2}''$ assumo pro vera distantia semitæ a centro Solis. His præmissis, trigonometrico calculo deduxi sequentia:

Semitæ visæ longitudo in disco Solis	=	$26'. 57''$
Latitudo visæ Mercurii in conjunctione		$9. 10.$
Lat. Mercurii in ingressu	— — —	$10. 57.$
Lat. Mercurii in egressu	— — —	$6. 59.$
Differentia inter latit. in ingressu atque egressu	— —	$3'. 58''$
Portio semitæ inter conjunctionem & medium transitus.	1.	20

Quæ restant, tempus nempe conjunctionis, positio nodi, atque inclinatio orbitæ, ex his quidem immediate non eruuntur.

*) Diametrum Mercurii per micrometrum ad tubum *Hugenianum* 120 pedum applicatum determinavit A. 1723 *Cel. Bradley* $10''$. $45'''$. *Philosoph. Transact. N. 386 pag. 229*, vel, si mavis, *the Abridgment by Mr. Reid and Gray Vol. VI pag. 238*.

cur. Nam requiritur adhuc exacta determinatio moræ centri Mercurii in disco Solis, quam ex meis observationibus tuto derivare nequeo. Comparatis tamen intervallis temporum cum distantis complurium locorum in semita, inveni satis consentientem motum horarium $5^{\prime} 56''$. adeoque omnem centri Mercurii in disco moram h. 4. m. 33. Cumquæ unius vel duorum minorum temporis hac in re error exiguam tam in modo, quam in orbitæ inclinatione, pariat differentiam, breviter ea subungere libet, quæ ex hoc hypothetico calculo provenere. Ponamus igitur, quoniam trepidatio limbi verosimili ratione contactum Mercurii ad interiorem marginem, adeoque & egressum centri, anticipavit,

Primo, tempus verum egressus centri

Mercurii in disco ☉ Giesæ — — h. 1. 37'. 0''

Secundo, semimoram centri in disco — — 2. 16. 30.

erit medium transitus Giesæ Nov. 4. 23. 20. 30.
ex motu horario, & portione semitæ,

inter ☿ & medium transitus, erit

tempus per istam portionem — — — 13. 28.

Hinc tempus verum conjunctionis Nov. 4. 23. 7. 2.

Ponamus porro differentiam meridianorum

inter Giesam & observatorium Parisiense rejectis sec. 25. 0

erit ergo tempus verum ☿. in obs. Paris. Nov. 4. h. 22. 42. 2
æquat, temp. ex Tab. Ludovicianis sub. 20. 24

Hinc tempus medium ☿. in obs. Paris. Nov. 4. 22. 21. 38.

ad hoc tempus locus ☉ ex Tab. Ludov. ma gr. 12. 37. 0

ex diff. inter latit. in ingressu & latit.

in egressu, nec non latit. in conjunct.

atque mora in disco, scil. 4^h. 33'. re-

sultat tempus, quod Mercurius ab-

solvit a ☿ ad Ω =

h. 10. 31. 25

Secundum Tabulas Ludovicianas, a quibus

Carolina hoc in passu vix differunt,

hoc temporis spatio Mercurius

heliocentrice in ecliptica progreditur

gr. 2. 39. 13.

Ergo

MENSIS OCTOBRIS A. MDCCXLV. 619

Ergo locus nodi his hypothesibus γ 15. 16. 13.
 Quodsi mora centri Mercurii suppo-
 natur 4^h. 32'. erit locus Ω — γ 15. 15. 38.
 Sed, si hæc mora statuitur 4 h. 34''
 erit tunc locus Ω — γ 15. 16. 47.

Posita distantia Mercurii
 a Terra ad dist. Mercurii
 a Sole, ut 676 ad 313, prout
 eam Cel. *Hallejus* definit, *)
 erit latit. heliocentr. Mercurii
 in conjunctione, sive inclinatio, — 0. 19'. 47''

Ex hoc arcu, atque distantia γ in ecliptica
 a Ω , consequitur tandem inclinatio
 orbitæ, & quidem in primo casu
 ad moram centri in disco 4 h. 33'. — — 7°. 5'
 Ad moram centri in disco \odot 4 h. 32' — — 7. 6
 Ad moram denique 4 h. 34' — — 7. 4.

Ceterum, quoniam hac occasione hunc transitum ex Ta-
 bulis *Ludovicianis* supputavi, in gratiam eorum, qui absque cal-
 culi molestia consensum, aut dissensum, cum his, aut aliorum, si
 quæ in lucem venient, observationibus perspicere cupiunt, præ-
 cipua momenta ejus, appendicis loco, subnecto.

Conjunctio Solis & Mercurii accidit
 in obs. Reg. Parisino — Nov. 4. h. 22. 34'. 30'' temp. medii,
 Nodo ascend. Mercurii existente 1^s. 15°. 54. 6.
 Sole in — — — 7^s. 12°. 37. 32.
 ad hoc tempus inclinatio Mercurii — 23. 40

— Log. dist. γ a \odot 3. 49906
 — Log. dist. \odot a Terra 3. 99605
 Hor. 5 post \odot . locus \odot est — — 7^s. 12°. 50'. 5''
 eodem tempore locus γ heliocentricus 1. 13. 54. 0
 ergo angulus ad Solem — — — 1. 2. 55.
 inclinatio γ ad hoc tempus — — — 14. 35.

Iiii 2 Distan.

*) *Philosophical Transactions* N. 386, vel, si mavis, *the Abridgements*
 by Mr. Reid and Gray Vol. VI pag. 247.

620 NOVA ACTA ERUDITORUM

Distantia loci ☿ a loco ☉ sicuti a terra spectatur — 29. 23.
 Latitudo ☿ in conjunctione ex Terra — — 11. 3
 Latitudo ☿ hor. 5. post ☿ ex Terra — — — 6. 49
 differentia — — — — 4. 14
 Ex hac differentia, nec non distantia loci
 Mercurii a loco ☉ hor. 5. post ☿
 ex Terra spectata, provenit angulus
 visus semitæ app. cum ecliptica — 8°. 12'. 0".
 nec non motus horar. in semitæ app. 5. 56.
 Ex angulo semitæ app. cum ecliptica,
 nec non ex latit. ☿ in ☿, deri-
 vatur arcus semitæ inter
 ☿ & medium transitus — — 0. 1'. 34"
 hunc arcum ☿ transcurrit tempore — 15. 56
 Adeoque medium transitus
 in obs. Reg. Paris. — Nov. 4. h. 22. 50. 26. temp. medi
 Distantia minima centrorum — gr. 0. 10'. 56.
 Diameter ☉ ex Tab. 12 — — 0. 32. 32.
 Inde semisemita app. in disco ☉. 0. 12. 2.
 femimora centri ☿ in disco ☉ h. 2. 1. 43.
 Sed medium transitus est 22. 50. 26.
 Ergo ingressus centri — Nov. 4. h. 20. 48. 43 } temp. medi
 egressus — — — Nov. 5. h. 0. 52. 9 }
 Mora in disco ☉ h. 4. 3. 26.

GEORGII VIONNET, E SOCIETATE JESU,
 Musæum nummarium, Carmen, sive notitia rei num-
 marie veteris. Recensuit, præfatusque est, JULIUS
 CAROLUS SCHLÆGER, Sereniss. Duc. Gosba-
 ni a Consiliis & Antiquitatibus.

Helmstadii, typis Drimbornianis, 1744, 4.

Plag. 10.

Illustria in rem literariam, eamque imprimis in illius partem,
 quæ prisca æris notitiam pandit, merita sunt Cel. Schlegeri,
 qui

qui compluribus ingenii monumentis inter viros ætatis nostræ
 doctissimos inclaruit, quibus artes, ad humanitatem spectan-
 tes, commendantur, hiatus, hucdum in eâ eruditionis parte
 relictæ, explentur, ipsiusque nominis fama per omnes ætatum
 vicissitudines ad posteros propagatur. Novus rei hujus testis
 oculis se subjicit præsens libellus, qui, tametsi non ab ipsa arti-
 ficis nostri manu proficiscitur, ingens nihilo minus pretium a-
 curis, in eundem collatis, nancisci videtur. Præmisit enim
Schlagerus Præfationem, doctrina haud vulgari refertam, atque
 amœnitate multiplicis generis sese commendantem. Persequit-
 tur in ea doctos Francogallorum viros, superioris maxime æta-
 tis, quorum merita in rem literariam, maxime vero in par-
 tem illius nobiliorem, quæ numismatum doctrinam compre-
 hendit, in republica literaria exsplendescunt. Sua condecoratur
 laude *Ludovicus Magnus*, quod singularem Lutetiæ Pa-
 risiensium Academiam condendam curavit, in qua, præter lite-
 ras omnis generis elegantiores, eruditio imprimis numaria ef-
 florescat. Hic quid fuerit præstitum, *Annales* loquuntur,
 aliquot jam voluminibus divulgati. Adjunguntur huic Prin-
 cipes, literarum amore clari, *Aurelianenses, Croyaci, Arfcho-
 tani*, quod effecerint, ut eadem doctrina præstantior cura
 sua sumtuque novas accessiones nata fuerit. Quibus præ-
 missis, campum ingreditur spatiosum doctissimus *Schla-
 gerus*, enarrando eos, qui, in terris Francogallorum prognati,
 rem numismaticam scriptis suis meritisque illustrarunt, quo-
 rum tantum offendit numerum, ut libere pronuntiet, plus ea
 in doctrina excolenda actum in Francogallia, quam in omni
 Europa. Excitat ex Germanis *Olearios, Gleichios, Rinckios,
 Hansbaleros*, ex Anglis *Joannem Evelinuum*, ex Italis *Æneam
 Vicum*. Asssequi nobis divinando haud licet, quo fato plane
 oblitterata hic fuerit memoria Viri præstantissimi, *Ezech. Span-
 bernii*, cujus de præclara scientia omnis gloriatur Germania, &
 cui, quicquid fere solidi in ea scientia habet, acceptum refert.
 Neque ipsi *Cel. Schlagero* ignotum hunc fuisse, certissimis do-
 cumentis convicci sumus. Hic conferendus erat cum Franco-
 gallis,

gallis, ut Germaniæ nostræ splendor aliquis conciliaretur. Sed videamus jam, quos in scenam producat *Schlegerus*. Principem tenet locum *Anton. le Pois*, aliis *Pifé*, Medicus Ducis Lotharingici. Hunc sequitur *Ludov. Savotus*, Medicinæ in Academia Parisiensi Professor. Subjiciuntur *Claud. Chiffletius*, Doctor Juris publicus in Academia Dolana, *Gaillardus Guiranus*, Consiliarius Regius in curia Nemaufensi Senescallia, *Carolus Patinus*, arte medica præstans, *Josepb. Maria Suarezus*, Episcopus Vafionensis, *Carolus Casar Baulelotius*, Juris scientia excultus, *Ludov. Jobertus*, e Societate Jesu. De singulis commemorantur varia, scitu & jucunda, & necessaria, insperis ex Historia literaria observationibus quibusdam lectissimis. Quibus demum omnibus *Georg. Vionnetus*, conditor præsentis opusculi, succedit. Hujus non solum patriam & parentes, verum etiam cetera in rem literariam merita, ab se ignorari, aperte scribit *Schlegerus*. Neque etiam de eo reperit aliquid apud scriptores memoria dignum. Libellus præsens, cujus in Ephemeridibus literariis mentionem haud factam, Noster queritur, exhibetur eruditus beneficio *Claudii Gros de Bose*. Quod ad argumentum attinet, carmine Latino exponuntur ea, quæ de re numismatica scitu notatuque sunt digna. *Quinque* constat particulis, quarum *prima* laudes numismatum atque utilitatem offert, *secunda* formam repræsentat numismatum, eorumque originem indicat, *tertia*, quomodo ordinandæ numismatum series, præcipit, *quarta* gratiam numismatum declarat, *quinta* dignoscendorum numorum proborum ab adulterinis rationem docet. Ipse *Schlegerus* de hoc fœtu ita judicat, ut a nævis omnibus immunem pronuntiare non audeat, quos tamen emendare neque voluit, neque, ob instirati rationem, potuit. Verbo tantum castigat sesquipedalia illa, quæ in sine de Gallo, Marte ultore, Aquilas Austriacas domante, a *Vionneto* effutuntur. Satis jam dictum videtur de libello non magnæ molis, nec satis hucdum cognito, qui tamen habere videtur, quod de gratia, a Viri eruditissimi industria conciliata, sibi gratuletur.

M. T.

M. T. CICERONIS ACADEMICA, EX
Cod. MSr. BESSARIONIS, & RECANATI, cetero-
rumque MSr. quos vidit LAMBINUS, TURNEBUS,
MANUTIUS, GRUTERUS, & alii, ad veram lectio-
nem restituta, Argumentis & Notis criticis illustrata
ab JO. FRANC. CONRAD. DE ALLIO, cum Com-
mentariis omnium Ciceronis Interpretum contra vi-
tiosas, quot sunt, fuerunt, editiones.

Venetis, Fentius cudit permisso superiorum, 1744. 8.

Plag. 12 $\frac{1}{2}$.

Multa promittit Italorum ille *Cornelius de Pauw*, quæ ex-
hibuisse, nobis quidem iudicibus, præstitisset. Non in-
videmus laudibus ejus, saltem spes nostras non omnino imple-
tas, multaque nimio supercilio pronuntiata, dolemus. Non quæ-
libet sine rationibus conjicienda sunt atque emendanda; ne-
que didacticæ illæ reprehensiones, quas statim ab initio legi-
mus, *frustra, infœte, inerudite, vitiosissime, inepte*, verum
Criticum commendant. Nihilominus tres Editor libello suo
tribuit dotes, quas in nulla reperiri ait veterum editionum at-
que novarum, ne in Lugdunensi quidem, quam curavit *Isaacus
Verburgius*, aut in nuperrima Genevensi, quam juvit *Josephus d'
Olivet*. Nunc enim demum *Ciceronem* vere emendatum habe-
mus; & quidem singulatim ope duorum Codicum MSorum
membranaceorum, *Bessarionis*, Patris purpurati, & *Recanati*, Pa-
tricii Veneti, qui Venetiis in Bibliotheca S. Marci diligenter cu-
stodiuntur. Nunc demum habemus illustratum, ad ipsam quo-
que Philosophiam quod attinet, quam *Cicero* tractat, unde
Copernicus, Curtesius, Gassendus, Galileus, & quicquid ho-
rum nugatorum est, verbis utimur Nostri, doctrinam hausere
suam. Nunc demum defensum postremo & assertum *Cicero-
nem* habemus; quædam enim pauca notata sunt, quæ insulse
& contra verum a *Turnebo, Manutio*, atque aliis, explicabantur.
Quædam pauca omnino; multæ nimirum sunt paginæ, quibus
plane

plane nihil annotationum subiectum legitur. Et tamen plus præstitit Autor, quam promisit. Nam & historiam antiquam, imprimis literariam, ut & Mythologiam, juvare laboravit. Sed quibus demum pauca illa, quæ forsitan in mentem venerunt, scripsit? Num literatis, cum criticæ dicantur annotationes? At illi norunt, quod *Ennius, Pacuvius, & Accius*, Poetæ Latini, *Æschylus, Sophocles, Euripides*, Poetæ Græci, *Hyperides* ac *Demosthenes* Oratores Græci, fuerint, quæque sunt alia, quæ singularibus tamen notis indicantur; num pueris Latinæ linguæ studiosis? At illi neque Academicas Quæstiones legunt, neque criticis, ad contextum quod attinet, conjecturis, sed illo saltem accuratiore, indigent. Verum enim vero, ne iudices iniqui federe videamur, commendamus etiam nonnulla, vel altiore inquisitione digna, vel omnino prædicanda. Illuc referimus annotationes quasdam, e. g. hanc, quæ statim ab initio legitur: *Varro*. In omnibus fere Editionibus liber hic inscribitur ad *Marcum Terentium Varronem*; frustra. Nam vere inscribendus est *Varro*, quia secundus inscriptus erat *Hortensius*, tertius *Catulus*, ut ex *Cicerone* colligitur, quartus *Lucullus*. Huc autem collocamus argumenta, quæ sunt e. g. ad *Lib. I: Cicero exordium sumit a Varronis amicitia, ab ejus eruditione, a scriptis, ut eum impellat ad tractandam Philosophiam, allato Bruti, hominis doctissimi, exemplo, qui de virtutibus, quæ ad moralem spectant, libellum composuerat. Loquitur de veteri & nova Academia, ac primum a Socrate disputationem trahit, qui, neglecta Physice atque Dialectice, Moralem tantum sectatus fuerat; dein Platonis doctrinam exponit, qui non solum de virtutibus, sed etiam de natura, ac de differendo, disputavit; porro ad Aristotelis Physicam transit, qui catum quintum elementum commentus fuerat; immo & ejus Dialecticam declarat, & Zenonis etiam, cujus Physicam tangit; postremo de Arcesila pauca, qui, nihil sciri posse, docebat contra Zenonem, ejus opinionis fuisse Socratem, & Democritum, Anaxagoram, & Empedoclem, dicit, ex quo concludit, Academiam veterem & novam idem fuisse. Dialogus est in Cumano cum Varrone & Attico.*

* * *

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Novembris Anno MDCCXLV.

*SELECTUS DIPLOMATUM ET NUMISMA-
tum Scotiæ Thesaurus, in duas Partes distributus.
Prior Syllogen complectitur veterum Diplomatum, sive
Chartarum, Regum & Procerum Scotiæ, una cum eo-
rum Sigillis, a Duncano II ad Jacobum I, id est, ab
anno 1094 ad 1412. Adjuncta sunt reliquorum Scotiæ
& Magnæ Britanniæ Regum Sigilla, a prædicto Ja-
cobo I ad nuperam duorum regnorum in unum, anno
1707, coalitionem; item characteres & abbreviaturæ,
in antiquis Codicibus MStis Instrumentisque usitate.
Posterior continet Numismata, tam aurea, quam argen-
tea, singulorum Scotiæ Regum, ab Alexandro I ad su-
pra dictam regnorum coalitionem perpetua serie dedu-
cta; subnexis, quæ reperiri poterant, eorundem Re-
gum Symbolis heroicis. Omnia summo artificio ad
prototyporum similitudinem tabulis æneis expressa;
adjectis singulorum Diplomatum, recentiore scripturæ
forma, æri itidem incisæ exemplis. Ex mandato Par-
liamenti Scotici collegit, digessit, & tantum non per-
ficienda curavit, egregius ac patriarum antiquitatum
callentissimus Vir, JACOBUS ANDERSONUS,
Scriba Regius. Quæ Operi consummando deerant,
supplevit, & Præfatione, tabularum explicatione, aliis-
que*

Kkk k

que

que Appendicibus, rem Scotia diplomaticam, numariam, & genealogicam, haud parum illustrantibus, auxit & locupletavit THOMAS RUDDIMANNUS, A. M. suppeditante sumtus Clarissimo Viro, THOMA PATERSONO, Armigero.

Edimburgi, apud Thom. & Walt. Ruddimannos. Venales autem prostant Londini apud eundem Thom. Patersonum & And. Millar, & Edimburgi apud Gavinum Hamilton, Bibliopolam, 1739, fol. max.

Alph. 1 plag. 11, Tab. æn. 180.

Qui hoc seculo universæ Europæ pervagatus gentes veteratarum chartarum conquirendarum æstus, incredibili rem literariam librorum, vastissimæ ut plurimum molis, multitudine ditavit, is pariter in remotam usque penetrans Scotiam, optimum *Anderfonum*, Regii Sigilli Tabularium, corripuit, nec prius deseruit, quam congesta esset Diplomatum, a Regibus, Comitibus, Baronibus, datorum, item Sigillorum, Numismatum, aliarumque rerum, eo spectantium, satis ingens vis, cui in publicum protrudendæ, quia opitulari haud poterat ipse *Anderfonus*, invidis satis ante tempus abreptus, suam operam perbenigne commodavit *Thomas Ruddimannus*, Vir hoc Opere egregiam consecutus laudem. Non faventiore sidere comparandæ illius diplomatarie congeriei consilium, si quod aliud, probabile capere poterat *Anderfonus*, patriæ amantissimus; quippe quem, supremo Scotorum senatui de re animo concepta indicium facientem, continuo juvare suo ære ad expensas tolerandas constituit Senatorum liberalitas, decreta ipsi eum in finem 1600 librarum Sterlingicarum summa, Reginaque *Anna*, quæ tum Magnæ Britanniæ imperabat, exorata, ut muneri cui-dam publico admoveretur. Cujus perquam laudabilis ac valde inusitatae magnificentiae, non licuit nobis committere, ut excideret memoria. Exincto *Anderfsono*, vulgandi Codicis cura in se suscepta *Ruddimannus*, sumtus, libro typis exscribendo necessa-

necessarios, subministrante *Paterfona*, Equite, hanc voluit esse operis descriptionem, ut, post Dedicacionem *Georgio II*, Regi Britanniarum, factam, postque decreta supremi Senatus Scotici de expensis, in *Andersonianum* laborem faciendis, e publico largiendis, ac denique post recensum beneficorum hominum ac tabulariorum, unde Diplomata, Numismata, reliquisque apparatus, provenere, collocaretur Præfatio *Ruddimanni* lectu dignissima, ac deinceps sequeretur ipsa sylloge *Andersoni*, præmissis serie Regum Scotiæ chronologica, Indice Tabularum, in hoc volumine contentarum, & ampla utilissimaque enumeratione nominum priorum ac cognominum, quorum Diplomata mentionem injiciunt. Habet hoc Præfatio *Ruddimanni* præ multis id genus scriptiunculis, quibus frontes librorum commaculare, mos est, præcipuum, ut res tractet cum per se memorabiles, tum ad Operis intellectum apprime facientes. Orsus ab instituti *Andersoniani* commemoratione *Ruddimannus*, primum diplomaticæ rei apud Scotos primordia legit, moremque, chartas conscribendi, jam Seculo VII innotuisse perhibet, inspersa de fœderis inter Francos & Scotos antiquissimi *duDeyreia* disputatione; at, vetustiores chartas interiisse, conjicit, cujus jacturæ causas cum alias affert, tum hanc urget, quod *Edwardus I*, Anglorum Rex, pro hostili suo adversus Scotos animo, omnia Scotorum monumenta publica aboleri jussit. Ceterum diligentissima perfungitur disquisitione de Diplomatis, *Duncani II* imperio antiquioribus. Ab hoc Diplomatum series initium ducit. *Milcolumbi III*, *Duncani II* patris, genuina superesse negat, veruntamen, confici consuevisse eo regnante æque, ac sub patris *Macbethi* & avi *Milcolumbi II* imperio, propterea offerit, quia in libris donationum valde antiquis ejusmodi constitutionum memoria custoditur. Diplomatibus autem *Milcolumbi II* sinceritatem ambigam esse contendit. Excipiunt Regum Chartas Episcoporum S. *Andreae* instrumenta. Singulare est *Kellachi II* Diploma, in quo se ipsum *Maximum Scotorum Episcopum* vocat, & alterum *Maldwini*, qui titulo *humilis ministri* insigniri maluit. Egregia hic de ætate & successione ordine præscorum S. *Andreae* antistitum leguntur. A

qua disceptatione reversus ad Regum Diplomata, eorum jam usum sub *Gregorio & Kennetho II* Regibus se reperisse prodia. Constituat hæc priorem Prefationis partem. Deinceps ad utilitatem, quam ut literis universim, ita historiæ, præstant Diplomata, commendandam procedens, quantum inde lucis Scotorum historiæ inferatur, erudite exemplis adductis docet. Cui usui cum vehementer noceant Diplomata ficta, sub examen revocat varia Diplomata, falsique damnat quædam, in quibus Reges Scotici pro beneficiariis Regum Angliæ circumferuntur, cujusmodi sunt *Milcolumbi III, Edgari, Roberti I, Davidis II, & Roberti II*. De posteriorum trium Regum Diplomatum observat, esse a *Jo. Hardingo*, Historico, conficta, & ab *Arwodo* in libro de superiore sceptri Anglici in Scotiam dominio pro genuinis adoptata. -Contra quem etiam Diplomatis a falsi suspitione, qua aspergere is laboraverat, liberandi ergo acriter disputat. Est illud *Roberti*, Seneschalli Scotorum, postea *Roberti II* Regis, Diploma, a *Ludovico Innesio* Parisiis publicatum, et a peritissimis hominibus, *Renaudotio, Mabillonio, Baluzo, & Ruinartio*, pro sincero agnitum. Dicitur non potest, quantis cum rationum ponderibus & acumine hæc lis in *Arwodo* peroretur. Cum Diplomatum accessiones sint Sigilla, de his generatim disserit, ac, eorundem usum *Guilielmi Conquestoris* ævo introduci in Angliam cœpisse, commemorat. In Scotia vero frustra ante *Milcolumbum III* natales ejus quæri contendit. Ab *Alexandro I* Contrafigillum usurpari cœptum. *Edgarus* simulacrum sui in throno sedentis imprimi primus curavit, more haud dubie a Byzantinis Imperatoribus derivato. Varia posthæc subjunguntur de ornamentis Regum in Sigillis, corona, folio, & indumentis, item de Contrafigilli figura, ut plurimum equitem armis ac insignibus militaribus decoratum referente, ubi simul de insignibus gentilitiis, a *Guilhelmo*, vel *Alexandro II*, in Sigillis primum cæleri solitis, fit mentio. Nova inde de rei monetariæ apud Scotos antiquitate & ratione nascitur materies. Subit admiratio, qui factum sit, ut tam sero demum nummum signandi consilium ceperint Scoti. Antiquissimi enim, quos reperire licuit, non ultra *Alexandri I*, qui sub initium Seculi

Seculi duodecimi imperium cepessit, aetatem assurgunt. Anglo-Saxonum pecunia usos esse vetustioribus temporibus Scotos, verisimile est. Certe Anglorum monetam pondere & signandi modo assimilat nummus Scotticus; quapropter olim & valor idem utriusque nummi in vicinis gentibus fuit. Ex quo vero recentiori aetate de pondere nummorum Scotticorum detrahi nonnihil coepit, mutatio valoris in Anglia facta est, ac brevi post Regia auctoritate plane sublatae Scotticae monetae usus. Insuper hic placuit de pecuniae Scotticae distributione, partibus, nominibus, tam in argento, quam in auro aequae, itemque computandi modo, & vario diversis temporibus valore, tractationem, quam claudunt tria schemata, quorum priora duo numerum nummorum, ex auri argenteae libra vario tempore eulorum, indicant, posterius vetustiora rerum quarundam pretia recentioris nummi valori applicat. Haec de Praefatione. Thesauri *Andersoniani* quinque sunt classes. Prima classis Regum *Duncani, Edgari, Alexandri I, Davidis, Comitis & Regis, Henrici*, Comitis, filii *Davidis, Malcolmi IV, Guilielmi, Alexandri II, Alexandri III, Davidis, Comitis Huntington, Joannis Balliol, Regis, Guilielmi Wallace, Custodis regni Scotiae, Roberti I, Comitum, seu Baronum, libere tenentium ad Papam A. 1320, Davidis II, Roberti II, Reginae Euphemiae, A. 1375, Roberti III, Roberti gubernatoris, Murdaci gubernatoris, Jacobi I, Francisci & Mariae, Thor Longi, Gospatricii Comitis, Waldevi, filii Gospatricii, Ricardi de Morevil, Walteri de Berkley, Walteri Cumin, Rollandi, Constabularii Scottorum, complectitur Diplomata & literas. Ut sunt in his pleraque donationum Regalium, sodalitatibus sacris factarum, confirmandarum concessionumque ergo data; ita non pauca habentur nobilissima documenta. Insignis est *Guilielmi Regis* charta, in qua testatur, sibi ad redimendum a servitute Regis Angliae *Richardis* regnum Scotiae, ab Ordine Cisterciensi spontaneam factam esse pecuniae oblationem, simulque immunitatem illius Ordinis ab omnibus pensionibus ac servitio confirmat. In ejusdem Regis Diplomate alio meretur legi formula, qua feudum conceditur: *Sciant omnes - - - - concessisse me in feudum**

. . . . in bosco & plano, in terris & aquis, in pratis & pas-
 cuis, & moris & molis, & marefis in stagnis & molendinis,
 in vivariis & piscariis, in viis & semitis, in sabulis & salinis,
 in portibus, & cum omnibus aliis, ad predictas terras juste perti-
 nentibus, cum focca & sacca, cum furca & fossa, cum thyl & them,
 & Infangenthes In charta Joannis Balliol, A. 1295 facta,
 foederis inter hunc Regem & Regem Franco-Galliæ *Philippum*
IV contra Regem Angliæ, & matrimonii inter Regis *Joannis*
 filium *Eduardum* & *Caroli* *Valesii* filiam, leges continentur. In
 Diplomate *Roberti I* Regis *Colino Campel* Baronia in feudum
 conceditur, ea conditione, ut, quoties opus sit, navem 40 remo-
 rum necessariis rebus & hominibus instructam præstet. Quis
 fuerit suspicatus, e literis Procerum Scotiæ ad Pontificem, qui-
 bus contra *Eduardum*, Angliæ Regem, auxilium petitur, origi-
 nem gentis posse cognosci? At illi docent Pontificem, majores
 suos, e Scythia, patria sua, egressos, per Tyrrenum mare & præ-
 ter columnas *Herculis* vectos, in Hispania consediisse, ac inde
 in Scotiam trajecisse. Inter condiciones Concordati inter *Eu-*
phemiam, *Roberti II* Reginam, Comitemque *de Strathbemo* ab
 una, & Comitem *Alexandrum Murray* ab altera parte, quod
Indentura vocatur, fratri *Alexandri* invidendum fit promissum,
 ei datum iri uxorem *Jonata de Munimuske* seniore filiam, si
 ipse *pro voluntatis sue libito eam velit*. Merentur præ ceteris
 inspicere *Murdaci* gubernatoris literæ eo, quod illæ antiquam
 literarum credentialium, ut vocare solent, formam exhibent.
 Tantum de prima classe. In secunda classe exhibentur Sigilla
 Regia Regum *Jacobo I* posteriorum, usque ad *Annam*, Magnæ
 Britanniæ Reginam, quibus accedunt Sigilla Ecclesiasticorum,
 & Insignium Scotiæ delineatio. Sunt maxime conspicua tria
 diversa *Mariæ* Sigilla, quibus ante matrimonium cum *Francisco*,
 durante eo, & post mariti obitum, usa est. Postquam coaluere
 Scotiæ & Angliæ regna, Sigilla hæc passa sunt mutationem, ut
 Rex non, ut ante, in folio residens effectus conspiciatur, sed
 eques. Longe omnium ornatissima sunt *Guilielmi* & *Mariæ*,
 ac demum *Anne*, Sigilla. Tertia classis Alphabetica varia, e Char-
 tarum scripturis concinnata, & abbreviaturas explicatas, conti-
 net,

net, de quibus quod dicamus, fere nil est, nisi quod summa accuratone & elegantia videantur singula esse expressa. Succedunt in quarta classe Nummi Regum Scotiæ aurei & argentei, quorum fortassis haud unquam locupletior publicata est series. In ultima classe comparent pauca, maximam partem *Maria*, Scotiæ & Franciæ Reginæ, symbola heroica, quibus universum Opus clauditur. Convenit fateri, sive pulchritudinem & nitorem voluminis externum, sive multitudinem Tabularum ærearum, species, sunt autem 180, eaque singulæ maximo cum artificio & elegantia cælata, sive incredibilem diligentiam Collectoris & Editoris consideres, nihil in eo genere perfectius potuisse elaborari, Opusque esse summe magnificum & vere regium.

**JOANNIS DRIEBERGE, THEOLOGIAE INTER
Remonstrantes Professoris, de Prædestinatione &
Gratia liber.**

Amstelædami, apud Isaacum Tirion, 1744, 4.

Alph. 1 plag. 10.

Cum Cel. Auctori a Veneranda Remonstrantium societate provincia Theologiæ docendæ demandata esset, ac ipse de ratione, quam in docendo sequeretur, deliberaret; ipsi tandem hæc sedit sententia, ut ipse in usum auditorum conscriberet doctrinæ theologiæ complexum. Perlustravit eo sine singula egregiorum prædecessorum monumenta, nec id sine cura. Inter hæc ipsi accidit, quod eis evenire solet, qui argumentum, ab aliis elaboratum, ad examen revocant, ac diversorum pronuntiata sententiasque inter sese contendunt. Cogitationes novæ inter ponderandum ei ita subnatæ fuerunt, ut quædam tollenda, mutanda, vel supplenda, viderentur, quæ melius digeri, & suis quæque locis collocari, queunt, si quid de integro dispicitur, quam cum vestigiis methodoque alterius inhaerendum est. Eo ipso igitur occasio eidem suppeditata est, animum ad præcipuos locos, qui in Theologia tractari solent, majori cum cura applicandi. In tractatione loci de *prædestinatione*, plena illa discriminis materia, id inprimis sibi pro-

propofuit, ut æquum fententiarum Codicis divinitus conflituti fentum, quas utraque difsentientium pars pro fuis pronuntiatif ftabiliendis laudat, indagaret, & in luce locaret clara. Senfim hoc pæto feget meditationem in latiorem excrevit mellefem. Edidit proinde hanc Commentationem, ac præcedentis libri ultimo Capiti fubjuxit, quo, Jefum eſſe Meſſiam, vaticiniorum divinatorum complementum, iverat demonſtratum. Hæc fuit libri ſcribendi edendique unica, fatifque juſta, cauſa. *Capitibus* ille conſtat *ſeptendecim*. *Primo* exponit de ſententia Infralapsariorum ac Supralapsariorum. *Secundum* de univerſalitate redemptionis, quæ in Jeſu Chriſto eſt, inſcripſit. *Tertio* tractantur loca ſacri Codicis, quæ pro particulari redemptione afferri ſolent. Præmittitur vero nonnihil de ortu & progreſſu hujus opinionis. *Quarto* expendit argumenta, quæ univerſali redemptioni e campo luminis, quod rationis vocant, proferuntur. *Quinto* comparat decretum abſolutum cum perfectionibus Dei moralibus. *Sexto* agit de prædeſtinatione, electione, & beneplacito, Dei, quorum in diviniſſimis literis fit mentio. *Septimo* diſputat de Codicis divini locis, quæ ad muniendam reprobationem abſolutam, ſeu conditionis expertem, adduci ſolent. *Oſtavo* ad ſenſum *Capitis noni Epiftole ad Romanos*, a *Paulo* ſcriptæ, eruendum ſe convertit. De vocatione hominum ad ſalutem animæ diſſerit *Capite nono*. *Decimo* ediffere-re conatur modum operationis gratiæ diviniæ, in converſione hominis obviæ. *Undecimo* perpendit externa converſionis ad gratiam Dei amplectendam adminicula, ac hominis impotentiam. Diſputat *Capite duodecimo* de locis Scripturæ ſacræ, quæ pro irrefiſtibili operatione gratiæ, convertentis hominem, adduci ſolent. *Capite decimo tertio* de argumentis, quibus alii, gratiam dari, cui ab homine reſiſti haud poſſit, contendunt, agit. *Capite*, quod illi ſuccedit, gratiam Dei ab homine excuti amittique poſſe, docet. Adjungit hiſce *Capite decimo quinto* exempla lapſorum. Diſputat *Capite decimo ſexto* de adhortationibus, promiſſis, & comminationibus. Examinat tandem *Capite decimo ſeptimo*, eoque poſtremo, loca diviniſſimi Codicis, quæ ad perſuadendam aliis perfeverantiam, conditionis expertem, teri addu-

adducique solent. Infralapsarii ordinem, quem Deus in decreto de hominum salute constituto adhibuit, ita locant figuntque, ut consideratio lapsus Adamitici, primique peccati, præcesserit stabilitam œconomiam, qua Deus *nonnullos*, id est, certo credituros in Christum, gratia, cui resistere homo non valeat, vocet, & salute beet sempiterna. At supralapsarii ordinem illum invertunt, ac œconomiam gratiæ conditam creationi innectunt, & lapsui hominum antevertisse respectu ordinis in decreto divino, decernunt. Hi sibi persuadent, Deum ita determinasse voluntatem hominis primi, ut hic certo, seu necessario, peccaret, & per hanc noxam se ipse ac omne genus hominum futurum mortis sempiternæ reum redderet; paucos vero eum gratiæ suæ admovendos, & exitio subtrahendos esse, ratum, reliquos perniciæi haud destitutæ addixisse. Prior sententia omnino est mitior, & cum notionibus justitiæ ac æquitatis divinæ conciliari aptior. Quantum vero ad hominum sortem attingit, altera alteri haud est præferenda. Perniciem enim damnandorum sempiternam utraque ab *electione & reprobatione absoluta* arcessit. Supralapsariorum sententiam haud secuti sunt patres Synodi Dordracenæ. Eam enim suffragiis suis judicaverunt indignam. Nihilo minus illa affectatoribus suis nondum caret. Noster vero ite demonstratum, sententiam, quæ absolutam prædestinationem admittit fovetque, excogitatum esse præter divini Codicis pronuntiata, immo hisce e diametro repugnare, atque gignendis alendisque affectibus pietati contrariis esse accommodatam, gignere vel securitatem, vel desperationem. Præcepta omnino legis divinæ eo fine data & promulgata sunt, ut eis homo congruenter agat. At Infralapsarii æque ac Supralapsarii, hoc iudice, finem illum subvertunt, id quod nec *Joannes Calvinus* inficiari sustinuit. Respondendum ipsi erat ad hanc objectionem. At ipse pro responso eonvicia expromsit, apud ipsum legenda in *Institut. Div. III, 23, §. 12.* Pergit Noster: *Ejusmodi doctrina orta sunt in Ecclesiis, quæ absolutam prædestinationem, in Synodo Dordracena stabilitam, sibi existimant inviolate servandam. Non quidem talium opinionum autoribus, eas in lucem proferre & disseminare, impune licuit;*

Pag. 3.

5.

9.

- licuit; sed, eos *) auctoritate potius & numero ad silentium redactos, quam legitimis argumentis convictos, multis persuasum est. Quicquid autem hominibus de consiliis Dei nosse datum est, id non nisi ex scitis, divinitus in Codice sacro revelatis, sciri potest. Noster vero ita comprobatum, beneficia Christi ad salutem universorum pertinere, haud exclusis reliquis, licet existant mortales, qui gratiæ vocanti ac trahenti ponunt obicem, vel eam rursus amittunt. Id ipsum ut persuadeat evincatque, confugit ad loca notissima, quæ præsto sunt *Matth. XVIII, 11, Luc. XIX, 10, Matth. IX, 13, 1 Tim. I, 15, Luc. IX, 56*. Peccatores inibi omnes Christus vocat, ac sese, ut eos servet, venisse perhibet. Illi, ad quos servandos venit Christus, vel pro quibus mortuus est, vocantur *mundus*. Mundus vero nec Judæos solos, nec electos tantum, designat, hoc judice. Anne *mundus*, qui Christum haud agnovit, *Jo. I, 10*, denotat electos? An Judæos omnes? Neutrum nobis poterit persuaderi. Apostoli missi sunt *in omnem mundum*. An ad electos tantum? An ad Judæos solos? Num ipsi electos norant? Num ad electos veniebant, cum primum Evangelii nuntium gentibus divulgabant? *Mundus in malo jacet*, non certe in sola electorum multitudine. An *mundus*, qui Spiritum sanctum recipere non poterat, est electorum cohors? Electi non vocantur *mundus*, sed *e mundo electi*. Mundus itaque denotat universitatem hominum, cujus pars sunt electi, illecebras multitudinis exosi. Nihilominus *Theodorus Beza* in colloquio Mompelgardensi monuit & contendit, per *mundum* denotari *electos*, pag. 540. *Joannes Piscator* eum fuit secutus. *Joannes* quidem *Dallaus* in *Apologia pro duabus Synodis* pag. 22 & 1209 plane fatetur, & aperte præ sese fert, interpretationem illam in Ecclesia ante *Joannem Piscatorem* inauditam fuisse. Dicendum ipsi erat, ante *Bezam*, qui, ab adversario provocatus (pag. 547), ut unicum saltem e scriptoribus ecclesiasticis veteribus, vel novis, nominaret, qui verba Christi *Jo. III, 16*, sic interpretatus esset, nulum nominavit. *Mundum* in hoc loco universitatis electorum esse indicem, copiose negat Noster. Legitur profecto ibi v. 17:
- Deus*

*) Adde: qui secus sentiebant, & Remonstrantes vocabantur.

*Deus non misit filium suum in mundum, ut mundum judicet, id est, condemnet. An electi videri poterant damnandi? Judicare ibi idem est ac condemnare, id quod patescit ex Cap. XII, 47, 48. Deus vult omnes homines servari 1 Tim. II, 4, filiumque suum pro nobis omnibus morti tradidit Rom. VIII, 32. Gratia Dei salutaris omnibus hominibus apparuit, Tit. II, 11. Christus pro omnibus est mortuus, 2 Cor. V, 14, 15, Hebr. II, 9, 1 Tim. II, 6, pro omnibus hominibus, labe insita infectis, Rom. V, 18. Illi, pro quibus Christus mortem oppetiit, possunt perire, Rom. XIV, 15, 1 Cor. VIII, 11, Ebr. X, 26-29, 2 Pet. II, 1. Apostoli omnibus ubique gratiam Dei annuntiare debebant, Pag. 30. Marc. XVI, 15, Rom. XV, 9, Col. I, 6, scilicet ut omnes servarentur. ~~Atque~~ Denegatio perniciæ est causa. At, si perpetuo improbi non valuerunt in Jesum credere, denegatio assensus & fiduciæ, qua Jesum contemserunt, eis vitio dari nequit. Hæc est Capituli primi ac secundi summa. Quicquid hisce sententiis alii excipiendo obmoliuntur, illud Noster extricare simul & expedire studet. Primus, qui gratiam particularem publice docuit, fuit *Gotescalcus* Monachus, qui medio Seculo IX 35. in Gallia vixit. *Augustinus* gratiæ universalis fuit propugnator. Immerito ei sententiam, contraria tenentem, fuisse olim affectam, apologia *Prosperi Aquitani* est indicio. Reformatores, quos ita vocamus, primi, *Augustinum* ducem potissime secuti, noluerunt vel re, vel verbis, dogma gratiæ particularis, quod cum *Gotescalco* emortuum fuerat, amplexari, donec 36. tandem *Theodorus Beza* in colloquio Mompelgardensi dilucide, Christum pro omnibus esse mortuum, negavit. *David Pareus*, Theologus Heidelbergensis, id colloquii propterea vocavit *infelix*, quod istam de morte Christi litem Ecclesiæ pepererit, fidente *Ludovico Crucio*, Theologo Bremensi, *Syntagm. Dissert. pag. 97*. Exeunte ergo Seculo XV, Particularistarum patrem *Beza* se præbuit. *Joannes* certe *Calvinus*, gratiam Dei esse universalem, docuit in *Comment. ad Matth. XXVI, 28, & Jo. I, 29*. Synodus ipsa Dordracena Particularistis pollicem haud preffixit, monente *Joanne Dallæo* in *Apologia utriusque Synodi pag. 947, 971*. Patribus ejus mors Christi videbatur sufficere redimen-*

redimendis hominibus univēris. At posthęc noluerunt successores eorum eam sententiam amplius admittere, rati, mortem Christi ad eos haud pertinere, qui efficaciam redemptionis haud obtineant. **Pag. 39.** *Bezam* sectatus est *Joannes Piscator*, qui scripsit: *Pro reprobis nullo modo mortuus est Christus, sive sufficienter dicas, sive efficaciter.* Vid. Acta & scripta synodalia Remonstrantium pag. 288. In Belgio *Franciscus Gomarus* fuit primus, qui sic docuit, eademque professus est. Inprimis *Frid. Spanhemius*, pater, operose gratiam universalem oppugnavit tribus voluminibus, A. 1646 editis. A quo tempore Particularismus placuit plerisque. Particularistę suffugiunt ad *Jo. XVII, 9.* *Jo. X, 15.* *XI, 52.* *Eph. V, 25.* *Matth. I, 21.* *Rom. VIII, 34.* *Matth. XX, 28.* *XXVI, 28.* *Hebr. IX, 28.* Quam ob causam Nostro id inprimis curę eordique fuit, ut loca illa diligenter evolveret, & objectiones enodaret. Dedimus specimen tractationis, e quo de reliquis iudicium ferri potest. Cur vero iudicium ipsi facere recusamus, ejus rei ratio neminem facile prateribit. Id unum adjungimus, Autorem in eo desudasse, ut sensum *Capitis IX Epistolę ad Romanos* scriptę erueret. Ostendit ipse ex Apostoli scopo & orationis complexu, ne verbum quidem ibi de absoluto prædestinationis decreto legi; spectare potius omnia ad instantem Judęorum ruinam & theocratię finem, siquidem Judęi innitantur externis patrum prærogativis, ac ob fiduciam in vanitatem operum suorum, citra fidem in promeritis Christi defixam, contumacię sint rei, carituri eo honore, quo eousque fuerant gavisı. **100.** *Joannem Alphonsum Turretinum*, veritatis pacisque amantissimum virum, in eadem fuisse sententia, nemo facile ignorat.

JACOBI DRACKEI, CELEBERRIMI ANTHROPOLOGIÆ Autoris, Orationes tres, de Febre intermittente, de Variolis & morbillis, & de Pharmacia moderna. In lucem edidit, & Præfationem adjecit, EDUARDUS MILWARD, Med. Doct. & Soc. Reg. Londin. Socius.

Amste-

Amstelodami, apud Henricum Boussiere, 1742, 8 maj.

Plag. 8 $\frac{1}{2}$.

Celeberrimus *Dracken*, qui edita *Anthropologia* immortalis sibi nominis famam peperit, in Academia Cantabrigiensi has quondam Orationes habuit, summos in Medicina honores consecuturus, & primam quidem pro Baccalauri, reliquas autem binas pro Doctoris, dignitate. Quamvis tantam eloquentiam, Romanique elegantiam sermonis, in iis nos quidem non observaverimus, quantam Cl. Editor prædicat; non tamen hoc nomine contemnenda penitus videntur. Prima Oratio de febre intermittente disquirat. Initio Autor ordinaria febris ejusmodi phenomena recenset, eorum causam in bile flava sitam esse arbitratur, quæ, relaxato fibrarum in ductu communi annularium tono, copiosius unice in duodenum effundatur, indeque sursum ac deorsum ad ventriculum & intestina delata, per mediam præcipue ventriculi tunicam diffusa, fibrillas nerveas salium aculeis irriter, contrahatque. Contractio hæc partibus ceteris per nervos ventriculi impertitur, præcipue autem cerebro, inter quod & ventriculum singularis intercedit consensus. Atque hinc reliquorum symptomatum origo explicatur. Periodicus ille, qui certis stasisque intervallis fit, recursus ex eo derivatur, quod ad certam & determinatam bilis quantitatem denuo colligendam, qualis ad debitam vasorum felleorum extensionem necessaria est, certum etiam determinatumque temporis spatium requiratur. Atque hinc etiam febrium tertianarum, quartanarumque, differentiarum repetuntur. Quippe, quo major fibrarum est imbecillitas, eo major eodem tempore fellis fit profusio, atque exinde, quod in quartanis plerumque accidit, paroxysmus redditur violentior. Quo vero majus bilis est dispendium, eo longius ad reparandum illud postulatur temporis intervallum, & vicissim. Verum hæc nobis non satis accommodata esse ad explicandas horum phenomenon rationes videntur, quare aliæ febres singulis, aliæ alternis, aliæ quarto quovis die, & strictim quidem, accurateque vel summo mane, vel ante & post meridiem, atque ita porro, revertantur. Posthæc originem symptomatum anomalorum

rum pariter atque criticorum eruit, & medendi methodum, nostra ætate receptam, inprimis per emetica & corticem Peruvianum, cum sua hypothefi convenire, declarat. Omnem enim istius corticis efficaciam vi adstringenti tribuit, quæ, fibras duæquam biliariorum, ceterasque totius corporis, ad justam tensionem reducendo, immodicum istum bilis effluxum sistat, ingressumque ejus in venas lacteas, pristino tono jam restitutas, prohibeat. Oratio secunda de Variolis & morbillis agit. Nulla horum morborum apud veteres existant vestigia, quos Arabes primi notaverunt. Postquam discretarum juxta ac confluentium variolarum symptomata ordinaria & extraordinaria enarravit, morbos hos aeris esse progeniem, atque ab halitibus quibusdam sulphureis, per atmosphæram volitantibus, generari contendit, nec tamen, sintne illi arsenicales, an alius generis, certo determinare audeat. Phænomena tamen variolarum cum effectibus Arsenici, quantum eos cognitos habemus, ejusdem esse prospicit, asserturus, binas recitat historias, ubi ab Arsenico tum in vino, tum sub vaporibus admisso, pustulæ prodierunt, sub iisdem fere symptomatibus, qualia in variolis accidunt, statimque temporibus absolutis denuo exaruerunt. Quod plerique semel tantum per totam vitam infestentur variolis, non ideo fieri putat, ac si quod remaneret a partu in corpore, quod esset expurgandum, sed quia, superato hoc morbo, pori glandularum & cuticulæ patentiores evadaat, quam antea, atque ea de causa virus pestilentielle iterum in cute moram non subeat, sed faciliorem exitum nanciscatur. Quamprimum incidit variolarum suspicio, primæ viæ evacuentur emetico, & sanguis si effervescat, mittatur ejus aliqua portio, præsertim in adultis junioribus, catharticum quoque, si id satis tempestive fieri potest, in usum vocetur. A diaphoreticis abstinendum est, nisi ubi pulsus non est vehemens, nec calor intensus, ubi Autor diaphoreticorum nomine vehementiora Bezoardica intelligere videtur. De morbillis plane silet. Oratio tertia Pharmaciâ hodiernam describit. Initio medicina paucarum fuit herbarum. Hippocratis etiam tempore pharmacia admodum simplex fuit. Posthæc majores minoresque compositiones concin-

narunt,

narunt, quod exemplo Theriacæ probatur. Atque ejusmodi ineptis atque absurdis miscelis etiam nunc delectantur multi. Verus itaque Pharmacæ finis esse videtur, ut ad manus habeatur promptuarium remediorum probatissimorum ex tempore non probabilium, & quæ frequens usus postulaverit, adsint ad arbitrium Medici, non ut formularum nugarumque plus quam anilium collectio exstet inepta atque misella, quam utique e Pharmacia exterminare, & tot aquis destillatis, pilulis, elixiriisque, nuntium remittere, deceret.

JOANNIS HENRICI SCHULZE, D. MEDICINÆ & ANTIQUITATUM IN REGIA FRIDERICIANA ACADEMIA PROFESSORIS, DISSERTATIONUM ACADEMICARUM, AD MEDICINAM, EJUSQUE HISTORIAM, PERTINENTIUM, FASCICULUS PRIMUS.

Halæ, impensis Caroli Hermanni Hemmerde, 1743, 4.

Alph. I.

Cel. Autor, ad amplificandam Medicinam, ornandasque meliores literas, natus, sed non ita pridem præmatura morte iisdem ereptus, eam doctissimis ingenii sui monumentis sibi nominis famam comparavit, ut, Dissertationes has, nova cura reclusas, sine nostra etiam commendatione cum plausu exceptum, avidèque lectum, iri, prorsus confidamus. Ut enim is vir fuit, qui omnis elegantioris doctrinæ copia se a vulgari Medicorum turba maxime distinxit; ita in his Exercitationibus utilibus Medicinæ doctrinis amœnitates quasdam historicas & philologicas tam præclare intermisceri videmus, ut earum lectio viris hujusmodi rerum cupidis & intelligentibus summam omnino voluptatem afferat. Si vero ipsi simul dolebant, morte ejus præmatura omnem haud dubie spem aliarum quoque Dissertationum, quas pariter novis curis recognoscere in animo habuit, intercideret. Nos interim, præienti bono contenti, summam earum, quas hic fasciculus continet, suo ordine evolvemus. Prima, de *Atletis veterum, eorumque dista & habitu*, sibi quondam Cel. Autor viam ad summos in Medicina honores paravit, nunc vero es-

Diff. I.

dem

- dem paucissimis quidem locis mutavit, bene autem multis auxit, & illustravit. Initio ejus, ut fere natura rei postulat, multa de variis exercitationum in ludis generibus, aliisque, præmittenda putavit, quæ, ut præclare doctæque disputentur, hic tamen, ubi ad finem principem Dissertationis tantum respicitur, copiosius repetere non licet. Quaritur autem non immerito, ad quosnam præcipue pertineant, quæ apud Græcos pariter atque Latinos scriptores de athleticis, corporibus gymnasticis, seu athleticis, aut diætæ gymnasticæ cultoribus, commemorantur. Noster, omnes, quoscunque habitus vel diætæ illius, quam considerandam fumsit, studiosos invenit, in hac tractatione cum athleticis strictè dictis jungendos esse, ratus, de gladiatoribus etiam, aut si quos alios Roma apud Græcos natis athleticis adjecerit, aut in aliam formam transmutaverit, quædam admiscet, simulque adversus *Joubertum* disputat, ex cujus mente solis pugilibus, luctatoribus, & pancratiastis, nomen illud remaneret, cursores autem cum salientibus & jaculatoribus, ex parte etiam gladiatores, exciderent, confidenterque asseverat, certaminum diversitatem non illud efficere, ut idem vitæ genus non fuerit omnibus legitimis athleticis, quemadmodum nec vitæ genus, corporisque habitus, per se ullum prohibuit a consuetis exercitiis, quæ gymnasticorum & palæstricorum nomine uspiam denotantur. Quod itaque ad athletarum diætam attinet, victu utebantur antiquitus simpliciori, maxime ficibus, quibus & homines & animalia nutriendi vim inesse, veteres jam norant, caseo recens presso, tritico, sive ex eo pætorum panum communissima specie, qualis victus ratio illa athletarum *Ἐγκοσπαιρία* esse videtur. Ut vero carnem eo firmiorem alerent, ad carniem ex animalibus esum postea processerunt. Paucissimi caprina, aut bubula, carne pasti esse leguntur, cum proprium ipsis quasi alimentum fuerit suilla, assa tamen magis, quam elixa. Erant autem coacti, ut tum aliam tum carnes, ad certam mensuram, quam quisque capere possit maximam, devoraret, quæ notissima illa *αὐαρυκοσπαιρία* est. Quæ Coliphia athletarum fuerint, certo definiri nequit. Illud vero exploratum est, panem azymo nunquam eos vesci esse solitos,

MENSIS NOVEMRIS A. MDCCKLV. 641

litos, secus ac *Faber* sibi persuasit. Ipsos hos cihos facetis §. 51.
 ac scurrilibus jocis velut condire laborarunt. Potus loco 52.53.
 aquam biberunt, eamque ab exercitationibus adhuc calentes,
 primo calidam, inde frigidam, tandem vinum, aqua tem-
 peratum. Prandium ipsis erat frugale, cœna lautior, jentacu- 54.
 lum vero nullum. Victus huius vivendique rationem facilius
 tolerabant ii, quos nunc sanguineos & phlegmaticos vocamus,
 ita tamen, ut naturæ consuetudo accesserit. Ut vero melius 57-70.
 ferrent tam copiosum alimentum, novoque ad statam horam
 ingerendo idonei essent, frequenti clysmatum usû, & vomiti-
 onibus tantum non quotidianis, quod excrementitium sordi-
 dumque erat, e corpore eduxerunt; qua occasione multa de
 modo veterum, excitandi vomitum, & aliis, afferuntur. Som- 73.
 no utebantur multo & longo. Ne vero per somnium vene- 74.
 reis ludibriis vexarentur, & pollutionibus nocturnis virium
 magnam jacturam facerent, (nam a venere toto tempore exer-
 citationum erat abstinendum,) curiose ab illis efficiebatur la-
 minis ex plumbo renum ac lumborum regioni per noctem ap-
 plicatis. Ne etiam sub tanta voracitate in iners & inutile pon- 76.
 dus excresceret corpus, laboribus præscriptis impediabatur.
 Ante prandium nullam exercitationem subibant. Post prandi-
 um, brevi interjecto tempore, quod deambulationibus in gym-
 nasio conficiebant, se præparabant. In ipsis laboribus is in
 universum ordo erat, ut, qui exerceri inciperet, levioribus
 daret operam, & per gradus ad altiora gravioraque annitere-
 tur. Idem in quotidianis laboribus observabatur, & levius
 primo, deinde vehementius, labore contendebant, in suo quis-
 que genere, quod præscribente magistratu tenendum erat,
 donec tempus moneret, ab exercitationibus desistere, & ad
 cœnam venire, a qua ad somnum redibatur. Qui graviori- 77.
 bus exercitiis maxime defatigantibus volebant occupari, ne
 nimium extra corpus per transpirationem expelleretur, tum ve-
 ro etiam ut fibras molliores redderent, per totum corpus in-
 ungebantur. Apothepiæ ad demendam lassitudinem, & im- 78.
 puritates e corpore educendas, primus erat gradus, ut a ve-
 hementissimis exercitationibus ad leniores sensim veniretur.

Mmm m

Hoc

Hoc satis jam facto, in gymnasiis illam partem veniebant, ubi frictiones instituebantur. Hic ante omnia illis, qui oleo & pulvere usi prius fuerant, strigilibus, ex ferro, vel alia commoda materia, paratis, abradebantur sordes, multo jam sudore perfusæ, deinde quoque fricabantur. Cum jam satis sudor evanisset, ungi solebant. Si quibus lavari placebat calida, id ante unctionem faciebant; detergi vero statim unguentis illinebantur. Aëris ratio in gymnasiis exstruendis ad loci commoditatem fuit habita, & apud Græcos æstui frigoriq̄ ferendo assuescebant athletæ. Animi quoque affectus curæ habebant, & maxime iram compescere quavis ratione conabantur. Quid *Rhododaphne*, a *Galeno* commemorata, significet, non eadem omnium est sententia. Nostro videtur instrumentum pœnæ fuisse, quo in illos animadvertebatur, qui vel segniores essent, vel adversus instituti leges quidquam admisissent. Nec inepte hic vitex intelligitur. Adversus *Hieronymum Mercurialem* disputatur, qui, athletas ordinem nullum, vel perpussillum, in comedendo servasse, nec temporis ullam habuisse rationem, contendit. In supplementis, nunc adjectis, potissimum habitus athletarum consideratur, in sensu scilicet medico sumptus, quo sonat aliquam dispositionem corporis humani, ad agendum & perferendum, longa exercitatione & usu per gradus & consuetudinem comparatam, inque actionibus potissimum naturalibus & voluntariis elucentem, in partibus autem tam solidis, quam fluidis, fundatam, qualis in aliis, non æque exercitatis & assuetis, haud pariter deprehenditur. Solent vero Medici etiam qualitates corporis externas, in oculos, aut tactus sensum, incurrentes, ut colorem, densitatem, &c. habitum vocare. Atque, ejusmodi habitum bonum & virilem athletica arte potissimum parari, credebant, quorum referebatur color subfuscus, viva rubedine distinctus, carniū multitudo, & tori lacertique exstantes, cum odio haberent pinguedinem, inter cutem & musculos acervatam, quæ obscuraret musculorum, ad motus intensorum, elevationem. Ipsa consuetudo in voracitate & bibacitate etiam habitum valet inducere, si a parvis initiis per gradus ascendatur. Singularis quoque

apparet

apparet talium corporum habitus, per consuetudinem acquisitus, quod tantam omnis generis meatuum repletionem tolerare potuerunt, & per annos perferre. A quotidiana per vomitum & clysmata excretionem inducebatur crebra, si non perpetua, ventriculum per superiorem viam exonerandi, tum & alvum subducendi, necessitas, omninoque pauci ad temperantiae legem per tardos gradus revocabantur. Habitum quoque acquisiverunt, in maximo solis aestu & sub continuis exercitationibus non facile sudandi. Ceterum vero habitum athleticum, si ad bonae valetudinis normam exigatur, veteres Medici non admodum laudarunt, aut ullo habuerunt in pretio. Longe tamen gravius inde damnum capiebat respublica, quod res gymnastica plures suppeditaret cives, inutiles civitati, publico tamen sumtu alendos. Sed quorsum procederet nostra haec enarratio, si eodem modo & reliquarum Dissertationum argumenta essemus persecuturi? Quare earum summam breviter tantum complecti placet. Utriusque Ellebori, albi & nigri, genuinam & salutarem applicationem, & magna in gravissimis desperatisque morbis beneficia, veterum Medicorum libri praedicant. Quam ob rem Noster Dissertatione secunda, *de Elleborismis veterum*, ejus medicationis inventorem, utriusque ellebori notitiam, modum exhibendi, virtutes & usum in atrocissimis morbis, ex antiquis monumentis eruit, eo potissimum consilio, ut tam praestantis remedii usus, diu intermissus, innotesceret, ac tempestive magno cum fructu, & sine ullo periculo, revocaretur. Nunc vero ex adjecta quadam Nota apparet, Cel. Autorem prorsus mutasse sententiam suam, & post aliquot experimenta infidæ ellebori indolis, parum elleboris tribuere, atque ab usu illorum cum ipsum abstinere, tum alios dehortari. Plane enim existimat, nobis in medicamentis, ex stibio & hydrargyro paratis, si quis recte uti illis possit, suppetere, quicquid veteres ab elleboro utroque expectarunt, minorique tam dantis, quam accipientis, periculo haec adhiberi. Elaterii itidem magna apud veteres fuit commendatio, cujus praestantiam Noster Dissertatione tertia extollit, *Diff. III.* idque *ad magnos mortalium usus parari*, cum *Plinio* affirmat.

§. 95. 96.

97. 98.

99. 103.

100.

Diff. II.

Diff. IV. Paucis de cucumere asinino, ex quo conficitur, præfatus, modum, præcipue ex carne illud extrahendi, veteribus usitatum, & ab eo, qui nostra ætate ex succo fit, longe diversum, ex *Dioscoride* repetit, rationem illud exhibendi explicat, usumque illius in hydropè potissimum, tum apud veteres, tum recentiores, collaudatum, atque recentissimis aliquot observationibus confirmatum, explanat, eos autem, qui Elaterium variis de causis accusant, refellit. Dissertatio quarta *Mors in olla* inscribitur. Sæpius accidit, ut gravis error in vasorum, ad ciborum medicamentorumve vel præparationem, vel asservationem, necessariorum, delectu rite constituendo, aut eorundem tractatione, committatur, unde aliquid non sentientibus, aut suspicantibus, nobis subintret, quod gravium in corpore noxarum causa esse possit. Quomodo itaque metallicum hoc contagium in ciborum, potuum, & medicamentorum, præparatione & asservatione cavendum sit, hic indicatur.

THEORIE DE LA FIGURE DE LA TERRE, TIRÉE
des Principes de l'Hydrostatique &c.

hoc est,

THEORIA FIGURÆ TELLURIS, EX PRINCIPIIS
hydrostaticis eruta. Autore CLAIRAUT, Acad.
Scient. Paris. nec non Societ. Reg. Londinens.
Socio.

Parisiis, apud Durandum, 1743, 8 maj.

Alph. 1. cum Schematibus, textui insertis.

Egregium hoc peritiæ mathematicæ insignis specimen eo majori cum voluptate perlegimus, quo dignior ipsa tractationis materia est, & quo accuratius in ea enucleanda Cl. Autorem sagaciusque versatum deprehendimus. Nolumus hoc loco totam hujus rei historiam pertexere, ac sententiarum divortia circa nobilissimam de figura globi, quem incolimus, quæstionem copiosius enarrare, quod alibi, idque non obiter, pro instituti nostri ratione fecimus. Certum nempe, atque dimensionibus, jussu Christianissimi Regis, in regionibus, quæ

quæ sunt prope Polum & Æquatorem, susceptis, evictum est, axem Telluris minorem esse diametro Æquatoris, idque in ratione numeri 177 ad 178 quam proxime. De observationibus quidem æquatoreis nondum plane certi quidquam ad nos allatum est; nuntiatum tamen, eas cum polaribus egregie conspirare; imo rationem axis Terræ ad diametrum Æquatoris eam parere, quæ est numeri 173 ad 174. Utcunque est, nihil amplius dubii circa figuram Telluris spheroidico-latham (qualis nempe rotatione semi-ellipseos circa axem minorem procreatur,) relinqui videtur. Sed quis est, qui non videat, hac ratione id assumi, quod quam maxime probandum est? Ultrò nempe in oculos incurrit, Terræ figuram quandam regularem, & lege certa definitam, per quandam veluti πρόληψιν attribui, ad quam, actione gravitatis interveniente, natura sese composuerit. Quod ut in hac re præcipuum tamen atque difficillimum est; ita maxime laudanda Viri Cl. industria, quam in arduo Problemate dilucidando posuit. Cui enim non possit in mentem facile venire, figuram Telluris ex legibus mechanicis fortasse minus ordinatam resultare, sed talem potius, quæ ad alterum quidem Polorum depressior, ad alterum vero elatior, sit, atque Meridianos habeat dissimiles? Quo sane casu Tellus non rude quidem chaos indigestaque moles, sed ultra omnium tamen, qua patent, legum mathematicarum limites posita, esset, mensurisque omnibus, quales ad hunc diem susceptæ fuerunt, nihil aliud, quam opera oleumque perderentur. Quibus causis adductus Autor, ex legibus Hydrostatices, iisdemque firmissimis, figuram Telluris exstruere annititur. Certum quippe est, nihil erroris oriturum, si concipias, Terram originarie fluidam fuisse, & postquam partes ejus ad æquilibrium sese composuerunt, tum demum solidam duramque evasisse. Deinceps vero maxima quoque in hoc negotio vis est gravitatis, cujus actione corpora secundum certam quandam legem ad motum urgeri, quam maxime cum ratione conjunctum, atque ex ipsa naturæ analogia, vagis quippe rerum causis haud ludentis, evidentissimum est. Quamobrem antea omnia de principiis generalissimis dispiciendum, ex quibus

figura massæ cujusdam fluidæ permanens semper consequitur, siue motu vertiginis aliquo, siue nullo, feratur, deinceps lex gravitatis in computum ducenda, singulas massæ particulas ad centrum quoddam pellentis, habita semper ratione conatus centrifugi, qui distantis ab axe rotationis proportionalis est, si ad motum vertiginis atrendatur; ex quibus tandem figuram massæ calculo certissimo elicere, vel saltem ostendere, datur, legem gravitatis assumptam cum statu massæ permanenti non posse conciliari. Si Systema *Cartesianum*, idque perpolitum ac recentius, admittas, atque ex vi centrifuga vorticum, Planetas ambientium, deducas conatum, quo gravia ad centrum, vel corpus, in centro locatum, urgentur, quadratis distantiarum reciproce proportionalem; si porro largiaris, vim centrifugam sub Æquatore esse $\frac{1}{8}$ gravitatis naturalis, siue primitivæ; hisque datis, inquiras in figuram Terræ, quæ nimirum talis esse debet, ut directio nihil, ex gravitate primitiva & vi centrifuga oriundi, ad ejusdem superficiem ubique perpendicularis sit; invenies, eam esse Sphæroides, ad Polos depressum, ut axis ad diametrum Æquatoris eam proportionem habeat, quæ est numeri 577 ad 578, qualem jam *Hugenius* in Tract. de Causâ grav. tradidit. In Systemate autem *Newtoniano*, plene admisso, alia rerum facies cernitur. Omnes enim materiæ particule se mutuo trahunt, idque in ratione distantiarum reciproca duplicata; quælibet itaque particula ab omnibus aliis, pro ratione distantia & obliquitatis, plus minusve afficitur: adeoque pro figura Terræ tale inveniendum est Sphæroides, ut corpusculum, in ea positum, a singulis particulis reliquis attractum, atque insuper a vi centrifuga pulsus, directionem affectet ad superficiem ejus perpendicularem. Quod Problema cum solvit *Newtonus*, in Sphæroides quoque, sed magis depressum ad Polos, incidit, existente nimirum proportione axis ad diametrum Æquatoris ut 230 ad 231. Porro plurimæ dantur hypotheser gravitatis, quibuscum status massæ fluidæ permanens ne consistere quidem potest, quod egregie jam pridem *Cl. Bougueris*, Geometra eximius, animadvertit. Quæ cum ita sint, ultro perspicitur, operam suam minime ludere, qui rem omnem ad

ad principia sua revocat, atque, varias de gravitate hypotheses expendendo, quousque cum reliquis naturæ legibus, & præcipue cum experientia, conspirent, quam fieri potest curate inquirat. Quo quidem labore egregie defunctum esse Cl. *Clairautium*, nemo rerum peritus est, qui negare possit. Distinxit opusculum totum in duas partes principes, de quibus præ instituti ratione paulo luculentius, sed breviter tamen, dicendum erit. Prima tota in enucleandis hypothesibus, ad æquilibrium massæ fluidæ conciliandum idoneis, inque figura Planetarum, data nimirum gravitatis lege, determinanda versatur. Ab eo igitur orditur doctissimus Autor, ut principium quoddam Hydrostatices generalissimum, quod amplitudine sua reliqua omnia contineat, stabiliat, & universæ tractationi fundamenti loco substernat. Ad hunc diem duobus potissimum principiis hæc in re usi sunt Geometrarum, quorum alterum *Newtono*, alterum *Hugenio*, acceptum est referendum. Nimirum, ut massa quædam fluida in statu manenti perseverare possit, ad mentem *Newtoni* opus est, ut gravitatio fluidi in duobus canalibus quibusvis, in centro sese contingentibus, sit æqualis: seu, quod eodem recidit, ut gravitatio in singulis hisce, quos imaginari licet, canalibus, vel columnis fluidis, data sit quantitatis. Addidit *Hugenius*, massæ figuram hanc requiri, ad cujus superficiem directio gravitatis ubique sit ad angulos rectos. Hisce principiis, quæ quidem satis genuina videntur, aliud latissime patens substituit Autor, cujus reliqua non nisi porismata quædam censeri debent: omnem nempe, quem in massa fluidi concipere licet, canalem in se redeuntem, cujuscunque demum figuræ sit, in statu quietis esse debere, nisi gravitationis in utramque partem æqualibus, ad eoque se mutuo elidentibus. Quodsi, massam circa axem quendam rotari, ponas, acceduntque conatus particularum centri-fugi, peculiari modo illud commodi accidit, ut horum quoque actiones, ad partes oppositas æqualiter urgendo, se mutuo perimant, nullaque plane eorum ratio habenda sit, posito nempe, canales in se omnes reverti. Exinde non difficulter conficitur, ut Sphæroides quoddam, circa axem rotatum,

tum, figuram perpetuo eandem conservet, nihil aliud, quam statum canalis cujuslibet, in se redeuntis, atque in plano Meridiani constituti, manentem, requiri; sicque propositio generalis ad rationes & calculos magis inflectitur. His ita præstructis, Cl. Autor ad examen hypothesisum de gravitate propius accedit, massamque fluidi, motu vertiginis circa axem latam, formam suam constanter retinere, ostendit, modo lex gravitatis a sola distantia a centro attractionis pendeat, nullis aliis quantitibus admixtis, sive unum, sive plura ejusmodi centra, statuatur. Quin etiam idem obtinet, si gravitas ab attractione solidi cujusvis, nuclei instar in centro locati, oriatur. Quodsi autem ex attractionibus singularum massæ partium, inter se combinatis, gravitas nascatur, immane quantum difficilius de figura Sphæroidis judicari potest. Ipsa enim gravitatis lex a figura quæ sita pendet. Interim tamen, hoc quoque casu æquilibrium partium obtinere, ex ratiocinio Autoris non obscure colligitur. Ponatur jam, legem gravitatis per alias quoque quantitates, præter distantiam a centro attractionis, dari; hisce casibus nunquam evenire poterit, ut massa fluidi ad figuram permanentem sese componat, si vel maxime duo principia recepta, quæ antea recensuimus, ad unam eandemque Sphæroidis figuram conspirent. Ex quo facile colligitur, hæc non satis late patere, ex eorumque consensu figuram Sphæroidis manentem non continuo inferri posse. Unde forsitan nec omnia satis firma sunt, quæ Cl. *Bouguer* in eleganti ceteroquin Dissertatione, *Commentariis Acad. Sc. Par. A. 1734* inserta, tradidit; & principii generationis, quale Noster adstruxit, necessitas sponte elucet. Ex eo autem methodum universalem elicit, cujus ope tuto dijudicari potest, an massa fluidi, circa axem rotata, figuram constantem servet, an secus, data nimirum gravitationis lege. Casus enim priores, de quibus modo diximus, methodo qua-

TAB. V dam particulari discussit. Ad hujus methodi speciem quam
Fig. 1. dam effingendam sit *EMP* quadrans meridiani Sphæroidis, circa axem *CP* revoluti, atque *CM* canaliculus quidam atcunque curvus, a centro *C* ad superficiem usque pertingens; consideretur autem ejus portio quævis *ON*, atque elementum quoddam

dam Ss . Ex punctis O, S, s, N, M , in CP ducantur perpendiculares, sitque $CH=x, HS=y$, adeoque $Sr=Hh=dx, sr=dy$. Resolvatur porro vis gravitatis, ad C tendentis, in binas alteras, quarum alterius directio sit perpendicularis ad CP , & quæ dicatur $=P$; alterius autem directio sit parallela CP , hæcque dicatur Q . Jam ex principiis staticis vulgo notum est, vim, ex P derivatam, in directione Ss fore $=\frac{Pdy}{Ss}$; quare gravitatio ipsius Ss inde resultans est $=\frac{Pdy+Qdx}{Ss}$

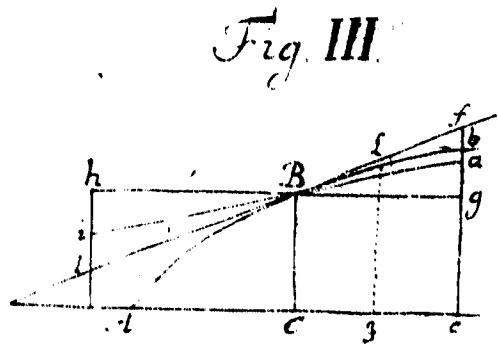
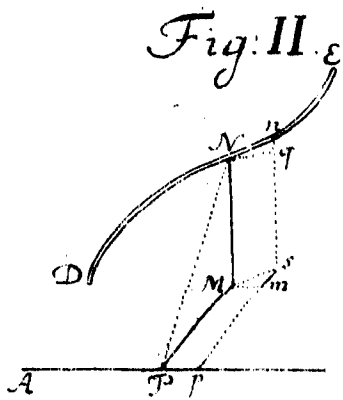
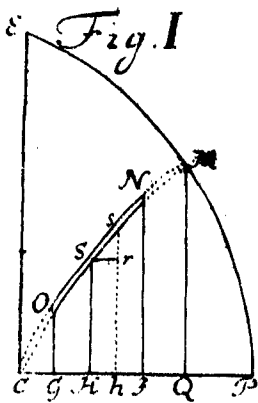
$Ss=Pdy$. Simili ratiocinio invenitur gravitatio ipsius Ss potentie Q debita $=Qdx$. Quæ conjunctim efficiunt, sumtis integralibus $f(Pdy+Qdx)$ pro gravitatione canalibus ON , addita tali constante, quæ efficiat integrale $=0$, posita $x=CG$. Facta deinceps $x=CQ$, proveniet gravitatio totius canalibus CM . Jam vero, per principium Autoris hydrostaticum, quilibet canalibus, in plano meridiani constitutus, & in se rediens, debet esse in statu manenti, idque nulla ratione centrifugæ habita, vel, quod eodem recidit, summa gravitationum in aliis canalibus quibusvis inter $O&N$ eadem obtinere debet: igitur necesse est, ut $f(Pdy+Qdx)$ possit inveniri absque relatione peculiari inter y & x , unde $Pdy+Qdx$ debet esse differentiale functionis cujusdam τ in x & y , absolute consideratarum, cum gravitatio a peculiari curvatura canalibus ON pendere nequeat. Quotiescunque hoc obtinet, de figura Sphæroidis manente tuto pronuntiandum est. Æquatio autem ipsius meridiani EMP facile eruitur. Positis ejusdem coordinatis, $CQ=x, QM=y$; sit r distantia, ad quam vis centrifuga est $=f$: erit vis centrifuga puncti $M=\frac{fy}{r}$, adeoque summa virium centrifugarum totius $QM=\frac{fy}{r}+\frac{1}{2}y=\frac{fy^2}{2r}$, quæ per principia statica est æqualis summa virium centrifugarum canalibus OM . Gravitatio autem ejusdem inventa est $=f(Pdy+Qdx)$; e qua si dematur vis centrifuga, restat ejusdem gravitatio actualis $f(Pdy+Qdx)-\frac{fy^2}{2r}$.

$\frac{fy^2}{2r}$, quæ debet esse constans, cum omnium canalium inter *C* & *M* gravitatio eadem esse debeat. Unde patet, æquationem ad Curvam *EMP* esse, $\int(Pdy + Qdx) - \frac{fy^2}{2r} = A$.

Quodsi vis gravitatis non resolvatur in duas *P* & *Q*, sed in directione sua relinquatur, facile intelligitur, quid factu opus sit, nec in hac quoque re desiderari industriam suam passus est doctissimus *Clairautius*, hacque occasione $\epsilon\nu\alpha\nu\tau\iota\sigma\phi\acute{\alpha}\nu\epsilon\sigma\alpha\nu$ quandam inter suam vulgaremque methodum ingeniose solvit. Quin &, methodum hanc extendi ad quorvis potentias, quæ singulas fluidi particulas secundum datas directiones sollicitant, breviter commonstrat. Hypotheses, a *Bouguerio* tractatas, quibus directiones gravitatis statuuntur ad Curvam quandam directricem perpendiculares, peculiari opéra ad examen revocat, eoque casu solo æquilibrium in Sphæroide dari, evincit, cum gravitas aut constans est, aut functioni cuidam distantie a Curva directrice proportionalis. Cumque præter hanc de figura Planetarum quæstionem plures dentur aliæ, quarum solutio ad principia hydrostatica, eaque generalissima, referri debet, atque naturæ consentaneum sit, easdem leges in minima guttula, ac in vastissima Planetæ, massa vigere; hinc ausam arripuit Autor, rem in sensu latissimo tractandi, positis nimirum viribus quibuscunque, singulas fluidi particulas animantibus, idque secundum quasvis directiones, quæ non sint in eodem plano.

TAB. V Sit massæ fluidæ canalis quicunque *DNE* inter puncta *D* & *E*,
 Fig. 2. cujus elementum *Nn* afficiatur a potentiis quibuscunque, non in eodem plano sitis; atque canalus ipse duplicem habeat curvaturam. In plano quodam fixo, quod jam cum charta congruit, sumatur *AP* pro axe, atque ex *N* demittatur in planum perpendicularis *NM*, & ex *M* ducatur *MP* ad axem perpendicularis. Sint $AP = x$, $PM = y$, $MN = z$, $Pp = Mm = dx$, $ms = dy$, $nq = dz$. Jam, omnes potentias facile, constat, ad tres revocari posse, quarum una agat parallele ipsi *NM*, quæ dicatur *P*; altera parallele ipsi *MP*, quæ sit = *Q*; tertia denique parallele ipsi *AP*, quæ sit = *R*. Per
 doctri-

1

doctrinam igitur compositionis & resolutionis virium, erit vis, ex P derivata, qua elementum Nn juxta suam ipsius directionem

urgetur, $= \frac{Pdz}{Nn}$, quare gravitatio ipsius Nn exinde oriun-

da $= \frac{Pdz}{Nn} \times Nn = Pdz$. Similiter gravitatio ex Q ori-

unda erit $= Qdy$, atque ex R oriunda $= Rdx$. Unde

gravitatio ipsius Nh tota erit $= Pdz + Qdy + Rdx$, cujus

integrale, debitis correctionibus adhibitis, erit $=$ gravitationi

totius canalis, si nempe x, y, z , tribuantur valores, qui

respondeant puncto E . Jam vero, per principium hydrosta-

ticum, omnes canales, in se redeuntes, debent perseverare in

statu manenti, hoc est, gravitatio canalis DNE debet esse

æqualis gravitationi canalis cujusvis alterius, inter puncta D &

E constituti. Quare integratio hujus elementi non a pecu-

liari relatione inter x, y , & z , pendere debet; ideoque oportet

$Pdx + Qdy + Rdx$ differentiale completum esse functionis

cujusdam quantitatum x, y , & z . Quod si jam æquatio desideretur

pro superficie massæ fluidæ, circa AP rotatæ, accedente ad-

huc conatu centrifugo, hæc invenietur: $\int (Pdz + Qdy +$

$Rdx) - \frac{f}{2r} (zz + yy) = A$, sive quantitati datæ. Ta-

cemus jam, Cl. Autorem aliam adhuc, eadem omnia Proble-

mata solvendi, methodum aperuisse, atque ejus specimen

quoddam demonstrasse. Tacemus quoque, eundem theo-

riam suam, ne sterilem nimis atque evanidam subtilitatem præ

se ferre videatur, ad insignem quandam in scientia naturali, at-

que multum agitatam, quæstionem applicuisse, ubi $\omega\delta$ ν $\pi\alpha$

$\rho\delta\delta\omega$ de adscensu aquæ in tubis capillaribus acute & geometri-

ce disserit, & quæ in theoria *Juriniana* desiderari possint, de-

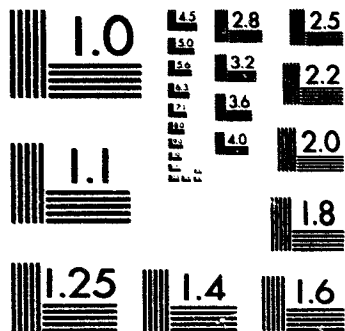
monstrare satagit. Quibus missis, de phænomenis disserit, quæ

in massâ ex variis fluidis, quæ secum invicem permisceri ne-

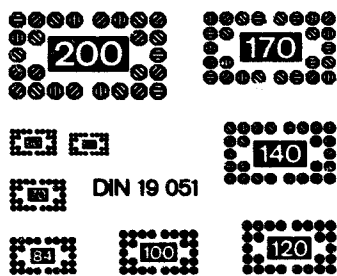
queunt, ad æquilibrium composita, locum habent; qua quidem

in re notabile est, easdem hoc casu gravitatis leges, ac

si massâ tota homogenea esset, observari. Tandem, primæ

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART
NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A

1:24

NOVA ACTA ERUDITORUM
LEIPZIG 1745

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 613 N 4⁰

disquisitionis suæ parti colophonem impositurus, theoriã cum observationibus conjungit, & quã ratione iis, quæ circa magnitudinem graduum, & variationem penduli in diversis locis, detecta fuere, in peruestiganda gravitatis lege utendum sit, commonstrat. Quamvis autem per observationes in legem gravitatis inquirere, Problema indeterminatum sit; id tamen utilitatis hæc tractatio habet, ut plurium hypothesium cum observatis comparatione possit, ceteris exclusis, vero quam proxima elici. Ita demonstravit Cl. Autor, rejiciendam omnino esse hypothesin gravitatis primitivã, (hoc est, conatu centrifugo non accisã,) cujus directio ad centrum Terræ vergat. Quancunque enim ejus formulã, sive legem, adoptaveris, semper incidet quam proxime in proportionem 577:578, quam haberet axis Terræ ad diametrum Æquatoris, utique a proportionem 177:178 remotiorem, quam ut differentia ab erroribus observationum arcessi possit. Quo factò, in legem gravitatis, ex hac ultima proportionem oriundam, curvamque ejus directricem, (sive directionis ejus determinatricem,) diligenter inquiri, eamque formulã quadam, citra errorem qui sentiri possit, definire conatur. Cum vero in systema *Newtonianum* quam maxime propendeat Vir doctissimus, idque videatur in deliciis habere, in *secundam* Opusculi partem contempit, quæcunque ad ejus illustrationem & perfectionem ulteriorem dicenda habuit. Quæ quidem nos brevissime, quam licuerit, delibabimus, in recensenda priori parte justos fere limites egressi. Jam diximus, & satis constat, quænam hypotheseos *Newtoniana* indoles sit. Sed, quænam Planetæ figura exinde gignatur, ea quidem res est altissimæ indaginis. Assumit Vir summus, eam esse Sphæroides ellipticum, vel saltem proxime ad illud accedere; assumit, inquam, sed nusquam probavit. Quo factò, opera non adeo difficili ex principiis suis definit proportionem axis Terræ ad diametrum Æquatoris, ut 229 ad 230. Sed, cum paulo liberius hoc assertum videretur *Clairautio*, ipse jam ante aliquot annos de eo firmando laboravit, conscripta hanc in rem doctissima Dissertatione, Actis Anglicis inserta, qua effati *Newtoniani* veritatem evicit, sed

sed eadem, qua *Newtonus*, hypothefi nixus, quasi integram Sphæroides e materia homogenea efflet conflatum. Cum vero proportio *Newtoniana* ab observatis recentissimis dissentiat; eo ipso hypothefis subvertitur. Quod Cl. Autorem impulit, rem denuo aggrediendi, eamque longe generalius concipiendi, ponendo videlicet, Terram constari ex stratis innumeris, quorum densitates a centro usque ad superficiem secundum legem quamvis variantur. Quod Problema jam anno 1738 solvit, in ea tamen hypothefi, quod strata omnia Curvas inter se similes referant. Postea tamen rem altius scrutatus, solutionem non esse legitimam, deprehendit, nisi eo casu, quo partes Terræ interiores originarie tanquam solida concipiuntur. Animadvertit enim, si Planeta ex stratis fluidis, iisque heterogeneis, componi intelligatur, per conditiones æquilibrii fieri non posse, ut strata Curvas inter se similes exhibeant. Facta deinceps investigatione, reperit, hoc quoque casu stratorum Curvas esse ellipticas, sed dissimiles, ita quidem, ut, quo remotiores a centro essent, eo majorem proportionem. diameter Æquatoris ad axem obtineret. Hæc quidem pleraque in Actis Anglicis jam exhibuit, adeoque multa exinde huc transtulit, luculentius tamen exposita. Sed ulterius rem promovere non piguit Virum Clarissimum, Problema generalissime, & in iis quoque casibus, solvendo, quibus partes Planetæ constantur originarie ex stratis fluidis, densitate juxta formulam quamvis variata. Quæ cum ita sint, nemo est, quin animo præcipiat, multos hic occurrere calculos, eosdemque subtilissime positos. Quos cum huc transcribere non liceat, pauca quædam, ut Cl. Autor invenit, excerpta sunt. In determinanda attractione Sphæroidis elliptici homogenei, missa generali methodo, particularem, sed oppido pulchram, sequitur, quam in doctissimo de Fluxionibus Tractatu P. II proposuit *Mac Laurin*, Geometra peregregius. Ea hypothefi, quam diximus *Newtonianam* esse, invenit proportionem axis Terræ ad diametrum Æquatoris, ut 230 ad 231 quam proxime; inque eadem proportione gravitas minor est sub Æquatore, quam sub Polis. Quod si Sphæroides constet ex stratis heterogeneis, quorum utcumque

variantur tam densitates, quam ellipticitates, (vocabulo *ellipticitatis* Autor indigitat fractionem, cujus denominator est axis Sphæroidis, numerator autem excessus diametri Æquatoris supra axem,) sequentia elicit Vir Clarissimus: 1) posito tempore quocunque rotationis, excessum gravitatis polaris supra gravitatem in alio loco semper esse, ut quadratum cosinus latitudinis illius loci; 2) posita P , gravitate ad polum; Π , gravitate ad Æquatorem; δ , ellipticitate Sphæroidis; ε , ellipticitate, quam Sphæroides haberet, si quidem homogeneousset; his positis, inquam, invenit, esse $\frac{P-\Pi}{\Pi} = 2\varepsilon - \delta$. Unde, si, da-

tis reliquis, δ quærat, erit utique $\delta = 2\varepsilon - \frac{(P-\Pi)}{\Pi}$.

Ex quo conficitur, cum ε sit $= \frac{1}{230}$, ellipticitatem Terræ

ea particula accurate minorem esse, qua fractio $\frac{P-\Pi}{\Pi}$ excedit

$\frac{1}{230}$. Jam vero per experimenta, cum pendulis instituta,

$\frac{P-\Pi}{\Pi}$ major est ac $\frac{1}{230}$, unde ellipticitas terræ hac fractio-

ne minor erit. Quod cum effatis *Newtoni* e diametro repugnet, ex cujus sententia, aucto gravitatis polaris supra æquatoriam excessu, augeri quoque ellipticitas deberet; in causas hujus erroris inquiri Cl. Autor, eumque deprehendisse sibi visus est. Coronidem denique operi impositurus, quæstionem de figura Telluris, e stratis originarie fluidis compositæ, quantum datur, ingeniosissime resolvit, factaque methodi applicatione, hoc quoque casu invenit, axem Terræ ad diametrum Æquatoris minorem proportionem habiturum, quam 230 ad 231. Verum quidem est, hæc Cl. Autoris conclusiones cum experientia non satis videri conspirare, cum ratio 178:177 per mensuras circumpolares inventa sit major ratione 231:230; interim eas mensuras cum theoria in gratiam reducere attentat.

Quodsi

Quodsi autem per observationes æquatores luculentissime evincatur, diametrum Æquatoris ad axem Terræ majorem habere proportionem, quam 231 ad 230, ingenue fatetur, non solum huic theoriæ suæ nuntium mittendum esse, sed variationes quoque penduli cum longitudinibus graduum in systemate *Newtoniano* quam difficillime, nec nisi hypothesi, parum veritatis speciei habentium, ope, conciliatum *ixi*. Si itaque verum est, quod ab initio diximus, idque novorum publicorum fide, per observationes æquatores prodiisse rationem 174:173, quæ major est 178:177, & multo major ratione 231:230; videat doctissimus *Clairautius*, quomodo doctrinam suam tueri ac vindicari possit. Sed, qui in hisce nimii forsitan fuimus, vela vel tandem contrahimus, atque incredibili desiderio, certo sciendi, quid ex observationum æquatorearum cum polaribus comparatione vel tandem resultaverit, nos quidem teneri, factemur.

MANTISSA RECENSIONIS PRÆCEDENTIS.

Retulimus, a doctissimo *Clairautio* inventum esse Canonem, cujus ope semper adjudicare liceat, an massa quædam fluidi sit in quiete permansura, an secus. In eo autem consistit, ceu diximus, ut $Pdy + Qdx$ sit differentiale functionis quantitatum x & y ; vel in casu canalis duplicis curvaturæ, ut $Pdz + Qdy + Rdx$ dein sit differentiale functionis z, y, x . Cum vero non semper proclive sit dignoscere, an hæc quantitatum infinite parvarum summæ sint re vera ex differentiatione cujusdam functionis ortæ; regulam adducit Vir Cl. cujus ope de eo tuto judicari possit, quamque dicit se copiosius exposuisse in *Commentariis Acad. Scient. Paris. Anni 1740*, quos nobis quidem inspicere nondum licuit. Videtur autem Vir Cl. ita loqui, quasi ipse regulam hancce primus invenisset; sed in eo quidem falleretur. Interim, cum regula hæc ad insignem artis analyticæ promotionem conducatur, nostrumque sit, in annales hosce referre, quicquid egregii in re literaria eruitur; eam in gratiam Lectorum nostrorum huc transferre, ejusque demonstrationem subnectere, visum est.

Si itaque nosse velis, an $Pdy + Qdx$ sit functionis cujusdam x & y differentiale; necesse est, ut invenias $\frac{dP}{dx} = \frac{dQ}{dy}$, vel $\frac{dP}{dx} - \frac{dQ}{dy} = 0$, ubi in dP ponitur y , in dQ autem x constans. Si hoc evenerit, $Pdy + Qdx$ certissime erit differentiale functionis, ex x & y conflata.

Pariter, si sit $Pdz + Qdy + Rdx$ differentiale functionis, ex z , y , & x conflata, oportet esse $1.^{\circ} \frac{dP}{dy} = \frac{dQ}{dz}$; $2.^{\circ} \frac{dP}{dx} = \frac{dR}{dz}$; $3.^{\circ} \frac{dQ}{dx} = \frac{dR}{dy}$; ubi notandum, in quolibet differentiali quantitatum P , Q , R , eam solum indeterminatam statui variabilem, cujus differentiale denominatorem fractionis constituit.

Nituntur autem hæc regula affectione functionum longe nobilissima atque generalissima, quæ ita habet: Sit Z functio quælibet, ex quotvis variabilibus, z , y , x , &c. composita, ut hoc loco ex tribus: differentietur Z , posita sola z fluente, & quod provenit, dicatur $= K$; jam differentietur K , posita sola y variabili, & quod provenit, dicatur $= L$; tandem differentietur L , posita sola x variabili, & quod provenit, dicatur $= M$. Dico, idem provenire, quomodocunque differentianti ordinem permutes, (quod hic sexies fieri potest), adeoque, si v. g. primo loco capias differentiale ipsius Z posita y variabili, & quod provenit, dicas A ; deinceps capias differentiale A , posita x variabili, illudque dicas B ; denique sumas differentiale B , posita z variabili, idque dicas $= C$; erit, inquam, $C = M$. Ut res exemplo illustretur, sit $Z = \sqrt{(zz + yy + xx)}$;

$$\begin{aligned} & \text{erit } K = \frac{z dz}{\sqrt{(zz + yy + xx)}}; \text{ porro } L = \\ & \frac{-y z d y d z}{(zz + yy + xx)^{\frac{3}{2}}} \text{ \& } M = \frac{3 x y z d x d y d z}{(zz + yy + xx)^{\frac{5}{2}}}. \text{ Jam, per-} \\ & \text{mutato differentianti ordine, est } A = \frac{y d y}{\sqrt{(zz + yy + xx)}}; \\ & B = \end{aligned}$$

$$B = \frac{-xydx dy}{(zz + yy + xx)^{\frac{3}{2}}}; C = \frac{3xyz dx dy dz}{(zz + yy + xx)^{\frac{5}{2}}} = M.$$

Hanc vero proprietatem plane insignem primus, nisi fallimur, Cel. *Nicolaus Bernoullius* in *Exercitatione de Trajectoriis Orthogonalibus, Supplem. Artor. Tomo VII* inserta, aperuit, usumque ejus aliquem demonstravit, adeo, ut jure pro inventore reputandus esse videatur. Longo deinceps tempore postea profundissimi in hisce rebus ingenii Vir, Cel. *Eulerus*, in *Tomo VII Comment. Petrop.* non solum hanc proprietatem de functionibus duarum variabilium diserte demonstravit, sed ejusdem quoque usum longe amplissimum luculenter ostendit. Ad cujus imitationem demonstratio pro quotvis variabilium functionibus hunc in modum poterit extrui: Sit Z functio trium variabilium x, y, z . Scriptis jam ordine, $x + dx$ loco x ; $y + dy$ loco y ; $z + dz$ loco z ; transeat functio Z in valores respectivos X, Y, W . Porro, si statuatur singulae binæ fluentes, adeoque loco x & y scribatur $x + dx$ & $y + dy$; loco y & z , $y + dy$ & $z + dz$; & loco x & z , ponatur $x + dx$ & $z + dz$; functio Z migret in valores respectivos X', Y', W' ; denique si tres simul variables statuatur, Z mutetur in Ω . Jam perspicuum est, si in X loco y scribatur $y + dy$, X transiaturam in X' ; idem enim est, ac si solum fuisse differentiale Z , positis x & y fluentibus: porro, si in X' scribatur $z + dz$ loco z , eandem transiaturam in Ω ; idem enim est, ac si in dZ omnes variables re vera tanquam tales essent tractatae. Pariter judicandum de Y & W ; nempe, scripto $z + dz$ loco z , Y migrabit in Y' ; scripto autem in Y' , $x + dx$ loco x , Y' migrabit in Ω . Ita, si in W ponatur $x + dx$ loco x , fiat illa W' ; quæ iterum scripto $y + dy$ loco y , transit in Ω . Jam sit, ut supra $K = dZ$, posita sola z variabili. Ex natura differentiationis est $K = W - Z$, jam, si differentietur K , posita y variabili, scribendum est $y + dy$ loco y in W & Z , quo facto, W transit in Y' , & Z in Y . Unde colligitur, posita y variabili, $dK = Y' - Y + Z - W$, quod supra diximus $= L$, jam, si capiatur dL , posita x variabili, Y' migrat in Ω , Y in X' , Z in X , at-

que W in W' . Ergo $dL = \Omega - X' + X - W' - Y' + Y - Z + W = M$. Invertatur jam differentiandi ordo, sitque, ut supra, $A = dZ$, posita y variabili; erit utique $A = Y - Z$. Sit jam $dA = B$, posita x variabili; quia hoc casu Y migrat in X' & Z in X , erit $B = X' - X + Z - Y$. Jam sumatur $dB = C$, posita z variabili: quia hoc casu X' transit in Ω , X in W' , Z in W , atque Y in Y' ; erit $C = \Omega - W' + W - Y' - X' + X - Z + Y$, quod plane est $= M$. Pari modo in reliquis variationibus procedet demonstratio.

Hinc jam facile est Canones *Clairautianos* elicere. Sit itaque $Pdy + Qdx = dZ$, hoc est = differentiali functionis $\tau\omega v$ x & y . Posita y constante, est $dZ = Qdx$; jam, si Qdx iterum differentietur, posita x & dx manente, proveniet $dQdx$. Ponatur jam ab initio x constans, eritque $dZ = Pdy$; differentietur Pdy , positis y & dy manentibus, fit $dPdy$. Quod per demonstrationem præcedentem debet esse $= dQdx$.

Unde $dPdy = dQdx$, atque $\frac{dP}{dx} - \frac{dQ}{dy} = 0$. qui primus Viri Cl. Canon est.

Sit jam $dZ = Pdz + Qdy + Rdx$, existente Z functione $\tau\omega v$ z, y, x . fiat 1.º) z constans, erit $dZ = Qdy + Rdx$, adeoque hæc tractanda est instar functionis $\tau\omega v$ y & x .

Oportet itaque per casum præcedentem, ut sit $\frac{dQ}{dx} = \frac{dR}{dy}$,

sive $\frac{dQ}{dx} - \frac{dR}{dy} = 0$. Ponatur 2.º) y constans, eritque

$dZ = Pdz + Rdx$, atque per eandem rationem $\frac{dP}{dx} = \frac{dR}{dz}$

= 0. 3.º) Fiat x constans, eritque $dZ = Pdz + Qdy$, ad-

deoque $\frac{dP}{dy} = \frac{dQ}{dz}$, sive $\frac{dP}{dy} - \frac{dQ}{dz} = 0$. quæ ipsissimæ

Viri doctissimi regulæ sunt. Potest res quoque hunc in modum proponi: Si sit $dZ = Pdz + Qdy + Rdx$, statuatur una solum indeterminatarum, veluti z , fluens, eritque $dZ =$

Pdz .

Pdz . Jam differentiatur Pdz , posita y fluente, atque x & dz constantibus, proveniatque $dPdz = Adydz$; hujus tandem differentiale sumatur, posita sola x fluente, emergatque $dAdydz = Bdx dydz$. Inverso jam differentiandi ordine, fluat primo sola y , sitque $dZ = Qdy$; differentiatur Qdy , fluente sola x , prodeatque $dQdy = Edx dy$: hocque iterum differentiatur fluente z , inveniaturque $dEdx dy = Fdz dx dy$; oportet ergo per naturam functionum, ut sit $F = B$. Quod nisi ita se habere comperiat, æquatio $dZ = Pdz + Qdy + Rdx$, impossibilis & imaginaria erit.

DE' CALCOLI DIFFERENZIALE, E INTEGRALE,
Memorie analitiche, &c.

hoc est,

DE CALCULO DIFFERENTIALI ET INTEGRALI
Commentarii analytici DOMINICI CORRADI AUSTRIACI, Patricii Mutinensis, in exercitu Serenissimi Ducis Mutinensis apparatus bellici Commissarii generalis, & legioni balistariorum præfecti; dicati Illustrissimæ Comiti CLÆLIÆ GRILLÆ BORROMEÆ.

Mutinæ, typis Francisci Torri, 1743, 4.

Plag. 16, Tab. æn. 1.

Hic liber, quem jam in manibus habemus, prima pars est ejus operis, quod titulus, hic appositus, promittit. In ea parte Autor solum differentialem calculum attingit. Non equidem perfectam & absolutam ejus tractationem pollicetur; ea enim ætate se jam esse dicit, ut, Commentariis suis de utroque calculo, quos olim horis subsæcivis composuit, perfecti operis formam a se conciliari posse, vix sperare sibi liceat; tamen hos ipsos Commentarios emittere non dubitavit, propterea, quod, eos cum tironibus, ut utrumque calculum facilius discant, tum iis, qui certitudinem ejus in dubium vocant, ut omnes scrupuli ipsorum animis eximantur, peruciles fore, persuasus

suasus est. Hunc autem, qui, ut diximus, solum calculum differentialem tractat, librum in *quinque Sectiones* divisit. Ut firma ac stabilia analyseos infinitorum fundamenta jacere posset, opus sibi esse duxit, de natura problematum quædam præmonere, quod in *prima Sectione* fecit. Hoc loco discrimen inter determinata & indeterminata problemata primo declaravit. Deinde problematum quorundam identicorum mentionem iniecit, quo nomine ea designare ipsi placuit, ex quorum æquatione finali incognita propterea excidit, quod solutio ita fuit instituta, ut prima statim æquatio nullis individualibus proprietatibus quæstionis afficeretur. Postremo, alias erroneas solutiones dari, monet, cum ad quantitates impossibiles calculus ducat, non ex falsis, aut minus idoneis, principiis, sed propter adhibitam aliquam methodum, quæ algorithmico quantitarum quæstionis non conveniat. Hujusmodi solutionum exempla in altera parte operis sui se daturum promittit, ostensurus, formas quasdam calculo inventas fuisse, quæ, cum quantitates non sint, tamen ab illustribus Geometris pro quantitatibus sint habitæ. In *secunda Sectione* naturam differentialium contemplatur, quam sic mente concepit. Quantitates variabiles, inquit, spectandæ sunt, ut incognitæ alicujus problematis indeterminati, quarum qualibet inassignabiliter multorum valorum capax est, etiam si nonnunquam illorum valorum numerus certis limitibus circumscriptus sit. Inter diversos autem valores, quos variabilis x successive recipit, duo sibi mutuo proximi sint, ut, necesse esse, ita, ut non solum non dari, sed nec intelligi, possit quantitas, quæ minor sit differentia istorum duorum contiguorum, quos vocat, valorum. Hanc differentiam esse id, quod dx , elementum, differentiale, fluxio, infinite parvum, indivisibile, appelletur. Porro, interea dum x crescens elemento suo fiat $x + dx$, alteram etiam variabilem y , quæ ad illam x pertinet, crescere, vel decrescere, quantitate aliqua dy sibi homogenea, æque non arbitraria, sed tanta, ut inter novas $x + dx$ & $y + dy$ eadem adhuc relatio sit, quæ erat inter proxime præcedentes x & y . Hinc, cum sapissime accidat, ut elementa dy inter se inæqualia sint, licet elementa dx æqualia ponantur, intelligi, ea non esse

esse posse absolute infinite parva, cum hoc sensu necesse esset, ea semper inter se æqualia esse. Igitur respectivè tantum esse infinite parva, quatenus e. g. dy ad suam variabilem y relatum minima quantitas sit, qua y determinati nunc valoris crescere, vel decrescere, possit, ut valor ejus contiguus obtineatur. Ceterum dx esse partem veram, absolutam & existentem variabilis $x + dx$, non primam nascentis incrementi quantitatem, sed vere jam natum incrementum. Ex his autem evidens esse, quomodo differentialia secundi, vel altioris, gradus possibile sint, item hoc, quod dx sit vera fractio unitate minor. Quod quidem posterius Autor sic demonstrare enisus est. Quia, inquit, dx

est minima quantitas, respectu habito ad x : erit $\frac{x}{dx} = q$ ma-

xima quantatum, quæ haberi possunt ex aliis divisionibus quantitatis x per alias, a dx diversas, quantitates; itaque, cum etiam sit

$q > x$, erit $\frac{x}{q} = dx$ fractio unitate minor. (In qua demon-

stratione aut non rectè mentem Autoris perspeximus, aut dicendum nobis est, id, quod demonstrandum erat, tacite sumi, scilicet esse $dx < 1$; unde enim alioquin constaret, esse $q > x$?)

Ex his denique omnibus, veram nunc tandem, & a nemine antea ostensam, rationem patere, arbitratur, cur differentialia hujusmodi, ut dx^m , $dydx$, cum differentialibus dx , dy compositæ, pro nullis habenda, & prorsus delenda, sint; scilicet cum ipsis dy vel dx minora sint, quantitates autem ipsis dx vel dy minores nec dari, nec intelligi, possint. Atque hæc quidem est illa, quam sibi Autor effinxit, theoria de natura differentialium, cui exponendæ aliquantum debuimus immorari, quoniam in ea modus, regulas calculi differentialis demonstrandi, ab Autore adhibitus, fundatur, ad quem in hoc libro legendo ut potissimum respiciant lectores, ipse voluit. Quid autem hæc theoria facere possit ad aliquem convincendum, qui de certitudine calculi differentialis dubitat, lectores, harum rerum periti, ex iis, quæ hæcenus enarravimus, facile judicabunt. Nobis quidem in ista theoria, ut alia prætereamus, quæ contra eam moneri possunt, hæc duo

duo maxime videntur *αιούματα*, esse elementum dx omni assignabili quantitate minus, & tamen ipsi x , quantitati finitæ, comparabile esse, ita, ut eam augeat additum, ideoque verum sit ejus incrementum, jam factum & natum. Qui autem inter differentialia & incrementa quantitarum variabilium nullum discrimen statuit, is in removendis iis scrupulis, quos nonnulli in calculo differentiali offendunt, frustra laborare videtur. In *tertia Sectione*, quæ in *quatuor Capita* divisa est, ostendit Auctor modos, quibus differentialia quantitarum variabilium inveniuntur; & in *primo* quidem *Capite* de inventione differentialium per solum calculum exposuit, in *secundo* magnitudinum, quas Geometria considerat, differentialia tractat. Quoniam hæc pars calculi differentialis maxime in dubitationem fuit adducta, dabimus ex hoc *Capite* aliquot specimina demonstrationum, quibus Auctor theoremata, eo spectantia, confirmare & evincere contendit. Constat, elementum curvæ, ad axem relata, exprimi per $\sqrt{(dx^2 + dy^2)}$, designantibus x abscissam, y ordinatam; quod recte fieri, propterea affirmat Auctor, quia elementum curvæ cum parte tangentis infinite parva coincidat. Quod ostensurus, his argumentis utitur. Si negas, elementum curvæ Bb in tangentem in B incidere; erit ordinatæ bc per punctum b ipsi B infinite propinquum ductæ pars quædam fb inter tangentem & curvam intercepta. Jam, si ducatur per B axi AC parallela Bg , & per ejus punctum b quodvis ordinatis parallela bl tangenti occurrens in l , denique ex puncto i medio rectæ bl per B agatur recta, hæc rectam bc secabit, secundum Autorem, inter b & g . Si enim iB , inquit, inter b & f , vel in ipso puncto b , rectam bc secaret, subtenderet ea arcum curvæ, ipso elemento Bb minorem, vel illi saltem æqualem, & cum propterea in hoc arcu Bb plura puncta forent, punctum b non foret ipsi B infinite propinquum, id est, adeo propinquum, ut aliud propius concipi nequeat, contra hypothesis. Igitur, cum pro demonstrato habeat, punctum a , in quo iB ordinatæ occurrit, cadere inter b & g , ideoque fb minorem esse, quam fa vel ag , & ergo etiam minorem, quam bg , vel dy ; hoc autem absurdum pronuntiaverit in præcedentibus,

dari

dari aliquam quantitatem elemento dy minorem; congruentiam elementi curvæ cum tangente evictam esse opinatur. En aliud demonstrationum Autoris exemplum. Elementum solidi conoidis, rotatione figuræ ABC circa axem AC orti, (posita ratione peripheriæ ad radium circuli $= p:r$) dicitur esse $= py^2 dx:2r$, seu, ut Autor illud exprimit, $= ay dx:r$, intelligendo per $r:a$ (ipsis ejus verbis utimur) rationem radii ad aream circuli. Hoc verum esse, demonstraturus, considerat elementum conoidis tanquam conum truncatum. Jam cono, inquit, truncati soliditas habetur altitudine ejus Cc ducta in circumulum, qui sectio est per medium punctum F axis Cc ad basin parallela; qui circulus cum, ob $FL = y + \frac{1}{2} dy$, sit $= (2ay + ady):2r$, erit elementum conoidis $(2ay + ady) dx:2r$: sed, quoniam $\frac{1}{2} dy$, & $ady dx:2r$ quantitas impossibilis est, invenitur illud elementum $= ay dx:2r$. In tertio Capite Autor de Logistica & differentialibus logarithmicis exponit; & in quarto regulas calculi exponentialis tradit. Huic Capiti adjunxit appendicem satis longam, in qua sibi potissimum proposuit modum docere, quo æquationes, in quibus quantitates logarithmicæ insunt, construi debeant, & quoniam huc imprimis facit reductio ejusmodi æquationum ad alias, quæ non nisi consuetas algebraicas quantitates complectantur, exposuit mox sub initium hujus appendicis notam elegantemque illam methodum, tollendi quantitates logarithmicas, quæ jubet in æquationem introduci numerum, cujus logarithmus unitati æqualis sit. Sed, hanc methodum postquam explicavit, insufficientem eam pronuntiat, quin & talem, quæ nonnunquam ad errores seducat. Ut lectores intelligant, quibus argumentis Autor gravem hanc accusationem suffulciat, sententiam ejus in eodem, quo ipse usus est, exemplo breviter declarare studebimus. Si in hyperbola æquilatera inter asymptotos desideratur trapezium hyperbolicum, quod ordinatæ, quæ lateri potentia æqualis est, adjaceat, & dato spatio cc æquale sit; dicta potentia hyperbolæ aa , abscissa a centro x , deducitur problema ad hanc æquationem $aa \int \frac{dx}{x} = cc$, seu $cc = aa L \frac{x}{a}$. Nunc, introdu-

Cho numero n , cujus logarithmus fit $\equiv 1$, tollantur expressio-
nes logarithmicæ, & fit $n^{cc} = x^{aa} : a^{aa}$, ideoque $x = n^{cc:aa} a$.
Hanc ergo solutionem veræ solutionis speciem tantum habere
dicit Autor; ea enim indeterminatum relinqui, ex quonam sy-
stematè logarithmico sumendus sit ille numerus, cujus loga-
rithmus unitati æqualis esse debet; & hinc, cum in diversis syste-
matibus diversi deprehendantur numeri, quorum logarithmi uni-
tati æquantur, eadem ista solutione posse nos ad errores sedu-
ci, si ex quolibet systemate, veluti *Briggiano*, illum nume-
rum n excerpamus. Mirum est, Virum, qui in studio analy-
seos mathematicæ consenuit, & de augenda amplificandaque
hæc arte, summorumque artificum methodis corrigendis, adeo
solicitus est, ignorasse, aut saltem ad animum non revocasse,
prima theoriæ logarithmorum elementa, quæ docent, eum lo-
garithmum rationis x ad a , qui per $\int \frac{dx}{x}$ exprimitur, esse ex

systemate logarithmorum naturali. Quod si considerasset, vi-
disset sane, ex eodem systemate petendum esse numerum n , cu-
jus logarithmus unitati æquetur. Sed ad hæc animum non ad-
vertens, & persuasus, cuilibet problemati, in cujus solutione
ad quantitates logarithmicas pervenitur, peculiarem quandam
logarithmicam competere, per quam illud perfecte solvi possit,
multus est in docendo, qua ratione inventienda sit, auxilio ca-
nonis logarithmici *Briggiani*, subtangens ejus logistica, quæ
dato cuidam problemati conveniat. Methodo ad hanc rem uti-
tur satis quidem operosa, neque tamen satis exacta. Nam e.
g. subtangentem ejus logistica, quæ *Briggii* logarithmis respon-
det, methodo ista invenit $= 4341000$; cum tamen e verio-
ri logarithmorum theoria constet, numerum, qui illam sub-
tangentem exponat, seu modulum systematis *Briggiani*, esse $0,$
 43429 &c. Postquam hoc argumentum copiose pertractavit,
maximam, quæ reliqua est, hujus appendicis partem impendit
in id, ut lectori persuadeat, falso huc usque Geometras docuisse,
asymptotos hyperbolæ esse infinitas longitudine, & hyperbo-
lam *Apollonianam* cum asymptotis suis spatium infinitum com-
prehendere. Non negat ipse, adeo paradoxam esse hanc suam
senten-

sententiam, ut verendum sibi sit, ne a viris doctis cum indignatione aliqua excipiat. Sed hos rogatos cupit, ut hæc duo tantum argumenta pensitare dignentur, quibus suam sententiam defendi posse persuasus est. Primum est, quod, cum in hyperbola inter asymptotos semper & ubique subsistere debeat hæc æquatio $xy = aa$, ordinata y nunquam evanescere possit, quo ipso spatium constans aa in nihilum redigeretur. Quæ huic argumento vis insit finitam asymptotorum longitudinem probandi, nos hebetiores sumus, quam ut videre possimus. Alterum argumentum, quo Autor probare enititur, finitam esse aream hyperbolæ, huc redit: Si spatium inter hyperbolam & asymptotos infinitum esset, foret etiam ex altera parte infinita area, quæ adjacet abscissæ minori unitate; jam, cum hujus areæ elementum sit $aadx : x$, ideoque ipsa illa area $= aaLx$, hæc autem quantitas evanescat, posita $x = 1$, sequeretur hoc absurdum, aream illam infinitam, quamprimum abscissa x crescendo facta fuerit unitas, subito evanescere & nullam fieri. Itaque, quod mirum est dictu, ignorare potuit tantus analyseos infinitorum magister, formulam $aaLx$, si $x < 1$, non exponere aream, hyperbolæ asymptoto & abscissæ a centro x adjacentem, sed trapezium hyperbolicum adjacentis differentiæ inter abscissam x & eam, per quam unitas exponitur. Hæc ignoratio causa est etiam alius erroris, quem Noster sub finem hujus appendicis stabilire contendit, affirmans, summam seriei infinitæ harmonicæ non solum non infinitam esse, sed multis numeris finitis & assignabilibus multo minorem. Duæ adhuc in hoc libro reliquæ sunt *Sectiones*, quarta & quinta, quarum illa, de variis theoriis, quæ per solum calculum differentialem obtineri possunt, hæc de differentialibus superiorum graduum, inscripta est. In illa Autor tantum de determinatione subtangentium & subnormalium in curvis loquitur, quod ad cetera huc pertinentia argumenta attinet, lectores ad alios Autores ablegat. Ambæ *Sectiones* brevissimæ sunt, & unica plagula continentur. Ceterum non possumus non accusare typographi incuriam, qua factum est, ut hoc opusculum erroribus operarum scateat. Sed hic filum nostrum abruptimus, & quæ de hoc libro hæcenus enarra-

enarravimus, sufficere putamus, ut Lectores intelligant, utrum hoc opusculum tironibus sit commendandum, & quæ de altera ejus parte, quam Commentarii in calculum integram absolvent, spes sit animo concipienda.

JOANNIS ANTONII VULPII LIBER DE SATYRÆ Latine natura & ratione, ejusque scriptoribus, qui supersunt, Horatio, Persio, Juvenale; ubi eorum virtutes & vitia equa lance perpenduntur; tempora Juvenalis, contra veterum & recentiorum errores, accurate notantur & stabiliuntur; item ejusdem VULPII Paraphrasis perpetua, & Commentarius uberrimus in X Satyram Juvenalis.

Patavii, excudebat Josephus Cominus, 1744, 8.

Alph. I plag. 4.

Cap. I. Unde Satyra nomen traxerit, duæ sunt sententiæ potiores, de pag. I. quibus *Diomedes*, Grammaticus, atque alii. Altera derivat a satyris, altera a satyra lance. Est omnino satyra Latinorum satyrico poemati & illis Græcorum quodammodo affinis. Licet enim *δοῦμα* non fuerit, *σάτυρα* tamen habet permulta, quorum & vestigia deprehendimus in *Euripidis* Cyclope. Est vero etiam; ut *Juvenalis Sat. I v. 85* appellat, *farrago*; neque vituperat solum, sed interdum etiam laudat. Plurimum autem discrepat satyra illa vetus atque incondita, qua Romani ante *Livium Andronicum* utebantur, a nova, sive *Luciliana*. Prisco tempore poema erat rude atque extemporale, quod acciti ab *Hetruria* ludiones paululum emendarunt. *Andronicus* existit primus, a ludicris qui ad argumenta fabularum animos spectantium translulerit. Vid. *Livius Lib. VII* & *Valerius Max. Lib. II, 4*. Porro, cum ludus paulatim in artem vertisset, Romana juvenus histrionibus fabellarum actum reliquit, ipsaque, ab antiqua consuetudine non discedens, ridicula intexta versibus jactitare cepit; quæ postea dicta sunt *exodia*. Inferebantur vero in fabulas præsertim *Antellanas*. Hoc genus ludorum, ab *Oscis* acceptum,

ceptum, Juventus Romana sibi proprium fecit, neque ab histrionibus pollui passa est. Satyram vero novam, seu *Lucilianam*, Noster verbis *Dan. Heinsii Lib. I de Satyra Horatiana* definit, eandemque descriptionem pinguiore primum Minerva, postea etiam distinctius, exponit. Pertinet autem hoc poematis genus ad partem Philosophiæ, quæ purgat & castigat. Morum purgationis tres erant species apud antiquos, *Pythagorea*, *Socratica*, *Stoica*; quas & satyræ imitabantur. *Pythagorea*, mitior ac lenior, nonnihil indulgere vitiis videbatur; *Socratica* lenitatis plurimum atque urbanitatis continebat. Vitiis enim tollendis, quod vitio affine ac simillimum est, interdum commendabat. *Socrates* v. g. ut noxium amorem ex animis adolescentium evelleret, se quoque amatorem profitebatur. Id minus, cum animadverterent nonnulli, infandum *παιδεραστίας* crimen homini optimo imposuerunt. Huic opposita erat *Stoica*, quam *Persius* probavit, severis quippe & austeris moribus ex disciplina *Cornuti*, Stoici, haustis. Priores sequitur *Horatius* etiam in libello de Poetica, quem oscitantes homines perperam inscripserunt artem, cum censura sit potius, quam ars; quem ad modum in secundo Alcibiade *Platonis* non tam ostenditur, quid requiratur ad recte precandum, quam improbarum & noxiarum precationum exempla profertur, quod Satyrici maxime proprium est. Sunt autem materia satyræ vitia humana, non ferina, quippe quæ potius abominari, quam ridere, debemus. Eodem ignorantia spectat cum erroribus, quatenus humanis accenseri vitiis possunt. Reprehensio autem singulorum propria esse satyræ solet, unde *Persius* tanquam *Φιλοκαίδεδος* ab *Heinsio* notatus. Genus dicendi est vel dramaticum, vel simplex, vel mixtum. Convenit autem satyræ sermo humilis ac familiaris, qualis *Horatii*, quem raro adhibuit *Juvenalis*, Autor ceteroqui egregius, vel quoniam Satyrorum argumenta elegit copiosa & magnifica, adeo ut satyræ modum excedant, vel propter declamandi usum, cui ab adolescentia innutritus fuerat. *Persii* porro liber altius etiam assurgit, quam scripta *Juvenalis*, ac nonnunquam poeticæ orationis fines excedit. Ita & *Horatius* sæpe dicax, raro acer, atque urbanitatem sibi propriam

Cap. 2
pag. 14.

Cap. 3
pag. 26.

Cap. 4
pag. 37.

priam habet. Non ergo solum odium atque indignatio, sed risus æque, a Satyricis excitantur. Certe, qui *Nasidienum Horatii* legit, a risu temperare non potest; quippe in qua comœdiam expressit antiquam, ubi duas *μεθόδους* Critici agnoscunt, alteram amari, alteram ridiculi. Utinam existarent, quæ de hoc argumento summus Philosophus & Rhetor *Aristoteles* monumentis literarum mandarât. Exstant tamen exempla, quorum non pauca collegit *Vavassor*. Inprimis autem laus est *Aristophanis* & *Horatii* præcipua, quod falsi sint ac festive mordaces, neque stilo confodiant, sed leviter pungant. Neque diffimulat Noster, ejus etiam formæ originem ultimam *Homerum* esse, Poetarum parentem ac principem. Urbanitas enim & dicacitas in *Homeri* carminibus passim occurrit. Cum *Diomedes*, quo potissimum exemplo utitur, ingens *Veneri* vulnus infixisset, *Minerva* cavillata in eam lepidissime jocatur; siquidem ait Græcæ mulieris fibula, inter demulcendum id factum. Jocus porro venustior accidit, quoniam *Venus* Trojanis favebat, Græcosque omnes impensè oderat. Idcirco re-
 Æte *Aristoteles* existimavit, in *Homeri* mente prope divina scriptorum omnium *ιδέας καὶ χαρακτήρας* delituisse; quos paulatim posterius expresserunt, cum ex illo semina sumsisset. Sæpius etiam in *Platone*, accurato veteris comœdiæ lectore, eadem se forma prodit. *Menippus* quoque, canis & ipse appellatus, qui sectam *Diogenis* professus est, satyricis scriptis inclaruit, quæ omnia, præter pauca fragmenta, intereiderunt. Apud Latinos *M. Terentius Varrò Menippi* dicacitatem expressit; ejusdem etiam ex fontibus *Horatium* hausisse non pauca, putat *Dan. Heinsius*. His peroratis, *Capite V* agitur de satyrico dramate Græcorum, quod nomen accepit a satyris, & tanquam ludicrum aliquid post tragœdias exhibebatur. Initio erat *μονοπρόσωπος*, unam scilicet personam admittens satyrum, qui *σκίψιδά* saltaret; mox plures prodibant histriones, sermone usi lascivo & procaci, quique in periculum adduceret Autores. Differebant ab eo *Silli*, maledicum poema, quorum scriptores sunt *Timon Phlasius*, *Demetrius Chalcenterus*, atque alii, quo & pertinent *ἰαμβογράφοι* *Archilochus* & *Hipponax*. Sequitur

Pag. 49.

67.

quitur *Cap. VI* satyra media Romanorum, seu *Varroniana*, quæ ab *Ennio* prius & *Pacuvio* excolta est. Hujus originem repetit *Vossius* a *Sabinis*, qui, regnante *Romulo*, in urbem recepti sunt, & altius etiam a *Laconibus*, quorum illi coloni fuerunt. Huic succedit *Capite VII* tractatio de satyræ *Luciliana* scriptore, *Juvenale*, cujus in prænomen, nomen, cognomen, accurate inquiritur. *Juvenalis* idem fere significat, quod *juvenilis*; ac fuit is forte liberti locupletis vel filius, vel alumnus; patriam autem habuit *Aquinium*, seu *Aquinum*. Satis omnino locuples fuit, quod ad Satyricum requirit Noster, cum satyra scribenda patrimonium sæpe imminuatur, nunquam amplificetur. Idem argumentum continuatur *Capite* sequenti, ubi præsertim indicatur, quod illius satyræ non nisi *Domitiano* occiso compositæ fuerint, quod *Henricus Dodwellus* novo argumento demonstrare laboravit, a *Marii Prisci*, *Africæ* Proconsulis, temporibus petito. Constat etiam, *Juvenalem* Romæ fuisse tempore *Trajani*; unde relegatio illius in *Ægyptum* non fieri potuit *Domitiano* regnante. Ablegavit huc autem illum valde senem *Hadrianus* Imperator. *Capite IX* argumenta satyrarum *Juvenalis* percententur, ac notæ quædam singulis pæne appositæ, unde cognosci possit, eas, interfecto *Domitiano*, conscriptas fuisse, una cum versionibus. Inter recentiores, præter antiqua scholia, explanatores, multi sunt magni nominis ac meriti viri, quorum labores cum suis in præstantissima omnium editione collegit *Henricus Christianus Henninius*. Gallico sermone verterunt *Quercetanus*, *Morollejus*, *Tarteronus*, *Silvecanus*; soluta oratione alii, versibus alii. Μετάφρασιν Italicis hendecasyllabis ἐμοιστελεύτοις olim dedit *Georgius Summaripa*, sed impolitam & pæne barbaram. Deinde longo post tempore elegantiore concinnavit *Fridericus Nornius Aretinus*. Postremo *Gamillus Silvestrius Rhodiginus* anno Seculi hujus duodecimo luculentam *Juvenalis* editionem protulit, cujus Poetæ Satyras omnes Italicis versibus interpretatus est, notasque apposuit, singulari eruditione plenas, ex antiquis præcipue lapidibus depromptas, sed μετὰφρασιν poterat multo elegantius & subtilius adornari. De virtutibus & vitiis Satyrarum *Juvenalis*

Pag. 66.

75.

92.

Pag. 104. verba sunt Cap. X. Atque ita quidem, ut prius confirmetur, *Lucilium* in satyra exilem fuisse ac lutulentum, *Franciscum* tamen *Doufam* illius fragmenta præclarius illustrasse, *Horatii* vero satyram inter *Lucilii* & *Juvenalis* mediam esse. Hujus versus, existimat Noster, *Horatianis* esse rotundiores, qua occasione *Julii Scaligeri* de ipso iudicium examinatur ac rejicitur. Sententias porro *Juvenalis* laudat; neque minus principatum vindicat *Flacco*, cum hujus quidem versus sint duriores, attamen satyræ convenientiores, quippe ubi *Φρόσις* subobscura præstet apertæ, unde & a *Scaligeri* censura defenditur *Horatius*, cujus præterea morbos animi curandi ratio miraque urbanitas prædicantur, cum contra *Juvenalis* Poeta sit iracundus, unde & ita comparatæ mentes *Juvenale* magis, quam *Horatio*, delectentur. Sed singulari deinceps *Capite Horatii*, *Persii*, ac *Juvenalis*, comparatio instituitur. *Persii* Satyræ plenæ sunt Stoicorum præceptis ac decretis; loquendi libertas in *Juvenale* mirifica, *Flaccus* tandem, quem *Persius*, in satyris callidus & sapiens, imitatur, Academicorum, & fortasse Pyrrhonorum, nationem in Philosophia secutus, non habuit obscuritatem generis impedimento, quo minus præclara scriberet, atque omnis, satyras proponendi, modi dedit exempla, & *παρρησιακήν* est Philosophiam complexus. Ceterum hujus erant mores fœdi, istius minus comperti, illius autem integri, ac virtutem præferentes. Postremo tandem *Capite* orationis genus, dicendi characterem, jocos, numeros, vitia, eorundem triumvirorum conferre laborat *Vulpus*. Ita vero latinitas *Horatii* germana, & quæ latinitatem comitantur, virtutes; *Persius* in scribendo celer, severus, truculentus: *Juvenalis* magnificus, vehemens, copiosus. Figuris utitur *Flaccus* jucundis & venustis; *Juvenalis* gravibus & imperum facientibus; ita ut aulicum in illo, hominem in hoc forenses, facile agnoscas. Apud *Persium* loco figurarum est insignis morum alienorum imitatio & evidentia, quæ lectoris animum incredibiliter delectat ac docet. Sed parum aptus est ad jocandum, quæ ratio satyras decet, atque apud *Horatium* est insignis; qui & numerum lyricum & heroicum in satyris de industria vitavit. *Persii* porro hexametri sonori ac

ac temperati; *Juvenalis* compositi, expoliti, suaves. Obscenitas contra, obscuritas, declamatorius tumor, tria sunt vitia Satyricorum, qui & vitia docere videntur non raro, dum castigant. Quod tamen peccatum adolescentibus detrimento non fore arbitratur Vir eruditissimus, si loca nequiora intacta præterierint, quæ magis nocere possint, quam prodesse; honestiores vero satyras ita legere meminerint, ut, si qua incidant ejus furfuris, ea statim abjiciant, ut cautos & pudicos decet, neque curiosi esse voluerint in re minimi pretii. Quod quidem qui ab adolescente, totum ejusmodi Poetam omnibus versante, postulaverit, tales sibi fingere, nobis iudicibus, videntur, qui & legentes facile maneat intacti. Ubi autem sunt isti? Æquius igitur illorum conatum laudamus, qui omnino removenda curant, quæ nocent, ac potius optimum quodque singulorum generum, ac moribus simul conveniens, colligunt seorsim atque excerptunt. Obscuritas inprimis objicitur *Persio*, quæ opinio tralatitia originem potius duxit a deliciis & inscitia lectorum quam a culpa ipsius Poetæ; præsertim ubi sine dictionis tropicæ magnificentia distinctius cognita, & sine antiquitatis notitia, illius ad lectionem accingamur; qua occasione *Isaaci Casauboni* in *Persium* Commentarius inprimis laudatur, quantique huncce Poetam fecerint antiqui, ostenditur. Quæ huc usque veluti transcurrentes annotavimus, introductionis tantum loco esse videntur in Paraphrasin perpetuam & uberrimum Commentarium in decimam Satyræ *Juvenalis*, majorem operis partem constituentem. Digna essent & hic multa, quæ excerpteremus; ne tamen instituti fines transiliamus, filum potius abscindimus, præsertim cum specialius sit illud argumentum.

HERMANNI FRIDERICI TEICHMEIERI,
Phil. & Med. Doct. Anatom. Chir. & Botan. P. P. in
Academia Jenensi, &c. Institutiones Medicinæ pa-
thologicæ & practicæ, in usum Audito-
rum conscriptæ.

Jenæ, impensis Jo. Adam Melchioris, 1741, 4.
 Alph. 2 plag. 14.

Qui

Qui plerasque doctrinae medicae partes in auditorum suorum usum publice edidit *Teichmeierus*, tandem quoque eas, quae principes & praecipuae suo quodam merito habentur, Pathologiam scilicet & Therapevticen, eadem forma exponere, & amplae felicitisque praxeos suae suppetiis augere, instituit. In quo labore dijudicando aequum omnino est, ut, quae ipsemet a Lectore in Praefatione postulat, ante oculos habeamus, nimirum ut meminerimus, Institutiones has in auditorum usum esse conscriptas, eo praesertim consilio, ut recitationibus, in eas institutis, uberius explicentur. Ita enim partes suas egit, ut primas tantum lineas duxisse videatur, ut, quae desunt, eo commodius in praelectionibus suppleri, manca & mutila refarciri, nimis concisa amplius diduci & explanari, & quae dispersa jacent, suo ordini restitui, queant. Placuit Cel. Autori, morbos secundum ea membra, quae infestant, persequi, & primo nonnulla, quae ad morbi cujusvis notitiam pertinent, deinde ejus causas, tum signa diagnostica & prognostica, demum & medendi rationem, indicare. Ubi quidem omnino fatendum est, ipsum aliqua morborum nomina in plerisque partibus adduxisse in medium, quae in aliis systematibus silentio praetermittuntur. Ceterum universum Opus in *duas Partes* divisit, quarum *prima* Pathologiam generalem, *altera* autem *specialem*, complectitur. In *posterioris* igitur *Partis Sectione I* affectus capillorum, ut ejus praese fert inscriptio, exponuntur, re vero ipsa omnes morbi, quos Autor ad caput, tanquam sedem praecipuam, retulit, explicantur, ut adeo inscriptio ista utroque loco per festinationem irrepsisse videatur. Alias enim non intelligimus, qua ratione e. g. Melancholia, & Mania, Apoplexia, similesque morbi, capillorum affectus dici queant. *Sectione II* morbos oculorum, *III* affectus auris, *IV* affectus narum, *V* affectus oris, *VI* morbos thoracis, *VII* morbos cordis, *VIII* morbos abdominis, *IX* morbos renum & vesicae, *X* febres, *XI* morbos mulierum, morbis, qui in solos mares incidunt, omissis, *XII* morbos infantum, & *XIII* morbos venereos, edisserit, quos hic nominatim repetere, aut plura de hoc libro commemorare, non opus judicamus.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Decembris Anno MDCCXLV.

HISTOIRE GENERALE DES AUTEURS SACRÉS
& Ecclesiastiques, &c.

id est,

*HISTORIA GENERALIS AUTORUM SACRO-
rum & ecclesiasticorum, complectens illorum vitas, ca-
talogum, examen criticum, judicia, chronologiam, ana-
lysin, & recensionem diversarum editionum, operum ipso-
rum, &c. Autore R. P. REMIGIO CEIL-
LIER, Benedictino.*

Tomus XI.

Parisis, apud Paulum du Mesnil, 1744, 4 maj.

Alph. 4 plag. 4½.

Ordo Historiæ literariæ Scriptorum ecclesiasticorum de-
duxit præstantissimum *Ceillierium* nostrum ad illustre
illud, non Africæ solum suæ, sed totius, qua late pa-
tet, Christianæ civitatis, sidus, *Augustinum*, cujus vita, res
præclare gestæ, certamina pro veritate, scripta, tanti sunt visa,
ut illis enarrandis & hunc & sequentem *Tomum* dederit. Præ-
sens Volumen, *Articulis X* absolvitur, in quibus, præter recen-
sionem vitæ, maximam operum ipsius partem ordine exhibet.
Art. I de *Augustini vita* exponit. Tagastæ, oppido Numidiæ, in
lucem editus est A. 354 d. 13 Nov. parentibus *Patricio*, cive Ta-
gastensi, & *Monica*, fœmina multis virtutibus & vitæ sanctimonis
conspicua. Madauri & Carthagine ad literas elegantiores, Pœ-
fin.

Qq q q

672 NOVA ACTA ERUDITORUM

fin, & oratoriam artem, quanto incumbens studio, ut aequalibus palmam præcipere, simul amoribus implicatus, ex foemina, quæcum connubii fœdere iunctus non erat, procreavit filium *Adoddum*. Hinc ad Philosophiam conversus, diligens manu libros philosophicos *Ciceronis* & *Aristotelis* voluit. Cura rationem & originem mali suis cogitationibus exquirere non posset, reputans secum, Deum mali omnis expertem esse, A. 374 Manichæorum partibus se addixit. Sed mature levitatem opinionum ipsorum animadvertens, & quod illos cultus divini externi negligentiores conspiceret, illis se sensim subduxit, quod plenissime factum, ubi A. 385, vel 386, Mediolanum delatus, *Ambrosii* doctrina & eloquentia ita est captus, ut errores Manichæorum prorsus missos faceret, inque cognitione doctrinæ Christianæ ductu *Ambrosii* & propria Scripturæ lectione & meditatione ita proficeret, ut tandem A. 387 tempore verno Catholicorum cœtui se adjungeret. Ipso illo anno, matre *Monica* mortua, in Africam est reversus, & omne tempus oraculorum divinorum scrutinio, & exercitationibus spiritualibus, dedit, scripta etiam quædam in lucem publicam emisit. A. 395 præter omnem opinionem suam concordibus suffragiis cœtus Hipponensis Presbyter est postulatus, & oblatatus licet multum muneri sacro, est initiatus, cui *Valerius* Antistes, quod Presbyteris adhuc in Africa negatum erat, pro concione dicendi potestatem fecit. Sub finem anni 395, volente ita *Valerio*, senio confecto, assentiente omni credentium multitudine, ecclesiæ Hipponensis Præsul ita est denominatus, ut decessenti *Valerio* illico succederet. Episcopus factus, omni cum sollicitudine sacra munia tractavit, pro concione diligentissime dixit, in vita externa honestatem omnem & sanctimoniam esse sectatus, pauperum curam accurate habuit, vitia, inter Afros passim grassantia, tum privatim, tum publice, multa cum prudentis reprehendit. Cum Donatistis adeo feliciter est congressus, ut illorum plurimi, veritati cedentes, ad ecclesiæ consortium redierint. A debellandis Pelagianis non ante destitit, quam communi ecclesiæ consensu, quod A. 418 factum, condemnarentur. A. 428, Vandalis ex Hispania impressionem in Africam

Africam facientibus, & omnia ferro, incendiis, ac cædibus, late vastantibus, *Augustinus* multo dolore ob communes calamitates patriæ & ecclesiæ est confectus, cumque A. 430 ipsam urbem Hipponensem obsidione cingent, ipse una cum aliis preces conjunxit, ut Deus urbis excidium averteret. Ipso illo anno, antequam urbs expugnaretur, vivis est exemptus, d. 28 Aug. anno ætatis 76, ministerii 40. *Art. II* recenset scripta ipsius, quæ continentur *Tomo I* editionis Parisiensis, A. 1689 publicatæ. Hujus *Articuli Paragraphus 1* est de *duobus Libris retractationum*. In illis, scriptis circa A. 427, vel initium A. 428, quicquid in superioribus scriptis suis minus recte positum offendit, ad limam revocat & emendat. *Paragr. 2* de *Libris confessionum* agit, qui præ aliis omnibus scriptis ipsius communi applausu sunt excepti, quique toti pleni sunt igne amoris Dei, apti, qui eundem in aliis excitent, exarati circa A. 400. *Par. 3* de *libris contra Academicos* disseritur. *Augustinus* ante suum ad ecclesiam reditum secessum quæsierat, & cum quibusdam amicorum suorum super variis argumentis dissertaverat, quarum disceptationum partem aliquam libris his est complexus, A. 386. *Par. 4* agit de libro de *beata vita*, qui pariter est fructus confabulationum istarum familiarium, ipso illo anno in literas relatarum; §. 5 de *duobus Libris de ordine*, eodem tempore, quo inter amicos versabatur, concinnatis; §. 6 de *libris soliloquiorum, & de immortalitate, & quantitate animæ*, qui concepti vel sub finem A. 386, vel initium A. 387; §. 7 de *libris de musica & magistro*, quorum concinnandorum initium jamdum fecerat Mediolani, perfecit in Africa circa A. 389, quorum & tractatio per modum dialogi est instituta; §. 8 de *tribus Libris de libero arbitrio*, quorum primum Romæ A. 388, duos posteriores A. 395 in Africa, divulgavit; §. 9 de *duobus Libris de genesi contra Manichæos*, quos cum vidissent nonnulli, antequam ederentur, judicant, stilo sublimi magis & ornato exaratos esse, quam ut ab omnibus intelligi possint; quapropter omnia clare & evidenter explanare est conatus; §. 10 de *libris de moribus ecclesiæ & Manichæorum*, quos publicavit vel circa finem A. 387, vel initium A. 388; §. 11 de *libro de vera religione, & de regula S. Augustini*, quorum priorem, quod probabile est, circa

A. 390 composuit, auctam regula, in gratiam virginum sacraribus scriptis; §. 12 de quibusdam libris, Augustino suppositis, de Grammatica, principiis Dialectica, decem categoriis, principiis Rhetoricas, regulis Clericorum, vita solitaria. Art. III recedentur Opera, quae insunt Tomo II. Hujus Par. 1 tractatur de Epistolis prima classis, scriptis ab A. 386 ad 395, antequam Episcopus designaretur; §. 2 de Epistolis secunda classis, consignatis ab A. 396 ad 410, quo collatio Carthaginensis est habita, & haeresis Pelagiana detecta; §. 3 de Epistolis tertia classis, exaratis ab A. 411 usque ad obitum ipsius; §. 4 de Epistolis quarta classis, in quem ordinem rejectae sunt illae omnes, quarum annus inscriptionis est incertus, licet id pro certo dici possit, datas esse, a quo tempore Amicitia munere fungi cepit. Adjecit duas, quae in editione Parisiensi non leguntur, sed separatim sunt editae Vienna Austriaca A. 1732, & Parisiis A. 1724. Par. 4 agitur de Epistolis suppositis, ad Bonifacium, Demetriadem, Cyrillum Hierosolymitanum, Pascentium. Art. IV, qui est de scriptis, quae habentur in Operum Tomo III, §. 1 differitur de quatuor Libris de doctrina Christiana, qui sunt quasi clavis methodi, qua usus est vir sanctus in Scripturae interpretatione, A. 397 scriptis §. 2 de libro imperfecto ad Genesim, qui expedit difficultates, quas Manichaei circa 3 priora Capita Genesios moverant, scriptus A. 393; §. 3 de XII Libris de Genesi, in quibus sensui literali vel maxime inharet; §. 4 de Quaestionibus in Genesim, Exodum, Leviticam, Numeros, Deuteronomium, Josua, Judicum, exponentibus loquendi modum, Scripturae familiares; §. 5 de Annotationibus in Jobum, & Speculo, desumpto ex Scriptura; §. 6 de consensu Evangelistarum, & Sermonis habito, in quorum priori monstrat, in quatuor Evangelis nihil omnino esse, quod sibi non constet; §. 7 de duobus Libris quaestionum in loca aliquos Evangelii, compositis circa A. 400; §. 8 de Tractatibus in Evangelium & Epistolam S. Joannis, A. 416, vel 417, compositis; §. 9 de Commentario in Epist. ad Romanos & Galatas, cujus initium facit A. 394; §. 10 de libris suppositis, v. c. de miraculis sacrae Scripturae, benedictionibus patriarchae Jacobi, quaestionibus ex Vet. & Nov. Test. Comm. in Apocalypsin. Art. V exhibet scripta, quae comprehendit Operum Tomus IV. Hujus §. 1 docemur de explanatione Psalmo-

Psalmorum, cepta A. 416. *Art. VI*, quo agitur de *scriptis*, quibus constat *Tomus V*, §. 1 exponitur de *Sermonibus in Scripturam*; §. 2 de *Sermonibus de tempore*; §. 3 de *Sermonibus super diversis argumentis*, numero 23; §. 5 de *Sermonibus*, de quibus dubitatur, num *Augustini* sint; §. 6 de *Sermonibus*, qui in appendice *Tomus V* leguntur. *Art. VII* de *scriptis*, quibus *Tomus VI* absolvitur, hujusque §. 1, commemorat de 83 *Questionibus*, quæ propositæ sunt a fratribus A. 388, postea cum responsis collectæ, & conjunctim prodire jussæ; §. 2 de *duobus Libris ad Simplicianum*, scriptis A. 397, in quibus hunc instruit, quod vivendi genus ingredi conveniat; §. 3 de *Questionibus ad Dulcitium*, qui ab Imperatore in Africam circa A. 420 missus erat, ut leges, ab *Augusto* contra *Donatistas* latus, executioni daret, eodemque tempore Carthagine ad Hipponensem quæstiones aliquot perferendas curaverat, quas ille solvit; §. 4 de *libris de fide, de rebus, qua non videntur, de fide & symbolo, de fide & bonis operibus*, quos supposititios declaraverat *Erasmus*, ac *Hugoni de S. Victore* adscripserat, Noster autem ex stilo & argumento judicat *Augustino* dignos esse, maxime cum illius nomen præferant *Codices MSi, Victore* antiquiores, & ipse *Augustinus* hos libros in *Epist. 131* nominet; §. 5 de *Tractatu de fide, spe, & caritate*, directo ad *Manuelem*, fratrem *Dulcitii*, hominem multæ existimationis & pietatis, scripto circa A. 421; §. 6 de *pugna Christiana, & ratione tradendi principia religionis*, quem librum in gratiam religiosorum stilo simplici, & intelligentiæ fratrum accommodato, concepit circa A. 396, vel 397; §. 7 de *libris de continentia, felicitate matrimonii, & sancta virginitate*, quem *Erasmus* scriptum putat ab *Hugone de S. Victore*, eruditissimus *Ceillierius* vindicat *Augustino*, qui hos pro suis agnoscat in *Epist. 162* ad comitem *Darium*; §. 8 de *libris de bono viduitatis, & matrimoniis adulterinis*, de quibus cum controversia sit, num *Augustini* sint, Noster ipsius esse adstruit, quoniam memorentur in catalogo *Possidii, & Florus*, itemque *Bedæ*, ipsi assignent; §. 9 de *duobus Libris de mendacio, & contra mendacium*, vulgatis circa A. 395, quos, in antiquis editionibus invenitur, ad *Consentium* scriptos esse, sed cujus nomen a *Cod. MSiis* abest; §. 10 de *opere*

de monachis, praedictionibus demonum, cura in defunctos, & patientia, editis circa A. 400; §. 11. de Sermonibus de symbolo, cultu vineae domini, itinere, persecutione barbarorum, disciplina, utilitate jejunii, expugnatione Romae, & novo cantico, quorum tres posteriores non videntur ab Augustino profecti esse; §. 12. de scriptis suppositis, quae sunt 21 Quaestiones, liber 65 Quaestionum, de fide Petri, de spiritu & anima, de amicitia, substantia amoris, amore Dei, soliloquio animae, de meditationibus, de contritione, liber, cui titulus, Manuel, speculum, de tribus habitationibus, scala Paradisi, de cognitione vitae, vita Christiana, instructionibus salutaribus, de duodecim abusibus seculi, de 7 vitiis, & 7 donis Spiritus sancti, de pugna vitiorum & virtutum, sobrietate & castitate, vera & falsa penitentia, Psalterium, Canticum magnificat, de assumptione virginis, visitatione infirmorum & consolatione mortuorum, conversatione Christiana, in symbolum de precibus, ad fratres in solitudine.

Art. VIII scripta persequitur, quae continet Tomus VII, quem totum efficiunt libri de Civitate Dei, quos ad retundendas profanorum hominum calumnias consignare coepit A. 413, absolvit A. 426, vel 427. Art. IX, inscripti de operibus, contentis Tomo VIII, §. 1. agit de Tractatu de haeresibus & contra Judaeos, quem precibus Diaconi Carthaginensis, cui nomen erat Quodvultidei, confecit, qui ab ipso haeresium omnium designationem desideraverat; §. 2. de utilitate fidei, & libro de duabus animabus, & contra Adimantium, in quibus doctrina orthodoxorum ab objectionibus Manichaeorum vindicatur; §. 3. de libro contra Epistolam de fundamento, & contra Faustum Manicheum. Manichaei ediderant Epistolam, cui nomen fecerant Fundamenti, in qua momentum doctrinae suae explanaretur; hujus initium Augustinus in hoc libro refellit. Scripsit illum A. 396, vel 397. Par. 4 est de duobus Libris contra Felicem Manicheum, de libris de natura boni, & contra Secundinum, quorum priores continent disputationem, quam Augustinus cum Felice de dogmatibus Manichaeorum habuit, posteriores directi sunt ad Secundinum, qui Augustinum criminabatur, non nisi metu, & ut honoribus atque commodis externis frueretur, Manichaeorum

rum societatem reliquisse; §. 5 de *libris contra adversarium legis & prophetarum*. Circa A. 420 aliquis ex schola *Marcionis*, vel aliorum hæreticorum sodalitis, Carthagine librum in vulgus ediderat, in quo legi & prophetis derogabatur multum, quem ut refutaret, *Augustinus* rogatus est a multis. *Par. 6* agit de *libro ad Orosium contra Priscillianistas & Origenistas*. Ecclesiastici aliqui Hispani indicem errorum Priscillianistarum fecerant, desiderantes, ut *Augustinus* rationem monstraret, qua illi ipsi debellari possint; inquisivit igitur in horum pariterque Origenistarum errores. *Par. 7* disseritur de *scriptis contra Arianos*. Scriptum quoddam hominis *Ariani* ad *Augustinum* delatum erat, quod tanta, quanta potuit, diligentia & accuratione excusit. *Par. 8* exponit de *libris de Trinitate*, quos incepit A. 400, finivit demum A. 416, cum alia, itemque alia, negotia ipsum interpellarent; §. 9 de *scriptis suppositis*, in quorum numerum refert *quinque Libros contra hæreses, disputationem contra Judæos, paganos, & Arianos, disputationem inter ecclesiam & Synagogam, librum de fide contra Manichæos, de modo recipiendi Manichæos, de unitate Trinitatis, Quæstiones de Trinitate & in Genesiu, duos Libros de incarnatione, libros de Trinitate & unitate Dei, de essentia divinitatis, Dialogum de trinitate unitatis, de dogmatibus ecclesiasticis*. *Art. X*, qui est de operibus, *Tomo IX* inclusis, §. 1 recensentur *Cantica contra schisma Donati, & libri contra Parmenionem*, in quorum illis textu historiam factionis Donatistæ ad annum usque 397, subjunctâ errorum refutatione; in his respondet ad objectiones, quas Donatistæ pro schismate suo proferunt; §. 2 agitur de *septem Libris de Baptismo contra Donatistas*, quos, ut desiderii fratrum faceret satis, circa A. 400 composuit; §. 3 de *tribus Libris contra Epistolas Petiliani*, qui ipse post collationem Carthaginensem Epistolam scripserat, in eaque libros *Augustini*, contra se editos, perstrinxerat, ac orthodoxos multis conviciis laceraverat, ab *Augustino* solide graviterque refutatus; §. 4 de *libro de unitate ecclesie, sive Epistola contra Donatistas*, quæ proprie epistola est pastoralis, ad omnes fideles dioceseos suæ directâ; §. 5 de *quatuor Libris contra Cresconium*. Hic partes

res *Petilianum* contra *Augustinum* propugnandas susceperat; hujus igitur impetum retudit, & ad ipsius exceptiones solide respondit. Scripsit illos A. 409. *Par. 6* agitur de *unitate Baptismi contra Petilianum*, quo in libro Donatistarum errorem, ac si apud se verus Baptismus tantum esset, profligat; §. 7 de *succincta historia collationis cum Donatistis, Libro ad Donatistas post collationem*. Acta collationis hujus, vel potius compendium illorum, ab aliis in publicam lucem emissum erat, sed, quia obscuritate laborabat, & proinde *Augustino* probabatur minus, aliud adornavit, vulgatum circa A. 411, vel 412. *Par. 8* docemur de *colloquio, sive collatione, cum Emerito*, in qua enarratur id omne, quod inter *Augustinum* & *Emeritum*, unum ex Episcopis factionis Donatisticae, est actum; §. 9 de *duobus Libris contra Gaudentium*. Hic multa cum pervicacia partes Donatistarum defenditabat, & redire ad ecclesiam renuebat; illum igitur a temeraria sua opinione in rectum tramitem abducere omni virium contentione allaborat *Augustinus*. Scripsit circa A. 420. Ultimus est §. 10 de *operibus suppositis*, cujus generis sunt *liber contra Fulgentium Donatistam, & documenta, pertinentia ad historiam Donatistarum*. Sequitur Index satis accuratus.

Christoph Wollens, der heiligen Schrift Licentiatens, und Archidiaconi zu St. Thomas in Leipzig, Betrachtungen über die in der Augspurgischen Confession enthaltene Sitten-Lehre Jesu Christi, von den innerlichen Verderbissen der menschlichen Seele.

id est,

CHRISTOPHORI WOLLII, S. THEOL. LICENTIATI, & Archidiaconi ad S. Thomæ Lips. Commentationes in Theologiam Jesu Christi moralem, Augustana Confessione contentam, de internis corruptelis anime humane.

Lipsiæ, apud Bernard. Christoph. Breitkopfium, 1745, 4.

Alph. 5 plag. 8.

Eruditio

Eruditio theologica, cui maximum sine controversia pretium ponendum est, ea hodie felicitate utitur, ut nulla ejus pars inculta neglectaque jaceat. Tum vero istud etiam nulli non intelligentiori vehementer probabitur, quod ea cultura multo, quam olim, facilius & solidius instituat. Testamur hanc in rem Christianam morum Theologiam, quæ insignem hac ætate nacta est accessionem. Vix unus est in sacra civitate cœtus, cujus quidem doctores in hac ornanda perpoliendaque non tantum posuerint operæ studiique, quantum nulla in re alia. Inprimis vero ii, qui Theologi *Evangelico-Lutherani* nominantur, committere noluerunt, ut suæ hac in causa partes desiderarentur. Sed diversa est ac varia, quam singuli fere inierunt, via & tractandi ratio, quam *methodum* appellare solent. Alii ex præmissis sanctioris Scripturæ verbis occasionem præceptorum moralium enodandorum sumserunt; alii vero, sine his, liberius cogitata sua exposuerunt. At nova plane & antehac inaudita ratione Vir Maxime Reverendus, qui de Academia pariter & Ecclesia nostra præclare adhuc meritus est, variisque jam dudum scriptis, ætatem laturis, nominis sibi famam claritatemque peperit, *Wollius*, proposito suo in elaboratissimo satisfecit Opere, cujus modo indicem recitavimus. Is nimirum ex *Augustana Confessione*, vel etiam ex ejusdem *Apologia*, verba quædam eximia unicuique præmisit *Capituli*, tum vero præcipuam morum doctrinam, quæ in iis proponitur, cum cura declaravit. Quid, quod & alios *librorum* Ecclesiæ nostræ *symbolicorum* locos, data quidem occasione, vel indicavit tantum, vel etiam exscripsit. Verum is attentius omnia circumspexit, ac delectum habuit, & non nisi ea enotavit, quæ præclaram aliquam considerationem contemplationemque promerebantur. Multi quidem rerum divinarum consulti veritates dogmaticas, quas *Augustana Confessio* in se continet, illustrarunt, atque errores eidem adversos debellarunt. Sunt etiam, qui ejusmodi veritates, & alias, cum iis devinctas & connexas, explicaverunt, easdemque explicatas ad vitæ morumque præcepta simul accommodarunt; in quibus & celeberrimus *Reinbeckius*, cœli civibus nunc adscriptus, no-

men suum professus est; nemo vero unus solas morum doctrinas ita separatim, interprete *Augustana Confessione*, declaravit. Quapropter, hujus quidem rei ratione habita, novum omnino laborem Cl. *Wollius* noster molitus est. Diu est, quod jurati quidam professique Aug. Confessionis hostes, dogma Ecclesiæ nostræ ejusmodi esse, falsi sunt, ac præ se tulerunt, ut omni impietati ac petulantia aperte faveat & patrocinetur. Id quo probabiliter defendant, causam suam, quam agunt, desperatam sic instruunt, ut ex principiis, quæ Ecclesia nostra recipit ac ruetur, odiosas ducant conclusiones, quæ minime consequuntur, hanc in sententiam: Servator nos redemit. Ergo licentiam nobis dedit peccatis serviendi. Christus satisfecit pro nobis. Ergo nos nulla amplius lege tenemur, nostris satisfaciendi officiis. Justificamur coram Deo, sine operibus. Ergo studium bonorum operum abjiciendum est. Sola fides justificat & salvat. Ergo hæc fides bonorum operum vacua esse debet. Ita ratiocinantur egregie scilicet, qui dogmati A. C. male cupiunt. Parum abest, quin sciscant, corpus illud esse nervis & artubus carens. Nec vero infimi tantummodo subsellii, nulloque loco ac numero ducendi, homines, verum ii etiam, qui in luce orbis eruditi versantur, tam tenuiter, tamque inconcinne, de *Augustana* sentiunt *Confessione*. In his *Joannes Clericus* est, qui in *Bibliotheca sua universali & historica* ad A. 1690 Tom. XVI pag. 223 seq. ista crimina & Aug. Confessionem, &, qui huic additi sunt, cætus nostri Theologis, objecit, partim ficta aperte, partim effurta temere. Hæc Summe Venerabilis *Wollius* sub judicium vocavit, & veritatem rationibus confirmavit, quantum potuit, validissimis, omnemque navavit operam, ut Aug. Confessionem ab injuria, ei illata, liberaret, in præmissa satis ampla & pererudita Præfatione, quæ totius institutionis rei rationem reddit, quamque semel atque iterum perlegisse poenitebit neminem. Singulare vero est ac speciale libri argumentum, cujus nos jam lectione mirifice capimur. *Corruptela* nimirum *interiores animi humani*, quæ externorum vitiorum causæ ac fontes sunt, hic enodatus considerantur. Sed curæ istæ, sanctioris Theologiæ cultoribus, a multis inde annis

annis dicatæ, jam inter perpetuos occupationum circulos ex-
 politæ, & cum iis ipsis, tum vero etiam aliis lectoribus, tra-
 duntur & consecrantur, quo pro captu quisque suo in sanctio-
 res easdem usus convertere queat. Has alio tempore conse-
 quentur virtutes Christiano homine dignæ, quas in singulari
 libro in posterum expositurus est Vener. Autor, si quidem ne-
 gotiosa, quam agit, vita hoc ei permiserit. Nos certe publi-
 co ipsum nomine oramus, ut sine mora se ad hunc accingat
 laborem, civitati & sacre & eruditæ multa egregia pariter ac
 utilia minantem. *Methodus*, qua hic utitur, est propria ejus,
 vel, si mavis, rectæ ac purgatæ rationis. Probat enim pri-
 mum *existentiam* ejus, de quo acturus est, dogmatis ex *ratio-
 ne, experientia, & sacra* inprimis *Scriptura*, cujus dicta, uti
 vocantur, *classica* ita recitavit, ut & nervum probandi, erudi-
 tis artis interpretandi regulis in auxilium vocatis, in lucem
 protulerit. Deinde *definitio*, si qua requiritur, *nominatis*,
 ubique vero *realis*, sequitur, quam *divisio* excipit, ita qui-
 dem, ut fundamenta dividendi expressis commemorentur ver-
 bis. Hanc etenim utramque pro veris & genuinis habet prin-
 cipiis, unde conclusiones manare debent. Hinc ex *definitio-
 nis realis & genere & differentia*, nec non ex *divisione* inter-
 dum, petit *axiomata*, unde utilia ducuntur *consectaria*. In-
 terdum & *tota definitio*, quæ illustri sese brevitate commen-
 dat, fons est consecratorum; quin etiam *consectaria* reperiun-
 tur *nobiliora*, quæ *axiomatum* locum occupant, ac novæ hinc
 conclusiones ducuntur. Axiomatibus & consecrariis, iis cer-
 te, quæ lumen & rationum pondera desiderant, *explicatio* sta-
 tim subjicitur, ac *demonstratio*, vel etiam *sola* interdum aut
demonstratio, aut *explicatio*, prout res postulat. Huic metho-
 do, quam, si rem bene putes, omnes, qui erudite cogitant,
 ante oculos positam habent, tota hæc adstricta & illigata est
 pertractatio; verum in subjecta explicatione liberius & ere-
 ctius dicendi genus apparet, quod & intellectum convincere
 veritatis, & animum commovere legentium, potest. Elucet
 ubivis eadem vis rationum, sed ea facile aciem fugit hebetem
 & tardam, quæ in iis inesse solet, qui aliorum narrant cogi-
 tata

tata, & in magistrorum verba jurant. Accedunt ultimo denique loco *Scholæ*, quæ rem adhuc dubiam & obscuram confirmant magis, ac tenebras, quæ eam cingunt, dissipant, quo debita luce splendeant omnia.

- His igitur præfultis, ipsas morales commentationes, quæ nos ad se vocarunt, excerpemus, sed, in tanta rerum lectissimarum copia, non nisi potiores indicabimus magis, quam explicabimus. *Preparatio*, quæ Præfationem sequitur, de *natura & necessitate Theologiae moralis Christianæ* agit, quæ utraque hac fulta est *definitione*: Theologia moralis Christiana est habitus animi, cognita ex S. Scriptura veritates, quæ ad actionem vitæ pertinent, Christianis, fide Servatori additis deditisque, ad sinceram exercitationem vivide inculcandi, quo de veritate fidei suæ certi sint, vivamque æternæ felicitatis spem habeant. *Dividitur* illa in *duas Partes*, quarum *una* de *vitiis*, *altera* de *virtutibus*, agit. Vitia sunt vel interna, quæ *corruptelas animi* dicere malumus, vel externa. Illis, quæ primo loco nominavimus, hæc opera dicata est, quoniam, animo per gratiam divinam a corruptelis purgato, externa, quæ membra corporis requirunt, vitia facile omittuntur, neque adeo singularem sibi flagitant considerationem. Ex multis, quæ in hac præparatione vere scienterque dicuntur, nonnulla delibabimus, ut sunt: *judicia de nexu veritatum fidei cum veritatibus vitæ*, deque usu etiam *mysteriorum in actione vitæ Christianæ*; de *morum doctrina veterum civitatis sacræ præsulum*, qui *Patres* nominantur; de *falsitate virtutum humanarum*, ab illustri Episcopo Nemaussensi, *Esprit Fleischierio*, edita; de *Pontificiis*, itemque *Reformatis*, *Britannicis*, aliisque *exteris*, *morum doctoribus*; de *discrimine Philosophiæ ac Theologiæ moralis*; de *famosa illa muliere peccatrice, quæ Maria Magdalena* fuisse, haud sine ratione negatur; deque *magistris Theologiæ Mysticæ & purioris, & impurioris*. Quo & *tabula* illa imprimis pertinet, in qua vis fidei *justificans & sanctificans*, ad normam dogmatis Lutherani, oculis sic exhibetur, ut ex beneficiis justificationis, quæ fidei tribuuntur, officia sanctitatis Christianæ, per nexum quendam philosophicum, legitimamque

que consecutionem, tanquam conclusiones, eliciantur. Quæ
 gravior res postea *quatuor veritatibus* includitur, quæ eo mo- Pag. 35.
 do, quem recta probat ratio, enodantur, & exemplo, præ-
 fertim magnæ illius peccatricis, cujus salutaris hic emendatio
 nervosius, & verbis, quæ *Cicero ardentia* dixit, descripta est,
 diligenter illustratur. Ut locum *Luc. XII, 23*, qui contra Pon- 39. 41.
 tificios eleganter solideque vindicatur, plurimæque alia, taciti
 præcoreamus. Ipse liber in *binas Partes* distributus est, quarum
prima, quæ generalis vocatur, de *interioribus animi humani*
corruptelis generatim exponit, & *V Capita* complectitur. Cap. 53.
I de vitiosis actionibus generatim agit, quæ *Christi morum do-*
ctrina repugnant. Sunt illæ, ex *data definitione*, ejusmodi li- 57.
 beræ hominis actiones, quæ legi divinæ adversantur, & pec-
 catori a summo legislatore ad pœnam eo imputantur sine, ut
 legum suarum vim & auctoritatem tueatur, humanæ societatis
 securitatem conservet, aliis hominibus exempla, quæ ipsos
 cautiore reddant, ante oculos ponat, & ipsum denique pec-
 catores commoneat, ut, ad sui temporariam æternamque sa-
 lutem, in sese descendat, atque ad frugem redeat. Dividuntur
 hæ vitiosæ actiones in *regnantia vitia irrogenitorum, &*
navos venatorum; in proprias & alienas; in internas & exter-
nas; in eas, quæ contra Deum, contra alterum, & semet ipsum,
 admittuntur; in eas, quæ *ex toto, & in eas, quæ tantum ex* 60.
parte, in vitio ponendæ sunt; in *crassiores & subtiliores;* in il-
 las, *quæ pro peccatis habentur, & in illas, quæ eo loco minime*
haberi solent; in peccata occulta & aperta; in majora & mi-
nora; in peccata Sanguineorum, Cholericorum, Melancholico-
rum, & Phlegmaticorum; in peccata puerorum, adolescentium, 65.
virorum, ac senum; maritorum & uxorum; ipsorumque popu-
lorum, ut Germanorum, Gallorum, Italarum, Hispanorum,
Anglorum, & aliorum; in peccata, quæ hodie in usu sunt, & 73.
quæ ab usu recesserunt; in vitia nobilium & ignobilium, poten-
tum & impotentum, imperantium & subjektorum, Clericorum ac
Politicorum, divitum & pauperum, literatorum atque illitera-
 torum. Hoc ipsum Caput hæc, si qua alia, ornant, v. c. di- 62. 143.
 scrimen temperamenti physici ac morales, hujusque doctrinæ

- Pag. 75. emendatio; iudicium de vitiis clericorum & literatorum, de-
 77. que duplici hominis natura, physica & morali. Ex hac altera
 80. vera *libertatis humane* notio ducitur. Non est ea tertia quæ-
 86. dam facultas animi, sed facultas potius voluntatis, aliquid ex
 91. 92. propria sua aëivitate vel volendi, vel nolendi, sine ulla neces-
 sitate, hoc est, ullo sine, interno externoque, coaëlu. Hac
 94. explanata definitione, ceteræ falsæ notiones rejiciuntur; cu-
 95 seq. jusmodi est indifferentia æquilibrii, & illa recentioris mecha-
 nicæ Philosophiæ notio, quæ, ut multis hodie probetur, omnem
 tamen morum doctrinam, imprimisque Theologiam mora-
 lem Christianam, de medio tollit. Accedit his nova explana-
 103 seq. tio dogmatis de *imputatione peccati Adamici*, ubi *imputabi-*
litas ab *actuali imputatione*, omni, qua fas est, accuratione
 secernitur. Illa pertinet ad omnes *Adami* posteros, hæc vero
 Christo facta est, expiationis causa. Atque eadem sit omni-
 bus, qui Christi expiationem spernunt, non immerito, pro-
 pterea quod ob incredulitatem, cujus ipsi causa sunt, æter-
 108. 111. nam pœnam jure meritoque promerentur. Sequitur *verum*
 112 seq. *moralitatis principium*, id est, *lex divina*; itemque funda-
 114. mentum obligationis, quæ legibus civilibus debetur; inficeta
 132. morum doctrina veterum *Gnosticorum*; finis pœnæ talionis di-
 134. vine; confutatio eorum, qui pœnas improborum hominum
 145. anxie desiderant; demonstratio æternitatis pœnarum inferna-
 147. rum, nec non infirmitas sententiæ eorum, qui, pœnas infer-
 732 seq. nas vim purgandi animos habere, somniant. *Cap. II de vi-*
 150. *tiis Christianorum non renatorum* inscribitur. Hæc sunt habi-
 154. 156. tus mali, quorum ope facultates animi ad instinctum peccati
 164. originalis, cui libere dominium concedunt, accommodant. Ex
 158. quo perspicuum est, vitia in ipsorum *intellectu*, in *imagina-*
 159 seq. *tione*, in *voluntate*, in *conscientia* & *animi motionibus*, in ab-
 usu *membrorum corporis* & *externorum sensuum*, *aliarumque ve-*
 161. *rum, extra se positarum*, reperiri. Quare *peccata* horum,
 qui a saluari emendatione alieni sunt, hominum, sive eximiis
 vitiis dediti sunt, sive simulatam colant sanctitatem, sunt *mor-*
 170. *talia*, vel rectius, *mortifera*. Horum numero habenda sunt
 172. *peccata ignorantia affectata & prava dispositionis; peccata co-*
luntaria,

luntaria, quæ scienter & contra conscientiam admittuntur; *præjudicata opiniones & adagia*, quæ impiæ vitæ serviunt; *studium diælis S. Scripturæ ad carnalem securitatem abutendi*; *malæ cogitationes*, ideis pravis identidem vestitæ, quæ in animo dominantur; *peccata proæretica & malitiæ*, nec non *præcipitantiæ sponte acquisitæ*; *hypocritica opinio de animo penitentia non egente*; *de fiducia in propria justitia posita*; *dominans mundi sui que amor*, una cum tribus ejusdem filiabus, *ambitione, avaritia, & voluptate*, & alia ejusdem generis. Ceterum hic de summo hominis bono & bonis relativis, nec non iis terrenis, quæ in speciem bona vocantur, tum vero etiam de cupiditate summi boni recte corrigenda, ex morum Philosophia accuratius differitur. Porro remoyetur a Deo suspicio, ac si ipse causa desperationis & obdurationis esset. Sacra vero loquendi ratio, qua *Deus obdurare improbos* dicitur, binas in se continet notiones. Una: *Deus occultam animi duritiem in lucem profert*. Conf. *Es. VI, 10*. Altera: *Deus permittit obdurationem, dum pœnam eorum differt, qui animi duritie laborant*. Hi autem ex mora ista sumunt occasionem animi sui proprio studio magis obdurandi, & emendationis suæ differendæ, quam potius, si divino nutui consilioque obsequi vellent, maturare debebant. Utrumque hoc Deus prædicit de rege Ægypti, *Exod. VII, 3*. Ad Christianos non sanctos referuntur etiam *philosophici & pharisæici*, &, quomodo hi a *vere sanctis* distent, non alienum erat hic docere. Ad quaestionem motam; *an omnia irrogenitorum peccata sint peccata proæretica & malitiæ*, negando responderetur, planumque sit, peccata quoque infirmitatis ab illis committi posse; ea vero ejusmodi esse, ut propter ea divinitus re ipsa puniantur. In *Cap. III de navis sanctorum* suscipitur tractatio. Hi sunt ex, legi divinæ repugnantes, sanctorum actiones, quas, dum a vitiis, ante salutarem sui emendationem sibi comparatis, quotidie recedunt, propter inhabitans originale peccatum, adhuc admittunt. Ex ipsa sanctorum natura evincitur, eos efficere aliquid posse, quod caro velit, spiritus autem nolit. Imo & istud in luce ponitur, ut fieri non possit, ut ad prisca peccata retro-

Pag. 174.

177.

178.

180.

181.

182.

184 seq.

189.191.

196.

200.

167.201.

203.

206.

209.219.

215.

retro-

- retrocedant, cum ab ipsis recedant potius quotidie. Videntur quidem duo homines, quorum alter sanctus, alter vero a
- Pag. 230. sanctitate alienus, est, in uno & eodem vitio, externo adspetu, sibi similes esse, sed non sunt re vera; id quod novem lineis in orbem ductis peringeniose clarissimeque oculis subjicitur. Ex
237. altera definitione hæc tribuuntur peccata renatis, nimirum:
245. *nevi ignorantia*, at ii non temere adaugendi sunt; infirma fides, *presentia malorum quarundam idearum in imaginatione*, ac *pravarum cogitationum*; peccata involuntaria, quæ quidem
- 244 seq. a voluntate proficiscuntur, sed cum ea, id est, ipsa consensiente, minime fiunt; *defectus sinceritatis* aliquis; *navi precipitantia*, &, qui ex antiquo trium vitiolorum, uti vocantur, cardinalium dominio adhuc reliqui sunt; *externa quædam corporis actiones*, quibus *navi adhuc adherere* possunt; *navi agrorum ac tentatorum sanctorum*; *navi negligentia* cujusdam &
252. *acedia*; *navi*, quos haud agnoscunt, aliique. Ex his vero sanctorum peccatis, quæ S. nos docet Scriptura, perspicuum est,
256. fictam esse ἀμαρτησίαν illam absolutam, quam fanatici, alii-
263. que homines, sanctis in hac vita vindicare student. Eadem renatorum peccata per se non sunt *venalia*, sed propter Christum venia eorum impetratur. Per hæc ex gratia divina non excidunt sancti; at, si in proæretica relabuntur, ejusmodi quidam relapsus argumento sunt, eos in fide Dei haud amplius
- 274 seq. manere. Tandem quaestio, *cur exempla lapsorum ex gratia hominum, qui sancti fuerunt, ut Davidis, Petri, Demæ, quorundam Galatarum, & aliorum, in sacras Literas relata sint, & quare in scriptis moralibus toties iterentur*, non sine ratione movetur, atque ad eandem cum cura respondetur. Hoc, quod
240. hætenus pertractatum est, argumentum occasionem quoque præbuit Max. Rev. Autori, doctrinam moralem de *mendacio* explicatius declarandi, & litem illam celeberrimam, cujus causam *Jacobus Saurinus* in cultiore Belgio dederat, paucis verbis componendi. *Veritas* ethica est convenientia animi & cogitationum cum verbis nostris, ad quam officium, quod alteri debemus, nos obligat. Ergo hæc *veritas* semper sine ambiguitate dicenda est, quando nostrum erga alterum officium nos ad
- eam

eam obligat. Sed tunc licet *aliter loqui*, ubi nulla hujusmodi adest obligatio; ubi veritas aut nobis, aut aliis, officere potest; ubi *aliter loquendo* alteri prodesse valeamus. Venia nobis datur *ambiguitate* quadam utendi, quæ nobis prodest, & obest nemini. Licet nobis id *tacendo celare*, quod nobis, aut aliis, si enuntiaretur, noxium esse posset. Quid ergo, his præfalcis, *mendacium* est? Aliquid a vero alienum, quod ore profertur, ubi officium nostrum erga alterum convenientiam animi & cogitatorum cum verbis nostris poscit; ubi amor, quem alteri debemus, ejusmodi requirit verba, quæ cum animo consentiunt. *Ambiguitas* igitur, quam obligatio respuit, verum quoque mendacium erit. Quomodo vero hoc nominandum erit, si quis *aliter loquitur*, quam cogitat ipse, ubi nulla re ad verum sincere dicendum obligatur? Hoc *mendacium* dici nequit, nec *falsiloquium*, sed *oratio*, quæ alia in se verba continet, quam qua alter scire debet. Nullum violamus officium, ejusmodi verba ore proferendo. Alter nullum habet *jus*, majus lumen, ac verius, a nobis poscendi. Ergo nec ulla in nobis *obligatio* residet, rem, uti est re vera, ei enunziandi. Possumus vero alteri aliquid *aliter*, atque *scire debet*, dicere, vel ex *joco*, vel ex *necessitate*. Quæ quidem occasio liberum ei hoc etiam esse volumus, ut *aliter*, atque nos dicimus, animo secum cogitet. Aliquid *tacendo celare*, ad quod enunziandum nulla lege tenemur, necessaria est prudentia, quæ nullum ex tribus illis, quæ in medium attulimus, nominibus mereatur. *Ambiguitas*, a qua nulla nos obligatio avocet, semper est *dimidia quædam veritas*. Utimur tunc quidem voce, cui duplex subjecta est potestas, sed facile hunc patimur deligere, utram velis. Verum is nullum habet *jus*, fixam determinatamque notionem flagitandi. *Lutheri* dictum: Renati tradu. Pag. 254.
cunt vitam suam, labentes & resurgentes, sapienter enucleatur. *Cap. IV de influxu moralis nature in omissionem vitiorum, ex parte irrogenitorum*, exponit. 280.
Quo quidem nomine complexus virium designatur moralium, quibus homo, extra statum gratiæ in Christiana civitate vivens, legibus & naturalibus & civilibus, nec non externæ religionis Christianæ 291 seq.

professioni; convenienter quodammodo vivere potest. Viris, a quibus ejusmodi homo, civiliter ac naturaliter bonus; se abstinere potest, nec non officia, quibus aliqua ex parte satisfacere valet, hic accuratius definiuntur & enodantur, prævult Aug. Conf. Tum vero vires illæ naturæ moralis, quatenus a gratia Dei creatrice proficiscuntur, ab ea, quæ in eis inest, corruptione, vel, si mavis, a corrupta, quam vocant, natura, cum cura & solertia fecernuntur & segregantur; secus quam multi alii Theologiæ moralis præceptores facere solent. In Cap. V de influxu gratiæ in omissionem vitiorum, ex parte sanctorum, præcipitur. Hoc nomine intelligitur complexus virium moralium supernaturalium gratiæ salutaris, quibus renati firmitatem dexteritatemque acceperunt, ea omnia, quæ a Deo verita sunt, e verbo ejus revelato cum divino assensu cognoscendi, efficaci odio prosequendi, solerterque evitandi & fugiendi. Ex hac definitione discrimen naturæ & gratiæ circa hunc, de quo disputatur, influxum solidius, quam vulgo fieri solet, evolvitur. Sub finem Capitis dicitur, ut natura & gratia in studio vitia fugiendi, non sine pernicie animi, confundi queant.

Accedimus ad Partem II specialem, de corruptis facultatibus animi humani speciatim inscriptam, quæ tribus Sectionibus absolvitur. Harum prima, de corruptelis intellectus agens, VII Capita suo complectitur ambita. Caput I, de ignorantia verum divinarum in civitate Christiana, multo est elaboratius, sedulaque lectione ac meditatione inprimis dignum. Argumentum hoc ipsum ex interioribus Theologiæ Christianæ adytis educitur, adjuncta hac continua observatione, istam ignorantiam vitæ omnis impiæ enisam & autorem esse. Præterea vero Cel. Autor non solum ulcera ignorantium Christianorum tetigit, verum illis etiam medicinam paravit. Primæ, in quibus cardo & omnis, & inprimis Christianæ, religionis vertitur, veritates hoc loco solidius demonstrantur, ut: divinitas, veritas, commodumque tempus patrefactionis a Deo datæ; gemina rñs opibodolus & elipteors notio; possibilitas mysterii sacrosanctæ Trinitatis, quod & adversus problema algebraticum

cum vindicatur, & exemplo quodam arithmetico illustratur; Pag. 371
 possibilitas mysterii *τὴν εὐαγγελιστικὴν* Servatoris, quæ con- 371 seq.
 tra irrisores defenditur; necessitas sanctitatis Christianæ, præ- 373 seq.
 sentis Christi in S. Coena, ubi & hujus necessarius, idemque 378 seq.
 dignior, usus, verba item institutionis, enodantur, dubiumque 374 seq.
 simul illud removetur, qui fieri possit, ut corpus & sanguis 380.
 Christi in pluribus locis simul accipi queat; possibilitas resur- 381 seq.
 rectionis mortuorum; existentia malorum angelorum, ex S. 382 seq.
 Scriptura tantum, quæ sapienter ~~enodatur~~ declarat, patens; existen- 383.
 tia summi Numinis, quæ ex ordine, ac serie causarum atque 417 seq.
 effectu naturalium, nec non ~~in~~ omnibus naturæ, simpliciter 420 seq.
 & aperte demonstratur, remota *idea innata Renati des Cartes*, 363.
 & fortuita atomorum Epicurearum concursione; existentia 421.
 providentiæ, cæli, & inferni, quin etiam immortalitas animi 423 seq.
 humani, quæ ex essentiali, eamque ob causam divina, homi-
 nis cupiditate perfectæ cujusdam & æternæ felicitatis summa est,
 & cum generatim de hominibus probis, tum improbis, robo- 431 seq.
 rata; divinitas Scripturæ S., cum qua tamen demonstratione 434.
interior Spiritus demonstratio amice, foedere copulanda. Dici 29. 444.
 non potest, quantum detrimenti ex inscientia, quando hæc in
 sanctioris ordinis viris reperitur, in sanctiorem redundet civi-
 tatem. Illud hic perquam notabili exemplo *Nic. Antonii* il- 355.
 lustratur, qui, cum ad Judæorum castra clam transierit, sa-
 cro tamen in reformato cœtu officio, per aliquot annos, mi-
 sere functus est. Hujus hominis vita & mors summatim de-
 scribitur, & qui sacris apud nos rebus præsident, cavere ju-
 bentur, ne ejus similes sanctioribus muneribus præficiantur.
 In remediis, morbo ignorantie opponendis, *Catecheticæ instru-*
ctiones numerantur, quæ quo modo institui debeant, lectissi- 390.
 mo hic exemplo docetur. Dubia, quæ veritati Christianæ re-
 ligionis objiciuntur, sunt maxima ex parte *dubia ignorantie*.
 Ex hac nascuntur alia, ut: *scepticismus, indifferentismus re-* 396 seq.
ligionum, opinata perfectio naturalis religionis, enthusiasmus,
atheismus, licentia libere cogitandi Deistarum, hæreses, & su-
elliones; quo imprimis mysterium impietatis, in *Herrnbutthiana* 405.
 societate occultum, refertur. Quo loco novam rationem,
 cur

- Pag. 399. cur necessaria divina revelatio fuerit, reperimus. Ornat hanc
 seq. tractationem demonstratio solida, quæ cupiditas perfectæ &
 428,429. æternæ felicitatis in homine re vera esse & existere vincitur.
 Accedit demonstratio, quæ certi redditur, eam a Deo suam
 429. accepisse originem. Inquiritur porro, an & quo ea sensu in-
 finita nominari queat, libere & planissimum redditur, quod
 eadem vehementissimæ, & in hac quidem vita, inexhaustibilis,
 430,433. reperiatur. Ubi & hoc ostenditur, varias cupiditates ex illa
 essentiali hominis cupiditate per errorem natas esse, dum ho-
 mines vanitati famulantes honore, aut opibus, aut denique
 voluptate, hanc, in præcæta vita, exsatiari posse, credunt.
 446. Cap. II de incredulitate exponit, cujus natura cum cura evol-
 453,456. vitur, & nervi omnes inciduntur. Contra atheos demonstra-
 tur, religionem fraudibus sacerdotum origines suas haud de-
 bere, sed ejus primam revelationem divinitus concessam esse.
 454. Qui totali favent incredulitati, bina, quæ infinito a se inter-
 vallo disjuncta sunt, turpiter confundunt, nimirum *supersti-*
tionem & religionem. In illa inveniunt *oracula & miracula*,
 quæ vaserrimi hominum suaserunt. Hæc autem cum *religio-*
ne, hujusque veris ac divinis *oraculis ac miraculis*, confundunt.
 Ex quo accidit, ut, cum *superstitionem* spernere debeant,
 478. ipsam contemnunt religionem. In Cap. III de vitiosa *credu-*
litate instituitur tractatio, cujus & natura, & causæ, & reme-
 505,593. dia, considerantur. Caput IV, quod sequitur, est unum iterum
 ex iis, quæ longiorem sibi meditationem vindicarunt. Index
 ejus hic est: *de abusu rationis ad paralogismos in rebus fidei*
ac religionis. Nulla hic occurrit notio, quin enucleetur. Pla-
 rima quoque ejusmodi paralogismorum recitantur exempla,
 indicata eorum *falsa vel forma*, vel *materia*, vel utraque,
 quam leges artis ratiocinandi docent. His etiam remedia uti-
 540,546. lia, in quorum numero *catechetica* iterum *institutio* habetur,
 opponi debent. Vinculum rerum, quæ hoc loco declarantur,
 interiorum impulit Samme Vener. Autorem, ut confuta-
 548,589. tionem binorum famosorum libellorum, qui A. 1743 Amste-
 lodami, sicut index præ se tulit, re autem vera Berolini, in lu-
 cem editi sunt, infereret. Unus est: *Rationales cogitationes de*
usu

usu methodi scientifica in Theologia. Alter: Rationi consen-
tanea contemplatio falborum supernaturalium. Utrumque hunc
libellum S. Rev. Wollius eo ipso anno in praelectionibus suis
theologicis refutavit, ejusdemque refutationis compendia-
riam enarrationem illuc retulit. Non est dissimulandum, sed
prae nobis ferendum, ad mota haec ignorantiae dubia tanto ra-
tionum pondere & efficacitate responsum esse, nihil ut supra
possit addi. Cum vero a re nostra proposita sejunctum sit,
ipsam verbosius recensere consutationem; in optatis nobis fo-
ret, ut ea separatim formis describeretur, quo plurimum hac
ratione usui serviret. Ut cetera taceamus, existat hic demon-
stratio necessitatis satisfactionis, a Deo, hominem induto, prae-
standae, indeque ductae necessitatis divinae revelationis, quae
methodo scientifica nititur; & consideratio novae telluris theo-
ria Whistoniana, quae fieri haud posse, probatur, ut cometa
diluvii autor fuerit. In Cap. V de vitiosa curiositate, Scien-
dique cupiditate, & nimia rerum terrenarum admiratione at-
que aestimatione, disputatur. Atque hoc eximium argumen-
tum haud segniter dilucidatur, & exempla, quae istud illu-
strant, non sine delectu recitantur. Cap. VI de malis cogita-
tionibus, & de ideis imaginationis, cum iis connexis, agit. Ha-
rum variae sunt species. In usum hujus tractationis bina eximia
Philosophiae capita, unum Lockii, de connexione idearum, 629 seq.
alterum Malebranchii, de communicatione imaginationis, con-
vertuntur. Finem huic Parti imponit Caput VI de vitiosa ob-
livione. 650 668.

Partis II specialis Sectio II de corruptelis conscientiae,
ejusque Caput I de falsa conscientiae tranquillitate sceleratissi-
morum hominum, qui ἀμαρτωλοὶ in sacris tabulis vocantur, dis-
serit. Sunc quidam clarissimi Theologi morales, quibus sta-
tum irrogenitorum in statum securitatis & servitutis divide-
re placuit. Ab his suam sejungit sententiam Cel. Wollius,
& homines improbos, prae lucente Aug. Conf. in hypocritas &
apertos peccatores professosque distribuere maluit. Syllogismus
conscientiae practicus, & quae illuc pertinent, reliquis, stu-
diiose hic declarata leguntur. In Cap. II de falsa conscientiae
tran-

tranquillitate hypocritarum, id est, simulate & externæ fan-
 citatis cultoribus, pluribus exponitur verbis. Hæc tranquillitas
 descriptis enodatur, & exempla, quibus ea illustratur, in
 loco usurpata sunt. Solent homines, qui pietatem simulant,
 maxima peccata, sine ullo mentis violatæ sensu, committere.
 Exempli loco *profanatio diei Solis* esse potest. Hinc occasio
 Pag. 716- S. Rev. Auctori oblata est, copiosam de *divinitate diei domini-*
 729- *ce* commentationem elaborandi, quæ hoc ipsum *Caput*, si quid
 aliud, ornat. Distribuit *civæ Ecclesie Dei* in *patres*, qui *πα-*
τριάρχων dicuntur, in *Judæos*, & *Christianos*. *Ecclesia pa-*
triarcharum septimum diem, id est, diem Solis, Deo sacrabat,
 ipso Deo jubente. *Adamus* primus eum diem sanctum habuit.
 Namque dies septimus erat primus ac plenus vitæ suæ dies, a
 quo dies, menses, & annos, numeravit. Erat hic *dies* re ve-
 ra *septimus*, quia sex præcedentes dies creationis sequebatur.
 Idem vero *primus* quoque *prima hebdomadis dies* erat, a quo
 tempus vitæ suæ primi ducebant homines. Hunc vero ipse
 creator summus cultui suo destinabat, *Gen. II, 1, 2, 3*. Itaque
septimus, idemque primus perfectus, hoc est, ex die nocte-
 que constans, dies, *Gen. I, 24 seq.* quem *Adamus* vixit, pri-
 mum solenne Sabbathum fuit, Deo consecratum. Hunc
 omnes Patriarchæ sequentes celebrarunt, ipsique plurimum Nu-
 minum cultores, ad quos fama hujus divini diei perlata est,
 eum, tanquam *ἡμέραν πᾶνδημον*, festum egerunt, diemque
Solis, propterea, quod eum *Soli* dicabant, nominarunt. At-
 que hæc causa fuit, cur ipse Deus in locum septimi diei *sextum*
 sufficeret, quem ab Ecclesia *Judæorum* celebrari voluit. Lex
 moralis ac universalis diem præscribit *septimum*, id est, ipsum
Solis diem, *Exod. XX, 11*. Sed Deus, singulari, quam com-
 memoravimus, causa impulsus, solis *Judæis sextum* inculca-
 vit, & suo honori figillatim sacrum esse voluit, adjunctis qui-
 busdam cerimoniis, quæ cultum *Vet. Test. Leviticum* palam
 redolent, *Levit. V, 12-15*, coll. *Exod. XII, 16, 18*. Tandem vero
 primam illum, ab *Adamo*, & antiquis veri Dei cultoribus, ce-
 lebratum, *Solis* diem, in lege morali omnibus hominibus præ-
 scriptum, *Ecclesie Christianorum* ipse summus restituit Ser-
 vator,

vator, in vitam revocatus. Hæc omnia magna veri specie ornat S. R. *Wollius*, atque ex hac divina dici Solis origine, *vix* Pag. 725. *obligandi* ducit, quam habet ille, ut omnes ipsum homines sanctissimo ritu obeant. Quo ille loco celeberrimas illas *de* 726. *jure Sabbati* literas, sub hujus Seculi principium agitas, valde improbat. A. C. ejusque Apologiam sibi conciliat, inprimisque sacras Ecclesie Britannica leges, quas acutissimi ejusdem Theologi erudite vindicarunt, huic sententiæ favere, ostendit. Fanatici morum doctores conscientiam hominis pro unica actionum norma venditant, pluresque alias eidem laudes tribuunt; id quod Autor Epistolarum *de Religione hominis essentia*, Gallica lingua exaratarum, & Amstelodami A. 1738, 8. 730. editarum, præ ceteris, facere consuevit. Præmisit idem, qui putatur, Autor alia quædam fanatica scripta, quorum hic in 731. seq. indices nominantur. In his jam antehac primarias quasdam Christianæ religionis veritates de medio sustulit, & similibus, quos postea in dictis Epistolis proposuit, errorum semina sparsit. Verum in iis moralibus Epistolis omnem impietatem suam in Christianam, imo & naturalem, religionem evomuit. Totum vero, quod ipse hic stabilivit, religionis systema nihil est aliud, quam Deisticum Jus Naturæ, cujus principium præva est *inlautia*. Ex hac quædam in alterum manare debent, quæ nobis videntur, non ea, quæ nobis aliqua obligatio imperet. Officia vero *erga Deum* plane evanescent, quoniam ipse est ens sibi cum maxime sufficiens ac perfectissimum, eamque ob causam a nobis requirere nequit, ut pie vivamus. Quasi quis unquam docuisset, Deum eo consilio colendum esse, ut ejus infinitæ perfectioni non nihil accedat. Ita credulos homines hodie ludificantur Deistæ, & robusti, qui vocantur, spiritus. Nulla in his Epistolis Philosophiæ cultioris, sed multa fanatici vafrique ingenii, quoquo nos vertimus, perspiciuntur vestigia; quemadmodum S. Rev. *Wollius* aperte ostendit, qui in coercenda hominis petulantia multus, atque adeo totus, fuit. Utinam hæc *Epistole*, a Cel. *Wollio* confutata, cum illis duobus, quos supra memoravimus, *sumosis libellis*, in unum volumen coactæ, seorsum typis exciperentur! Sunt, qui

- Pag. 749. qui putant, virginem *Hubertam*, quæ cum parentibus suis primum Geneva vixisse, deinde verò Lugdunum habitatum concessisse, dicitur, earum Epistolarum Autorem esse. At S. 750 seq. Rev. *Wollius* conjectura, quam belle exornavit, ducitur, Autorem quendam *Muraltum* esse *Hubertum*, qui ordines in militia duxit. Fuit is principio unus ex famosi *Dippelii* discipulis, qui in prima classe sedie, postea vero ex fanatico homine *Deiffa*, imo fere *atheus*, evasit. Nec mirum profecto. Ille quoque *Edelmannus*, qui profana rerum divinarum irrisione hodie se nobilitavit, initio *Dippelianus* fuit, hodie vero *Spinoza* nomen dedit. Atque, in hoc homine malitis ingenio freta quid 752. efficere possit, videtur experta. *Partis II specialis Sectio III* enodationi *corruptelarum voluntatis atque affectuum* destina- 753-784. ta est, & ex *V Capitibus* constat. *Cap. I* agit de voluntate, per vanum sui ipsius & mundi amorem corrupta. Quo quidem loco *philantia* ex principiis philosophicis & theologicis 753-758. curate declaratur, prava illa *ἐπιθυμία*, *Rom. VII, 7, Jac. I, 14, 15*, ipsa essentialis, quæ in homine inest, summi boni, hoc est, perfectæ æternæque felicitatis, cupiditas hodie corruptissima, esse probatur. Ex hac depravata voluntate cum *repugnantiâ malisiosa* existat; consequens est, ut in ejus salutari 785-809. emendatione princeps & maxima cura ponenda sit. In *Cap. II* agitur de voluptate, primo affectu cardinali voluntatis cor- 810-832. rupta, in *Cap. III* de ambitione, secundo affectu cardinali voluntatis corrupta. Ubi occasio se obtulit S. Rev. Autori, locum 823 seq. illum eximium *M. Aurelii Antonini*, τῶν ἐς ἑαυτὸν *Lib. XI* §. 3, qui vexationem Lugdunensium Christianorum respicit, iisdemque *ψυχὴν παρὰ τὰς ἐξ* exprobrat, eleganter declarandi. 833-851. *Cap. IV* de avaritia, tertio affectu cardinali, & *Capus V*, idem- 852 862. que ultimum, de *permissiōe horum trium affectuum cardinalium*; exponit.

Hæc igitur morum præcepta, in Augustana Confessione tradita, stilo culto, facili, amœno, erectoque, interpretatur, & solide simul demonstrat S. R. Archidiaconus noster. Ostendit is ubique, quemadmodum hæc explicatæ animi corruptelæ fontes & causæ externorum vitiorum, impiæque vitæ, sint, quæ
in

in Christiano dominatur orbe; cuique *Capiti* præmisit argumentum, & discrimen naturæ & gratiæ singula finit *Capita*. In hac tota pertractatione variæ res inveniuntur, quas quidem tardiora ingenia hic minime quærerent, lectoribus autem, qui varii sunt, utiles & jucundæ, neque a causa, quæ agitur, secretæ, sed cum hac ipsâ amice copulatæ. Illuc pertinent tot philosophica, philologica, literaria, poetica, & alla, quæ elegantiores sibi literæ vindicant; multa item, quæ Historiam philosophicam & Christianæ civitatis illustrent. Cel. Autor Theologiam cum vera, quæ nulli familiæ addicta est, Philosophia, uti semper solet, hic etiam conjunxit, & rationi purgatæ, ac S. Scripturæ, imo & naturæ & gratiæ, debitum posuit pretium, & etiam atque etiam cavit, ne aliena cæderet vineta. Unius veritatis, philosophicæ ac theologicæ, habuit rationem, sed ei masculæ, pro ea insigni & acri, qua valet, judicandi facultate, adfuit. Cum multi hodie Aug. Confessionem spernant; optandum esset, ut, ipsius Autoris cura, hæ Commentationes Latine verterentur, quo & exteri eas legere valerent, & Christianam morum doctrinam, qua nihil præstabilius est, in A. C. propositam, inde discerent. Ceterum quatuor subjiciuntur Indices, *Autorum* nempe, *dictorum*, & *verborum explanatorum*; Index vero *rerum* magna cum cura confectus est, & ad usus sanctiores accommodatus. Dedicatus est liber Illustrissimo Comiti *de Holtzendorf*, qui sacris in Saxonia rebus hodie præsidet; præfixaque Autoris imago. Charta est pura & elegans; literæ sunt novæ ac politæ; nihilque, ut breviter dicamus, ornamenti externæ libri formæ deest, quod ab arte in eum proficisci potuit.

Joh. David Köhlers, P. P. im Jahr 1740 wöchentlich herausgegebener Historischer Mühsbelustigung zwölffter Theil, 2c.

hoc est,

JOANNIS DAVIDIS KOELERI, P. P. PARS XII
historicorum ex Numis oblectamentorum, Anno 1740 vicibus

T t t t

cibus hebdomadarum editorum, in qua varii memorabiles ac rari Joachimici, Ducati, & Metalliones, nec non alii singulares aurei argenteique Numi etatum variarum, numero LXIV, curate in es incisi, describuntur, ac historicis ex monumentis plene exponuntur. Præfationis locum tenet decima continuatio sciagraphicæ Thalerorum collectionis.

Noribergæ, apud Christophori Weigellii senioris, Chalco-graphi, viduam, 1740, 4.

Alph. 3.

Oblectant nos jure & conspectu suo hæc oblectamenta, quoties *Partis* eorum novæ in *Actis* nostris rationem habemus. Dodecas jam illorum prodiit in lucem, necdum apparatus suum exhaustit Cel. Autor. Candor historicus, & lectionis multijugæ abyssus, utramque faciunt paginam. *Tomum* hunc sacravit Perill. *Rudolpho Joanni de Wrisberg*, Libero Baroni, Consiliario status publici Electoralis Brunsvico-Luneburgici intimo, cujus haud secus ac patris avique, *Wrisbergiorum*, merita cedro digna succincte exposuit. In Præfatione differuit de Thaleris Principum Silesiæ, quos feriri jusserunt Episcopus Vratislaviensis, Ordines Evangelici, Duces Lignicenses ac Brigenfes, Munsterbergenses & Oelsenses, Saganenses, Troppaviæ & Jägerndorfii, nec non Teschinii. Sub initio *Tomii* sequentis de Thaleris Comitum Silesiæ sese acturum esse, promisit liberaliter. Paginam tituli exornavit duorum Numorum Judaicorum, eorumque conjugalium, iconibus, quos descriperat *Part. I pag. 91 n. VI, & pag. 76 n. VIII. Tenzelius* sæpius eorum meminit. Autor, hosce ex officina eadem prodidisse, arbitrat. Ipsa oblectamenta exorditur a Numo *Pauli Jovii*, Comensis, Episcopi Nucerini, A. 1552 percusso. Historiographi istius celeberrimi natalem in A. 1483, 19 April. incidere, ostendit, vitamque ejus & apologiam exhibet. Quæ ipsa tractatio sese singulari veritate commendat. *Jovii* metallionem excipit rarissimus *Hermannii Egonis*, primi Principis Fürstenbergici,

ftenbergici, Thalerus ad A. 1670. Vitam & tabulam ejus genealogicam, equestri ratione concinnatam, idem subjecit. Attentione dignus est Numus mnemonicus, quo *Maximilianus*, Dux Bavarix, dignitatem Electoralem, A. 1623 obtentam, celebravit, & ad posteros transmitit. Eleganter & solide ad hunc Numum differit ex Imperii Germanici historia de fundamentis Bavarici Electoratus, ac de controversia Palatinorum cum Bavaris, eam ob causam agitata. Haud recusat ipse jura Ducum Bavarix, prælucente historin, firmiter constabilire. Qui sequitur, Thalerus, ad *Fridericum* Cardinalem, Episcopum Wretislaviensem, Darmstadinum Landgravium, est referendus. Excipit eum Numus sepulcralis *Otonis Ludovici*, Comitis Schœnburgensis, ad A. 1701, quem Autor illustrat eleganti de originibus Schœnburgensium Comitum Commentario. Succedit ei Thalerus primi Principis, a *Schwarzenberg* appellati, *Joannis Adolphi*, ad A. 1682. Vitam ejus & dignitatem, ab Imperatore reportatam, Cel. Vir egregie solideque, id est, pro more, recenset. Proximus illi est nitore & venustate commendabilis Thalerus, jussu Episcopi Augustani *Alexandri Sigismundi*, Palatini Comitis ad Rhenum Neoburgensis, cusus. Hujus latus claudit Thalerus *Josephi Joannis Adami*, Principis ac gubernatoris Lichtensteinensis, ad A. 1728, cujus pater *Antonius Florianus* A. 1713 in Principum imperii confessum fuit introductus. Memoriam *Alberti Ernesti* primi, Principis Oettingensis primi, ac dignitatis, ab eo obtentæ, Principalis servat, colendamque offert, Thalerus mnemonicus, A. 1675 percussus. Rarior est Metallio *Wilhelmi III*, Episcopi Argentoratensis, Comitisque Hohnsteinensis, ad A. 1526, cujus vitam & progenitorum seriem Cel. Autor pro more exposuit. Memoratu dignus est raris ille Thalerus, quo sponsalia *Caroli*, Principis Electoralis Palatini, ac *Wilhelmine Ernestine*, Regiæ Principis Damiæ, ad A. 1671 exhibentur, quæ minus prospere cesserunt ob *Rüdinam de Collenberg* a *Carolo* æque assumtam. Adde Autor historiæ gamologicæ summam, ex *Daphnai Arcuarii* libro depromptam. Hinc lectori offert *Bernhardi III de Glass*, Episcopi Tridentini, ad A. 1520 rarum Metallionem.

Pag. 17.

25.

33.

44.

49.

57.

64.

81.

TAB. VI

Fig. 1.

Pag. 89.

- scopi illius de errantibus reducendis iudicium calculo albo
 prorsus est dignum. Allicis porro oculos icon Numi, qui
 memoriam hereditatis Oldenburgicæ, ab Imperatore adjudica-
 te *Augusto*, Duci Holstino-Pleanensi ac Norburgensi, servat, ad
 A. 1676. Executus fuit Cel. Autor controversias, de ad-
 eunda hereditate ultimi Comitis Oldenburgici ortas, loco il-
 lustrationis. Deinceps Numum aureum Electoris *Caroli Lu-*
devisi, Comitis ad-Rhenum Palatini, præbet visendum, cu-
 jus in averſa Symbolum exhibetur singulare, & adjectis insigne
 verbis: *Juret prudentia sortem*. Numus *Hieronymi* Comitis
Portia, Episcopi Adriæ, A. 1607 cufus, symbolicus est per-
 æque, quem diatribe de illustrioribus Comitibus Principibus-
 que Portiensibus adjuncta reddit memoratu digniorem. Suc-
 cedit ei *Philippi Magnanimi* rarior Thalerus, A. 1538 factus.
 Haud tralatitia sunt ea, quæ Eruditissimus interpres ibi de ori-
 gine leonia Hassiaci heraldica edisseruit. Hinc spectandus ex-
 hibetur ab eodem Numus mnemonicus, demonstrans felicem
 Erfurti ingressum *Anselmi Francisci Ernesti* Liberi Baronis *de*
Warsberg, hinc inde Canonici Capitularis & Præpositi, ad an-
 num 1732. Percenset ad Numum quodammodo illustrandum
 Autor jura Reverendissimi & Serenissimi Electorum Mo-
 guntinorum in urbem Erfurtum, additque Liberi illius Baro-
 nis progenitores illustres. Sequens hebdomas offert qua-
 tuor urbis Erfurti Numos, & *numulorum liberorum* expositio-
 nem. Excipiunt eos duo Ducati, alter Regis Danorum *Chri-*
stiani IV rarissimus & genuinus ad A. 1647, alter Hollandi-
 cus adulterinus ad A. 1736. Illustratio adjecta spectat ad rem
 numariam Norwegicam & Germanorum auratam. Succedit
 eis rarus unilateralis Metallio *Wilhelmi de Grumbach*, proscripti
 ad A. 1567, ejusque vita haud unius fortunæ. Dolet Autor
 ejus merito vicem, nonnulla defendit, ac, meritorum patria ra-
 tionem nullam habitam fuisse in exacerbata pœna filii, solide
 rogat. Adjunguntur ei duo quadrati Numi, Gothæ A. 1567:
 intra obsidione ariculi. Ad Thuringiam præterea referendus
 est Numus, quo Erfurtana Academia A. 1692 tertium suum Ju-
 bilæum confirmavit, posteritati que prodidit. Regentetur in

*J. A. B. VI ad Nov. Act. Erud. A. 1745. Mens.
Decemb. pag. 699. 701. 702.*

Fig. I.

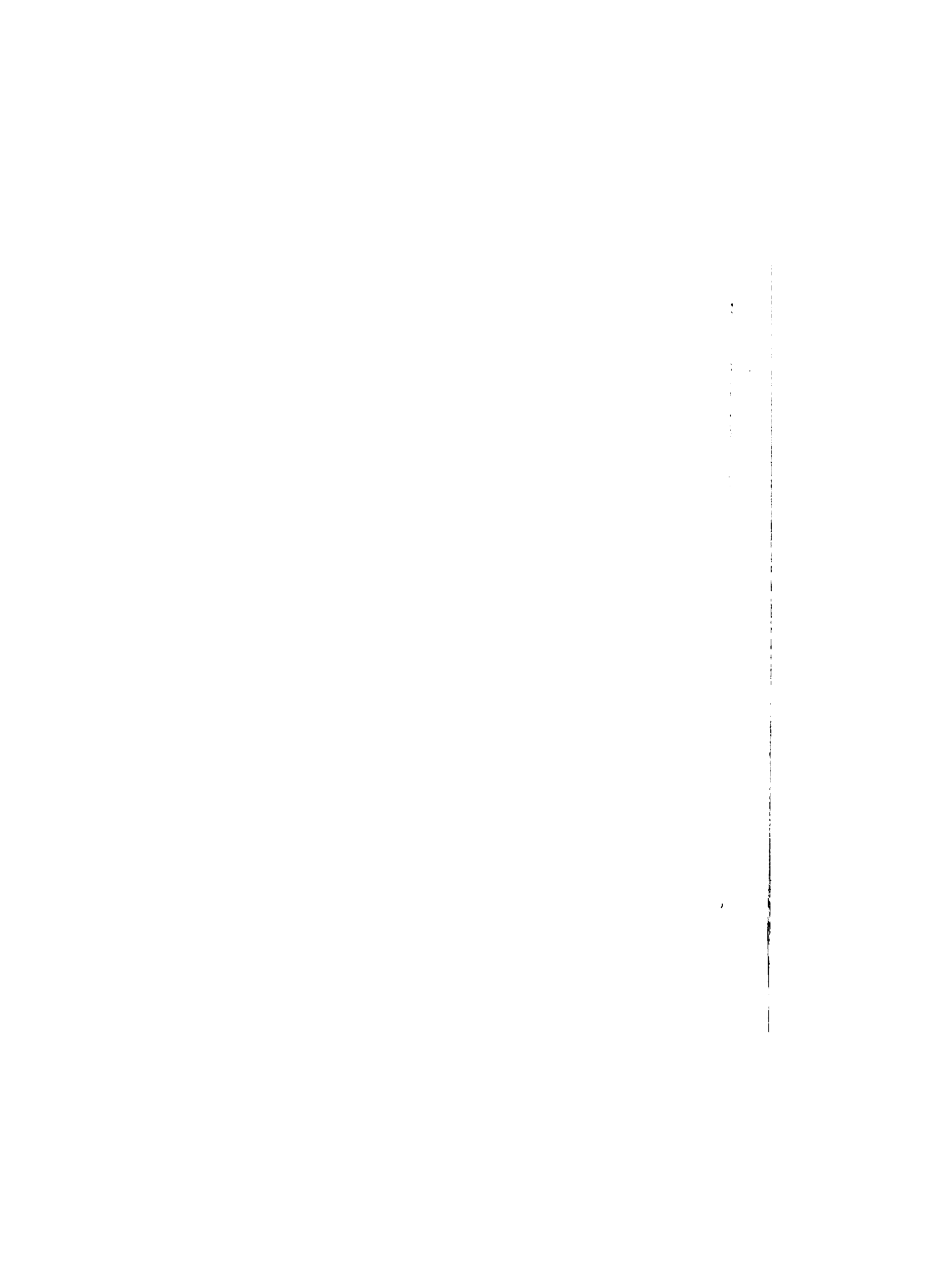

Fig. II.

Fig. III.

expositione Academix Erfurtanx vicissitudo historica. Spectatoribus dignus est æque *Maximiliani I* Belgicus dimidius Pag. 177. Regalis ad A. 1487, siquidem is rarissimum ejus monogram- TAB. VI ma in postica suppeditat visendum. Post *Maximilianum I* Cæ- Fig. 2. sares monogrammata haud amplius adhibuerunt, & præter unum *Maximiliani* Diploma, A. 1512 datum, superest nullum, in quo illud extet. Rarus est Numus mnemonicus *Henrici* Pag. 185. *Hopsen*, Jurium Professoris Erfurtani, & Præpositi ad S. Mariæ, A. 1570, qui *Gandershemii* natus, & A. 1573, 14 Dec. mortuus, varia inopum Studiosorum, imprimis *Gandershemensium*, levamenta, quæ vocant stipendia, fundavit. Vocat nos paulo 193. post *Thalerus Anselmi Casimiri*, Archiepiscopi & Electoris Moguntini, ejusdemque vita & genealogia. Rarus est Numus mnemonicus, qui *Abrahamum de Schanberg*, Electoralem Saxonicum Consiliarium intimum, exhibet, cui genus & vita ejus annectitur. Proximus ei est *Thalerus gloriosissimi Friderici III*, Ducis Holfaro-Gottorpiensis, ad A. 1626. *Thalerus* succedit *Georgii II*, Regis Angliæ & Electoris Brunsvico-Luneburgici, gloriosissime regnantis, cui edictum ejus numarium additur. Hunc excipit *Metallio Joannis Friderici II*, Ducis Gothani, ad 233. A. 1576, qui annos 28 in captivitate imperiali sese continuit. Metalliones duo sequentes spectant ad Regem Poloniæ, *Sigismundum III*, ejusque uxores duas, sorores, & Austriæ Archiducum filias. Ad res Polonicas perinde referendus est rarus 241. mnemonicus Numus, quo *Vladislaus V*, Rex Poloniæ, Smolenskovicam, A. 1634 a sese ereptam obsidioni, illustravit. Adjunxit ei Autor belli Russici, exorti & compositi, enarrationem. 249. Numulus Altenburgicus, qui sequitur, tres haleros æquat, in antica crucem, in postica manum expansam, representans. Hunc Cel. Autor pro halero habet Altenburgico. Seculo 257. enim XIV haleris crux & manus assignata fuit, & Altenburgo, urbi olim imperiali, jus fuit monetæ. Burggravii Altenburgenses insignis gentilitii loco adhibebant rosam, cujus figura manui apparet impressa in hoc ipso Numo. 263. Manus est fidelitatis & subjectionis, crux vero imperii Germanici, signum. Sed procedendum est ad alia. Visendus enim nobis traditur

- Thalerus tutelarior Ducis Wirtenbergici *Ludovici Friderici* ad A. 1629, qui progeniem Mumpelgardicam sevit. Rarior autem est Metallio dejecti Cancellarii supremi Electoralis Saxonici, *Wolfgangi Diterici*, Comitis Beichlingensis, ad A. 1702, cui ejus vita & genealogia accedit. Hunc excipit Numisma *Michaelis Hospitalii*, Cancellarii Galliarum famosissimi, ad annum 1560 circiter rejiciendum; & aliud, quod refert Præsidentem Parlamenti Parisiensis *Wilhelmum de Lamignon* ad A. 1679. Accedit Numisma, quo catarrhacæ Stufentes, per Comitem *de Montreoy* A. 1675 denuo patefactæ, illustrantur.
305. Raritate sese commendat Thalerus *Joannis I*, Comitis Palatini ad Rhenum, primi religionis Reformatæ Principis Bipontini, ad A. 1600 circiter. Rarus est æque Thalerus *Joannis* Baronis *de Bernstein*, possessoris hypothecarii Comitatus Glacensis, ad A. 1540; ac Thalerus *Alberti V*, Ducis Bavarix, ad A. 1557. *Vladislaum Sigismundi*, Principem juventutis regium Polonicum, A. 1610 electum Russiæ Czarium, sequens repræsenterat Numus mnemonicus. Tuncum A. 1573 celerrime a *Joanne Austriaco*, *Caroli V* notho, expugnatum, Numisma illustrat, in cujus postica leguntur hæc: *Veni & vici*. Excipit illud rarior Thalerus Ducis Meelenburgici, *Adolphi Friderici*, qui progeniem Suerinensem condidit, ad A. 1642. Numisma ei proximum repræsenterat *Andream Teufels de Gundersdorff*, Tribunum militarem equestrem Cæsareum, & A. 1566 cufum fuit. Historiam Brunsvico-Luneburgicam illustrat Numus *Wilhelmi senioris*, qui progeniem Harburgensem clausit, sepulcralis, A. 1642 percussus. *Societas Aethophilorum*, ab *Ern. Christophoro S. R. I. Com. de Manteuffel* instituta Berolini A. Fig. 3. 1736 numi mnemonici ope in memoria hominum viget. Cœlisibus adscriptus est *Carolus Borromæus*, Purpuratus Romæ, & Archiepiscopus olim Mediolanensis, cujus Numisma terricolæ hic spectando prosequuntur. Huic sodalem associavit inclytissimum ætatis nostræ Philosophum, *Christianum Wolfium*, numo *Dassierii*, Genevensis, expressum. Ad societatem Aethophilorum illustrandam Cel. Autor de controversia, quæ *Christianum Wolfium* & *Joachimum Langium* intercesserat, fuerat commentatus.

tatus. Ad numum vero *Wolffii* exhibet satyricam larvati, cu-
 jusdam hominis epistolam, qui sese *Aletophilum*, alienæ laudis
 destruatorem potius, appellavit. Divinando assequi licet ple-
 risque, quis epistolæ sit autor. Recolimus memoria illud
Diogenis: Calco Platonis fastum, & illud Platonis: sed majori fa-
ctu. Sed quidni festinamus ad Numisma præstantissimum, quo Pag. 393.
 Archiater Pontificius, *Marcellus Malpighius*, ad A. 1693 repræ-
 sentatur? Deploranda sunt fata *D. Christiani Brück*, Cancel-
 larii Saxo-Gothani, qui Numismate visitur hic expressus. Quod 401.
 ipsum sequitur Numisma, denuo *Ill. Christianum Wolffium* re-
 præsentans. Adspergitur ei denuo larvati illius *Anti-Wolffii* 410.
 epistolæ quædam, qui rationes exponit, cur *Philosophia Wol-*
fiana ad tantum approbationis publicæ fastigium sit evecta, &
 cur is, qui *Theologiam apedicticam* penes ipsum scripsit metho-
 do, nonnunquam lectores ad *Logicam & Ontologiam Ill. Wol-*
ffii remiserit. Supersunt pauca, a nobis expedienda. Omit- 417.
 tendus haud est rarus Florenus aureus Ducis Pomeraniæ *Phi-*
lippi II ad annum 1614, quem *Cel. Schulzius* illustravit. Suc-
 cedit illi Numisma, *Sigismundi III* Regis Polonorum, ac Regi-
 næ, uxoris prioris, *Anna Austriacæ*, vultum memoriamque 425.
 referens; & Numus, expugnatæ *Smolenskoviæ* ad A. 1611
 memoriam representans. Varias hic *Cel. Autor* intexit emen-
 dationes & supplementa, locumque dat tertium *Aletophilo* suo
 larvato, qui leges societatis *Aletophitorum* Berolinensis sub li-
 mam vocat *Holmannianam*, nec ferre potest *Theologorum do-*
ctrinam, docentium, Deum mala haud permittere nisi sapien- 435.
 tissimas ob rationes, ac ne ipse bona alia impediatur. Qui,
 Deum esse minus præcientem, & intellectu finito præditum,
 credunt, illis illa mali permissio sordet. Sed controversiæ ab-
 sint a nobis philosophicæ. Et suffecerint hæc in præsens.

LUCUBRATIONES ILLUSTRISSIMI AC REVE-
 rendissimi THEOPHANIS PROKOPOWICZ, quæ
 (præter unam narrationem) jam Orationes, jam Poe-
 mata, jam Epistolas, in se comprehendunt. Nunc pri-
 mum in unum corpus collectæ, & in publicam
 lucem editæ.

Vratislaviæ, apud Jo. Jacobum Korn, 1743, 8 maj.

Plag. 11½.

Non solum Russis suis, sed & nobis Germanis, atque omnibus omnino literatis, pergratum fecit doctissimus harum eminentissimi Viri lectissimarum lucubrationum Collector. Tribus se potissimum ad id faciendum causis esse impulsus, profiteretur; tum quod Autor poeta & orator sit excellentissimus, tum quod varietas hic delectet, tum quod *Petri* magni laudes decantentur. Nos autem habemus, cur & triplices ipsi gratias agamus. Non omnino id sine causa fieri, vel exigua Commentationum lustratio docebit. Quæ primum locum occupant, sunt lachrymæ *Roxolane*, seu de obitu *Petri*, magni totius Russiæ Imperatoris, brevis narratio, dñæque de laudibus ejusdem divi Principis Orationes. Opponitur illa narratio, ab oculato teste facta, falsis nonnullorum, atque ex rumore collectis, relationibus. Morbus, quo *Petrus* ereptus est, fuit stranguria, seu urinæ stillicidium cum acerbo dolore, & continua stimulatione. Eo sub finem adhuc anni 1723 tentari cœperat. Qua molestia ut sese expediret, ad martiales, quas vocant, aquas, quæ in regione Olonetz dicta scaturiunt, quo & alias itare consueverat, ineunte sequentis anni vere, concessit, hinc ad alias Mosquam. Ita per intervalla morbus, modo remittens, modo ingravescens, tandem, accedente totali urinæ suppressione, cum Petropoli esset, in lethalem vesicæ gangrænâ desinens, anno 1725, ineunte 17 Kal. Febr., fatales vires exseruit. Tantaque ingruit lotii excernendi difficultas, ut in aquæ stillicidio, quod sæpius proritabatur, acerbissimo dolore ægrotum excruciatet, & ille a maximis clamoribus, ferreæ aliâque patientiæ, temperare sibi non potuerit. Tum dixisse eum ferunt: *vel ex semet ipso factis constare, quam miserum animal sit mortalis homo*. Ipse etiam, ut erat Anatomes peritus, de se agi sentiens, paucis diebus post, ex quo decumbere cœpit, iussit in majore palatii aula sacellum, ex more, pro eucharistiæ liturgia adornari, ipseque peccata sua Deo coram sacerdote professus, mystica Salvatoris nostri cœna religiosissime sese refecit. Et, quo multos ad propitium sibi Deum faciendum conciliaret, omnes in universo imperio, maiesta-

majestatis, peculatus, aliorumque criminum, reos (exceptis privatorum injuriis,) carceribus emitti, suppliciis liberari, multis repetundisque absolvi, jussit. Septimo Cal. Febr. cum periculosius angeretur, Præsules ex Synodo, aliqui, qui aderant, solitas super aegrotum preces ac vota nuncuparunt, eumque sacro oleo inunxerunt. Postridie acciti duo Præsules & Archimandrita, moribundum hortaturi, accesserunt. Ubi cum unus ex monitoribus mortem Christi, quæque per illam parata essent, recordari suaderet, cum ipse alias de gratuita per Christum justificatione peccatoris non raro in colloquiis amicorum copiose ac docte disseruisset; ipse mox inter acerbissimos dolores, cum potu antea fauces arentes humectasset, quasi excitatus erigere sese laboravit, halbaque jam voce, *id vero demum est, inquit, quod sitim meam rostringuat, unicum istud est, quod me reficiat.* Cum iterum monitor verba proferret, quæ apud Russos accedentes ad sacram Cœnam proferunt: *Credo, Domine, & confiteor, te esse Christum, filium Dei viventis, qui venisti in mundum, peccatores salvaturus, quorum ego primus sum; subjecit Petrus: Credo, Domine, & confiteor: credo, Domine, adjuva meam incredulitatem, ut & antea dixerat: Credo, confido.* Cum hæc vultu ad lætitiã composito esset locutus, ad plura deficiens, annuendo ad alia, manumque nunc attollendo, nunc ad pectus applicando, respondebat. Tanta vero etiamnum corporis firmitudo erat, ut, tametsi per momenta spiritum efflare videbatur, tamen ad quindecim usque horas cum morte sit luctatus. Interim vero, sinistra dum hemiplexia, seu paralyfi, affecta jacebat, dextræ motu varia pii sensus indicia præbebat, & sacram Cœnam repetebat. Quid post obitum factum sit, quo modo imperium *Catharina* confirmatum, quæ aliæ acciderint conversiones, quam splendide fuerit Imperator elatus, longum foret omnia commemorare. Alterum locum occupat Panegyricus de celeberrima victoria, quam *Petrus* primus de universis Suecorum copiis A. 1709 die 27 Junii reportavit, Kijoviæ in templo cathedrali Sanctæ *Sophiæ*, ipso *Petro* præsentem, ejusdem anni die 10 Julii dictus, ac deinceps, ipsius pariter jussu, typis exscriptus. Dicitur autem

ibi facundissime cum de victi hostis robore, audacia, potentia, nec non de atrocitate belli illo præsertim extremo anno, tum indidem colligitur, quantus sit, qui tot difficultates superaverit, ille heros. Viro autem eloquentissimo digna ratione argumentum istud tractatur, Theologo digna, piis precibus, concluditur. Eandem poetices laudem meretur epinicion, atque sermone Latino, Slavonico, & Polonico, expressum. Adjungitur Elegia Latina, ubi *Alexius* ille, fato extinctus immaturo, exilii voluntarii seriem narrat; & laudatio *Borisphenis*, carmine heroico scripta. Tandem sequuntur Epistola Ill. hujus ac Rev. Scripatoris, variis temporibus & ad varios amicos datæ, numero XVIIII. Plures quidem, multo earundem passim errant, sed curavit Editor easdem nanciscendi occasione. Qui multam se ideo operam impendisse facile persuadebit lectori; dum & in externa collectionis elegantia nihil desiderari passus est, Lipsiæque apud *Beruh. Christoph. Breitkopfium* Opus excudendum curavit.

JOANNIS ASTRUC, REGI A CONSILIIS
medicis, Tractatus therapeuticus.

Genevæ, apud hæredes Cramer & fratres Philibert, 1740, 8.
Alph. 1 plag. 8.

Fœtus hic literatus, incerto adhuc parente usus, in lucem editur. *La Mothe*, Medicus Monspeliensis, primus libellum hunc librarius excudendum per literas commendavit. Quem ut vidit Medicus quidam Genevensis, *Cl. Astrucii* laborem esse agnovit, & cum suo manu exarato exemplari contulit. Cum duo hæc exemplaria non adeo multum inter se differrent, ex duobus illis unicus posthæc coaluit hic libellus, retentis etiam iis, quæ ex *Barbavii* Tractatu de viribus medicamentorum in *la Mothianum* exemplar translata erant. Dux sunt hujus opusculi *Partes*, quarum *prima* de variis medicamentorum administrationibus, sive formulis, breviter agit, *altera* varias & singulas indicationes, quæ diversam medendi methodum postulant, tum & remedia, quæ singulis indicationibus satisfaciunt, proponit. *Partis* itaque *I Sectione I* de medicamentorum internorum compo-

compositione præcipitur, tum liquidorum, ut spozematis, jusculi, potionis, julepi, emulsionis, syrupi, psifanæ, looch, tum solidorum magis & siccorum, ut pulveris, boli, opiata, pilularum, fabellarum. *Seçtio II* compositionem medicamentorum externorum explicat, quorum vel liquida forma, ut in foru, aquis thermalibus, acidulis, linimentis, vel solida forma, ut in cataplasmatibus, emplastro, vesicatorio, pomata, unguento, est. *Seçtio* denique *III* compositionem medicamentorum attingit, quæ itidem dividuntur in liquida & solida. Ad illa pertinent clyster, injectio, gargarisma, collyrium; ad hæc vero referuntur suppositorium, pessarium & nascale, sternutatorium, & masticatorium. Facile hinc apparet, formularum classes sine necessitate interdum augeri, cum diversis titulis distinguantur, quæ sub uno alias satis commode comprehendendi solent. Multæ etiam hic obveniunt, quæ alias in ejusmodi libellis non tractantur, formulæ, cum nunquam a Medico ex tempore præscribantur, sed in officinis jamjam paratæ prostant, e. g. syrupi, looch, &c. Contra ea desiderantur quædam formulæ, e. g. mixturarum ex variis essentiis, tincturis, elixiriis, spiritibus, &c. Indies in nostris terris concinnandarum. Sed ferri hæc facilius possent, modo plenior & accuratior esset cujuslibet conscribendæ formulæ institutio, unde tiro disceret, quænam medicamentorum genera, & qua dosi, quave proportionem, inter se commisceri, & qua ratione medicamentum, inde emerfurum, parari debeat. Sed de his vel plane nihil, vel mancum quidquam & mutilum, traditur, ut eadem in aliis libellis longe accuratius enucleentur. *Alterâ* etiam *Pars* ita procedit, ut facile intelligatur, ultimam toti opusculo limam & manum adhuc defuisse, idque incio Autore exire in lucem, ex manuscripto codice, ad prelum certe initio non destinato. Quare etiam satis nobis erit, argumentum ejus summatim tantum repetere. De methodo itaque medendi Noster præcepturus, eandem variis indicationum generibus accommodat. *Prima* itaque *Seçtione* indicationes prophylacticas proponit, a causa morbifica deductas, & primo quidem loco indicationes, quæ a plethora repetuntur, ubi

& de sanguinis missione, variisque ejus generibus, usu, atque illis, quæ eandem postulant, vel prohibent, cautionibusque hic necessariis, agitur. Tum simili ratione indicationes, quæ a cacochylia oriuntur, vomitum, purgationem, & clysteres, perquiri, & ad indicationes, quæ desuntur a cacochymia, progressus, fonticulos, fetacea, atque vesicatoria, exhibet. *Sectione II* persequitur indicationes therapeuticas, quæ a morbo petuntur, & primo quidem loco eas, quæ a morbis partium solidarum deducuntur. Dividuntur autem illi in morbos partium similarium, morbos partium solidarum in conformatione vitiosa, tum secundum figuram & superficiem, tum secundum meatus & poros, & morbos partium earundem, in magnitudine, numero, & proportione. De indicationibus, quæ repetuntur a morbis fluidorum, posthæc tractatur. Quæ indicationes vel vitiosæ sanguinis qualitati conveniunt, & quidem vel vitiosæ ejusdem diathesi, nunc grumosæ, nunc dissolutæ, nunc siccæ & grumosæ, vel cuilibet sanguinis dyscrasiæ, nunc serosæ, nunc acidæ, aut falso-acidæ, nunc acri, aut falso acri, vel ammoniacali, vel morbois sanguinis motibus conducunt, sive fermentatio & circuitus præter naturam augeantur, sive minuantur. Annectuntur indicationes, quas morbi compositi suppeditant. *Sectione III* agit de indicationibus mitigatoriis, quæ a symptomatibus urgentibus deducuntur, & primo quidem de actionibus læsis, indicationibusque mitigatoriis, inde repetendis, de actionibus læsis animalibus, & potissimum de agrypnia & dolore, de læsis actionibus vitalibus, præsertim de tussi, de læsis actionibus naturalibus, ac præcipue de anorexia & dysorexia. Tum disquiritur de vitiis excretorum, & indicationibus mitigatoriis, præcipue fluoris albi. Demum & agitur de qualitibus mutatis, & indicationibus mitigatoriis, hinc deducendis, præcipue frigoris & palloris syncoptici. *Sectione IV* complectitur actiones vitales, sive conservatorias, quæ ab ægrotorum viribus repetuntur, & partim rationem conservandarum virium præsentium, tum per remedia, tum per diætam, partim modum reficiendarum virium attritarum, tum diætâ analeptica, tum remediis cardiacis, exponit.

MISCEL-

MENSIS DECEMBRIS A. MDCCXLV. 709

MISCELLANEA LIPSIENSIA NOVA, AD
incrementum Scientiarum ab his, qui sunt in colligen-
dis Eruditorum Novis Actis occupati, per Par-
tes publicata.

Voluminis III Pars III.

Lipsiæ, apud Jo. Frid. Gleditschii hæredes, 1745, 8.

Plag. 12.

Scenam aperit Jo. Christoph. Harenbergii *Expositio critica Epi-
stolæ catholicæ, a Juda Thaddæo, seu Lebbaeo, quondam con-
scriptæ, ac impuritatibus affectatoribus oppositæ.* Tractatio hæc re- Pag. 374.
ferta est notitiæ rerum ecclesiasticarum interioris præsidio, Phi-
losophiæ orientalis ac magicæ arcanis, & veteris ævi, quod Secu-
lo a C. N. primo præcipue proprium est, literatura. *Caput I*
est isagogicum; alterum, Epistolam Judæ labi Gnosticorum,
ac Simonianorum scabiei metaphysicæ, oppositam fuisse, osten-
dit. Præmittitur Judæ Apostoli patria, eaque Cana Galilææ, a 376.
Judæis Secanja, a Josepho Sogane, appellata, unde Simon, fra-
ter ejus, Καρυάτης & Καρυάτιος fuit dictus. Tribuitur Judæ
pater Clopas, seu Chalphai, Alphaus. Maria, Clopa uxor,
discernitur a Maria, Jesu matre. Josephum fabrum ab hoc
Alphaeo esse discernendum, demonstratur. Judas existit frater
Jesu, id est, consanguineus, æque appellatus Levi Marc. II,
14, id est, Lebbaeus. Scripsit ipse epistolam suam anno fere C. 383.
N. 70, quo Philosophia orientalis, seu Persica, per Syriam, Pa-
læstinam, & Ægyptum, cœperat increbrescere. Simoniani,
Simonis Magi affectatores, ex ea sentina hiberunt, suamque re-
stinxerunt sitim, Gnosticosque & Menandrianos progenuerunt
æque ac Cerinthianos. Hi mundum spectabilem, qui sub ob-
tutum cadit, in numero rerum malarum ac Arimaniæ foetu de- 386.
putarunt. Ac easpropter corpus humanum iidem in eandem
retulerunt classem, Jesumque corpus e cœlo attulisse, ac Φα-
τασικῶς actiones suas ac perpeffiones in terra obiisse, credide-
re. Docetarum hinc propullulavit error. Theogonias orien- 389.
talium Noster simul exponit, licet incredibilem existimet &
intole-

- intolerabilem operam, si quis theogonias gentium singularum inter se audeat conciliare. De incantationum ac theogonicis accinendi ritibus, eorumque viribus imaginariis, disserit erudite. Pfillos adhibuisse loco antidoti herbam assazoen, serpentibus venena auferentes, sibi persuadet ex testimonio *Jobi Ludolphi*. Theogonias & incantationes Gnosticorum ex *Irenæo* illustrat. De vaticiniis, arcanisque eorum symbolis, exponit. Aperit mysteriorum, ab eis cum aliis communicatorum, rationes. Magos ac *Leucam*, aliosque, matrimonia ac sobolis procreationem Arimanio tribuisse, prodit. Locum *Pauli i Tim. IV, 3, 4*, exponit ex Philosophia Persica. Magorum & *Platonis* pronuntiata libidinosa ac impuritatis veneræ labem detestatur. *Platonem* laudibus pæderastiam, eique deditos, profecutum fuisse, longe lateque ostendit. Existimavit *Plato*, peccati insiti originem ad corpus per se malum spectare, cui quippe illud innascatur. *Ivvyas*, quæ in Philosophia orientali ac Persica commemorantur, Noster non pro *ideis*, sed proterviis veneris, ac earum illecebris immodicis, habet, fultus testimonii ac fide *Apuleji* atque *Theocriti*, immo *Damascii, de principiis* commentati. *Gnosticos* a Metaphysicæ intricatioris ac sensus mystici aucupatione studiosissima atque *notitia* traxisse nomen, docet. Gnosticismo exitium intulisse sectam Philosophorum Potanicorum, evincit argumentis haud unis. Gnosticos singulos religioni Christianæ dedisse nomen, negat, *Porphyrii* loco clarissimo innixus. Gnosticorum parentem existitisse *Simonem Magum*, ex *Irenæo* ostendit. Addit, eos ad exemplum magistri fenestram voluptatibus & *μελαγχίας* vitio aperuisse. *Epiphani* autoritatem, qui pessimas libidines in Simonianis ac Gnosticis notavit, ab insultibus recentiorum defendit. Exponit locum *Act. VIII, 10*, ac, *Simonem* sese pro Messia ac Paraclete gessisse, monet. Gnosticos fuisse *ψυβίcos*, mollitiei vitæ hujus deditos, tradit. *Platonis* Ethicam, libidinis pessimæ fautricem, aversatur. Nicolaitas existitisse quandam Gnosticorum propaginem, docet. Alumnos Philosophiæ orientalis, ad castra Christianorum progressos, *Christum abnegasse*, contendit. Docetas jam a *Jouane* fuisse repudiatos

pudiatos : *Ep. IV, 1, 2, 3*, docet. In Angelos ipsos peccasse Pag. 432. Philosophiæ orientalis sectatores, Noster demonstrat. *Capite* autem *altero* pleraque Epistolæ, a *Juda* perscriptæ, momenta ex Simonianorum Philosophia orientali illustrat. Si reliquis Nov. Test. Epistolis consimiles admoveantur Criticorum faces, multæ evanescent tenebræ, quibuscum adhuc consistendum est lectoribus. Nostrum non est, hisce diutius immorari. Progre-
 461. diendum enim est ad *Petri Zornii Dissertationem de Sigillo Dei in frontibus fidelium, ad Ap. VII, 3, IX, 4, Ezech. IX, 4*. Spectant ad hanc loquendi formulam propius noscendam verba *Maimonide* ex libro *de Penitentia Cap. 3 §. 3*, ubi hic docet suos, primo singulorum annorum die hominis cujuslibet sive injustitiam, sive iniquitatem, expendi, eumque, qui tunc reperiatur justus, obsignari ad vitam æque ac impium ad mortem, eos vero, qui inter utrosque sint medii, die expiationis curam sui merito habere, siquidem hi tunc, si ad sanitatem
 463. reverterint, ad vitam, sin minus, ad mortem (damnationem), sint obsignandi. Nec tamen omittenda sunt ea, quæ Judæi doctores olim de *sigillo Dei* commemorarunt. Vocem *יח Ezech. IX, 4*, Noster per *signum* generatim interpretatur, idque *obsignans*, atque simul *Olai Rudbeckii* opinionem refellit non minus, quam *Genebrardi*. Vocat nos porro *Matthia Belii*, V. D. M. Poloniensis, Historici patrii, Acad. Scient. Londin. & Berolinensis Socii, *Observatio historico-physica de Aquis Neofoliensium aratis, vulgo Cementwasser dictis, ferrum ære permutantibus*. Celebre apud doctos nomen est aquarum aratarum Neofoliensium. Scatent ex uno ab urbe Novosolii in aquilonem milliari in vastissima illa cupri fodina, quam Vallem Dominorum appellant. Feruntur illæ A. 1605 innotuisse, indolem vitrioli referentes, & cameris viginti inclusæ. Reddunt ex tantundem purissimi æris, quantæ molis fuit ferrum, eo immissum. Aqua apparet in labris subviridis, licet, vitro pellucido hausta, sit limpida, & ad cristalli modum transparens. Alveos & labra, quibus continetur, non modo non corrumpit, sed consolidat etiam, ut solito diutius perdurent. Metallum flosces, pronum in morbos genus hominum, eam, cum morbis la-
 466. borant
 469.
 473.

- borant desperatis, tanquam potionem medicatam, magna salubritatis confidentia obfirmati, bibunt. Quæ deinceps aut citam alvum, aut vomitum, aut utrumque simul, provocat. In ophthalmia tutior ejus usus est. Non est, quod de earum habitu, ac de experimentis, ad eam pernoscendam institutis, copiose exponamus. Adeundus est Viri Cel. labor literarius ipse,
- Pag. 478. omni ex parte sese lectori commendans. Candide solideque idem monet, aquam illam æratam neuriquam permutatricem esse ferri in cuprum, sed disponere tantummodo æreas particulas, quibus jam ipsa fuerit antea graviora. Efficacitas ejus repetenda est a soluto per reclusos subter meatus pyrite æreo. Tota enim ibi metallifera oppidi regio intus ac exus pyrite æreo abundat. Succedit hisce deliciis *Jani Gruteri Suspicionum criticarum Liber decimus, nunc primum editus a I. G. R.*, qui, cum Belgium obiret, ac Amstelædami versaretur, Codicis describendi, residuosque Libros publicandi, veniam impetravit. Præfixit Editor Præfationem, ac in ea nos docuit, *Gruterum* in summa adolescentia ejusdem argumenti Libros 24 composuisse, e quibus non nisi novem publicati prostant. Dederat sese *Gruterus* emaculando *Seneca* Rhetori, & emendationibus *Dionysii Gothofredi* convellendis, quas hic exposuit *Libro V Conjecturarum ac variarum Lctionum in Senecam*. Nimis vehementem impugnationem secuta est defensio *Gothofredi* nihilo pacatior. Exinde *Grutero* enata fuit occasio, confirmationem *Suspicionum* suarum elucubrandi. Asservat Codicem *Gruteri* Amstelædamensis Remonstrantium Bibliotheca, cujus custos Cel. *Westenius*, Prolegomenorum in Nov. Test. autor, ceteros quoque Libros, condimenta nimirum *Plantina*, æque formis publicis describi patierunt. *Cistellariam Plauti Gruterus* Libro decimo emendat, illustrat, ac passim refingit. Ipse, in confesso esse, putat, antiquiores sine personis evulgasse fabulas. Omittimus reliqua, quæ quippe in compendium ire recusant. Progredimur potius ad *Jo. Georgii Walthori* Emendationem loci *Vellejani* Lib. I Cap. 6 §. 1, atque hujus & consequentis Capituli explicationem. Cur tot maculæ adhuc contextui verbisque *Velleji* insideant, Vir Cl. docte solideque
- 480.
- 489.
- 521.

deque significatum ivit. *Æmilio Suræ* vindicat hæc, quæ dispicit & expendit, apud *Vellejum* verba: *Assyrii, principes omnium gentium, rerum potiti sunt, deinde Medi, postea Persæ, deinde Macedones. Exinde, duobus Regibus, Philippo & Antiocho, qui a Macedonibus oriundi erant, haud multo post Carthaginem subactam, devictis, summa imperii ad populum Romanum pervenit. Inter hoc tempus & initium Nini, Regis Assyriorum, qui princeps rerum potitus, intersunt anni 1995.* Verba hæc *Vellejo* postmodum sunt intrusa & assuta. Turbant ipsa rerum verborumque *Vellejanam* comprehensionem, præscindunt orationis filum, ac loco plane demunt lumen. Si glossema, seu pannum, ejicias, cohærent ea, quæ consequuntur, cum eis, quæ præmiserat *Vellejus*. *Hujus temporis aequalis Hesiodus fuit* - - Hæc sunt verba proxime consequentia. *Hujus* referendum est ad *Caranum*, Macedoniæ Regem, cujus ante laciniam illam *Suræ*, insutam incommode, meminerat *Vellejus*. Memorandum præterea est, in 760 annorum summa, quæ apud *Vellejum* est pag. 38, errorem gravissimum fuisse commissum. Videretur *Vellejus* adhibuisse siglas hæc DIIIIXX, pro quibus librarius scripserit DLLLLLX. Veteres enim ad Seculum usque quartum indicarunt numerum centenarium hoc signo [. Probabilissima ea est sententia, qua inductus Autor conjicit, *Æmiliam Suram* quinquennio post *Vellejum* scribentem vixisse, ut adeo verba illa *Suræ, inter hoc tempus & initium Nini* - - ad ætatem scribentis *Æmilii Suræ*, veluti ad terminum, sint referenda. Succedit hinc *J. C. S. Observatio de Vocabulorum quorundam Germanicorum originibus*. Vir laudatissimus vocem *Gespenst* deducit ex *Gespan*, sodali, & hanc ex *spannen*, tendendo. Viderur enim *spectrum* omnino esse extensum & diductum, quod quippe hic illic simul dicitur apparere. Protensus ille sit oportet admodum, qui in sepulcro est, & simul apparet in domicilio pristino alibique. Vocem *Pflaume*, qua prunum & plumam designamus, credit esse utriusque vocis Latine matricem. Noster *auer* certe Latinis dedit *urum*, *Donau* eis dedit *Danubium*. Vocant nos tandem. Voces aliquot Latine, quæ in vulgaribus Latina lingua Lexicis frustra

Pag. 523.

528.

530.

533.

536.

X x x x

frustra

- frustra queruntur, ex priscis Autoribus collecta a Frid. Ortone Menckenio. Habes hic, Lector, rurigenam Ovidii, sacerdotis vocabulum adjectivum, adverbium fatidato, id est, per fatidationem, ex fatidationis formula, Substantivum saxatilis*
- Pag. 543. *in Ovidii Halioveicis, quod in Plinii Hist. Nat. XXXII, 11, excidit, Substantivum scitus, unde est plebis scitu apud Livium ac Ciceronem, Substantivum scutatus apud Livium XXVIII, 2, & Frontinum in Strateg. II, 5, §. 31, Substantivum septenarius penes Tullium in Tusc. Disp. I, 44, septentriones ventos ex Tullii ad Astic. Lib. IX Epist. 6, vocem sesquilibra, a qua*
549. *haud abhorret vox sesquimodius apud Ciceronem, Varronem, & Columellam. Adde voces Cassiodori simulatorie & simulatorius,*
552. *spodiaceum collyrium Scribonii Largi, Stacton ejusdem Scribonii, quod Apulejus appellasse videtur Stractam, Substantivum Sripendiarius, verbum Suavificare, dignum Cassiodoro, Substantivum subsidiarius, Adverbium summoso, de quo multa hic disputantur, quæ legisse neminem pœniteat. Nec omittitur*
561. *vocula superficialiter, in stercore Cassiodoriano nata. Exit hæc vocum collectio in verbum Siliti superinstrepto, & illud Cassiodori superspero. Reliqua in apicum proferet dies.*

JOAN. PHIL. CONR. NAD DE חַרְטוּם;
eorumque operibus, nec non de Pythonissa Endorea, Disquisitio.

Halæ Magdeburgicæ, sumptibus Jo. Andr. Baueri, 1743, 8.
Plag. 5.

- Dissertationis hujus theologicæ haud minus, quam philologicæ, partes sunt duæ. Capite priori variæ Philologorum sententia recensentur & expenduntur. Posteriori opinionem suam Cl. Autor cum civitate erudita communicavit. Inquirendum existimat in vocis originationem. Tum vero ad Magorum opera attendere jubet lectores, ut cognoscatur, an notio, per etymologiam eruta, respondeat muniis operibusque, per Magos illos peractis. Fullerus vocem חַרְטוּם deducit ex חַרְטוּ,
- Pag. 4.

שרמ, calo, stilo scriptorio. Incredibile videtur Nostro, literæ
 □ nullam hic rationem esse habendam. Guffesio similis arrisit
 derivatio. Ipse vero voci שרמ tribuit *rei cava*, & *cujus ca-* Pag. 7.
vitae interna arte tegitur, significatum, fundamento innisus
 prorsus nullo. Samuel Bochartus aliam institit viam. Dedu-
 xit enim *Chartummim* ex vocula Arabica *حارم*, *harām*, cui
 significatus est *murmurandi*, & *proferendi verba per linguam*
ignotam. At ubinam est □ in hac opinionis umbra? Quis
 iussit virum tantum, ut, *m* & *n* sibi substitui olim potuisse, crede-
 ret? *Lempereur* confugit ad vocem Chaldaicam שרמ, quæ no- 11.
 tat *incantatorem*. An illa literarum ש & מ permutatio Ebraeis
 fuerit in usu, merito dubitatur. *Hottingerus* igitur & *Thomas*
Hyde excurrerunt usque ad Persas, apud quos *حر* (*hharad*)
 est idem ac *scivit*, *cognovit*. Num vero Ægyptii & Ebraei
 nomina Persica adhibuerunt? *Cel. Millius*, pulcherrimum illud 14.
 Academix Ultrajectinæ decus, in *Dissert. Select. VIII*, vocem
 ex שרם & חרם conflatam esse, censet. Prior vocula notat
 idem ac *videre*, posterior *occultare*. *Avenarius*, simili via
 usus, illam deduxit ex שרמ, stilo, & חרם, *obturando*, *com-*
primendo, seu *occludendo*. Monet Noster, compositiones ejus- 15.
 modi in lingua Ebraea haud esse admittendas, nisi in nominibus
 propriis. Nec tamen eis assurgit, qui nomen צלמות malunt
 ex *ظلم*, *obsenebrescendo*, repetere. Probat eos potius, qui,
 hoc nomen & esse compositum, & *umbrae mortis* indicem, 19.
 contendunt. Commendat inter hæc formam vocis שררם,
 quæ *securim* denotat. Ultimum □ in hoc vocabulo est ser-
 vile omnino. Hæc spectant ad *Caput prius*. Summatim car-
 ptimque nunc de *posteriori* quoque dicemus. *Chartummim*,
 hoc iudice, existerunt aegyptæ ac circulatorum, qui sub sapien-
 tiæ larva aliis imposuerunt, suasque artes celarunt fraudulentas.
 Originem eorum ex verbo Arabico *حارط*, *hharath*, accessen-
 dam esse, opinatur. Designat illud verbum haud aliud quid-
 piam fere ac hoc: *inopinantem adortus est turpi ditto, vel fu-*
sto, ubi ignorantiam stulide egit, & (qui significatus ipsi per-
 placet) *celer fuit, celer in cursu perrexerit*. Adhærens *meis*
 reputat pro litera servili, ac verbi causa vocem שרשם ex
 שרש

37. **שֵׁלֵשׁ** laudet, nec non **מִיָּרֵיב** ex **חֵרֵב**, atque **מִקִּרְדָּם** ex **קִרְבָּ**,
fecando, unde profuxit **קִרְבָּ**, *incidit, concidit*. Arabibus cer-
 te usitata sunt nomina, per **א** in fine aucta. Eam ubi
 causam Cl. Vir voces *agypta* & *chartom* pro synonymis ha-
 bet. Peropportune ei iam mentem venit nomen *κευφιασής*
 (vulgo *oculorum interpret*), quo *Aquila* utitur in sua inter-
 pretatione. Illo designatur is, qui occulte quid tractat. Lau-
 31. dat Cl. *Hamborum*, Bibliotheca magicæ scriptorem, ratus, Ma-
 gos *Aegyptios* fuisse nugivendulos ventilatores, qui **כַּלְמִיָּהוּם**,
immodicè, certis incantandi & accinendi formulis, modo pro-
 fus naturali, oculos mentesque spectatorum celerrime fefeller-
 rint. Miracula *caedæmoni*, ejusque satellitibus, tribui posse,
 40. negat. Diabolum arti ventilatorum speciatim innectere, existi-
 mat a re alienum. Sunt certe inter *Chinenses*, qui virgas in
 serpentes convertunt, ex judicio quidem spectatorum. *Web-
 steri*, Angli, sententiam, de arte Magorum Pharaonicorum ex-
 positam, prædicat, eumque sensu communi destitutum omni-
 no censet, qui contra hiscere ausit. Ad artes naturales re-
 fert omnia illorum Magorum conata, qui miracula, per *Mosen*
 43. edita, imitari studuerunt. *Tractatio de Pysbonissu Endorea* lo-
 cum occupat mantilla. In ea Autor *Turretino* accedit, qui,
 hanc non nisi arte & fraude naturali *Solum* lactasse, immo ter-
 48. ruisse, sibi persuaserat. Nec omittit quidquam eorum, quibus
 opinionem suam & stabilit & ornet. Mentita omnino fuit
Endorea, prænantians, filios *Sauli* singulos exitio mox com-
 muni involutum iri. Beneficio laternæ magicæ *Endoreum* re-
 52. præsentasse personas, ac personatum *Samuelem*, addit. Re-
 que, ut, laternam eam illa ætate jam fuisse inventam ac no-
 tem, testimoniis luculentis ostendatur. Beati *Joannis Fran-
 cisci Buddæi* sententiam variis oppugnatum it argumentis. Ad
Marc. VI, 49, & *Luc. XXIV, 37*, unde, spectra dari, docere
 59. homines docti solent, ita respondet, ut existimet, de opi-
 nione discipulorum *Jesu* erronea ibi fieri mentionem. Tan-
 dem recolat memoriam dignitatis, qua *Daniel* ornatus, & cu-
 jus respectu ipse vocatus fuit **רַב הַרְטָסְיָא**, *princeps agypta-
 rum*, *Dan. IV, 6*. Monet circumspicere, id nominis inditum
 60. fuisse

fuisse *Danieli* non a Spiritu sancto, sed a Rege *Nebucadnezare*, qui errore haud uno, quantum ad doctrinas & res Magorum atinet, laboravit, eundemque *Danilem Belsébazarem* cognominavit in honorem Deastrorum. Exspectamus a Viro politicissimo in posterum quoque ea, quæ bonæ frugis sunt plena, & soliditate haud minori instructa.

PLATONIS PHÆDO, SIVE DIALOGUS
de animæ immortalitate, Græce & Latine. Versionem
MARSILII FICINI emendavit, Dialogum ex ipso Platone illustravit, & Commentationes philosophicas adjecit, JO. HENRICUS WINCKLER, Gr. & Lat. Literar. P. P. O. Lips.

Lipsiæ, sumptibus Caspari Fritsch, 1744, 8.

Alph. 1 plæg. 4½.

Qui philosophica institutione antea utilis juventuti fuerat *Cl. Wincklerus*, nunc etiam, Professoris linguarum officio se satisfacere, atque hanc ipsam facultatem feliciter ac sapienter cum illa conjungere, publice demonstrat. Duo sunt hic imprimis animadvertenda: Præfatio & Annotationes. Ibi iterum duo nobis occurrunt momenta: occasio suscepti laboris, & Oratio, qua Professionem linguarum accepit, auspicialis. Illam supeditabat ipsa Professionis philosophicæ in illam docendæ linguæ Græcæ Latinæque conversio, vel potius conjunctio utriusque, qua ductus, Philosophos Græcos arbitrabatur sibi exponendos. Accedebat consilium Viri, rerum sacrarum cognitione doctrinaque illustris, ni conjectura nos fallit, Magnifici tunc Academiae Rectoris, *Cel. Berneri*, qui easdem olim literas summa cum laude professus est, cumque hac ipsa provincia munus ordinarium, mores ac politice docendi, commutaret. Ita commotus Noster, cum *Phædonis* non suppeterent exemplaria, publici hunc Dialogum juris faciendum, atque observationibus præviis illustrandum, curavit. Usus est ad id ipsam editione *Aldina*; versio autem post suam demum verborum Græcorum

rum locum invenit, annotationesque habet immixtas. Ceterum ad commendandum *Platonem* pertinet Oratio illa, quæ, cum linguæ, animi, ac virtutis, esse magistrum, Cl. *Wincklerus*, *Tullio* duce de *Orat. III, 34*, demonstravit; postquam in profusione, quanti *Cicero Platonem* fecerit, quantamque ex ejus præceptis sentiendi dicendique comparaverit sibi vim & copiam, ostenderit. Lingua magistrum censet, præeunte *Tullio*, & docendo, & delectando, & movendo, pollere debere, quibus omnibus dotibus, si quis alius, conspicuum sese fecerit *Plato*. Quanta vero cum excellentia præstantiaque in tribus his officiis versatus sit idem, ex ejus Dialogis, in quibus summa sit ingenii judicijque claritas, intelligi contendit. Ad perspicuitatem genera quædam analyses referuntur, quorum magna vis sit atque potestas; cum modo ab eo, quod sentimus, ad id, quod intelligentia capitur, auditores lectoresque adducat *Plato*, modo ex demonstratis, quod ignorabatur, planum faciat, modo ex hypothese ad ea, quæ sine hypothese sumuntur, procedat. Non porro ac numeri tam egregium se præstitit artificem, ut, quod in verbis jucundum est, orationem illius ornet ubique. Conf. *Diogenes Laertius* in *Vita Platonis* *Segm. 7*, & *Cicero* in *Orat. Cap. 20*, & *Quintilianus IX, 4, 8, 1*. Adjuncta est suavitas eloquentiæ vis, quæ moveat animos & flectat. Vid. *Cicero de Offic. I, 1, Tuscul. Quest. I, 34*. Quantum vero verborum ornamentis, sententiarum luminibus, & orationis impetu, valuerit, ex *Demosthenis* virtutibus elucet, qui ex schola *Platonis* prodiit orator. Conf. *Quintilianus XII, 10*. Animi præterea magister appellatur *Plato*. Sive enim, quæ usus est, philosophandi rationem, sive, quibus explicandis studuit, rerum nobilitatem, contemplerur; virum conspicimus, qui his, quæ ad animi vim atque intelligentiam pertinent, & perscrutandis, & explicandis, & illustrandis, operam adhibuit egregiam. Scita ipsum ad veri disquisitionem maxime accommodata secutum esse philosophando, ex *Theæteto* constat & *Parmenide*. Ipse vero etiam in pervestigandæ veritatis monstrata via gnaviter industrieque processit, ingenium nactus acre & solers, doctrinæque amantissimum. A prima statim pueritia delectatus est artibus, quæ ingenii acumen postulant. Præter

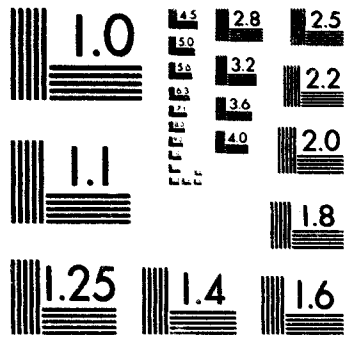
ter picturam Poeseos studiosissimus fuit adolescens. Poemata vero, quorum magnum composuit numerum, ad regulas severe exegit. Quo tempore annum ætatis vigesimum agebat, se totum *Socrati* dedit, *Heracleitæ* ante opinionibus imbutus. Vid. *Aristotelis Metaph. Lib. I Cap. 6*. Inde quæ hausserit, inque scriptis aperuerit suis, membratim ac singulatim exponitur. Sic in eruenda scientiæ notione *Theætetum*, in explicandis rerum essentiis *Sophistam*, in exquirendis subtilitatibus *Parmenidem*, in exploranda mente humana *Phædonem*, consignans, *Plato* se præbuit animi magistrum. Sed & virtutem præceptis communiuit, suisque ipsius moribus illustravit. Hanc æternæ pariter vitæ causa vult coli. Inde ad pietatem, ad sanctitatem, ad religionem & declarandam, & excitandam, & colendam, operæ doctrinæque adhibet plurimum. Non quidem eum esse putat *Cl. Autor Platonem*, qui in tradendis morum præceptis, in explicandis colendæ virtutis subsidiis, in exponendo vitæ futuræ statu, nunquam aberraverit. Plurima omnino occurrunt, quæ vel a vero abhorrent, vel figmentis annumeranda sunt, vel multum habent obscuritatis. Hoc autem contendit, in contemplanda, in describenda, in commendanda, forma virtutis *Platonem* strenue fuisse occupatum, virtutisque & vitæ beatæ eam expressisse imaginem, cujus pulchritudo bene a natura informatos animos delectet. Eadem quomodo vitæ rationibus ostenderit, docet *Cicero Qu. Tusc. Lib. II Cap. 4*, & *Plutarchus in Mario* sub finem, quo singulatim Numen coluerit ardore. Homines autem sic amavit, ut, quibus cognitus erat, eum augendæ salutis humanæ studiosissimum esse intelligerent. Nec sibi met defuit ipse, quod historiæ demonstrant, ab *Æliano V. H. Lib. IV Cap. 9*, a *Seneca de ira Lib. III Cap. 12*, & a *Diogene Laert. in ejus Vita. segm. 26*, relatæ. Annotationes, ut & alteram dicendorum partem tangamus, vel nonnunquam Commentationes elegantes, partim Historiam spectant, partim Philosophiam, adeoque plus præstant, quam promissum fuit. Narrant autem fata *Socratis*, necem, & quæ consecuta fuerint istam; pœnam, ob *Androgeum* interfectum, Athenas vexantem; *Archontum* conditionem; discipulorum *Socratis* genera

genera diversa; tres Atheniensium carceres; nonnihil de *Aesopo* fabulatore; *Socratis* Poësin & Musicam; historiam *Philitai*, *Archytæ* discipuli; condiendorum cadaverum apud Ægyptios rationem, & quæ sunt alia. Lustrant porro, quæ de comparanda veri cognitione disputet *Socrates*; quatuor virtutum genera, quæ virorum, mortem non agrè ferentium, esse, doceat idem; initiationes, *Cereris* in sacris factas; animorum immortalitatem, a *Socrate* propositam; præexistentiam, quæ vulgo dicitur, animorum; beatitatem animorum in cælo; sententiam sapientissimi Græcorum, qua, se non aliud esse, quam animum, edocuit *Critonem*, item migrationem animorum, opinionem, nihil esse in rebus firmum & stabile, quod intelligentia comprehendere valeamus, harmoniam, in qua consistere animam, nonnulli putarunt, *Platonis* de λόγῳ doctrinam, sententiam de coloribus, quorum pulchritudine ætherem excellere *Plato* existimavit, ut cetera taceamus. Has inter, quæ de *Cereris* sacris agit, Commentatio inprimis est memoranda, scriptorisque in antiquitate pariter cognitionem luculenter ostendit. Adhuc tamen luculentiores sunt multo, de anima doctrinas quæ perlustrant, observationes, eademque satis multæ.

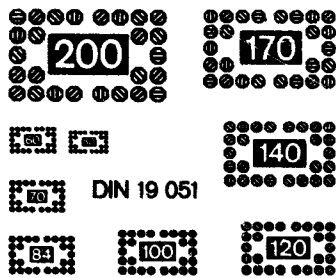
NOVA LITERARIA.

Lugduni Batavorum haud ita pridem prelo *Samuelis Luchtmansii*, nobilissimi typographi, forma, quam octavam vocant, tertium exierunt *Fabula Phædri*, olim cum Notis Variorum a *Petro Burmanno*, Criticorum cotyphæo, editæ. Nihil huic editioni accessit novi, nisi hoc vocare novum velis, quod errores operarum, qui in priores editiones irrepsérant, hic feliciter sunt emendati, & ex illa *Fabularum Phædri* editione *Burmanniana*, quæ forma quadruplicata prodiit, locupletissimus rerum & vocabulorum Index huc translatus est. Ceterum editionem hanc eadem chartæ & typorum elegantia commendat, quæ scriptis, quæcunque nomen *Luchtmansianum* in fronde gerunt, insigni esse ornamento solet.

* * *

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A

1:24

NOVA ACTA ERUDITORUM
LEIPZIG 1745

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 613 N 4⁰

INDEX AUTORUM,

quorum Libri, aut Inventa, in hoc
Volumine recensentur.

I. Libri Theologici, & ad Historiam Ec- clesiasticam spectantes.

C eillierii (Remigii) <i>Historia generalis Autorum sacrorum & ecclesiasticorum.</i>	Tomus IX.	145
	Tomus X.	337
	Tomus XI.	673
Drieberge (Jo.) <i>de Prædestinatione & gratia liber.</i>		631
Foggini (Petri Franc.) <i>Vera S. Romuli historia, Episcopi & tutoris Vesularum.</i>		150
Georgii (Christiani Sigism.) <i>Apparatus philologico-theologicus ad Evangelia, Domini festisque diebus dedicata.</i>	Volumen I.	478
Hunt (Thomæ) <i>Diff. ad Proverb. VII, 22, 23.</i>		307
Kieslingii (Jo. Rud.) <i>Exercitationes theologico-historicæ, in quibus Vener. D. Jo. Chryf. Trombelli Dissertationes de Cultu Sanctorum modeste diluuntur.</i>	Partes II.	58
Lefleri (Erid. Christiani) <i>Solida demonstratio existentie & perfectissimarum virtutum Dei, ex naturali & spiritali cochlearum & conchyliorum contemplatione concinnata.</i>		159
Nad (Jo. Phil. Conr.) <i>de Chartumim, eorumque operibus, nec non de Pythouissa Endorea, Disquisitio.</i>		714
Orsi (Josephi Augustini) <i>de irreformabili Romani Pontificis in definiendis fidei controversiis judicio.</i>	Tomi II.	199
	<i>de Romani Pontificis in Synodos æcumenicas, & earum Canones, potestate liber.</i>	Partes II. 343
Osiandri (Luca) <i>Cynosura studiorum sacra, cum Notis Godofr. Balch. Scharffii.</i>		423
Philonis <i>Judei Opera, quæ reperiri potuerunt, omnia, ex edit. Thomæ Mangey.</i>	Volumina II.	385
	Yyy y	Portch-

I N D E X

Porfchbergeri (Christiani) Theocritus, Scripturam S. illustrans.	421
Prokopowicz (Theophanis) Lucubrationes, quæ jam Orationes, jam Poemata, jam Epistolas, in se comprehendunt.	703
Reinhardi (Laurentii) Commentarius in Canticum Canticorum Salomonis prophetico historico-dogmaticus.	153
Relandi (Hadr.) Antiquitates sacrae veterum Hebræorum, cum Notis Jo. Eberh. Ravii.	597
Rœderi (Jo. Pauli) de Colloquio Wormatiensi, ad A. O. R. 1540 inter Protestantium & Pontificiorum Theologos cepto quidem, sed non consummato, plena & succincta disquisitio.	309
Syri (Ebraem) S. Patris, Opera omnia, quæ exstant Graece, Syriace, Latine. Syriacum textum recensuit Petrus Benedictus. Tomus I & II, Syriace & Latine.	577
Tartarotti (Hieron.) de Origine Ecclesiae Tridentinae, & primis ejus Episcopis, Diff.	63
De Vries (Simonis) Diff. critica de Priscillianistis, eorumque factis, doctrinis, & moribus.	591
Walchii (Jo. Ge.) Miscellanea sacra.	13
Wesley (Sam.) Dissertationes in librum Jobi.	529
Wollii (Christoph.) Commentationes in Theologiam Jesu Christi moralem, Augustana Confessione contentam, de internis corruptelis animæ humanæ.	680

II. Libri Juridici.

Anfaldi (Cassi Innocentis) de Principiorum legis naturalis traditione Libri III.	586
A Costa (Jani) Commentarius ad Justiniani Institutionum Libros IV. ex edit. Jo. vande Water.	412
Cumberlandi (Rich.) Commentatio philosophica de Legibus naturalibus, conversa e Latino, & Notis instructa, a Jo. Barbeyracio.	580
Funcii (Jo. Nic.) Leges XII Tabularum, suis, quotquot reperiri potuerunt, fragmentis restituta.	463
Gravinæ (Jo. Vincentii) Opusculorum nova Collectio.	61

Grüttneri

A U T O R U M.

Grüttneri (Sam. Franc.) <i>Traclatio Juris publici Pruthenici, de Prussia nunquam & nulli tributaria.</i>	41
Justiniani, <i>perpetui Augusti, Institutionum, sive Elementorum, Libri IV, cum Jani a Costa Commentario, ex edit. Jo. vande Water.</i>	412
Kahlii (Lud. Mart.) <i>Corpus Juris publici S. Imperii Rom. Germanici collectum.</i>	272
Wolfii (Christiani) <i>Jus Naturæ, methodo scientifica pertractatum.</i>	
Pars tertia.	311
Pars quarta.	413

III. Libri Medici & Physici.

<i>Anonymi de Phialis vitreis, ex minimi silicis casu dissidentibus, Acroasis.</i>	79
<i>Chirurgi Provincialis, Epistola ad Dominum ***,</i> <i>occasione animadversionis pag. 249 libri Dionysii de operationibus chirurgicis, ex editione la Faye.</i>	111
<i>Observationes criticae in Epistolam Chirurgi Provincialis ad Dominum ***, Chirurgum Parisiensem.</i>	ibid.
Astruc (Jo.) <i>Traclatus therapeuticus.</i>	706
Boerhaave (Herm.) <i>Prælectiones Academicae in proprias Institutiones rei medicae, cum notis Alb. Halleri.</i>	Tomus V. 507 Tomus VI. 604
Boschetti (Bartholom.) <i>Diss. de Salivatione mercuriali.</i>	602
A Castro (Petri) <i>Bibliotheca Medici eruditi, ab Andr. Pasta recensita atque aucta.</i>	280
Cohausen (Jo. Henr.) <i>Hermippus redivivus, sive Exercitatio physico-medica curiosa de Methodo rara ad us annos prorogande senectutis per anhelitum puellarum.</i>	373
De Courcelles (Dav. Cornelii) <i>Icones muscutorum capitis.</i>	30
Doppelmayeri (Jo. Gabr.) <i>Recens detecta phaenomena admirandorum naturæ effectuum, quæ circa vim electricam, eique intra cameram obscuram plerumque annexam lucem, nonnulli celeberrimi Sodales inclyt. Regiæ Anglicæ Scientiarum Societatis, &c. per copiosa experimenta nostris temporibus scilicet</i>	

I N D E X

<i>ter ostenderunt, nunc demonstrata, & ad hypothesein commo-</i> <i>dum reducta.</i>	84
Drackei (Jac.) <i>Orationes tres, de Febre intermittente, de Variolis & morbillis, & de Pharmacia moderna.</i>	636
Le Dranii (Henr. Franc.) <i>Tractatio, sive Cogitationes, de Curatione vulnerum sclopetariorum.</i>	368
Gianellæ (Caroli) <i>de Successione morborum Libri III.</i>	416
Grashuis (Jo.) <i>Exercitatio medico chirurgica de Scirrho & Carcinomate.</i>	32
Hebenstreitii (Jo. Ern.) <i>Museum Richterianum, continens fossilia, animalia, vegetabilia, marina.</i>	49
Hippocratis Opera omnia, ex edit. Steph. Mackii.	1
Mazini (Jo. Bapt.) <i>Exercitationes medico-mechanicae.</i>	67
<i>Opera omnia, nunc primum tribus Tomis dis-</i> <i>sributa.</i>	216
Noortwyk (Wilb.) <i>Uteri humani gravidi anatome & historia.</i>	316
Ould (Fielding) <i>Tractatus de Arte obstetricia.</i>	473
Pepagomeni (Demetrii) <i>Liber de Podagra, Græce & Latine, ex edit. Jo. Steph. Bernard.</i>	302
Scharfchmidii (Sam.) <i>Relationum medicarum atque chirurgicarum Eteodromi tres. Tomi II.</i>	176
Schlereth (Jo. Burch.) <i>Institutiones medicæ.</i>	565
Schulze (Jo. Henr.) <i>Dissertationum Academicarum, ad Medicinam, ejusque historiam, pertinentium, Fasciculus primus.</i>	639
Schwencke (Thomæ) <i>Hematologia, sive sanguinis historia, experientis passim superstructa.</i>	502
Taylor (Jo.) <i>Dijquisitio candida de propria sede organi visus.</i>	476
Teichmeieri (Herm. Frid.) <i>Institutiones Medicinæ pathologicæ & practicæ.</i>	671

IV. Libri

A U T O R U M.

IV. *Libri Mathematici.*

<i>Anonymi Geometriae Problema geometricum, publice propositum.</i>	523
<i>Mantissa ad recensitionem libri Clairautiani de Theoria figurae Telluris.</i>	655
<i>Aultriaci (Dominici Corradi) de Calculo differentiali & integrali Commentarii analytici.</i>	659
<i>Cassini Elementa Astronomica.</i>	21
<i>Tabulae Astronomicae Solis, Lunae, Planetarum, Fixarum, & Satellitum Jovis & Saturni.</i>	ibid.
<i>Clairaut Theoria figurae Telluris, ex principiis hydrostaticis eruta.</i>	645
<i>De la Drevetiere Longitudinum inveniendarum methodus detecta.</i>	427
<i>Geisen (Christiani Lud.) Mercurius sub Sole visus & observatus in specula Astronomica Academiae Giesensis A. 1743 die 5 Nov.</i>	609
<i>Heinsii (Godofredi) Descriptio Cometae, qui sub initium anni 1744 apparuit.</i>	512
<i>Maupertuisii Opuscula varia, Elementa Geographiae, Diss. de variis figuris curvarum caelestium, de Parallaxi Lunae, & Epistola de Cometa.</i>	221
<i>Walzii (Jo. Theophili) Commentatio in methodum interpolandi Newtonianam, cujus praesertim investigatio analytica, eademque genuina, ante oculos ponitur, ejusdemque usus insignis exemplis quibusdam selectioribus comprobatur.</i>	129

V. *Libri Historici, Chronologici, &c.*

<i>Andersoni (Jac.) Selectus Diplomatum & Numismatum Scotiae Thesaurus.</i>	625
<i>Anonymi Tract. de Typographiis, earumque initiis & incrementis, in regno Poloniae & magno Ducatu Lithuaniae.</i>	46
<i>Bruckeri (Jac.) Historia critica Philosophiae. Tomi IV Pars I.</i>	207

I N D E X

Cæſaris (C. Jul.) de Bello Gallico & Civili Commentarii, cum Notis Th. Bentleji, & conjecturis Jac. Jurini.	496
Ceillierii (Remigii) Historia generalis Autorum ſacrorum & Eccleſiaſticorum. Tomus IX.	145
Tomus X.	337
Tomus XI.	673
Fontanini (Juſti) Historia literaria Aquilejenſis Libri V.	418
Frickii (Jo. Ge.) Commentatio de Druidis, Occidentalium populorum Philoſophis, ex edit. Alb. Fricki.	327
Froëlich (Eraſmi) Annales compendiarii Regum & rerum Syria, nummis veteribus illuſtrati.	481
Gebaueri (Ge. Chriſt.) Vita & res geſta memorabiles Richardi, electi Romanorum Imperatoris, Comitis Cornubiſis & Pflaviſis.	97
Grüttner (Sam. Franc.) de Pruſſia nunquam & nulli tributaria.	41
Gudii (Gottlob Frid.) Vita Jo. Guilielmi Hoffmanni, J. U. Doctoris, &c.	376
Ledyard (Thoma) Perveſtigatio Germania, ſeu Epistoſa familiaris hominis nobilis de ſuis Germania inferioris itineribus.	500
Mſcovii (Jo. Jac.) Commentarii de rebus Imperii Romano-Germanici a Conrado I uſque ad obitum Henrici III.	193
Molleri (Jo.) Cimbria literata, ſive Scriporum Ducatus utriuſque, Slevicenſis & Hoſſatici, Historia literaria. Tomi III.	280
Muratorii (Lud. Ant.) Antiquitates Italicae mediæ ævi. Tomus V.	433
Niceronii Commentarii, hiſtoria celeberrimorum in republica literaria virorum inſervientes. Tomus XLII.	569
P** Abbatis, Historia Guilielmi Conqueſtoris, Ducis Normandia, ac Regis Anglia.	102
Philonis Judæi Opera, quæ reperiri potuerunt, omnia, ex edit. Thomæ Mangey. Volumina II.	385
Schultzii (Ge. Petri) Commentarius de Mareſcallis regni Polonia.	44
A Turæ	

A U T O R U M.

A Turre Rezzonici (*Ant. Josephi*) *Comitis, de Supposititiis militaribus stipendiis Benedicti Odescalchi, Patricii Comensis, qui Pontifex Maximus A. 1596 Innocentii prænominis fuit renuntiatus, Oratio.* 58

VI. *Libri Philosophici & Miscellanei.*

Anderfoni (<i>Jac.</i>) <i>Selectus Diplomatum & Numismatum Scotiæ Thesaurus.</i>	625
Anonymi <i>Augusta Numismata, fide Numorum, Sigillorum, Historicorum, Chronologorum, Criticorumque, recusa.</i>	334
<i>Institutio Principis, seu opus, quo præcipiuntur requisita, virtutes, & officia, Principis.</i>	348
Ansaldo (<i>P. C.</i>) <i>de Diis multarum gentium Romam evocatis, sive de obtinente olim apud Romanos Deorum præsidum in oppugnationibus urbium evocatione, liber singularis.</i>	107
(<i>Casti Innocentis</i>) <i>de Principiorum legis naturalis traditione Libri III.</i>	586
Archii (<i>Nic.</i>) <i>Carminum editio secunda.</i>	453
Bergeri (<i>Jo. Guil.</i>) <i>Stromateus Academicus.</i>	264
Blanchini (<i>Franc.</i>) <i>de tribus generibus instrumentorum Musicæ veterum organicæ Diss.</i>	205
Bruckeri (<i>Jac.</i>) <i>Historia critica Philosophiæ. Tomi IV Pars I.</i>	207
Brunatius (<i>Jo.</i>) <i>de re nummaria Patavinorum.</i>	407
Callimachi <i>Hymni & Epigrammata, ex edit. Thomæ Bentleji.</i>	402
A Castro (<i>Petri</i>) <i>Bibliotheca Medici eruditi, ab Andr. Palla recensita atque aucta.</i>	280
Catonis (<i>M. Porcii</i>) <i>Liber de re rustica, ex ed. Jo. Christoph. Haynitch.</i>	371
<i>De Cepagati, Marchionis, Judicia, iræ studique vacua, in librum Gallicè scriptum, ac Epistolarum Judaicarum titulo inscriptum.</i>	366
Christii (<i>Jo. Frid.</i>) <i>de Gemmis sculptis antiquis Liber singularis.</i>	49
Ciceronis	

I N D E X.

Ciceronis (<i>M. T.</i>) <i>Academica, ex recens. Jo. Franc. Conrad. de Allio.</i>	623
Cittadini (<i>Celsi</i>) <i>de Antiquitatibus armorum gentilitiorum liber, cum annotationibus Jo. Hier. Carli.</i>	429
Crusii (<i>Christiani Aug.</i>) <i>Commentarii de Vita rationi convenienter instituenda.</i>	183
Cumberlandi (<i>Rich.</i>) <i>Commentatio philosophica de Legibus naturalibus, e Latino conversa, & Notis instructa, a Jo. Barbeyracio.</i>	580
Fracastorii (<i>Hieron.</i>) <i>Carminum editio secunda.</i>	453
Frickii (<i>Jo. Ge.</i>) <i>Commentatio de Druidis, Occidentalium populorum Philosophis, ex ed. Alb. Frickii.</i>	327
Fumani (<i>Adami</i>) <i>Carminum editio secunda.</i>	453
Funcii (<i>Jo. Nic.</i>) <i>de Vegeta Latina lingua senectute Commentarius.</i>	213
<i>de Scriptura veterum Commentatio.</i>	573
Galeni <i>Suasoria ad artes, ex edit. Thomæ Bentleji.</i>	403
Gravinæ (<i>Jani Vincentii</i>) <i>Opusculorum nova Collectio.</i>	61
Hagenbuchii (<i>Jo. Casp.</i>) <i>de Græcis Thesauri novi Muratoriani Marmoribus quibusdam metricis Diatriba.</i>	563
Hehenstreitii (<i>Jo. Ern.</i>) <i>Museum Richterianum.</i>	49
Jensii (<i>Jo.</i>) <i>Lucubrationes Hesychianæ.</i>	16
Isocrateæ <i>Monita, Jacobi Facciolati studio collecta & explicata. Editio altera, locupletior.</i>	561
Kœcleri (<i>Jo. Dav.</i>) <i>editarum A. 1737 hebdomadarum historiarum ex Numismatibus Deliciarum</i>	Pars IX. 166
	Pars X. 360
	Pars XI. 555
	Pars XII. 697
Luciani <i>Samosatensis Opera, ex edit. Tib. Hemsterhusii & Jo. Frid. Reizii. Tomi III.</i>	241
Martini (<i>Cornelii</i>) <i>Ἀνέκδοτα, sive Epistolæ, ad familiares scriptæ, editæ ab Herm. Frid. Braunsken.</i>	94
Menckeni (<i>Frid. Ottonis</i>) <i>Miscellanæ Lipsiensiæ nova. Voluminis III Pars I.</i>	231
Pars II.	283
Menckeni	

A U T O R Ū M.

Menckeni (Frid. Ottonis) <i>Miscellanea Lipsiensia nova. Voluminis III Pars III.</i>	709
Metting (Bernh. Clem.) <i>Status militia Germanorum principalis & accessorie veteris & medii ævi.</i>	35
Molleri (Jo.) <i>Cimbria literata, sive Scriptorum Ducatus utriusque, Slesvicensis & Holfatice, Historia literaria. Tomi III.</i>	289
Nothenii (Jo. Frid.) <i>Lexicon Latine lingue antiburbarum quadripartitum.</i>	229
Platonis <i>Phædo, sive Dialogus de anime immortalitate, Græce & Latine, ex recens. Jo. Henr. Winckleri.</i>	717
Porſchbergeri (Chriftiani) <i>Theocritus, Scripturam S. illustrans.</i>	421
Prokopowicz (Theophanis) <i>Lucubrationes, quæ jam Orationes, jam Poemata, jam Epistolas, in se comprehendunt.</i>	703
Salii (Jofephi) <i>Examen criticum in varias opiniones nonnullorum celeberrimorum de rebus poeticis Scriptorum.</i>	431
Theognidis <i>Carmina, ex edit. Thomæ Bentleji.</i>	402
Vionnet (Ge.) <i>Museum nummarium, Carmen, ex recens. Jul. Car. Schlägeri.</i>	620
Vulpii (Jo. Ant.) <i>Liber de Satyræ Latine natura & ratione, ejusque scriptoribus.</i>	666
<i>Paraphrasis perpetua, & Commentarius uberimus in Satyram X Juvenalis.</i>	ibid.
Waltheri (Jo. Ge.) <i>de primis Asiæ Monarchis, ad locum Æschyli in Pers. v. 761-788, Commentarii.</i>	236
Wolfii (Christiani) <i>Jus Natura, methodo scientifica pertractatum. Pars tertia.</i>	311
<i>Pars quarta.</i>	413
<i>Monitum de libro, qui nuperrime in Batavia prodiit sub titulo: La decouverte de la verité &c.</i>	523
Xenophontis <i>Memorabilium Socratis discipulorum Libri IV, Græce & Latine, cum Notis integris Ernesti, aliorumque selectis.</i>	499
Zanolini (Ant.) <i>Grammatica lingua Syriaca institutio.</i>	258
<i>Lexicon Syriacum.</i>	261

I N D E X
I N D E X
RERUM NOTABILIORUM.

A	A.	Anniani, Monachi Ægyptii, vita.	573	348
A	Abelle (Casp.) vita.	Antiquitatum Germanicarum fontes qui?	511	328 seq.
A	Abortus tertio mense solennis.	Apogæi Solis motus.	511	24
A	Academiæ Gotingensis memoria in numis conservata.	Aquarum aratarum Neofolien- sum natura descripta.	174	711
A	Advocatorum Ecclesiæ medio ævo dignitas illustrata.	Aquilejensis historia literaria illustrata.	439	448 seq.
Æ	Æratarum aquarum Neofolien- sum natura descripta.	Arabia: petraea deserta, & fe- licis, antiquitates illustrata.	711	543
Æ	Æschylî loca nonnulla illustra- ta.	Arabica: linguæ studium in ex- plicatione Scripturæ S. com- mendatum.	236 seq.	307
A	Alethophilorum Societati nu- mus consecratus.	Archii (Nic.) Carmina edita.	702	461
A	Alexandri M. in divinam hu- manamque sapientiam me- rita laudata.	Armorum gentilitiorum anti- quitates illustrata.	267 seq.	429 seq.
	historia illustra- ta.	Arteriæ & vena spermaticæ anastomoses.	487	509
A	Aliprandi (Bonamentis) Chroni- con urbis Mantua editum.	Asia: monarcharum historia ex Æschylo illustrata.	448	236 seq.
D	De Allio (Jo. Franc. Conradi- nus) Criticis audacioribus annumerandus.	Assemanni (Josephi Simonii) in Opera Ephraemi Syri meri- ta.	623	577 seq.
A	Andersoni (Jac.) in colligendis Scotia Diplomatisibus studium commendatum.	Astronomiæ Elementa nova e- dita.	626 seq.	21 seq.
A	Animalium varia genera de- scripta.	Astrorum figura quomodo ori- antur?	55 seq.	224
A	Animi humani quæ sint interio- res corruptela?	Athanasii animus immortalis de- finitus.	685 seq.	453
		Athlera-		

RERUM NOTABILIORUM.

- Achletarum differentie & di-
ta. 640
- Ex Augustana Confessione Theo-
logia moralis eruta. 681 seq.
- Augustini, Hipponensium Episco-
pi, vita & scripta recensita.
673 seq.
- B.
- Bachiarii, Philosophi, vita.
341
- Barbeyracius (Jo.) optime me-
ruit de Cumberlandi de Le-
gibus naturalibus opere. 582
seq.
- Barreros (Gasp.) vita. 572
- Bassi (Laura Maria Catharina)
in numo representata. 170
- Benedicti (Petri) in Opera E-
phraemi Syri merita. 578
- Benedictus XIV, P. M. lauda-
tus. 343
- Ad Beneficia exhibenda obliga-
tio hominum explicata. 414
seq.
- Benini (Vincent.) Italica Syphi-
lidos Fracastoriana versio
edita. 462
- Bentleji (Th.) in Callimachum
Notæ examinatae. 403 seq.
in Jul. Cesarem
Notarum specimina. 496
seq.
- De Berger (Jo. Guil.) lauda-
tus. 264 seq.
- Bernardi (Jo. Steph.) in Deme-
trium Papagomienum merita.
303 seq.
- Berroyerii (Claudii) vita. 570
- Betuleji (Sixti) vita. 572
- De Bibliothecis veterum singu-
laria. 576
- Bileami historia illustrata. 552
- Binomialis theorematum demon-
stratio. 142
formu-
la, quæ abrumpitur pro ex-
ponente integro negativo.
143
- Blanchini (Franc.) scripta re-
censita. 296
- Boehmeri (Justi Christoph.) vi-
ta. 557
- Bonifacii Papa vita. 340
- Bossuetus (Jac. Ben.) refusus.
201 seq. 343 seq.
- Bruni (Conradi) vita. 572
- Brunsvico-Luneburgensium Du-
cum origines illustrata. 234
- Bruysii (Franc.) vita & scripta.
571
- Bulæi (Cæsaris Egassii) Histo-
ria veterum Academiarum
Galliæ Druidicarum denuo
edita. 333
- C.
- Cæsaris (Julii) loca nonnulla
emendata. 286. 496 seq.
- Calculus vesicæ per sectionem
curandi modi variis a variis
indicati. 112 seq.
- Z z z z
Calixti

I N D E X

Calixti (Georg.) <i>vita & scripta.</i>	294 seq.	Christierni II, R. Danie, <i>vita.</i>	556
Callimachi <i>locorum variorum emendatio tentata.</i>	404 seq.	Christii (Jo. Frid.) <i>in Museum Richterianum merita.</i>	50
Cancer, <i>morbus, unde?</i>	33 seq.	Chromatii, Ep. Aquilejensis, <i>vita & scripta.</i>	339
Canonicorum <i>origo qua?</i>	438	Chronologia Syrorum <i>explicata.</i>	485
<i>In Cantico Canticorum sensus propheticus vestigatus.</i>	154 seq.	S. Chryostomi <i>vita & scripta recensita.</i>	145 seq.
Capitis <i>musculorum icones representata.</i>	30 seq.	Ciceronis <i>Academica notulis nonnullis illustrata.</i>	623 seq.
Carcinoma, <i>morbus, in quo consistat?</i>	33	Cimbrorum <i>doctorum vita descripta.</i>	290 seq.
Cardinalium <i>origo qua?</i>	437 seq.	Cleri <i>quales olim medio aeo fuerint immunitates?</i>	445
Caroli VI Imp. <i>res gesta Inscriptione comprehensa.</i>	336	Clericus (Jo.) <i>in Augustanam Confessionem iniquior.</i>	682
Carolus M. <i>an literarum imperitus fuerit?</i>	234	<i>De Cochleis qui scripserint?</i>	160
Castalionis (Josephi) <i>vita.</i>	573	Colloquii <i>Wormatiensis historia edita.</i>	309 seq.
Catharorum <i>secta descripta.</i>	436	Cometae <i>anni 1744 observationes varia.</i>	514 seq.
Catonis <i>de re rustica liber de- nuo editus.</i>	371	<i>variatio cauda.</i>	517
Cereris <i>sacra explicata.</i>	720	<i>atmosfera, & vapores inde adscendentes.</i>	518
Chami, <i>& ejus posterorum, historia illustrata.</i>	545	Comitii <i>& fori qua olim differentia?</i>	466
Chartümmim <i>fuerunt agyrta & circulatores.</i>	715	<i>De Conchyliis qui scripserint?</i>	160
<i>vox, unde? ibid.</i>		Conchyliorum <i>varia genera descripta.</i>	55
Chiocchi (Andr.) <i>Apologia pro Fracastorii Siphylide edita.</i>	462	Concilia <i>Ecclesie varia descripta.</i>	342
Choroidea <i>tunica organum visus primarium.</i>	476	Conradi	

RERUM NOTABILIORUM.

Conradi I Imp. res gesta de- scripta. 194	Differentiales formulae, ex dua- bus tribusve variabilibus composita, quomodo cognosci possit, an sint differentia ex- acta? 655 seq.
II Imp. res gesta de- scripta. 199	Differentialium natura novo modo explicata. 660 seq.
Conscientiae quae praecipuae sint corruptelae? 693	Dioecesium Episcopali-um va- rius in Italia status descri- ptus. 440 seq.
Contractuum beneficorum ratio ex Jure naturae explicata. 415 seq.	Diplomata Scotiae collecta. 627 seq.
Conversio Dialecticorum car- mine descripta. 460	Divortiorum quae apud anti- quissimos Romanos ratio fue- rit? 469
Cordis motus explicatus. 210	Dominia quomodo ab uno ad al- terum transferantur? 312
Corporis humani mechanica principia explicata. 67 seq.	Druidarum historia plenior de- scripta. 329 seq.
A Costa (Fani) in Institutiones Juris Commentarius denuo editus. 412	De Druidis Scriptorum catalo- gus. 333
Cumberlandi (Rich.) de Legibus naturalibus liber Gallice con- versus. 581	
vita. 582 seq.	
Cuperi (Gish.) Epistola non- nullae edita. 235	E
Curvae, radios ex dato puncto post duplam reflexionem ite- rum in illud reflectentes, ad invertendum proposita. 523	E bneri (Erasmi) vita. 310
	Ecclesiae Romanae quales olim in Italia fuerint reditus? 444 seq.
	Ecclesiarum quales in Italia medio aeo fuerint immuni- tates? 445
D.	Effluvia puellarum senibus lon- gævitatē conciliant. 374 seq.
D eos praesides ex oppidis ob- sessis evocandi, mos Ro- manorum illustratus. 107 seq.	Eginharti locus obscurior expli- catus. 234
Erga Deum officia varia expli- cata. 189 seq.	Electricitatis historia. 84 seq.
	Zzz z 3 Electri-

I N D E X

Electricitatis phenomena varia.	85 seq.	Fori & comitii quae olim differrentia?	466
Ephraemus Syrus an in doctrina de S. Coena cum Ecclesia Romana consentiat?	579	Fortunatianus, Ep. Aquilejensis, vita & in literas merita.	449 seq.
ejus Opera a variis illustrata.	577 seq.	Fossilia disponendi methodus quae optima?	50 seq.
Epigrammata quaedam Graeca nunc primum edita.	20	Fracastorii (Hieron.) Carmina denuo edita.	453 seq.
Episcopatum Diocesum varius in Italia status descriptus.	440 seq.	Epistola edita.	455
Episcoporum requisita.	359	vita.	ibid.
Esavi historia illustrata.	541	Franckii (Aug. Herm.) vita promissa.	290
Ethicae principia explicata.	187	Fraissardi (Jo.) vita.	572
Etruscarum antiquitatum variae cimelia collecta.	287 seq.	Fulberti methodus lithotomiam administrandi examinata.	113
Evangelia, Domini festisque diebus sacra, philologice illustrata.	473 seq.	Fumani (Adami) Carmen de Dialectica editum & laudatum.	459 seq.
Evocandi Deos praesides ex opipidis obsessis, mos Romanorum illustratus.	107	De Funerum sumptibus lex antiqua Romanorum explicata.	472
F.		Fungus, morborum genus, unde?	35 seq.
Facciolati (Jac.) in Monita Isocratis merita.	561 seq.	In Furto deprehensi quomodo olim puniti?	467
Febris intermittens.	637	Furtum per lancem & licium explicatum.	ibid.
Fixarum motus in longitudinem.	22	G.	
magnitudo.	23	Galli (Cornelii) vita & in literas merita.	449
Foenori quales olim apud Romanos modi constituti?	467 seq.	Gallorum in rem numismaticam merita.	621
Foetus fetus in utero.	319. 474	Gaudentii,	
Forbesii (Guil.) vita.	570		
(Jo.) vita.	ibid.		

RERUM NOTABILIORUM.

Gaudentii, Ep. Brixienſis, vita.	341	Gravinæ (Jani Vinc.) teſtamen- tum.	62
Gemmæ ſculptæ Muſei Richer- riani deſcriptæ.	56 ſeq.	edita.	ſcripta in Ibid.
Gemmarum, in libro Jobi oc- currentium, nomina.	548	Gravitatis in Tellure leges.	652 ſeq.
Generatio animalium ex princi- piis mechanicis explicata.	77	Gruteri (Jani) Suspicionum cri- ticarum Liber X editus.	712
De Germaniæ ſtatu hodierno ſingularia.	501 ſeq.	H.	
Germanica quadam vocabula explicata.	713	Hæreticorum medio ævo lar- gus proventus in Italia.	436 ſeq.
Germanicarum antiquitatum fontes qui?	328	Hannoverano ſenatu quando primum jus feriendi numos datum?	556
Germanici Imperii leges fun- damentales collectæ.	272 ſeq.	Hafenmulleri (Dan.) vita.	573
Gesneri (Jo. Matthiæ) in Lucia- num merita laudata.	252 ſeq.	Hayniſchii (Jo. Chriſtoph.) in Catonem de re ruſtica meri- ta.	371 ſeq.
Gefpenſt, vocabulum, unde?	713	Hebenſtreitii (Jo. Ern.) in Mu- ſeum Richerrianum merita.	50
Glebarum varia genera deſcri- pta.	51 ſeq.	Hebræorum antiquitates ſacræ illuſtrata.	598 ſeq.
Gluten, elementa corporum con- jungens.	605	Hemſterhuſii (Tiber.) in Lucia- num merita.	241 ſeq.
Gorii (Ant. Franc.) in antiqui- tates Etruſcas merita.	287	Henrici I Imp. res geſtæ de- ſcriptæ.	194 ſeq.
Gottingenſis Academia memo- ria in numis conſervata.	174	II & III Imp. res ge- ſtæ deſcriptæ.	199
Graduum magnitudo in hypo- theſi Telluris ſphæroidicæ.	223	Heræum citum explicatum.	468
De Gratia doctrina Reformato- rum explicata.	635 ſeq.	Hermetis Paſtoris vita & in li- teras merita.	449
Gravinæ (Jani Vinc.) vita & in literas merita.	61	Hermippo cuidam poſita Inſcri- ptio antiqua.	373
			De

I N D E X

<i>De Hesychio varia.</i>	17	<i>Imperatorum Romanorum numismata collecta.</i>	334 seq.
<i>Hesychius illustratus & emendatus.</i>	17 seq.	<i>Indulgentiarum in Italia origo qua?</i>	443 seq.
<i>S. Hieronymi vita & scripta.</i>	339 seq.	<i>Innocentii I, P. M. vita.</i>	339
<i>Hildesenses Episcopi jam ante Carolum IV Regalia ab Imperatoribus obtinuerunt.</i>	560 seq.	<i>Innocentius XI, P. M. an unquam militiam secutus sit?</i>	58 seq.
<i>Hippocratis editio Mackiana laudata.</i>	1 seq.	<i>Inscriptio antiqua, Hermippo posita, explicata.</i>	373
<i> loca quaedam restituta, aut emendata.</i>	3 seq.	<i>Inscriptiones Etruscae collectae.</i>	287 seq.
<i> versio nova sub judicium vocata.</i>	6 seq.	<i> quaedam antiquae Muratorii sub judicium vocatae.</i>	564
<i>Historiae Romanae antiquissima certitudo vindicata.</i>	285 seq.	<i>Instrumenta Musica veterum organica descripta.</i>	297 seq.
<i>Hoffmanni (Jo. Guil.) vita & scripta.</i>	377 seq.	<i>Interpolandi methodus Neutoniana demonstrata.</i>	129 seq.
<i>Hollatorum doctorum vita descripta.</i>	290 seq.	<i>Jobi liber ex historia antiqua illustratus.</i>	530
<i>Homeri loca varia illustrata.</i>	18 seq.	<i> an veram historiam contineat?</i>	531
<i>De Homeri stilo varia.</i>	18	<i> quo Autore scriptus?</i>	ibid.
<i>Hooekii experimentum de respiratione.</i>	508	<i> ejus stilus qualis?</i>	
<i>Horatius cum Juvenale & Persio comparatus.</i>	670	<i> nomen unde?</i>	532
<i>Hycii apud Josephum qui sint?</i>	536	<i> fata descripta.</i>	546 seq.
<i>De Hyperbolae Asymptoto ridiculo sententia.</i>	664 seq.	<i> patria qua fuerit?</i>	546 seq.
I.		<i> scientia qua?</i>	547
<i>Idumaeae triplicis historia illustrata.</i>	545	<i>Joannis, Ep. Hierosolymitani, vita.</i>	339
		<i>Joctanis, ejusque posterorum, historia illustrata.</i>	534 seq.
		<i>Jovii</i>	

RERUM NOTABILIORUM.

Jovii (Pauli) vita & numus.	698	Latinæ linguæ. Lexicon antibarbarum denuo editum.	230
Jovis Satellitum apparentia variabilis.	28		seq.
Ifocratis Monita a Facciolato illustrata.	561 seq.	vindiciæ.	231
Judæ Thaddæi Epistola Commentario illustrata.	709	voces nonnullæ, in Lexicis haud obviæ.	234 seq.
Judaicæ Epistola refutata.	366 seq.		286 seq. 713 seq.
Jura quomodo ab uno ad alterum transferantur?	312	in XII Tabulis obviæ, explicata.	464 seq.
Juris naturæ vis & obligatio unde?	584	Latomi (Barthol.) vita.	570
Justini Martyris loca nonnulla emendata.	285	(Jac.) vita.	572
Juvenalis cum Horatio & Persio comparatus.	670	Leges Imperii Rom. Germanicæ fundamentales collectæ.	272
Satyra decima illustrata.	671		seq.
De Juvenalis satyrica poesi judicium.	669	naturales ad unicam sententiam reductæ.	585
		harum vis & obligatio unde?	ibid.
		fundamentum in traditione positum.	586 seq.
		Lescaloperii (Petri) Theologia veterum Gallorum denuo edita.	333
		Ligamenti teretis femoris structura & usus.	506
		Linnaeus (Car.) refutatus.	50
		Lithotomiam administrandi variæ methodi examinatae.	112
			seq.
		Longitudinum determinatio per motum lunæ.	228
		inventio ridicula.	427 seq.
		Aaa aa	Luciani

I N D E X

Luciani <i>loca varia explicata, aut emendata.</i>	249 seq.	Mareschalcorum Polonie dignitas illustrata.	44 seq.
In Lucianum <i>merita variorum laudata.</i>	242 seq.	Marmorum <i>varia genera descripta.</i>	54
Luis <i>venerea curatio.</i>	609	Maronitis <i>præcipue nunc usitata lingua Syriaca.</i>	264
Luifini (Franc.) <i>Liber tertius ad Fracastorii Josephum editus.</i>	462	Martini (Cornelii) <i>vita & in literas merita.</i>	94 seq.
Lumen <i>zodiacale quid?</i>	521	(Joan.) <i>vita.</i>	572
Lunæ <i>parallaxis ad longitudinum inventionem necessaria.</i>	228	Mayeri (Jo. Frid.) <i>vita promissa.</i>	290
	228	Mechanicæ <i>corporis humani leges explicatæ.</i>	67 seq.
	228	Medicæ <i>Institutiones scribendæ ratio.</i>	565
<i>pro hypothese telluris spheroidicæ determinata.</i>	229	De Medicis <i>nonnullis libris judicium.</i>	281 seq.
<i>atmosphæra negata.</i>	25	Menagius (Ægid.) <i>in numo representatus.</i>	175
Lupi, <i>quinta plaga Aegypti, quomodo explicandi?</i>	284	Menckenii (Otonis) <i>ad Civil. Cavem Epistolæ due editæ.</i>	287
M.		Menckenius (Frid. Otto) <i>ab Italis refutatus.</i>	455 seq.
Macchabæorum <i>libri illustrati.</i>	482		defensus. ibid.
Mackii (Steph.) <i>in Hippocratem merita laudata.</i>	1 seq.		<i>ejus Vita Fracastorii laudata.</i>
	167		455
	6 seq.	Mercurius <i>in Sole observatus.</i>	609 seq.
Magdeburgum <i>in numo representatum.</i>	167	Metallorum <i>varia genera descripta.</i>	51 seq.
Magiæ <i>varia genera.</i>	552	Militiæ <i>Germanorum omnis ævi status descriptus.</i>	35 seq.
Ad Magliabechium (Anton.) <i>clarorum Virorum Epistolæ promissæ.</i>	525 seq.	Milleri	
Mangey (Thomæ) <i>in Pbitonem merita.</i>	384 seq.		
De Manteuffel (Ern. Christoph.) <i>memoria in numo.</i>	702		

RERUM NOTABILIORUM.

Milleri (Jo. Petri) de Druidum nomine conjectatio edica. 333	Musei instruendi methodus que optima? 50 seq.	
Ministerialium dignitas illustrata. 38 seq.	Museum Richterianum descriptum & laudatum. 49 seq.	
Molleri (Jo.) vita & scripta. 291 seq.	Musice veterum organice instrumenta descripta. 297 seq.	
Monachorum in Italia origo que? 441 seq.	N.	
Monasteria quando primum in Italia orta? 441	Neosoliensium aquarum earum natura descripta. 711	
quibus molis olim terrenis opibus aucta? 443	Nervorum recurrentium usus in voce. 503	
Mopsuestani (Theodori) vita. 341	Numaria res Patavinorum illustrata. 408	
Morandus an primus fuerit, qui in Gallia sectionem calculi lateralem exercuit? 113 seq.	Numi variores varii descripti. 167 seq. 361 seq. 555 seq. 698 seq.	
Morborum successionis capita primaria. 417	Patavinorum descripti. 408 seq.	
Morum doctrina Christiana ex Augustana Confessione eruta. 681 seq.	res Syriæ veteris illustrantes. 483 seq.	
Motus animalium ex principis mechanicis explicatus. 76	Seleucidarum in ordinem redacti. 488	
Muhlîi (Henr.) vita promissa. 290	Numismata augusta collecta. 334 seq.	
De Münchhausen (Gerhac. Adolph.) laudatus. 166	Regum Scotiæ aurea & argentea collecta. 631	
Muratorii (Eust. Ant.) Inscriptiones quedam antiquæ sibi judicium vocatæ. 564	Numismatica res per Gallos illustrata. 621	
Musculorum capitis icones representatæ. 30 seq.	Numus, Mariæ Theresiæ, Hungariæ Regine, dicitur. 482	
	O.	
	Obligaciones ad dandum & faciendum quomodo contrahantur? 312	
	Aaa aa a Oblí-	

I N D E X

Obliquitatis <i>Ecliptica variatio.</i>	24	Pepagomeni (Demetrii) de Po- dagra loca varia emendata.	303 seq.
Odescalchus (Bened.) <i>an un- quam militiam securus sit?</i>	58 seq.	Persius cum Horatio & Juve- nale comparatus.	670
Oisellii (Jac.) <i>vita.</i>	573	Peterlenii (Jo. Wilb.) & uxo- ris ejus, <i>vita promissa.</i>	290
Olearii (Jo. Christoph.) <i>Prodro- mus Hagiologie numismaticæ denuo editus.</i>	176	Petiti (Petri) <i>vita.</i>	571
Oslandri (Luca) <i>Cynosura stu- diorum sacra denuo edita.</i>	424	Petrus I, Imp. Russorum, quo morbi genere obierit?	704 de Succis victor gloriosissimus.
Ortonis M. <i>res gestæ descriptæ.</i>	197 seq.	Pflaume, <i>vocabulum, unde?</i>	713
Ousefii (Phil.) <i>vita.</i>	573	Phædri <i>Fabulæ cum Notis Bur- manni denuo editæ.</i>	720
P alladii, <i>Ep. Hellenopolitani, vita & scripta.</i>	339	Phialæ <i>vitrea, casu silicis disti- lentes.</i>	79
Pammachii, <i>Senatoris Romani, vita.</i>	ibid.	Philelphi (Franc.) <i>vita.</i>	572
Panodori, <i>Monachi Ægyptii, vita.</i>	341	Philonis <i>vica, religio, & placi- ta, descripta.</i>	386 loca varia emendata, aut illustrata.
Parcarum <i>fabula illustrata.</i>	233	Philosophiæ <i>quæ post instaura- tas literas facies fuerit?</i>	208 seq.
Parifotti (Jo. Bapt.) <i>de anno mortis Fracastorii Epistola edita.</i>	457	De Phœnice, <i>ave, varia.</i>	549
Patavinorum <i>res numaria de- scripta.</i>	408 seq.	Platneri (Jo. Zuch.) <i>in Musæum Richterianum merita.</i>	50
Paulini, <i>Ep. Nolani, vita & scripta.</i>	341 seq.	Plato <i>animi ac virtutis magi- ster.</i>	718
Peccatorum <i>redemptione multa olim locis sacris in Italia opes acceperunt.</i>	443 seq.	Platonis <i>Phædo denuo editus & illustratus.</i>	717 seq.
Pentapoleos <i>status delineatus.</i>	539 seq.	Plauti <i>loca varia emendata.</i>	712
		Pleuritidi <i>succedentes morbi.</i>	419
		Pneuma-	

RERUM NOTABILIORUM.

Pnevmatomachorum recentiorum historia descripta.	16	Puellarum effluvia senibus longevitatem conciliant.	374
Poesis Hebraeorum illustrata.	532 seq.	Pulsus constans signum sanitatis.	503
Poeticæ rei capita varia illustrata.	431	differentia.	218
Politice prudentiæ principia explicata.	193	Pulsuum accuratior mensura.	503
Polonorum Mareschalci qui? res typographica illustrata.	44 seq. 46 seq.	De Pythonissa Endorca judicium.	716 seq.
Pontifex Rom. an generali Conciliorum potestati obnoxius sit?	343 seq.	Q. Du Q uental (Bartholomei) vita.	572
Pontificis Rom. in definiendis fidei controversiis judicium an reformari possit?	200 seq.	R. Ravii (Jo. Eberh.) in Relandi Antiquitates sacras Hebraeorum merita.	597
De Prædestinatione judicium.	95	Refractiones quomodo observentur?	22
Prædestinationis doctrina explicata.	632	Reizii (Jo. Frid.) in Lucianum merita.	242 seq.
Preces Hebraeorum licorales illustrata.	284	Relandus (Hadr.) in describendis Hebraeorum Antiquitatibus sacris diligentissimus.	598
Principis requisita, virtutes, & officia, descripta.	350 seq.	Renaudotius (Euseb.) refutatus.	580
Priscillianistarum facta, doctrina, & mores, descripti.	591 seq.	Respiratio ex principiis mechanicis explicata.	71
Priscillianus, autor sectæ, ab ipso dictæ, quis fuerit?	592	quid sit?	507
Problemata identica quid?	660	ejus causæ.	ibid.
Prussia nunquam & nulli tributaria.	41 seq.	Retinæ tunice oculi usus.	477
		Rhodomani (Laur.) vita.	573
		Ribeiri (Jo. Pineri) vita.	572
		Richardi, Romanorum Imperatoris,	

I N D E X

<i>toris, vita & res gesta de scripta.</i>	97 seq.	Sanguinis & feri proportio.	504
Richteri (<i>Christoph.</i>) <i>Museum laudatum.</i>	49 seq.	Sanguis sani hominis blandus.	606
Robortelli (<i>Franc.</i>) <i>vita.</i>	570	Sarcoma , morborum genus, unde?	33 seq.
S. Romuli , <i>Ep. Fasularum, Acta au sint fide signa?</i>	151	Sarnellii (<i>Pompeji</i>) <i>vita.</i>	573
<i>sales & mors.</i>	152	Satellitum Jovis <i>apparentia variabilis.</i>	28
Ruckerus (<i>Jo. Conr.</i>) <i>in nova Commentarii Jani a Costa in Institutiones editione quid prestiterit?</i>	412	Saturni annulus.	26
Ruddimanni (<i>Th.</i>) <i>in Andersoni Collectionem Diplomatum Scotiae merita.</i>	626 seq.	<i>quomodo generari possit?</i>	226
Ruffini , <i>Aquilejensis, vita & scripta.</i>	337 seq. 450 seq.	<i>In Saturno fasciae observatae.</i>	25
Rusticae rei vocabula nonnulla explicata.	372	Satyrae Latinae <i>natura & ratio descripta.</i>	666 seq.
S.		Schlaegeri (<i>Julii Caroli</i>) <i>in Vionneti Museum summarium merita.</i>	620 seq.
Sabaeorum ac Sabaisini <i>historia.</i>	550	Scirrhus , <i>morbus, in quo consistat?</i>	33
Sadoleti (<i>Jac.</i>) <i>vita.</i>	560	Scotiae Diplomata & Numismata <i>collecta.</i>	627 seq.
Salivae morbi.	603	Scribendi apud veteres Arabes <i>modus qualis?</i>	553
Salivatio mercurialis <i>quomodo instituenda?</i>	604	Scripturae veterum antiquitates illustratae.	574 seq.
Sanctorum cultus <i>medio aequo qualis fuerit in Italia?</i>	434	<i>S. loca nonnulla explicata, aut illustrata:</i>	
<i>seq.</i>		<i>Gen. I.</i>	96
De Sanctorum cultu doctrina Pontificiorum refutata.	89	<i>24 seq.</i>	694
<i>seq.</i>		<i>II, 1-3.</i>	ibid.
Sanguinis indoles <i>per analysin chemicam non eruitur.</i>	505	<i>VIII, 21.</i>	156
		<i>X, 14.</i>	537
		<i>16.</i>	546
		<i>Gen.</i>	

RERUM NOTABILIORUM.

<i>Gen.</i> X, 30.	534	<i>Num.</i> XXXI, 8.	552
XII, 16.	538	XXXIII, 31, 32.	538
XIV, 5.	536. 541	<i>Deut.</i> I, 1.	543. 545
6.	536. 537. 547	II, 10, 11.	537. 541
7.	536	12.	541
18.	598	20.	536
XV, 2.	543	23.	537
18.	536	V, 12-15.	694
XX, 19.	540	X, 6.	538
XXII, 16.	536	XII, 32.	96
XXIII, 6.	ibid.	XVIII, 11.	552
XXX, 14 seq.	158	XXVIII, 66.	233
XXXII, 2, 3.	157	XXXIII, 2.	284. 538
8, 9.	ibid.	<i>Jos.</i> XIII, 2-6.	536
11.	ibid.	22.	552
29.	536	XV, 10.	541
XXXIII.	541	XXIII, 12, 13.	536
XXXVI, 6.	ibid.	XXV, 9.	552
8.	ibid.	<i>Judic.</i> III, 5.	536
24.	541	XVI, 19.	156
31, 32.	542	<i>1 Sam.</i> II, 3.	232
33.	534. 542	XII, 3.	18
34.	542	<i>2 Sam.</i> III, 15.	232
35.	537. 542	V, 8.	ibid.
36-39.	542	XIII, 6.	ibid.
XXXVII, 25.	541	XVI, 2.	ibid.
<i>Exod.</i> VII, 3.	687	XVIII, 13.	ibid.
VIII, 17.	284. 285. 551	<i>1 Reg.</i> I, 3.	19
X, 9.	532	XI, 18.	538
XII, 16.	694	XII, 33.	232
18.	ibid.	<i>1 Chron.</i> I, 21.	535
XVII, 15.	156	IV, 9.	534
XII, 11.	694	40.	536
<i>Num.</i> XII, 3.	531	V, 19.	539
XXII, 5.	552	XXIII, 8.	19
XXIII, 7.	ibid.	<i>2 Chron.</i> IX, 17.	158
		<i>2 Chron.</i>	

I N D E X

<i>* Chron. XXXVI, 14.</i>	599	<i>Cantic. I, 5.</i>	538*
<i>Nebem. VIII, 4.</i>	158	14.	540
<i>XI, 27.</i>	537	<i>II-VIII.</i>	155 seq.
33.	ibid.	<i>Ef. III, 18.</i>	307
<i>Job.</i>	530	<i>VI, 10.</i>	687
<i>II, 9.</i>	284	<i>XI, 10.</i>	156
<i>VI, 4.</i>	ibid.	12.	ibid.
<i>VII, 5.</i>	ibid.	<i>XVIII, 1.</i>	301
6.	233	<i>XXIII, 6.</i>	632
<i>XXI, 15.</i>	284	<i>XXVIII, 15.</i>	552
<i>XXI, 6.</i>	ibid.	18.	ibid.
<i>Pf. VII, 1.</i>	545	<i>XXIX, 1.</i>	599
<i>IX, 17.</i>	233	<i>XXXI, 4.</i>	233
<i>XVIII, 9.</i>	158	<i>XXXVIII, 14.</i>	ibid.
16.	ibid.	<i>XLII, 11.</i>	539
<i>XXVII, 5.</i>	ibid.	<i>LIII, 11.</i>	15
<i>XXXV, 38.</i>	233	<i>LX, 7.</i>	538
<i>XXXVII, 20.</i>	ibid.	19, 20.	157
<i>XL, 8, 9.</i>	157	<i>Jer. XXV, 20.</i>	541. 543
<i>XLII, 7.</i>	540	<i>XLVII, 4.</i>	537
<i>XLV, 8.</i>	16*	<i>XLIX, 28-33.</i>	ibid.
<i>LXXIV.</i>	95	<i>Thren. IV, 21.</i>	541
13, 14.	541	<i>Ezech. IX, 4.</i>	711
<i>LXXVI, 3.</i>	598	<i>XIV, 14.</i>	531
<i>LXXVIII, 45.</i>	284	20.	ibid.
<i>LXXXIX, 11.</i>	541	<i>XVI, 46.</i>	540
38.	157	53.	ibid.
<i>XCVII, 1.</i>	537	55.	ibid.
6.	299	<i>XXV, 16.</i>	538
<i>CV, 3.</i>	284	<i>XXVI, 18.</i>	537
<i>CIX.</i>	388	<i>XXVII, 17.</i>	549
<i>CXIII, 15.</i>	233	19.	535
<i>CXX, 5.</i>	538. 544.	<i>XXX, 5.</i>	538
<i>Prov. VII, 22, 23.</i>	307	<i>XLVII, 1-10.</i>	540
<i>XXVI, 6.</i>	284	<i>Dan. IV, 6.</i>	716
<i>Cantic. I.</i>	155 seq.	<i>XI.</i>	482. 484
			<i>Joel.</i>

RERUM NOTABILIORUM.

<i>Joel. II, 20.</i>	542	<i>Act. II, 9.</i>	401
<i>Mich. VI, 5.</i>	552	<i>VIII.</i>	710
<i>Zephan. I, 4.</i>	551	27.	259
<i>Habac. III, 3.</i>	538	<i>IX, 5.</i>	156
<i>Sap. XVI, 6.</i>	400	<i>XI, 19-21.</i>	ibid.
<i>1 Macc. V, 14.</i>	538	<i>XV.</i>	204
<i>VI, 2.</i>	487	<i>XVIII, 18.</i>	601
<i>VIII.</i>	488	<i>XX, 32.</i>	389
<i>XIII.</i>	430	<i>XXI, 5.</i>	284
<i>XV, 39.</i>	483	<i>Rom. II, 16.</i>	422
<i>Matth. I, 21.</i>	636	<i>III, 7.</i>	95
<i>IX, 13.</i>	634	<i>IV, 18.</i>	248
<i>XIII.</i>	155	<i>V, 18.</i>	635
<i>XVI, 16.</i>	207	<i>VI, 1 seq.</i>	15
22.	423	<i>VII, 7.</i>	696
<i>XVIII, 11.</i>	634	<i>VIII, 26.</i>	16
<i>XX, 28.</i>	636	32.	635
<i>XXI, 28,</i>	635. 636	34.	636
<i>Marc. II, 14.</i>	709	<i>IX.</i>	ibid.
<i>VI, 49.</i>	716	<i>XII, 15.</i>	635
<i>XVI, 15.</i>	635	<i>XV, 9.</i>	ibid.
<i>Luce. I, 2.</i>	389	12.	156
<i>IX, 56.</i>	634	<i>XVI, 17.</i>	158
<i>XIX, 10.</i>	ibid.	<i>1 Cor. III, 16.</i>	16
<i>XXI, 25.</i>	479	19.	531
<i>XXII, 32.</i>	207	<i>VI, 19.</i>	16
<i>XXIV, 31.</i>	423	<i>VIII, 11.</i>	635
37.	716	<i>XIII, 1.</i>	300
<i>Jo. I, 10.</i>	634	<i>2 Cor. V, 14, 15.</i>	635
29.	635	<i>VI, 16.</i>	16
<i>III, 16, 17.</i>	634	<i>XII, 7.</i>	284
<i>V, 38.</i>	389	<i>Gal. III, 25, 26.</i>	95
<i>VI, 63.</i>	96	<i>Eph. I, 6.</i>	156
<i>X, 15.</i>	636	<i>V, 2.</i>	ibid.
<i>XI, 52.</i>	ibid.	25.	636
<i>XII, 47, 48.</i>	635	<i>Phil. II seq.</i>	96
<i>XVI, 8.</i>	16	<i>Col. I, 6.</i>	635
<i>XVII, 9.</i>	636	<i>1 Tim. I, 15.</i>	634
		<i>Bbb bb</i>	<i>1 Tim.</i>

A U L O I N D E X

1 Tim. II, 4.	635	Senibus longevitatem conciliante
6.	ibid.	effluvia puellarum. 374 seq.
III, 2.	15	Sensuum externorum doctrina
IV, 3, 4.	710	ex principiis mechanicis ex-
VI, 20.	421	plicata. 72 seq.
2 Tim. I, 12.	421. 422	internorum ratio quæ?
14.	421	74 seq.
II, 17, 18.	14	De Sepultura lex antiqua Ro-
Tit. I, 3.	389	manorum explicata. 471 seq.
II, 11.	635	Severi (Sulpicii) vita & scri-
1 Pet. I, 23.	389	pta. 342
III, 19 seq.	96	Sigilla Scotia collecta. 628. 630
2 Pet. II, 1.	635	Sigillum Dei in frontibus fide-
15.	552	lium explicatum. 711
1 Jo. IV, 1-3.	711	Slesvicensium doctorum vita
Hebr. II, 9.	635	descripta. 290 seq.
VI, 1, 2.	14	Solani (Mosis) in Lucianum me-
VII, 27.	601	rita quæ? 246
IX, 28.	636	Solutionum chymicarum leges
X, 26-29.	635	mathematicæ. 519
Jac. I, 14, 15.	696	Sorites Dialecticorum carmine
18.	389	descriptus. 460
V, 11.	531	Specifica remedia quomodo as-
Jud.	709 seq.	sumenda? 569
Apc. II, III.	155	Pro Sphæroide fluido equili-
V, 6.	156	brii conditiones. 647 seq.
VII, 3.	711	Stellæ nebulosæ observatæ. 224
IX, 4.	ibid.	(Claudii) vita. 573
XII, 7-12.	157	Stromatevs, vox, quid notet?
Secundiarum descriptio. 349 seq.		265
extractio caute su-		Superstitionum medio ævo in
scipienda. 474		Italia vestigia. 435
Sedulii, Poeta Christiani, vita.		Synesii, Ep. Ptolemaidis, vita
	342	& scripta. 341
Selah, vocis, sensus vestigatus.		Syriacæ linguæ usus demonstra-
	232 seq.	tus. 258 seq.
Seleucidarum numi in ordi-		elementa tra-
nem redacti. 488		ditæ. 259 seq.
		Syriacæ

RERUM NOTABILIORUM.

Syriacæ lingua Lexicon editum.	262 seq.	De Testis singularia observata.	160 seq.
<i>dignitas & utilitas commendata.</i>	263	<i>Ex Testis quomodo existentia & virtutes Dei demonstrari possint?</i>	161 seq.
<i>versiones Scripturae S. recensita.</i>	263 seq.	Thaleri Ducum Saxonie descripti.	166 seq. 361 seq.
<i>usus apud Maronitas.</i>	264	<i>variorum Principum Imperii descripti.</i>	555
Syriacorum quorundam Scriptorum vita.	340	<i>Principum Silesia descripti.</i>	698
Syriæ Regum Annales confecti.	482	<i>Ex Theocrito Scriptura S. illustrata.</i>	422 seq.
Syrorum Chronologia explicata.	485	Theologiæ moralis principia explicata.	189 seq.
T.		<i>natura & necessitas.</i>	684
Tabularum XII leges explicata.	463 seq.	Theologica studia quomodo instituenda?	424 seq.
<i>harum historia illustrata.</i>	464	Theorematis binomialis demonstratio.	142
Targionii (Jo.) institutum, edendi clarorum virorum ad Magliabechium Epistolas.	525	<i>formula, qua abrumptur pro exponente integro negativo.</i>	143
Telluris figura spheroidica.	221. 645	Thoracis motus alterni causa.	508
Temperamentorum doctrina ex principiis mechanicis explicata.	69	Thucydidis de bello Peloponnesiaco narratio vindicata.	282 seq.
Terebra occulta, instrumentum chirurgicum.	475	In Traditione fundamentum legum naturalium positum.	586 seq.
Terrarum varia genera descripta.	54	De Tragœdiis singularia notata.	432
Testaceorum animalium natura vestigata.	160 seq.	Tridentinæ ecclesiæ origo unde?	63
Testiculorum defectus viros feminis similes reddit.	510		
De Testis qui scripserint?	160		

...RUM NOTABILIORUM.

Tridentinae ecclesiae primi Episcopi qui?	65 seq.	Vocabula quaedam Germanica ex- plicata.	713
Trombelli (Jo. Cbryst.) refutatus.	89 seq.	Latina in Lexi- cis non obvia.	234 seq. 286 seq.
Tuborum capillarum phenomena explicata.	651	Voluntatis humanae theoria expli- cata.	713 seq. 184
Turnemini (Ren. Josephi) vita	571	Urinae secretio & differentia.	219
De Typographis Poloniae varia.	46 seq.	Uteri gravidi descriptio.	317
		Vulnera sclopatorum.	369 seq.
U.			
Variolarum & morbillorum exa- mentum.	638	Walchius (Jo. Ge.) laudatus.	14
De Vasconcellos (Augustini Ma- nuellii) vita.	572	Welficorum Ducum historia illu- strata.	234
Vasorum uteri & placentae nexus.	322	Wermuthi (Christiani) Numisma- ta Imperatorum denno edita.	334 seq.
Velleji Paterculi locus emendatus.	712 seq.	Wiemanni, Archiep. Magdeburgen- sis, historia illustrata.	363
Vena spermatica & arteriarum anastomosis.	509	Wilhelmi Conquestoris, Regis An- gliae, res gestae descriptae.	102 seq.
Venenorum operatio.	608	Winckleri (Jo. Heur.) in Platonis academiam merita.	717 seq.
Veneris motus juxta Branchium refutatus.	26 seq.	Wolffii (Christiani) ad Hazfeldum quendam monstrum strverum.	523 seq.
Vesicae calculum per sectionem cu- randi viae variae a variis indica- tae.	112 seq.	memoria in numis conservata.	702. 703
Vicedominorum in Italia dignitas illustrata.	440	Wollastoni (Guil.) vita.	570
Viguerii (Nic.) vita.	570	Wormatiensis Colloquii historia edita.	309 seq.
Vionneri (Ge.) Museum numarium denud editum.	622		
Viri menstruorum mutationem pa- tiuntur in perspiratione.	511	X.	
Virtuti quomodo animus humanus conformandus?	187 seq.	In Xenophontis memorabilibus Socratis dictis loca varia emendata.	499 seq.
Vis centripetae in planeta ratio ad gravitatem.	226		
Vitrum cur sit fragile?	83	Z.	
Virgilii loca nonnulla vindicata.	235	Zoroastri quale fuerit systema?	551
		Zosimi, Papae, vita.	339

Errores operarum hi sunt emendandi: Pag. 6 lin. 21 pro Edisfor leg. Editer; pag. 7 lin. 26 pro Hippocrati- leg. Hippocratis; pag. 62 lin. 12 pro Joannis leg. Jani; & pag. 720 lin. penult. pro fronte leg. fronte.

ENDE